

**NAZWY
MIEJSCOWE
POLSKI**

Ś

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT JĘZYKA POLSKIEGO

NAZWY MIEJSCOWE POLSKI

HISTORIA • POCHODZENIE • ZMIANY

pod redakcją
URSZULI BIJAK
I PAWŁA SWOBODY

ś
XVIII

KRAKÓW 2025

PRACOWNIA ONOMASTYKI INSTYTUTU JĘZYKA POLSKIEGO PAN
Kraków, al. Mickiewicza 31

Autorzy haseł tomu XVIII

URSZULA BIJAK (UB), BARBARA CZOPEK-KOPCIUCH (BCz), IWONA NOBIS (IN),
ROZALIA PRZYBYTEK (RP), PAWEŁ SWOBODA (PS), KATARZYNA SUCHARSKA (KS),
z udziałem MIKOŁAJA DUNIKOWSKIEGO (MD), ŁUKASZA KARPECKIEGO (ŁK)
i RAFAŁA SZEPTYŃSKIEGO (RSz)

Twórca i pierwszy redaktor słownika

KAZIMIERZ RYMUT

Osoby współtworzące słownik na różnych etapach jego powstawania

ELŻBIETA BORYSIĄK, JOANNA CHŁADZYŃSKA, BARBARA DODA, PAWEŁ DUDEK,
ALEKSANDRA GALASIŃSKA, TERESA ŁUBA, MAREK ŁEPECKI,
WANDA MAKULA-KOSEK, URSZULA WÓJCIK, KINGA ZAWODZIŃSKA-BUKOWIEC,
ZOFIA ZIERHOFFER

Recenzent

EWA WOLNICZ-PAWŁOWSKA

Konsultanci

ZBIGNIEW BABIK — nazwy archaiczne

ELŻBIETA KOWALCZYK-HEYMAN — toponimia Mazowsza

JÜRGEN UDOLPH — nazwy niemieckie i łużyckie

GRASILDA BLAŽIENĖ — nazwy bałtyckie

Redakcja wydawnicza

MAGDALENA ŚWIERZOWSKA

Projekt okładki

ROBERT J. OLEŚ

Skład i łamanie

REGINA WOJTYŁKO

© Copyright by Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków 2025

Publikacja sfinansowana ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach zadania:
*Archiwum polszczyzny – opracowanie i publikacja kolejnych tomów leksykonów stanowiących bazę
materiałową do badań nad polszczyzną dawną i współczesną w jej wielorakich odmianach*

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Minister Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

ISBN 83-85579-29-X całość

ISBN ISBN 978-83-68198-11-9 tom XVIII

Wydanie 1. Nakład 200 egz.

Wydawnictwo JAK (www.wydawnictwojak.pl)

Ś

Śbiersko zob. **Zbiersk**

Ścibiersko zob. **Zbiersk**

Ścibiorów, wś, skiern., gm. Brzeziny, 4 km na pld.-wsch. od Brzezin: *Сѹбѣіоровѣ*, изъ *Сѹбѣіорова*, въ *Сѹбѣіоровѣ* 1913 ASC(Brzeziny, UMZ-1911, k. 31); *Ścibiorów* 1917 OVWar II 168; *Ściborów* 1921 Sk II 7; *Ścibiorów* 1931 Mp-100(41-29); *Ścibiorów* 1935 DzUrz(W. Łódz. nr 28, poz. 385); *Ściborów* 1965 Mp-25(Brzeziny); *Ścibiorów* 1967 SM 1134; *Ścibiorów*, -rowa, *ścibiorowski* 1974 UN 40, 14. — Od nazw. *Ścibior*, *Ścibor* (< *Czścibor*) RymSEN I 93, z suf. -ów. Lit.: WójcikRaw 160. UB

Ścibirsko zob. **Zbiersk**

Ściborek, wś zaginiona, leżała w pobliżu wsi Ściborze, bydż., gm. Rojewo: *Małą Czyborzę* 1489 Lupbrz 158; *Scyboroko* 1525 Koz V 281; *Szcziborze minor* 1527 Vlad XI 12; *Szcziborze minor* 1564, *Szcziborze minor* 1576, *Szcziborko* 1577, *Szcziborze minor* 1581, *Szcziborze minor* conflagrata 1583 ASK I 50, 803, 719, 698, 663v, 587; *Sciborko* 1586 AtKu(AAG E1, 90); *Szcziborze minor* 1589 ASK I 30, 781v; od wsiów *Sciborka*, *Wieczławic* 1616 Luwlkp I 279; *Sciborze minor* 1661 ASK I 65, 302; *Sciborko minor* 1673, *Szczyborze maior et minor* 1674 ASK I 73, 3, 17; *Sciborek* 1699 AtKu(AAG E7, 13); *Z Sciborka* 1722 ASC(Płonkowo, U-1715-25, k. 82); [*Ściborek*] 1729-30 ABMK LXXVII 218; *z Sciborka* 1749 ASC(Płonkowo, U-1745-77, k. [257]); [*Ściborek*] 1795 ABMK LXXVIII 131, 133. — Dawniej *Ciborze Małe*//*Ściborze Minor*; człon dyferencyjny od przym. *mały*, łac. *minor* dla odróżnienia od n. wsi *Ściborze* (zob.). Później *Ściborko*, *Ściborek* — uniwerbizacja przy pomocy suf. -ko, -ek (zmiana rodzaju). Wieś traciła na znaczeniu, na co zapewne miał wpływ pożar odnotowany w 1583 r., pod koniec XVIII w.

zanikła lub została wchłonięta przez Ściborze. Lit.: AtKu 249. PS

Ściborki, wś, suwal., gm. Banie Mazurskie, 17,5 km na zach. od Goldapi: *Stobrigkehnen* (1616)1719 GStA PK(GHS, Endrunisches Amt, Nr. 3, k. 42); *Stibirkelen* 1713, *Stibirkelen* 1715, *Stibirke* 1716 ASC(Żabin, MZ-1711-67, k. 54v, 56, 57); *Stobrikehmen*, ein Königl. dorff 1719 GStA PK(GHS, Endrunisches Amt, Nr. 2, k. 27); *Stiebrücken* oder *Kl. Szabienen* 1719 GStA PK(GHS, Insterburg, s. 392, 400); *Stibirken* 1719, *Stibirken* 1728 ASC(Żabin, MZ-1711-67, k. 58, 66v); *Stobrigkehmen* 1728 GStA PK(PT, Amt Gudwallen, Nr. 1, k. 15); *Stibirken* 1729, *Stibircken* 1736, *Stibircken* 1740, *Stibirckelhen* 1744, *Stibbirkehlen* 1746 ASC(Żabin, MZ-1711-67, k. 68, 79v, 85v, 91, 94); *Stibbirckelhen* 1746, *Stibbircken* 1749, *Stibbircken* 1750, *Stibbircken* 1751, *Stübbirckehlen*, *Stubbirckehlen* 1755 ASC(Żabin, MZ-1711-67, k. 25v, 28v, 29v, 31); *Stobrigckehnen*, *Stobrigkekmen* 1755 GStA PK(PT, Amt Weedern, Nr. 1, s. 22, 37); *Stübbirckehlen* 1757, *Stubbirckehlen* 1759 ASC(Żabin, MZ-1711-67, k. 35, 40v); *Stobrikehmen*, *Stobrigkegmen*, *Stibirkehlen* oder *Stobirkehmen* 1761 GStA PK(PT, Amt Weedern, Nr. 2, s. 15, 21, 25); *Stibbirckehlen* 1764, *Stibbirckehlen* 1766 ASC(Żabin, MZ-1711-67, k. 141, 143); *Stobrikehmen*, *Stibrikehmen* od *Stobrikehmen*, *Stobrigkehmen* 1767 GStA PK(PT, Amt Weedern, Nr. 3, s. 29, 39, 67); *Stobirkehmen*, *Klein Szabienen* oder *Stibricken* oder *Stobriken* 1785 Goldb III 158, 161; *Stobrigkehlen* 1796-1802 MpSchröt XII; *Stobrigkehmen*, oder *Stibirkehlen*, *Klein Szabienen* oder *Stiebürken* 1821 Rumpf III 154, 180; *Stobrigkehlen* 1836 MpReyPr(Darkehmen); *Stobrigkehlen* 1890 SG XI 348; *Stillheide*, *Stobrigkehlen* 1938 Unger 141, 142; *Stillheide* 1938, *Sto-*

Ściborki

brigkehlen, Stibirkehlen — *Ściborki*, wś 1946 Ley I 20; *Stillheide* — *Ściborki, -rek, ściborecki* 1948 MPol XXVI nr 59; *Sciborki* 1959 PMT XII 53; *Ściborki (Stobiec)* 1965 Mp-25(Gołdap); *Ściborki, -rek* 1982 WUN III 419. — Na podstawie zapisów n. można odczytać jako **Stibir-kel-iai*, **Stibirke*, następnie **Stobrik-kaim-is*. Do n. por. lit. *stibiras* ‘sucha gałąź, pręt, łodyga’, łot. *stiba* ‘kij, pręt, wędzisko’ (: *stibilas*), *stebēti* ‘wpatrywać się, spostrzegać, obserwować’, *stūburas, stūbaras* ‘słup, grzbiet’, łot. *stuburs* ‘pień, słup’ SESmocz 598–9, 603, 610, prus. n. m. *Stybayn* Ger 173. W XVIII w. pojawiają się formy *Stübbirckehlen, Stobrigkehlen, Stobrigkehmen*, ta ostatnia z ap. prus. **kaimis* ‘wieś’. Nazwa *Stobrigkehlen* oddaje n. lit. *Stobrik-ėliai* (PētVV 374), utworzoną suf. *-ėliai* od n. m. *Stubrykai* (dziś Kostno w obwodzie królewieckim), ta od n. os. **Stebr̥ykas*, z suf. *-ik-*, od lit. n. os. *Stebr̥ys* (: *stēbras* ‘sucha gałąź, badył, łodyga’) Lpż II 814. Por. też n. os. *Steberka* < **Stebera* Zinkevičius 199 (z suf. *-k-* od lit. *stābaras*, gw. *stēbaras* < *stēbras* ‘sucha gałąź drzewa’ Fr 890 lub *steber-iokas* ‘nieruchawy, ociężały, niezgrabny’). Nie można wykluczyć, że człon *-kehlen* pochodzi od lit. *kēlias* ‘droga’ SESmocz 271. W 1938 r. urzędowa zmiana n. na niem. *Stillheide*, a po 1945 r. ustalono n. pol. *Ściborki* (za przekazem G. Leydinga). Efemerycznie na mapach pojawia się oboczna n. *Stobiec* (zob. *Stobiec* (2)). Lit.: Szcześniak, PMT XII 53; Śliz, Céch – Mazurski Cejtunek, 2019, nr 2, 12–7. RP

Ściborki zob. **Żabinek** (2)

Ściborko zob. **Ściborek**

Ściborowice, wś, opol., gm. Krapkowice, 8 km na pld.-zach. od Gogolina: *Stiborowicz* ok. 1300 ZfGS XXXIX 285; *Stiborowicz* ok. 1300 CdSil XIV 106; *Stiborowicz* 1412 Triest 1078; *Stiborowicz* 1580 CdSil XXXIII 109; Gutt *Stieborowicz* 1676 StŚl LXV 84; na *Stiborowiczach* 1698, na *Stieborowiczich* 1699 Kat 130, 133; *Stiebendorf* 1730 ASC(Komorniki, 1730–94, k. 1); *Stiebendorf*, [polonice] *Stiborowice* 1736 MpWielOppol; *Stieborowicz* 1743 SHSchl I/3, 126; *Stubendorff* 1743 SNGŚl XIV 11; *Stübendorff* 1750, *Stiborowiz* 1770, ex *Sciborowiz* 1772 ASC(Komorniki, U-1730–94, k. 55, 100, 113); *Stiborowiz*, wird auch *Stiebendorf* genannt 1784 Z III 114; *Sciborowiz* 1789 ASC(Komorniki, U-1730–94, k. 125);

Stibendorf 1790 ASC(Komorniki, U-1767–94, k. 1); *Stübendorf* 1821 Rumpf III 170; *Stiebendorf, Scziporowice* 1830 Kn 754; *Stiebendorf, Szczyporowice* 1845 K 659; *Stiebendorf*, polnisch *Szczyporowice* 1865 Triest 1078; *Stiebendorf* ... polnisch *Szczyporowicz* genannt 1888 Nihcsl, Der... 134; *Stiebendorf, Ściborowice* 1900 Myc 85; *Stiebendorf* 1913 Meyers II 879; *Ściborowice* — *Stiebendorf* 1939 Prus 71; *Stiebendorf* — *Ściborowice, -ic, ściborowicki* 1947 MPol XXVI nr 37; *Ściborowice, -wic* 1982 WUN III 419. — Pierwotnie n. czes. *Stiborovice* lub pol. *Ściborowice*, od stczes. n. os. *Stibor* (: *Čstibor, Ctibor*, zob. Svoboda, Staročeská osobní jména a naše příjmení, 1964, 73), stp. *Ścibor* SSNO I 430 (: *Czścibor, Czсібor*), z suf. *-owice*. Nazwa zniemczona jako *Stiborowitz*, wtórnice *Stübendorf, Stiebendorf*. Notowana XIX-wieczna postać pol. *Szczyporowice* zniekształcona, powstała być może przez adideację do ap. *szczypior*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Ściborowice*. Lit.: SNGŚl XIV 11–2; BorGŚl 184; Nihcsl, Der Kreis Neustadt O.-S. Geographisch-geschichtliches Handbuch..., 1888, 134. PS

Ściborowice zob. **Ciborowice, Sieborowice, Ściborzycze**

Ściborowo, wś, płoc., gm. Mała Wieś, 11 km na pln.-zach. od Wyszogrodu: *Сѹборово*, изъ *Сѹборова*, въ *Сѹборовѣ* 1906 APpłoc(50/153/0/-122, k. 9); *Ściborowo*, we wsi *Ściborowo* 1915 APpłoc(50/153/0/-132, k. 30); *Ściborowo* 1921 Sk I 116; *Ściborowo* 1967 SM 1134; *Ściborowo, -wa* 1982 WUN III 419. — Od nazw. *Ścibor*, z suf. *-owo*, lub może od nazw. *Ściborowski* RymSEN II 574, z derywacją wsteczną. UB

Ściborów zob. **Ściborów**

Ścibory zob. **Pachuczyn**

Ściborz, wś zaginiona, leżała w dawnej ziemi sieradzkiej: decinam de Belay, de Lanchno, de Mileow, de Stampiz, de *Stibor* et Domecelau-ez (1176?)XV, Villam ... *Sthibor* ... Chennam cum *Siborio* (1178) Sul 314, 315. — Od n. os. *Ścibor* SSNO V 360, z suf. **-jb*. Lit.: SHGŁęc II 140. KS

Ściborzanka, wś włączona do Ściborzyc, krak., gm. Trzyciąż, 8 km na pln.-wsch. od Skały: *Rędziny Podworskie* 1961 Mp-25(Olkusz); *Ściborzanka (Rędziny)* 1979 Mp-50(532.2L); *Ściborzanka, -ki*, wś 1982 WUN III 419. — Początkowo

wś nosiła n. *Rędziny Podworskie*, od ap. *rędzina* ‘gatunek urodzajnej, ciężkiej gleby’, w l. mn., z członem odróżniającym od przym. *podworski*. Później n. ta, bez członu dodatkowego, funkcjonowała jako oboczna. Nazwa *Ściborzanka* od n. wsi *Ściborzyce*, z suf. *-anka* i derywacją dez-integralną. Miejscowość została włączona do *Ściborzyc* w 2006 r. (DzU nr 240, poz. 1746). *IN*

Ściborze, wś, bydł., gm. Rojewo, 9,5 km na płd.-zach. od Gniewkowa: Nycolao de *Czybore* 1311, *Czcibor* ad quindecim annum, hereditatis partem eorum *Czibozre* (sic!) dederunt 1362 CdP I 183, 218; viris: *Sczyborio* praeposito, et Nicolao canonico Plocensibus, plebano Lipnensi, Canimiro subvenatore et Sedzymiro fratre suo, heredibus de *Sczybiorze* 1379 KMaz III 241; *Stiborze* 1418 Koch nr 560; *Wylkye Czyborzę* 1489 Lupbrz 158; *Scziborze maior*, *Cziborz* 1527 Vlad XI 11, 61; *Sczyborze maior* 1534, *Scziborze* 1536, *Czcziborze maior* 1552, *Czicziborze maiore* 1553, *Szcziborze* 1564, *Scziborze* 1573, *Scziborze maior* 1576 ASK I 50, 507, 492v, 546, 839, 803, 744v, 719; *Sciborze* 1577 Vlad XVII 135; *Scziborze maior* 1583 ŻDz XII 248; *Scziborze maior* 1589 ASK I 30, 781v; *Scziborze* 1596 AtKu(AAG E44, 33); *Sciborze maior* 1661 ASK I 65, 302; *Sciborze maior* 1673, *Sczyborze maior* et minor 1674 ASK I 73, 3, 17; *Sciborze* 1699 AtKu(AAG E7, 13); *Z Sciborza* 1715 ASC(Płonkovo, U-1715-25, k. 3); *Schiborze*, wś 1789 Goldb II 225; *Sciborze*, *Z Ciborza* 1792, *Z Sciborza* 1793, *Sciborze*, *Sciborz* 1794 ASC(Płonkovo, Z-1777-1886); *Sziborze* 1793 HolN 206; *Scyborze* 1796-1802 MpSchröt XXI; *Sciborze* 1821 Rumpf III 35; *Ściborze* 1889 SG X 405; *Sciborze* 1913 Meyers II 785; *Ściborze*, niem. *Sciborze* 1921 Sk X 25, 158; *Ściborze*, *-rza*, *ściborski* 1972 UN 179, 34. — Nazwa *Ciborze*//*Ściborze* od n. os. *Czcibor*//*Cibor*//*Ścibor* SSNO I 430 (por. pierwsze zapisy), z suf. **-je*, w XVI i XVIII w. notowane też formy rodz. męskiego: *Cibórz*, *Ścibórz*. W XV-XVII w. n. z członem dyferencyjnym od przym. pol. *wielki*, łac. *maior* dla odróżnienia od n. wsi *Ściborze Małe*, zob. *Ściborek*. Lit.: SHGKu(materiały) 443-4; Koz V 533; Rospond, *-bsk-* 93-4, 305. *KS*

Ściborze Minor zob. *Ściborek*

Ściborzyce, wś, krak., gm. Trzyciąż, 8 km na płn.-wsch. od Skały: *cstiborius miles* et *strachota*

... hereditatem suam ... *cstiborici* ... nuncupatur, uendiderunt 1252, villa ... *Stiboricz* 1254, *Sciborice* 1255, *Scziborzyce* (1329)1609, de *Czyborzicz* 1365 KMłp I 43, 45, 49, 214, 331; de *Scziboricz* 1377 LPCrac I nr 469; de *Cziborijcz* 1379, de *Cziborouicz* 1382 Krak nr 547, 1564; *Czcziborice* ... de *Czcziborouicz* 1382 KMłp I 428; *Cziborzicz*, *Scziborzyce*, *Czyborzyce* 1394, *Scziborzicz* 1395, *Sczyborzicz*, *Scziborzicz* 1396 KZKrak II nr 6, 1265, 1544, 2226, 4426, 4473; *Scziborzycij* 1404, *Cziborzyce* 1408 PNZK nr 1371, 2225; *Cziborzyce* 1408 ZDM I 356; *Czcziborzyce* 1408 DKrak 135; *Sczyborzyce* 1470-80 DB III 441; *Scziborzyce*, *Scziborzyce* 1529 LR 3, 184; *Sczyborzyce* 1563 ASK I 93, 97; *Scziborzyce*, *Sczyborzyce* 1564 Lukrak I 115, II 72; *Scziborowice* 1565 ASK I 97, 29v; *Scziborzyce* 1576 ASK I 114, 41v; *Scziborouice* 1577 ASK I 117, 48; *Scziborzyce* 1583 ASK I 125, 64; *Scziborowice* 1588 ASK I 126, 65; *Scziborowice* 1612 ASK IV 50, 92; *Sciborzyce* 1629 RPobKr 18; *Sczyborzyce* 1659-64 Lukrak 345; *Scyborzyce* 1662, *Sciborzyce* 1674 ASK I 68, 205, 387; *Sciborzyce* 1680 Rej 17; *Sciborzyce* 1787 MpPerKr; *Sciborzyce* 1839 MpKwat III 8; *Ściborzyce*, folw. 1889 SG X 405; *Ściborzyce*, wś 1921 Sk III 76; *Ściborzyce*, *-rzyć*, *ściborzycki* 1964 UN 11, 20. — Dawniej *Czściborzycy*, *Ściborzyce*, od n. os. *Cibor*, *Ścibor* SSNO I 430 (: *Czścibor*, *Czcibor*), z suf. *-icy*, wtórnie *-ice*, w XIV-XVII w. też *-owice*. Lit.: RKrak 166; BańMorf 70. *IN*

Ściborzyce Małe, wś, opol., gm. Głubczyce, 8 km na płn.-zach. od Głubczyc: *Stiboricz*, *Stiberndorf* (1377)XVI, *Steboczice* (!) (1434)XVI CdSil VI 199, 201, 56; *Styborn* 1448 Drz I/1, 130; *Steubendorff* 1527 Darst III 263; *Stubendorf* 1598 Heyne III 556; *Steindorf* (!) 1643 ZGKÖS VI 76; in villa *Stubendorff* 1679, in pago *Steubendorff* 1687/88 J II 196, 522; *Steüendorff* 1687/88 J III 379; *Steubendorf* 1736 MpWielOppol; *Strueben-dorf* (!) 1736 MpWielOppav; *Stubendorf*, pohl. *Czendrowiz* (!) 1784 Z III 114; *Steubendorff* 1821 Rumpf III 151; *Steubendorf* 1845 K 659; *Steubendorf* 1913 Meyers II 879; *Ściborzyce* — *Steubendorf* 1939 Prus 71; *Steubendorf* — *Ściborzyce Małe*, *-yc* *-ych*, *ściborzycki* 1947 MPol XXVI nr 37; *Ściborzyce Małe*, *-rzyć* *-łych* 1982 WUN III 419. — Od n. os. *Ścibor*, stczes. *Stibor* (zob. *Ści-*

Ściborzycze Wielkie

borowice), z suf. *-ice*. Nazwę zniemczono jako *Stiberndorf*, *Stubendorf*, *Steubendorf*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Ściborzycze Małe*, z członem dyferencyjnym dla odróżnienia od n. wsi *Ściborzycze Wielkie* (zob.). Lit.: SNGŚI XIV 12; BorGŚI 184; Schimmelpfennig, ZfGS XI 122. PS

Ściborzycze Wielkie, wś, opol., gm. Kietrz, 7 km na pld.-wsch. od Kietrza: *Stiblerndorf*, *Stilorndorf* (!) (1377) XVI CdSil VI 198; *Stibrwicz* 1405–11, *Steybirwicz* 1409, de *Stiborzycz* 1412, *Steibersdorff* 1416 RegGŚI II nr 116, 88, 118, 210; in dem Durffe *Stiborzicz* 1422, *Stiborzicz* 1423, w *Styborziczich* 1426, Mykulay Sswab s *Styborzycz* ... w *Styborziczich* 1434, w *Styborziczich* 1442, we *Styborziczech* 1451, we *Styborziczech* 1459, w *Stiborziczich* 1491, Stibor Duppowecz z *Stiborzicz* ... w *Stiborziczich* 1499 ZDKrn I nr 103, 105, 118, 138, 170, 207, 222, 257, 299; *Stiborzicze* 1500, w *Stiborziczich* ... ku *Stiborziczom*, w *Stiborziczich* 1503, we wsy w *Sstiborziczich* 1507, wes *Stiborzicze* 1518 ZDKrn I nr 312, 322, 429, 345, 358; *Steuberwitz* 1660 APWroc(82/4/0/7/85, s. 9); *Steuberwitz* 1671, *Steubrowitz* 1714 ZGKÖS V 57, 62; *Steuberwitz* 1724–25 KatKar 79, 92; *Steuberwitz* 1736 MpWielKarn; *Steuberwitz* 1743 SHSchl I/3, 124; łac. *Steubrowitium*, niem. *Steubrowitz*, czes. *Stibrowicze* 1771–72 StŚI LIV 208; *Staubervitz* oder *Steubrowitz* 1784 Z III 229; *Steuberwitz* 1821 Rumpf III 151; *Steuberwitz*, *Stiborzice* 1845 K 659; *Ściborzycze*, moraw. *Stiborzice*, niem. *Steuberwitz* 1889 SG X 405; *Steuberwitz* 1913 Meyers II 879; *Ściborowice* — *Steuberwitz* 1939 Prus 71; *Steuberwitz* — *Ściborzycze Wielkie*, *-yc*, *ściborzycy* 1946 MPol XXV nr 142; *Ściborzycze Wielkie*, *-rzych* 1982 WUN III 419. — Zapisy wskazują na pierwotną n. czes. *Stibořice*, od n. os. *Stibor* (o tym samym pochodzeniu co stp. *Ścibor*), z suf. *-ice* (szerzej zob. HosŠram II 490). Zniemczone zapisy *Steibirwitz*, *Steuberwitz* z w w ostatniej sylabie mogły także substytuować n. z suf. *-ovice/-owice*. Wyjątkowo w pierwszym zapisie pojawia się postać niem. *Stiblerndorf* powstała zapewne pod wpływem podobnych niem. n. pobliskich *Ściborowic* czy *Ściborzyc Małych* (zob.). Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Ściborzycze Wielkie* dla odróżnienia od *Ściborzyc Małych* (zob.). Lit.: SNGŚI XIV 12; BorGŚI 184. PS

Ściborzycy zob. Ściborzycze

Ścibowo, wś, suwał., gm. Jeleniewo, 17 km na ptn. od Suwałk: *Szybowek* (!) 1808 MpTex III; *Scibowo*, w *Scibowie* 1811 APSuw(63/152/0/1/7, k. 123); Podsumowo czyli *Seibowo* (!) 1839 MpKwat VI 3; *Scibowo* 1854 DzUrz(G. Aug. nr 20, 403); *Ścibowo* 1877 Zin II 137; *Ścibowo* 1889 SG X 406; *Ścibowo* 1921 Sk V 83; *Ścibowo*, *-wa* 1982 WUN III 419. — Od n. os. *Ściba* (por. *ścibić* ‘wtrącać się; wykonywać żmudną pracę ręczną’, n. os. *Ścibor*) RymSEN II 574, początkowo z suf. *-ówek*, później *-owo*. Podsumowo to n. sąsiedniego przysiółka (zob.). IN

Ścibórz, wś, opol., gm. Paczków, 5 km na pld.-zach. od Otmuchowa: Domaschkowicz sive *Styborndorf* ok. 1300 ZfGS XXXVI 461; *Stibornsdorf* ok. 1300 CdSil XIV 34; *Stibornsdorf* 1318 Reg nr 3790; Jacuschius [de] *Stibor* (1368) 1475 RegGŚI III nr 5; *Stibordorf* 1368, *Stibordorf* 1383 CdSil XIV 34; *Stibordorf* 1449 ZfGS XLV 328; *Stiberdorff* 1456 CdSil XXXVI 49; *Stibordorff*, *Stiberdorf* 1473 CdSil XIV 34; *Stibendorff* 1481 CdSil XXXVI 63; *Stieberdorff* 1579 APWroc(82/6/0/2/192, s. 3); *Stibendorff* 1579 J I 98; *Stiebendorff* 1615 CdSil XXXIV 80; *Stibendorf* 1658 MpDSGrot; *Stiebendorff* 1666/67 J I 576; *Stübendorf* 1736 MpWielGrot; *Steubendorff*, nicht weit von Ottmachau 1741 Günther, Nachricht... 63; *Stiebendorff* 1742 SHSchl I 278; *Stubendorff* 1743 SNGŚI XIV 12; *Stiebendorf*, Ober-, Nieder- 1784 Z III 376; *Stiebendorf* 1809 MpAtSchl 17; *Stübendorf* 1821 Rumpf III 170; *Stübendorf* auch *Stiebendorf* 1845 K 669; *Stübendorf*, *Ścibórz* 1900 Myc 85; *Stübendorf* 1913 Meyers II 903; *Stübendorf* — *Ścibórz*, *-orza*, *ściborski* 1948 MPol XXVI nr 59; *Ścibórz*, *-borza* 1982 WUN III 419. — Najstarsze zapisy wskazują na n. niem. *Stibor(n)dorf*, od stp. n. os. *Ścibor* SSNO I 430, stczes. *Stibor* (zob. *Ściborowice*, *Ściborzycze Wielkie*), i ap. *Dorf* ‘wieś’. Jest to zapewne forma substytucyjna dawnych n. typu **Ściborowice*, **Ściborów*, dalsze etapy zniemczania obrazują formy *Stiberdorf*, *Stiebendorf*, w końcu *Stübendorf*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Ścibórz*, proponowaną przez J. Mycielskiego już w 1900 r. Wymienione w pierwszym zapisie *Domaszkowice* to wg W. Schultego późniejsza część Ściborza. Wśród właścicieli

gruntów w Domaszkowicach w tym samym dok. występuje *Stiborius*, którego należy utożsamiać z eponimem n. *Stiborndorf* (por. „*Domascowitz. Stiborius habet X mansos, Woyslaus habet III^{or} mansos*”, *Domascovtiz* ok. 1300 CdSil XIV 20, 35). Zapisy dla tej miejscowości, uznawanej za zaginioną, posłużyły do ustalenia współczesnej n. pol. dla wsi *Domaszkowice* (przed 1945 r. *Ritterswalde*). Lit.: SNGŚl XIV 12; BorGŚl 124; Schulte, ZfGS XXXVI 461; Günther [= F. W. B.], *Nachricht von Der neuern Verfassung des Herzogthums Schlesien...*, 1741, 63. PS

Ścibórz zob. **Cibórz**

Ścibówek zob. **Ścibowo**

Ścichawa, wś, piotr., gm. Kluki, 9 km na pld.-zach. od Bełchatowa: *Scichawa* Pustkowie 1783–84 RejKor 178; *scichawa* 1789 MpCzajSier; *Scichawa* 1802–03 MpGillyPr; *Scichawa*, w *Scichawie* 1827 ASC(Kaszewice, U-1827, k. 3); *Sciechowa* 1827 Tabella II 163; Pus. *Scichawa* 1839 MpKwat II 5; *Ścichawa* 1877 Zin II 137; *Scichowce* 1882 SG III 901; *Ścichowa* al. *Ścichowce* 1889 SG X 406; *Ścichawa* 1902 Przew II 149; *Ścichawa* 1921 Sk II 73; *Ścichawa*, -wy, *ścichawski* 1972 UN 39, 24. — Nazwa ponowiona z n. rz. *Ścichawa*, dziś *Ścichawka*, por. rivus *Stichawa* 1555 VisitGn 720 (ESHP). Ta prawdopodobnie od przym. *cichy* (< psł. **tichъ* ‘cichy, spokojny, powolny’ SEBor 78), z suf. -*awa* oraz absorbcją przyimka z. Efemerycznie występuje też wariant *Ści(e)chowa*, z nawiązaniem do nazw na -*owa*, oraz *Ścichowce*, z suf. -*ce* (forma ta notowana tylko w SG). Lit.: Wolnicz-Pawłowska, Warta 202. KS

Ścichowa zob. **Ścichawa**

Ścichowce zob. **Ścichawa**

Ścieblowice zob. **Cieblowice**

Ściechowa zob. **Ścichawa**

Ściechów, wś, gorz., gm. Lubiszyn, 14,5 km na pld.-wsch. od Myśliborza: *Fahlenwerder* 1747 Schreiber 6; *Fahlenwerder* 1759 Büsching-NE III/2, 2023; *Fahlenwerder* 1796 MpGüss; *Der große Fahlenwerder* 1804 Beschreibung... *Fahlen* 200; Kol. *Gr. Fahlenwerder* 1807 Mp-Neumark III; *Gr. Fahlenwerder*, Kolonie-Dorf 1809 Bratring III 138; *Gross Fahlenwerder* 1833 MpUMbl 1633; *Groß Fahlenwerder* 1912 Meyers I 637; *Fahlenwerder* — *Ściechów*, -owa, *ściechowski* 1946 MPol nr 142, poz. 262; *Ście-*

chów 1952 UW 211; *Ściechów*, -chowa 1982 WUN III 419. — Dawna n. niem. *Fahlenwerder*, od n. łęgu, na terenie którego założono wś (por. mit dem *Fahlen-Werder* 1747 Preuß, Urkundenbuch... 64), ta zaś od *fahl* ‘blady, ziemisty’ i *Werder* ‘kępa, wyspa rzeczna’. Od XIX w. n. z dodatkowym członem niem. *Gross* ‘wielki’ dla odróżnienia od n. wsi *Klein Fahlenwerder* (zob. *Ściechówek*) powstałej w 2. poł. XVIII w. J. Zysnarski mylnie twierdził, że początkowo używano n. *Pfaltzweybrückische Colonie*, od miejsca pochodzenia kolonistów (księstwo Pfalz-Zweibrücken, pol. Palatynat Dwóch Mostów), jednak określenie to dotyczyło osady Müggelheim (dziś cz. Berlina), którą założyli pierwsi koloniści z tego regionu, a stamtąd przybyli do Nowej Marchii, gdzie w 1774 r. otrzymali przywileje wzorowane na tych dla Müggelheim. Nazwa *Ściechów* wprowadzona urzędowo po 1945 r. w oparciu o starsze zapisy dla pobliskiego jez. Marwicko, por. *Stechow* 1337 LandbNM 109; *gross Stechow* 1547 SGorz 471; *Steg See* 1807 MpNeumark III; *Steg-See* — *Marwicko* 1949 MPol nr 76, poz. 947. Lit.: SGorz 471–3; Beschreibung des Soldinschen Kreises in der Neumark. Preußisch-Brandenburgische Miscellen, II, 1804, 200–1; Preuß, Urkundenbuch zu der Lebensgeschichte Friedrichs des Großen, cz. 1, 1832, 64; Schreiber, 250 Jahre Fahlenwerder: Zur Gründungsgeschichte der Pfälzersiedlung. Heimatblatt Soldin nr 191, 1998, 6–7. BCz/PS

Ściechówek, wś, gorz., gm. Lubiszyn, 14 km na pld.-wsch. od Myśliborza: *Kl. Fahlenwerder* 1796 MpGüss; *Der kleine Fahlenwerder* 1804 Beschreibung... 200; *Kl. Fahlenwerder* 1807 Mp-Neumark III; *Kl. Fahlenwerder* 1809 Bratring III 138; *Klein Fahlenwerder* 1833 MpUMbl 1633; *Kl. Fahlenwerder* 1852 MpRey nr 76; *Klein Fahlenwerder* 1912 Meyers I 983; *Piaszczyny* 1946 SGorz 473; *Klein Fahlenwerder* — *Ściechówek*, -ka, *ściechówecki* 1949 MPol nr 76, poz. 947; *Ściechówek*, -wka 1982 WUN III 419. — Dawna n. niem. od n. sąsiedniej wsi *Fahlenwerder*, dziś *Ściechów*, z członem dyferencyjnym od przym. *klein* ‘mały’. Po 1945 r. przejściowo używana była n. pol. *Piaszczyny*, w 1949 r. urzędowo ustalono n. *Ściechówek*. Lit.: SGorz 473. BCz

Ściegna zob. **Ściegny**, **Ściegna** (2)

Ściegna

Ściegna, wś, kiel., gm. Bodzentyn, 5,5 km na pñ.-zach. od Bodzentyna: z Gminy *Wzdół Plebański* 1855 DzUrż(G. Rad. nr 46, 911); *Wzdół Plebański* 1864 DzUrż(G. Rad. nr 11, 81); *Wzdół Rządowy i Plebański*, wś 1895 SG XIV 167; *Wzdół Rządowy i Plebański* 1902 Przew II 305; *Wzdół Plebański* 1914 KdwR(Kunów); *Wzdół Plebański*, wś 1921 Sk III 35; pomiędzy Wzdółem-Kam. a *Wzdółem Ścignia* 1932 Expres Zagłębia nr 118, 4; wieś *Wzdół Plebański Ścignia* 1933 DzUrż(Kiel. nr 28, poz. 183); *Wzdół Plebański Ścignia* 1952 UW 114; *Wzdół Plebański (Ścignia)* 1961 Mp-25(Kielce); *Ściegna*, -ni, *ściegieński* 1966 UN 23, 86. — Początkowo n. zestawiona *Wzdół Plebański*; o członie pierwszym zob. *Wzdół*, człon drugi od przym. *plebański* wskazuje na rodzaj własności (obok znajduje się wś *Wzdół Rządowy*). Następnie do n. dodany został człon *Ścignia*, *Ściegna*, od ap. *ścięgna* ‘ściern, pastwisko’, por. *ściegna* ‘droga między polami do przepędzania bydła; pastwisko, ścieżka’, też ‘miejsce mokre’ SGPREi(kartoteka), który ostatecznie zastąpił wcześniejszą nazwę. Lit.: KopKiel 44. IN

Ściegnica, dziś *Ściegnica*, wś, słup., gm. Kobylnica, 12 km na pñ.-wsch. od Sławna: *Cygnitz* 1618 MpLub; inn den Dörfern Kulsow, Sagerke, *Ziegnitz* (1618) APSzczec(65/16/0/61/921, k. 3); *Cigenitz* 1628 KIKr 279; *Zginitz* 1724 Gundling II 35; *Zignitz* 1756 KIKr 431; *Ziegnitz* 1768 Büsching XII 589; *Zignitz* 1784 Brüg II 898; *Zignitz* 1789 MpGillyPom; *Zignitz* 1821 Rumpf III 374; *Ziegnitz* 1862 KIKr 647; *Ziegnitz* 1913 Meyers II 1229; *Zignitz* — *Ściegnica*, -cy, *ściegnicki* 1947 MPol XXV nr 111; *Ściegnica*, -cy 1982 WUN III 419; *Ściegnica*, -cy, *ściegnicki* 2013 DzU poz. 200. — E. Rzetelska-Feleszko i J. Duma, podobnie jak B. Siciński, rekonstruuja n. jako **Ciganice*, może od n. os. lub etnonimu *Cygan* SSNO I 389, z suf. -ice. Dopuszczają także pochodzenie od ap. **stǣgna* ‘ścieżka’, z suf. -ica. W innej pracy Rzetelska-Feleszko proponuje też interpretację n. jako **Cięgnica*. Po 1945 r. ustalona została urzędowa n. *Ściegnica*, współcześnie *Ściegnica*. Lit.: LórSNH 145; Siciński, OSG VIII 56; Rzduma I 158; Iwicki, PMT XI 108; Rzetelska-Feleszko, Pomorze Zachodnie: nasz język dawniej i dziś, 1986, 133. BCz

Ściegny, cz. Kamińska, dawniej wś, piotr.: *Sciegny* 1775 ASC(Kamińsk, U-1771-91, k. 5v); *sciegny* 1789 MpCzajSier; *Sciegnia* 1802-03 MpGillyPr; *Ściegna* 1827 Tabella II 163; *Sciegnia* 1839 MpKwat III 6; *Ściegny* 1921 Sk II 72; *Ściegny*, -gien, *ściegieński* 1974 UN 46, 18; *Ściegny*, -gien, wś 1982 WUN III 420; *Ściegny*, -gien 2013 DzU poz. 200; gw. *ścegný*, *ścegeń*//*ścegnuf*, *ścegański*. — Od ap. *ściegna* ‘droga między polami do przepędzania bydła; pastwisko, ścieżka’, też ‘miejsce mokre’ SGPREi(kartoteka), w l. mn., przejściowo w l. poj. KS

Ściegny zob. **Ściegny**

Ściejowice, wś, krak., gm. Liszki, 4,5 km na pñ.-zach. od Skawiny: *Cekovici* (!) (1229), *Szeowicy* (1286), *Czeyovice* (1367), *Czeyowicze* 1456 KTn 22, fals. XV, 64, fals., 151, fals., 406; *Czeyowicze*, *Ceyowicze* 1470-80 DB II 123, III 185; *Szeczyowicze* 1529 LR 243; *Szeczyowice* 1563 ASK I 93, 146; *Szcieiowicze* 1565 ASK I 97, 48v; *Szcieieiowicze* 1581 ASK I 121, 113; *Szcieiowicze* 1583 ASK I 125, 100v; *Szcieiowicze* 1589 ASK I 127, 98v; *Scieiowice* 1629 RPobKr 51; z ... *Scianowiczami* (!) 1659-64 Lukrak 235; *Scieiowice* 1662 ASK I 68, 216; *Scieiowice* (1676)XVIII RPogMłp 68; *Szcieiowice* 1680 Rej 62; *Szczowice* 1779-83 MpMieg; *Szczewicze* 1782-83 SHG-KrMat 302; *Scigowice* (!) 1783-84 RejKor 297; *Sieczowice* 1787 MpPerKr; *Sciejowice* 1802 Crusius III/2, 302; *Sciejowice* 1855 MpKum; *Sciejowice* 1875 KolbKr 350; *Ściejowice* 1889 SG X 406; *Ściejowice* 1921 Sk XII 19; *Ściejowice*, -wic, *ściejowicki* 1963 UN 1, 33; gw. *ścejóvice*, -*vic*, *ścejoski*. — Dawniej może **Cziejowicy*, także *Ciejowice*, od n. os. *Cziej* SSNO I 411 (: *Czсібor*, *Czсібor*), z suf. -owicy, -owice. Forma *Ściejowice* powstała zapewne w wyniku uproszczenia grupy *Czci-* > *Ści-*, jak w *Cz(ś)cibor* > *Śсібor*. W XVI i XVIII w. wariant *Sieczowice*, por. n. os. *Siecz* SSNO V 46 (: *Sieczesław*). Lit.: RKrak 166; Kowalik, Ziemia Lisiecka. Ludzie, historia, tradycje, 2018, 35; BańMorf 131. IN

Ściekarzewo zob. **Szczekarzewo**

Ścieki, wś, skiern., gm. Rawa Mazowiecka, 2 km na pñ.-zach. od Rawy Mazowieckiej: *Коммисарская слобода*, из *Коммисарской слободы* 1891 ASC(Rawa Mazowiecka, U-1891, k. 28v); *Komisarska Słoboda* 1915 KdwR(Skier-

niewice); Niniejszym zmienia się nazwę wsi *Komisarska Słoboda* ... na *Rawska-Wola* 1922 MPol nr 221, poz. 150; *Ścieki* 1935 Katalog... 262; *Ścieki* 1962 Mp-25(Rawa Maz.); *Ścieki*, os. 1967 SM 1135; *Ścieki*, -ków 1982 WUN III 420. — Dawniej *Komisarska Słoboda*; osada zapewne nadana żołnierzom rosyjskim. Po I wojnie światowej zmieniono n. na *Rawska Wola*, od n. pobliskiego mta *Rawa* (Mazowiecka) i ap. *wola*. Ostatecznie ustaliła się n. *Ścieki*, od ap. *ściek* ‘spływ, odpływ’ SW VI 712, w l. mn. Lit.: WójcikRaw 160; Katalog kościołów i duchowieństwa Archidiecezji Warszawskiej na rok 1935, 262. UB

Ścieklec, wś zaginiona, leżała w okolicy Proszowic, krak.: *Sceclech* (1105) KTn 2, fals. XIV; *Steklez* (1123–25)1275 AP XVIII, fals. XIV; *Steklec* (1229) KTn 22, fals. XV; Opatkovice in proximo Proszowic, oppidum in *Oczklecz* (!), Wilkow, Charvin, Szwanczyce (1367) KTn 151, fals. — Nazwa ponowiona z n. rz. *Ścieklec*, dawniej *Śćklec*, ld. Szreniawy, por. riuulj *sklec* 1254 CdP III 57, ad fluvium *Szcklec* 1470–80 DB I 271, in fluvio *Szcklec* 1498 Matr II nr 1216 (ESHP). Zapisy wskazują na odmianę *Śćklec* : *Ścieklec* i prafemę **Stōklobc*, od ap. **stōklo* ‘szklane, tj. dające typowe dla szkła refleksy świetlne, silnie połyskujące i mieniające się w promieniach słońca’. K. Rymut łączy n. z czas. *ściekać*, takiej jednak etym. — zdaniem Z. Babika — nie da się pogodzić z zapisami średniowiecznymi. Lit.: RKrak 166; Rymut, HE XVI 153–4; Babik, Onom L 186–92. IV

Ścieklin zob. **Cieklin**

Ścienne, wś, szczec., gm. Ińsko, 4,5 km na pñn.-zach. od Ińska: *Tzeynike* 1420 SHGNM V 121; ad ecclesiam ville *Czeynick* 1493 Klem-pinDB nr 755; *Seinig* (1504), *Zedenig* (1512), *Zenig* (1513), *Zeinig* (1514), *Zenigk* (1515), *Zenig* 1539 PomKirch I 182, 175, 246, 215, 208, 254; *Zeinick* 1572, *Zeinicke* 1588 SHGNM V 121; *Zeinicke* 1608 Eickstedt 250; *Segnick* 1618 MpLub; *Segnick* 1633 Rymar, Stargardia VII 126; *Zeinicke* oder *Zeincke* 1775 BüschingMB 323; *Zeinicke* 1789 MpGillyPom; *Zeinicke* 1821 Rumpf III 364; *Zeinicke* 1913 Meyers II 1218; *Zeinicke* — *Ścienne*, -ego, *ścienieński* 1947 MPol XXVI nr 37; *Ścienne*, -nego 1982 WUN III 420. — Nazwa przekazana w różnych formach niem-

czonych, na podstawie których można rekonstruować n. **Ściennik*, utworzoną suf. -ik od starszej n. pobliskiego jez., por. stagnum *Scenne* 1248 PU I 369, *Strassen See* 1834 MpUMbl 1154, dziś *Strażno* (HE VII 147–8, ESHP). Nazwa *Ścienne* ustalona urzędowo po 1945 r. Lit.: LorSNH 144; TrautnElb II 84; SHGNM V 121. BCz/RSz

Ścieńsko zob. **Trzezińsk**

Ścierki Małe zob. **Starzykowo**

Ścierki Wielkie zob. **Starzykowo**

Ściernie, cz. Bierunia, dawniej wś, kat.: haereditatem, quae in vulgo *Scirna* dicitur ... *Scirne* (1272)1633 SUr IV 118; z *Sstierny* 1463–64 RegGŚl III nr 144; supra Villam *Schtiernie* 1484 Sinapius II 1036; *Sczyernye*, *Scziernye* 1529 LR 165; *Sternie* 1533 Sinapius II 1036; w *Stierniach* 1536 APKat(12/3115/0/2.1/44); Ihan Stirnski von *Stirn*, Ihan Zemanek von *Stirny* 1536, Mikolaß Stzirnsky wegen *Stzirn*, Jakussek wegen *Sczirn* 1572 KUrb 4, 60; po granice Biasowską, Brzeską y *Ścierńską* 1574 Miś, Migawki... 11; *Czirn* 1575 SNGŚl XIV 13; *Stiern*, *Sternie* 1591 Sinapius II 1036; Gerzy Sciernski w *Scierniach* 1607 SNGŚl XIV 13; *Sczern* 1617 CdSil XXXIII 90; ex villa *Sciernie* 1619 ŚSHT VII 344; *Szirn* 1636 IPles 112; *Sciernie* 1665 ŚSHT IX 282; *Sciernie* 1720 ŚSHT X 297; *Scziern* und Gureck 1723 KatKar 189, 417; *Stschirn*, P[olonice] *Schiernie* 1736 MpWielRat; *Scziern* 1743 SHSchl I/3, 131; *Ztirn* 1743 SNGŚl XIV 13; *Sciern* 1783 Z II 118; *Sciern*, P. *Schiernie* 1796–1802 Mp-KKSchl XIX; *Stschirn*, oder *Sciern* 1812 AGE XXXVII 480; *Sciern* 1821 Rumpf III 85; *Sciern*, *Sciernie*, *Scziern* 1845 K 623, 624; *Sciern* 1864 Triest I 593; *Ściernie*, *Sciern* 1889 SG X 407; *Ścierń* 1900 Myc 49; *Sciern* 1913 Meyers II 785; *Ściernie* (*Sciern*) 1920 PrusŚG 67; *Ściernie* 1927 SkKam 73; *Ściernie*, *Ścierń* 1982 WUN III 420. — Od ap. *ścierń*, *ścirnie* (pl.) ‘części żdźbeł pozostałe przy ziemi po obcięciu kłosów; ściernisko’ Sstp IX 5. Nazwę zniesiono jako *Stschirn*, *Sciern* (proponowana w 1900 r. przez J. Mycielskiego n. *Ścierń* była wtórna wobec form niem.). Lit.: SNGŚl XIV 13; BorGŚl 107; Miś, Migawki historyczne z przeszłości Bierunia Nowego i okolicy, 1989, 11. PS

Ścierń zob. **Ściernie**

Ścieżewo zob. **Szczerzewo**

Ścieciel

Ścieciel, wś, ostroł., gm. Chorzele, 8 km na płn. od Chorzel: Dorfschaft *Czenczel*, Kriśtow łowieczki šulč ... aus *Czencel* 1786, *Czenczel* 1787 OF nr 15615, k. 10, 12, 3; Chatoul Bauerdorf *Czenczel*, *Czenczell* 1787–93 GStA PK(PT, Amt Willenberg, Nr. 4, k. 71, 639v); *Czenczell* 1796–1802 MpSchröt XXIII; *Czenczell* 1808 MpTex VII; *Scienciel* 1820 ASC(Wielbark-Opalenica-ew., U-1820–26, s. 7); *Czenczel* (*Scienciel*), wś 1820 Wald 231; *Czenczel*, oder *Scienciel* 1820 Rumpff I 215; *Czenczel* 1826 OF nr 15613, k. 12v; *Czenczel* 1839 MpKwat IV 1; *Czenzel* ok. 1845 MpRey nr Q; *Czenczel* alias *Szczenczel*, *Ścieciel* alias *Czenczel*, -la ok. 1859 SzcześTeka 117, 254; *Czenzel* — *Ścieciel* 1879 KętN 211; *Czenzel*, al. *Ścieciel* 1880, *Ścieciel*, niem. *Czenzel* 1889 SG I 794, X 407; *Czenczel* 1912 Meyers I 1307; *Ścieciel* — *Rodefeld* 1928, *Czenczel* 1941 Choj 132; *Rodefeld* — *Ścieciel*, -ciela, *ściecieński* 1948 MPol XXVI nr 58; *Ścieciel*, -la 1982 WUN III 420; gw. *ścińcell*//*ścińćel*. — Wieś powstała po 1763 r. na fali osadnictwa szkatułowego. Pierwotnie zapewne **Cięciel*, może od nazw. *Cięciel* Snazw II 185 (por. kasz. *cięcials* ‘człowiek powolny’, śl. *cięcieć* ‘wysiadywać gdzieś długo; czekać cierpliwie’ SGPREi IV 376), choć wątpliwości budzi fakt, że nie występuje ono wśród wymienianych w latach 1786–87 osadników, a współcześnie jest notowane tylko w pld. Polsce. Wariant *Ścienciel* (który K. Szczeniak uważa wyłącznie za fonetyczny) może sugerować pochodzenie od czas. *ciąć*, *ściąć*, z suf. -el, tworzącym zazwyczaj deverbativa (warto zwrócić uwagę, że miejscowość powstała na obszarze wykarczowanego, wyciętego lasu). W 1928 r. urzędowo wprowadzono n. niem. *Rodefeld*. Po 1945 r. ustalono n. *Ścieciel*. Lit.: Szczytno. Z dziejów miasta i powiatu, 1962, 157; SzcześTeka 117, 134, 254. RP/PS

Ściegna (1), wś, kiel., gm. Zagnańsk, 10,5 km na płn.-wsch. od Kielc: *Zagnańsk-Ściegno* 1929 Mp-100(45-31); wieś *Ściegna* 1933 DzUrz(Kielc) nr 28, poz. 183); *Ściegno* 1961 Mp-25(Kielce); *Ściegna*, -gien, cz. wsi Zagnańsk-Chrusty 1966 UN 23, 90; *Ściegna*, -ny 1982 WUN III 420. — Początkowo n. zestawiona *Zagnańsk-Ściegno*; człon pierwszy ponowiony z n. wsi *Zagnańsk* (zob.), człon drugi zapewne od ap. *ściegno*, *ściegna* ‘ścieżka, droga, pastwisko, miejsce mokre’ SGPREi(kartoteka), na

co wskazuje zapis z UN, wtórnie z nawiązaniem do ap. *ściegno*. Nazwa niestabilna; współczesny dop. wskazuje na postać singularną rodz. żeńskiej. Lit.: KopKiel 44. IN

Ściegna (2), wś, piotr., gm. Rzaśnia, 12,5 km na płn.-wsch. od Pajęczna: de *Sciegna* 1706, z *Sciegien* 1723 ASC(Stróża, UMZ-1700–50, k. 8v, 31); ze *Sciegien* 1728, ze *Sciegien* 1744, *Sciegna* 1769 ASC(Stróża, UMZ-1728–69, k. 1v, 41v, 76v); *Sciegna* 1802–03 MpGillyPr; *Sciegna* 1827 Tabella II 163; *Sciegna* 1839 MpKwat II 6; *Ściegna* 1877 Zin II 137; *Ściegna* 1889 SG X 407; *Ściegna* 1921 Sk II 91; *Ściegna*, -gien 1982 WUN III 420. — Od ap. *ściegno*, w l. mn., wtórnie z nawiązaniem do ap. *ściegno*. KS

Ściegnica zob. **Ściegnica**

Ściegno zob. **Ściegna** (1)

Ściegny, wś, jel., gm. Podgórzyn, 3 km na płn.-wsch. od Karpacza: *Steinsifen* ok. 1300 CdSil XIV 138; yn den dorfern czum Arnoldisdorf und czum *Steynsyfin* 1400 LandbSch III nr 950; *Steinseiffen* 1626 Junker nr 53; *Steinseiffen* ok. 1660 MpDSLav; pagi Arnsdorff, *Steinseiffen*, *Querseiffen* 1677, *Steinseiffen* 1687 J IV 103, 280; *Steinseiffen*, *Nied. Steinseiffen* 1736 MpWielJav; *Steinseiffen* 1786 Z VI 397; *Steinseiffen* 1845 K 656; *Steinseiffen* 1913 Meyers II 871; *Steinseiffen* — *Ściegny*, -gien, *ściegieński* 1946 MPol XXIV nr 44; *Ściegny* 1964 Mp-25(Jelenia Góra); *Ściegny* 1977 Mp-25(461.44); *Ściegny*, -gien 1982 WUN III 419; *Ściegny* (*Ściegny*) 1997 Mp-10(M-33-44-D-a-1); *Ściegny*, -gien, *ściegneński* 2017 DzU poz. 2401. — Dawniej *Steinseiffen*, od niem. *Stein* ‘kamień, kamienny’ i *Seifen* ‘jar, wawóz z płynącą wodą, potokiem’ Bach II/2, 385 (: czas. *seifen* ‘myć, płukać’), też ‘bogate w źródła doliny, miejsca osadzania się minerałów, występowania zmineralizowanej wody’ KGI 54. W pobliżu wsi były płuczki drogich kamieni i złota z piasku. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Ściegny*, lokalnie i w kartografii używana była jednak n. *Ściegny*, którą na wniosek mieszkańców oficjalnie zatwierdzono w 2017 r. Lit.: SNGŚI XIV 13; SudZach 216; Junker, Urbarien aus dem Hirschberger Weichbild aus dem Jahre Ao. 1626, 2009, nr 53. PS

Ściegów, wś, opol., gm. Strzeleczy, 10 km na zach. od Krapkowic: *Sygow* prope castrum Chrzelicze (1531)1625, *Slugow* (!) (1531)XVIII SMDŚ

IV 417; *Schigaw* 1534 Hellfeier, Tygodnik... 16; *Zyguow*, *Zygow*, *Ssigow*, *Schygow*, *Ssygow* 1574 Urb III 170, 171, 176, 178; ex villa *Szigow* 1679, *Sigow* 1687/88 J II 189, 517; *Schiegoff* 1702, *Schigau* 1725, *Zigow* ok. 1730 Hellfeier, Tygodnik... 16; *Schigow* 1736 MpWielOppol; *Czigau* 1746, *Schigow* ok. 1760 Hellfeier, Tygodnik... 16; *Schiegau* 1779 Büsching XIII 299; *Schiegrau* (!) 1784 Z III 112; *Schiegau*, *Schiegow* 1830 Kn 674; *Schiegau*, *Scigów* 1845 K 588; *Schigow* 1848 Anders, Statistik... 645; *Ścigów*, *Schiegau* 1900 Myc 49; *Śigów* (*Schiegau*) 1912 Górnoślązak, R. 13, nr 28, s. 6; *Schiegau* 1913 Meyers II 708; *Ścigów* (*Schiegau*) 1921 Dziewulski, Wyniki... 29; *Ścigów* — *Schiegau* 1939 Prus 72; *Schiegau* — *Ścigów*, -owa, *ścigowski* 1947 MPol XXV nr 124; *Ścigów*, -gowa 1982 WUN III 420. — Pierwotnie może *Ścigów*, od n. os. **Ścig* (: *ścigać*), por. *Ścigala* AntrP V 83, *Ściga* RymSEN II 575, lub *S(z)ygów*, *Zygów*, *Żygów*, od jednego z wariantów n. os. *S(z)ygall/Zygall/Żyga* AntrP V 68, z suf. -ów. Nazwę zmieniono jako *Schigow*, *Schiegau*. Po 1945 r. ustalono urzędowo pol. n. *Ścigów*, a w 2008 r. dodatkową n. w j. niem. *Schiegau*. Lit.: NNGŚI XIV 14; BorGŚI 136; Anders, Statistik der evangelischen Kirche in Schlesien, 1848, 645; Dziewulski, Wyniki plebiscytu na Górnym Śląsku, 1921, 29; Hellfeier, Tygodnik Krapkowicki nr 20(1044), 2018, 16. PS

Ścikowy zob. **Szychowo**

Ścików zob. **Szychowo**

Ścinawa (1), mto, legn.: de *Stinay* (!) et de *Stobno* 1202, de *Stinav* 1203, in *Stinauia* 1207, *Ztinav*, *Stinav* 1208, *Stinau* 1216, *Ztinav* 1218, *Stinav* 1220, *Stinavia* (1226)XV, *Stinauia* (1226)1501 SUr I 51, 58, 261, 83, 105, 133, 144, 287, 289; *Stinau* 1235, *Stinaw* 1248 SUr II 64, 221; in castro, quod vocatur *Stein* (1251)XIII SUr III 16 (tu?); *Stinauia* 1251, de terra coniuncta civitati, que dicitur *Cameniza* ... presentibus hiis: ... Petrcone castellano de *Stinauia* 1253, *Stynauia* (1253)1291, *Stinav*, Budivoio castellano *Stinaviensi* 1257, *Scinauia* 1258, circa *Stinauiam*, *Stinav* 1259, *Stinauia* 1262 SUr III 27, 74, 357, 152, 166, 173, 185, 186, 260; in villis, que *Stinaua*, Sedlce, Cneginice, Malmice ... vulgariter nuncupatur 1267, Conradi ... domini *Stinawie* 1280, dominus *Stynauiensis* 1281 SUr IV 15, 259, 279;

Dat[um] *Stynauie* 1283, civitas *Stynavia* (1285) XVI, *Stynauia* 1286, *Stinavia* (1287)XVII, *Stynavia* 1290 SUr V 41, 132, 220, 265, 375; die *Stine* (1294) GrMark II 4; vor unser stad *Steyne* ... voite tzur *Steyne* (1296)1444, de *Stinauia* 1298 SUr V 202–3, 264; Sanada prope *Stynaviam* ok. 1300 CdSil XIV 162; *Steina* 1304, *Stynavia* 1309, *Stinauia* 1311, *Stynavie* 1314, *Stynavia* 1316 Reg nr 2810, 3087, 3191, 3398, 3639; *Stynav* 1334 CdSil XXVIII 20; *Stinavia* 1335, cum civitatibus *Stynavie* Gora Lubyn et Wawnstat 1336, *Stynavia*, *Stinavia* 1337 GrMark I 137, 139, 147, 148; den Goyr adir die *Stynow* 1341, zu der *Stynaw* 1342, von der *Styna* lande, partem opidorum ... *Stynavie* et Cöben 1344, civitates videlicet ... *Stinaviam* 1348 GrMark I 158, 161, 163, 165, 10; *Stinaw* 1349 CdSil XXIV 110; stete *Stynaw* 1358, czu der *Stynow* 1361, stad czu der *Steinaw* 1368, *Stynow* 1371, *Stinaw* 1378, *Styna* und Gör 1384, *Stinaw* 1385 GrMark I 171, 181, 185, 188, 192, 196, 198; de *Styne* (1387) IuraVic nr 118; *Stynow* 1392 CdSil XXVIII 254; *Stynavia* 1399 ZfGS XXXIII 393; von der *Steyne* (1402) IuraVic nr 24; *Steinaw* (1404)1588 GrMark I 201; *Stynauia* 1418 Heyne I 712; der stat *Stynaw* (1424), slos unnd stat *Steynna* 1475, *Steinnaw* 1480 GrMark II 51, 80, 95; vom *Stain* 1489, vom *Stain* ... zur *Stein*, *Steynaw*, *Steynow* 1490, Georgen vom *Stain* an *Steynaw*, *Steyne* 1494 GrMark I 267, 268–9, 273, 275, 278, 279; *Steyne*, *Steyn* 1506, *Steyne*, *Steine* 1513 NLM LXXXV 148, 156, 211, 212; *Stynavia* 1580 J III 21; *Stinavia*, *Steinaw* 1613 HSil 46; *Steinaw* 1644 MpDSWol; *Stinavia*, *Steinau* ... Polonis *Stizynawa* 1704 HSilB I 521; *Steinau* 1736 MpWielWol; *Steinau* 1787 Z VII 292; *Steinau an der Oder* 1830 Kn 1024; *Steinau a.d. Oder* 1845 K 932; *Steinau a/d Oder* 1913 Meyers II 861; *Steinau a. Oder* — *Ścinawa*, -y, *ścinański* 1946 MPol XXIV nr 44; *Ścinawa*, -wy 1982 WUN III 420. — Zapisy do 1267 r. odnoszą się do wsi, na której gruntach po tym roku lokowano miasto. Pierwotna n. omawianej miejscowości (i innych tego typu, zob. *Ścinawa* (2), *Ścinawa Mała*, *Ścinawa Polska*, *Ścinawka*) była przedmiotem dociekań wielu badaczy (przegląd stanowisk zob. Babik 272–4). W pol. powojennych opracowaniach najczęściej wywodziło ją od psł. **stěň* ‘cień’, z typowym dla hydronimów

Ścinawa

suf. *-ava (co ma świadczyć o jej ponowieniu z n. w., rzekomo dawniej n. rz. Zimnicy, która jednak do XIX w. konsekwentnie była określana jako *Kaltbach*, zaś jako *Steinau* dopiero w XIX w.). W świetle dokumentacji źródłowej pochodzenie n. m. od podstawy *stēn- jest nieprawdopodobne, gdyż najstarsze zapisy oddają konsekwentnie i w nagłosie (*Stin-*). Z uwagi na ograniczony do Śląska zasięg występowania tego typu nazw należy im raczej przypisywać pochodzenie germańskie. Z. Babik twierdzi, że chodzi zapewne o pierwotny germ. hydronim od gw. *Steyn-* (: pragerm. **stayna-* ‘kamień’) kontynuowanego przez **Stin-*. Odrzuca on możliwość pochodzenia od postaci śrwniem. *stīn* ‘ts.’ (co proponuje S. Bąk) ze względu na chronologię oraz rzekomy formant *-ava, choć właściwie tylko dwa zapisy mogłyby na niego wskazywać (*Stinaua* z 1267 r. i podawana przez Henelliusa jako pol. forma *Stizynawa* z 1704 r.), pozostałe natomiast oddają raczej -aull-aw bądź też zlatyniowane -avia, co nakazywałoby zachowanie ostrożności przy określaniu dawności omawianej nazwy. Abstrahując od tego, z którego stadium rozwoju j. niem. pochodzi podstawa nazwy, za jej germ. pochodzeniem może przemawiać też fakt wystąpienia w 1253 r. ewidentnie pol. obocznej n. z suf. -ica — *Kamienica* (również w przypadku innych Ścinaw występują n. związane z podstawą *kamień*), co dotychczas w kontekście niniejszej miejscowości nie było zauważane. Formę *Ścinawa* należy uznać za adaptację n. niem. Od XIV w. notowane są już formy niem. *Steine*, *Steinau* z dyftongizacją *i* > *ei* (por. niem. *Stein* ‘kamień’). W XIX w. w oficjalnym obiegu funkcjonowała n. z członem lokalizującym *an der Oder* (‘nad Odrą’). W 1945 r. ustalono urzędowo n. pol. *Ścinawa*. Lit.: SWŚ I 177; SNGŚI XIV 14–5; RospSEMig 386; RymNmiast 240; Babik 272–4. PS

Ścinawa (2), wś, wroc., gm. Oława, 4 km na pld.-wsch. od Oławy: villam de *Kamene* 1202–03, de *Kamene* 1208, de *Kamene* 1218 SUR I 55, 81, 132; in *Stinavia* 1288, de *Noua Stynauia* 1290 SUR V 288, 381; De *Stinavia* (1335)1597 MPL I 371; *Stinavia* 1336 Reg nr 5727; *Thewtunical Stinauia* (1358) K 654; de *Stynavia* 1378 RegGŚI I nr 141; von der *Steynaw* 1455 RegGŚI III nr 71; *Deutsch Steine* (1571–72) ZfGS X 122;

Deutsche Stein 1736 MpWielBreg; *Deutsch-Stein* 1742 SHSchl I 284; *Deutsch Steine* 1783 Z I/3, 68; *Deutsch Steine* 1821 Rumpf III 144; *Deutsch Steine, Niemiecka Scinawa* 1845 K 654; *Ścinawa Niemiecka, Steine Deutsch*, wś i dobra 1889 SG X 408; *Deutsch Steine* 1912 Meyers I 337; *Deutsch Steine — Ścinawa*, -y, ścinawski 1947 MPol XXV nr 124; *Ścinawa*, -wy 1982 WUN III 420. — Najstarsze zapisy z pocz. XIII w. wskazują na pochodzenie n. od ap. *kamień*, przym. *kamienny*, jednak na podstawie skąpej dokumentacji trudno ustalić, jakie było jej pierwotne brzmienie. O obocznych n. *Ścinawa*, łac. *Stinavia*, niem. *Steinau* (później też *Steine*) zob. *Ścinawa* (1); są to zapewne kalki pierwotnej n. pol. Człony dyferencyjne od łac. *novus* ‘nowy’ (XIII w.), *teutonicalis* = niem. *deutsch* = pol. *niemiecki* (od XIV w.) dla odróżnienia od n. sąsiedniej wsi *Ścinawa Polska* (zob.). Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Ścinawa*. Lit.: SNGŚI XIV 14–5; Babik 272–4. PS

Ścinawa zob. *Ścinawa Polska*

Ścinawa Mała, wś, dawniej mto, opol., gm. Korfantów, 8,5 km na pld.-zach. od Korfantowa: Ego Zbrozlaus ... dedi ecclesie beati Iohannis in Wratislawia civitatem *Stinawiam* libere ... Testes ... Godinus advocatus in *Stinawia* (1235) SUR II 268, fals.; patrimonium ... *Stinauam*, in quo est forum 1236, *Stinauam villam* 1239–43, forum in *Stinauia* 1243, *Scinaua* 1245 SUR II 79, 113, 147, 173; civitas *Scinauia*, Vyazd et *Scinauiam* civitates 1260 SUR III 220, 221; Simone de *Stynawia* (1268)1639, Thomas de *Camona* (1279)1588, Symone de *Stynauia* castellano Opolensi (1281)XIV SUR IV 296, 251, 283; dominum N. plebanum de *Kamona* (1282) SUR V 16; *Kamena* (1282) Heyne I 900; Symon de *Stinauia* (1284)XIV, de *Stinauia* ... de *Stynauia* 1285, Thomas miles de *Camon* 1288 SUR V 67, 162, 303; Stanislaus plebanus de *Kameno* (1295)XV, Symon de *Stinauia* (1296) XIV SUR VI 152, 201–2; versus *Stynaviam*, circa *Stynaviam* ... *Stynavia* ok. 1300 CdSil XIV 8, 103; *Stinavia* 1304 Reg nr 2809; *Stynow* (1354) K 656; *Stynaw* 1384, *Stynavia* 1395, *Stynauia* 1398, *Stinavia* 1413 CdSil XXXIII 37, 144, 145, 147; fzur *Steyne* 1439 RegGŚI II nr 520; opidum *Stynaw* 1447 Darst III 233; *Steynaw* 1451 AKČ VI 43; *Stinaw* 1460 CdSil VI 80; *Steinau* 1567 Urb I 203; ex oppido *Steinau* 1579 JI 68; das Städtlein

Steina 1612 PolHSV 29; *Stinavia*, *Steinaw* ... ad Steinam fluuium 1613 HSil 46; *Steinau* oppidum 1638 J I 115; *Steina* 1651 ZfGS XIII 228; *Steina* 1658 MpDSGrot; *Steinau*, antehac ... *Steinovia* 1666/67 J I 609; Städtlein *Steinau* 1676 StŚl LXV 91; *Steinau*, P[olonice] *Sztynawa* 1736 MpWiel-Oppol; *Czinawa*, *Steinau* 1784 Z III 101, 114; *Steinau* 1821 Rumpf III 142; *Steinau*, *Scinawia* 1845 K 652; *Scinawa*, niem. *Steinau* 1889 SG X 407–8; *Steinau* 1913 Meyers II 861; *Steinau OS* — *Ścinawa Mała*, -y -lej, ścinawski 1946 MPol XXV nr 142; *Ścinawa Mała*, -wy -lej WUN III 420. — O n. *Ścinawa*, niem. *Steinau*, łac. *Stinavia* zob. *Ścinawa* (1). Powszechnie uznaje się, że ponowiono ją z n. rz. *Ścinawa*, dziś *Ścinawa Niemodlińska*, por. in *Stinavia aqua ante Stinaviam* ... civitatem 1337, *Stinawa* 1528 (ESHP), nad którą leży miejscowość. Problematiczne wydają się tu jednak zapisy *Camona*, *Kamona*, *Camon*, *Kameno* z lat 1279–95 (wg J. Heynego odnoszące się do omawianej miejscowości, zaś wg wydawców SUr być może do jej części; zapewne na ich podstawie J. Mycielski podał rzekomą n. *Kamienie* Myc 29), które świadczą o tym, że mogła funkcjonować oboczna n. pol. typu *Kamiona*, *Kamien(n)a*, stanowiąca kalkę n. niem., tak jak w przypadku miejscowości *Ścinawa* (1 i 2). Nie można wykluczyć, że n. *Kamiona* mogła odnosić się również do rzeki (brak jednak jakichkolwiek poświadczeń). Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Ścinawa Mała* z drugim członem dla odróżnienia od n. sąsiedniej wsi *Ścinawa Nyska* (zob.). Zapisy z lat 1304 i 1354 J. G. Knie (K 656, a za nim SG XI 636) mylnie identyfikował ze *Ścinawą Nyską*. Lit.: SNGŚl XIV 15; RospSEMig 386; Kuhn, Neue Beiträge zur schlesischen Siedlungsgeschichte, 1984, 47–8; Babik 272–4. PS

Ścinawa Niemiecka zob. **Ścinawa** (2)

Ścinawa Nyska, wś, opol., gm. Korfantów, 8,5 km na pld.-zach. od Korfantowa: Uilla ... *Stinauia*, Grisow (1284)XIV, in aliis villis ... in *Stinauia*, in Grisow (1285)XIV SUr V 93, 144; *Stynavia* villa ok. 1300 CdSil XIV 9; *Stynauia* villa 1447 Darst III 233; *Steinischdorf* 1517 Ng 309; *Steinischendorff* 1540 SNGŚl XIV 15; *Steinischdorff*, *Steinischendorff* 1551 CdSil XXXVI 91, 92; im *Steinischendorff* ... im *Steinschendorff* 1559, in dem *Steinischen Dorfe* 1563, *Steinisch-*

dorff ... zum *Steinischen-Dorff* 1570 Kastner IV 60, 68, 82; přeložen Waczlawowi Steynsstorffowi z *Steynsstorffu* 1574 ZfGS XLII 68; *Steinischdorff* 1606–16 Darst III 265, 267; *Steinsdorff* 1638, *Steinsdorff* 1651/52 J I 114, 208; *Steinsdorf* 1658 MpDSGrot; *Steinsdorff* 1666/67 J I 610; *Steinsdorff* 1687 ZfGS LXII 327; *Steinischdorf* 1736 MpWielGrot; *Steinsdorf* 1736 MpWiel-Oppol; *Steinichsdorf* 1743–46 Darst III 274; *Steinsdorf* 1784 Z II 376; *Steinsdorf*, vulgo *Steinschdorf* 1845 K 656; *Steinsdorf* 1913 Meyers II 871; *Steinsdorf* — *Ścinawa Nyska*, -y -ej, ścinawski 1947 MPol XXVI nr 37; *Ścinawa Nyska*, -wy -kiej 1982 WUN III 420. — Wieś powstała prawdopodobnie w ramach kolonizacji niem. na lewym brzegu *Ścinawy Niemodlińskiej*, naprzeciw ówczesnego mta (od 1243 r.) *Ścinawy Małej* (zob.). Początkowo używano n. ponowionej z któregoś z tych obiektów. Za pochodzeniem od n. mta może przemawiać notowana od XVI w. n. niem. *Steinischdorf*, wtórnie *Steinsdorf*, od przym. *steinisch* (typowa forma odmiejscowa) i ap. *Dorf* ‘wieś’. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Ścinawa Nyska*. Lit.: Schulte, ZfGS XLV 283; Kuhn, Neue Beiträge zur schlesischen Siedlungsgeschichte, 1984, 47–8. PS

Ścinawa Polska, wś, wroc., gm. Olawa, 3,5 km na pld.-wsch. od Olawy: Henrico de *Stinauia* 1284, Henrico de *Stynauia Polonicali* sita prope Olauiam 1290 SUr V 92, 380–1; usque [ad] ... *Polonica-lis Stinaviae* (1291)1679 Tzschoppe 414; *Stinavia* (1303)XVII, *Stynavia* 1326 Reg nr 2755, 4503; in *Parva Stynavia* prope Olaviam 1327 CdSil X 111; von der *Steyne* 1402, *Steine* 1404, *Steyne* 1406 RegGŚl II nr 8, 21, 53; *Polnisch Stine* (1410) APWroc(82/167/0/1/66, nr 169); de *Steinavia*, *Steine* 1413, *Steynaw* 1422, *Steynaw* 1423 RegGŚl II nr 152, 155, 313, 322; bey *Steyne* 1510 NLM LXXXV 175; na *Polské Stagnawě* 1609 Malicki 81; *Steina* 1651/52, *Stein* (villa) 1666/67 J I 152, 464; *Polnisch Stein* 1736 MpWielBreg; *Pohnisch-Stein* 1742 SHSchl I 284; *Polnisch Steine* 1783 Z I/3, 69; *Steine*, *Polnisch-*, *Polska Scianawa* (!) 1845 K 654; *Ścinawa Polska*, *Steine Polnisch* 1889 SG X 408; *Polnisch Steine* 1913 Meyers II 499; *Odersteine* 1928 ZfGS LXII 347; *Odersteine* — *Wielka Ścinawa* 1945 BiulZO I 42; *Odersteine* — *Ścinawa Polska*, -y -ej, ścinawski 1947 MPol

Ścinawica

XXVI nr 37; *Ścinawa Polska*, -wy-kiej 1982 WUN III 420. — O n. *Ścinawa*, niem. *Steinau*, łac. *Stinavia* zob. *Ścinawa* (1). Dodatkowe człony od przym. łac. *polonialis* = niem. *polnisch* = pol. *polski*, także w XIV w. wyjątkowo od łac. *parvus* ‘mały’ dla odróżnienia od n. sąsiedniej wsi *Ścinawa* (2). Notowana w 1609 r. n. *Polská Stajnava* stanowi czes. substytucję n. niem. Pod koniec lat 20. XX w. n. zmieniono na niem. *Odersteine* (: *Oder* ‘Odra’). W 1945 r. ustalono urzędowo n. *Wielka Ścinawa*, którą w 1947 r. zmieniono na *Ścinawa Polska*. Lit.: SNGŚI XIV 15–6; Babik 272–4. PS

Ścinawica, wś, wałb., gm. Kłodzko, 4 km na płn. od Kłodzka: *Stynewicz* 1330, von *Stynewitz* ok. 1340, czu *Stynewicz* 1355, Rattold de *Zdenicz* 1367 (tu?), dem gute *Stynowicz* 1378 GQ I 51, 66, 154, 206, 224; Niclos von *Sdenicz* 1390 Stillfried-Alcantara, Beiträge... II 60; czu *Steynwicz* 1397, *Steynwicz* 1398, *Steynwicz* 1400 GQ I 282, 289, 304; *Stynewicz* 1412, Hans von *Zdenicz* 1418 GQ II 51, 99; prope Glacz et *Stiewnicz* (!) 1428 Höfler, Geschichtschreiber... 91; Ratold von *Zdanitz* 1447, Hannos Donigk von *Zdanitz* 1449, Ratoltt von *Zdanitz* (1450) 1613 GQ II 215, 220, 222; *Steinwicz* 1457, villa *Steynewitz*, villa *Steynewitz* 1462 SGTS XV 449; [ze *Žďánice*] (1479) AČ VIII 384; von *Danicz* (1479) GrMark II 188; *Steinwitz* 1549 SGTS XII 223; *Steinwiz* 1558 GQ III 30; ze *Zdanicz* 1601 Malicki 82; *Steinwitz* 1789 Z IX 362; *Steinwitz* 1830–31 MpRey nr 170; *Steinwitz*, inc. Neu- 1845 K 657; *Steinwitz* 1913 Meyers II 872; *Steinwitz* — *Ścinawica*, -y, *ścinawicki* 1947 MPol XXV nr 124; *Ścinawica*, -cy 1982 WUN III 420. — Od n. rz. *Ścinawa*, dziś *Ścinawka*, z suf. -ica, por. a capite fluminis *Stenawa* (1213) XIII, *Stynau*, *Stynowicz* 1255, *Stynow* 1368, *Steine* 1514 (ESHP). O etym. n. zob. *Ścinawa* (1). Nazwa zmieniona jako *Steinwitz*. Niejasna jest relacja form *Zdenicz*, *Sdenicz*, *Zdanicz*, *Zdanitz*, czes. *Žďánice* do n. *Ścinawica*, *Steinwitz* — być może powstały w wyniku substytucji, jednak najprawdopodobniej mamy tu do czynienia z n. oboczną od n. os. *Zdan* lub *Ždan* SSNO VI 298, z suf. -ice. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Ścinawica*. Lit.: SNGŚI XIV 16; SGTS XV 449–53; Höfler, Geschichtschreiber der Husitischen Bewegung in Böhmen, I, 1856, 91; Stillfried-Alcantara, Beiträge zur Geschichte des schlesischen Adels, I–II, 1864. PS

Ścinawka, dziś *Ścinawka Dolna*, *Ścinawka Górna* i *Ścinawka Średnia*, trzy wsi, wałb., gm. Radków, ok. 6 km na pld.-zach. od Nowej Rudy: czur *mittelsten Stynau* 1324 GQ I 42; *Stinavia* ... *superior* 1327 Reg nr 4645a; czu der *Nidersten Steinow* 1346, czu der *Stinou* 1347, czu der *Nidersten Steynow*, czu der *Nidersten Steynou* 1348, czu der *Niderstin Stynaw* 1350 GQ V 2, 5, 9, 10, 12; von *Nidirmstynow* 1350 GQ I 99; czu der *Nedirsten Stinaw* 1351, czu der *Stynaw* 1352 GQ V 19, 31; de *Stynavia*, de *Stynaia* 1352 GQ I 125, 145; czu der *Obirn Stynaw* vnd czu der *Mittiln Stynaw*, *Stynaw* 1353, czu der *Nedirn Stynaw*, czu der *Stynaw*, der *vbirstin* 1354 GQ V 38, 39, 44; von der *Stynow* 1355 GQ I 154; beyden *Stynawen*, der *obirsten* vnd der *mittilsten* 1356, *Stynaw* 1358, zcu der *Nedirn Stinaw*, zcu der *Nedirsten Stynaw* 1360 GQ V 54, 62, 73, 74; in *inferiori Stinavia* ... de *Stinavia superiori*, in *Stynavivilla* 1360, de *Stinavia* 1361 GQ I 169, 170, 173; czur *Nydirstin Stynaw*, czur *Vbirn Stynaw* 1361, czur *Obirsten Stynaw*, czur *Stynaw*, czur *Nydirsten Stynaw* 1362, czur *Niddirsten Stynaw* 1367, in der *Mittil Stynow* 1368 GQ V 83, 93–4, 110, 111; in *superiori Stynavia* ... in *Superiori Stynavia*, in *Stynow inferiori* 1368 GQ I 207, 208; in *Stynaw Inferiori* ... zu der *niedersten Stynaw*, zu der *Nidersten Stynow* 1368 GQ IV 60, 82; *Stynow*, *Mittel-Stynaw* 1371, zur *Obersten Stynaw* 1372 GQ V 117, 121; zur *niedersten Stynau* 1376 GQ IV 115; *Stynavia inferior*, *Stynavia superior* 1384 GQ I 237; zur *Nedirn Steynaw*, *Stinaw* 1385 GQ V 145, 148; in *inferiori Steinaw* 1385, in *Stynow infima*, in *Inferiori Stinavia* 1386 GQ I 242, 243, 244; *Nedirste Steyna*, *Styna*, *Nedirsteyna* 1388, *Nedirstina* 1390 GQ V 151, 153, 155, 158; *Nidersteinau*, in *inferiori Stynawia* 1395 GQ I 271, 272; zur *mittelsten Steynaw* 1400 GQ IV 175; de *inferiori Villa Steynaw* 1414 CdSil XXXV 78; *media Steynowia* 1414 CdSil XXXIV 78; de *media Stenovia*, in *Stynawia* ... in *Inferiori Stynawia* 1414, *Ower-Steynow* 1416, *Nieder-Steynau*, *Mittel-Steynow* 1418, zu *Owern Stynow* 1419, in der *nidirsten Steyna* 1422, *Stynow* 1424, czur *obirn Steyna* 1428, *Ober-Stynow*, *Mittel-Stynow* 1431, *Niedersteine*, *Steyna*, *Mittel-Steyna* 1437, *Styna* 1439, *Mittel-Steinaw* 1444, von der *Mittelsteine* 1449, *Steinaw* 1450, *Ober-Steynaw* 1452, *Mittel-*

steinau, Obersteinau 1456, *der obersten Steynaw* 1461 GQ II 70, 534, 543, 99, 102, 117, 124, 144, 158, 184, 191, 196, 211, 220, 222, 227, 244, 262; w Neyrodu a w *Stinawie* 1472, *dorff zur mittel Steyne ... zw mittil Steynow ... miitel Steynow* 1476 Stillfried-Alcantara... 12, 14; *Mittel-Steine* 1477 ZfGS X 39; *Mittelsteynaw* 1478, *Nieder-Steynau* 1482, *Mittelsteyne* 1485, *Mittelsteynaw*, *Nedirsteynaw* 1486, *Ober-Steinau*, *Mittel-Steynau* 1488, *Mittelsteynaw* 1489, in *mediocri Stynavia* 1491, *Mittelsteynaw*, *Niedersteine*, *Obersteine* 1499, *Nieder-Steine* 1500 GQ II 371, 392, 411, 417, 420, 431, 435, 445, 507, 512, 518; *Niderstainau*, *Niedersteinau* 1555 CdSil XXXIV 31; *plebanus Steine superioris*, *Obersteine*, *Niedersteine*, in *Steina inferiori* 1558, *Mitlsteine*, *Steina superior*, in *medio Steinae*, *Mitl Steinaw*, *Obersteinaw*, *Steina inferior* 1560 GQ III 28, 30–1, 50, 53–4; *Obersteinaw* 1569 SNGŚI XIV 17; *Mittelsteine* 1598 CdSil XXXV 253; *Niedersteina* 1615, *Mittel Steina* 1624 CdSil XXXIV 80, 83; *Mittel Steinau*, *Nider Steina*, *Ecclesia Inferioris Stainae* *aliam sub titulo Filialis Ecclesiam Pagi Stainae superioris*, *Nidersteina*, *Ober Steina*, in *medio Stainae*, *Obersteine*, *Mittel Staina* 1628, *Nidersteina*, *Ober-* et *Mittelsteina* 1631 GQ III 141, 183–7, 193; *Ober-Steina*, *Nieder-Steina* 1636–37 ZGKÖS II 120; *Ober Staine* 1638, *Niedersteine* 1677 CdSil XXXIV 83, 82; *Mittelsteine*, *Niedersteine*, *Obersteine* 1742 SHSchl I 262; *Mittel Steine*, *Nieder Stein*, *Ober Steine* 1743 SNGŚI XIV 16, 17; *Steine*, *Mittel-*, *Steine*, *Nieder-*, *Alt-* 1789 Z IX 362, 363, 364; *Steine*, *Nieder-*, *Mittel-*, *Ober-* 1845 K 654; *Mittelsteine* — *Ścinawka Średnia*, *-i*, *ścinawecki*, *Niedersteine* — *Ścinawka Dolna*, *-ki*, *ścinawski* 1946 MPol XXV nr 142; *Obersteine* — *Ścinawka Górna*, *-i -ej*, *ścinawecki* 1947 MPol XXV nr 37; *Ścinawka Dolna*, *Ścinawka Górna*, *-ki -nej*, *Ścinawka Średnia*, *-ki -niej* 1982 WUN III 420. — Nazwa ponowiona z n. rz. *Ścinawa*, dziś *Ścinawka*, por. a capite fluminis *Stenawa* (1213) XIII, *Stynau*, *Stynowicz* 1255, *Stynow* 1368, *Steine* 1514 ESHP (zob. *Ścinawa* (1)). Człony odróżniające od niem. *nieder* ‘dolny’ (= łac. *inferior*), *mittel* ‘środkowy’, *ober* ‘górny’ (= łac. *superior*) odnoszą się do położenia wsi względem biegu rzeki. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Ścinawka Dolna*, *Ścinawka Średnia* i *Ścinawka Górna*.

Lit.: SNGŚI XI 16–7; SGTS XV 458–60, 453–8; RospSEMiG 320; Stillfried-Alcantara, *Geschichtliche Nachrichten vom Geschlechte Stillfried von Rattonitz*, II, 1860, 12, 14. PS

Ścińsk zob. **Trzcińsk**

Ściochny zob. **Ściony**

Ściokła, wś, suwal., gm. Sztabin, 14,5 km na płn.-zach. od Dąbrowy Białostockiej: [*Ściokła*] 1836 Geneteka(ASC Krasnybór, U-1836, nr 76); *Sciokła* 1839 MpKwat VI 4; *Ściokła* 1877 Zin II 137; *Ściokła* 1889, *Szkła* (!) 1892 SG X 408, XII 48; *Ściokła* 1915 KdwR(Sucho-wola); *Szkła* (!) 1921 Sk V 7; *Ściokła* 1929 Mp-100(34-36); *Ściokła* 1933 SkBy 1699; *Ściokła*, *-ły* 1982 WUN III 420. — Wieś została założona przez Karola Brzostowskiego po 1828 r. Nazwa w związku z n. w. *Ściokła*, dziś *Ścioklanka*, rów, pd. Lebiezdianki, por. R. *Sciokła* 1839 MpKwat VI 4 (ESHP). Hydronim pochodzi od imiesłowu na **-l-* (< **sʰeteklaja* lub **jʰeteklaja*, por. czas. *ściec*) z brus. przegłosem w sylabie akcentowanej. Lit.: RyżSzt 32; Zawistowska-Zacharewicz, Działalność społeczno-gospodarcza i oświatowa Karola Brzostowskiego ze Sztabina koło Augustowa, [w:] *Studia i materiały do dziejów Pojezierza Augustowskiego*, 1967, 442. IN

Ściony, wś, biał., gm. Brańsk, 10 km na płn.-zach. od Brańska: *Sciochny* 1670 KsgBrań 44, 60v; *Wies Sciohny* 1673, *Sciohny* 1674 ASK I 70, 348v, 416; *Sciohny*, *Sciony* 1710, *Sciochny* 1717 KsgBrań 44, 254v, 293v, 383; *Ściochny* 1726 CSDLuBr Cc2; *Sciochny* 1788 Büsching XXII 173; *Ściony* 1790 SHGPd(rkps DA nr 11630); *Sochny* (!) 1795 MpPerPd; *Szane* (!) 1808 MpTex IX; *Szczony* 1807–17 AGAD(Zb. Kart. 380-30); we wsi *Ściony* 1859 Gazeta Warszawska nr 297, 6; *Ściony* 1889 SG X 408; *Ściony* 1921 Sk V 29; *Ściony*, *Ścion*, *ścioński* 1972 UN 153, 64. — Pierwotnie zapewne *Ściohny*, od stp. ap. *ściegna* ‘droga, ścieżka, pastwisko’ Sstp IX 4 lub niepoświadczonego wschłow. odpowiednika, w l. mn., z brus. zmianą *g > h* oraz przegłosem *e > o* pod akcentem, por. scs. *сьгѣна* ‘ulica, plac’, brus. gw. *цѹгѣна* ‘ścieżka’ Słbgav V 39. Od XVIII w. zanik *h*, występujący również w brus. *цѹгѣнка* Jaszkin I 643–4. Lit.: Kond 199. IN

Ściżerowicy zob. **Cesarzowice** (2)

Ścibirsko zob. **Zbiersk**

Śćklanów

Śćklanów zob. **Szklanów**
Śćklary zob. **Szklarka** (1a), **Szklary** (1, 1a, 3)
Śćmielik zob. **Śmielnik**
Śćmielino zob. **Śmielin**
Śćmielnik zob. **Śmielnik**
Śćmielnik Nadolny zob. **Śmielnik**
Śćmielnik Nagórny zob. **Śmielnik**
Śćmielno zob. **Śmielin**
Śćmielów zob. **Ćmielów**, **Śmilów** (2)
Śćpiorki zob. **Sipiory**
Śklana zob. **Szklana** (2)
Śklanów zob. **Szklanów**
Śklarnia zob. **Szklarnia** (1)
Śklary zob. **Szklary** (1, 1a, 3)
Śklarze zob. **Ojrzenie-Śklarze**
Śła zob. **Szła**
Ślachcin zob. **Szlachcin**, **Szlachcin-Huby**
Ślachcino zob. **Szlachcin**, **Szlachcin-Huby**
Ślachęcin zob. **Szlachęcin**
Ślachtowa zob. **Szlachtowa**
Śladkowo zob. **Śladków** (2)
Śladkowo Maior zob. **Śladków** (2)
Śladkowo Maius zob. **Śladków** (2)
Śladkowo Minor zob. **Śladków** (2)
Śladkowo Nagórne zob. **Śladków** (2)
Śladkowo Zaleśne zob. **Śladków** (2)
Śladków (1), dziś **Śladków Duży** i **Śladków Mały**, dwie wsi, kiel., gm. Chmielnik, ok. 4 km na pld. od Chmielnika: *Slatkow* 1431 ZDM VII 328 (tu?); *Slothkow*, *Slyodkow* 1470–80 DB I 455, II 377; *Slothkow* 1504 ASK I 7, 52; *Slothcow* 1510 ASK I 10, 84; *Slothkow* 1529 LR 177; *Sliothkow*, *Slothkow* 1530, *Slyothkow* 1531 ASK I 10, 245, 266v, 484; *Slodkoff* 1579 ŻDz XIV 222; *Slodkow* 1591 ASK I 7, 657v; *Slodkow* 1674 ASK I 67, 616v; *Sladkow* 1783–84 RejKor 255; *Slatkow* 1787 Spis 405; *Sladkow* (!) 1791 MpPerSd; *Szladkow* 1801–04 MpHeld; *Szladków* 1827 Tabella II 224; *Szladków* 1839 MpKwat IV 7; *Szladków mały*, *Szladków wielki* 1877 Zin II 208; *Śladków Duży* i *Śladków Mały*, wś, folw. i dobra 1889 SG X 754–5; *Śladków Duży*, *Śladków Mały*, dwie wsi 1921 Sk III 130; *Śladków Duży*, -kowa -żego, *Śladków Mały*, -kowa -łego, *śladkowski* 1966 UN 19, 64; gw. *ślotkuf*, -ova. — Dawniej *Ślodków*, od n. os. **Śłodek* (por. n. os. *Śledź* SSNO V 362, też gw. ap. *śłodek* ‘śledź’ SGPrei(kartoteka)), z suf. -ów. W n. po-

świadczona alternacja grup spółgłoskowych *Śl-* : *Szl-*. Wtórnie od XVIII w. zapewne adideacja do ap. *ślad*. W XIX w. wyodrębniły się dwa obiekty, stąd n. z członami dyferencyjnymi od przym. *duży*, *mały*. Lit.: KSand 201; KopKiel 202. **IV**
Śladków (2), dziś **Śladków Górny**, wś, łódz., gm. Zgierz, oraz **Śladków Podleśny** i **Śladków Rozlazły**, dwie wsi, płoc., gm. Piątek, ok. 9 km na pñ.-wsch. od Ozorkowa: *Slathcouo* 1386 Łęcz I nr 138; *Sladkowo* 1390 Łęcz II nr 3503; *Slatcowo*, *Sladcouo* 1393 Łęcz I nr 2920, 2948; *Slatkow* *minor* 1398 Łęcz II nr 5776; *Sladkowo* 1399 Łęcz I nr 6078; *Slatkovo Nagorne*, *Slatkovo Zaleschne*, *Slatkovo maior*, *Slatkovo nagorne*, *Slatkovo zalezne*, *Slatkovo maius* 1511–23 ŁLB II 410, 411; *Slatkouro Gorne*, *Slatkouro Szalesne*, *Slatkouro maior* 1515 ASK I 14, 13v; *Sliadkovo maior*, *Sliadkovo Nagorne*, *Sliadkovo Zaliessne*, *Sliathkovo maior* 1576 ŻDz XIII 60, 121; *Sladkow rozlazły*, *Sladkow podlesny*, *Sladkow Gorný* 1673 ASK I 74, 594v; *Sladkow Gorný*, *Sladkow Podlesny* 1783–84 RejKor 213; *Sladków w.*, *Sladków gorný*, *Sladków Podlesny* 1793 MpPerŁęcz; we Wsi *Sladkowie Rozlazłym*, we Wsi *Sladkowie podlesnym*, *Sladkowa Gornego* 1808 ASC(Gieczno, UMZ-1808–09, k. 20v, 21, 23v); *Śladków górny*, *Śladków podleśny*, *Śladków rozlazły* 1827 Tabella II 178; *Śladków Górny*, *Śladków Rozlazły*, *Śladków Nadlesny* 1839 MpKwat II 4; *Śladków Górny*, *Śladków Podleśny*, *Śladków Rozlazły*, trzy wsi 1889 SG X 754; *Śladków Górny*, *Śladków Podleśny*, *Śladków Rozlazły* 1921 Sk II 57; *Śladków Górny*, *Śladków Podleśny*, -kowa -nego, *Śladków Rozlazły*, -kowa -łego, *śladkowski* 1972 UN 43, 42, 43. — Od n. os. *Śladek* SSNO V 361, z suf. -owo, później -ów. W związku z podziałem wsi n. zestawione z członami odróżniającymi od przym.: łac. *maius* ‘wielki’, *maior* ‘większy’, *minor* ‘mniejszy’, pol. *nagórny*, *górny*, *zaleśny*, *podleśny*, *nadleśny*, *wielki*, *rozlazły* (może w znaczeniu ‘rozproszony’, por. też nazw. *Rozlazły RymSEN* II 364). Lit.: SHGŁęcz II 140. **KS**

Śladków Duży zob. **Śladków** (1)
Śladków Górny zob. **Śladków** (2)
Śladków Mały zob. **Śladków** (1)
Śladków Nadleśny zob. **Śladków** (2)
Śladków Podleśny zob. **Śladków** (2)
Śladków Rozlazły zob. **Śladków** (2)

Ślasków Wielki zob. **Ślasków** (2)

Śladowo zob. **Śladow** (1), **Śladow** (2)

Śladowska Wola zob. **Wółka Śladowska**

Śladow (1), wś, kiel., gm. Ślaboszów, 11 km na płn.-wsch. od Miechowa: *Sladow* 1376 Krak nr 367; *Sladow* 1394, *Sladow* 1397 KZKrak II nr 440, 5459; *Sliadow* (1403), *Sladow*, *Sladowo* (1416) DKrak 114, 162, 164; *Sladow* 1470–80 DB II 83; *Sladow* 1490 ŻDz XV 440; *Sladow* 1529 LR 47; *Sliadow* 1564 Lukrak II 80; *Sladow* 1581 ŻDz XIV 95; *Sladow* 1629 RPobKr 147; *Sladow* 1783–84 RejKor 264; *Szladów* 1783–84 SHGKr-Mat 302; *Sladow* 1787 MpPerKr; *Śladow* 1827 Tabella II 178; *Śladow* 1877 Zin II 154; *Śladow* 1889 SG X 755, 813; *Śladow* 1921 Sk III 68; *Śladow*, -dowa, *śladowski* 1964 UN 7, 23; gw. *śloduf*, -ova, *ślodoski*. — Zapewne od n. os. **Ślad* (por. *Śladek*, *Śladownik* SSNO V 361), z suf. -ów, w XV w. też wariant z suf. -owo. Por. jednak stp. ap. *ślad* 'znak; miara powierzchni pola wynosząca ok. 14 ha, pole o tej powierzchni; powinność ludności wiejskiej ściągania przestępcy do granicy sąsiedniej wsi; obowiązek pomocy sąsiedzkiej przy tropieniu przestępcy' Sstp IX 10. W formie gw. przejście *a > o*. Lit.: RKrak 166–7; KopKiel 202. IN

Śladow (2), wś, warsz., gm. Tułowice, 2 km na pld. od Czerwińska nad Wisłą: *Sladowo* cum Libertate 1349 KMaz II 304; *Sladow* 1420 HMil 125; pan Jan Naszwia ys *sladowa* 1420 Font XXIX 257; *Sladovo* 1427 MkM I nr 876; *Sladovo* ... et Wola 1443 MK 337, 121; *Sladovo* 1485 SHGRw(Ep. 11, 246v); *Sladowo* et Volya Śladowska (1490)1530 SHGRw(Cim. 71, 147–148); *Sladowo* 1494 KkM 304; *Sladowo* ... Volya eiusdem 1496 ASK I 48, 49; de *Sladowo* et Volya Śladowska 1504 Matr III nr 1524; *Sladowo*, *Slyadowo* (1504)1530 SHGRw(Cim. 71, 148–150); *Śliadowo* 1530 ASK I 62, 495; *Sliadowo* 1551, *Sladow* 1564 ASK I 48, 253v, 358v; *Sladowo* 1579 ŻDz XVI 143; *Sliadowo* 1582 ASK I 48, 546; *Sladow* 1662, *Sladow* 1673 ASK I 70, 1004, 1004v, 1022v; *Sladow* 1783–84 RejKor 809; *Sladow* 1792 MpPerRw; *Sladow* 1798 HstB III 267; *Szladów* 1827 Tabella II 224; *Szladów* 1839 MpKwat III 3; *Śladow* 1870 CatVar 66; *Śladow* 1877 Zin II 154; *Śladow* Niemiecki, *Śladow* Nowa Wieś, *Śladow* Kępa, *Śladow* Wilcze, cztery wsi 1889 SG X 755; *Śladow* 1906 CatVar

111; *Śladow* 1921 Sk I 185; *Śladow*, -dowa 1982 WUN III 421. — Zapewne od n. os. **Ślad* lub od ap. *ślad*, z suf. -owo, -ów. W XIV–XIX w. istniała też *Wola//Wola Śladowska//Wółka Śladowska*, identyfikowana przez AtMz ze *Śladowem* zob. *Wółka Śladowska*. Około 1866 r. dobra *Śladow* rozparcelowano, odnotowano wtedy wsi: *Śladow* Niemiecki (człon dyferencyjny od przym. *niemiecki*), *Śladow* Kępa (zob.), *Śladow*-Nowa Wieś (dziś *Nowa Wieś-Śladow*) i *Śladow* Wilcze (dziś *Wilcze Śladowskie*). Lit.: Pacuski 80–4, 87–9; AtMz 235; WójcikRaw 160. UB

Śladow Kępa, wś nieistniejąca, leżała na płn. od *Śladowa* (2), warsz., gm. Tułowice: [*Kępa Śladowska*] 1771 Geneteka (ASC Brochów, U-1767, 205); *Holendry* 1792 MpPerRw; *Kempa Sladow-ska* 1798 HstB III 266v; *Sladowska Kempa* Hol. 1802–03 MpGillyPr; *Szladów kępa*, wś 1827 Tabella II 224; *Kępa Szladowska* 1839 MpKwat III 3; *Kępa Śladowska* 1870 CatVar 66; *Kępa Śladowska* 1884 Kurier Warszawski 64/176a, 2; *Śladow Kępa* 1889 SG X 755; *Kępa Śladowska*, wś 1901 Przew I 256; *Kępa Śladowska*, wś 1933 DzUrz(W. Warsz. nr 14, poz. 136, s. 548); *Kępa Śladowska*, wś 1935 DzU(W. Warsz. nr 14, poz. 224, s. 713). — Była to pierwotnie os. olęderska (por. zapis z 1792 r.); n. od ap. *kępa* 'wyspa na rzece lub jeziorze porośnięta krzewami' SW II 317 i od n. m. *Śladow* (2), w formie przym. odmiejscowego. Okresowo także *Szladów Kępa* i *Śladow Kępa*. Śladem po n. wsi jest n. wyspy *Kępa Śladowska* (PRNG). UB

Śladow Niemiecki zob. **Śladow** (2)

Śladow-Nowa Wieś zob. **Nowa Wieś-Śladow**

Śladow-Wilcze zob. **Wilcze Śladowskie**

Ślasice-Kiliscki zob. **Ślesice-Blonie**

Ślasy, wś zaginiona, leżała w par. Raszyn, w dawnym pow. warszawskim: *Slassy* 1417 Czer nr 586; *Slassy* (1437)1456 MK 3, 212; *Slaschi* 1480 ZHer nr 569; *Slassy* 1500 MK 18, 233v; *Sly-asschy* 1528 ASK I 27, 714; *Slassi* 1580 ŻDz XVI 271; *Slazy* 1673, *Slasy*, *Slasy* Desolata 1674 ASK I 72, 759, 867, 915. — Od n. os. i n. herbu *Ślasa* SSNO V 361, w formie pluralnej. Była to os. drobnej szlachty, prawdopodobnie włączona do innej wsi. Lit.: SHGWarsz 279; GórnRWlkp 126. UB

Ślasy zob. **Jurzyn** (1), **Łaguny**, **Pęczki-Kozłowo**, **Szłasy**, **Szłasy Bure**, **Szłasy-Leszczce**,

Ślasy-Blonie

Szlaszy-Lopienite, Szlaszy-Umiemy, Szlaszy-Żalne, Ślesice-Blonie

Ślasy-Blonie zob. Ślesice-Blonie

Ślasy-Bońskie zob. Ślesice-Blonie

Ślasy-Gręski zob. Szlaszy

Ślasy-Jurzyno zob. Jurzyn (1)

Ślasy-Kiliszkiz zob. Ślesice-Blonie

Ślasy-Leszczce zob. Szlaszy-Leszczce

Ślasy-Lipno zob. Szlaszy-Lipno

Ślasy-Lopienite zob. Szlaszy-Lopienite

Ślasy-Łozino zob. Szlaszy-Łozino

Ślasy-Pęczi zob. Pęczi-Kozłowo

Ślasy-Uniemy zob. Szlaszy-Uniemy

Ślasy-Zgnilki zob. Szlaszy-Uniemy

Ślasy-Złotki zob. Szlaszy-Złotki

Ślasy-Żalne zob. Szlaszy-Żalne

Ślazewo, wś, włoc., gm. Izbica Kujawska, 2,5 km na zach. od Izbicy Kujawskiej: *Grochowiska Ślazowe* 1489 Lupbrz 129; *Szylazowo* 1527 Vlad XI 46; *Grochowyska Ślyasowe* 1531, *Grochovyska ślyaszowe* (!) 1532, *Grochoviska ślazo* 1539, *Grochowiska śliazowo* 1553, *Grochoviska śliazowe* 1557, *Grochowiska Śliazowe* 1579 ASK I 29, 100, 132, 180v, 201v, 272v, 483v; Villae parochiales ... *Ślazowo* 1598 Vlad XXI 50; *Ślaszewo* 1634 Rpodbrz 228; *Ślazowo* 1639 AtKu(ADW Wiz. 13, 412); *Ślazowo* 1662 ASK I 65, 288; *Ślazewo* 1674 Rpg 151; *Ślazewo* 1769 APPozn(54/758/0/1.2/2, k. 7v); *Ślaszew* 1785 MpPerKu; *Ślazewo* 1798 APPozn(54/758/0/1.2/2, k. 174); *Ślazewo* (!) 1827 Tabella II 178; *Ślazewo* 1839 MpKwat II 3; *Ślaze*-*wo*, kol. 1889 SG X 756; *Ślazewo*, wś 1933 SkBy 1700; *Ślazewo*, -wa, cz. wsi Grochowiska 1970 UN 82, 18; *Ślazewo*, -wa, kol. 1982 WUN III 421; *Ślaze*-*zewo*, -wa, *ślazewski* 2023 DzU poz. 2799. — Wieś powstała z działów wsi *Grochowiska* (4) i początkowo nosiła n. *Grochowiska Ślazowe*; człon drugi od n. os. *Ślaz* SSNO V 361 (: stp. *ślaz* 'malwa'), z suf. -owe. Później człon pierwszy uległ elipsie, a drugi przyjął formę z suf. -owo, -ewo, efemerycznie -ew. Lit.: SHGKu(materiały) 444; Nieckula, -ov- 206. KS

Ślazowo zob. Ślazewo

Ślądkowice, wś, piotr., gm. Dłutów, 9,5 km na pld.-zach. od Pabianic: *Sulatkwice* (1398)1482 SHGŁęcz II 140; *Szulanthkowicze* 1470–80 DB I 278; *Sulantkowicze* 1511 ŻDz XIII 192; *Sulantkowicze* 1511–23 ŁLB I 380; *Suliathkowicze* 1534

ASK I 79, 28v; *Sulatkwicze* 1535 ASK I 24, 458; *Szuliathkowicze* 1552 ASK I 25, 188v; *Sulqtkowice* 1599 ASC(Dłutów, MZ-1599–1800, k. 3); *Sulqtkowice* 1655 ASC(Dłutów, UZ-1655–1742, k. 6); *Sulatkwice* 1673 ASK I 74, 298v; *Sulatkwicze* 1680, *Ślądkowice*, *Słatkowice*, *Ślątkowice*, *Slatkowice* 1724, *Ślądkowice* 1731 ASC(Dłutów, UZ-1655–1742, k. 68v–69, 174, 176–177v, 192v); *Ślątkowice*, *Ślątkowic* 1742 ASC(Dłutów, UZ-1655–1742, k. 231, 261); *Słotkowic* ... de *Ślątkowic* 1742 ASC(Dłutów, MZ-1599–1800, k. 92v); *Słodkowice* (!) 1783–84 RejKor 186; *Szłądkowice* 1793 ASC(Dłutów, MZ-1599–1800, k. 94v); *Słodkowice* (!) ok. 1795 PerOpis VI 15; *Szłądkowice* 1800 ASC(Dłutów, MZ-1599–1800, k. 100v); *Słatkowice* 1802 ASC(Dłutów, MZ-1801–28, s. 3); *Szlonkowice* (!) 1802–03 MpGillyPr; *Słqtkowice* 1804, *Szłądkowice* 1811, *Szłqtkowice* 1822, *Ślądkowice* 1824 ASC(Dłutów, MZ-1801–28, s. 9, 19, 69, 76); *Słatkowice* 1827 Tabella II 178; *Ślądkowice* 1828 ASC(Dłutów, MZ-1801–28, s. 103); *Słatkowice* 1839 MpKwat II 5; *Ślądkowice* 1877 Zin II 154; *Ślądkowice* albo *Szłądkowice* 1889 SG X 756; *Ślądkowice* 1921 Sk II 43; *Ślądkowice*, -wic, *ślądkowicki* 1974 UN 42, 10; gw. *ślontkowice*, -víc, *ślontkoski*. — Dawniej **Sulqtkowice*, od n. os. **Sulqtek* (: *Suleta* SSNO V 247, ta od *Sulisław*, *Sulimir*), z suf. -owice. Od XVIII w. w n. widoczne wahanie *t* : *d*, a także niejasne wypadnięcie *u*. Późniejsze formy *Szłądkowice*, *Ślądkowice* z mieszaniami *s* : *sz* : *ś*. Lit.: SHGŁęcz II 140; Rymut, -(ov)*itjo*- 38; Pazdur-Strokowska, RKJŁ XIII 79. KS

Śląska zob. Śląsko

Śląska Wola zob. Śląsko

Śląsko, wś, rad., gm. Lipsko, 3 km na pld.-zach. od Lipska: [*Wola Śląska*] 1592–97 AtSd(kartoteka); do wsi: Jawora ... *Daniszwowa*, *Śląskiej Woli*, *Maruszowa* (1613) WdekHłz I 145; *Wielka Wola* seu *Ślaska* 1662 ASK I 67, 73v; *Wola Śląska* 1663 ASK I 65, 64v; Dobra Wsi *Daniszwowa*, *Maruszow*, *Wielka Wola*, *Miasteczko Lipsko* 1678 AZ 2815, k. 14 i 20; *villarum Daniszwowa*, *Maruszow atque Wola Śląska* 1681 AZ 2816, s. 2; *Szlansko*, na *Szlansku* 1867 ASC(Lipsko, Z-1826–68, s. 385); *Шлонско*, въ деревни *Шлонску* 1871 ASC(Lipsko, Z-1871–80, k. 1v); *Szłqsk* 1877 Zin II 209; *Szłqsk*, kol. 1890 SG XI

929; *Szląsko* 1913 WdekIlż I 144; *Śląsko*, kol. 1921 Sk III 21; *Śląsko*, kol. 1933 SkBy 1700; *Śląsko* 1964 Mp-25(Lipsko); *Śląsko*, -ka, *śląski* 1966 UN 26, 18. — Dawniej *Wola Śląska*, od ap. *wola* i nazw. *Śląski*, którego używał właściciel sąsiednich wsi Bąkowej i Łazisk (por. Pana *Slaskiego* z Bąkowej 1678 AZ 2815, k. 26–27), obocznie też *Wielka Wola*. Wieś opustoszała na przełomie XVII i XVIII w.; ponownie występuje od 2. poł. XIX w. już pod n. *Śląsko* (elipsa pierwszego członu i zmiana rodz. na nijaki), efemerycznie też *Śląsk* (rodz. męski). Lit.: Szafran, Rozwój średniowiecznej sieci parafialnej w Lubelskiem, 1958, 200; KopRad 456. IN/PS

Śląskowiec, wś włączona do Śląskowa, leszcz., gm. Jutrosin, 3 km na pld.-zach. od Jutrosina: *Sonnenthal* (dawniej *Słonskowo*) (!) 1892 Przegląd Polski 30/2, 1895, 473; *Slonskowo*, jetzt *Sonnenthal* 1894 Amts-Blatt der Königl. Württembergischen Verkehrsanstalten, Jh. 1894, 17; *Śląskowo*, niem. *Sonnenthal* 1902 MycPn 127; *Sonnenthal* D[orf], Ans[jiedlung] 1907 Verz 139; *Śląszków*, niem. *Sonnenthal* 1909 SkKP 69; *Sonnenthal* (fr. *Slonskowo*, GutsB.), D[orf] 1913 Meyers II 832; *Śląskowiec*, niem. *Sonnenthal*, wś 1921 Sk X 80, 158; *Śląskowiec* 1933 SkBy 1700. — Dawniej obsz. dw. *Śląskowo* (zob.). Po sprzedaży w 1887 r. parceli niem. osadnikom w 1892 r. ze Śląskowa wydzielono nową gminę o n. niem. *Sonnenthal* ('słoneczna dolina'). Po 1918 r. ustalono nową n. pol. *Śląskowiec*, z suf. -ec pełniącym funkcję dyferencyjną względem n. *Śląskowo*. W 1927 r. gm. Śląskowiec wcielono z powrotem do Śląskowa (DzU nr 7, poz. 46). PS

Śląskowo, wś, leszcz., gm. Jutrosin, 3 km na pld.-zach. od Jutrosina: *Slascovo* (1284)1555 KW I 508; *Slanszcowo* 1404 RWlkp III nr 217; *Slanskowo*, *Slanszkowo* 1419 SHGPn V 1; in *Slanskowo* (1423)1488–92 NKs 45; *Śląschcowo*, *Ślaschcowo* 1449 SHGPn V 1; *Slaskowo* 1469, *Slaskowo* 1470 KsgPoz 8, 18 i 109; *Sylascowo*, *ville et hereditatis Sylaschkowo* 1489 KsgPoz 10, 123v; *Slyanscowo* 1507 KsgPoz 13, 178; *Ślaschkowo* 1510 NKs 114; *Szlaskowo* (1523) IuraVic nr 547; *Slyaszkowo* 1523 SHGPn V 1; *Sluskowo* 1530 ASK I 3, 124; *Szlyąskowo* 1540, *Szlyaszkowo* 1563, *Szliąskowo* 1565 ASK I 4, 83v, 158v, 253; *Sliąsko* (!) 1567 ASK I 5, 369;

Sliąskowo 1580, *Sliaskowo* 1583 ASK I 6, 208, 542v; *Slaskowo* 1673, *Slaszkowo* 1676 ASK I 68, 1217, 1407; *Sliąskowo* 1775 PPozn(Tab 7, 13v); *Slaskow* 1783–84 RejKor 752; *Szląskow* 1791 MpPerPn; *Szlaskawo* 1798 HstB I 598; *Szlonskowo* 1802–03 MpGillyPr; *Szlaskowo* 1821 Rumpf III 184; *Szląskowo* 1846 KsP 230; *Ślązków* 1888 KorEccI 74; *Śląszków* al. *Śląsków*, *Śląskowo*, wś i dwór 1889 SG X 756; *Slonskowo* 1913 Meyers II 822; *Śląskowo*, niem. *Slonskowo* 1921 Sk X 80, 158; *Śląskowo*, -wa 1982 WUN III 421; gw. *śluskowo*, -va, *śluskoski*. — Pierwotnie zapewne *Ślężkowo* lub *Ślęszkowo*, od n. os. *Ślęzek* SSNO V 364 lub **Ślęszek* (wg A. Bańkowskiego *Szłęszek*, zob. Onom XXIX 154), z suf. -owo, rzadziej -ów. Grupa spółgłoskowa -żk- po ubezdźwięcznieniu utrwaliła się w pisowni jako -sk- (*Śląskowo*, zniemczone jako *Slonskowo*) pod wpływem n. *Śląsk*, z którą ją łączono (wś położona jest niedaleko granicy Wielkopolski i Śląska). Lit.: SHGPn V 1–3; PPozn 301. PS

Śląsków zob. **Śląskowo**

Śląszków zob. **Śląskowo**

Ślązak zob. **Szlązak**

Ślebark zob. **Szlebark**

Ślebic zob. **Ślewicz**

Ślecin zob. **Ślęcin**

Śledzianów, wś, biał., gm. Drohiczyn, 13 km na ptn.-zach. od Drohiczyzna: *Sledzianow* (1450) XVI SHGPd(APK, ZZG, nr 32, s. 461); *Sledzianowo* (1547)1711 PomDroh 454v; Z imienia *Śledzianowskiego* 1576, [z] *Śledzianowa* 1580, *sledzianow* y krzemien, Pleban *sledzianowski* 1588 ASK I 47, 39, 507v, 752; *Sledzianow* 1662, *Sledzianow* 1673 ASK I 70, 65, 130; Parafia *Sledzianowska*, *Sledzianowo* (1676)XVIII RPogMłp 655, 666; *Sledzianow* 1726 CSDLuBr Ee2; *Sledzianow* 1795 MpPerPd; *Sledzianow* 1839 MpKwat VI 7; *Śledzianów* al. *Sledzianowo*, wś 1889, *Śledzianów Wielki* i *Mały* al. *Śledzianowo*, dwie wsie i folw. 1902 SG X 756, XV/2, 592; *Śledzianowo*, wś 1921 Sk V 24; *Śledzianów* 1933 SkBy 1700; *Śledzianowo* 1934 Mp-100(38-35); *Śledzianów* 1952 UW 168; *Śledzianów*, -nowa 1982 WUN III 421. — Zapewne od n. os. **Śledzian* KozN 18 (por. *Śledź*, *Śledzin* SSNO VII 575), z suf. -ów, od XVII w. też -owo. Na pocz. XX w., w związku z istnieniem dwóch wsi,

Śledzie

n. z członami odróżniającymi od przym. *mały*, *wielki*. Lit.: Kond 199; RyżSP 76, 141. *IN*

Śledzie (1), wś, łomż., gm. Zambrów, 5 km na płn.-zach. od Zambrowa: ... 50 mansos memoris mensurae Culmensis super fluvio nostro Sledziowa sic vulgariter dicto in districtu Novogrodensi sitos ... 1393 HMil 377; *Sledzewo* (1416)1456 MK 3, 52; *Sledziowe* 1434 HMil 377; *Sledzewo* (1436)1456 MK 3, 192; de *Sledzewo* 1446 ZHer nr 46; in hereditate *Sledziowe* 1450, Clementis de *Sledziowe* 1466 HMil 377; *Sledzye* 1484, 1490 MK 6, 323v; *Sledzye* 1516 SHGMz(Ep. 149, 237v); *Slyedzye* 1531, *Sledzie* 1541 ASK I 38, 40v, 128v; *Sledzie* 1576, *Sledziwo* 1578 ASK I 39, 585, 207v; *Sledzie* 1634 ASK I 130, 19; *Sledzie Noua*, Poryte et *Sledzie* Nobill. 1663, *Sledzie* 1663, *Sledzie Nowa* 1673, *Szedzie Noua Villa*, *Sledkie* (!) *noua villa* 1674 ASK I 66, 552v, 601v, 651v, 729, 776; *Szedzie* Kraiewscy, *Szedzie* Szledziwscy 1783 RejKor 404; *Sledzie Nowe* 1788 Büsching XXII 390; *Sledzie* 1808 MpTex VIII; *Szedzie nowe* 1827 Tabella II 224; *Slednie* (!) *Nowe* 1839 MpKwat V 3; *Śledzie* 1877 Zin II 154; *Śledzie Nowe*, wś 1889 SG X 757; *Śledzie* 1902 Przew II 165; *Śledzie* 1921 Sk V 50; *Śledzie, -dzi* 1982 WUN III 421. — W 1393 r. książę Janusz I nadał 13 rycerzom herbu Zagroba 50 włók gaju nad rzeczką Śledziową. Nazwa wsi od n. rz. *Śledziowa* (ta zapewne od n. os. *Śledź* SSNO V 362), z wymianą suf. na *-ewo*, *-owe*. Pod koniec XV w. pojawia się forma *Śledzie*, z dostosowaniem do nazw pluralnych bezsufiksalnych. W XVII–XIX w. *Śledzie Nowe*//*Śledzie Nova Villa*, z członem od przym. *nowy*, łac. *nova villa* ‘nowa wieś’. Lit.: ZMaz 359; JaszNapł 163. *UB*

Śledzie (2), kol., dawniej wś, olszt., gm. Dźwierzuty, 15,5 km na pld.-wsch. od Biskupca: *Schlesni* (!) 3 [huben] 1579 Brehm 167; *Herring* hatt 3 Huben 1601 OF nr 7927, s. 7; *Herinn* 1621 OF nr 7947, s. 51; *Heeringk* 1647 OF nr 7973, s. 53; *Heering* (*Schleedze*), wś ok. 1780 HAPr IV 246, 368; *Häring*, *Heering*, poln. *Schledze*, wś 1785 Goldb I 64, 65; *Heering* 1796–1802 MpSchröt XVII; *Heering* (*Sledzie*), wś 1820 Wald 229; *Heering* — *Śledzie* 1879 KęN 213; *Heering*, wś 1882 SG III 46; *Heering*, folw. 1912 Meyers I 749; *Heering* — *Śledzie* 1946 Ley I 110; *Heering* — *Śledzie, -dzi*, *śledziowski* 1950 MPol nr A-8, poz. 76;

Śledzie, -dzi 1982 WUN III 421; gw. na *śleżax*.

— Pierwszy zapis zniekształcony, oddaje zapewne notowaną później pol. n. *Śledzie*, od n. os. *Śledź* SSNO V 362, w l. mn.; por. n. ter. *Śledziowe* (pole) w sąsiednim Jeleniewie: Windter und Somer Felde ... Pliskowe, Kempkowe, Sadlowske, *Schledziowe*, Villudowe, Niewierzowe, Noroczeniowe, Kopczowe, Fronczkowe ... 1724 OF nr 8059, s. 201. Nazwa niem. *Hering* (w różnych wariantach pisownianych) stanowi kalkę n. pol. (niem. *Hering* ‘śledź’). Lit.: Szczytno. Z dziejów miasta i powiatu, 1962, 117. *RP/PS*

Śledzie zob. **Gierwaty-Śledzie, Goszczyno** (2)

Śledzie Nowe zob. **Śledzie** (1)

Śledzie-Stromiany zob. **Gierwaty-Śledzie**

Śledziejowice, wś, krak., gm. Wieliczka, 3 km na płn.-wsch. od Wieliczki: *Szedonicze* (!) 1394, de *Sledzouicz*, *Szedouicze* 1395 KZKra II nr 1855, 2682, 2758; de *Sledzouicz* 1398 Krak uw. CCLXV(94); *Sledzouice* 1425, *Sledzouicze* 1438 DKrak 176, 205; *Sledzowycze* (1438)1487 ZDM II 280; *Slyedzyowicze* 1453 SHGKr(Teut 3, 49); *Sledzyowycze*, *Szedzeyowycze* 1470–80 DB II 105, III 45; *Slyedzyewycze* 1510 Matr IV/1, nr 950; *Sledzyowice*, *Slyedzyowice* 1529 LR 206, 232; *Sledziwycze* 1552 Ord 27; *Sledziowicze* 1564 Lukrak II 87; *Sledzieiowicze* 1581 ŻDz XIV 66; *Sledzieiowice* 1680 Rej 94; *Szlesowice* (!) 1779–83 MpMieg; *Szedziejowice* 1802 Crusius III/2, 418; *Sledziejowice* 1855 MpKum; *Śledziejowice* al. *Sledziowice* 1889 SG X 757; *Śledziejowice* 1921 Sk XII 40; *Śledziejowice, -wic*, *śledziejowicki* 1963 UN 1, 84; gw. *śleżejowice*//*śleżowice*. — Pierwotnie *Śledziowice*, od n. os. *Śledź* SSNO V 362, z suf. *-owice*, też *-ewice*. Forma *Śledziejowice* powstała wskutek interpolacji *-ej-*. Lit.: LKrak 149; RymPatr 64; BańMorf 130. *IN*

Śledziowa Huta zob. **Śledziowa Huta**

Śledziowice zob. **Śledziejowice**

Śledziwo zob. **Miszewko Strzałkowskie, Śledzie** (1)

Śledziony zob. **Budziszewo** (1)

Śledziowa Huta, wś, gdań., gm. Nowa Karczma-Liniewo, 8,5 km na płn.-wsch. od Kościerzyny: z *Sledziowey Hutty* 1750 PMT I 117; *Heringshütte* 1789 Goldb II 75; *Heringshütte* 1796–1802 MpSchröt IX; *Heringshütte* 1820 Rumpf I 488; *Heringshütte*, os. nad Rekownicą 1882, *Śledziowa*

Huta, niem. *Heringshuetten* 1889 SG III 61, X 757; *Śledziowa huta* (kaszb. *Sledzewô heta*, niem. *Heringshütte*) 1899 Ramult 141; *Heringshütte* 1912 Bär 49; *Śledziowa Huta*, niem. *Heringshütte* 1921 Sk XI 32, 88; *Śledziowa Huta* (*Śledziowa Huta*) 1923 Lor 102; *Śledziowa-Huta Śledziowa Huta* 1967 SM 1136; *Śledziowa Huta*, -wej -ty 1982 WUN III 421; gw. dawniej *slezowô hëta* (*slezevô hëta*) Lor 102, później *slezowô xuta*. — Nazwa zestawiona; człon pierwszy od n. os. *Śledź* SSNO V 362, człon drugi od ap. *huta*. Nazwa niem. jest kalką n. pol. Zarówno *Śledź*, jak i *Hering* są często spotykanymi nazwiskami kaszubskimi, co sprzyjało skalkowaniu pierwszego członu nazwy. Lit.: Zeit XV 85; Breza, PMT I 117. BCz

Śledziowe zob. **Śledzie** (1)

Śledziowice zob. **Śledziejowice**

Śledziówka, os., dawniej dwie wsi, elbl., gm. Stary Targ, 8,5 km na płd.-wsch. od Malborka: *Heringshöft* 1533 Sm I 58; *Szliedziowka* 1592 SchmittSt 247; *Sledziowka* 1639 Sm III 111; de *Sledziowka* 1710, z *Sledziowki* 1728 ASC(Kalwa, U-1705–1823, k. 31v, 51v); *Szledziowka*, *Heringshaupt* 1772 SchmittSt 247; *Heringshöft* Gr. 1772/73 HAPr IV 580; de *Sledziowka* 1775 ASC(Kalwa, U-1705–1823, k. 119); *Gr. Heringshöft* od. *Vielka Sledziowken*, *Kl. Heringshöft* od. *Mala Sledziowken*, dwie wsi 1789 Goldb II 75; *Gross, Klein Heringshöft* 1796–1802 MpSchröt X; *Groß Heringshöft, Klein Heringshöft* 1820 Rumpf I 488; *Śledziowka* 1822 ASC(Kalwa, U-1705–1823, k. 234v); *Heringshöft* 1826, *Szledziowka, Haeringshoeft* 1830 ASC(Kalwa, U-1825–83, k. 6v, 18v, 21v); *Sledzówka* 1866 Ceynowa 102; *Vorwerk Heringshöft* 1871 GemGut I 402; *Heringsdorf* (!) — *Śledziówka* 1879 KętN 115; *Groß Heringshöft, Klein Heringshöft* 1885 GemLex II 72; *Śledziówka Mała*, niem. *Klein Heringshoeft, Śledziówka Wielka*, niem. *Gross Heringshoeft*, dobra ryc. 1889 SG X 757; *Groß Heringshöft, Klein Heringshöft* 1912 Meyers I 774; *Śledziówka Wielka, Śledziówka Mała* — *Gross, Klein Heringshoeft* 1941 Choj 132; *Gross Heringshöft* — *Śledziówka Wielka, -ki -kiej, śledzióweczki, Klein Heringshöft* — *Śledziówka Mała, -ki -lej, śledziówecki* 1950 MPol nr 134, poz. 1720; *Śledziówka Mała, -ki -lej*, os., *Śledziówka Wielka, -ki -kiej*, przys. 1982 WUN III 421; *Śledziówka,*

-ki 2013 DzU poz. 200; gw. *duża śleżufka, mała śleżufka*. — Dawna n. niem., złożona z ap. *Her-ring* ‘śledź’ i dniem. ap. *Höft*, wniem. *Haupt* (por. zapis z 1772 r.) ‘naturalny występ brzegu; wysunięty narożnik nabrzeża w porcie; ostroga’ (DWB X 605–6; DWDS). Nazwa pol. jest kalką n. niem. z suf. *-ówka*. W XVIII w. nastąpił podział wsi na *Gross* i *Klein Heringshöft*, pol. *Śledziówka Wielka* i *Mała*. Lit.: Górniewicz, PMT IV 62, 76; CzNiem 151. PS/RSz

Ślemie zob. **Ślemień**

Ślemień, wś, biel., gm. Gilowice-Ślemień, 12,5 km na płn.-wsch. od Żywca: in *vyłamowicze ... et Słyemya* 1527 MK 42, 210; *Słyemyen* 1529 LR 9; *Villa Sslemie* 1537, *Sliemie, Sliemye* 1553 ASK LVI 193, 32v, 159v, 175; *Schliemie* 1563 ASK I 93, 402; *Slemien* 1573 MpDOZ; *Sliemie* 1581 ŻDz XIV 106; *Słemie* 1593–94 BJ Rkp. 5043 III, k. 214v; *Śłemie* 1599 ABMK LXXXI 112; *Sliemie* 1609 ASK IV 48, 31; Państwo *Slemienskie*, Folwark *Slemenski* 1662 ASK I 68, 1096, 1097; *Slemienskie* Państwo, *Słemię, Słemienskie* Państwo, *Słemię* 1667 ASK I 65, 4, 8v; *Slemien, Slemie* 1673 ASK I 68, 1135; *Slemińskie* Państwo, *Słemiń* 1673 ASK I 69, 74; *Slemien* 1779–83 MpMieg; z *Slemienia* 1784 AGAD(1/357/0/-/99/120, s. 232); *Slemien v. Slemie* 1794 Ga Pp; *Slemien* 1802 Crusius III/2, 332–3; *Slemień* 1855 MpKum; *Ślemień*, mko 1889 SG X 757–60; *Ślemień*, wś 1921 Sk XII 40; *Ślemień, -nia, ślemieński* 1964 UN 17, 88. — Od ap. *śłemię* tu może w znaczeniu ‘grzbiet wydłużonego wzniesienia’, por. słoweń. *sléme* ‘szczyt domu, szczyt góry’ Bezłaj III 258–9, stp. *śłemię* ‘belka stanowiąca grzbiet dachu’ Sstp IX 12, por. też n. góry *Sljeme* pod Zagrzebiem w Chorwacji. Postać *Ślemień* wynika z wyrównania tematu do form przypadków zależnych (*śłemię*, gen. *ślemienia*), por. ap. *ślemień* ‘poprzeczna belka przy studni z żurawiem’ SGPrei(kartoteka), także czes. n. m. *Slemeno* (< *slemeno* ‘najwyższa belka dachu’) Profous IV 102–3. Lit.: LKrak 150, 198; RospSEMiG 91; BańMorf 64. IN

Śłemię zob. **Ślemień**

Ślemno zob. **Szlemno**

Ślepa Wola zob. **Ślepowola**

Ślepce, dziś *Stare Ślepce*, wś, i *Nowe Ślepce*, os., dawniej wś, kosz., gm. Sławoborze, ok.

Ślepce

18 km na pñn.-zach. od Świdwina: *Slepte* 1618 MpLub; *Blankenburgsfelde* 1750 BerghausPom III/1, 369; *Blankenburgsfelde* 1756 KIKr 361; *Schleps* 1758 APSzczec(65/16/0/60/400, s. 318); *Schleps*, *Neu Schleps* 1779–85 RzDuma I 278; die Vorwerke *Schleps* 1784 Brüg II 593; Vw. *Schleps*, *Neu Schlepsdorf* 1789 MpGillyPom; *Schleps*, adl. Vorwerk, (*Neu-*) *Schleps* oder *Blankenfelde*, Dorf 1823 Mützell III 246; Vw. *Neu Schleps*, Vw. *Alt Schleps* 1836–38 MpUMbl 691; Vorwerken *Alt- und Neü-Schleps*, letzteres auch *Blankenfelde*, ursprünglich *Blankenburgsfelde* genannt 1867 BerghausPom III/1, 369; *Schleps* D[orf] mit Gut 1913 Meyers II 720; *Schleps* — *Stare Ślepce*, -ych -ców, *staroślepiecki* 1947 MPol nr 111, poz. 719; *Neu Schleps* — *Nowe Ślepce*, -wych *Ślepc*, *nowoślepecki* 1948 MPol nr 14, poz. 55; *Nowe Ślepce*, -wych *Ślepc*, *Stare Ślepce*, -rych -ców 1981, 1982 WUN II 577, III 320. — Nazwa *Slepte*, później *Schleps* niejasna, może w związku ze słow. przym. **slēp* ‘ślepy’. Od XVIII w. dwa obiekty: (*Alt*) *Schleps* i *Neu Schleps* z członami dyferencyjnymi od niem. *alt* ‘stary’, *neu* ‘nowy’, obocznie *Blankenburgsfelde*, od n. rodu *Blankenburg* (BerghausPom III/1, 369) + człon *-felde*. Po 1945 r. urzędowo ustalono n. *Ślepce*. Lit.: LOR-SNH 106; RzDuma I 278. BCz/PS

Ślepce zob. **Ślipcze**

Ślepce zob. **Ślipcze**

Ślepie, os., dawniej wś, suwał., gm. Olecko, 8,5 km na pñd.-zach. od Olecka: *Schlepen* 1601 BiałKol 154; *Schleppien* 1664 OF nr 7877, s. 87; *Schlepien* 1736 OF nr 7901, kat. nr 139; *Schlepien*, wś 1785 Goldb III 143; *Schlepien* 1796–1802 MpSchröt XII; *Schlepien* 1821 Rumpf III 43; *Schlepien* 1871 GemGut I 302; *Ślepie* ... nad jeziorem Ślep’ 1882 KęŁ 524; *Szlepie*, niem. *Schlepien*, wś 1890 SG XI 959; *Schlepien* 1913 Meyers II 720; *Schlöppen* 1938 Unger 128; *Schloppen* 1938, *Schlepien* — *Ślepie*, wś 1946 Ley I 142; *Schlöppen* — *Ślepie*, -pi, *ślepski* 1948 MPol XXVI nr A-78; *Ślepie*, os. 1967 SM 1136; *Ślepie*, -pi 1982 WUN III 421. — Wieś powstała w latach 1559–63. Etymologia n. niejednoznaczna, niem., bałt. lub pol. Por. niem. n. os. *Schlep(p)s* (: łż. *slęp* ‘żebrak’ albo *schleppen* ‘wlec, ciągnąć za sobą’) Gott 436, *Schleppe* ‘tren sukni’. Dalej lit. n. os. *Šlėpas* (: niem. n. os. *Schlepps* lub lit.

šlėpis ‘rzecz mająca wygląd zwyczajny, pospolity; rozlazły; mizerny; człowiek obejmujący (coś); ktoś, kto spadł z masy ciała; rozlazły ślamazara’), też lit. n. os. *Slepikas* (: **slēp*-; por. lit. *slėpti* ‘chować, ukrywać, taić, trzymać w tajemnicy’ SE-Smocz 570–1) Lpvž II 951, 762. W. Kętrzyński podaje informację, że os. była położona nad jez. *Ślep*; na Mp-25(Olecko) na pñd.-zach. od wsi jest małe jezioro bez nazwy, może zatem n. związana z przym. *ślepy*, na określenie bezodpływowego jeziora. Lit.: Szcześniak, PMT XII 173; BiałPrzem 31, 140, 202–4; BiałKol 153–4. RP

Ślepkowo, dziś *Ślepkowo Królewskie* i *Ślepkowo Szlacheckie*, dwie wsi, płoc., gm. Radzanowo, ok. 11 km na pñn.-wsch. od Płocka: *Slepcowo* 1402 Płoń nr 198; *Slepkowo* (1434), *Slepkowo* 1435, *Slepkow[o]* (1439) Płoc I 181, 188, 196; *Slepkow* 1497 Matr II nr 970; de *Slepkova* 1512, de *Szlypkowa* 1522, de *Slyepkowo* 1525 MUKr II nr 1512h/077, 1522e/023, 1525e/086; *Slepkovo* 1538 ASK I 41, 175v; *Sliepkowo* 1578 ŻDz XVI 7; *Sliepkowo* 1583 ASK I 44, 294; *Slepkowo* 1662, *Slepkowo* 1674, *Slepkowo* in Sorte Spirituali 1677 ASK I 72, 400, 477v, 580a; *Slepkowo* 1783–84 RejKor 567; *Ślepkowo Szlach.*, *Ślepkowo Duchow.* 1784 MpPerPł; *Szlepkowo* 1808 MpTex XI; *Slepkowo Narodowe*, *Slepkowo Szlacheckie* 1809 ASC(Woźniki, UMZ-1809–10, k. 1, 2); *Slepkowo Krolewskie*, *Slepkowo Szlacheckie* 1813 ASC(Woźniki, UMZ-1813–14, k. 1v); *Slepkowo* 1827 Tabella II 179; *Slepkowo* 1839 MpKwat III 3; *Сленково шляхец.*, *Сленково* 1866 GPKP VIII 1, 2; *Ślepkowo*, *Ślepkowo szlache.* 1877 Zin II 154; *Slepkowo Królewskie*, *Slepkowo Szlacheckie* 1889 SG X 761; *Ślepkowo Królewskie*, *Ślepkowo Szlacheckie* 1921 Sk I 115; *Ślepkowo Królewskie*, *Ślepkowo Szlacheckie*, -wa -kiego 1982 WUN III 421. — Od n. os. *Ślepek* (: *ślepy* ‘niewidzący’) RymSEN II 577, z suf. -owo, -ów. Od XVIII w. dwa obiekty o n. zestawionych; człony dyferencyjne od przym. *szlachecki*, *duchowny*, później *narodowy*, *królewski* związane z dawnymi stosunkami własnościowymi. Lit.: SHGPł 306; ZMaz 359. UB

Ślepkowo Królewskie zob. **Ślepkowo**

Ślepkowo Narodowe zob. **Ślepkowo**

Ślepkowo Szlacheckie zob. **Ślepkowo**

Ślepkowo zob. **Ślepkowo**

Ślepowola, wś, rad., gm. Mogielnica, 5,5 km na pld.-zach. od Mogielnicy: *Slyepa Vola* 1511/12 VisitGn 352; *Slyepa Volya*, *Slepa Vola* 1511–23 ŁLB II 309, 310; *Śliepia Volia* (1531) VisitGn 670; *Śliepa wolía* 1534, *Śliepa Volia* 1553, *Slepa volia* 1557, *Śliepawolia* 1573, *Śliepawolia* 1579, *Śliepa wolía* 1580, *Śliepawolya* 1581 ASK I 49, 14v, 51v, 78, 242, 338, 455v, 584v; *Slepa wola* 1662, *Slepa Wola* 1673 ASK I 70, 959v, 989v; *Slepa wola* 1792 MpPerRw; Ze Wsi *Ślepawola* ... w *Slepey woli* 1808 ASC(Michałowice, UMZ-1808–09, k. 2v); z *Ślepowoli* 1825 DzUrz-(G. Maz. nr 500, s. 913); z Wsi *Ślepawola* ... dziedzic *Slepey woli* 1826 ASC(Michałowice, UMZ-1826, k. 1v); *Slepowola* ... w *Ślepowoli* 1827 ASC(Michałowice, UMZ-1827, k. 2); *Slepowola* 1827 Tabella II 179; *Ślepawola* ... z *Ślepowoli* 1833 ASC(Michałowice, UMZ-1833, k. 1); *Slepa wola* ... z *Ślepowoli*, *Ślepowola* ... w *Ślepowoli* 1834 ASC(Michałowice, UMZ-1834, k. 2v, 4v); *Slepa Wola* 1839 MpKwat IV 5; *Ślepowola* 1843 DzUrz(G. Kal. nr 13, s. 17); *Ślepowola* 1877 Zin II 154; *Ślepowola* 1889 SG X 761; *Ślepowola*, -li, *ślepowski* 1971 UN 127, 37. — Dawniej *Ślepa Wola*, od przym. *ślepy* lub od n. os. *Ślepy* SSNO V 363 i ap. *wola*. Od XIX w. n. w formie złożenia z interfiksem -o-. Lit.: WójcikRaw 160. UB

Ślepowron, wś, rad., gm. Wolanów, 8 km na zach. od Radomia: [Towarzystwo *Ślepowron*] 1902 APRad(58/205/0/1/193); *Слѣповронъ*, kol. 1907 SpisRad 10; *Ślepowron*, kol. 1921 Sk III 119; *Ślepowron* 1962 Mp-25(Radom); *Ślepowron*, -nu, *ślepownski* 1970 UN 31, 47. — Według D. Korpertowskiej n. wsi przejęta z n. dawnego leśnego uroczyska, w pobliżu którego powstała miejscowość, a ta od ap. *ślepowron* ‘ptak z rodziny czapli’ SW VI 727, brak jednak przekazów źródłowych, które by to potwierdzały. Możliwe, że n. ma związek z n. herbu *Ślepowron*. Lit.: KopRad 456. IN

Ślepowrony (1), wś, ciech., gm. Sochocin, 8 km na wsch. od Płońska: *Slepovroni* (1224!) KMaz I nr 234, fals.; *Slepewroni* 1398 KkM 127; *Slepewroni* 1406 Płoń nr 842; *Slepowroni* (1417)1456 MK 3, 114v; de *Slepowroni* 1424, de *Slepewrony* 1425, de *Slepowrony*, de *Slepe Wrony* 1426 Zakr I nr 442, 998, 2028, 2178; *Slepowrony*, *Slepowroni* 1429, *Sliopowrony*, *Slepowrony* 1430, *Slyepowrony*, *Slepewrony* 1431, *Slepowroni* 1433

MkM II nr 6, 124, 260, 305, 438; Michaeli *Slepowron* de *Slepowroni* (1435)1456, *Slepowroni* (1442)1456 MK 3, 178v, 267–267v; Mathias de *Slapowroni* (!) de armis *Slapewroni* 1464 ZHer nr 237; *Slepowrony* 1491 MK 6, 258; *Slepowrony* 1499 SHGMz(Ep. 16, 16); *Slepowrony*, *Slepowrony* *Kucze* 1532, *Szlepowroni*: mansus vnus, alia: mansi duo 1542 ASK I 40, 468, 469v, 614; *Slepowroni*, alia *Slepowroni* 1552 ASK I 27, 842; *Slepovroni maior*, *Slepovroni minor* 1564 ASK I 40, 664; *Slyepowrony Male*, *Slyepowrony Wielkye* 1567 ŻDz XVI 351; *Slepowroni magna*, *Slepowroni minor*, *Slepowroni minor*, *Slepowroni magna* 1573, *Slepowroni parua*, *Slepowroni magna* 1577, *Slepowrony male*, *Slepowrony wiele* 1580 ASK I 39, 501, 529v, 657v, 730; de *magna Slepowrona* (!), de *Slepowrony magna*, de *Slepowrony parua* 1621 TML 36, 318, 319; Villa *Slepowrony* 1673, *Slepowrony* 1674 ASK I 66, 464v, 505v; *Szlepowrony* 1689, *Slepowrony* 1690, Villa *Slepowrony*, Villa *Slepowrony Wardy* 1704 ASC(Płońsk, U-1673–1731, k. 4v, 5v, 81); *Slepowrony* 1783–84 RejKor 572; *Slepowrony* 1827 Tabella II 179; *Slepowrony* 1839 MpKwat IV 2; *Ślepowrony* 1889 SG X 761; *Ślepowrony* 1921 Sk I 123; *Ślepowrony*, -ron 1982 WUN III 421. — Od n. os. i heral. *Ślepowron* SSNO V 363 (: *ślepowron* ‘nocny kruk, jaskółka-ślepowron’ SL V 314), w formie pluralnej. W XV w. n. występuje w formie zrostu bądź zestawienia *Ślepowrony*//*Ślepe Wrony*. W XVI w. nastąpił podział na *Ślepowrony-Kucze*//*Ślepowrony Male* i *Ślepowrony Wielkie*; człon dyferencyjne od n. os. *Kucz* SSNO III 185, w formie pluralnej, oraz od przym. *mały*, *wielki*, też *wieli* ‘duży’, łac. *parvus*, *magnus*. Efemerycznie (w XVIII w.) *Ślepowrony-Wardy*; człon drugi od n. os. *Warda* SSNO VI 20 (: *warda* ‘mańkut’), w formie pluralnej. Lit.: ZMaz 359. UB

Ślepowrony (2), wś, łomż., gm. Nur, 8,5 km na pld.-zach. od Ciechanowca: *Slepowroni* (1421)1456 MK 3, 71v; *Szlyepowrony* 1493, 1495 MK 18, 82; *Slepowrony* 1528 ASK I 27, 758v; *Slepowrony* 1538 ASK I 38, 76; ... z *Slepowronami* (1565) Lumaz II 170; *Slepowrony* 1578 ŻDz XVI 397; *Slepowrony Nagorne* 1616–17 KzgNur 1, 25v; *Slepowrony Nagorne* 1674 ASK I 66, 984; *Slepowrony* 1783 MpPerMz; *Slepo-*

Ślepowrony-Bochny

wrony Nagorne 1783–84 RejKor 396; *Slepowrony nagórne* 1827 Tabella II 179; *Slepowrony Nagórne* 1839 MpKwat V 3; *Ślepowrony*, okolica szlachecka, *Ślepowrony Nagórne*, wś 1889 SG X 761; *Ślepowrony-Nagórne* 1921 Sk V 65; *Ślepowrony Nagórne* 1952 UW 23; *Ślepowrony*, -ron, *ślepowronowski*, wś, *Nagórne*, -nych, cz. wsi *Ślepowrony* 1971 UN 134, 24. — Od n. os. i heral. *Ślepowron*, w formie pluralnej. *Ślepowrony* to n. dawnej okolicy szlacheckiej, na obszarze której powstały *Ślepowrony-Bochny* (zob. *Bochny*), *Ślepowrony-Compory* (zob. *Cempory*), *Ślepowrony-Janowieta* (zob.), *Ślepowrony Nagórne* (człon drugi od przym. *nagórny*) i *Ślepowrony Średnie* (zob.). Obecnie *Ślepowrony* to wś, a jej częściami są: *Bochny*, *Cempory* i *Nagórne*. UB

Ślepowrony-Bochny zob. **Bochny**

Ślepowrony-Compory zob. **Cempory**

Ślepowrony-Janowieta, wś nieistniejąca (lub dział), leżała w pobliżu wsi *Ślepowrony* (2), łomż., gm. Nur: *Slepowrony Janowieta* 1616–17 KzgNur 1, 25v; *Slepowrony Janowieta* 1783–84 RejKor 396; *Slepowrony Janowieta* 1795 MpPerPd; *Ślepowrony Janowieta*, w *Ślepowronach Janowieta* 1828 ASC(Nur, U-1828, k. 2); Ferdynandowi Boguckiemu, właścicielowi dóbr *Slepowrony-Janowieta* 1866 Gazeta Warszawska nr 163, 1; na wsiach *Ślepowrony*, *Janowieta*, i innych 1874 DzWarsz nr 69, 1; *Ślepowrony-Janowieta* (!) 1891 Dajnowicz 234. — Wieś wchodziła w skład dawnej okolicy szlacheckiej o n. *Ślepowrony*, zob. *Ślepowrony* (2), człon drugi od im. *Jan*, z suf. -owieta, por. *Joannis Slepownsky de Slepowny Nagorne* 1616–17 KzgNur 1, 25v. Lit.: Złotkowski, Zeszyty Cyrylo-Metodiańskie VI 108; Dajnowicz, Drobną szlachta ziemi łomżyńskiej na przełomie XIX i XX wieku, 2002, 234. UB

Ślepowrony-Kucze zob. **Ślepowrony** (1)

Ślepowrony Male zob. **Ślepowrony** (1)

Ślepowrony Nagórne zob. **Ślepowrony** (2)

Ślepowrony Średnie, wś zaginiona, dziś prawdopodobnie *Bochny*, łomż., gm. Nur: *Slepowroni mediocre* 1552 ASK I 38, 306. — O członie pierwszym zob. *Ślepowrony* (2), człon drugi od łac. *mediocris* ‘średni’. Lit.: AtMz 224. UB

Ślepowrony-Wardy zob. **Ślepowrony** (1)

Ślepowrony Wielkie zob. **Ślepowrony** (1)

Śleptowo zob. **Sloptów**

Śleptów zob. **Sloptów**

Ślepucho, wś, poznań, gm. Oborniki, 7,5 km na pld.-zach. od Obornik: *Slepucho* 1417 SHGPn V 3; *Slepucho* 1418 RWlkp III nr 657; *Slepucho* 1436 Koz III 209; *Slyepucho* 1442 RWlkp I nr 1606; *Slepucho* 1474 SHGPn V 3; *Zlepucho* 1475 KszPoz 20, 26v; *Slepucho* 1508, *Slepucho* 1509, *Slyepucho* 1530 ASK I 3, 14v, 52v, 85v; *Szlyepucho* 1535 ASK I 4, 12; *Slepucho* 1555 SHGPn V 3; *Slepucho* 1563, *Slepucho* 1567, *Slepucho* 1577 ASK I 5, 229, 335, 697v; *Slepucho* 1580 ASK I 6, 124v; *Slepucho* 1583 ASK I 4, 673; *Slepucho* 1622–24 PPozn(Tab 1, 25); *Slepucho* 1673 ASK I 68, 1177; *Slepucho* 1783–84 RejKor 792; *Slepucho* 1802–03 MpGillyPr; *Slepucho* 1823 Mützell IV 332; *Slepucho* 1846 KsP 279; *Slepucho* 1885 GemLex V 56; *Ślepucho* 1889 SG X 761; *Ślepucho* ... przechrzczono na „*Friedensort*” 1894 DzPozn nr 36/168, dod. [5]; *Friedensort* 1895 GemLex V 50; *Friedensort* 1912 Meyers I 514; *Ślepucho*, niem. *Friedensort* 1921 Sk X 57, 158; *Ślepucho*, -wa 1982 WUN III 421. — Od n. os. **Ślepo*, **Ślepu* (: *ślepy*, por. gw. *ślepo*, *ślep* ‘niewidomy’ SGPRi(kartoteka), n. os. *Ślep*, *Ślep* SSNO VII 259), z suf. -owo. W 1894 r. władze pruskie wprowadziły urzędowo n. *Friedensort*, ok. 1920 r. przywrócono pol. n. *Ślepucho*. Lit.: SHGPn V 3–4; PPozn 301. PS

Ślesice zob. **Kamienice-Ślesice**, **Kraski-Ślesice**, **Pęczki-Kozłowo**

Ślesice-Blonie, wś zaginiona, dziś prawdopodobnie *Kraski-Ślesice*, wś, ciech., gm. Krasne: per Nobiles Petrum, Stanislaum, Nicolaum, Jacobum, Johannem et Albertum, fratres et heredes de *Slassy* ... 10 mansos mesure Chulmensis nostri veri ducatus et dominij silue Gdzew in district Ciechonouiensi sitos ipsorum hereditati continuos. 1433 KkM 180; de *Kylsky* alias *Slassy* 1505 MK 18, 236v; Ade de *Slassy* *Kylsky*, *Slasi* *Blonskye*, *Slasy* *Kiliski*, *Slassy* *Kiliski* 1512 SHGMz(C 53, 42, 44, 211v, 156v); de *Kylsky* 1512 SHGMz(Ep. 7, 122); *Slyaschycze* *Kylsky* 1515 SHGMz(PT 1, 234); Joan. Koza de *Kylsky*, nob. Joannis Koza de *Slasy* *Kylsky*, Joan. de *Slasy* ... in bonis *Kylsky* 1522 SHGMz(Ep. 204, 159–159v i 162v); *slassj kilishkj* 1532, *Slas-*

sy kilisky 1535 ASK I 40, 403, 487; *Sliassi Błonie* ... alia *Kiliski* 1552 ASK I 27, 869v; *Błonie Kilichy* 1567 ŻDz XVI 331; *Vyes Kiliski, Siesicze błonie* 1580, *Sliezicze* Kraski *Kiliski, Błonie Sliezicze* 1591 ASK I 39, 707, 453v; *Villa Błonie* 1673, *Błonie* 1674 ASK I 66, 437v, 540; *Ślesice Błonie, Ślesice Błonie* z Ślesicami Kraskami 1781 ZPrzasn 150, 159; *Slesice Błonie* 1783–84 RejKor 587. — Wieś powstała ok. 1433 r., należała do okolicy szlacheckiej o wspólnej n. *Ślasy, Szlasy*, por. *Szlasy-Leszczce, Szlasy-Umiemy, Szlasy Żalne*, które były własnością Szlasów Grzymalitów. W XVI w. dwa obiekty: *Błonie-Kilichy*, obocznie *Ślasy-Kiliszi*, *Ślesice-Kiliszi*, oraz *Ślasy-Błonie*, obocznie *Ślesice-Błonie* identyfikowane przez AtMz z Kraskami-Ślesicami. Człon rodowy *Ślasy* przybrał formę patronimiczną *Ślesice*, z suf. *-ice*. Człon drugie od n. os. *Kilisek*, też *Kilich* RymSEN I 394, w formie pluralnej, i od ap. *błonie*, także w formie przymiotnikowej. Lit.: BorkCiech 46–7; AtMz 183; ZMaz 359. UB

Ślesin (1), wś, bydg., gm. Nakło nad Notecią, 20 km na pñ.-zach. od Bydgoszczy: Sulcone de *Slesis* herede de Michalovicz 1311 KW II 286; *Slessino* 1426 KW V 442; Nicolaus de *Sleszyno* vexillifer Bidgostienses 1450 AC II nr 1240; *Slyesy* 1489 Lupbrz 177; *Sleszyno* 1511/12 VisitGn 334; *Villa Sleschyno* 1514 ASK I 30, 42; *Slessyno* 1530, *Sliessyno* 1534, *Slessyno* 1536, *Sliessino* 1553, *Slesszyno* 1583 ASK I 50, 538v, 524, 479v, 852v, 608; *Slesino* 1589 ASK I 30, 792; *Slesin* 1617, *Slesin* 1653 Font XI–XV 16, 284; *Sliesin* 1673, *Sliesino* 1674 ASK I 73, 7v, 21v; *Slesin* 1695, *Slesin* 1767 RepGn II 49, 150; *Schlessin* 1789 Goldb II 226; *Schlessin* 1793 HolN 197; *Schlessin* 1796–1802 MpSchröt XX; *Slesin* 1817 RepGn II 301; *Slesin* 1821 Rumpf III 112; *Ślesin* 1889 SG X 762; *Slesin* 1913 Meyers II 822; *Ślesin*, niem. *Slesin* 1921 Sk X 5, 158; *Ślesin*, *-na*, *ślesiński* 1972 UN 174, 25. — Od n. os. i heral. *Ślasa* SSNO V 361, z suf. *-ino*. W XVII w. utrzymała się forma z sufiksem *-in*, ze zmianą rodz. na męski. Nazwę zniemczono jako *Schlessin*, *Slesin*. Lit.: SHGKu(materiały) 444; Nieckula, *-ov* 317; RospSEMiG 386. KS

Ślesin (2), mto, koniń.: villam que *Sleszyno* nominatur 1231 KW I 119; *Slessyno* 1350, damus de hereditate ... *Slessyno* dicta, sita in ...

districtu Konynensi, opidum seu civitatem de novo locandam iure Theuthonico Novi fori 1358, Sandzivogius *Sleszynski* 1386 KW III 3, 97, 585; *Slessyno* 1417 AC II nr 85; *Zlyeszyn* (1448) 1534 VisitGn 509; *Slessino* 1449, *Sleszyno* 1450 AC nr 460, 1241; *Szleszyno* 1464 KsgPoz 7, 493; circa opp. *Sleschyn* 1498 Bob nr 89; *Sleszyno* 1507 ASK I 12, 152v; *Szlyeszyno*, oppidum 1511–23 ŁLB I 208–9; *Slessyno* 1524 AC II nr 791; *Sleszin* 1534, *Slieszyno Maior* 1535 ASK I 12, 312v, 447; *Szlieszin* opp. 1564 ASK I 5, 799; *Slessin* 1565 ASK I 13, 27; *Szleszin*, *Szlieszin* 1576 ASK I 12, 612, 615; *Zlesin* 1577, *Sliesin* 1579 ASK I 13, 167, 238; *Slesin* 1583 ASK I 11, 1412; *Slesin*, *Slesino* 1608 RepGn I 84; *Slieszin*, *Sleszin*, *Sliesino* 1608, *Sleszin*, *Ślesin* 1639 RepGn II 28, 46; *Sleszyno* 1644 ASAGn 49; *Slesin* 1673 ASK I 74, 40v; *Slesino*, *Sleszyno* 1699, *Slesino* 1712, *Śleszyno* 1728 RepGn II 69, 87, 102; *Slesin* 1759, *Slesino*, *Sleszyno* 1766 RepGn I 249, 326; *Slesin* 1782 RepGn II 195; *Slesin* ... *Slazin* (!) 1783–84 RejKor 142; *Slesiń* 1791–92 RepGn I 451; *Slesin* polnisch *Szlesin* 1798 HstB I 530; *Slesin* po 1798 MpPerKl; *Sleszyn* 1802–03 MpGillyPr; *Slesin* 1827 Tabella II 179; *Slesin* 1839 MpKwat I 2; *Ślesin* 1889 SG X 760; *Ślesin* 1921 Sk II 32; *Ślesin*, *-na* 1982 WUN III 421; gw. *ślesin*, *-na*, *ślesiński*. — Pierwotnie *Ślesino* lub *Śleszyno* — przyjmuje się, że n. pochodzi od n. os. *Ślasa* SSNO V 361, z suf. *-ino*, por. jednak też n. os. *Ślesz* SSNO V 363 o nieustalonej etym. (SEMot I 312). Od XVI w. notowana forma z suf. *-in* ze zmianą rodz. na męski (*-ino* > *-in*), która ostatecznie się utrwaliła. Lit.: RospSEMiG 386; RymNmiast 240; ZierNmiast 148. PS

Ślesino zob. **Ślesin** (1, 2)

Śleszowice (1), wś, biel., gm. Zembrzyce, 7 km na pñ.-zach. od Suchoj Beskidzkiej: *Sleschowicze* 1376 ZDM IV 183; de *Sleschovycz* (1377) 1496 ZDM I 197; de *Slesowicz* 1400 SHG-Kr(kartoteka); *Sleschowicze* 1462 ANKrac(Castr. Crac. 16, s. 375); *Slechowycze* 1470–80 DB I 88; *Swyeschowicze* (!) 1529 LR 89; *Villa Slessowycze* 1537, *Sleschowicze* 1553 ASK LVI 193, 27, 160; *Slyessowycze* 1563 ASK I 93, 392; *Sleszowice* 1564 ASK I 63, 30v; *Sleszowice* 1581 ŻDz XIV 99; *Sleszowice* 1659–64 Lukrak 171; *Slesowice*, *Sleszowice* 1662, *Sleszowice*, *Śleszowice* 1673

Śleszowice

ASK I 68, 1083, 1112; *Sleszowice* 1673 ASK I 69, 74; *Szleszowice* (1676) XVIII RPogMfp 118, 126; we Dworze *Sleszowskim*, Browar *Sleszowski*, około karczmy *Sleszowskiej* 1699 AGAD(1/357/0/1/79/98, k. 20, 21, 22); w *Sleszowicach* 1766 Lustracje 15a, 39; *Szlefowice* 1779–83 MpMieg; *Sleszowice dolne*, *Sleszowice górne* 1855 MpKum; *Slezowice Dolne i Górne*, wś 1889 SG X 763; *Śleszowice* 1921 Sk XII 38; *Śleszowice*, -wic, *śleszowicki* 1964 UN 14, 60. — Od n. os. *Ślesz* SSNO V 363, z suf. -owice. W XIX w. dwa obiekty; n. z członami dyferencyjnymi od przym. *dolny*, *górný*. Lit.: LKrak 150, 198; RymPatr 64. IN

Śleszowice (2), przys. włączony do Buszkowic Małych, dawniej wś, wroc., gm. Wińsko, 4,5 km na pñ.-wsch. od Ścinawy: *Selescowitz* (1310) XVII, *Selescowicz* 1328, *Schlauswitz* (1342) XVI Reg nr 3096, 4774, 6779; *Schleßwitz* 1618 ASC(Przychowa, Z-1617–78, k. 2); *Schleswitz* 1643 MpDSGlog; *Schleswitz* 1644 MpDSWol; in bono *Schleswitz* 1687 ZfGS LXII 330; *Schleschwitz* 1720 Sinapius I 333; *Schleswitz* 1736 MpWielWol; *Schleswitz* 1779 Büsching XIII 255; *Schleswitz*, folw. 1791 Z X 425; *Schleswitz* 1821 Rumpf III 43; *Schleschwitz* 1830 Kn 26; *Schleschwitz*, folw. 1845 K 594; *Schlesswitz* 1871 GemGut V 70; *Schleßwitz* 1913 Meyers II 720; *Schlesswitz* — *Śleszowice*, -ic, *śleszowicki* 1948 MPol nr 78, poz. 692; *Śleszowice*, os. 1967 SM 1136; *Śleszowice* 1975 Mp-100(83.13.1); *Śleszowice*, -wic, przys. 1982 WUN III 421; *Ślęszowice* (Pałac) 1994 Mp-50(M-33-21-D). — Najstarsze zapisy (w NMPol II 209 błędnie identyfikowane z wsią *Czeladź* (2)) mogą wskazywać na pierwotną postać *Żelezkowice* (takie odczytanie u S. Kozierowskiego, u S. Rosponda *Żelazkowice*), natomiast Rospond, biorąc pod uwagę późniejsze niemieckie formy *Schleschwitz*, *Schles(s)witz*, dopuszcza także możliwość rekonstruowania postaci **Ślęzowice*, od n. os. **Ślęż*. Idąc tym tropem, można w pierwszych zapisach dopatrywać się postaci **Ślęzkowice* (por. n. os. *Ślężek* SSNO V 364), choć wątpliwość budzi brak śladu nosówki w zapisach. Po 1945 r. w miejsce n. niem. *Schlesswitz* urzędowo wprowadzono n. *Śleszowice* (w kartografii funkcjonowała też forma *Ślęszowice*), którą w 2000 r. zniesiono, a obszar miej-

scowości włączono do Buszkowic Małych. Lit.: Koz V 561; SNGŚl XIV 21; RospPatrŚl 159–60; SWŚ II 158–9. PS

Śleszowice Dolne zob. **Śleszowice** (1)

Śleszowice Górne zob. **Śleszowice** (1)

Śleszów (1), wś, leszcz., gm. Jemielno, 11 km na pñ.-zach. od Wińska: *Slesow* 1310 Reg nr 3121; *Schlesewo* (1310) Sommersberg I 876; *Schlaswiz* 1526 Wandschneider, Ereignisse... 26; *Tscheschen Heyde* 1726 Orzechowski, Indykcja... 117; *Schlaschwitz* vulgo *Tscheschenheyde* 1736 MpWielWol; *Tscheschenheyde* 1779 Büsching XIII 271; *Tscheschenheide*, insgesamt *Schlaswiz* genannt 1787 Z VII 266; *Tscheschenheide* (*Schlaswitz*) 1802 WBeschr V 130; *Tscheschenheide* 1821 Rumpf III 221; *Schleschwitz* (!) 1821 AmtBreslau 168; *Schlaswitz* 1829 MpRey nr 132; *Tscheschenheide*, gewöhnlich und in Kirchensachen *Schlaschwitz* genannt 1830 Kn 795; *Tscheschenheide*, gewöhnlich u. in Kirchensachen, *Schlaschwitz*, auch *Schlaßwitz* genannt 1845 K 695; *Schlaschwitz* (*Tscheschenheide*) 1861 AmtBreslau 318; *Tscheschenheide* (= *Schlaswitz*) 1871 GemGut V 52; *Tscheschenheide* 1913 Meyers II 976; *Birkenhain* 1937 SNGŚl XIV 21; *Birkenhain* — *Śleszów*, -owa, *śleszowski* 1948 MPol XXVI nr 59; *Śleszów*, -szowa 1982 WUN III 421. — Początkowo *Śleszów*, też *Śleszewo*, od n. os. *Ślesz* SSNO V 364, z suf. -ów, -ewo. Zniemieckone formy *Schlas(ch)witz*, *Schleschwitz* sugerują, że mogła funkcjonować wcześniej też n. pol. z suf. -owice — *Śleszowice* lub *Ślaszowice*, powstała może pod wpływem n. sąsiedniej miejscowości *Śleszowice* (2). Późniejsza n. niem. *Tscheschenheide*, od n. sąsiedniej wsi *Tscheschen* (dziś *Cieszyny*) + *-heide* (: *Heide* ‘wrzosowisko; pustać; bór’). Nazwę niem. *Birkenhain* wprowadzono w okresie administracji hitlerowskiej. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Śleszów*. Lit.: SNGŚl XIV 21; Orzechowski, Indykcja dominiów, poddanych i miast Śląska..., 1995, 117; H. Wandschneider, I. Wandschneider, Ereignisse aus der Geschichte der niederschlesischen Dörfer Birkenhain und Sophiental im Kreis Guhrau 1310–1947, 2008. PS

Śleszów (2), dziś *Nowy Śleszów* i *Stary Śleszów*, dwie wsi, wroc., gm. Żórawina, 12 km na zach. od Oławy: *Slezow* (1275) 1328 SUr IV 307; *Schlesaw* 1313, *Sleshow* 1336, *Sleschow* 1338, *Sleshow*

1340, *Sleshow* 1341 Reg nr 3364, 5733, 6039, 6485, 6540; de allodio *Sleschow* 1353 LandB 125; *Sleschow* 1385 DTex 54; *Schlesow* 1416 SNGŚI XIII 40; *Slisschaw* 1425 Sob VIII 241; von *Sleschaw* 1456 CdSil IV 161; *Schlesow* 1503 SNGŚI XIII 40; *Schlissaw* 1548 DomWr 103; *Schlisa* 1644 MpDSBres; *Schliesa*, *Schliessa* 1654 SMDŚ III 400; *Schliss*, ad Wangern villam *Schliess* 1666/67 J I 387, 388; in *Schliese* 1734 ORust 271; *Schliesa* 1736 MpWielWrat; *Schliesa* 1742 SHSchl I 235; *Schlisa* 1743 SNGŚI XIII 40; *Schliesa* ... Zu dieser Gemeinde ist noch *Neu-Schliesa* geschlagen, wo ein Vorwerksgebäude, 1 Kretscham, 8 Kolonistenstellen ... 1795 Z XII 210–1; *Schliesa*, Dorf, *Neu Schliesa*, Vorw. 1821 Rumpf III 44; *Schliesa*, *Alt- u. Neu-*, D[orf] 1845 K 594; *Alt Schliesa*, *Neu Schliesa* 1913 Meyers II 722; *Alt Schlesing*, *Neu Schlesing* 1934–37 OÄSchl I 2, 28; *Alt Schlesing*, *Stary Ślężów*, *Neu Schlesing*, *Nowy Ślężów* 1945 Wrzosek 9, 10; *Alt Schlesing* — *Stary Śleszów*, *-ego -owa*, *starośleszowski* 1947 MPol nr 124, poz. 778; *Neu Schlesing* — *Nowy Śleszów*, *-ego -owa*, *nowośleszowski* 1948 MPol nr 14, poz. 55; *Nowy Śleszów*, *-wego -szowa*, *Stary Śleszów*, *-rego -szowa* 1981, 1982 WUN II 598, III 334. — Pierwotnie zapewne n. *Śleszów*, zob. *Śleszów* (1), niemczona jako *Schleschow*, *Schleschau*, wtórnie *Schliesa*. W XVIII w. w sąsiedztwie powstała kol. o n. *Neu Schliesa* (: *neu* ‘nowy’), do n. wsi dołączono człon od przym. *alt* ‘stary’. W okresie administracji hitlerowskiej wprowadzono n. niem. *Alt Schlesing* i *Neu Schlesing*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Stary Ślężów*, *Nowy Ślężów*, które kilka lat później zmieniono na *Stary Śleszów* i *Nowy Śleszów*. Autorzy SNGŚI (wcześniej także Heydebrand-Lasa, ZfGS LI 159) ze Starym Śleszowem utożsamiali zapis *Slisow* z 1260 r., który odnosi się do wsi *Ślizów*. Lit.: DomWr 103; SNGŚI IX 36, XIII 40.

PS

Śleszyn, wś, płoc., gm. Dobrzelin, 6,5 km na pld.-wsch. od Żychlina: *Slezino* 1389 Łęcz I nr 1305; *Sleszino* 1389 Łęcz II nr 10; *Slessyno* 1391, *Slesino* 1398 Łęcz I nr 1984, 5779; in *maiori Sleszyn* 1469 AC I nr 2025; *Szlessyn*, *Slyeschyno Maior* 1511/12 VisitGn 50, 216; *Slessyn maiori* 1511–23 ŁLB II 498; *Sliessino* 1576 ŻDz XIII 110; *Slessyn utraque* 1673 ASK I 74, 627v; *Sleszyn* 1783–84 RejKor 80; *Sleszyn* 1793

MpPerŁęcz; *Sleszyn* 1827 Tabella II 179; *Szleszyn Wielki* i *Sołek* 1831 DzPowKr nr 145, 965; *Sleszyn* 1839 MpKwat III 3; *Śleszyn Wielki* 1889 SG X 763; *Śleszyn* 1921 Sk I 57; *Śleszyn*, *-na*, *śleszyński*, wś, *Śleszyn Wielki*, *-na Wielkiego*, cz. wsi *Śleszyn* 1974 UN 41, 19; *Śleszyn Wielki*, *-na -kiego* 1982 WUN III 422; *Śleszyn*, *-a*, *śleszyński* 2005 DzU nr 264, poz. 2208. — Od n. os. i heral. *Ślasa* SSNO V 361, z suf. *-ino*, później *-in*. Nazwa zestawiona z członem od łac. *maior* ‘większy’, pol. *wielki* dla odróżnienia od n. m. *Śleszyno Minor*, dziś *Śleszynek* (zob.). Lit.: SHGŁęcz II 141; Nieckula, *-ov-* 317.

KS

Śleszyn Mały, cz. wsi Brzeziny, dawniej wś, płoc., gm. Dobrzelin: *Śleszynek Mały*, wś 1921 Sk I 57; *Sleszyn Mały*, wś 1933 DzUrz(W. Warsz. nr 14, poz. 136, s. 483); *Sleszyn Mały*, wś 1935 DzUrz(W. Warsz. nr 26, poz. 224, s. 639); *Śleszyn Mały* 1961 Mp-25(Kutno); *Śleszyn Mały*, wś 1967 SM 1136; *Śleszyn Mały*, *-na -lego*, *śleszyński*, wś 1974 UN 41, 19; *Śleszyn Mały* 1995 Mp-50-(N-34-136-A); *Śleszyn Mały*, *-na -lego* 1982 WUN III 422. — Początkowo *Śleszynek Mały*, od n. m. *Śleszynek*, z członem dyferencyjnym od przym. *mały*, później *Śleszyn Mały*, od n. dóbr, z których miejscowość wydzielono (należał do nich również *Śleszynek*, zob.).

KS/PS

Śleszyn Mały zob. **Śleszynek**

Śleszyn Wielki zob. **Śleszyn**

Śleszynek, wś, płoc., gm. Dobrzelin, 4,5 km na pld.-wsch. od Żychlina: *Slezessyno* (!) *Minor* 1511/12 VisitGn 216; *Sliessino minor* 1576 ŻDz XIII 110; *Slessyn utraque* 1673 ASK I 74, 627v; *Sleszynek* 1783–84 RejKor 80; *Sleszynek* 1793 MpPerŁęcz; *Sleszynek* 1827 Tabella II 179; *Sleszynek* 1839 MpKwat III 3; *Śleszyn Mały* al. *Sleszynek* 1889 SG X 763; *Śleszynek*, wś 1921 Sk I 57; *Śleszynek* 1932 Mp-100(40-29); *Śleszynek*, *-nka*, *śleszynecki* 1974 UN 41, 20; *Śleszynek-Parcel*, *-nka-li*, cz. wsi Zgoda 1982 WUN III 422; *Śleszynek-Parcel*, po zmianie *Śleszynek*, *-nka*, *śleszynecki* 2005 DzU nr 264, poz. 2208. — Początkowo n. zestawiona; człon pierwszy od n. m. *Śleszyno* (zob. *Śleszyn*), człon drugi od łac. przym. *minor* ‘mniejszy’. Później n. uległa uniwerbizacji przy pomocy suf. *-ek*. Przejściowo n. zestawiona z członem od gw. ap. *parcel*. Od XIX w. miejscowość należała do dóbr *Śleszyn Mały*, por. Dobra

Śleszynek Mały

Śleszyn Mały składające się z dwóch folw. *Sleszynek* i Brzezinki 1876 Gazeta Polska nr 134, 4, D. *Śleszyn Mł.* 1932 Mp-100(40-29). Obecnie n. *Śleszyn Mały* (zob.) odnosi się do sąsiedniej miejscowości. Lit.: SHGŁęcz II 141. KS

Śleszynek Mały zob. **Śleszyn Mały**

Śleszynek-Parcel zob. **Śleszynek**

Śleszyno zob. **Śleszyn**

Śleszyno Maior zob. **Śleszyn**

Śleszyno Minor zob. **Śleszynek**

Ślewicz, cz. wsi Wysogotówek, dawniej wś, kal., gm. Kotlin: ad *Zlebycz* 1400, Døkquart de *Slebic* 1402 KZKal nr 41, 578; Holbrach de *Slebicze* 1402 RWlkp II nr 190; contra Døquardum de *Slebic* ... inter Vola et *Slebic*, Døquard de *Slebic* 1403, marcas in Døquardo in ipsius hereditate *Slebic* 1406 KZKal nr 877, 926, 1689; de *Szlebicze* 1407 RWlkp IV nr 249; ab Olbrachto de *Slebic*, Olbracht de *Szlebicze* 1408 KZKal nr 2540, 2559; Withaszycze ... et *Slebycz* 1419–76 Koz V 305; pro Volya *Slebic* et pro parte Tarszcze 1457 Koz III 726; villas Wola *Slebycz* et Pyekarzewo 1465 KsgPoz 7, 235v; *Slyebicz* 1531 KsgPoz 16, 422v; *Zlyebicz* 1531–34 KszKal 23, 18; silva dicta *Slebic* ... bonorum ... desertorum *Zlebic* ... desertorum nuncupatorium ad bona Volia 1545 KszKal 25, 77, 119v; ville *Zlebic* ... bonorum *Zlebic* 1558 KszKal 30, 338; [z ... Woli Książęcej i pustki *Slebic* i holendrów Wysogotowo i *Nowy Slebic*] 1789 TekiDw(9836, nr 1375); *Neu Slleleiez* (!) 1798 HstB I 663; *Nowi Slebiti* 1798 MpHopf XII; *Nowy Slebic* 1802–03 MpGillyPr; *Nowiszelebic*, Hauland 1820 Rumpf II 326; *Nowyszlebic*, *Neu-Szelebic* 1822 Mützell III 300; (*Neu-*) *Szelebic*, adl. Hauland 1823 Mützell IV 423; *Neu Szelebic* Haul. 1831–32 MpRey nr 114; *Neu Szelebic* Hl. 1834 MpHey(Pleszew); *Nowy Slebic*, kol. 1846 KsP 321; *Ślewicz* (*Schlebitz*), Wyssogotowo (*Neu-Schlebitz*) 1888 Kor-Eccl 136; *Ślębice*, daw. *Slebic* i *Slewicz*, niem. *Schlebitz*, wś, *Nowy Slebic*, niem. *Neu Schlebitz*, folw. 1889 SG X 795; *Ślewicz* 1929 Rocznik Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej na rok 1931, 76; *Slewicz* 1934 Mp-100(41-25); *Ślewicz* 1965 Mp-25(Jarocin); *Ślewicz*, -cza, cz. wsi Wysogotówek 1971 UN 79, 11; *Ślewicz*, -cza XXI PRNG. — Nazwa niejasna. Pierwotnie być może n. **Ślębice*, od n. os. *Ślqb* SSNO V 115, z suf. -ice

(por. n. m. *Ślębowo*), choć brak w zapisach śladów nosówki. Nie można wykluczyć również formy *Ślebic(z)e*, jednak o trudnej interpretacji etymologicznej (hipotetyczna podstawa **slēba*, por. słow. *svība* : gw. *slība* ‘dereń świdwa’ ESSJ III 350). Prawdopodobnie w wyniku wczesnej degradacji i opustoszenia miejscowości w 1. poł. XVI w. (por. zapisy z 1545 r., gdzie mowa o lesie *Zlebic* i pustkach *Zlebic*ino) jej n. utrwaliła się w postaci graficznej *Slebic*. W XVIII w. w miejscu dawnej wsi powstała os. olęderska, stąd n. zestawiona z członem *Nowy* = niem. *Neu*. Współczesna, zniekształcona forma *Ślewicz* pojawia się dopiero w XIX w. S. Kozierowski łączył najstarsze zapisy z n. śląskiego rodu rycerskiego, wywodzącego się ze wsi *Śliwice* (3 lub 4) (por. Cetwiński, Rycerstwo śląskie do końca XIII w. Biogramy i rodowody, 1982, 65, 156), o czym miał świadczyć fakt, iż najstarsi odnotowani mieszkańcy *Ślewicza* nosili niem. im. Olbracht i Dankwart, jednak w przypadku wspomnianych *Śliwic* zapisy z *b* pojawiają się dopiero w XVII w. (*Schleibitz*), co przemawia na niekorzyść tej hipotezy. Obecnie n. *Ślewicz* ma charakter niestandardyzowany (PRNG). Lit.: Kozierowski, Obce rycerstwo w Wielkopolsce XIII–XVI wieku, 1929, 93–4. PS

Śleżany zob. **Ślężany**

Ślęcice zob. **Ślęcin**

Ślęcin, wś, kiel., gm. Nagłowice-Oksa, 16 km na pñ.-zach. od Jędrzejowa: *Slacin* 1381 Krak nr 1027; *Slaczin* 1381 DKrak 24; *Slanczin* 1437, *Slaczin* (1452) Mog 115, 125; *Slanczin*, *Slyanczyn* 1470–80 DB I 24, 314; *Slączyn* 1490 ŻDz XV 436; *Slyanczin*, *Slyączyn* 1529 LR 118, 238; *Slynczyn* 1531, *Slyeczcin* 1534, *Slianeczice*, *Sliczyn* 1556 Kniaz 278, 303, 533, 637; *Sliczyn* 1564 Lu-krak II 93; *Ślęcin*, *Slenczin* 1581 ŻDz XIV 76; *Sleczyn* 1629 RPobKr 165; *Slenczyn* (1676) XVIII RPogMłp 45; *Ślęcin* 1680 Rej 166; *Slinczyn* 1765 Żyd 415; *Ślęcin* 1783–84 RejKor 229; *Ślęcin* 1787 MpPerKr; *Slenczin* 1801–04 MpHeld; *Ślęcin* 1827 Tabella II 178; *Ślęcin* 1839 MpKwat III 7; *Ślęcin* 1877 Zin II 154; *Ślęcin*, folw. 1889 SG X 763; *Ślęcin*, wś 1921 Sk III 30; *Ślęcin*, -na, *ślęciński* 1966 UN 21, 34. — Od n. os. **Ślęta*, por. n. os. *Ślęczek*//*Ślęczech*, *Ślęczał*//*Ślęczałka* SSNO V 361–2 (: *ślęczeć*), z suf. -in. W XVI w. występu-

je też forma *Ślęcice*, z wymianą suf. na *-ice*. Lit.: RKrak 167, 250; KopKiel 176. IN

Ślęczyn zob. **Ślęcin**

Ślęszkowo zob. **Śląskowo**

Ślęszowice zob. **Śleszowice** (2)

Ślęza, wś, wroc., gm. Kobierzyce, 2 km na wsch. od Bielán Wrocławskich: Villam, que est sita inter Muchobor et Selenza. Ex dono Pomnem villas hereditatis sue quattuor, unam in montibus, aliam iuxta vadum, quod dicitur *Lau* 1155, Villam vero, quę dicitur Indrichovo ... villam predictam et ville alterius iuxta *Lav* site 1208 SUr I 20–1, 80; villam apud vadum *Lau* cum pertinentiis 1245 SUr II 173; allodium, quod vulgariter *La* dicitur, situm ab illa parte aquae, quae vulgariter *La* nuncupatur, prope villam Domasław (1292) XVI SUr VI 35; allodium iuxta fluvium qui *Lahe* dicitur quondam Henrici iudicis 1311 CdSil XIV 50; *La* (1312)XVII, *La* 1336, *Laa*, *La* 1338, *La*, [Allod] *Swarzhorn* [oder] *Blesow* [oder] *La* [genannt] 1341 Reg nr 3324, 5679, 6044, 6063, 6556, 6575; allodium suum *Loh* situm prope allodium quondam Senioris Matthiae de Molheym et iuxta fluvium, qui similiter *Lo* dicitur 1345 DomWr 82; *Laa* allodium 1353 LandB 107; *Lohe* 1425 DomWr 82; dorf *Laa* 1470 H 104; *Lohe* uel *Lawe* 1536 DomWr 82; *Lohe* 1544 ZfGS XLI 236; *Lohe* 1579 J I 60; Adam Just chisnick s *Low* 1617, u Grigra wierduncka Sholcza u *Low* 1618, *Z low* 1619, *z Low* ... u *Low* 1621, *Z Low* 1622, Bartholomeus Kosciolatek Gartner Zuer *Lohe* 1626 Sob III 385, 386, 384; *Lohe* 1666/67 J I 640; *Lohe* 1736 MpWielWrat; *Lohe* 1795 Z XII 193; *Lohe* 1845 K 378; *Lohe* — *Ślęza* 1945 BiulZO I 37; *Lohe* — *Ślęza*, -y, *ślęski* 1947 MPol XXV nr 124; *Ślęza* 1948 Ferski II 331; *Ślęza* 1952 UW 240; *Ślęza*, -zy 1982 WUN III 422. — Pierwotnie zapewne *Lawy*, n. ponowiona z n. brodu (łac. *vadum*) na rzece *Ślęza* (: stp. *ława* ‘kładka przez wodę’ Sstp IV 103), por. zapisy z lat 1155–1245, gdzie miejscowości określane jest opisowo jako wś położona przy nim. Dopiero w 1292 r. n. w zniemczonyj postaci *La* pojawia się pierwszy raz w odniesieniu do folwarku. Nazwa brodu przeniesiona została również na całą rzekę, zastępując jej pierwotną n. *Ślęza*, por. *Selenza* 1155, ad fluvium *Slenze* 1202, super *Zlenzam* 1208, per fluvium *Lau* (1218)1661 (fals.), media aqua, que

dicitur *Laau* 1273, *Lau* 1291, aquae ... *La* (1292) XVI, *Laha* 1375, *Loha* fluvius ok. 1505 *Lav* fl. 1561, *Lawe* 1625, *Lohe* fl. 1660, Die *Law*, *Lohe* 1689, *Lavus*, sive *Laa*, die *Lohe* 1704, Die *Lohe Schlenska* geheißen 1817 ESHP (zdaniem S. Rosponda zmianie *Lawy* > niem. *Lau*, *Lohe* towarzyszyła adideacja do niem. *Loh*, dawniej *lô*, *lau* ‘grząski teren, bagno’). W przypadku n. wsi, obok zniemczonych postaci *La(a)*, *Laha*, *Lohe*, do XVII w. wśród polskojęzycznej ludności funkcjonowały formy z pierwotnym *-w-*, które można odczytywać jako *Lawy*, *Łowy*. W 1341 r. jednostkowo wystąpiły też n. oboczne *Blesow* i *Swarzhorn*, związane z ówczesnym nabywcą folw., por. Henczco von *Blesow* 1340, Henczco *Swarzhorn* 1341 Reg nr 6439, 6575. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Ślęza*, zmienioną później na *Ślęza* (z wyrównaniem do n. rz.). Lit.: DomWr 82; SNGŚl XIV 22; Rospond, Onom I 21–2; Wiszewski, Żerelik, Wielkie zmiany wiejskiego świata. Monografia historyczna gminy Kobierzyce, 2015, 315–9. PS

Ślężaki, wś, tarnob., gm. Baranów Sandomierski, 8 km na pld.-wsch. od Baranowa Sandomierskiego: [*Szłężaki*] 1649 Marczak, Obecny... 7; [*Szłężaki*] 1739 Studia Historyczne XV 437; *Sliezaky* 1779–83 MpMieg; mł[yn] *Ślęsak* (!) 1788 MpPerSd; *Sliezaki* 1839 MpKwat V 8; *Szlezaki*, Jan Szlezak, Szlezak Vincent, Szlezak Wicenty po Janie 1853 APPrzem(56/126/0/222/4, s. 93, 94; 3, k. 20v); Dąbrowica z *Szłżakami*, Kaczakami i Markami, *Szłżaki*, przys. do Dąbrowicy 1855 Stup 41, 217; *Ślężaki* 1855 MpKum; *Szlezaki*, *Sztęzaki* (!) 1861–64 MpFran; Dąbrowica z *Ślęzakami*, *Ślężaki* 1872 Orzech 15, 76; *Ślężaki* al. *Szłżaki*, os. 1889 SG X 764; *Ślężaki*, przys. 1933 SkBy 1700; *Ślężaki* 1952 UW 286; *Ślężaki* 1959 Mp-25(Tarnobrzeg); *Ślężaki*, -ków, *ślęzacki* 1966 UN 73, 49; gw. *ślężaki* lub *ślężaki* RKJWr XIV 262. — Od n. os. *Ślęzak*//*Szłęzak* (: *Ślęzak*) RymSEN II 576 (por. zapis z 1853 r.), w l. mn. Okolice Tarnobrzega, szczególnie obszar parafii: Baranów Sandomierski, Tarnobrzeg-Miechocin, Cmolasy, to jedno z największych skupisk osób o nazw. *Ślęzak* (też *Szłęzak*). W zapisach widoczne wahanie *Ś* : *Sz*, które dotyczyło również fundującego antroponimu. Według M. Marcza pierwsi mieszkańcy *Ślęzaków* przybyli zapewne ze Śląska

Ślężany

w czasie wojny trzydziestoletniej. Lit.: Stadnik, RKJWr XIV 246, 262; Marczak, Obecny powiat tarnobrzelski w świetle metryk parafjalnych z XVII i XVIII wieku, 1928, 7, 10; Homecki, Studia Historyczne XV, 437. *IN/PS*

Ślężany, wś, częst., gm. Lelów, 13,5 km na pld.-zach. od Koniecpola: *Slanzani* (1365)XV KMłp III 193; *Slanzany* (1499)XVI, *Slanzany* 1505 Matr III supl. nr 272, 2356; *Slyazany* 1529 LR 189; *Sliezany* 1564 Lukrak II 41; Villis Stare Myastho, *Slyezany* et Zbyczyce, in *Villa Szliezany* 1569 Lustracje 18, k. 497v, 500v; *Slyeszany* 1576 ASK I 63, 90; *Sliesani* Przy roliach miejskich lelowskich 1576 ASK I 114, 115; ze Wsi *Ślęzan*, *Ślężany* 1620 Lustracje 21, k. 16v, 21v; ze Wsi *Slezan*, *Wies Slezany* 1629 Lustracje 22, k. 70, 80; *W Ślęzanach* 1629 RPobKr 188; Folwark w *Slezanach* 1642 ASK LVI 154, 9; *Slezany* 1659–64 Lukrak 159; *Ślężany* do Lelowa 1662 ASK I 68, 240; *Ślężany* 1745 MK, Ks. Ref. 45, 1269; in *Villa Sledziany* (!), in *villa Ślężany* 1765 MK 411, 3254, 3525; Woytostwo w *Ślęzanach* 1765 Lustracje 26, k. 101; *Ślężany* 1783–84 RejKor 280; *Slezany* 1787 Spis 349; *Ślężany* 1787 MpPerKr; *Ślężany* 1827 Tabella II 179; *Slezany* 1839 MpKwat III 7; *Ślężany* 1877 Zin II 154; *Ślężany* 1889 SG X 764; *Ślężany* 1933 SkBy 1701; *Ślężany* 1964 Mp-25(Włoszczowa); *Ślężany*, -zan, *ślęzański* 1971 UN 35, 38; gw. *ślężany*, -an, *ślężajski*. — Nazwa z suf. -any, oznaczająca pierwotnie ludzi pochodzących ze *Śląska*, por. n. plemienia *Ślężanie* (notowaną w IX w.), n. os. *Ślęzanin*, *Ślęzanin* SSNO V 364, SEMot IV 15–6. Forma *Ślężany* powstała wskutek denazalizacji. Lit.: RKrak 167. *IN*

Ślężany zob. **Ślężany**

Ślęża zob. **Ślęża**

Ślężany, wś, ostroł., gm. Dąbrówka, 13 km na pln.-wsch. od Radzymina: *Slanzani* (1417)1456 MK 3, 57; *Slanszani* 1428 SHGMz(W 2, 8); *Slanzany* 1462 SHGMz(Ep. 9, 35); *Slazani* 1469 MK 5, 115; *Slanzany* 1472 MK 9, 7; *wszlazanach* 1480 Warsz nr 1535; *Slezany* (1524)1539 Matr IV/1, nr 6593; *Slyazany* 1528 ASK I 27, 734v; *Sliazany*, *Slyazany* 1538, *Szliezany* 1563, *Sliqzani* 1564, *Ślężany* 1567 ASK I 38, 111v, 116, 385, 500, 581; *Sliezany* et Wolka Sliązka 1578 ŻDz XVI 410; Willa *Slezany* ... Villa Wolka Sleszka 1674 ASK I 66, 1041; *Szleszany* 1783 MpPerMz; *Ślężany*

1783–84 RejKor 610; *Ślężany* 1839 MpKwat IV 3; *Ślężany* 1877 Zin II 155; *Ślężany* 1889 SG X 764; *Ślężany*, -zan 1982 WUN III 422. — Nazwa z suf. -any, oznaczająca ludzi pochodzących ze *Śląska*, zob. *Ślężany*. *UB*

Ślężany zob. **Ślężany**

Ślina zob. **Targonie Wielkie**

Ślipce zob. **Ślipce**

Ślipce, wś, zamoj., gm. Hrubieszów, 9 km na pld.-wsch. od Hrubieszowa: *clenche* (1376) Roz 22; *Slepcze* (1400)1553 ZDM VI 177; de *Slepcze* 1429 KszCh 1, 2; villae *Silepcze* et Coszmow (1442) ZDM VIII 238; de *Slyepcze* 1456, in *Slepyecz* 1467, in *Slyepycz*, in *Slepyecz* 1475 AWAK XIX 2, 4, 6; *Slepcze* 1510 ASK I 37, 245; *Szlyepcze* 1512 Chełm 24; *Sliepcze* 1538 ASK I 51, 548; ville *Ślȳpcze* 1547 ASB 26; *Sliepcze* wyesz, ze wssi *Sliepecz* 1565 Luukr III 103, 104; *Slepcze* 1578 ŻDz XVIII/1, 230; Wieś *Slepce*, Folwark *Slepecki* (1616)1786 ASK XLVI 121, k. 77v, 85; villa *Slipcze* 1618–1764 Tarpogł 148; *Slepce* 1661 Lurus III 286; *Wies Slipcze* y Kosmuw 1662 ASK I 72, 249v; *Slepcze* 1664 AWAK XXIII 282; *Sliepcze* 1673 ASK I 72, 295v; *Slipcze* 1681–82 Rejbeł 66; *Slipce*, *Slipcze* Regalis 1751 Tarszel 152, 161; *Slipce* 1779–83 MpMieg; *Slipcze* 1827 Tabella II 179; *Ślipcze* 1877 Zin II 155; *Slipcze* 1892 SG XII 765; *Ślipcze* 1952 UW 137; *Ślipcze*, -cza, *ślipecki* 1970 UN 109, 7. — Od n. os. *Ślepiec* SSNO VII 259, ukr. *Сліпець* Red'ko 203 (< **Slěpъcъ*), z suf. *-je. Forma *Ślipcze* z ukr. rozwojem psł. **ě* > *i*. W XV i XVI w. poświadczona zmiana paradygmatu z przymiotnikowego na rzeczownikowy oraz reinterpretacja n. jako pluralnej przy neutralizacji rodz. męskoosobowego (*Slepcze* > *Slepyecz*). W. Makarski wskazuje tu na formację odapelatywną od strus. *слѣпый* > ukr. *слипий* 'ślepy', z suf. -*че*, na oznaczenie terenu położonego w „zamkniętym” zakolu silnie meandrującego w tym miejscu Bugu, co jednak mało prawdopodobne ze względu na liczne świadectwa formacji odosobowych oraz fakt, że słow. suf. *-*tje* (> ukr. *-че*) nie tworzy formacji odprzymiotnikowych. Lit.: CzChełm 58, 118, 195; Makarski, Odantroponimizować toponimie, [w:] Onomastyka na pograniczach językowo-kulturowych, 2017, 67–8. *BCz/ŁK*

Śliski, wś, ostroł., gm. Zatory, 10 km na pld. od Pułtuska: *Sliski* ... Albertum Filium Joannis Slisk

1641 ASC(Zatory, UMZ-1640–1804, k. 2); *Slyski* 1756, *Sliski* 1759, *Sliski* 1766, *Sliska Tartak* ... de *Sliski* 1770, *Tartak cogn. Sliska* 1771, *Sliski* 1783 ASC(Zatory, U-1754–97, s. 10, 19, 45, 68, 73, 127); młyn *Slisk* 1783 MpPerMz; *Szliszki* młyn 1783–84 RejKor 683; *Slisky* 1808 MpTex XII; *Sliski* 1827 Tabella II 179; *Sliski* 1839 MpKwat IV 2; *Śliski* 1877 Zin II 155; *Śliski* może *Slizki* 1889 SG X 765; *Śliski* 1921 Sk I 10; *Śliski*, -sek 1982 WUN III 422. — Pierwotnie n. tartaku, młyn, przy którym rozwinęła się osada; od n. os. *Slisk* (por. pierwszy zapis), w l. mn. UB

Śliwa, wś, olszt., gm. Zalewo, 7,5 km na pld.-wsch. od Zalewa: *Sleben* 1400, *Sleuen* 1419 Ger 165; *Sliwen* (1436–37) KęTL 567; *Slewen* 1437 GZ 35; *Schlieve* 1492, *Schlieve* 1496 Sm VII 114, 115; Edelleut dorffer *Schlieve* 1540 OF nr 911 a/15, k. 15v; *Schlieve* 1579 HAPr V 65; *Schleue* 1606 OF nr 5810, k. 8; *Schleue* ... deß Dorffs *Schleue* 1628 OF nr 5832, k. [55v]; *Schleue*, *Schleue* 1650 OF nr 5847, k. [6v, 14v]; *Schleue* 1681 OF nr 5871, k. [4]; *Schlieve* 1691 OF nr 5877, s. 56; *Schlieve* 1711 OF nr 5887, s. 48; *Schlieve* 1751 OF nr 5942, s. 12; *Schlieve* ok. 1780 HAPr IV 368; *Schlieve*, Adel. Vorwerk, Cölm. Freydorf 1785 Goldb I 166; *Schlieve* 1796–1802 MpSchröt XVI; *Schliw* 1820 Wald 192; *Schliw* 1821 Rumpf III 44; *Schliowo* (!) ok. 1845 MpRey nr 33; *Schliw* 1847 Huhn V 866; *Schlieve* 1871 GemGut I 166; *Schlieve* — *Śliwa* 1879 KęTN 186; *Schlieve*, *Śliwa* 1889 SG X 376, 765; *Schlieve* 1913 Meyers II 722; *Schlieve* (!) — *Śliwa*, -y, *śliwski* 1948 MPol XXVI nr 59; *Śliwa*, -wy 1982 WUN III 422. — Dawna n. zapewne prus. **Sleiv-a*, ponowiona z n. pola, na którym lokowano wś, por. in campo *Slevo* (1338)XV PrUr III 128. Do tego por. lit. n. os. *Śliv-inskas* (: *slivà*, *šlīvas*, *šlīvas* ‘śliwa’, pożyczka z brus. SESmocz 573) Lpvž II 958, *šleīvas* ‘krzywy’, *šleivys* ‘krzywonogi; o kołyszającym chodzie, kulawy’ SESmocz 645–6, lit. n. w. *Ślivē* (BūgaRR I 177), na co wskazują zapisy *Sleven*, *Schlieve*. W formach niem. wahanie *ei* : *e* : *i* oraz *w* : *b*. Nazwa *Śliwa* utworzona w XIX w. przez W. Kętrzyńskiego (fonetyczne skojarzenie niem. *Schlieve* z pol. *śliwa*), i w takiej postaci ustalona po 1945 r. Lit.: Morąg. Z dziejów miasta i powiatu, 1973, 49–50, 60, 92; PrzybBalt 294. RP

Śliwaków, wś, częst., gm. Kłomnice, 16 km na pld. od Radomska: *sliwakow* 1789 MpCzajSier; *Sliwakow* ok. 1795 PerOpis IV 119; *Sliwakow* 1802–03 MpGillyPr; *Sliwaków* 1827 Tabella II 179; *Sliwaków* 1839 MpKwat II 6; *Śliwaków*, wś, os. młyn. i karczma 1889 SG X 765; *Śliwaków* 1921 Sk II 86; *Śliwaków*, -kowa, *śliwakowski* 1972 UN 48, 116. — Od nazw. *Śliwak* (: *śliwa*) RymSEN II 578, zaświadczonego w tej okolicy w XVIII w., z suf. -ów. KS

Śliwica zob. **Śliwice** (2, 3), **Śliwiny** (1)

Śliwice (1), wś, bydż., gm. Śliwice, 24 km na pld.-wsch. od Tucholi: von *Slivicz* 1339 PrUr III 202; *Slywitz* (1365)1400 UKT 71; *Zlywycz* 1402–09 Krie 82; *Sleybitcz* 1437/38 GZ 103; Villa *Slywycze* 1514 ASK I 30, 96; *Slivice* po 1527 Vlad XI 74; *Slivice* 1534 Inwwłoc 122; *Slivice*, wsi *Slivicz* 1565 Lupom 170, 175; *Slivitz* 1570 ŻDz XXIII 188; *Slywycze* 1577 Vlad XIX 35; *Slivice* 1583, *Slivice*, *Sliviec*, *Szliwice* 1584 Font I–III 89, 127, 143, 248; *Śliwice* 1649 ABMK LXXXIV 114; Paraphia *Slivicka*, *Slivice* 1662 ASK I 52, 262v; do *Śliwickiego* kościoła ... pod *Śliwicami* 1664 Font XXXII 241, 254; *Slivice* 1749 Font XVI–XIX 192; villa *Slivice wielkie* 1758 Lustracje 13, 136; Gr. *Schliwitz* 1789 Goldb II 200; Gr. *Schliwitz* 1796–1802 MpSchröt XV; w ... *Schliwitz* 1807 Font XXVI 316; *Groß Schliwitz* 1821 Rumpf III 44; Gr. *Schliwitz* — *Śliwice* 1879 KęTN 129; *Śliwice*, niem. *Gross Schliwitz* 1921 Sk XI 61, 88; *Śliwice* 1952 UW 58; *Śliwice*, -wic, *śliwicki* 1971 UN 188, 27. — Od n. os. *Śliwa* SSNO V 364 lub ap. *śliwa*, z suf. -ice. Według H. Górnowicza od n. rz. **Śliwica*, później *Śliwiczka* 1888 Pielg nr 41 (PMT XV 148, ESHP), płynącej przez wś, w formie pluralnej. W XVIII–XX w. n. z dodatkowym członem od przym. *wielki*, niem. *gross*, dla odróżnienia od n. wsi *Śliwice Małe*, dziś *Śliwiczki*. Lit.: SHGPG IV 96; Górniewicz, -ica 78–9; Milewska, PMT XV 63–4; RospSEMIG 386. BCz

Śliwice (2), dziś *Śliwica*, wś, elbl., gm. Rychliki, 8 km na pld.-zach. od Pasłęka: *Namgeist* 1422 Ger 105; *Namgeist* 1426–51, *Namgeist* 1427, *Namegeisten* 1445–49, *Namgisten* 1448 GermerSied 280–1; *Namgeis* 1539 OF nr 911 a/25, k. 45; *Namgeist* 1543, 1578 GermerSied 281; *Nahmgeist* 1607 OF nr 8872, k. [6v]; *Nahmgeist* 1645

Śliwice

OF nr 8910, k. [5]; *Nahmgeist* ok. 1780 HAPr IV 312; *Nahmgeist*, Adel. Gut, Vorwerk und Dorf 1785 Goldb I 142; *Nahmgeist* 1796–1802 MpSchröt X; *Nahmgeist*, folw. 1820 Wald 178; *Nahmgeist* 1889 SG V 878; *Nahmgeist* — *Śliwice*, wś 1946 Ley I 83; *Nahmgeist* — *Śliwice*, -ic, *śliwicki* 1950 MPol nr A-52, poz. 588; *Śliwice*, -wic 1982 WUN III 422; *Śliwica*, -cy, *śliwicki* 2005 DzU poz. 264. — Dawna n. **Namgeist(a)s*, od dwuczłonowej prus. n. os.; do członu **Nam-* por. lit. *namas* ‘dom’, *namaĩ* ‘dom, gniazdo rodzinne’, do członu *-*geist* por. prus. *geide*, lit. *geidžiũ*, *geĩsti* ‘chcieć; pragnąć, usilnie żądać’ SESmocz 166, 416. Por. też prus. n. os. *Nam-kant*, *Nam-kynt* TAP 147, lit. n. os. *Nameĩkis*, *Namĩkas* Zinkevičius 109, prus. *Geide-buth* TAP 138–9, lit. n. os. *Geidūtis* Lpvž I 644. Nazwa *Śliwice* nadana urzędowo po 1945 r.; współcześnie zmiana na *Śliwica*. Lit.: GermerSied 280–1; PrzybBalt 294. RP

Śliwice (3), cz. Otmuchowa, dawniej wś, opol.: *Slywicz*, *Slywitz* ok. 1300, *Slywicz* 1369, *Slywicz* 1380 CdSil XIV 20, 35; *Slywitz* 1421–25 Darst III 241; *Schleiwitz*, *Schleibitz* 1579 APWroc (82/6/0/2/192, s. 65, 114); *Schleiwicz* 1582 CdSil XXXVI 105; *Schleiwitz* 1606–16 Darst III 266; *Schleibitz* 1683/85 ZfGS LXII 321; *Schleywitz* 1736 MpWielGrot; *Schleywitz* 1742 SHSchl I 278; *Schleibitz* 1743 SNGŚl XIV 24; *Schleibiz* (*Schleiwiz*) 1784 Z III 374; *Schleiwitz* (*Schleibitz*) 1818 Herschel 226; *Schleiwitz* 1821 Rumpf III 43; *Schleiwitz* oder *Schleibitz* 1845 K 594; *Schleibitz* (= *Schleiwitz*) 1871 GemGut V 402; *Schleibitz* 1885 GemLex VI 22; *Schleibitz*, *Śliwica* 1900 Myc 82; *Schleibitz* 1913 Meyers II 719; *Schleibitz*, *Śliwice* 1945 Wrzosek 45; *Schleibitz* — *Śliwice*, -ic, *śliwicki* 1947 MPol nr 124, poz. 778; *Śliwice*, -wic, wś 1982 WUN III 422; *Śliwice*, -wic 2019 DzU poz. 2360. — Od n. os. *Śliwa*, z suf. -*ice*; n. ziemczona jako *Schleibitz*. Nazwa miejscowości ma prawdopodobnie związek z rodem ryc. *Śliwiców*//von *Schlewitz*, *Schliowitz*, *Schliebitz* (por. Cetwiński 156, Sinapius I 828, ZfGS XVI 168), zob. też *Śliwice* (4). Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Śliwice*. W 2017 r. wś została włączona do Otmuchowa (DzU poz. 1427). Lit.: SNGŚl XIV 24; BorGŚl 184; Cetwiński, Rycerstwo śląskie do końca XIII w., 1982, 156. PS

Śliwice (4), wś, wroc., gm. Długołęka, 5,5 km na pld. od Długołęki: Ottone de *Śliwin* 1284, Ottone de *Slewicz* (1287)1360, Otto de *Slewiz* 1288 SUr V 128, 249, 308; Ottone de *Slewiz* 1292, de *Slewitz* 1293, Otto von *Slewicz* (1294)XIV, de *Slewicz* 1295, de *Schlewiz*, *Schewitz* (1297)1661 SUr VI 55, 94, 118, 175, 233 (tu?); *Slewicz* 1336, 1342 Reg nr 5745, 6969; *Sleywicz* (1410) K 593; *Slewicz* 1446 SNGŚl XIV 24; *Schleibitz* 1654 SMDŚ III 392; *Schleibicensis*, *Schleywitz* 1666/67 J I 561, 569; *Schleibitz* 1712 MpDSols; *Schleibitz* 1739 MpWielOels; *Schleibitz* 1821 Rumpf III 42; *Schleibitz* 1845 K 593; *Schleibitz* 1871 GemGut V 20; *Schleibitz* 1885 GemLex VI 464; *Śliwica*, *Schleibitz* 1900 Myc 50; *Schleibitz* 1913 Meyers II 719; *Schleibitz* — *Śliwice* 1945 BiulZO I 42; *Schleibitz* — *Śliwice*, -ic, *śliwicki* 1947 MPol XXV nr 124; *Śliwice*, -wic 1982 WUN III 422. — Początkowo *Śliwin* (o ile zapisy z XIII w. odnoszą się do omawianej miejscowości), później *Śliwice*, od n. os. *Śliwa* SSNO V 364, z suf. -*in*, -*ice*. Nazwę ziemczono jako *Schlewitz*, *Schleibitz*. Ma ona związek z rodem ryc. *Śliwiców*//von *Schlewitz*, *Schliowitz*, *Schliebitz* (por. Cetwiński 156, Sinapius I 828, ZfGS XVI 168), zob. też *Śliwice* (3). W 1945 r. ustalono urzędowo n. *Śliwice*. Lit.: SNGŚl XIV 24. PS

Śliwice Wielkie zob. *Śliwice* (1)

Śliwicy zob. *Sławice* (2)

Śliwiczki, wś, bydg., gm. Śliwice, 24,5 km na pñ.-wsch. od Tucholi: *cleynen Slywicz* 1414–22 GZ 17; *Sliuiczki* 1534 Inwwołc 122; *Sliwicki* 1597 Font I–III 376; *Sliwiczki* 1662 ASK I 52, 262v; *Śliwiczki Małe*, z *Małych Śliwiczek*, przy *Śliwiczkach Małych* 1664 Font XXXII 242, 252, 254; *Śliwicki* 1682 Font V 105; *Śliwiczki* 1687 ABMK LXXXIV 158; villa *Sliwiczki Małe* 1758 Lustracje 13, 136; *Kl. Schliwitz* 1789 Goldb II 200; *Kl. Schliowitz* 1796–1802 MpSchröt XV; *Klein Schliowitz* 1821 Rumpf III 44; *Kl. Schliowitz* — *Śliwiczki* 1879 KętN 129; *Śliwiczki*, niem. *Klein Schliowitz* 1889 SG X 766; *Klein Schliowitz* 1912 Meyers I 1000; *Śliwiczki*, niem. *Klein Schliowitz* 1921 Sk XI 61, 88; *Śliwiczki* 1952 UW 58; *Śliwiczki*, -czek, *śliwiczowski* 1971 UN 188, 28. — Jako pierwsza odnotowana n. niem. *Klein Slywicz*, od przym. *klein* ‘mały’ i n. m. *Śliwice* (1), niem. *Schleiwitz*. Stanowiła zapewne tłumaczenie

n. pol. **Małe Śliwice*, która w wyniku uniwerbitalizacji za pomocą suf. *-ki* uległa zmianie w *Śliwiczki*, choć jeszcze w XVII w. stosowany był człon *Małe*. Lit.: SHGPG IV 96; Górniewicz, *-ica* 79; Milewska, PMT XV 64. BCz

Śliwin, wś, szczec., gm. Rewal, 15 km na pñ.-zach. od Trzebiatowa: in prouincia quoque *Sliuvin* que pertinet ad castrum Camin 1159 PU I 52; *Slevyn* 1321 PU VI 51; in villa *Slevin* 1368 von Schlieffen, Nachricht... 24; *Schleffin* 1411 LorSNH 105; des dorpes *Slevyn* 1464 Lisch, Urkunden... 91; de tvve del des dorpes *Slevin* (1464), to *Slevin* vnde Raval ... Del amn *Sleuin* und Raval (1486) von Schlieffen, Nachricht... 57, 58; *Slevin* 1618 MpLub; *Schleffin*, *Schleffin* 1628 APSzczec(65/16/0/61/875, s. 6, 25); *Schlewin* 1653 Dähnert I 133; *Schleffin* 1718 APSzczec(65/9/0/6/87, s. 18); *Schlevin* 1758 APSzczec(65/16/0/60/400, s. 318); *Schleffin* 1778 Büsching XII 576; *Schleffin* 1784 Brüg II/1, 51; *Schlevin* 1784 von Schlieffen, Nachricht... 93; *Schleffin* 1789 MpGillyPom; *Schleffin* oder *Schlevin* 1793 WutsK 571; *Schleffin* 1821 Rumpf III 42; *Schleffin* 1913 Meyers II 718; *Schleffin* — *Śliwin*, *-na*, *śliwiński* 1947 MPol XXVI nr 37; *Śliwin*, *-na* 1982 WUN III 422. — Od ap. *śliwa* lub n. os. *Śliwa* SSNO VI 364, z suf. *-in*. Nazwa zniemczona jako *Schleffin*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Śliwin*. Lit.: LorSNH 105; RzDuma II 83; von Schlieffen, Nachricht von einigen Häusern des Geschlechts der von Schlieffen oder Schlieben vor Alters Sliwin oder Sliwingen, 1784; Lisch, Urkunden und Forschungen zur Geschichte des Geschlechts Behr, IV, 1868, 91. BCz/PS

Śliwin zob. **Śliwice** (4)

Śliwiny (1), wś, gdań., gm. Tczew, 5 km na pñd.-zach. od Tczewa: *Sliuino* 1289 Perl 407; dorf *Slibin*, *Slybin*, *Slivin* (1328)XVI, *Slibin* (1333)XVI PrUr II 402, 514; *Slyvin* 1342 PrUr III 368; *Sliven* 1402–15 Krie 97; von *Sliven* 1500, von *Slieben* 1501 Font LIV 158, 210; vonne *Slywenn* 1501 Font LVII 13; von *Schliben* 1507 Font LXIV 163; *Sliwino* 1534 Inwłoc 118; in villa *Scliwitz* (!) 1570 ASK I 106, 27v; *Sliwiny* 1583, *Sliwino* 1597 Font I–III 57, 396; *Sliwini* 1737, *Sliwiny* 1742, *Sliwiny* 1749, *Sliwino* 1753, *Sliwino* 1764 ASC (Tczew, U-1737–65, k. 4, 18, 37, 53, 78v); z *Sliwin* 1766, z *Sliwin* 1787 ASC(Tczew, U-1766–97,

k. 3, 72v); *Schliewen* 1789 Goldb II 200; *Schliewen* 1796–1802 MpSchröt IX; z *Sliwin* 1800, z *Sliwin* 1807, *Schliwin* 1811 ASC(Tczew, Z-1796–1846, k. 6, 21, 34); *Schliewen* 1821 Rumpf III 44; *Schlieben* (*Schliewen*) 1823 Mützell IV 247; *Schliewen* — *Śliwno* 1879 Kętn 36; *Śliwno*, niem. *Schliewen*, dobra 1889 SG X 768; *Schliewen* 1913 Meyers II 722; *Śliwiny*, niem. *Schliewen* 1921 Sk XI 56, 88; *Śliwiny*, *-win*, *śliwiński* 1972 UN 197, 13. — Od ap. *śliwa* lub n. os. *Śliwa* SSNO V 364, z suf. *-ino*, *-in*, od XVI w. *-iny* (pl.), może też *-ica* (zob. zapis z 1570 r.). Nazwy niem. są substytucjami fonetyczno-morfologicznymi n. pol., z końcówką *-en* zamiast pol. *-in*, a także (sporadycznie) ze zmianą *w > b*. Notowana w XIX w. forma *Śliwno* jest sztuczna, zaproponowana przez W. Kętrzyńskiego. Po 1918 r. wprowadzono urzędowo n. *Śliwiny*. Lit.: SHGPG XI 80–1; TrautnElb II 44; Łuszczyńska, PMT V 92; Bugalska, PMT VI 101. BCz/PS

Śliwiny (2), wś, kiel., gm. Strawczyn, 19 km na pñ.-zach. od Kielc: [*Śliwiny*] 1908 Geneteka (ASC Strawczyn, U-1908, nr 13); *Śliwiny*, kol. 1921 Sk III 41; *Śliwiny* 1961 Mp-25(Kielce); *Śliwiny*, *-win*, cz. wsi Ruda Strawczyńska 1966 UN 23, 74; *Śliwiny*, *-win* 1982 WUN III 422. — Od ap. *śliwina* ‘drzewo śliwkowe’ SW VI 731, w l. mn. Lit.: KopKiel 57. IN

Śliwiny (3), wś, rad., gm. Radzanów, 11 km na pñd. od Wyśmierzyc: *Sliwiny*, изъ *Сливинъ*, въ *Сливинахъ* 1882 ASC(Bukówno, UMZ-1882, s. 59); Kol. *Sliwiny* *Bukoskie*, изъ колоніи *Сливини* *букоски* 1883 ASC(Bukówno, UMZ-1883, s. 29); Kolońia *Śliwiny*, изъ колоніи *Сливинъ* 1884 ASC(Bukówno, UMZ-1884, s. 9); *Сливини* 1895 SpisRad 17; *Śliwiny*, kol. 1902 Przew II 166; *Сливини* 1907 SpisRad 23; Kol. *Максимильяновъ* 1914 NTKZRos(XXV-8); *Kolonie Maksymiljanow* 1914 KdwR(Białobrzegi); *Śliwiny*, kol. 1921 Sk III 115; *Śliwiny*, *-win*, cz. wsi Bukówno 1964 UN 18, 11; *Śliwiny*, *-win*, cz. wsi Bukówno 1982 WUN III 422; *Śliwiny*, *-win*, *śliwiński* 2024 DzU poz. 1931. — Nazwa *Śliwiny* pochodzi zapewne od nazw. *Śliwiński* (w par. Bukówno, do której należy omawiana miejscowość, występowało ono głównie w sąsiedniej wsi Ocieść). Miejscowość zaczęto notować w księgach metrykalnych w momencie, w którym nazw. *Śliwiński* przestało się pojawiać wśród osób urodzonych w par. Bukówno (ostat-

Śliwiny Bukoskie

nia osoba o tym nazw. urodziła się w 1883 r.). Prawdopodobnie kol. założono na gruntach należących wcześniej do Śliwińskich. Efemerycznie pojawiła się n. zestawiona z członem lokalizującym *Bukoskie*, od n. wsi *Bukówno* (gw. *-oskie* w miejsce *-owskie*). Na pocz. XX w. na mapach występuje również n. *Kolonia Maksymilianów* (obejmująca współczesne Śliwiny i Witoldów), od terminu osadniczego *kolonia* i n. sąsiedniej wsi *Maksymilianów* (2a). IN/PS

Śliwiny Bukoskie zob. **Śliwiny** (3)

Śliwki zob. **Morawy-Śliwki**

Śliwkowo, wś, włoc., gm. Nieszawa, 8 km na pld.-zach. od Nieszawy: *Alexandrówka* 1911 CatVlad 111; *Aleksandrówka* 1917 OVWar I 4; wieś „*Aleksandrówka*” na „*Śliwkowo*” 1924 DzUrz- (MSW nr 2–6); *Śliwkowo*, kol. 1933 SkBy 1701; *Śliwkowo* 1952 UW 45; *Śliwkowo*, kol. 1967 SM 1136; *Śliwkowo*, *-wa*, *śliwkowski* 1971 UN 172, 25. — Dawniej *Aleksandrówka*, prawdopodobnie na cześć zmarłego w 1894 r. cara Aleksandra III Romanowa; wś leży na obszarze byłego Królestwa Kongresowego. Po zmianie *Śliwkowo*, od ap. *Śliwka*, z suf. *-owo*. KS

Śliwna Górka zob. **Góreczki Wielkie**

Śliwne Góreczki zob. **Góreczki Wielkie**

Śliwnica (1), wś, przem., gm. Dubiecko, 3 km na ptn.-wsch. od Dubiecka: [*Śliwnica Superior*] 1409 SHGsk III/3, 169; *Slywnycza* 1441 AGZ XI nr 1371; inter fluvium Hololeszka et fluvium Sliwnicza ... ad ambas *Sliwnicze villas* ... qui fluvius dividit ipsas *Sliwnicza* 1458, in medietate villarum *Slywnicza* 1461 AGZ XI nr 3442, 3602; Iohannes Scultetus olim de Byrcza nunc Scultetus in *Slywnicza* 1462 AGZ XIII nr 4718; villis ... *Slywnycza*, *Stara Slywnycza* 1484 AGZ XVI nr 1647; *Slywnicza* 1497 MK 16, 4; *Slywnycza* 1512 ASK I 20, 430v; *Slywnycza* 1523, *Slywnycza* 1530 ASK I 21, 104, 520; *Slywnycza* 1531 ASK I 34, 561; *Sliwnicza* 1558 ASK LVI 265, 292; *Szliwniczka* 1579 ASK I 17, 539v; *Sliwnicza* cum praedio 1580 Fast II 113; *Sliwniczka* 1589 ASK I 20, 908v; *Sliwnica* 1634 ADP 35, k. 32; *Sliwniczka* 1673, *Sliwniczka* 1674 ASK I 71, 8v, 32v; *Sliwnica* 1678 AGZ XXII nr 39; *Sliwnica* 1779–83 MpMieg; *Sliwnica* 1794 Ga Pp1r; *Slywnycia* 1860 Sch 112; *Śliwnica* 1889 SG X 767; *Śliwnica* ad Dubiecko 1921 Sk XIII 33; *Śliwnica*,

-cy, *śliwnicki* 1966 UN 67, 11. — Nazwa *Śliwnica* (ukr. *Slywnycia*), od ap. *śliwa*, ukr. *слива*, z suf. *-nica*, być może ponowiona z n. rz. *Śliwnica* (por. super *Sliwniczam*, super *Slywniczam* 1443 AGZ XIII nr 1985, 1986), nad którą usytuowana jest wś. Rzeka ta rozdzielała ją na dwie części (z XV-wiecznych zapisów wynika, że były to dwie wsi), stąd też forma pluralna oraz człony odróżniające od przym. *stary* i łac. *superior* ‘górný’; współcześnie również używane są n. *Śliwnica Dolna*, *Śliwnica Górna* na określenie cz. wsi. W XVI–XVII w. notowana forma dem. *Śliwniczka*, z suf. *-ka*, zapewne dla odróżnienia od równobrzmiącej n. rz. Lit.: SHGsk III/3, 169; MakSk 161; Rieg-San 165; Fast II 105, 112. BCz/PS

Śliwnica (2), wś, przem., gm. Krasieczyn, 9 km na pld.-zach. od Przemyśla: *Sliwnica* 1425 Łp I 1668; Paulus de *Sliwnicza* ... in villa *Sliwnicza* 1436, *Sliwnicza* ... in villa *Zliwnicza*, *Zliwnicza* 1437, *Zliwnicza* 1438, *Sliwnicza* 1439, medietatem ville *Sliwnicza* 1442, Nicolaus de *Slywnicza* vendidit villam *Slywnicza* nobili Marco Boleslawski 1444, in villas *Slywnicza* et Craszyce, Nicolaum de *Slywnicze*, Fenna et Elena de *Sliwnicza* ... Iohannem Boleslawski de *Śliwica* (!) ... pro villa *Sliwnicza* 1446, Nicolaus de Vinary bona sua hereditaria *Sliwnicza*, Crassycze arrendavit 1447, *Sliwnicza*, de *Slywnicze*, de *Slywnicza* 1449 AGZ XIII nr 55, 285, 564, 828, 991, 1607, 2247, 2852, 2873, 7304, 3280, 3939, 4010, 4011; Gyrzman de *Slywnicza*, Iohanne Girzman de *Slywniczka* 1468, *Slywnicza* 1469, *Slywnycza* 1471 AGZ XIII nr DCCXCIII, DCCCVIII, 32, XXIII; *Slywnicza*, provido Vaszylkony de *Slywnycza* sartori ortum suum circa litus fluvii San 1474, *Slywnicza* 1477, *Slywnycza* 1482, *Szlywnycza* 1483, *Slywnycza* 1486 AGZ XVII nr 1046, 1059, 1364, 1800, DCXCIX, 2028; *Sliwnycza* 1489 AGZ XVIII nr 1880; Iohannis Irzman de *Slywnycza* heredis Premislis 1489 AGZ XVII nr 2254; Iohannes Hyrzman heres de *Szlywnycza* ... in villam suam *Slywnycza* in districtu et terra Premisl. 1494 AGZ XVIII nr 2390; *Slywnycza*, *Slywnycza* 1496, de *Slywnycze*, de *Slywnycza* 1498, *Slywnycza* 1500 AGZ XVII nr 2912, 3014, 3065, 3273; *Szlywnycza* 1503 AGZ XVIII nr 3192; *Slywnycza* 1507, *Slywnycza* 1510, *Slywnycza* 1515 ASK I 20, 14, 132, 215; *Slywnycza* vtraque 1531 ASK I 34,

357v, 404; *Slywnyca* Vtraque 1563, *Sliwnicza* 1567 ASK I 18, 242, 447; *Sliwnicza* 1577, *Sliwnicza* 1589 ASK I 20, 782, 857; z Tarnawiec i *Sliwnice* 1657 AGZ XXI nr 120; *Sliwnica* atque Przygrodek Zamku Krasiczynskiego 1673 ASK I 73, 579v; *Sliwnica* 1779–83 MpMieg; *Sliwnica* 1794 Ga Pp1r; *Slywnyca* 1851 Sch 38; *Śliwnica*, rus. *Slywnicia* 1889 SG X 767; *Śliwnica* ad Krasiczyn 1921 Sk XIII 33; *Śliwnica*, -cy, *śliwnicki* 1966 UN 67, 18. — Nazwa *Śliwnica* (rus. *Slywnicia*) od ap. *śliwa*, ukr. *чума*, z suf. -nica. Notowana w XV w. postać *Śliwnice* jest zapewne formą dop. l. poj., choć nie można wykluczyć, że mogła to być forma pluralna — z późniejszych przekazów wiadomo, że w wyniku podziałów własnościowych doszło do podziału osady (określenie *utraque* ‘obie części’ w latach 1531 i 1563). Mając to na uwadze, można przypuszczać, że w pochodzącej z 1468 r. dem. formie *Śliwniczka* suf. -ka pełnił funkcję dyferencyjną dla jednej z miejscowości. Lit.: MakPrz 269; RiegSan 165. BCz/PS

Śliwniczka zob. **Śliwnica** (1, 2)

Śliwnik, ws, ziel., gm. Małomice, 4 km na pld.-zach. od Szprotawy: *Schadendorff* 1435 CdSil XXXI 28; *Schadendorff* (1486) K 582; *Schadendorff* 1505, *Schadendorff* 1606 CdSil XXXI 127; *Schadendorff* 1643 MpDSGlog; *Schabendorff* (!) 1670, *Schadendorff* 1679, *Schaden* 1687/88 J III 65, 284, 436; *Schadendorff* 1739 MpWielGlog; *Schadendorff* 1791 Z X 464; *Schadendorff* 1845 K 582; *Schadendorff* 1913 Meyers II 691; *Schadendorff* — *Szkodowo* 1945 BiulZO I 51; *Schadendorff* — *Śliwnik*, -a, *śliwnicki* 1947 MPol XXV nr 124; *Śliwnik*, -ka 1982 WUN III 422. — Nazwa niem. *Schadendorff*, z drugim członem od ap. *Dorf* ‘wieś’, może pochodzić od ap. *Schade(n)* ‘szkoda, szkody’ lub n. os. *Schade* Gott 424. Z uwagi na sporą liczbę miejscowości o tej n. w Niemczech nie można wykluczyć, że została ona przeniesiona. W dokumentach historycznych dotyczących okolic Szprotawy już na pocz. XV w. pojawia się nazw. *Schadendorff*, por. Nicze *Schadendorff* 1408, Niklus *Schadendorff* 1409, Nitzsche *Schadendorff* 1412 CdSil XXXI 49, 88, 51. Trudno stwierdzić, czy pochodzi ono od n. omawianej wsi czy też odwrotnie — przyniesione np. z Łużyc, stanowiło jej podstawę. Po II wojnie światowej przejściowo używano n. *Szkodowo*, w 1947 r.

ustalono urzędowo n. *Śliwnik*. Lit.: SNGŚI XIV 25; ONSachsen II 341. PS

Śliwnik zob. **Śliwniki** (1)

Śliwniki (1), ws, kal., gm. Nowe Skalmierzyce, 10 km na pld.-zach. od Kalisza: Moyses de *Sliwniky* 1414 KszKal 2, 173; *Sliwniky* 1420, *Slywnykyj* 1438 RWlkp IV nr 792, 1079; Moykoni de *Slywnyky* 1444, de *Slywnyky* 1445 KsgPoz 2, 11, 256; Moyek de *Sliwniky* 1447 RTPN XLII 726; *Slywnyky* 1448, *Slywniky* 1449 KszKal 10, 127, 171v; *Slywnyky* 1511–23 ŁLB II 7–8; *Slywnyky*, *Sliwniky* 1542, *slivniki*, *Slywniki* 1552, *Szliwniki* 1560 KszKal 21, 354, 363v, 457, 526; *Sliwniki* 1579 ŻDz XII 129; *Sliwniki* 1618–20 PKal 47; *Sliwniki* 1673 ASK I 74, 17v; *Sliwniki* 1783–84 RejKor 43; Wies *Sliwniki* 1789 MKI(Tab 22, 295); *Sliwnikie* (!) po 1798 MpPerKI; *Sliwniki* 1802–03 MpGillyPr; *Sliwnicki* 1823 Mützell IV 332; *Sliwniki* (!) 1836 MpHey(Odolanów); *Śliwnik*, *Sliwnik* 1846 KsP 296; *Sliwnik* 1871 GemGut IV 132; *Śliwniki* 1889 SG X 767; *Sliwnik* 1913 Meyers II 822; *Śliwniki*, niem. *Sliwnik* 1921 Sk X 64, 158; *Śliwniki*, -nik 1982 WUN III 422. — Zapewne od ap. *śliwnik* ‘sad śliwkowy’ SL V 317, w l. mn.; n. zniemczona jako *Sliwnik*. B. Ulanowski w wyborze zapissek sądowych kaliskich błędnie odczytał zapis z 1414 r. jako *Slawnyky* (Kal nr 591). PS

Śliwniki (2), ws, łódz., gm. Ozorków, 2,5 km na zach. od Ozorkowa: *Sliwniky* (1377)XV KW III 454; *Sliwniki* 1386 Łęcz I nr 229; *Zliwniki* 1391, *Sliwniky* 1400 Łęcz II nr 3795, 6497; *Slywnykyj* 1511–23 ŁLB II 354; *Sliwniky* 1576 ŻDz XIII 59; *Slywniky* 1673 ASK I 74, 597; *Sliwniki* 1783–84 RejKor 94; *Sliwniki* 1793 MpPerŁęcz; *Sliwnik* 1802–03 MpGillyPr; *Sliwniki* 1827 Tabella II 179; *Sliwniki* 1839 MpKwat II 4; *Śliwniki* 1877 Zin II 155; *Śliwniki* 1889 SG X 767; *Śliwniki* *Stare* 1921 Sk II 55; wieś *Śliwniki* 1935 DzUrż(W. Łódz. nr 28, poz. 385, s. 502); *Śliwniki*, -nik, *śliwnicki* 1972 UN 43, 35; *Śliwniki* (*Śliwniki* *Stare*) 1995 Mp-50(M-34-3-B). — W XX w. notowana n. zestawiona z członem drugim od przym. *stary* dla odróżnienia od n. wsi *Śliwniki* *Nowe*, zob. *Śliwniki* (3). Lit.: SHGŁęcz II 141; AtŁęcz 130. KS

Śliwniki (3), ws, łódz., gm. Parzęczew, 4 km na pld.-zach. od Ozorkowa: Fol. *Śliwniki* (1873) SG X 767; *Śliwniki* kol. 1877 Zin II 155; *Śliwniki*, ws i folw. 1889 SG X 767; *Śliwniki*, folw. i kol. 1902

Śliwniki Nowe

Przew II 166; Колонія *Сливники*, изъ Колоніи *Сливники* 1908 ASC(Solca Wlk., U-1900–10, k. 299v); *Śliwniki Nowe* 1921 Sk II 55; *Kol. Śliwniki* 1930 Mp-100(41-28); *kol. Śliwniki-Nowe* 1935 DzUrż(W. Łódz. nr 28, poz. 385, s. 502); *Śliwniki Nowe* 1961 Mp-25(Łódź); *Śliwniki, -nik, śliwnicki* 1972 UN 43, 24; *Śliwniki (Śliwniki Nw.)* 1995 Mp-50(M-34-3-A). — Okresowo n. zestawiona; człon drugi od przym. *nowy* dla odróżnienia od n. sąsiedniej wsi *Śliwniki* (2). KS

Śliwniki Nowe zob. **Śliwniki** (3)

Śliwniki Stare zob. **Śliwniki** (2)

Śliwno (1), wś, biał., gm. Choroszcz, 12 km na pld.-zach. od Choroszczy: [*Horodyszcze*] 1528 AtPd 305; *Śliwno* 1560 SHGPd(CzRkps MK nr 856 b/4, 154); з *Городенских* 1565 Lesmaitis 304; bona *Śliwno* ... in dictam villam *Śliwno* 1576 MK 113, 527–527v; *Śliwno* 1577 ASK I 47, 87; *Śliwna*, Kurowa, Krzyszowa ... *Śliwno* ... Krziszow, Kurow 1591 MK 136, 51; *Śliwno* 1661 ASK I 65, 856; *Śliwno*, na *Śliwnie* 1702 SHGPd(ADS D. nr 152, k. 148–148v); We Dworze *Śliwiskim*, Wies *Śliwno* 1726 KsgBrań 44, 353; *Śliwno* 1795 MpPerPd; *Śliwno*, dobra 1889 SG X 767; *Śliwno* 1952 UW 155; *Śliwno, -na* 1982 WUN III 422; gw. *śliwno, -a, śliwieński*. — Dawniej *Horodyszcze*, od wschłów. *horodyszcze* ‘miejsce, gdzie kiedyś był gród’, por. ukr. *zopoduuje* ‘stare umocnienie ziemne’ Hrin I 314, także *Horodzieńskie*; n. wskazuje na istnienie tu w przeszłości umocnionego punktu osadniczego. Nieopodal, w Waniewie, krótko istniał zamek wzmiankowany w 1510 r., co potwierdza obecność struktur obronnych w okolicy. Nazwa *Śliwno*, od ap. *śliwa*, z suf. *-no*, na oznaczenie miejsca, gdzie rosło wiele śliw. Lit.: AtPd 305; Kond 199; Maroszek, Jaświły. Dzieje obszaru gminy do końca XVIII wieku, 2004, 15. IN

Śliwno (2), wś, pozn., gm. Kuślin, 11 km na pln.-zach. od Buku: de *Śliwna* (1380)XVIII KW III 492; *Slywno* 1389 RWlkp I nr 231; *Śliwno* 1390, Nicolaus *Slivenski* 1393 Lek I nr 853, 1649; *Zliwno*, *Slwno* 1400, *Silwno* (!) 1401 KZPozn nr 72, 144, 570; ville *Szliwno* (1404) IuraVic nr 89; de *Slyuno* 1423 KszPoz 7, 83v; *Śliwno* 1427 IuraVic nr 404; *Slywno* 1445 KsgPoz 2, 171; *Slywno* 1485 KsgPoz 10, 26; *Slywno* (1505) IuraVic nr 487; *Slywno* 1508 ASK I 3, 6; *Szlywno* 1553,

Śliwno 1563, *Śliwno* 1577 ASK I 5, 157v, 220, 673v; *Śliwno* 1583 ASK I 4, 642v; *Śliwno* 1622–24 PPozn(Tab 1, 11); *Śliwno* 1673 ASK I 68, 1158; *Śliwno* 1783–84 RejKor 770; *Ślubno* (!) 1798 MpHopf IV; *Stiwno* (!) 1798 HstB I 549; *Śliwno* 1821 Rumpf III 113; *Śliwno* 1846 KsP 201; *Śliwno* 1889 SG X 767; *Śliwno*, niem. *Śliwno* 1921 Sk X 21, 158; *Śliwno, -na* 1982 WUN III 423. — Od ap. *śliwa*, z suf. *-no*. Lit.: SHGPn V 4–6; Borek, *-bn-* 216; PPozn 301. PS

Śliwno zob. **Śliwiny** (1)

Śliwowo zob. **Jabłoń-Śliwowo**

Śliwowo-Łopienite, wś, łomż., gm. Rutki, 17 km na pln. od Wysokiego Mazowieckiego: *Śliwowe* (1437)1456 MK 3, 204v; granicies *Slywowska* 1473 MK 6, 48–48v; *Śliwowo* 1474, Johannes de *Śliwowo* 1503, Jaszczoldi de *Śliwowo* 1512 HMil 378; *Śliwowo* 1541 ASK I 38, 130v; *Śliwowo łopienithe* 1576, *Śliwowo Łopienite* 1578 ASK I 39, 599, 219; *Śliwouo Łopienite* 1634, *Śliwowo Łopienite* 1635 ASK I 130, 22, 50v; *Śliwowo Łopienite* 1783 MpPerMz; *Śliwowo łopieniste* (!) 1827 Tabella II 179; *Śliwowo Łopienite* 1889 SG X 768; *Śliwowo-Łopienite* 1921 Sk V 51; *Śliwowo-Łopienite, -wa-tych* 1982 WUN III 423. — Dawniej *Śliwowe//Śliwowo*, od n. os. *Śliwa* SSNO V 364 lub ap. *śliwa*, z suf. *-owe//owo*, a następnie n. zestawiona *Śliwowo-Łopienite*. O członie drugim zob. *Szłasy-Łopienite*. Lit.: ZMaz 248. UB

Ślizie zob. **Czaplice-Kurki, Smoleń-Ślizie**

Ślizno, wś, kosz., gm. Kalisz Pomorski, 4,5 km na pln.-zach. od Kalisza Pomorskiego: *Julienhof* 1815 SHGNM; *Julienhof*, Schäferei bei Pamin 1820 Rumpf II 31; Vw. *Julienhof* 1833 MpUMbl 1248; *Julienhof* 1912 Meyers I 906; *Julianów*, n. przejściowa 1946 SHGNM; *Julienhof* — *Ślizno, -na, ślizieński* 1947 MPol nr A-76; *Ślizno* — *Julienhof*, os. 1951 Rosp 328; PGR *Ślizno* 1964 Mp-25(Drawsko Pom.); *Ślizno, -na* 1982 WUN III 423. — Dawna n. niem. od im. *Julia* i ap. *Hof* ‘dwór’. Nazwa przejściowa *Julianów* stanowi substytucję fonetyczno-słotwotwórczą n. niem. Nazwę *Ślizno* wprowadzono urzędowo po 1945 r. Nawiązuje ona zapewne do niem. n. jez. *Schliglang*, dziś *Zły Łęg*, położonego na pln.-zach., w pobliżu wsi Borowo, por. *Schleylang* 1734 SHGNM; *Schliglang See* 1932 MpMbl(2660). BCz/PS

Ślizów, wś, kal., gm. Syców, 4 km na pld. od Sycowa: villam nostram *Slizow* ... *Slisow* (1260)1405 SUR III 213; *Slisow* 1296 SUR VI 199; *Slyzow* 1341 Reg nr 6537; *Slizow* 1357, *Slyzow* 1362 HaeG 432; in *Slyczow* 1376 Heyne II 102; beim Gut *Schleuse* 1570 Franzkowski 405; *Schliesow* 1576 Wohlbrück, Geschichte... 410; in *Schleisen* 1651/52 JI 151; *Schleusse* 1654 SMDŚ III 440; *Schleisse*, in *Schleissen* 1666/67 JI 470; *Schlischave* 1712 MpDSOls; *Schleise*, P[olonice] *Schlisowa* 1739 MpWielOels; *Schleyßer* Gemeinde 1742 SHSchl I 302; *Schleife* 1767 Franzkowski 416; *Schleife* 1787 Z VII 166; *Schleife*, *Slizów* 1830 Kn 681; *Schleife* (kirchlich *Schleuße*), *Slizów* 1845 K 594; *Ślizów* 1889 SG X 768; *Schleise* — *Slizów* 1945 BiulZO I 39; *Schleise*, *Ślizów* 1945 Wrzosek 13; *Schleise* — *Ślizów*, -owa, *ślizowski* 1946 MPol XXV nr 142; *Ślizów*, -zowa 1982 WUN III 423. — Pierwotnie *Ślizów* lub *Ślizów*, od n. os. **Śliz*, *Śliz* SSNO V 124 (: stp. *śliz*, *śliz* 'Noemachilus barbatulus' Sstp IX 14), por. nazw. *Śliz* RymSEN II 579, z suf. -ów, okresowo w XVIII w. też -owa. Nazwa została zniemczona jako *Schliesow*, *Schleis(s)e*, też *Schleus(s)e*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Ślizów*. W niektórych opracowaniach (np. ZfGS LI 159, SNGŚI XIII 40) najstarszy zapis bywał błędnie utożsamiany ze Starym Śleszowem, zob. *Śleszów* (2). Lit.: SNGŚI XIV 25; Wohlbrück, Geschichte des ehemaligen Bisthums Lebus und des Landes dieses Nahmens, II, 1829, 410. PS

Ślodków zob. **Śladków** (1)

Ślodów zob. **Śladów** (1)

Ślubowo (1), wś, ciech., gm. Sońsk, 11 km na pln.-wsch. od Nowego Miasta: Johannes dictus Skoda de *Slubowo* (1415)1456, Joanni alias Scoda de *Slubowska vola* (1419)1456 MK 3, 47, 20v; *Slubowo* 1424, *Szłubowo* 1425 Zakr I nr 167, 1141; *Slubowo* 1425, Paulus alias Bilicza de *Slubowo* 1426 MkM I nr 133, 280; *Slubowo* 1462 ZHer nr 212; *Minor Slubowo* 1473 SHGMz(Z 16, 258); *magna Slubowo* 1500, *minori Slubowo* 1501 SHGMz(Z 12, 396v, 492v); *Slubowo* 1514 ZHer nr 925; *Slubowo minor* 1517 SHGMz(PT 1, 373); *Slybovo minor*, [taberna manualis in] *Slybovo* 1530, *Slubovo maior* 1531, *Slubowo Brochowskie*, *Slubowo Brochowskj* 1542 ASK I 43, 579, 604v, 661, 666; ... z *Slubowem* pp. Slubowskich

(1565) Lumaz I 164; *Sliubowo* 1570, *Slivbovo Brochowski* ... *magna Slivbovo*, *Slivbovo Brochovo*, porcio Johannis Brochowski 1573, *Slubowo magna*, *Slybovo* 1576, *Slubowo magna* 1591 ASK I 43, 735v, 760, 766, 804v, 813, 865; *Slubowo* 1662 ASK I 66, 211v; *Slubowo* 1695, *Slubowo* 1715 ASC(Klukowo, U-1695–1722, k. 1, 61); *Slubowo* 1783 ASC(Klukowo, U-1722–84, k. 109v); *Szłubow* 1783 MpPerMz; *Slubowo* i Kurzyny 1783–84 RejKor 528; *Slubowo* 1827 Tabella II 179; *Slubowo* 1839 MpKwat IV 2; *Szłubowo* 1877 Zin II 209; *Szłubowo* al. *Ślubowo* 1890 SG XI 960; *Szłubowo* 1921 Sk I 134; *Ślubowo* 1952 UW 32; *Ślubowo*, -wa, *ślubowski* 1971 UN 123, 10. — Od n. os. **Ślub* (por. ap. *ślub* 'obietnica i przysięga, układ, przymierze' Sstp IX 14–5, n. os. *Ślubowic* SSNO V 367), z suf. -owo. Odnutowano także n. *Ślubowska Wola*, funkcjonującą w związku z czasowym zwolnieniem wsi od podatków. W XV–XVI w. okresowo podział na *Slubowo Magna* (Wielkie) i *Ślubowo Minor* (Małe). Efemerycznie też *Ślubowo Brochowski*//*Ślubowo Brochowo*; człon drugi od nazw. *Brochowski* (por. zapis z 1573 r.). Do formy *Szłubow(o)* por. dawne i gw. *szlub* 'ślub' SEBor 617, SGPREi(kartoteka). Lit.: ZMaz 360. UB

Ślubowo (2), wś nieistniejąca, ostroł., gm. Krzynowłoga Mała, 14 km na pld.-zach. od Chorzela: Martino de *Slybovo* 1502 MK 18, 133v; *Slubowo Bystre* 1525 ASK I 40, 40v; *Slubowo* 1526 Matr IV/1, nr 4925; *Slubowo Bystre* 1529, *Slubowo Bystre* 1531, *Slubowo* 1539 ASK I 40, 206v, 333, 526; *Slubowo Bistre* 1552 ASK I 27, 880v; *Sliubowo* 1573, *Sliubowo* 1576, *Sliubowo* 1577, *Slubowo* 1580 ASK I 39, 490, 545, 632, 694v; Andreas Slubowski de ... de *Slubowo* 1621 TML 36, 390; Villa *Slubouo* 1673, *Sliubowo* 1674 ASK I 66, 421, 522; *Slubowo* 1783–84 RejKor 477; *Slubowo*, w wsi *Slubowie* 1826 ASC(Krzynowłoga Wlk., UMZ-1826, k. 10); *Szłubowo* 1827 Tabella II 224; *Slubowo* 1839 MpKwat IV 1; *Ślubowo*, w *Slubowie* 1868 ASC(Krzynowłoga Wlk., UMZ-1868, k. 17); *Szłubowo* 1877 Zin II 209; *Szłubowo* 1890 SG XI 960; *Слюбово* 1900 ASC(Krzynowłoga Wlk., UMZ-1917, k. 4); *Szłubowo* 1902 Przew II 216; *Szłubowo* ok. 1915 KdWR(Mława); *Slubowo* 1917 ASC(Krzynowłoga Wlk., UMZ-1900, k. 12v); *Ślubowo* 1921 Sk I 128; *Ślubowo*

Ślubowo

1935 DzUrż(W. Warsz. nr 26, poz. 224, s. 681). — Wieś powstała w 1451 r. na obszarze zwanym *Bystre*, w pobliżu wsi *Bystre-Chrzany*, *Bystre-Kurzyny* (zob. *Kurzyny* (2)), nad rz. *Bystre* (dziś bez nazwy), pd. Ulatówki, stąd człon *Bystre* w XVI w. Śladem po n. wsi jest n. ter. *Ślubowo* 1962 Mp-25(Przasnysz), notowana w PRNG jako uroczysko-dawna miejscowość. Natomiast współczesny przys. Kawieczyna o n. *Ślubowo* (2013 DzU poz. 200) położony jest w innym miejscu. Lit.: Bork-Ciech 85, 182. UB

Ślubowo zob. **Ślubowo-Kurzyny**, **Ślubów** (2)

Ślubowo-Brochowo zob. **Ślubowo** (1)

Ślubowo-Bystre zob. **Ślubowo** (2)

Ślubowo-Kurzyny, ws. zaginiona, leżała w par. Klukowo, ciech.: *Curzyno* 1477 SHGMz(Ep. 13, 136); *Curzino* 1494 SHGMz(Ep. 15, 71v); *Ślubowo* alias *Kurziny* 1501 SHGMz(Z 12, 497v); Andr. Byelnycz de Modzele heredes de *Curzyny* *Ślybowa* 1512 SHGMz(C 53, 303); *Kurzyny* 1513 SHGMz(Ep. 149, 183v); *Volia Ślubowska* alias *Curzyny* 1527 SHGMz(Z 27, 742); *Ślubowo Curzini* 1529 ASK I 40, 198; *Ślubowo Curzyny* 1540 SHGMz(ZG 3, 114); Joannes Ślubowski ... de *Ślubowo Kurzyny* 1621 TML 36, 328; *Ślubowo i Kurzyny* 1783–84 RejKor 528. — Dawniej *Kurzyno*, od n. os. *Kura* SSNO III 203, z suf. -ino. Później *Ślubowo-Kurzyny*; o członie pierwszym zob. *Ślubowo* (1), człon drugi ze zmianą suf. na -iny (pl.), por. też n. os. *Kurzyna* SSNO VII 125. Lit.: BorkCiech 182. UB

Ślubowo Magna zob. **Ślubowo** (1)

Ślubowo Minor zob. **Ślubowo** (1)

Ślubowska Wólka zob. **Wólka Ślubowska**

Ślubów (1), ws., leszcz., gm. Góra, 7 km na pld.-wsch. od Góry: *Ślubow* 1308 Reg nr 3020; *Schlaube* 1474 ORust 16, przyp. 2; *Ślubaw* 1580 J III 5; *Schlaube* 1644 MpDSWol; Ludirector Melchior Wittich *Schlaubensis*, Wittib (?) auff Wischitz und *Schlaub* 1687/88 J III 455, 495; *Ober, mittel, Nieder Schlaube* 1736 MpWielWol; *Schlaube*, dieses Dorf wird in 3 Dominia eingetheilt, nämlich: *Ober-Schlaube ... Mittel Schlaube ... Nieder-Schlaube* 1787 Z VII 262–3; *Schlaube* 1821 Rumpf III 41; *Schlaube, Ober- Mittel- u. Nieder-* 1845 K 591; *Schlaube* 1913 Meyers II 717; *Schlaube* — *Ślubów, -owa, ślubowski* 1947 MPol XXVI nr 37; *Ślubów, -bowa* 1982 WUN

III 423. — Najstarszy zapis można odczytywać na dwa sposoby — jako *Ślubów*, od ap. **ślub* (< **stl̥bʷl/*stl̥pʷ*, por. stp. *ślup* 'filar; pień drzewa, pał, kół, rzadziej ślup kamienny, wbity w ziemię; ślup drewniany lub inny będący przedmiotem kultu, bałwan; jakieś urządzenie związane z hodowlą ryb; posąg, rzeźba, statua' Sstp VIII 297–8), lub jako *Ślubów*, od n. os. **Ślub* (por. *Ślubowic* SSNO V 367), z suf. -ów. Na korzyść pierwszej interpretacji może przemawiać niemieczona postać *Schlaube* (< **Stup-*) odnotowana w 1474 r. (później tylko *Schlaube*); zob. też *Ślubice* (2), *Ślup* (3, 9, 10), *Ślupia* (9); rekonstrukcję jako *Ślupy* proponował J. Mycielski (Myc 82). Nazwa notowana z dodatkowymi niem. członami od przym. *mittel* 'średkowy', *nieder* 'dolny' i *ober* 'górnny' na oznaczenie cz. wsi. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Ślubów*. Lit.: SNGŚI XIV 26. PS

Ślubów (2), ws., dawniej mto, ostroł., gm. Wyszaków, 7 km na pld.-zach. od Wyszkowa: *Ślubowo* 1378 SHGMz(OP 121, 416); *Ślubowo* 1424 SHGMz(W 1, 110v); *Ślubowo* 1467 SHGMz(Ep. 5, 184); *wszłubovye* 1474 Warsz nr 1433; *bonis ipsius Ślubowo ... civitatem locandi* 1477 MK 9, 90; *opidanos de Ślubowo* 1483 SHGMz(Ep. 10, 310); *Schlyvbovo* 1487 MUKr I 467; *Ślubowo*, *opido* 1496 SHGMz(WD 7, 670); *Szłubovo* 1512 SHGMz(Ep. 7, 29v); *Ślubouo* 1526, *Ślubouo* 1531 ASK I 27, 460, 556v; *Slyvbovo* 1538, *Szlyubouo* 1563, *Ślubowo* 1564, *Ślubow* 1567, *Sliubowo* 1576, *Ślubowo* 1578, *Ślubovo* 1580 ASK I 38, 112, 397v, 579v, 679v, 777, 846; *Villa Ślubowo* 1674 ASK I 66, 1035; *Ślubowo* 1783 MpPerMz; *Szłubow* 1783–84 RejKor 485; *Ślubów* 1827 Tabella II 181; *Ślubow* 1839 MpKwat I 3; *Ślubow* 1889 SG X 769; *Ślubów* 1921 Sk 149; *Ślubów, -bowa, ślubowski* 1971 UN 149, 23. — Od n. os. **Ślub* (por. *Ślubowic* SSNO V 367), z suf. -owo, wtórnie -ów. Wieś otrzymała w 1477 r. miejskie prawo chełmińskie na wzór pobliskiego Liwu, ale istnienie mta źródła poświadczają zaledwie przez kilka lat po lokacji. Lit.: RymNmiast 240–1; *Mta-Pol* II 517. UB

Śluza (1), os., okresowo ws (?), bydż., gm. Chojnice, 15,5 km na zach. od Brus: *Słoz* 1767 ASK LVI 289, 261; *Schlusa*, Königl. Neusaaberei 1789 Goldb II 201; *Śluza* 1796–1802 MpSchröt VIII; *Śluza*, Vorw. 1821 Rumpf III 113; *Śluza*,

3 kgl. Feuerst. 1823 Mützell IV 334; *Śluza* 1850 MpRey nr 30; *Śluza* — *Szluza* 1879 KętN 79; *Śluza*, niem. *Slusa*, wś 1889 SG X 769; *Śluza*, H[aus] u. Först. 1913 Meyers II 822; *Śluza*, niem. *Śluza* 1921 Sk XI 14, 88; *Śluza* (*Slusa*) 1925 Krzep 107; *Śluza*, os. 1933 SkBy 1701; *Śluza*, -zy, cz. wsi La-ska 1972 UN 176, 41; *Śluza*, -zy 1982 WUN III 423. — Nazwa *Śloza*, *Śluza*, od ap. *śloza*//*śluza* SpXVII, *ślóza*//*śluza* ‘zapora w rzekach na spustnych jazach’ SL V 328. Wieś leży nad przepływowym jez. o n. *Śluza* (wtórnej wobec n. m.), por. *Slusa See* ok. 1893 KDR nr 128, Jez. *Śluza* 1938 Mp-100(33-25), w miejscu, w którym wypływa z niego rz. Zbrzyca. Według M. Perlbacha do omawianej miejscowości mogła odnosić się notowana w XIII w. n. *Cluce*, wymieniana w pobliżu Swornychgaci, por. usque ad album montem, postmodum ad locum, qui dicitur *Cluce* 1257 Perl 233, jednak wydaje się to mało prawdopodobne. Zapis ten można próbować odczytać jako **Klucze*, por. ap. *klucz* w znaczeniu topograficznym ‘miejsce zakrzywione, zakręt drogi lub rzeki, źródło, źródło’ SESI II 234–5. BCz/RP

Śluza (2), wś, gdań., gm. Dziemiany-Lipusz, 15,5 km na pñ.-wsch. od Bytowa: *Szliezna* (!) 1570 ASK I 106, 224; *Ślužyn* 1583, *Sloza*, curiae 1599 Font I–III 33, 461; *Śluza* 1649 ABMK LXXXIV 107; *Śluza* pustkowie 1664 Font XXXII 276; *Śluza* 1686 ABMK LXXXIV 126; *Śluza* 1720 Font XVI–XIX 536; Pustkowie *Śluza*. Maciey Śluziński 1744 BCzart rkps 11526, k. 48; *Schlewse* 1762 Zeit XV 122; *Schlusa*, Königl. Neusaaßerei 1789 Goldb II 201; *Schlusa* 1796–1802 MpSchröt VIII; *Schlusa* ok. 1845 MpRey nr 17; *Szluza* 1866 Ceynowa 85; *Schlusa* — *Szluza* 1879 KętN 26; *Śluza*, niem. *Schlusa* 1889 SG X 769; *Śluza* (kasz. *Szluza*, niem. *Schlusa*) 1899 Ramułt 49; *Schlusa* 1913 Meyers II 726; *Śluza*, niem. *Schlusa* 1921 Sk XI 33, 88; *Śluza*, niem. *Schlusa* 1923 Lor 102; *Śluza* (*Schlusa*) 1925 Krzep 107; *Śluza* 1952 UW 192; *Śluza*, -zy 1982 WUN III 423; gw. dawniej *ślużo* (*śluza*) Lor 102, później *ślużal*//*ślużo*, do *ślużal*//*ślużo*, *ślużosci*. — Od ap. *śluza*, *śloza* (< niem. *Schleuse*); wś leży nad Jeziorem Wieckim, z którego wypływa rz. Wda, por. też *ślužne*, *ślužne* ‘opłata za użycie czy korzystanie ze śluzu’ Sstp IX 20. W niektórych zapisach i formach gw. przestawka *ś-z* > *s-ż*. Forma *Ślužyn* z dostoso-

waniem do nazw na *-in*. Nazwa zniemczona jako *Schlusa*. Od 2013 r. n. dodatkowa w j. kasz. *Ślężo*. Lit.: Breza, PMT I 117–8. BCz

Śluzy zob. **Śłocwina**

Śmiadka zob. **Śniadka**

Śmiadowo, wś, kosz., gm. Silnowo, 4 km na pñ.-wsch. od Bornego Sulinowa: *Hochfelde*, bei Dummerfitz 1819 ASC(Piława-ew., UMZ-1806–36, s. 68); Dummerfitz ... mit der Colonie *Hochfelde* 1827 Restorff 305; *Hochfelde*, Abbau 1846 Messow I 315; *Hochfelde*, D[orf] am Schmadow See 1912 Meyers I 805; *Hochfelde* — *Śmiadowo*, -wa, *śmiadowski* 1948 MPol XXV nr 14; *Śmiadowo*, -wa 1982 WUN III 423. — Dawna n. niem. od *hoch* ‘wysoki’ i *Feld* ‘pole’, może ponowiona z n. ter. Nazwa *Śmiadowo*, wprowadzona urzędowo po 1945 r., nawiązuje do n. jez. *Śmiadowo*, por. *Schmadow See* 1823 AmtKöslin nr 40, 413, ta może od *śmiady* ‘jasnobrązowy, żółto-brązowy’, gw. *śmiady*//*śniady* ‘ciemny, źle upieczony (o chlebie)’, od XVI w. *śniady* ‘mający ciemną cerę; jasnobrązowy (zwykle o cerze)’ SEBor 619, wskazującego na ciemny kolor wody. BCz/PS

Śmiadowo zob. **Śniadowo** (2)

Śmiadówek zob. **Śniadówek**

Śmiadówko zob. **Śniadówek**

Śmiałki, cz. wsi Przedmość, okresowo wś, częst., gm. Praszka: Przedmoscie seu *Smiałki* 1776 ASC(Ożarów, U-1766, k. 56v); *Smiałki* pustkowie 1783–84 RejKor 135; *smiałki* 1789 MpCzajSier; *Smial* (!) 1802–03 MpGillyPr; *Smiałki* 1827 Tabella II 183; *Smiałki* 1839 MpKwat I 5; *Śmiałki* 1877 Zin II 159; *Śmiałki*, os. młyn. 1889 SG X 873; *Śmiałki* 1902 Przew II 170; *Śmiałki*, wś 1921 Sk II 131; *Śmiałki*, wś i os. 1967 SM 1137; *Śmiałki*, -ków 1974 UN 52, 39. — Od nazw. *Śmialek* (: *śmiały*, *śmialek*) RymSEN II 580, zaświadczonego w sąsiedniej par. Praszka w XVII–XVIII w. (por. Alberti *Smialek* ... de Praska 1696 ASC(Praszka, UMZ-1694–1722, 16v), w formie pluralnej. KS

Śmiałowice, wś, wałb., gm. Marcinowice, 7 km na pñ.-wsch. od Świdnicy: in *Smelewicz* 1318 MPL I 141; *Smelwicz* 1330 Reg nr 4961; *Smelewicz* 1334 SNGŚl XIV 26; De *Zemesselovicz* (!) (1335)1597 MPL I 370; *Smelwicz* 1336 Reg nr 5681; *Smelwicz* (1343) K 596; Hanke von *Smelewicz* 1366, des dorfes zu *Smelewicz* 1367,

Śmiardki

in villa *Smelewicz* 1370, *Smelewicz* 1371, in dem dorfe *Smelewiz* 1374, *Smelwiz* 1375 LandbSch I nr 143, 173, 427, 507, 847, 946; *Smelewicz* 1386, *Smelwicz* 1393, *Smelewicz* 1394 LandbSch II nr 243, 1215, 1374; *Smelwitz* 1396, *Smelowicz* 1400, *Smelewicz* 1401, *Smelewicz* 1402, *Schmelewiz*, *Smelewiz* 1406 LandbSch III nr 53, 732, 1047, 1334, 1725, 1726; zu *Smelewicz* 1434, zue *Schmellwicz* (1437)1663, czu *Smelwicz* 1461, off dem gutte vnd dorffe *Smelwitz* ... *Swelwitz* (!) 1488 UGB nr 376, 390, 481, 619; *Schmelwitz* 1548 Darst VI 117; *Schmelwitz* 1553 ORust 122; *Schmelwitz* 1576, *Schmellwitz*, forberg, alle pauern und meiste gärtner abgebrant 1641 Darst VI 122, 119; in *Schmelwitz*, parochialum *Schmelwicensis* 1666/67 J I 674, 714; *Schmelwitz* 1690 StZach XI 180; *Schmelwitz* 1736 MpWielSchw; *Schmellwiz* 1785 Z V 487; *Schmellwitz* 1821 Rumpf III 48; *Schmellwitz* 1913 Meyers II 729; *Schmellwitz* — *Śmiłowice* 1945 BiulZO I 43; *Schmellwitz* — *Śmiałowice*, -ic, *śmiałowicki* 1947 MPol XXV nr 124; *Śmiałowice*, -wic 1982 WUN III 423. — Pierwotnie *Smiełowice* (zob. zapis z 1400 r.), od n. os. *Śmiel* SSNO V 126 (forma oboczna do *Śmił*, możliwa także lekcja *Śmiel*, por. SEMot I 280), z suf. -owice (-ew- w części sufiksalnej wynika z substytucji *o* > *e* w j. niem.), lub może *Szczmiełowice* > *Ścmiełowice*, od n. os. *Ścmiel* SSNO V 360, z suf. -ewice. Nazwa ulegała stopniowej germanizacji — w XVI w. ustabilizowała się postać *Schmel(l)witz*. W 1945 r. ustalono urzędowo n. *Śmiłowice*, którą w 1947 r. zastąpiono n. *Śmiałowice*. Lit.: SNGŚI XIV 26. PS

Śmiardki zob. **Śmiardowo**

Śmiardowo, wś, olszt., gm. Sępól, 7 km na płn.-zach. od Korsz: *Schmirdyckeym* 1539 OF nr 911 a/28, cz. 5, k. 27 v; Paulg Bombek ... von *Schmirtkaim* 1657, Christoff Nitzsch v. *Schmirtkeim* 1688, *Schmirtkeim* 1691 ASC(Sępól-ew., U-1654-94, k. 21, 190, 217v); *Schmirtkeim* 1701 ASC(Sępól-ew., U-1699-1721, k. 20v); *Schmird[keim]* 1725 ASC(Sępól-ew., U-1724-62, k. 17v); *Schmirdtkeim* 1747 Abel, Preußische... 25; *Schmirdtkeim*, Adel. Vorwerk 1785 Goldb I 167; *Schmirttkeim* 1796-1802 MpSchröt XVIII; *Schmirtkeim* 1821 Rumpf III 50; *Schmirdtkeim* 1871 GemGut I 82; *Schmirdtkeim* 1913 Meyers II 732; *Schmirdtkeim* — *Śmiardki*, dw. 1946 Ley

I 10; *Schmirdtkeim* — *Śmiardowo*, -a, *śmiardowski* 1948 MPol nr 78; *Śmiardowo*, -a — *Schmirdtkeim*, os. 1951 Rosp 328; *Śmiardowo*, -wa 1982 WUN III 423. — Forma niem. z -keim wskazuje na lit. *kaimis*, *káimas* ‘wieś, wioska’ SESmocz 284, prus. *caymis*. Człon pierwszy pozostaje niejasny. Może **Smird*-, por. lit. n. os. *Smirdas* Zinkevičius 197 (: *smirdas*, *smirdālis* ‘śmierdziel’ : *smirsti* < **smird* -sta ‘zacząć śmierdzieć’, *smirdėti* ‘śmierdzieć’ SE-Smocz 578), albo raczej płnpoł. **śmiard* < **smōrd* ‘smerd, smerda (określenie grupy ludzi o niskim statusie społecznym)’ (zob. SSS V 312-6). G. Leyding przytacza postać *Śmiardki*, która jest adaptacją do j. pol. na wzór nazw pluralnych. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Śmiardowo*. Lit.: Bartoszyce. Z dziejów miasta i okolic, 1987, 244, 268, 335-6; Abel, Preußische u. Brandenburgische Reichs- und Staats-Historie, 1747, 25. RP

Śmiardowo zob. **Śmiardowo Krajeńskie**, **Śmiardowo Złotowskie**

Śmiardowo Krajeńskie, wś, pil., gm. Krajenska, 6 km na pld.-wsch. od Krajunki: *Smiardowo* (1436)1553 SHGKI(AAP Wc 1, 152v); *Smyardowo* 1478 SHGKI(NG 2, 207); *Smyardowo* 1493 MK 16, 164; *Smardowo* 1511/12 VisitGn 332; *Smiardowo* 1534, *Smyardowo* 1535 ASK I 12, 415v, 504; Krayenka cum ... *Smyardowo* 1547 KsgPoz 18, 374v; *Smiardowo* 1560 GF 348; *Smiardowo* 1564, *Smiardowo* 1578 ASK I 5, 277, 809v; *Smiardowo* 1611 KsgPoz 30, 582v; De villa *Smiardowo* 1652-53 Font XII 320; *Smiardowo* 1673, *Smiardowo* 1674 ASK I 74, 107, 257v; in villa *Smiardowo* 1744 MKI(K 16, 80); *Schmerdow* oder *Smierdowo* 1789 Goldb II 226; *Smirdowo* 1796-1802 MpSchröt XX; *Smierdowo* 1821 Rumpf III 114; in dem Dorfe *Schmirdowo* ohnweit Krojanke 1833 AmtMarienwerder 277; *Schmirdowo bei Krojanke* 1846 AmtBromberg 457; aus *Smirdowo*, bei Krojanke ... z *Smirdowo* pod Krojaną 1865 AmtBromberg 125; *Smirdowo* 1868 JMar 12; *Smirdowo bei Krojanke* 1871 GemGut I 494; *Krojanke Smirdowo* 1884 AmtMarienwerder 19; *Śmiardowo pod Krajanką*, wś 1889 SG X 873; *Smirdowo b. Krojanke* 1905 GemLex II 48; *Krojanke-Smirdowo*, jetzt *Schmirtenau* 1909 AmtMarienwerder 313; *Schmirtenau* 1913 Meyers II 732; *Schmirtenau* — *Śmiardowo Krajeńskie*, -wa -ego, *śmiardowski* 1947 MPol

XXV nr 111; *Śmiardowo Krajeńskie*, -wa -kiego 1982 WUN III 423; gw. *śmërdovo*, -va, *śmërdoski*. — Pierwotna n. *Śmiardowo*, być może ponowiona z n. jez., dziś bezimiennego, położonego na pld. od wsi, por. lacus *Smiardowo* (1436)1553 SHGKI (AAP Wc 1, 152v); lacus *Smyardowo* 1443 Koz V 318; *Smierdowo* 1480 SHGKI(NG 2, 249); *Smiardowo* 1519 TekiDw(1497, nr 213); *Smiardowiec* 1611 TekiDw(565, nr 165 Inscr.). Hydronim z suf. -owo, może od ap. **śmiard* (: *śmierdzieć*, wtórny przegłos 'e > 'a, por. ap. *smierd* 'smród' SL V 342, imiesłów *śmiardły* od *śmierdzi(e)ć* SpXVII), choć nie można też wykluczyć związku z płnpol. **śmiard* < **smërdь* 'smerd, smerda (określenie grupy ludzi o niskim statusie społecznym', zob. SSS V 312–6). Wtórnie *Śmierdowo*, z wyrównaniem do czas. *śmierdzieć*. Nazwę zniemczono jako *Schmerdow*, *Schmirdowo*, *Smirdowo*. Od poł. XIX w., dla odróżnienia od pobliskiego *Śmiardowa Złotowskiego*, zaczęto stosować dodatkowe określenia lokalizujące *bei Krojanke*, *pod Krojaną*//*Krajenką*, które z czasem potraktowano jako cz. nazwy. Równolegle używano również n. zestawionej *Krojanke-Smirdowo*. W 1909 r. wprowadzono nową n. niem. *Schmirtenau*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Śmiardowo Krajeńskie*. Lit.: Goerke, Zeit LVII 122; Sammlung der Drucksachen des Preussisches Hauses der Abgeordneten, 1911, 1950. PS

Śmiardowo pod Krajenką zob. **Śmiardowo Krajeńskie**

Śmiardowo pod Złotowem zob. **Śmiardowo Złotowskie**

Śmiardowo Złotowskie, wś, pil., gm. Zakrzewo, 7 km na wsch. od Złotowa: *Smiardowo* 1560 GF1 292; *Smiardovo* noviter locata 1565 ASK I 13, 306; Ville nouiter locate ... *Smiardowo* 1578 ASK I 5, 830; lacus *Smiardowcza* in fundo villae *Smiardowo* 1593 KsgPoz 24, 110; *Smiardowko* 1618–20 PKal 293; villa *Smiardowo* 1652–53 Font XII 308; *Smiardowko* 1673, *Smiardowko* 1674 ASK I 74, 105v, 256; Villa *Smiardowo* 1695 MK1(K 15, 58); *Schmerdowo* 1789 Goldb II 226; *Schmirdowo* 1796–1802 MpSchröt XIV; *Smierdowo* 1821 Rumpf III 114; *Smirdowo* 1868 JMar 12; *Smirdowo bei Flatow* 1871 GemGut I 494; *Schmirdowo* — *Śmiardowo* 1879 KętN 139; *Flatow-Schmirdowo* 1881 AmtMarienwerder 208;

Flatow-Smirdowo 1885 AmtMarienwerder 171; *Śmiardowo pod Złotowem*, niem. *Smirdowo bei Flatow*, wś 1889 SG X 873; *Smirdowo b. Flatow* 1905 GemLex II 48; *Flatow-Smirdowo*, jetzt *Schmirdau* 1909 AmtMarienwerder 313; *Schmirdau* 1913 Meyers II 732; *Schmirdau* — *Śmiardowo Złotowskie*, -wa -ego, *śmiardowski* 1947 MPol XXV nr 111; *Śmiardowo Złotowskie*, -wa -kiego 1982 WUN III 423; gw. *śmjęrd*ovo*, -va. — Wieś powstała w 2. poł. XVI w. Pierwotna n. *Śmiardowo* może ponowiona z n. jez., por. lacus 2, unus Borowo, alter *Smiardowo* 1584 Koz V 318 (zob. też zapis z 1593 r.), później i dziś *Śmiardówka* (o pochodzeniu nazwy, a także o dalszym rozwoju n. m. zob. *Śmiardowo Krajeńskie*). Notowana w XVII w. dem. postać *Śmiardówko* być może jest wynikiem wyrównania do n. jez., suf. -ko mógł jednak pełnić również funkcję dyferencyjną względem identycznej n. pobliskiej wsi *Śmiardowo*, dziś *Śmiardowo Krajeńskie*. Od poł. XIX w. zaczęto stosować dodatkowe człony od n. mta *Flatow*, pol. *Złotów*. W 1909 r. w miejsce dotychczasowych form *Smirdowo bei Flatow*, *Flatow-Smirdowo* wprowadzono nową n. niem. *Schmirdau*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Śmiardowo Złotowskie*. Lit.: Goerke, Zeit LVII 122. PS

Śmiardówko zob. **Śmiardowo Złotowskie**

Śmiarowo, wś, łomż., gm. Mały Płock, 10 km na pñ.-wsch. od Nowogrodu: Dux dedit Sandivogio de Borkaty 10 mansos dictos *Zarnovyecz* super fluvio Czethna 1421 MK 3, 84; *Smyarowo* 1531 ASK I 39, 30; bona ... *Zarnowiecz* nuncupata 1538 MK 53, 125v; *Smiarowo* 1541 ASK I 38, 133; z *Zmiarowem*, pod *Smianowskie* (!) (1565) Lumaz II 108; *Smiarowo Zarnowiecz* 1578 ASK I 39, 184; *Smiarouo* 1634, *Smiarowo* 1635 ASK I 130, 16v, 45v; *Smiarowo* 1661, *Sniarowo*, *Zarnowiec* 1673, *Śhiarowo*, *Sniarowski* 1674 ASK I 66, 597v, 644, 714, 771v; *Szmiarowo* 1719, *Smierowo* 1740 KowMat(ADP, AW 46, k. 560v i 286, k. 164v); *Sniarowo-Sarnowiec* (!) 1783 MpPerMz; *Smiarowo* 1783–84 RejKor 670; *Sniarowo* 1808 MpTex VIII; *Smiarowo* 1827 Tabella II 183; *Smiarowo* 1839 MpKwat V 2; *Śmiarowo* 1889 SG X 873; *Śmiarowo* 1921 Sk V 47; *Śmiarowo*, -wa 1982 WUN III 423. — Początki wsi sięgają 1421 r., kiedy to Sędziwoj z Borkatów otrzymał 10 włók zwanych *Zarnowiec* nad

Śmiarowo-Żarnowiec

rz. Cetną. Nazwa *Żarnowiec* to pierwotnie n. ter., por. *silva Zarnovyecz* (1449)1457 MK 4, 155v, ta od ap. *żarnowiec* 'roślina janowiec' Mzntr 208. Później *Śmiarowo*, od n. os. i heral. *Śmiara* SSNO V 367 (: stp. *śmiara* 'uległość, pokora' Sstp IX 21), z suf. -owo. Okresowo forma *Śniarowo*, także wariant przymiotnikowy *Śniarowski* związane z charakterystycznym dla tej cz. Mazowska mieszaniną *m* i *n*. Lit.: WiśnŁomŻ 56. UB

Śmiarowo-Żarnowiec zob. Śmiarowo

Śmiary, dziś *Śmiary* i *Śmiary-Kolonia*, dwie wsi, siedl., gm. Wiśniew, 14 km na pld. i 15 km na pld.-zach. od Siedlec: Iacobum Jastrzampski de *Smyari* 1511 Matr IV/2, nr 9985; *Jastrzambye Smyary*, *Jastrzabye Smyary* 1531, *Jastrzabye Szmyary*, *Jaszthrzabye Szmyary* 1533, *Jastrzabye szmyary* 1580, *Jastrzabye Smiari*, *Jastrzambie Smiari* 1589 ASK I 33, 116v, 122a, 233v, 288v, 696v, 798, 845; *Jastrzabye Smiary* ... z *Smiar* 1620 RPobLu 165; *Jastrzabye Smiary* 1673, *Iastrzabye Smiary* 1674 ASK I 72, 5, 120; *Jastrzabye Smiary* 1783–84 RejKor 288; *Jastrzabye Smiary* 1787 Spis 426; *Jastrzabye śmiary* 1827 Tabella I 176; *Jastrzabye Smiary* 1839 MpKwat V 5; *Jastrzabye-Smiary* 1882 SG III 502; *Jastrzabye-Śmiary* 1921 Sk IV 93; *Śmiary* 1933 DzUrz(W. Lubel. nr 22, poz. 420); *Śmiary*, *Śmiary Kolonia* 1952 UW 34; *Śmiary*, *Kol. Śmiary* 1960 Mp-25(Siedlce); *Śmiary* (*Jastrzabye-Śmiary*), *Śmiary-Kolonia*, dwie wsi 1967 SM 1137; *Jastrzabye-Śmiary*, *Kol. Jastrzabye-Śmiary* 1978 Mp-50(274.4); *Śmiary*, *Śmiar*, *Śmiary-Kolonia*, *Śmiar-nii* 1982 WUN III 423. — Od n. os. *Śmiara* SSNO V 367, por. Iacobum *Smyara* de Jastrzabye 1507 APLub(35/2751/0/-/1, k. 64v), w l. mn. Wieś należała do okolicy szlacheckiej *Jastrzabye* (zob. *Jastrzabye* (10)), stąd n. zestawiona *Jastrzabye-Śmiary*. Współcześnie dwie wsi *Śmiary* i *Śmiary-Kolonia*; człon odróżniający od terminu osadniczego *kolonia*. Miejscowość *Śmiary-Kolonia* powstała w wyniku komasacji gruntów, w wykazach figuruje dopiero po 1945 r., jednak pierwsze zabudowania na nowych działkach wznoszono jeszcze przed II wojną światową lub w jej trakcie. Lit.: SHGLu III 90, IV 142; KosLu 74; Jastrzębska, Dzieje zaścianka szlacheckiego Jastrzabye. Między Domanicami a Wiśniewem, 2003, 124. IN/PS

Śmiary-Kolonia zob. Śmiary

Śmiatka zob. Śniadka

Śmiatkowo zob. Śniadków Dolny

Śmiatkowo Nadolne zob. Śniadków Dolny

Śmiatkowo Nagórne zob. Śniadków Górny

Śmicz, wś, opol., gm. Biała, 4 km na pln.-zach. od Białej: in *Smesh* 1235, de *Semech* 1248 SUr II 268, 204; in *Smecz* 1333 Reg nr 5236; *Smedcz* 1346 Nihesl, Der... 127; von *Sniecz* 1371 RegGŚI III nr 6; *Smetsch* 1379, *Smecsch* 1380, de *Smecz* 1384 CdSil XXXIII 139, 140, 141; de *Smecz* 1396 Reg nr 97; Dorf *Semicz* (1396)XVI, *Smecz* (1410)XVI CdSil VI 19, 29; *Schmydtsch* 1538 OSH X 176; in *Schmitz* 1579 J I 102; *Semicz* 1613 Heyne III 1221; *Schmicz* (1627) APWroc(82/167/0/1/4, s. 1281); Gutt *Schmitz* 1676 StŚl LXV 90; in villa *Schmicz* 1679, ex villa *Schmietz* 1680, in pago *Smitz* 1687/88 J II 177, 635, 536; *Schmietz* 1736 MpWielOppol; *Schmietz* 1743 SHSchl I/3, 127; *Schmietz* 1784 Z III 112; *Schmietsch* 1821 Rumpf III 50; *Schmitsch*, auch *Schmietsch* 1830 Kn 685; *Schmitsch* auch *Schmietsch*, *Smice* 1845 K 597; *Schmietsch* 1913 Meyers II 732; *Löftal* 1934–37 OÄSchl I 25; *Śmicz* (*Schmitsch*) — *Lösstal* 1939 Prus 72; *Lösstal* — *Śmicz*, -a, *śmicki* 1947 MPol XXVI nr 37; *Śmicz*, -cza 1982 WUN III 423. — H. Borek, kierując się analogią niem. zapisów substytucyjnych czes. n. m. *Smědeč* > *Smietsch*, *Zmietsch* (zob. Profous IV 111–2), rekonstruuje pierwotną postać **Śmiedecz*, od n. os. **Śmiedek* (por. stp. *śmiady* 'jasnobrązowy, żółto-brązowy (o cerze)', stczes. *smědý* 'śniady, smagły, ciemny' < psł. **smědъ* SEBor 619), z suf. *-jb. Nieznany Borkowi zapis *Smedcz* z 1346 r. zdaje się potwierdzać trafność jego przypuszczeń. Formę pol. *Smice*, notowaną w XIX w. u J. G. Kniego, należy raczej traktować jako wtórną względem zniemczonej postaci *Schmitsch*. Nazwa niem. *Lösstal* została wprowadzona w okresie administracji hitlerowskiej. W starszych opracowaniach na podstawie podawanego przez Kniego zapisu *Smogez* z 1223 r. (przez Borka błędnie cytowanego jako *Smogoz*, w rzeczywistości mającego postać *Smogor* SUr I 169) dowodzono, że wś pierwotnie nosiła n. *Smogórz*. Wspomniany zapis odnosi się jednak do zag. os. w pobliżu wsi Kazimierz (4), zob. SUr I 365. Po 1945 r. ustalono urzędowo pol. n. *Śmicz*, a w 2008 r. dodatkową n. w j. niem.

Schmitsch. Lit.: SNGŚI XIV 27; BorGŚI 125; Nihesl, Der Kreis Neustadt O.-S. Geographisch-gegeschichtliches Handbuch..., 1888, 127. PS

Śmidlno zob. **Kruźlowa** (1), **Śmigno**

Śmidzięcino, wś, kosz., gm. Ostrowice, 10 km na pld.-wsch. od Połczyna-Zdroju: *Eschebruch* (1685) Brüg II 735; *Eschebruch* ... Wie sie künftige genennet werden sollen: *Schmidtenzin* 1755 Dähnert, Pommersche... 86; *Schmidtenthin* 1784 Brüg II 735; *Schmidtentin* 1789 MpGillyPom; *Schmidtenthin* 1794 LErdPr III/2, 856; *Schmidtentin* 1821 Rumpf III 49; *Schmidtentin* od. *Eschbruch* 1839/40 MpUMbl 970; *Szmidencin* (*Schmidtentin*) 1841 PlaterPoz 185; *Schmidtenthin* 1913 Meyers II 730; *Schmidtenthin* — *Śmidzięcino*, -na, *śmidzięciński* 1948 MPol XXV nr 14; *Śmidzięcino*, -na 1982 WUN III 423. — Dawna n. niem. *Eschebruch* ponowiona z n. ter., por. prope paludem *Eschenbruch* (1251) 1364, *Eschebruch* (1251) XVI PU I 646, 652, *Eschebruch* 1559 Lüpke 67, ta zaś od ap. *Esche* 'jesion' i *Bruch* 'bagnó, łęg'. W 2. poł. XVIII w. zmieniono n. na *Schmidtenthin*, od nazw. *Schmidt* Gott 439 (: *Schmied* 'kował'), z suf. -*entin* może na wzór słów. nazw na *-*ętin*-, choć jest to raczej formalne wyrównanie do n. sąsiedniej wsi *Schmalzentin* (dziś *Sławęcín*). W 1841 r. notowana spolszczona forma n. *Szmidencin*. Nazwa *Śmidzięcino* wprowadzona urzędowo po 1945 r. Lit.: LorSNH 106; RzDuma I 135, 148; Lüpke, Baltische Studien (Neue Folge) XXXV, 66–7; Dähnert, Pommersche Bibliothek, IV, 1755, 86. BCz/PS

Śmiecheń, wś, sier., gm. Biała, 14,5 km na płn.-zach. od Wielunia: *Smiechyn* 1827 Tabella II 183; Dobra ziemskie Naramice składające się ... z folwarku *Smiechy* 1844 Gazeta Rządowa Królestwa Polskiego nr 96, 630; *Смехень* 1866 GPKP II 20; *Śmiechyń*, folw. 1877 Zin II 159; *Смехень*, folw. 1881 SpisKal 378; *Smiechoń* 1885 SG VI 905; wś kolonii *Смехень* 1888 ASC(Naramice, UMZ-1888, k. 2v); *Śmiechoń*, folw. 1889 SG X 874; *Смехень*, wś деревнѣ *Смехеню* 1893 ASC(Naramice, UMZ-1893, k. 13v); *Смехень*, wś деревнѣ *Смехеню* 1894 ASC(Naramice, UMZ-1894, k. 21); *Смѣхень*, wś *Смѣхеню* 1896 ASC(Naramice, UMZ-1896, k. 11); *Смехень*, wś *Смехень* 1901 ASC(Naramice, UMZ-1901, k. 11v); *Смѣхень*, wś *Смѣхень* 1903 ASC(Na-

ramice, UMZ-1903, k. 11v); *Smiecheń*, w *Smiecheniu* 1907 ASC(Naramice, UMZ-1907, k. 8); *Śmiecheń*, kol. 1912 Graeve II 128; *Śmiecheń*, kol. 1921 Sk II 131; *Śmiechoń* 1928 Schematismus... 89; w *Smiecheniu* 1948 DzUrż(Min. Spr., Obwieszczenia publ. nr 40, s. 13); *Śmiecheń*, wś 1952 UW 107; *Śmiecheń*, -nia, *śmiecheński* 1974 UN 52, 9. — Nazwa niejasna. Być może jest to n. o charakterze żartobliwym, od ap. *śmiech*, z suf. -*eń* (por. *Chmieleń*, *Grębień*, *Trzebień*), wtórnice ze zmianą suf. na -*yn*-, -*oń*. Nie można też wykluczyć, że chodzi o toponim równy n. os. *Śmiech*, *Śmiechoń*, *Śmiechun* RymSEN II 580. Efemeryczna postać *Śmiechy* (jeśli nie jest błędna), z dostosowaniem do nazw pluralnych typu rodowego. Lit.: Schematismus Universi Venerabilis Cleri Saecularis et Regularis Dioecesis Częstochoviensis..., 1928, 89. KS

Śmiechoń zob. **Śmiecheń**

Śmiechowa zob. **Śmiechowo** (1)

Śmiechowice (1), wś, opol., gm. Lubsza, 9 km na płn.-wsch. od Brzegu: *Moslach*, karczma 1736 MpWielBreg; *Moselache* 1777, *Mosellache* 1783 APOpole(45/1242/0/4.1/1132, k. 2, 7); *Modlach* (!), ist ein Wirthshaus im Walde 1783 Z I/5, 104; *Moselach* 1784, *Moselache*, *Mosellache* 1785, *Moselache*, *Mosellache* 1786, Colonie ... zu *Neu Moselache* 1789, *Neu Mosellache*, *Neu-moselache* 1790 APOpole(45/1242/0/4.1/1132, k. 6, 10, 16, 28, 30, 173, 179, 186); *Moslach*, *Modlach* (!) 1801 WBeschr III 74, 148; *Moselach*, *Neu Moselach* 1809 MpAtSchl 12; *Moselache*, *Alt*-, wś, *Moselache*, *Neu*-, kol. 1820 Rumpf II 267–8; *Alt Moselach*, *Neu Moselach* 1829 MpSchlKr(Bres XIV); *Modlach* ... soll *Moselach* heißen, indem *Alt-Moselach* 1830 Kn 478; *Moselach*, *Alt*-, *Moselach*, *Neu*-, dwie kol. 1845 K 419; *Alt Moselache*, *Neu Moselache* 1913 Meyers II 977; *Moselache* 1934 SOV 192; *Moselache* — *Śmiechowice*, -ic, *śmiechowicki* 1948 MPol XXI nr 59; *Śmiechowice*, -wic 1982 WUN III 424. — Dawna n. niem. *Moselach(e)* ponowiona z n. lasu, na skraju którego powstała karczma, później miejscowość, por. [in dem Walde] die *Mossellache* genannt 1543 CdSil IX 206, ta od ap. *Moos*, dawniej również *Mos* 'błoto', też 'mech' DWB XII 2518 (por. *moosbeere* : *moselbeere* 'borówka czarna' DWB XII 2521), i *Lache* 'kałuża,

Śmiechowice

płytkie miejsce, bagno'. W latach 70. XVIII w. na terenie miejscowości założono kolonię, która otrzymała n. *Neu Moselache* z członem dyferencyjnym od niem. *neu* 'nowy'. H. Borek (a za nim SNGŚI) niesłusznie twierdził, że n. *Moselache* przyniesli dopiero w XVIII w. niem. koloniści pochodzący rzekomo znad rz. Mozeli (niem. Mosel, d. Renu). Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Śmiechowice* (z fałszywym nawiązaniem do niem. *Lachen* 'śmiech', którego dopatrywano się w dawnej nazwie). Lit.: SNGŚI XIV 27; BorGŚI 246. PS

Śmiechowice (2), ws, tarnob., gm. Sambożec, 9 km na pld.-wsch. od Sandomierza: et *Sdinechouic* (!) 1198 KMłp II 14; de *Smechowitz* 1374 AGZ V 9; de *Smyechouicz* (1387) KMłp IV 12; *Smiechow* 1400 ZDM IV 318; *Smychouicze* (1442) ZDM III 19; *Szmyechowicze* 1470–80 DB II 317; *Szmyechowycze* 1490 SHGSd(TP 24, 57); *Smyechowicze*, *Szmyechowycze* 1504, Villa *Szmyechouicze* 1506 ASK I 7, 38, 104v, 110v; *Szmyechowycze* 1508 ŻDz XV 457; *Smyechowicze* 1529 LR 308; *Smykowice* 1564–54 Lusand 321; *Smiechowicze* 1578 ŻDz XIV 166; *Sniechouice* (!) 1629 RPobSd 27; *Smiechowice* 1662 ASK I 67, 1v; *Smiechowice* 1783–84 RejKor 261; z ... *Smiechowicami* 1789 Lusand I 38; *Smiechowice* 1791 MpPerSd; *Smiechowice* 1839 MpKwat V 8; *Śmiechowice* 1889 SG X 874; *Śmiechowice* 1921 Sk III 127; *Śmiechowice*, -wic, *śmiechowiński* 1970 UN 32, 50; gw. *śmixonice*, -vic, *śmixonski*. — Od n. os. *Śmiech* SSNO V 368 (: *śmiech*), z suf. -owice. W XV w. efemerycznie wariant z suf. -ów. Notowana w XVI w. postać *Smykowice* powstała w wyniku adideacji do ap. *smyk* lub n. os. *Smyk* SSNO V 132. W formie gw. zwężenie 'e > i. Lit.: KSand 201; RymPatr 64. IN

Śmiechowo (1), cz. Wejherowa, dawniej ws, gdań.: *Smechow* (1343) 1394 PrUr III 480; *Smechow* 1373–1419 Zeit IV 23; *Smechow* 1402 KKG 236; *Smechow* 1402–09 Krie 70; *Smechow* 1406 Zeit IV 32; *Smechow* 1424 KKG 218; *Smechow* 1438 GZ 129; bei *Schmechow* 1516 SRP V 474; villas *Smyechowo* et Nanyecze 1526 Matr IV/1, nr 5054; *Smechow* 1534 Inwłoc 117; *Szmechaw* 1570 ASK I 106, 244v; *Somiechow* (!) 1583, *Smiechow* 1599 Font I–III 15, 482; *Smiechow* 1627 Font XXXIX 21; *Smiechow* 1648 RP 195; *Smiechow* 1702 Font XVI–XIX

515; *Schmechow* 1772/73 HAPr IV 642; *Schmechow* 1796–1802 MpSchröt IV; *Schmechow* 1821 Rumpf III 48; *Smiechow*, *Schmechow* 1848 Ceynowa, Teksty... 179; *Smiechow* 1866 Ceynowa 35; *Schmechow* — *Śmiechow* 1879 KęTN 47; *Śmiechow*, niem. *Schmechow*, dobra ryc. 1889 SG X 874; *Śmiechow* (kas. *Smiechow*, niem. *Schmechow*) 1899 Ramułt 66; *Śmiechow*, niem. *Schmechow* 1921 Sk XI 70, 88; *Śmiechow*, *Śmiechow*, niem. *Schmechow* 1923 Lor 103; *Śmiechow* 1933 DzUrż(W. Pom., nr 10, poz. 102, s. 209); *Śmiechow*, -wa 1982 WUN III 424; gw. dawniej *smex^oowa*, *smex^oow^o* Lor 103, później *smⁱex^oev^o*, do *smⁱex^oev^o*, *smⁱex^oefsci*. — Nazwa od n. os. *Śmiech*, z suf. -owo (w XIX–XX w. też -owa), zapisana w różnych formach zniemczonych, z których od XVIII w. ustabilizowała się postać *Schmechow*. Miejscowość włączono w 1955 r. do Redy (DzU nr 45, poz. 299), a w 1961 r. do Wejherowa (DzU nr 50, poz. 268). Lit.: SHGP VII 87–8; SchN 15, 514–5; Kasiśke 227; TrautnElb I 99; Kęsikowa, PMT II 139; Treder, PMT III 26; Prutz, Geschichte des Kreises Neustadt, 1872, 47, 54, 94, 117; Ceynowa, Teksty więzienne, 2004, 179. BCz/PS

Śmiechowo (2), ws, zaginiona, leżała zapewne nad rz. Samicą, na ptn. od wsi Wojnowice, leszcz., gm. Osieczna: *Smechow* 1415, *Smechow* 1423, *Smyechowo* 1428, *Schmechow* 1429 SHGPn V 6; *Smyechowo*, *Smyechow* 1491 KsgPoz 10, 145, 153; villis ... desertis *Smyechowo* et Russynowo 1499, *Szmyechowo* 1503 KsgPoz 12, 31v, 272; *Smiechow* 1506 KsgPoz 65, 144v; Woinowicze et *Schmechow* 1508 KsgPoz 66, 83. — Od n. os. *Śmiech*, z suf. -owo, później -ów. Śladem po miejscowości jest zapewne n. łąki *Śmiechowo*, por. *Śmiechowo* ad Czerwonawieś, łąka *Śmichowo* u Wojnowic 1939 Koz VIII 121, *Śmiechowo* 1976 Mp-25(432.42). Lit.: SHGPn V 6; PPozn 302. PS

Śmiechów (1), ws, kosz., gm. Będzino, 19 km na ptn.-zach. od Koszalina: *Schultenhagen* (1334) PU VII 317; *Schultenhagen* 1499 PMT XIII 71; *Schultenhagen* 1555 PomKirch II 289; *Schultenhagen* 1572, *Schulzenhagen* 1756 KIKr 214, 363; *Schulzenhagen* 1789 MpGillyPom; *Schulzenhagen* 1821 Rumpf III 72; *Schulzenhagen* 1913 Meyers II 763; *Schulzenhagen* — *Śmiechów*,

-owa, *śmiechowski* 1947 MPol XXV nr 111; *Śmiechów*, -chowa 1982 WUN III 424. — Dawna n. niem. od ap. *Schulze*, śrdniem. *schulte* ‘wójt, sołtys’ (lub równobrzmiącej n. os.) i członu -*hagen* ‘zagroda, ogrodzenie; zarośla, zagajnik’ Bach II/2, 380. Nazwę *Śmiechów* wprowadzono urzędowo po 1945 r. Lit.: Belchnerowska, PMT XIII 71–2. BCz

Śmiechów (2), cz. wsi Dzierżazna, dawniej wś, sier., gm. Poddębice: *Szwochowo* 1394 SHGŁęcz II 141; *Szwyachow* 1510, *Swiachow* 1511 ASK I 24, 78v, 136; *Swąchowo* 1511/12 VisitGn 234; *Swyanchow* ... *Smyachowo* 1511–23 ŁLB I 354, 398; *Szwyachow* 1512, *Szwyachow* 1518, *Swyachow* 1530 ASK I 24, 161v, 253, 334; *Swyąchow* 1534 ASK I 79, 23v; *Szwiąchow* 1535, *Swięchow* 1538, *Swiachow* 1539 ASK I 24, 453, 593v, 659v; *Szwiąchow* 1552, *Swiechow* 1564 ASK I 25, 181v, 660v; *Szwyęchoph* 1577 ASK I 51, 339v; *Swiechow* 1605 ASC(Niemysłów, U-1605–85, s. 2); *Villa Smiechow* 1673, *Smiechow* 1674 ASK I 74, 290, 428; *Swiechow* 1685 ASC(Niemysłów, U-1605–85, s. 332); *Swiechow* 1726 ASC(Niemysłów, U-1686–1728, s. 242); *Smiechow* 1741 ASC(Niemysłów, U-1741–61, s. 1); *Smiechow* 1763, *Smiechow* 1781 ASC(Niemysłów, U-1762–93, s. 157); *Swiechow* 1783–84 RejKor 193; *Smiechow* 1793 ASC(Niemysłów, U-1762–93, s. 309); *Smiechow* 1802–03 MpGillyPr; *Śmiechów* 1827 Tabella II 183; *Smiechow* 1839 MpKwat II 4; *Śmiechów*, wś i folw. 1889 SG X 874; *Śmiechów*, -chowa 1982 WUN III 424. — Dawniej *Święcho*, od n. os. *Święch* SSNO V 384 (: *Świętosław*), z suf. -owo, -ów. Późniejsza zmiana n. na *Śmiechów* wskutek adideacji do n. os. *Śmiech* SSNO V 368, ap. *śmiech*, może też wskutek mieszania grafemów *w > m*. Lit.: SHGŁęcz II 141; Nieckula, -ov- 208. KS

Śmiechów zob. **Śmiechowice** (2), **Śmiechowo** (1, 2), **Śniechy**, **Świechów** (2)

Śmiechówek, wś, rad., gm. Błędów, 12 km na pld.-wsch. od Białej Gwaskiej: *Śmiechówek* 1895 SG XIV 358; *Śmiechówek*, towarzystwo 1902 Przew II 170; *Śmiechówek*, kol. 1921 Sk I 36; *Śmiechówek*, kol. 1933 SkBy 1702; *Śmiechówek*, -wka, *śmiechowski* 1971 UN 127, 10. — Zapewne od nazw. *Śmiechowski*, z suf. -ówek i derywacją dezintegralną. Nazwisko to znane

w Załuskach, z których w 1892 r. została wydzielona omawiana miejscowość (SG XIV 358), por. Станиславъ Смеховскіи (Stanisław *Śmiechowski*) 1888 APRad(58/480/0/1/13, k. 34). Lit.: WójcikRaw 160. UB

Śmiechy zob. **Śniechy**

Śmiechyń zob. **Śmiecheń**

Śmiecin, dziś *Stary Śmiecin*, cz. Ciechanowa, dawniej wś: *Smeczino* 1411 Płoń nr 1704; *Smyeczino* (1416)1456, *Smieczino* (1417)1456 MK 3, 48, 9v; *Smyeczino* 1433 MkM II nr 483; *Smeczino*, *Szmyeczino* 1435, *Szmyeczino* 1437 Zakr II nr 1283, 1405, 2507; *Smyeczino* 1452 SHGMz(Ep. 5, 66–66v); *Szmyeczino* 1482 MK 6, 145v; *Szmyeczino* 1512 SHGMz(Ep. 7, 34v); ... z *Smieczinem* (1565) Lumaz II 4; *Szmyeczino* 1567 ŻDz XVI 323; *Villa Smieczino* 1673 ASK I 66, 379; *Smieczino* 1783–84 RejKor 435; *Śmiecin* 1827 Tabella II 183; *Śmiecin* 1839 MpKwat IV 2; *Śmiecin* 1877 Zin II 159; *Śmiecin*, wś i folw. 1889 SG X 874; *Śmiecin*, wś i folw. 1902 Przew II 702; *Śmiecin* 1921 Sk I 22; *Śmiecin* 1925 Mp-100(37-31); wieś *Śmiecin Stary* 1933 DzUrz(W. Warsz. nr 14, poz. 136, s. 469, 470); *Stary Śmiecin*, -rego -na, *śmieciński*, wś 1971 UN 123, 8; *Stary Śmiecin*, -rego -na 1982 WUN III 334. — Od n. os. *Śmieć* SSNO V 360 (: stp. *śmieci*) lub **Śmiota* (por. stp. *śmiotana*, *śmiotać* Sstp IX 32), z suf. -ino, wtórnie -in. Może jednak n. związana z ap. **směť* w znaczeniu ‘teren oznakowany’, por. słow. *smet* ‘rodzaj podatku’ i liczne n. ter. *Smiêt*, *Smeti*, *Na Smetih* Bezłaj III 270. Człon dyferencyjny od przym. *stary* dla odróżnienia od n. cz. Ciechanowa *Nowy Śmiecin* i *Śmiecin-Kolonie* 1981, 1982 WUN II 598, III 424. Lit.: ZMaz 360. UB

Śmieciska zob. **Śnieciska**

Śmieciszcza zob. **Śnieciska**

Śmieciszcze zob. **Śnieciska**

Śmieciuchowo zob. **Śmieciuchówka**

Śmieciuchówka, wś, suwał., gm. Przerześl, 15 km na pln.-zach. od Suwałk: gościniec, który idzie z *Smiecichowki* do Seyna y po Wygry ieżioro, od włok i zaścianków wsi *Smiecichowki*, z *Smieciechowki* do Grodna, We wsi *Smieciuchowce* ... przy wsi *Smieciuchowce* ... ze wsi *Smieciuchowki* ... gościniec idący z *Smieciuchowa* do Grodna 1639 OKPLit 146, 153, 154,

Śmiedz(i)anowo

155–6; przy wsi *Śmieciuchówce* ... zaścianek od *śmieciuchowców* in scio zrobiony 1645, od granic Pawłówki i *Śmieciuchówki* 1668 WiśnSuw 120; Wieś *Śmieciuchowka*, Wieś *Śmieciuchowka* 1728 AWAK VII 445, 447; P. Przerossensis continet ... *Śmiegluchówkę* (!) 1744 SDV 106; wieś *Śmicichówkę* 1748 PKGE II 210; *Śmieciuchowka* 1781 MpEGr; *Śmieciuchówka* 1784 DekOlw 146; w *Śmieciuchowce* 1813 ASC(Przerośl, U-1813, s. 13); *Śmieciuchowo* 1827 Tabella II 183; *Śmieciuchowka* 1839 MpKwat VI 3; *Śmieciuchówka* 1889 SG X 875; *Śmieciuchówka* 1921 Sk V 86; *Śmieciuchówka*, -ki 1982 WUN III 424. — Zapewne od n. os. *Śmieciuch* RymSEN II 581, z suf. -ówka. W XVII i XIX w. notowany też wariant z suf. -owo. W zapisach z XVII–XVIII w. niejasne wahania wokalizmu u : e : i. Lit.: WiśnSejn 94–5, 106–7; WiśnSuw 108, 119–20, 130. IN

Śmiedz(i)anowo zob. **Śniedzanowo**

Śmie gocino zob. **Śniegocin**

Śmiejki zob. **Kostrzy-Śmiejki**

Śmielik zob. **Śmielnik**

Śmielin, wś, bydż., gm. Sadki, 7,5 km na zach. od Nakła: *Szmyelino* 1443 Koz V 389; *Szczmellino* 1479 Koz I 292; *Schmyelino* 1511/12 VisitGn 331; *Szmyelino* 1534, *Szmyelino* 1535 ASK I 12, 414, 503; *Szczmellino* 1564 ASK I 5, 277v; *Szmellino* 1576 ASK I 12, 664; *Szczmellino* 1578 ASK I 5, 810v; *Smielino* 1580, *Szczmellino* 1591 ASK I 4, 427v, 757; *Smielino* 1618–20 PKal 270; *Smielino* 1639 KsgPoz 684, 497v; villa *Smielno* 1653 Font XII 362; *Szczmielin* 1661 MKI(Tab 42, 39); *Scmielino* 1673, *Smcielno* (!) 1674 ASK I 74, 105v, 256v; *Szczmielin* 1708 MKI(Tab 42, 44); ad villam *Śmielin* 1744 MKI(K 16, 124); *Schmielin* oder *Smielin* 1789 Goldb II 226; *Smiellin* 1793 HolN 195; *Schmellin* 1796–1802 MpSchröt XX; *Schmielin* 1821 Rumpf III 50; *Smielin* 1839 MpHey(Wyrzysk); *Smielin* 1846 KsP 545; *Śmielin*, folw. 1889 SG X 875; *Smielin* 1913 Meyers II 823; *Śmielin*, niem. *Smielin* 1921 Sk X 125, 158; *Śmielin*, -na 1982 WUN III 424. — Pierwotnie *Śćmielino*//*Szczmellino*, od n. os. *Śćmiel* SSNO V 360 (możliwa też lekcja *Szczmiel*, por. stp. *śćmiel*, *szczmiel* ‘trzmieł’ Sstp IX 9, 206), z suf. -ino, od XVII w. -in (w wyniku zmiany rodz.), efemerycznie też -no. Już w XVI w. trudna w wymowie nagłosowa grupa uległa uprosz-

czeniu do *Śm-* (co mogło być wsparte adideacją do przym. *śmiały*), choć jeszcze w poł. XVIII w. notowana jest postać *Śćmielin*. Nazwa pol. była adaptowana do j. niem. jako *Schmellin*, *Schmielin*, *Smielin* (ostatnia forma miała charakter urzędowy do 1918 r.). Ostatecznie ustaliła się urzędowa n. *Śmielin*. PS

Śmielino zob. **Śmielnik**

Śmielniczek, wś nieistniejąca, dziś zapewne *Góry*, cz. wsi Długie Parcele, włoc., gm. Izbica Kujawska: *Szmyelnik nagorny* 1531, *Szmyelyk nagorny* 1532, *Szczmielik nagorny* 1539, *Szmieplik nagorny* 1553, *Szczmielnik nagorni* 1566 ASK I 29, 100v, 132, 181, 201v, 396; *Szczmielnik Nagorny* 1581, *Szczmielnik nagorni* 1582 ASK I 30, 586, 650; *Smielnik Nagorny* 1634 Rpodbrz 229; *Smielnik nagorny* 1662 ASK I 65, 288v; [*Śmielniczek*] 1766 ABMK LXXVI 184; *Smielniczek* 1797 ASC(Izbica Kuj., U-1769–98, k. 167v); *Smielniczek* 1802–03 MpGillyPr; *Śmielniczek* Osada górna 1846 ASC(Izbica Kujawska, UMZ-1846, k. 35); *Smielniczek* 1867 KolbKu 307; *Smielniczek* 1877 Gazeta Warszawska R. 104, nr 60, s. 7. — Dawniej *Śmielnik Nagórny*; o członie pierwszym zob. *Śmielnik*, człon drugi od przym. *nagórny*. Od XVIII w. uniwersalizacja przy pomocy suf. -ek. AtKu identyfikuje *Śmielnik Nagórny* ze *Śmielnikiem*, a *Śmielnik Nadolny* z *Górami*, cz. wsi Długie Parcele, co wydaje się błędne. Lit.: AtKu 249. KS

Śmielnik, wś, włoc., gm. Izbica Kujawska, 6,5 km na pld. od Izbicy Kujawskiej: sorte haereditatis olim ad praedictam villam Długie pertinente, nunc vero haereditati *Szczelmink* adiuncta et incorporata (1437)1592, *Smielnik* (1437)XVII KIJ 213; *Szmyelyk* 1489 Lupbrz 127; *Smyelnyk*, *Szmyelnyk* 1511–23 ŁLB II 449, 450; *Szczmielik* 1527 Vlad XI 40; *Szmyelnyk nadolny* 1531, *Szmyelyk nadolny* 1532, *Szmyelik nadolny* 1539, *Smielik nadolny* 1553, *Scmielik nadolny* 1557, *Szczmielnik nadolny* 1566 ASK I 29, 100v, 132, 181, 201v, 273, 396; *Szczmielnik nadolny* 1581, *Szczmielnik nadolny* 1582 ASK I 30, 586, 650; *Szmiełnik* (1594) KIJ 212; *Smielnik Nadolny* 1634 Rpodbrz 229; *Smielnik Nadolny* 1635 Rpog 151; *Smielnik nadolny* 1662, *Smielnik Nadolny* 1673, *Smielnik Nadolny* 1674 ASK I 65, 288v, 848v, 882v; *Smielnik* 1769 APPozn(54/758/0/1.2/2,

k. 9); *Smielnik* 1783–84 RejKor 845; *Smielnik* 1785 MpPerKu; *Smielnik* 1802–03 MpGillyPr; *Smielnik* 1827 Tabella II 183; *Smielnik* 1839 MpKwat II 3; *Śmielnik* 1877 Zin II 159; *Śmielnik*, wś i os. dwor. 1889 SG X 875; *Śmielnik*, wś i folw. 1902 Przew II 170; *Śmielnik*, wś i os. 1933 SkBy 1702; *Śmielnik*, -ka, cz. wsi Wólka Komorowska 1970 UN 82, 19; *Śmielnik*, -ka, wś 1982 WUN III 424. — Od ap. *śćmiell/szczmiel* 'owad lub roślina trzmielna' Sstp IX 206, z suf. -nik, w XV–XVI w. też -ik. W n. doszło do uproszczenia grupy spółgłoskowej *Śćm-* > *Śm-*. W XVI–XVII w. n. zestawiona z członem *Nadolny* dla odróżnienia od n. wsi *Śmielnik Nagórny* (zob. *Śmielniczek*). AtKu identyfikuje *Śmielnik* ze *Śmielnikiem Nagórnym*, co w świetle materiału i z uwagi na ukształtowanie terenu wydaje się błędne. Lit.: AtKu 249; SHGKu(materiały) 445. KS

Śmielno zob. **Śmielin**

Śmielowice zob. **Chmielów** (5), **Śmiłowice** (2, 4)

Śmielowo zob. **Śmielów**, **Śmiłowo** (1, 2, 3, 4, 5), **Śmiłów** (1)

Śmiłów, os., dawniej wś, kal., gm. Żerków, 4 km na pñ. od Żerkowa: *Smilowo* 1392 Lek II nr 155; ad *Smylowo* (1439) 1476–77 KW V 616; *Sadowo* alias *Szmiłowo* 1449, *Szmiłowo* 1452 Koz III 221; *Szmylowo* 1506, *Szmylowo*, *Smylowo* 1508, *Szmylowo* 1510 ASK I 11, 11, 122, 148, 62; *Smylowo* 1510 NKs 144; *Smilowo* 1552 ASK I 11, 249; *Szmiłowo* 1565 ASK I 13, 49; *Szmiłowo* 1576 ASK I 12, 623; *Smylowo* 1577, *Smielowo* 1578, *Smyelowo* 1580, *Smielowo* 1581, *Smielowo* 1583 ASK I 11, 317, 531, 906, 1052, 1294; we *Śmielowie* 1649 Klint 142; *Smielowo* 1673, *Smielowo* 1674 ASK I 74, 53 i 190; *Smielowo* 1783–84 RejKor 785; Wieś *Smielow* 1789 MKI(Tab 47, 72); *Smilowo* 1798 MpHopf XVII; *Smitow* (!) 1798 HstB I 651; *Smielowo* po 1798 MpPerKI; *Smilowo* 1802–03 MpGillyPr; *Smitow* (!) 1821 Rumpf III 114; *Smielowo* 1823 Mützell IV 334; *Smilowo* 1846 KsP 399; *Smielowo* 1871 GemGut IV 8; *Smielow* 1885 GemLex V 16; *Śmiłów*, urzęd. *Śmielów* (!) 1889 SG X 885; *Smielow* 1913 Meyers II 823; *Śmielów*, niem. *Smielow* 1921 Sk X 29, 158; *Śmielów*, -łowa, *śmielowski*, wś 1971 UN 79, 17; gw. *śmyuuf*, -uova, *śmyuoski*. — Pierwotnie *Smilowo*//*Śmiło-*

wo, od n. os. *Smil* SSNO V 126, z suf. -owo; od końca XVI w. notowana forma *Śmielowo* z poszerzeniem artykulacji -iL- > -eL-. Zmiana rodz. na męski (-owo > -ów) dokonała się zapewne pod wpływem zniemczonych form *Smilow*, *Smielow*. W XV w. efemerycznie występuje oboczna n. *Sądowo*//*Sędowo* (zapis *Sadowo* z 1449 r.), od skróconej n. os. *Sąd* (: *Sędzimir* itp.) SSNO V 20, z suf. -ów. W SG mylnie podano jako urzędową n. *Śmielów* — w tym czasie w obiegu oficjalnym funkcjonowała zniemczona postać *Smielow*. PS

Śmielów zob. **Śmiłów** (1, 2, 3)

Śmiely, wś, włoc., gm. Izbica Kujawska, 7 km na pñ.-zach. od Przedcza: *Rosnyecyzce Smyl* 1489 Lupbrz 124; *Rozniecycze Smilow* 1527 Vlad XI 38; *Rosnyecyzce* 1531, villa *rosnyeczice* 1532, *Rozniecizce Smil* 1539, *Rozniecizce Smilowe* 1566, *Rozniecizce Smilowe* 1577, *Rosznieczice Smilowe* 1579 ASK I 29, 187v, 400v, 437, 490; *Rozniecizce Smilowe* 1583, *Rozniecyczice Smilowe* 1589 ASK I 30, 715v, 761; *Smily* 1594 Vlad XXIII 54; *Rozniecice Smilowe* 1634 Rpodbrz 230; *Rozniecycze Smielowe* 1662 ASK I 65, 291; *Rozniecycze Smielowe* 1674 ASK I 74, 884; [Józef z *Rozniecyc* *Śmielowych* Roźniecki] 1779 ABMK LXXIII 350; *Smily* 1783–84 RejKor 848; *Smily* 1785 MpPerKu; *Smily* 1839 MpKwat II 3; *Smily* 1877 Zin II 160; *Smily* al. *Smieły* 1889 SG X 887; *Smily*, folw. 1902 Przew II 170; *Smieły* 1921 Sk II 26; *Smily*, kol. 1933 SkBy 1703; *Smieły*, -łów, *śmielowski* 1970 UN 82, 8. — Wieś powstała w wyniku podziału dawnych *Rozniecic*, z których wydzieliły się *Rozniecice Gogołkowe*, dziś *Gogoły*, *Rozniecice Świętomirowe*, dziś *Rogózki*, oraz *Rozniecice Śmił*//*Śmiłow(e)*, dziś *Śmiely*; człon odróżniający od n. os. *Smil*, *Smiel* SSNO V 126, także z suf. -ów, -owe. Pod koniec XVIII w. pojawia się postać *Smily*, później *Smieły*, w formie pluralnej bezsufiksальной. W hasłach *Gogoły*, *Rozniecice*, *Rozniecice Świętomirowe* (zob. NMPol III, XI) nie uwzględniono identyfikacji z AtKu. Lit.: SHGKu(materiały) 445; AtKu 245; GórnRWlkp 43. KS

Śmierdnica, cz. Szczecina, dawniej wś: aus den Dörfen Belkow ... *Zmirdinza* ... 1179–81, *Smirdinza* 1188, *Smirdeniz* 1220, *Smirdeniz* 1226, *Smirdinz* 1235, *Smirdenze* 1236, *Smirdence* 1237, villam *Smirdinz* 1240, *Smyrdenis* 1249

Śmierzdowo

PU I 53, 85, 151, 177, 236, 251, 258, 302, 320, 388; *Molenbeke* 1283 PU II 503; *Smirdeniz*, que nunc *Molenbeke* dicitur 1295 PU III 230; *Smirdenitz*, quod nunc *Molenbeke* dicitur ... *Smideniz* 1313 PU V 117, 119; *Molenbecke* 1618 MpLub; *Muhlenbeck* 1628 KIKr 257; *Mühlenbeck* 1789 MpGillyPom; *Mühlenbeck* 1820 Rumpf III 272; *Mühlenbeck* 1913 Meyers II 223; *Mühlenbeck* — *Śmierdnica*, -cy, *śmierdnicki* 1946 MPol XXV nr 142; *Śmierdnica* — *Mühlenbeck*, wś 1951 Rosp 328; *Śmierdnica*, -cy 1982 WUN III 424. — Nazwa słow. **Smřdęca* lub **Smřdŋnica*, od imiesłowu **smřrdęti* (< **smřdęti* ‘śmierdzieć’), także z suf. *-*ŋnica*. Może pierwotnie była to n. wodna. Późniejsza n. niem. *Mühlenbeck*, od *Mühle*, śrdniem. *mole* ‘młyn’ i ap. *Bach*, śrdniem. *beke* ‘potok, strumień’, również wskazuje na pochodzenie od niepoświadczanego hydronimu. Lit.: LorSNH 76; RzDuma II 19–20. BCz

Śmierzdowo zob. **Śmiardowo Krajeńskie**,

Śmiardowo Złotowski

Śmierdząca zob. **Kryspinów**

Śmierdzigrochy zob. **Grochy** (2)

Śmierdzina zob. **Smerdyna**

Śmierławka zob. **Szare**

Śmiesz zob. **Chojny Młode**

Śmieszewo zob. **Śmieszkowo** (1)

Śmieszkowa zob. **Śmieszkowo** (2)

Śmieszkowo (1), wś, pil., gm. Czarnków, 3 km na pld.-wsch. od Czarnkowa: *Szmyescheouo* 1403 KW V 39; *Szmyeschewo* (1403)1450 IuraVic nr 371; *Szmyescheouo* 1406 KW V 101; *Szmyeschewo* (1408)1450 IuraVic nr 369; *Smeszkowo* 1418 SchulzNetzegau 228; *Smeszkowo* et Dambe 1419 KszPoz 6, 9; *Smyeschcowo* 1428 KszPoz 10, 46v; *Smyeskowo* 1476 KsgPoz 9, 41v; *Szmyeszkowo* 1486 KsgPoz 10, 48v; *Smyeskowo* 1497 MK 17, 146; *Smyeszkowo* 1506 KsgPoz 13, 107; *Szmyeskowo* 1508 ASK I 3, 5v; *Smyeshkowo* 1553 ASK I 5, 157v; ville et hereditatis *Smyeszkowo* 1555 KsgPoz 19, 257; *Szmieszkowo* 1563, *Smieskowo* 1567, *Smyeszkowo* 1576, *Smieskowo* 1577 ASK I 5, 219v, 329, 466, 672; *Smieszkowo* 1580 ŻDz XII 10; *Smieszkowo* (1619)1766 TarLan Iv; *Smieszkowo* 1627–28, *Smieszkowo* 1631, *Szmieszkowo* 1660 SchulzNetzegau 229; *Smieszkowo* 1673, *Smieszkowo* 1676 ASK I 68, 1157, 1338; *Szmiskowo* 1730 SchulzNetzegau

229; *Smiskowo*, wś i folw. 1789 Goldb II 230; *Szmyskowa* 1791 MpPerPn; *Smiskowo* 1793 HolN 186; *Smiskowo* 1796–1802 MpSchröt XIX; *Schmischkowo* 1821 Rumpf III 50; *Smiskowo* 1839 MpHey(Czarnków); *Smiskowo* 1841 PlaterPoz 178; i wsiami *Smiskowo* ... *Smieszkowo* 1846 KsP 31, 453; *Smischkowo*, gm. i obszar dw. 1871 GemGut IV 148, 151; *Śmieszków* al. *Śmieszkowo* 1889 SG X 877; *Lindenheim* (Landgemeinde), *Smieszkowo* (Gutsbezirk) 1905 GemLex V 24, 26; *Lindenheim* (fr. *Smieszkowo*), Dorf, *Smieszkowo*, GutsB. 1913 Meyers II 74; *Śmieszkowo*, niem. *Lindenheim*, gm., *Smieszkowiec*, niem. *Smieszkowo*, obszar dw. 1921 Sk X 12, 158; *Śmieszkowo*, -wa, *śmieszkowski* 1967 UN 76, 9. — Nazwa *Śmieszkowo*, od n. os. *Śmieszek* SSNO V 368, z suf. -owo, od XVIII w. notowana również w formie *Smiskowo* ze zwężeniem 'e > i, stanowiącą już zapewne niem. formę adaptacyjną (nagłosowe *S-*, wymowa *ie* jako *i*). W pierwszych zapisach z lat 1403 i 1406 grafem *c* został prawdopodobnie błędnie odczytany jako *e*, co poskutkowało stworzeniem formy *Śmieszewo* w kopii najstarszego dokumentu. Notowana w SG forma *Śmieszków* sztuczna. Na pocz. XX w. władze pruskie przemianowały wś i gm. na niem. *Lindenheim*, a n. *Śmieszkowo* stosowana była na określenie obsz. dw. Po 1918 r. przywrócono urzędowo n. wsi *Śmieszkowo*, natomiast obsz. dw. otrzymał n. *Śmieszkowiec*, zniesioną w 1925 r. wraz z włączeniem obszaru do gm. *Śmieszkowo* (DzU nr 106, poz. 747). Lit.: SHGPn V 8; PPozn 302. PS

Śmieszkowo (1a), os. zaginiona, leżała zapewne koło Kłodziska, pil., gm. Wronki: circa hereditates et molendinum Kłodzysko et *Smeszkowo* 1394 Lek I nr 1866. — Zapis źródłowy wskazuje na lokalizację w pobliżu Kłodziska, jednak nie można wykluczyć, że dotyczy on wsi *Śmieszkowo* (1). Lit.: SHGPn V 8; Koz III 221; PPozn 302. PS

Śmieszkowo (2), wś, ziel., gm. Sława, 6 km na ptn.-wsch. od Sławy: [*Smieszkowo*] 1600 TekiDw(Gr. Wschowa nr 17, 1036); villas et hereditates ... Potrzebowo et *Smieszkowo* 1609 KsgPoz 29, 885v; *Smieszkowo* 1634 KsgPoz 41, 40; *Lacha* 1643, *Lachow*, *Lache* 1654 Sprungala 200; novas colonias *Smieszkowo* et Potrzebowo 1663

Koz V 320; *Lache* 1665 MpPPosn; *Śmieszkowo* 1673 ASK I 68, 1266; *Lachau* 1739 MpWiel-Glog; *Śmieszkowo*, Cmeto *Śmieszkowiensis* 1775 ASC(Śmieszkowo, M-1775–1911, k. 1); *Śmieszkowo* 1783–84 RejKor 830; *Śmieszkowo* 1794, aus dem Dorfe *Lache* 1795 ASC(Śmieszkowo, M-1775–1911, k. 20, 22); *Lache* 1802–03 MpGillyPr; *Lache* (*Śmieszkowo*) 1822 Mützell III 54; *Lache*, *Śmieszkowa* 1838 AmtBromberg 40; *Śmieszkowo* (*Lache*) 1839 PlaterPoz 139; *Śmieszkowo* 1846 KsP 411; *Śmieszków*, niem. *Lache* 1889 SG X 878; *Lache* — *Śmieszkowo* 1945 Biul-ZO I 49; *Lache* — *Śmieszkowo*, -wa, *śmieszkowski* 1947 MPol nr 111, poz. 719; *Śmieszkowo*, -wa 1982 WUN III 424. — Pierwotnie *Śmieszkowo*, od n. os. *Śmieszek* SSNO V 368, z suf. -owo; wś powstała u schyłku XVI w. Nazwa niem. stanowi zapewne nawiązanie do n. pol., por. niem. *lachen* 'śmiać się', choć nie można wykluczyć, że powstała niezależnie od ap. niem. *Lache* 'łacha, kałuża, bagno' DWB XII 13–7, 79. Twierdzenie M. Sprungali, dysponującego zapisami dopiero od 1643 r., o tym, że to pol. n. *Śmieszkowo* stanowiła fałszywe nawiązanie do n. niem., w świetle przytoczonego materiału źródłowego jest bezzasadne. Lit.: SHGPn V 7–8; Sprungala 200–7. PS

Śmieszków, os. zaginiona, w pobliżu Grąbkowa, koniń.: partem hereditatis ... *Smeskovo* 1297, *Smescow*, in *Smeszcovo* 1324 KW II 133, 371, 376. — Od n. os. *Śmieszek* SSNO V 368, z suf. -owo, -ów. Lit.: SHGŁęc II 142; Nieckula, -ov-207. KS

Śmieszków zob. **Śmieszkowo** (1, 2)

Śmieszne, cz. wsi Kowalewek, dawniej wś, koniń., gm. Rzgów: *Olędry Kowalewskie* 1781 ASC(Sławsk, 1776–1808, s. 22); *Olendry Kowalewskie* 1785, *Olendry od Kowalewka* 1790 ASC(Sławsk, 1776–1808, s. 32, 53); *Smieszne* praedium 1795, *Smieszne*, *Olendry kowalewczane* 1798, *Smieszne* 1799, *Holenderia Kowalewce*. 1801 ASC(Sławsk, 1776–1808, s. 65, 73, 74, 81, 100); *Hol. Smirzna* (!) 1802–03 MpGillyPr; *Szmieszne* 1804 ASC(Sławsk, 1776–1808, s. 126); *Holendry Kowalewek* czyli *Szmieszne* i Sławskie 1824 Gazeta Warszawska nr 62, 884; *Kowalewek* 1827 Tabella II 233; *Holędry Kowalewek* czyli *Smieszne* i Sławskie ... z *Holędrami Kowalewek*, czyli *Smieszne* i Sławskie zwanemi 1827 Gazeta

Warszawska nr 99, 928; z Hollendrów *Kowalewskie* czyli *Smieszne* zowiących się 1833 DzPow nr 142, 577; *Smieszne Hol.* 1839 MpKwat I 2; *Kowalewek v. Kowalewskie holędry* 1842 DzUrz-(G. Kal. nr 25, 18); *Smieszne*, kol. 1851 DzUrz-(G. Warsz. nr 35, 830); *Śmieszne*, kol. 1889 SG X 878; *Śmieszne*, kol. 1921 Sk II 37; *Śmieszne*, wś 1967 SM 1137; *Śmieszne*, -nego 1982 WUN III 424. — Miejscowość powstała jako os. olęderska przy wsi *Kowalewek* (zob.), stąd jej początkowa n. od terminu osadniczego *holędry*//*olędry* z członem lokalizującym od n. m. *Kowalewek* dla odróżnienia od pobliskiej miejscowości o n. *Sławskie Holendry* (zob.). Równolegle stosowano n. *Śmieszne Holendry* (z późniejszą elipsą członu utożsamiającego), od przym. *śmieszny*, zapewne o charakterze żartobliwym. PS

Śmietanek zob. **Śmietanki** (2)

Śmietanka zob. **Garbatka** (2), **Śmietanki** (2)

Śmietanki (1), cz. wsi Kościesze, dawniej wś, ciech., gm. Świercze-Koty: *Slunczewo* alias *Snyothanky* 1489 SHGMz(Z 117, 339v); *Smiotanki* 1501 ZHer nr 803; *Slunczewo Smyotanki* 1510 SHGMz(Z 20, 287); nob. Martini Smyothanka de *Slonczewo* 1513 SHGMz(PT 1, 99v); *Slonczewo Smyotanki* 1524 SHGMz(Z 26, 371v); *Snythankj* (!) 1530, *Snyethankj* 1531, *Slonczewo Smiotankj* 1576 ASK I 43, 582v, 606, 816; *Slonczewo Śmietanki*, *Śmietanki* 1673, *slonczewo smietanki* 1674 ASK I 66, 247v–248, 281v; *Slonczewo Śmietanki* 1783 MpPerMz; *Slonczewo Śmietanki* 1783–84 RejKor 594; *Slonczewo Śmietanki* 1808 MpTex XI; *Slonczewo śmietanki* 1827 Tabella II 181; *Śmietanki* 1839 MpKwat IV 2; *Śmietanki* 1889 SG X 878; *Śmietanki*, folw. 1921 Sk I 134; *Śmietanki*, -nek 1982 WUN III 424. — Od n. os. *Śmiotanka*, *Śmietanka* SSNO V 369 (por. też zapis z 1513 r.), w l. mn. W XV–XVI w. także w postaci *Śmiotanki*, *Śnietanki* pod wpływem gw. zmiany *m̃ > ñ*. Okresowo n. zestawiona *Slunczewo-Śmiotanki*//*Slonczewo-Śmiotanki*; o członie pierwszym zob. *Śłończewo*. Lit.: ZMaz 360. UB

Śmietanki (2), wś, rad., gm. Kozienice, 4 km na pld.-wsch. od Kozienic: Ruda cum molendinis 1662 ASK I 67, 96v; Villa Ruda dicta (!) *Śmietanki* (1676)XVIII RPogMłp 327; Molendinum *Śmietanka* et Ruda 1711 ASK I 62, 878; *Śmietanka* 1750–99 AGAD(Zb. Kart. 68-4); *Śmieta-*

Śmietanki

nek 1755 AGAD(Zb. Kart 507-02); *Śmietanka* 1783–84 RejKor 382; *Śmietanki* 1787 Spis 416; *Śmietanki* 1791 MpPerSd; *Smetanka* 1801–04 MpHeld; *Śmietanki* 1827 Tabella II 183; *Śmietanki* 1839 MpKwat V 6; *Śmietanki* 1889 SG X 878; *Śmietanki* 1921 Sk III 52; *Śmietanki, -nek, śmietankowski* 1970 UN 25, 16. — Pierwotnie n. młyn przy wsi Ruda (19), później powstałej przy nim osady, od n. os. *Śmietanka*, którą posługiwała się rodzina tutejszych młynarzy, por. Item aliud molendinum, cuius possessor est *Śmietanka* in bonis Janikow, ultra Rudam in sylwa extructum 1470–80 DB II 566, Młynarze Xiedza Opatu Sieciechowskiego, iako *Śmietanka*, Propheta, Słowik 1629 Lustracje 33, 442v. Być może informacja z Długosza (1470–80) odnosi się do omawianej miejscowości. Lit.: KopRad 403; Gacki, Benedyktynski klasztor w Sieciechowie według pism i podań miejscowych, 1872, 179. IN/PS

Śmietanki zob. **Bieńki-Śmietanki, Kruszenica**

Śmietki, os., dawniej wś, suwal., gm. Mikołajki, 8 km na zach. od Mikołajek: *Klein Faschtzer Verschreibung uff zwölff Hueben ... an Meitzen gelegen* (1549) AF XI 212; *Klein Faschtzen* 1563 OF nr 9697, s. 250; *Klein Faschtzen* 1623–24 AF XI 212; *Schnittken* (1647) KęŁ 483; *Klein Faschtzenn* 1663 OF nr 9750, k. 35; *Klein Faschtzen* oder *Schnette* 1655 BiałOsad 121, 153; *Snitki* 1663 MpNaroński; vorwerg *Schnittchen* 1681 Masovia X 255; Ambt *Schnittken*, Vorwerck *Schnittken*, *Schnittken* 1751–57 GStA PK(PT, Amt *Schnittken*, Nr. 1, s. 1, 95, 103); *Schnittken* 1785 Goldb III 144; *Schnittken* 1796–1802 MpSchröt XVII; *Schnittken*, Amts-Vorw. 1821 Rumpf III 55; *Schnittken*, *Śmietki*, -tk, wś ok. 1859 Szczes-Teka 33; *Śmietki*, niem. *Schnittken*, wś 1889 SG X 878; *Schnittken*, Dom[äne] 1913 Meyers II 738; *Schnittken* — *Śmietki*, -tek, *śmietecki* 1947 MPol XXV nr 111; *Śmietki*, -tek 1982 WUN III 424. — Dawniej n. zestawiona: niem. *Klein Faschtzen*, pol. *Małe Faszczce*, dyferencyjna w stosunku do n. pobliskiej wsi *Faszczce* (zapis w NMPol VI błędnie zidentyfikowany z Majczem). Pierwsze nadanie z 1549 r., wystawione przez księcia Albrechta, dotyczy 12 włók w okolicy jez. Majcz. Nazwa niem. *Schnittken*//*Schnette* może oddawać n. pol. *Śnietki*, od n. os. *Śnietka* (: *śniat* ‘pień krze-

wu, drzewa’ lub raczej od *śnieć*), albo *Śmietki*, od n. os. *Śmietka* (: *Śmiat-ala*, *śmიაა*, *śmიაა* ‘zmiotąć’) RymSEN II 580, 582, w l. mn. Por. jednak niem. n. os. *Schnittke* (: *schneiden* ‘krojać, ciąć’) Gott 441–2. Lit.: Mrągowo. Z dziejów miasta i powiatu, 1975, 156; Barkowski, AF XI 212; BiałOsad 24–5, 121, 153. RP

Śmieć, os. notowana do 1967 r., dawniej wś?, szczec., gm. Stepnica, 10 km na pld. od Wolina: *Sminz* 1740 Froese 131; *Schminz* 1784 Brügg II 22; *Schminz* 1789 MpGillyPom; *Schminz* 1829 MpUMbl 863; *Schminz* — *Śmieć*, -cia, *śmiećki* 1947 MPol nr 111, poz. 719; *Śmieć* — *Schminz*, os. 1951 Rosp 328; *Śmieć*, zniszcz. 1964 Mp-25(Goleniów); *Śmieć* 1967 SM 1138. — Nazwa ponowiona z n. ter., por. in agris cultis et incultis, pascuis, paludibus, pratis, piscacionibus, nemoribus, mericis et arbustis, videlicet *Smyntz* et Ceretin 1318 PU V 367. Zapis ten często jest mylnie odnoszony do miejscowości, która powstała dopiero w latach 1731–39 (Brügg II 22, BerghausPom II/6, 436). Nazwa niejasna, może to **Śmѣньсь*, od n. os. **Śmѣнь* (: **śmѣti* ‘mieć śmiałość, odwagę’ i **śmѣjati sę* ‘śmiać się’), lub **Žьмѣньсь* (: *žėti*, *žьmq* > *žqć*, *žmę* ‘wyciskać wodę, wyżywać’ SEBor 721, zob. *Žminne*, też BańMorf 126). Po 1945 r. wprowadzono urzędowo n. *Śmieć*. Śladem po n. miejscowości jest dziś n. ter. *Śmieć*, łąka (z adideacją do ap. *śmieć*), por. Ur. *Śmieć* 1964 Mp-25(Goleniów), *Śmieć* 1970 Mp-100(81.06.3), *Śmieć* XXI PRNG, por. też n. półwyspu *Śmiecka Kępa*, niem. *Schminzer Ort* (a loco et stagno, quod dicitur *Smyntzenort*, hoc est ubi *Smyntz* terminatur 1318 PU V 367). Lit.: RzDuma II 155. BCz/PS

Śmigiel, mto, leszcz.: die stadt *Coschnaw* (1400)1580 KW XI 67; *Smigel* 1408 SHGPn V 8; Remschilini heredis de *Smygla* et Kossznaw 1411 KW V 180; w/żmiglu 1415 RWlkp III nr 542; in einer aufsatzunge der stadt genand *Coschnaw* zum stadtrechte nach Magdeburgischem rechte (1415?)1580 KW VII 586; *Smygel* 1421 RWlkp I nr 1080; *Smygel*, *Smigel* (1426)1427 KW IX 3–4; *Smygyel* 1427 RWlkp I nr 1243; *Smygiel* 1433 SHGPn V 8; *Smigel* 1435 KsgPoz 1, 158; vom *Smigil* 1438 ARP I nr 109; de Costen alias de *Smigel* 1444, de *Smikel* 1450 MUKr I 203, 231; *Smygil* 1452 SHGPn V 8; *Smigiel* 1460 HMPn II

7; *Smygel* 1467 KsgPoz 6, 266; *Smigel* 1469 ARP I nr 1117; *Smygel* 1470 KsgPoz 8, 109; *Smyghel* 1474 SŹr III 157; *Smygyel* 1474, *Smygiel* 1475 MUKr I 374, 381; *Smygel* 1503 KsgPoz 12, 267v; *Smygel* (1515) IuraVic nr 523; *Schmygel* 1523, *Szmigiel* 1527 SHGPn V 8; *Smigiel* 1561 ASK I 3, 338; *Szmigiel* 1563, *Smigiell* 1565 ASK I 4, 200v, 296; *Smygiell*, *Smygiel* 1567, *Smigiel* 1576 ASK I 5, 389, 390, 638v; *Smigiel* 1622–24 PPozn(Tab 1, 52); *Smigiel* Oppid. 1631 ASK I 65, 190; *Smigiel* 1673, *Smigiel* 1676 ASK I 68, 1249, 1445; *Schmigiel* 1746, *Schmiegel* 1766 BBKon 58, 62; *Smigel* w wielkiey Polsz. 1766 Lustracje 15a, 41; *Smigiel* 1775 PPozn(Tab 7, 13); *Smigiel* miasto 1783–84 RejKor 808; *Szmigiel* 1791 MpPerPn; *Szmigiel*, *Smigiel* ok. 1796 PerOpis VIII 41, 42; *Schmiegel*, polnisch *Szmigiel* oder *Smigiel* 1798 HstB I 464; *Schmiegel*, *Smygiel* 1802–03 MpGillyPr; *Schmiegel* (*Szmigiel*) 1823 Mützell IV 255; w *Szmiglu*, *Szmigiel*, właściciel ... *Szmigla* 1846 KsP 204, 205, 206; *Schmiegel* 1871 GemGut IV 40; *Szmigiel* al. *Śmigiel*, urzęd. *Schmiegel* 1892 SG XII 8; *Śmigiel*, niem. *Schmiegel*, mto 1921 Sk X 94, 158; *Szmigiel* 1921 Mp-100(40-23); *Śmigiel*, -gla 1982 WUN III 424. — Miasto lokowane na prawie niemieckim prawdopodobnie ok. 1388 r. (Jurek 82) na gruntach wsi *Koszanowo* (2) i początkowo było określane taką nazwą (pierwszy zapis oddaje n. w zniemczonej formie *Koschnau*, pochodzącej zapewne z tłumaczenia przywileju lokacyjnego). Późniejsza n. *Śmigiel* (lub *Szmigiel*) nie jest jasna. Historycy na ogół łączą ją ze *śmigłami* znajdujących się tu w średniowieczu licznych wiatraków. K. Zierhoffer pisze o pochodzeniu od ap. *śmig* ‘skrzydło wiatraka’, czas. *śmigać*. Brak jednak poświadczeń w polszczyźnie takich wyrazów pospolitych przed XVI w., stąd też zapewne S. Rospond i D. Podlawska skłonni są raczej łączyć ją z n. os. *Śmigiel* SSNO V 369. Tu jednak wątpliwości może budzić fakt, iż odantroponimiczne bezsufiksalne n. m. w l. poj., poza n. młynów, były w średniowieczu rzadkością. Osobną kwestią jest pochodzenie samej n. os. *Śmigiel*, też *Szmigiel* (SSNO V 312), która wg Z. Klimka (SE-Mot V 227) jest pochodzenia niem. (w SSNO są to warianty niem. n. os. *Schmiedel*, *Smidel* itd., odnoszące się do tej samej osoby z Wielkopolski), natomiast Rospond łączy ją z ap. *śmigiel* ‘szcze-

bel nieokrągły w drabinie wozu’, *śmigły* ‘wysoki, szczupły’ (z tym ostatnim również Gott 440 wiąże niem. n. os. *Schmiegel*). Zakładając, że n. m. *Śmigiel* pochodzi od antroponimu, to z uwagi na fakt niem. pochodzenia założycieli miasta — rodziny von Oppeln (wywodzili się z Oppeln na Łużycach, a do Wielkopolski przybyli ze Śląska, zob. Jurek 79, 82–3) — można z dużą dozą ostrożności przyjąć za Klimkiem niem. proveniencję antroponimu. Wartą rozważenia możliwością (zasugerowaną przez Z. Babiką) jest interpretacja n. m. *Śmigiel* jako struktury dzierzawczej **Smigl-jb* > **Śmigl* z późniejszym pojawieniem się wstawnego -e-. Nie do przyjęcia jest natomiast propozycja K. Rymuta, by n. m. *Śmigiel* wywodzić od przym. *śmigły* ‘wysoki, szczupły’ w związku z położeniem mta na wzgórzu. Lit.: SHGPn V 8–14; RospSEMiG 386–7; RymNmiast 241; ZierNmiast 148–50; PPozn 302; Jurek, Metryka miasta Śmigla, [w:] Pamiętnik Towarzystwa Miłośników Ziemi Kościańskiej XII 73–101. PS

Śmigielno zob. **Śmigno**

Śmiglna Wola zob. **Śmigno**

Śmigłno zob. **Śmigno**

Śmigłowa Wola zob. **Śmigno**

Śmigno, wś, tarn., gm. Lisia Góra, 7 km na ptn. od Tarnowa: *Smilno* (1105) KTn 2, fals. XIV; *Smilno* (1123–25) 1275 AP XVIII, fals. XIV; *Smilno* (1229) KTn 22, fals. XV; *Smildno* 1393 Proch nr 12; *Smydlno* 1448 Sng II 147; de *Smylgua* 1455 DPKW II nr 133; *Smylna* 1471 Matr I nr 709; *Szmylno* alias *Wolya* 1490 SHGSd(TP 23, 157); *Szmyglno* 1504, *Smyglno* 1506 ASK I 7, 62, 158; *Smyglno* 1508 Matr IV/1, nr 251; *Smylgna volia* 1510 ASK I 10, 68; *Szmyglna wolya* 1525 ASK I 8, 121; *Wolya dicta Szmygno* 1529 LR 110; *Smyglna Vola* 1530 ASK I 8, 282; *Smygelno seu Volia* 1536 ASK LIV 12, 69v; *Smiglna vola* 1538 ASK I 8, 398; *Smyglna wolya* 1538 ASK I 50, 116; *Smilgna* 1576, *Smiglna* 1577 ASK I 9, 188v, 319; *Smyglowa wolya* 1581 ASK I 8, 847v; *Smignowa* (1629) RPobPilz 257; *Smignowa* 1673 ASK I 67, 747v; *Smignowa Wola*, **Śmigno** (1676) XVIII RPogMłp 373, 374; **Śmigno** 1779–83 MpMieg; **Śmigno** 1855 MpKum; **Śmigno** 1889 SG X 878; **Śmigno** 1921 Sk XII 35; **Śmigno**, -na, *śmigienieński* 1964 UN 15, 54. — Nazwa niejasna, a dotychczasowe próby jej objaśnienia nie są

Śmignowa

w pełni przekonujące. Może pierwotnie **Śmidlno*, od zanikłego ap. **śmidlo* (por. gw. ap. *śmidel* ‘hebel’ SGPREi(kartoteka), choć ten uważany za germanizm), z suf. *-no*, zob. też *Krużłowa* (1), dawniej *Śmidlno*. A. Bańkowski, opierając się wyłącznie na jednym zapisie z 1393 r., wywodzi n. od n. rośliny **smł’dŏ* (> *śmild*, *smold*), co raczej mało prawdopodobne. Z kolei H. Borek odczytuje ją jako *Śmigielno* i wyprowadza od ap. *śmigiel* ‘drażek do skręcania postronków; szczeble w drabince; beleczki w bronie, w których tkwią zęby (broniaki), a także urządzenie we młynie’ (SW VI 744), jednak pierwsze formy z *-gl-* (które powstały wskutek dysymilacji *-dl-* > *-gl-*) pochodzą dopiero z pocz. XVI w. W świetle tego należy przyjąć, że związek z ap. *śmigiel* oraz z n. os. *Śmigiel* SSNO V 369 ma charakter wtórny; dopiero w XVI w. pojawiają się także zapisy typu *Śmigielno*, *Śmiglna Wola* i *Śmigłowa Wola*, które mogą nawiązywać do wspomnianych podstaw. Postać *Śmigno* powstała niewątpliwie przez uproszczenie wcześniejszego wariantu *Śmigłno*. Lit.: OPilz 57; Borek, *-bn-* 220; Bańkowski, JPol LXIV 139–40.

Śmignowa zob. **Śmigno**

Śmignowa Wola zob. **Śmigno**

Śmilcz, wś, kosz., gm. Barwice, 3 km na pld.-wsch. od Barwic: *Smiltze* 1618 MpLub; *Gr.* u. *Kl. Smilcz* 1753 Glasenapp, Vollständige... 251; *Schmiltz* 1758 APSzczec(65/16/0/60/400, s. 320); *Schmilz*, *Kl. Smilcz* 1780 MpSchmettau; Buschgütern *Groß- und Klein-Schmilz* 1784 Brüg II 740; *Gr.*, *Kl. Smilcz* 1789 MpGillyPom; *Gross Schmilz*, *Klein Schmilz* 1823 Mützell IV 256; *Gross Schmilz*, *Klein Schmilz* 1864 VOPPB II 409, 615; *Schmilz* 1885 GemLex IV 116; *Schmilz* 1913 Meyers II 732; *Schmiltz* — *Śmilcz*, *-cza*, *śmilecki* 1950 MPol nr 8, poz. 76; *Śmilcz* — *Schmilz*, os. 1951 Rosp 328; *Śmilcz*, *-cza* 1982 WUN III 425. — E. Rzetelska-Feleszko i J. Duma uznali n. za niejasną na gruncie słow., ale jednak nie niemiecką. Por. ap. *czmiell/szczmiel*, dial. *ćmiell/śćmiel* ‘trzmieł’ (< psł. **čьmelъ*/**čьmel’b*) SEBor 650, słow. *smilj* ‘kocanka’ (Helichrysum arenarium), *smiljka* (< przym. **smilb* ‘coś co ma ostre, spiczaste liście’) Bezlaj III 271. Nie można wykluczyć też n. dzierżawczej z suf. **-jb* utworzonej od n. os. **Smilk*, **Smilc* (z płnopol. refleksem **-ьkъ*, **-ьcъ*;

por. *Smilek* SSNO V 127) lub *Smilsz* SSNO V 127. W XVIII–XIX w. dodatkowe człony od niem. *gross* ‘duży’ i *klein* ‘mały’ w związku z podziałem miejscowości. Lit.: LorSNH 106; KozAt 22; RzDuma I 278; Glasenapp, Vollständige Genealogie des alt-hinterpommerschen Geschlechts... von Glasenapp, II, 1897, 251. PS/RSz

Śmilgna Wola zob. **Śmigno**

Śmilno zob. **Krużłowa** (1), **Śmigno**

Śmilodowo zob. **Śniodowo**

Śmilowa Wola zob. **Wola Łokotowa**

Śmilowice (1), cz. Mikołowa, dawniej wś, kat.: bey *Smilowicz* 1394 CdSil XX 63; wes *Smilowicze* 1517 RTNSI II 236; *Schmylowitz* ein dorff 1536 APKat(17/53/5/65/1, k. 74); Der scholzhue *Schmilowicz* 1572 Kurb 60; *Smilowice* 1593 SNGSI XIV 28; *Schmillowitz* 1620 ZivB 371; *Schmilowicz* 1628 ZfGS LXVI 146; *Schmilowitz* 1636 IPles 111; *Smilowitz* 1723 KatKar 188, 94; *Schmilowitz*, P[olonice] *Smilowice* 1736 MpWielRat; *Smilowitz* 1743 SHSchl I/3, 132; *Smilowitz* 1779 Büsching XIII 321; *Smilowitz* 1783 Z II 107; *Smilowitz* 1821 Rumpf III 114; *Smilowitz*, *Zmilowice* (!) 1845 K 642; *Śmilowice* (*Smilowicz*) 1920 PrusSG 69; *Śmilowice* (*Smilowicz*) 1922 DzUŚI nr 13, poz. 43; *Śmilowice*, *-wic* 1982 WUN III 425. — Od n. os. *Smil* SSNO V 126 (: *smilować się*), z suf. *-owice*. Nazwę zmieniono jako *Schmillowitz*, *Smilowitz*. Miejscowość została włączona do Mikołowa w 1975 r. wraz z pozostałym obszarem gm. Mokre (DzU nr 15, poz. 88). W SNGSI błędnie przypisano do Śmiałowic zapisy *Schmilowitz* 1679, *Smilowitz* 1687/88 J II 265, 575, które odnoszą się do miejscowości *Smilovice* w Czechach (koło Trzyńca). Lit.: SNGSI XIV 28. PS

Śmilowice (2), wś, krak., gm. Nowe Brzesko, 5 km na pñ.-wsch. od Nowego Brzeska: de *Smilouicz* 1381, *Smylouicze* 1398 Krak nr 775, 6635; *Smislowicze* (!) 1437 SHGKr(Terr. Crac. 150, 26); *Szmilowicze* 1470–80 DB II 147; *Smylowycze* 1490 ŻDz XV 443; *Smylowycze* 1508 Matr IV/1, nr 331; *Szmilowicze* 1520, *Smylowycze* 1522 Matr IV/2, nr 12694, 13098; *Smylowycze* 1529 LR 69; *Szmilowicze* 1552 Matr V/2, nr 5677; *Smilowice*, *Smilowicze* 1564 Lukrak I 59, II 84; *Smilowice* 1581 ŻDz XIV 8; *Smilowice* 1659–64 Lukrak 687; *Smilowice* (1676) XVIII RPogMłp 33; *Smilowice* 1680 Rej 99; *Smilowice* 1783–84

RejKor 372; *Szmiłowice* 1789 SHGKrMat 303; *Smielowice* 1801–04 MpHeld; *Smielowice* 1839 MpKwat III 8; *Śmiłowice* 1889 SG X 886; *Śmiłowice* 1921 Sk III 62; *Śmiłowice, -wic, śmiłowicki* 1964 UN 13, 89. — Od n. os. *Smil, Smiel* SSNO V 126, z suf. -owice. W zapisach n. poświadczono mieszanie szeregu sz : ś : s. Lit.: RKrak 167; Rym-Patr 64. IN

Śmiłowice (3), przys., dawniej wś, opol., gm. Pakosławice, 11 km na pñ.-zach. od Nysy: *Choransovitz, Smilowitz* alio nomine *Choranssowitz, Smilowitz* pars ville ok. 1300, *Smylsdorf* 1360 CdSil XIV 23, 33, 35; *Schmyelsdorf* 1373, *Schmielsdorf* 1378 Allnoch, Schlesische... 24; *Smylsdorf* 1380, *Smeysldorf, Smeilsdorf* 1381 CdSil XIV 23; *Schmilsdorf* 1382, *Schmeilsdorff* 1383 Allnoch, Schlesische... 24; *Smyłowicz* 1397 Reg nr 99; *Smeil ... von Schmeildorf, Smeilsdorf* (1412)XVI CdSil VI 32; *Zchrakowicz* (!) 1438 RegGŚl II nr 501; *Smeilsdorf* (1440)XVI, *Smeildorf* (1441)XVI CdSil VI 64; *Schmeltzdorff* 1651/52 J I 196; *Schmeltzdorf* 1658 MpDSGrot; *Schmeltzdorff* 1666/67 J I 637; *Schmeltzdorf* 1736 MpWielGrot; *Schmelzdorf* 1784 Z III 374; *Schmelzdorf* 1845 K 597; *Schmelzdorf* 1945 Wrzosek 45; *Schmelzdorf* — *Śmiłowice, -ic, śmiłowicki* 1948 MPol XXV nr 14; *Śmiłowice, -wic* 1982 WUN III 425. — Na pocz. XIV w. miejscowość występuje pod dwiema nazwami. Nazwa *Śmiłowice*, z suf. -owice, od n. os. *Smil//Smiel*, używanej przez właścicieli wsi (bądź jej części), por. Franczko *Smyel* 1360 CdSil XIV 23. Nazwę tę substytuowano w j. niem. jako *Schmielsdorf*, następnie *Schmeilsdorf* (analogicznie do n. os., por. zapis z 1412 r.), od XVII w. *Schmelzdorf* (w wyniku adideacji do ap. *Schmelz* ‘glazura, lakier’). Zapisy *Choransovitz* i *Choranssowitz* S. Rospond odczytuje jako *Chorążowice* i wywodzi od n. os. *Chorąży* SSNO I 332. Według A. Bańkowskiego oddają one raczej n. *Chorzęszowice*, od n. os. **Chorzęsz* (ta od im. złożonych na *Chor-*), por. n. m. *Chorzęszów*, dziś *Chorzęszów*. Lit.: SNGŚl XIV 29; Rospond, RKJWr I 34–5; RospPatrŚl 103, 155; Bańkowski, Onom XXIX 135; Allnoch, Schlesische Geschichtsblätter, 41/1 (2014), 23–31. PS

Śmiłowice (4), wś, włoc., gm. Chocień, 9 km na zach. od Kowala: *Smilouicze* 1347 CdP II

275; *Szmiłowice* 1421 Koch nr 2398; *Smyłowicze* 1435 Vlad XI 7; *Smilowicze* 1438, 1443, *Smyłowicze* 1457 CdP II 868, 886, 913; *Szmyłowicze* 1476 Matr I nr 1365; *Smyłowycze* 1489 Lupbrz 94; *Szmiłowicze* 1527 Vlad XI 36; *Smielowicze* 1557–66 ŻDz XIII 8; *Smilowicze* 1584 Vlad XXII 176; *Smielowice* 1594 Vlad XXIII 56; *Smilowice ... Smielowice* 1598 Vlad XX 91, 92; *Śmiłowice* 1634 Rpodbrz 218; *Smielowice* 1674 Rpog 138; Wieś *Smilowice* 1728 ASK 84/19, 239; *Szmiłowice* 1758 Lustracje 13, 103; *Smilowice* 1785 MpPerKu; *Smilowice* 1827 Tabella II 183; *Smielowice* 1839 MpKwat II 3; *Śmiłowice* 1889 SG X 886; *Śmiłowice, -wic* 1982 WUN III 425. — Od n. os. *Smil, Smiel* SSNO V 126, z suf. -owice. Lit.: SHGKu(materiały) 444–6. KS

Śmiłowice zob. **Ćmiłów**

Śmiłowo (1), wś, bydż., gm. Więcbork, 3,5 km na wsch. od Więcborka: *Smielowo* (1405)1511–23 ŁLB I 331; *Smyłowo* 1427 Koz V 321; *Smyłowo* 1511/12 VisitGn 333; *Szmiłowo* 1564, *Smilowo* 1565, *Smielowo* 1578 ASK I 5, 284v, 272v, 824v; *Smilowo* 1652–53 Font XII 247; *Smielowo* 1673 ASK I 74, 107; *Smilowo* 1708 MKI(Tab 42, 44); *Schmilowo* 1789 Goldb II 226; *MpSchröt* 1793 HolN 196; *Schmilowe* 1796–1802 MpSchröt XIV; *Smilowo* 1821 Rumpf III 114; *Schmilowo* 1868 JMar 12; *Śmiłowo* al. *Śmiłowo*, niem. *Schmilowo* 1889 SG X 876; *Schmilowo* 1913 Meyers II 732; *Śmiłowo*, niem. *Schmilowo* 1921 Sk XI 42, 88; *Śmiłowo, -wa, śmiłowski* 1971 UN 184, 20. — Od n. os. *Smil, Smiel* SSNO V 126, z suf. -owo; n. zniemczona jako *Schmilowo*. PS

Śmiłowo (2), wś, leszcz., gm. Poniec, 1 km na pñ.-wsch. od Ponieca: *Smelow* (1310)1608 KW II 275; *Smilowo ... de Smilowa* (1366)1608, vil-lam dictam *Smilow* (1370)1608 KW III 282, 340; *Smilowo* (1410)1555, *Szmiłowo* 1411 SHGPn V 23; mýedży *Smilowem* a Drzewczem 1423 RWlkp III nr 999; *Szmyłowo* 1498 MK 17, 296v; ad lit-tus alias na Brzeg *Smyłowski ...* ad granities *smyłowskye* 1527 KsgPoz 73, 516; *Szmyłowo* 1540 TekiDw(1225, nr 234); *Szmiłowo* 1565 ASK I 4, 294v; *Smyłowo* 1567, *Smilowo* 1576 ASK I 5, 368v, 624; *Smilowa* 1580, *Smilowa* 1583 ASK I 6, 286, 565; *Smielowo* 1622–24 PPozn(Tab 1, 50); *Smielowo* 1673, *Smielowo* 1676 ASK I 68, 1238, 1432; Poniec cum ... suburbiis Widawa, *Smilowo*

Śmiłowo

1676 KsgPoz 289, 97; *Smilowo* 1775 PPozn(Tab 7, 11v); *Smielowo* 1783–84 RejKor 756; *Smielowo* 1791 MpPerPn; *Smielowo* 1802–03 MpGillyPr; *Smilowo* 1823 Mützell IV 335; *Smylowo* 1824–26 KDR nr 348; *Smilowo* 1834 MpHey(Krobia); *Smielowo* 1846 KsP 233; *Smilowo* 1871 GemGut IV 116; *Śmiłów*, urząd. *Śmiłowo* (!) 1889 SG X 885; *Smilowo* 1913 Meyers II 823; *Śmiłowo*, niem. *Smilowo* 1921 Sk X 17, 159; *Śmiłowo*, -wa, *śmiłowski* 1970 UN 78, 25. — W SG mylnie podano jako urzędową n. *Śmiłowo* — w tym czasie w obiegu oficjalnym funkcjonowała zmieniona postać *Smilowo*. Brak również poświadczenia w XIX w. dla podawanej w SG formy pol. *Śmiłów*, jej użycie było zapewne podyktowane układem haseł w tym opracowaniu. Lit.: SHGPn V 23–4; PPozn 302. PS

Śmiłowo (3), wś, pil., gm. Kaczory, 7 km na płn.-zach. od Miasteczka Krajeńskiego: cum villis ... Rathae, Zelygnew, Poddany, Chrostow, Nowawyesz et *Smylowo* 1430 KW V 500; villis ... Zelygnewo et *Smylowo* 1449 KsgPoz 3, 151; *Smylowo* 1511/12 VisitGn 331–2; *Smylowo* 1534, *Szmylowo* 1535, *Szmylowo* 1553 ASK I 12, 416, 504, 528; *Smylowo* 1564, *Smilowo* 1565, *Smielowo* 1578 ASK I 5, 282v, 270bv, 820v; *Smielowo* 1581, *Smilowo* 1591 ASK I 4, 525v, 763v; *Smielowo* 1640 RepGn II 53; in *Smielowo* ... Libertini cum tabernatore novem, concordant cum *Smielowiensibus* ... Ecclessiae *Smiloviensi* 1652–53 Font XII 348–9; *Smielowo* 1653 RepGn II 56; *Smielowo* 1673 ASK I 74, 106; *Smilowo* 1695 RepGn II 58; *Smilowo* 1695 MKI(K 15, 84); *Smielowo*, *Smilowo* 1758 Lustracje 13, 91, 92; *Smielowo* 1767 RepGn II 146; *Schmielowo* 1789 Goldb II 226; *Smilawe* 1789 DWZP XXXV 140; *Schmielowo* 1796–1802 MpSchröt XX; *Śmiłowo* 1818 RepGn II 300; *Schmielowo* 1821 Rumpf III 50; *Schmielowo* 1843 MpHey(Chodzież); *Smielowo* 1846 KsP 441; *Smilowo* 1871 GemGut IV 154; haben wie von Amtswegen die Schreibweise ... umgeändert ...: der Försterei *Schmielowo* ... in „*Schmilau*” 1874 AmtBromberg 180; *Śmiłów* al. *Śmiłowo*, *Śmielowo*, urząd. *Schmilau* 1889 SG X 885; *Śmiłowo*, niem. *Schmilau*, wś, *Śmiłowo*, niem. *Smilowo*, leśn. 1921 Sk X 9, 159; *Śmiłowo*, -wa, *śmiłowski* 1967 UN 75, 20. — Nazwa pol. *Śmiłowo*//*Śmielowo* od końca XVIII w. ule-

gała stopniowej germanizacji jako *Schmielowo*, *Schmielowo*; w 1874 r. urzędowo wprowadzono n. *Schmilau*. Po 1918 r. przywrócono n. *Śmiłowo*. Brak poświadczenia w XIX w. dla podawanej w SG formy pol. *Śmiłów*. PS

Śmiłowo (4), wś, płoc., gm. Bielsk, 18 km na pld.-wsch. od Płocka: *Smilowo* 1240 KMaz I 346, przyp.; *Smylow* 1325, *Smylow* (1333)XVI, *Smylowo* 1337 lub 1338, *Smilowo* (1350) KMaz II 176, 205, 232, 317; *Smilow* 1354 KkM 67; *Smylowo* 1433 SHGPł(ADP 213); *Smylowo* 1446 MK 336, 52; *Smilowo* 1515 SHGPł(PT 1, 216v, 217v); *Szmylowo* 1516 SHGPł(Ep. 149, 231v); *Smylowo* 1553 ASK I 43, 12; *Szmiłowo* 1570, *Smilowo* 1578 ŻDz XVI 127, 20; *Smilowo* 1662 ASK I 72, 409; *Smilowo* 1783–84 RejKor 415; *Smilowo* 1827 Tabella II 184; *Smilowo* al. *Smielowo* 1889 SG X 887; *Smilowo* 1921 Sk I 117; *Śmiłowo* 1952 UW 27; *Śmiłowo*, -wa 1982 WUN III 425. — Od n. os. *Smil*, *Smiel*, z suf. -owo, też -ów, efemerycznie -ewo. Lit.: SHGPł 307. UB

Śmiłowo (5), wś, poz., gm. Szamotuły, 3 km na zach. od Szamotuł: inter Zamotuli et *Smilowo* 1400, *Smilowo* ... Johannis Similowski 1406 KZPozn nr 209, 2796; *Smilowo* 1416 RWlkp I nr 905; *Smylowo* 1445 KsgPoz 2, 199; villam *Smylowo* 1491 KsgPoz 10, 136; *Smylowo* 1499 KsgPoz 62, 41; *Smylowo* 1508, *Smilowo* 1510 ASK I 3, 18, 261; *Smilowo* 1510 NKs 45; *Smylowo* 1553, *Smilowo* 1563, *Smielowo* 1567, *Smylowo* 1576, *Smielowo* 1577 ASK I 5, 166, 233v, 324v, 512, 710; *Smielowo* 1580 ASK I 6, 140; *Smielowo* 1583 ASK I 4, 688; *Smielowo* 1622–24 PPozn(Tab 1, 30); *Smielowo* 1673 ASK I 68, 1186; *Smielowo* 1783–84 RejKor 795; *Smislowo* (!) 1791 MpPerPn; *Smilowo* 1802–03 MpGillyPr; *Smilowo* 1821 Rumpf III 114; *Smilowo* 1836 MpHey(Szamotuły); *Smilowo* 1846 KsP 370; *Smilowo* 1871 GemGut IV 80; *Śmiłów*, urząd. *Śmiłowo* (!) 1889 SG X 885; *Śmiłowo*, niem. *Smilowo* 1921 Sk X 87, 159; *Śmiłowo*, -wa 1982 WUN III 425. — O błędnych formach podawanych w SG zob. *Śmiłowo* (2, 3). Lit.: SHGPn V 24–5; PPozn 302. PS

Śmiłowo zob. **Śmielów**, **Śmiłów** (1)

Śmiłów (1), wś, kal., gm. Nowe Skalmierzyce, 9 km na pld. od Kalisza: *Smilowo* 1400, Johannes de *Smilow*, de *Smylowo* 1401 KZKal nr 19, 260, 309; Johannes *Smylowsky* 1423, *Szmiłowo* 1427,

Blizborius de *Smilowa* 1429 RWlkp IV nr 686, 818, 1046; *Smylowo* 1448 KszKal 10, 85; *Smylowo* 1511–23 LLB II 43; *Smylowo* 1552 ASK I 6, 587; Adrianus *Smielowsky* ... villis ... Sthobno, *Smilowo* ... in prefata *Szmiłowo* 1554 KsgPoz 19, 141; *Smielowo* 1564, *Smilowo* 1565, *Smielowo* 1580 ASK I 13, 180, 93v, 385v; *Smielowo* 1591 ASK I 11, 1523; *Smielowo* 1673, *Smielowo* 1674 ASK I 74, 17v, 143; *Smielowo*, *Smielow*, *Smielow* 1761 RepGn I 285; *Smielowo*, *Smielow* 1782 RepGn I 411; *Smilów*, *Smilowo* 1782 RepGn II 204; *Smilow* 1783–84 RejKor 39; *Smielow* 1802–03 MpGillyPr; *Smilów* 1836 MpHey(Odolanów); *Smielow* 1846 KsP 296; *Smielow* 1871 GemGut IV 132; *Śmilów*, urząd. *Śmielów* (!) 1889 SG X 885; *Smielow* 1913 Meyers II 823; *Śmilów*, niem. *Smielow* 1921 Sk X 64; *Śmilów*, -łowa 1982 WUN III 425. — Od n. os. *Smil*, *Smiel* SSNO V 126, z suf. -owo, od końca XVIII w. -ów. W SG mylnie podano jako urzędową n. *Śmielów* — w tym czasie w obiegu oficjalnym funkcjonowała niemczona postać *Smielow*. Brak również poświadczeń dla powszechnego funkcjonowania w XIX w. formy pol. *Śmilów*, jej użycie było zapewne podyktowane układem hasel w tym opracowaniu, zob. też *Smilowo* (2, 3, 5). PS

Śmilów (2), wś, rad., gm. Jastrząb, 3,5 km na płn.-wsch. od Szydłowa: *Smilow* (1427) KMłp IV 239; *Smylow* 1470–80 DB II 488; *Smylow* 1529 LR 25; *Smylowek* alias *szczyliow* 1569 ASK I 8, 582v; *Szmiłówek* alias *Szmielow* 1569, *Szmiliow*, *Szmiłow* 1571 ASK I 7, 479, 283v, 378v; *Smielowek* 1662 ASK I 67, 82; *Smilowek* 1663 ASK I 65, 67; Villa *Smilow*, Villa *Smilow* y Orłow 1674 ASK I 67, 515, 558v; *Smilowek* 1674 ASK I 69, 119v; *Smielow* (1676) XVIII RPogMłp 319; *Czmiłow* (!) 1791 MpPerSd; *Smielowek* 1801–04 MpHeld; *Smilowek* 1802 Crusius III/2, 341; *Smilów* 1827 Tabella II 183; *Smilów* 1839 MpKwat IV 6; *Smilów* 1877 Zin II 160; *Śmilów* 1889 SG X 884–5; *Śmilów* 1921 Sk III 116; *Śmilów*, -łowa, *śmiłowski* 1970 UN 34, 27. — Od n. os. *Smil*, *Smiel*, z suf. -ów. Efemerycznie w XVI w. notowana forma *Ścmielów*, która może jest wynikiem adideacji do ap. *ścmiel* ‘trzmieł’ Sstp IX 9, 206. Od XVI do pocz. XIX w. wś nosiła też oboczną n. *Śmilówek*//*Śmielówek*, z dem. suf. -ek. Lit.: KSand 201; NaISand 176; KopRad 339. IN

Śmilów (3), cz. wsi Binkowice, dawniej wś, tarnob., gm. Ożarów: Villa *Szmiłow* 1506 ASK I 7, 120; *Smylow* 1510, *Smylow* 1530 ASK I 10, 12v, 200; *Ssmiliow* 1569, *Smilow* 1577 ASK I 7, 401, 557v; *Smilow* 1578 ASK I 10, 752; *Smilow* 1662, *Snilow* (!) 1673, *Smilow* 1674 ASK I 67, 18, 227, 394v; *Smielow* 1783 RejKor 380; *Smielow* 1786 MpCzajSd; *Smielow* 1791 MpPerSd; *Smielow* 1801–04 MpHeld; *Smilow* 1802 Crusius III/2, 341; *Smilów* 1827 Tabella II 183; *Cmiłow* (!) 1839 MpKwat V 8; *Smilów* 1877 Zin II 159; *Śmilów*, folw. 1889 SG X 885; *Śmilów*, folw. 1921 Sk III 80; *Śmilów*, -łowa 1982 WUN III 425. — Błędna forma *Cmiłow* na MpKwat wynika zapewne z interferencji alfabetu cyrylicznego i łacińskiego (ros. C = pol. S). PS

Śmilów zob. **Ćmilów**, **Śmielów**, **Śmilowo** (2, 3, 4, 5)

Śmilówek zob. **Śmilów** (2)

Śmiły zob. **Śmiely**

Śmiodowo zob. **Śniadowo** (2)

Śmiodówek zob. **Śniadówek**

Śmiodówka zob. **Śniadówka**

Śmiodówko zob. **Śniadówek**

Śmiotanki zob. **Bieñki-Śmietanki**, **Kruszeni-ca**, **Śmietanki** (1)

Śmirdząca zob. **Kryspinów**

Śmirdzigrochy zob. **Grochy** (1, 2)

Śmisie zob. **Chojny Młode**

Śmiszkowo zob. **Śmieszkowo** (1)

Śniacin, wś zaginiona, leżała koło Pobitna, cz. Rzeszowa: pars silvarum in Powyethna et pratorum omnium in *Snyaczyn* 1443 AGZ XIII nr 2120. — Zapewne od n. os. **Śniata*, por. *Śniat* SSNO V 370 (: stp. *śniat* ‘główny pęd krzewu’ Sstp IX 33), z suf. -in. BCz

Śniadka, dziś **Śniadka Druga**, **Śniadka Pierwsza** i **Śniadka Trzecia**, trzy wsi, kiel., gm. Bodzentyn, ok. 3 km na płn.-wsch. od Bodzentyna: *Szmyathka* ... *Szmyathka* (1417) Kkk II 428; *Szmyathka* (1448) ZDM III 281; *Szmyathka* 1470–80 DB I 438; Villa *Szmathka* 1506 ASK I 7, 128; *Snyathka*, *Szmyathka* 1529 LR 31, 352; *Sniatka* 1564 ASK I 51, 745; *Smyathka* 1564–65 Lusand 329; *Szmiatka* 1571 ASK I 7, 262v; *Sniatka* 1578 ŻDz XIV 191; *Sniathka* 1629 RPobSd 62; *Sniatka* 1673 ASK I 67, 257; *Sniadka* 1735 ASC(Świętomarz, UMZ-1678–1797, k. 68); *Sniatka* 1783–84 RejKor 240;

Śniadków

Śniadka 1787 Spis 400; *Sniatka* 1791 MpPerSd; *Śniadka* 1801–04 MpHeld; *Śniadka* 1839 MpKwat IV 6; *Śniadka* 1889 SG X 927; *Śniadka*, wś i folw. 1921 Sk III 35; *Śniadka I*, *Śniadka II*, *Śniadka III* 1933 DzUrz(W. Kiel. nr 28, poz. 183, s. 526); *Śniadka I*, *Śniadka II*, *Śniadka III* 1961 Mp-25(Kielce); *Śniadka Druga*, -ki -giej, *Śniadka Pierwsza*, -ki -szej, *Śniadka Trzecia*, -ki -ciej 1982 WUN III 425; gw. *śńatka*, -ki, *śńadecki*. — Od ap. *śniat* ‘główny pęd krzewu, pień’ Sstp IX 33, z suf. -ka. Postaci *Śniadka*//*Śniatka*, *Śniadka* są wynikiem wtórnego skojarzenia z przym. *śmiady* ‘jasnobrązowy, żółto-brązowy’ Sstp IX 33, później *śniady*. Nie można jednak wykluczyć pochodzenia od przym. *śmiady*. W wyniku parcelacji maj. *Śniadka* na przełomie lat 20. i 30. XX w. powstały trzy wsi o n. z odliczebnikowymi członami dyferencyjnymi. Lit.: KSand 201; NaISand 176; KopKiel 214.

IN/PS

Śniadków, wś, rad., gm. Orońsko, 12 km na płn.-wsch. od Szydłowca: *Śniadkow* 1804 ASC(Kowala-Śtěpocina, U-1804, k. 234); *Śniadków*, we wsi *Śniadkowie* 1825 APRad(58/143/0/1/5, k. 24; 6, k. 17); *Śniadków* 1827 Tabella II 185; *Śniadków* 1839 MpKwat IV 5; *Śniadków*, folw. 1889 SG X 927; *Śniadków*, kol. 1921 Sk III 111; kolonja *Śniadków-Las* 1933 DzUrz(W. Kiel. nr 29, poz. 184); *Śniadków-Las* 1952 UW 126; *Śniadków-Las* 1962 Mp-25(Radom); *Śniadków-Las* 1967 SM 1138; *Śniadków*, -kowa, *śniadkowski* 1970 UN 34, 18. — Od n. os. *Śniadek* RymSEN II 582, z suf. -ów. Okresowo z członem *Las* dla odróżnienia od nowo powstałej os. fabrycznej *Śniadków-Marylin*. Lit.: KopRad 339–40.

IN

Śniadków Dolny, wś, siedl., gm. Sobienie-Jeziory, 10 km na pld.-wsch. od Góry Kalwarii: *Smathkovo* 1404, 1409 Czer nr 4, 137; *Smathkovo* (1414–25)1456, *Smyathkovo* (1437) MK 3, 114 i 201; *Smyathkovo* 1469 Tym 135, przyp. 509; *Smyathkovo* 1476 KkM 275; *Smyathkovo* 1479 SHGMz(Ep. 13, 251v); *Smyathkovo gloskowskich* 1540, *Smyathkovo gloskowskich* 1541, *Smiatkovo nadolne* 1563, *Smiatkovo* 1564, villa *Smiadkovo nadolne* Nobili 1573, *Smiatkovo nadolne* 1576, *Smyathkovo nadolne* 1577, *Smiadkovo nadolne* 1588 ASK I 46, 56, 56v, 91v, 163, 246v, 317, 30, 376, 423; *Śniadkovo Nadolne* 1662, *Śniad-*

kuw dolny 1674 ASK I 72, 660v, 737; *Śmiadkow dolny* 1783 MpPerMz; *Sniatkow dolny* 1783–84 RejKor 715; *Śniadków dolny* 1827 Tabella II 185; *Śniadków Dolny* 1889 SG X 927; *Śniadków Dolny*, -kowa -nego, *śniadkowski* 1966 UN 135, 16. — Od n. os. **Śmiadek*//*Śniadek* RymSEN II 582, z suf. -owo, wtórnio -ów. Do n. os. por. (*śniady*) *śmiady* ‘jasnobrązowy, żółto-brązowy’ Sstp IX 33. Forma *Smiatkovo* powstała w wyniku ubezdźwięcznienia *dk > tk*. W l. pol. XVI w. pojawia się n. *Śmiatkowo Głoskowskich*; człon drugi od n. os. *Głos(z)kowski* SSNO II 130, później *Śmiatkowo Nadolne*//*Śniadków Nadolny*//*Śniadków Dolny*; człon odróżniający od przym. *nadolny* ‘leżący na dole, poniżej’ Sstp V 30 i *dolny*.

UB

Śniadków Górny, dziś *Śniadków Górny* i *Śniadków Górny A*, dwie wsi, siedl., gm. Sobienie-Jeziory, 9 km na pld.-wsch. od Góry Kalwarii: *Smyathkovo Laurenty* 1540, *Smyathkovo pars Laurency* 1541 ASK I 46, 56, 56v, 91v; *Nagorne Smyastkovo* (!) 1545 MK 69, 59; *Smiathkovo nagorne* 1563, *Smiatkovo nagorne* 1564, villa *Smiadkovo Nagorne* 1573, *Smiatkovo nagorne* 1576, *Smyathkovo nagorne* (!) 1577, *Smiadkovo nagorne* 1588 ASK I 46, 122v, 180, 317, 30, 376, 423; *Smiadkovo Nagorne* 1662, *Śniadkow Nagorny*, *Śniadkuw Gurny* 1674 ASK I 72, 657v, 715v, 737; *Śniadków górny* 1783 MpPerMz; *Sniatkow gorny* 1783–84 RejKor 715; *Śniadków górny* 1827 Tabella II 186; *Śniadków Górny* 1889 SG X 927; *Śniadków Górny* 1921 Sk IV 23; *Śniadków Górny*, *Śniadków Górny A* 1952 UW 8; *Śniadków Górny*, -kowa -nego, *Śniadków*, -kowa, *śniadkowski*, dwie wsi 1966 UN 135, 16; *Śniadków Górny*, -kowa -nego, *Śniadków Górny A*, -kowa -nego A 1982 WUN III 425. — Pierwsze zapisy n. w formie zlatynizowanej *Śmiatkovo Laurentii*; o członie pierwszym zob. wyżej, człon drugi od im. *Laurentius* (= pol. *Wawrzyniec*) w formie gen. Później *Śmiatkovo Nagorne*, człon drugi od przym. *nagorny* ‘leżący nad czymś, powyżej’ Sstp V 45. Od XVII w. ustaliła się forma *Śniadków Górny*; współcześnie dwie wsi: *Śniadków Górny* i *Śniadków Górny A*.

UB

Śniadków-Las zob. *Śniadków*

Śniadowo (1), dziś *Śniadowo*, wś, dawniej mto, i *Śniadowo-Stara Stacja*, wś, łomż., gm. *Śniadowo*, ok. 16 km na pld. od Łomży: *Smlo-*

dowo 1390 HMil 380; *Smlodowo* 1403–05 MK 6, 65; *Smlodowo* (1415)1456 MK 3, 7; *Smlodowo* 1429, *Smlodowo* 1430 MkM II nr 82, 599; *Smlodowo* 1454 SHGMz(Ep. 5, 81v); *Szmlodowo* (1460)1480 MK 6, 129; *Smlodowo* 1468 ZHer nr 298; *Smlodowo* 1476 SHGMz(Ep. 13, 75); *Szmlodowo*, *Smlodowo* 1487 SHGMz(Ep. 11, 38v i 285v); *Smlodowo* 1493 ZHer nr 726; *Smlodowo* 1500 SHGMz(Ep. 149, 54–54v); *Smlodowo* 1530 Pułt 390; w *Smlodowie* (1565) Lumaz II 218; *Smlodowo* 1578 ŻDz XVI 369; Parochia *Smlodowska*, *Smlodow* 1634 ASK I 130, 5v; *Smlodowo* 1661, Parochia *Smlodouiensis*, *Smlodowo* 1673, Villa *Smlodow*, Parochia *Smlodouiensis*, *Smlodowo* 1674 ASK I 66, 576v, 612v, 678, 756v; *Sniadow* 1766 Lustracje 15a, 41; *Sniadow* 1776 KowMat(ADP, Ep. 71, s. 128); *Smlodowo* 1776, *Smlodow* 1778 APBiał(5/514/0/-/40, k. 11v, 16v); *Smlodowo* 1783 MpPerMz; *Śniadów*, mto 1827 Tabella II 186; *Sniadowo* 1839 MpKwat V 3; *Śniadowo* al. *Śniadów*, os. m. 1889 SG X 427; *Śniadowo*, os. m. i st. kol. 1921 Sk V 55; *Śniadowo* 1952 UW 166; *Śniadowo*, -wa, *Śniadowo-Stara Stacja*, -wa-rej -cji 1982 WUN III 425. — Dawniej *Smlodowo*, od ap. *smlód* (oznaczałoby różne rośliny) ‘gorysz pagórkowaty, gorysz błotny, marchew zwyczajna, kokoryczka wielokwiatowa, okrzyń szerokolistny’ Sstp VIII 322–3, z suf. -owo. Zmiana *Smlodowo* > **Śmiadowo* > *Śniadowo* niezbyt jasna, możliwe, że zaszła przez adideację do przym. *śmiady*, *śniady*. Dokonała się ona konsekwentnie w kilku nazwach mazowieckich, co może sugerować podobną zmianę w apelatywach; por. przym. **smeld*, słow. *smléd* ‘błady’ Bezłaj III 271, który na północy Polski rozwinąłby się w **smlod*-, **smlód*-, a śladem po nim jest przym. *smlady* ‘śniady, błady’ SW VI 241. Postać **Smlod*- mogłaby rozwinąć się fonetycznie w **Smniod* > *Śniód*-. Przywilej nadający wsi prawo miejskie nie jest znany. Po wybudowaniu kolei do Łomży powstała stacja kolejowa, a obok niej wś *Śniadowo-Stara Stacja*, obecnie niezamieszkała, i gm. wnioskuje o zniesienie nazwy (procedura w toku). Lit.: ZMaz 339; RospSEMiG 387; RymNmiast 241. UB

Śniadowo (2), wś, warsz., gm. Zakroczym, 8,5 km na płn. od Zakroczymia: Miszlbori de *Smlodowo* 1425 Tym 321, przyp. 412; *Smlodowo*

(1435)1456 MK 3, 143; *Smlodowo* 1437 Zakr II nr 2788; *Smlodowo* (1448)1456 MK 4, 84v; via *Smlodowska* 1467 SHGMz(Z 6, 100); *Smlodowo* 1480 SHGMz(Ep. 13, 281); *Smlodowo* 1517 SHGMz(Ep. 149, 266); *Smlodowo* 1522 SHGMz(Z 25, 101); *Smlodowo* 1570, *Smlodowo* 1576, *Smlodowo* 1591 ASK I 43, 734, 801, 861; *Smlodowo* 1662, *Smlodowo* 1673, *Smlodowo* 1674 ASK I 66, 207v, 248v, 282; *Smlodowo* 1783 MpPerMz; *Śniadowo* 1827 Tabella II 186; *Sniadowo* 1839 MpKwat IV 3; *Śniadowo*, kol. 1889 SG X 928; *Śniadowo*, wś 1921 Sk I 118; *Śniadowo*, -wa, *śniadowski* 1971 UN 132, 11. Lit.: ZMaz 339. UB

Śniadowo zob. **Śniadowo**

Śniadowo-Stara Stacja zob. **Śniadowo** (1)

Śniadówek, dziś **Śniadowko**, wś, warsz., gm. Pomiechówek, 9 km na płn.-wsch. od Zakroczymia: *Sniadowko*, *Śniadowko* 1844 APWarsz (76/431/0/-/19, k. 3, 6); *Sniadowko* 1852, *Sniadowek*, *Sniadowko* 1855 APWarsz(76/431/0/-/27, k. 22; 30, k. 62, 85); *Sniadowko*, *Sniadowek* 1862, *Sniadowko* 1864 APWarsz(76/431/0/-/37, k. 34, 36; 39, k. 1); *Śniadowko* 1877 Zin II 163; *Śniadowko* 1889 SG X 927; *Śniadówek* 1921 Sk I 118; *Śniadówek*, -wka, *śniadowkowski* 1971 UN 132, 11; *Śniadówek*, -wka 1982 WUN III 425; *Śniadowko*, -a, *śniadówecki* 2002 DzU nr 8, poz. 79. — Od n. m. *Śniadowo*//*Śniadowo*, dziś *Śniadowo* (2), z suf. -ko, -ek. UB

Śniadowka, wś, lub., gm. Baranów, 17,5 km na płn.-wsch. od Puław: *Smlodowka* alias *Piotrowa Wola* 1563, *Smlodowka* 1580 ASK I 33, 486v; *Wolia piotrowa* 1595 WPar 134; *Smlodowka* 1626 RPobLu 145; *Sniadowka* 1674 RPgł 3; *Sniadowka* 1676 ŻDz XV 2a; *Sniadowka* alias *Piotrowa Wola* 1721 WPar 99; *Sniadowka* 1748 WPar 54; *Sniadowka* 1787 Spis 432; *Sniadowka* 1839 MpKwat V 6; *Śniadowka* 1889 SG X 927; *Śniadowka* 1921 Sk IV 86; *Śniadowka*, -ki, *śniadowski* 1971 UN 118, 10. — Dawniej *Smlodówka*, od ap. *smlód* (oznaczałoby różne rośliny), z suf. -ówka. Do zmiany nagłosowego *Smló*-//*Śmio*-//*Śnio*-//*Śnia*- por. *smlady*//*śmiady*//*śniady* SW VI 241, zob. też **Śniadowo** (1). W XVI i XVIII w. notowana oboczna n. *Piotrowa Wola*//*Wola Piotrowa*, od im. *Piotr* i ap. *wola*. Lit.: SHGLu IV 142; KosLu 74. IN

Śniadowko zob. **Śniadówek**

Śniarowo

Śniarowo zob. **Śmiarowo**

Śniatka zob. **Śniadka**

Śniatkowa Wola, wś zaginiona, dziś prawdopodobnie *Michałów* (35), tarnob., gm. Sadowie: *Szwanthkowa Wolya*, villa sub parochia de Manina sita 1470–80 DB II 469; *Svatkova volia* 1510, *Szwathkowa volya* 1530, *Swathkowa Wolya* 1531 ASK I 10, 17v, 210, 454; *Sniatkowa Wolia* 1564 ASK I 51, 735v; *Szniatkowa wolia* 1577 ASK I 7, 571v; *Sniatkowa wolia* 1578 ASK I 10, 766v; *Sniatkowa Wolia* 1591 ASK I 51, 735v; *Sniatkowa Wola* 1629 RPobSd 56; *Sniatkowa Wola* 1662 ASK I 67, 26; *Sniadkowa Wola* 1663 ASK I 65, 18v. — Początkowo *Świątkowa Wola*, od n. os. *Świątek* SSNO V 393 i ap. *wola*. Wieś leży na obszarze beznosówkowym, stąd w XVI w. zanik nosowości i forma *Światkowa*, z późniejszym nawiązaniem do ap. *świat* ‘główny pęd krzewu, pień’ Sstp IX 33, por. też n. os. *Świat* SSNO V 370. Lit.: AtSd 158. IN

Śniatowa, wś, łódz., gm. Parzęczew, 10 km na pld.-zach. od Ozorkowa: *Snatoua* 1387 Łęcz I nr 444; *Znathowo* 1391, *Snathowo* 1392 Łęcz II nr 3687, 4305; *Snathoua* 1394 Łęcz I nr 3487; *Snatowa*, *Snathowa* 1394, *Snyathowa* 1398 Łęcz II nr 4851, 5086, 5955; *Snyathova*, *Sznyathova* 1511–23 ŁLB II 359, 460; *Sniatova* 1576 ŻDz XIII 69; *Sniatowa* 1674 ASK I 74, 673v; *Sniatowa* 1783–84 RejKor 92; *Sniatow* 1802–03 MpGillyPr; *Sniatowa* 1827 Tabella II 186; *Sniatowa* 1839 MpKwat II 4; *Śniatowa* 1889 SG X 929; *Śniatowa* 1921 Sk II 51; *Śniatowa*, -wej, *śniatowski* 1972 UN 43, 24. — Od n. os. *Świat* SSNO V 370 (: *świat* ‘główny pęd krzewu, pień’ Sstp IX 33), z suf. -owa, przejściowo też -owo, -ów. Lit.: SHGŁęcz II 142; Nieckula, -ov- 207. KS

Śniatowo, os., dawniej wś, szczec., gm. Kamień Pomorski, 9,5 km na pln.-zach. od Golczewa: *Snatow* 1331 PU VI 83; *Snatowe* 1378 KrKam 339; *Snatow* 1408 TrautmElb II 94; *Sniatow* 1618 MpLub; *Schnatow* 1628 KIKr 236; *Schnatow* 1789 MpGillyPom; *Schnatow* 1821 Rumpf III 53; *Schnatow* 1913 Meyers II 735; *Schnatow* — *Śniatowo*, -wa, *śniatowski* 1947 MPol XXVI nr 37; *Śniatowo* — *Schnatow*, wś 1951 Rosp 328; *Śniatowo*, -wa 1982 WUN III 425. — Postaci zniemczone wskazują na pierwotną n. *Śniatowo* (< **Snětov*-), od n. os. *Świat*

SSNO V 370 lub ap. *świat* ‘główny pęd krzewu, pień’ Sstp IX 33, z suf. -owo. W takiej formie n. została ustalona urzędowo po 1945 r. Lit.: RzDuma II 54; KrKam 339. BCz

Śniatowo zob. **Śniatowa**, **Władysławów** (10a)

Śniatów zob. **Śniatowa**, **Śniaty**

Śniaty, wś, pozn., gm. Wielichowo, 6,5 km na pld.-wsch. od Wielichowa: frater Otto commendator de Nemoiow, comes Sawisa de Tokarow, comes Nicolaus de *Snatow* et comes Welislaus de Darnow 1312 KW II 301; de *Snathi* 1393 RWlkp III nr 60; de *Snati* 1396 Lek II nr 1931; *Snaty* 1413, *Snyathy* 1424, *Snathy* 1425 SHGPn V 25; na *fnathy* 1426, *wfneczech* ... [z] *fnath*, de *Snyathy* ... zayal dobytek *fnzyath* 1427, de *Snathy* 1428 RWlkp III nr 1160, 1278, 1286, 1358; *Sznyathi* 1445 SHGPn V 25; *Snathy* 1463 KsgPoz 6, 167; *Snyathy* 1500 KsgPoz 12, 84; *Sznyathy* 1513 SHGPn V 25; *Snyathy* 1530 ASK I 3, 135v; *Sznyathy* 1563, *Snyathi* 1565 ASK I 4, 208, 287v; s *Snyath* ... przy boru *Śniecckym* 1566 Koz III 227; *Snyathy* 1580, *Sniathy* 1581, *Sniathi* 1583 ASK I 6, 318v, 512, 570v; *Sniaty* 1622–24 PPozn(Tab 1, 90); *Sniaty* 1673 ASK I 68, 1254; *Sniaty* 1729 KsgPoz 488, 1v; *Sniaty* 1791 MpPerPn; *Sniaty* 1821 Rumpf III 115; *Śniaty* 1889 SG X 929; *Sniaty* 1913 Meyers II 823; *Śniaty*, niem. *Sniaty* 1921 Sk X 95, 159; *Śniaty*, *Świat* 1982 WUN III 425. — Od n. os. *Świat* SSNO V 370 lub ap. *świat* ‘główny pęd krzewu, pień’ Sstp IX 33, w l. mn. A. Bańkowski interpretuje najstarszy zapis (de *Snatow*) jako dop. l. mn. (z *Śniatów*), jednak wszystkie pozostałe miejscowości wymienione w dok. z 1312 r. to formacje sufiksalne, nie można zatem wykluczyć pierwotnej postaci *Śniatów*, z suf. -ów, która później uległa zmianie w *Śniaty* na wzór nazw rodowych (BańMorf 107 notuje liczne przykłady takiej zmiany). Lit.: SHGPn V 25–6; PPozn 302; GórnRWlkp 18; BańMorf 71, 107. PS

Śniatycka Wola zob. **Wółka Śniatycka**

Śniatycka Wolica zob. **Wolica Śniatycka**

Śniatycze, wś, zamoj., gm. Komarów-Osada, 14 km na pln.-zach. od Tyszowiec: *Śniaticze* 1510 ASK I 37, 244v; *Śniathicze* 1531 LGB 212; *Śniaticze* 1555 AGB IV 210; *Sznyatchycze* cum wola 1557 ASK I 18, 171; *Śniaticze* 1558 ASB 100; *Śniatice* 1564 ŻDz XVIII/1, 184; *Snyaticze*

1571 AGB XI 921; *Sniaticze* et Volia Sniaticzka 1574 AGB XIII 1169; *Sniathicze* cum wola 1578 ASK I 51, 516; *Sniatycze* (1676) XVIII RPogMłp 235; *Sniatycze* 1738 AWAK XXVII 241; z *Sieniatycz* (!), z *Sniatycz* 1753 APLub(35/106/6/-/13, k. 17); *Znetic* (!) 1779–83 MpMieg; *Sniatycze* 1794 Ga Pp2; *Sniatycze* 1802 Crusius III/2, 344; *Sniatycze* 1827 Tabella II 186; *Sniatycze* 1839 MpKwat VII 9; *Śniatycze* 1889 SG X 929; *Śniatycze* 1921 Sk IV 105; *Śniatycze*, *-tycz*, *śniatyczi* 1970 UN 120, 9. — Od n. os. *Śniat* SSNO V 370, z suf. *-ycze* (kontaminacja pol. *-ice* i ukr. *-ucu*). Lit.: CzChełm 212.

BCz

Śnice, wś, siedl., gm. Liw, 10 km na pld.-wsch. od Węgrowa: ze *Stpicz* 1580 ASK I 47, 518; *Stpice* 1674 ASK I 70, 217v; *Stpice* (1676) XVIII RPogMłp 592; *Snice* 1726 CSDLuBr 107; *Snica* 1795 MpPerPd; *Snice* 1802 Crusius III/2, 344; *Snice* 1827 Tabella II 186; *Śnice* 1889 SG X 933; *Sznice* 1921 Sk IV 114; *Śnice* 1929 Mp-100(39-34); *Śnice*, wś 1933 DzUrz-(W. Lubel. nr 22, poz. 181, s. 437); *Śnice*, *Śnic* 1982 WUN III 425. — Wieś powstała najpewniej na gruntach Witanek kupionych przed 1450 r. przez Jana *Stpicę* od Stanisława i jego żony z Witanek za 12 kop groszy. Początkowo nosiła n. *Stpice*, od nazw. nabywcy gruntów, w formie pluralnej (por. n. os. *Stpica* SSNO V 216). Nazwa *Śnice* od n. os. *Śnica* (także *Sznic*, *Sznicza*) RymSEN II 582, w formie pluralnej. Por. też ap. *śnice* ‘dwa drążki w przedniej części wozu, stanowiące osadę dyszla’ Sstp IX 33 (< psł. **snica* ‘zaczepty dyszla’). Lit.: Jaszczółt, Rocznik Liwski V 23–4; RyżSP 233.

IN/MD

Śniczany, wś, biał., gm. Sidra, 12,5 km na płn. od Sokółki: sioło *Nosuta* 1578 KondBał 57; sioło *Sniczany* 1651 ABS XVI 170; wies *Sniczany* 1676 RevGr 656; *Sniczany* 1679, *Sniczany* 1708 KondBał 57; *Sniczany* 1782 MpEGr; *Sniczany* 1784 DekGr 152; *Sniczany* 1859 MpChrz; *Śniczany* 1889 SG X 933; *Sniczany* 1921 Sk V 76; *Śniczany* 1948 Ferski II 124; *Sniczany* 1967 SM 1053; *Śniczany*, *-czan* 1982 WUN III 425; gw. *S’nič’ańa*, *-č’an*, *-hax*, *s’nič’ansk’i* KondGw 309. — Wieś powstała w 1. poł. XVI w., nosiła wówczas n. *Nasuta* lub *Nosuta*, od równobrzmiącej n. os. W 1539 r. wymieniani są m.in. *Nasuta*, mieszczanin kuźnicki, oraz Janko *Nasuticz*,

jeden z osoczników zasidrańskich (AWAK XVII 20, 57), być może założyciel osady. Antroponim pochodzenia litewskiego, por. lit. n. os. *Nosuta* (: *nosis* ‘nos’ SESmocz 428 + suf. *-uta*), też *Nosaitis*, *Nosys* Lpvž II 337, Zinkevičius 178, stąd brus. *Hacyma* BiryłaBA II 297 oraz pol. nazw. *Nasuta* Snazw VI 555, występujące współcześnie w regionie. Oczekiwana pol. formą powstałą z lit. etymonu byłoby **Nasuta*, natomiast forma *Nosuta* powstała w wyniku skojarzenia z ap. *nos* i interpretacji *a* jako przejawu brus. akania, por. jednak też n. os. *Петрели Носымовичъ* 1541 AWAK XVII 128. Od 2. poł. XVII w. wś określana jest już n. *Śniczany*//*Sniczany*, prawdopodobnie od n. wsi *Śnitki* (zob.), z suf. *-any*, z której mogła pochodzić osiedlona w tym miejscu ludność. Forma z nagłosowym *Śni-* z fonetyką brus. Lit.: KondBał 57–8; Kondratiuk, ABS XVI 170; Wiśniewski, ABS XI 38, 41; Żuk, Białostocczyzna 3/15, 6.

IN/MD

Śniechy, wś, płoc., gm. Mochowo, 11 km na pld.-zach. od Sierpca: *Snyechy* 1531, *Ssmyechi* 1535, *Snyechi* 1538, *Snyechy* kmeto. 1539, *Snyechi* 1541, *Szmiechy* 1564, *Szniechi* 1565, *Sniechi* 1573, *Snyechi* 1578 ASK I 30, 174v, 119, 193, 210v, 253v, 348v, 445v, 507, 526v; *Sniechy* 1673, *Sniechy* 1674 ASK I 69, 404v, 416v; Połowa *Sniechy* 1695 AtKu(ADPl 47, k. 1317, 6077); *Smiechow* 1725 AtKu(ADPl 257, k. 17v, 5705); *Sniechy* 1783–84 RejKor 450; *Smiechy* 1784 MpPerPl; *Sniechy* 1789 Borucki 40; *Sniecki* (!) 1808 MpTex X; *Sniechy* 1827 Tabella II 186; *Sniechy* 1839 MpKwat III 2; *Śniechy* 1889 SG X 939; *Śniechy* 1921 Sk I 159; *Śniechy*, *Śniech* 1982 WUN III 425. — Dawniej *Śmiechy*, od n. os. *Śmiech* SSNO V 368, w l. mn., efemerycznie w XVIII w. *Śmiechów*, z suf. *-ów*. Forma *Śniechy* związana z asynchroniczną wymową *m’* > (*mn’*) > *n’* charakterystyczną dla gwar ziemi dobrzyńskiej. Lit.: SHGDobrz(materiały) 186; GórniRDob 122. KS

Śnieciska, wś, pozn., gm. Zaniemyśl, 4 km na płn.-wsch. od Zaniemyśla: inter *Smecise* ... ville de *Smesise* ... de *Smecise* 1257 KW I 315; villas ... Sulovo, Wlostovo, *Smecysza* 1357 KW III 70; *Szmyeczyska* (1380)1534 VisitGn 488; *Smezciska* 1408 KW V 141; *Szmezciska* 1428 RWłkp II nr 893; *Szmyeczyska* (1460), *Szmyeczyschka*, *Smyeczyszca* (1461) IuraVic nr 197, 243, 430;

Śniedzanowo

de *Smieciska* (1461)XVII–XVIII KWlp 295; plebano in *Smyeczyska* 1465 KsgPoz 7, 232v; scultetus in *Smyeczyska* (1465) IuraVic nr 433; *Smecziska* 1473 ARP I nr 1223; *Smyeczyska* 1491 KsgPoz 10, 140v; *Smyecziska* 1510 NKs 36; *Smiecziska* 1552, *Smiecziska* 1578, *Smyecziska* 1580 ASK I 11, 255, 603, 953; *Smiecziska* 1591 ASK I 6, 788; *Smieciska* 1673 ASK I 74, 44; de villa *Smieciska*, *Smiecyska* 1688, *Smieciska* 1689, *Smiecyska* 1692, *Smiecyska* 1700 ASC(Śnieciska, U-1677–1744, k. 1, 25, 27, 38, 63); *Smieciska* 1783–84 RejKor 816; *Smieciska* 1793 ASC(Śnieciska, U-1793–1818, k. 78); *Smieciska* 1846 KsP 357; *Śmieciska*, urzęd. *Śnieciska* 1889 SG X 874; *Smieciska* 1913 Meyers II 823; *Śnieciska*, -cisk 1982 WUN III 425; gw. *śnićiska*, -ćisk, *śnićiski*. — Początkowo *Śmieciszczce*, od ap. *śmieci* ‘odpadki, resztki, pozostałości, nieczystości’, też ‘pył mączny’ Sstp IX 22, z suf. -iszczce; później pluralizacja (*Śmieciszczca*), następnie wymiana suf. na -iska (pl.); por. też ap. *śmiecisko* ‘kupa gnoju, wyrzutów’ SL V 346. Od końca XVII w. *Śnieciska* ze zmianą nagłosowego *Śń-* > *Śń-* jak w *śmiady* > *śniady* (SEBor 619), może wspartą adideacją do ap. *śniat* ‘pniak, pień drzewa’, *śnieć* ‘choroba kłósów zboża’ Sstp IX 33, SL V 358–9. Lit.: MKI 1234.

PS

Śniedzanowo, wś, płoc., gm. Rościszewo, 5 km na płn.-wsch. od Sierpca: *Smedzenovo* 1240 KMaz I 345; *Smyldczonouo*, *Smyldzonouo* (!) 1322 Płoc I 28; *Smyedzonowo* 1382 MK 6, 184v; *Szmedzonowo* 1439, *Smedzonowo* 1447 MK 336, 59v, 14; *Smyedzanowo* 1470 MK 341, 14v; *Szmyedzonowo* 1471, *Smyedzanowo* 1473 MK 5, 3v i 53v; *Szmyedzonowo* (1477)1481, *Smyedzanowo* 1490, *Smyedzwnovo* ... dicte ville *Szmyedzonowo* 1493 MK 6, 143v, 252, 298; *Smyedzanowo* 1531, *Smyedzanowo* 1538 ASK I 41, 83, 183v; *Smyedzanowo* 1553 ASK I 43, 22; *Smiedzanowo* 1564, *Smiedzanowo* 1578 ASK I 42, 101v, 774v; *Smiedzianowo* 1662, *Smiedzanowo* 1674 ASK I 72, 421v, 501v; *Sniedzanowo* 1781 ASC(Borkowo Kośc., U-1781–1812, s. 1v); *Sniedzianowo* 1783–84 RejKor 616; *Sniedzanowo* 1784, *Sniedzanowo* 1803, *Sniedzianowo* 1807 ASC(Borkowo Kośc., U-1781–1812, k. 43, 56, 57v); *Sniedzanowo* 1808 MpTex VI; *Smiedzianowo* 1827 Tabella II 183; *Sniedzanowo* 1839 MpKwat III 2; *Smiedzia-*

nowo 1866 DzUrz(G. Warsz. nr 42, 1139); *Śniedzianowo* 1877 Zin II 163; *Śmiedzianowo* 1889 SG X 933; *Śniedzianowo* 1902 Przew II 173; *Sniedzianowo* 1921 Sk I 172; *Śniedzanowo* 1933 DzUrz(W. Warsz. nr 14, poz. 136, s. 540); *Śniedzanowo*, -wa 1982 WUN III 425. — Od n. os. typu imiesłowowego **Śmiedzen*, **Śmiedzon* (por. stp. *pośmiedzieć*, później *pośniedzieć* ‘stać się ciemnym’ Sstp VI 472), z suf. -owo. Postać *Śmiedzanowo* ze zmianą -oN- > -aN- notowana już w XV w. Forma *Śniedzanowo*, która się utrzymała, związana z podobną zmianą w podstawach apellatywnych. Lit.: SHGPł 307; ZMaz 360. UB

Śniegocin, wś, płoc., gm. Radzanowo, 15 km na płn.-wsch. od Płocka: *Szwyegoczyno* (!) (1380)1510 KMaz III 261; *Snegoczino* 1436 MK 340, 126v; *Snyegoczino* 1449 MK 337, 82; *Sznye-goczino* 1478 MK 5, 73v; *Snyegoczyno* 1531 ASK I 41, 90; *Sniegoczino* 1578 ŻDz XVI 36; *Sniegocino* 1662 ASK I 72, 415; *Sniegocino* 1783 ASC(Zagroba, U-1775–1807, s. 48); *Smiegocino* 1783–84 RejKor 420; *Smiegocino* 1784 MpPerPł; *Sniegocino* 1785 ASC(Zagroba, U-1775–1807, s. 55); *Sniegocino* 1808 MpTex XI; *Sniegocino*, *Sniegocin* 1821, *Sniegocino* 1824 ASC(Zagroba, U-1800–81, k. 226v, 271); *Sniegocin* 1827 Tabella II 186; *Smiegocin* 1839 MpKwat III 2; *Sniegocino* 1841, *Sniegocino* 1866 ASC(Zagroba, U-1800–81, k. 285, 424v); *Снѣгоцинъ* 1866 GPKP VIII 1; *Śniegocino* 1877 Zin II 163; *Sniegocino* 1889 SG X 933; *Śniegocin* 1902 Przew II 173; *Śniegocin* 1921 Sk I 115; *Śniegocin*, -na 1982 WUN III 425. — Od n. os. **Śniegota* (ta od ap. *śnieg*, por. nazw. *Śniegota* Snazw IX 442, notowane współcześnie jedynie w okolicach Płocka), z suf. -ino, od XIX w. -in. Forma *Śmie-gocino* hiperpoprawna na tle mazowieckiej zmiany *ń* > *ń*. Lit.: SHGPł 307; ZMaz 361. UB

Śniegoszewo, wś zaginiona, leżała w pobliżu Zakrzewa i Chobienic, ziel., gm. Siedlec: *Zacrze-wo*, *Snegoszewo* 1409, *Snegoszew* 1418, *Zakrzewo*, *Snyeczzechowo* (!), Chobyeniczne, Woczechowo 1434 Koz III 227; *Snyegoschewo* 1434 SHGPn V 26; *Snyegoshewo* 1435 KsgPoz 1, 90; Chobyeniczne, Woczechowo et *Snyegoschewo* villis 1445 KsgPoz 2, 137. — Od n. os. *Śniegosz* (w XV w. występuje Jakub *Śniegosz* z Szamotuł, zob. SHGPn IV 765), z suf. -ewo, też -ew. Zapis

z 1435 r. w SHGPN błędnie odczytano jako *Snyeguskowo*. Lit.: SHGPN V 206; PPozn 302. PS

Śniegwałd zob. **Boreczno**

Śniekozy (1), wś, tarnob., gm. Klimontów, 14 km na płd.-wsch. od Opatowa: de *Snekoz* 1362 KMłp I 312; *Snecoszi* 1378 KMłp III 315; *Snyekozy* 1470–80 DB II 335; *Sznyekozy* 1504, Villa *Szmiekoszi* 1506 ASK I 7, 103v, 114v; *Znyekozy* 1529 LR 11; *Snyekozi* 1531 ŻDz XIV 356; *Szniedozy* 1552 ASK I 33, 397; *Sniekozy* 1564 ASK I 51, 722; *Znyekozy* 1564–65 Lusand 326; *Sniekozy* 1578 ŻDz XIV 173; *Sniekozy* 1629 RPobSd 37; *Sniekozy* 1662 ASK I 67, 9v; *Sniekozy* (1676) XVIII RPogMłp 279; *Sniekozy* 1783–84 RejKor 317; *Sniekozy* 1791 MpPerSd; *Sniekosi* 1801–04 MpHeld; *Sniekozy* 1839 MpKwat V 8; *Sniekozy* 1889 SG X 933–4; *Sniekozy* 1921 Sk III 123; *Śniekozy*, -kóz, *śniekoski* 1970 UN 32, 19; gw. *śniekozy*, *śniekus*, *śniekoski*. — Nazwa niejasna, zapewne odantroponimiczna. Według P. Smoczyńskiego pierwotnie to **Śniedzkozy*, z członem pierwszym od czas. *śnieść* ‘zjeść, spożyć’ Sstp IX 33 i drugim od ap. *koza*, por. n. m. *Konojad* (1), *Konojedzko* (dziś *Koneck*), *Rakojady*, *Rybojady*. Lit.: KSand 201; Smoczyński, PF XXV 347–51. IV

Śniekozy (2), wś zaginiona, leżała w par. Zaleszany lub Wrzawy, tarnob.: *Sznyekozy*, villa sub parochia de Zalyeschani sita 1470–80 DB II 362; *Sznyegozi*, *Snyekozi* 1529 LR 366; *Szniedozy* 1565 Lulu 45; *Szniedozi* 1580 RPdm 36; *Sniekozy* (1586, 1593) 1742 AZ 1, 17. — Wieś leżała niedaleko ujścia Sanu do Wisły (na prawym brzegu starego koryta Sanu), lokalizowana przez historyków na północ od Skowierzynka, w okolicy Glinnika i Strachocina (wsi zaginione). Być może została zniszczona przez San w czasie zmiany koryta, po 1586 r. już nienotowana. Lit.: SHGLu III 234–5, IV 142; KosLu 74. IV

Śniepie, wś, suwał., gm. Ełk, 12 km na płd. od Ełku: *Schnypky* 1519 BiałPrzem 23; *Schnippen* 1538 Masovia VII 275; *Schnippen* 1539 OF nr 911 a/17, k. 52; *Schnippen* (1546) KętL 463; *Schnipie* 1614 Masovia VI 152; *Schnipchen* 1662 OF nr 6498, s. 208; *Schnipchen* 1694 OF nr 6505, s. 298; *Schnepien* 1716 OF nr 6508, s. 356; *Schnipien*, wś 1785 Goldb III 187; *Schnepien* 1796–1802 MpSchröt XVIII; *Schnepien* 1834 MpReyPr(Lyck); *Sznepin* 1839 MpKwat V 1;

Schnepien — *Śniepie* 1879 KętN 163; *Śniepie*, wś 1889 SG X 934; *Schnepien* 1913 Meyers II 738; *Schnippen* 1938, *Schnepien* — *Śniepie* 1946 Ley I 127; *Schnippen* — *Śniepie*, -pi, *śniepski* 1948 MPol nr 78, poz. 692; *Śniepie*, -pc (!) 1982 WUN III 426; *Śniepie*, -pi, *śniepski* 2013 DzU poz. 200. — Pierwszy zapis wskazuje na n. **Sznipki*, z suf. -ki (regularnym przy adaptacji n. bałt. w tym okresie). Nazwa zapewne genetycznie lit. *Śnip-ai*, por. lit. n. os. *Śnipas* (: *śnipas* ‘ryj (świński), pysk, też morda (u człowieka)’, por. *śnip-uoti* ‘ryć, rozrywać’) Zinkevičius 207, Lpvž II 966, n. m. *Śnipaičiai*, *Śnipiskiai*, *Śnipiskis*, lit. n. w. *Śnypiškė*, *Śnypiškis*, n. ter. *Śnip-a-raistis* (: lit. *śnipas* ‘j.w.’ lub łot. *šnipis* ‘cypel, przylądek, półwysep’). Nazwy niem. i pol. (*Sznepin*, *Śniepie*) są adaptacjami fonetyczno-fleksyjnymi n. lit. W okresie administracji hitlerowskiej n. zmieniono na *Schnippen*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Śniepie*. Lit.: PrzybBalt 294–5; BiałPrzem 23, 51, 225; BiałKol 98, 104, 108. RP

Śnieszkowice zob. **Śnieżkowice**

Śnietna zob. **Noski Śnietne**

Śnietnica, wś, nowosąd., gm. Uście Gorlickie, 12 km na płn.-wsch. od Krynicy-Zdroju: *Swetnycza* 1422 SHGKr(Teut 1A, 180); de villa *Snyethnycza*, *Sznethnycza* 1491, *Snyethnycza* 1493 DPKW III nr 518, 524, 544; *Snitniza* 1522 DPKW V nr 920; *Smietnycja* (!) 1529 LR 46; *Swietnicze* 1570 ASK I 102, 118; *Snietnica* (1575) Ord 48; *Swietnicze* 1576 ASK I 114, 218; *Swietnice* 1576 ASK IV 34, 285; *Swietnicze* 1577 ASK I 117, 234; *Snietnycza* 1588 ASK I 126, 315v; *Snietnica* 1589 ASK I 127, 271; *Swietnica* 1589 ASK IV 44, 108v; *Snietnica* 1593–94 BJ Rkp. 5043 III, k. 254v; [z] *Śnietnice* 1603, z *Śnietnice* 1622 Klim 34, 198; W *Swietnicij* 1626 DMu 41; *Sitnica* 1629 RPobKr 274; Między *Snitnicą* 1647 Musz 2; *Świetnica* 1673, *Sietnica*, *Sietnica* 1674 ASK I 68, 307, 728, 941; *Szetnica* 1680 Rej 249; *Snietnica* 1794 Ga Pp2; *Snietnica* 1855 MpKum; *Śnietnica* 1889 SG X 934; *Śnietnica* 1921 Sk XII 15; *Śnietnica*, -cy, *śnietnicki* 1965 UN 56, 58; łemk. *Снітниця*. — Pierwszy zapis wskazuje na pierwotną n. *Świetnica*, od przym. (*światny*), *światny* ‘błyszczący, jaśniejący’ Sstp IX 66, z suf. -ica. Późniejsza forma *Śnietnica* powstała zapewne w wyniku asymilacji w-n > n-n. Odnotowano

Śnieżki

również warianty: *Szetnica*, *Si(e)tnica*, por. *sit*, *sitny*. Z. Stieber łączył n. z ap. *śnieć* ‘rdza zbożowa’ (por. łemk. *śnit*, *śnitnyj*), czemu przeczy najstarszy zapis. Lit.: PSąd I 117; Rzetelska, -ica 129; RiegŁemk 119, 207; SŁ I 50. IN

Śnieżki, wś, biał., gm. Boćki, 11 km na płn.-zach. od Kleszczel: Wies *Snyski* 1673, *Śnieżki* 1674 ASK I 70, 362v, 431v; *Snieszki* (1676) XVIII RPogMłp 837; *Śnieżki* (1693) XVIII SHGPd(Kapiciana 76); *Smeszki* (!) 1808 MpTex XIII; *Снежки* 1878–86 Kond 199; *Śnieżki* 1889 SG X 934; *Śnieżki* 1921 Sk V 23; *Śnieżki*, -żek, *śnieżkowski* 1972 UN 153, 57; gw. *śneški*, -kuų, *śneškoųski*. — Od n. os. *Śnieżko* RymSEN II 583, w l. mn., por. brus. n. os. *Снежка*, *Снежко* BiryłaBA II 385, też Яромл *Снежко* 1625 AWAK XVIII 283. Lit.: Kond 199. IN

Śnieżkowice, wś, kiel., gm. Waśniów, 10,5 km na pld.-zach. od Ostrowca Świętokrzyskiego: Sweslaus condam Woyslai de *Swescouicz* (1333), Sweslaus de *Sveskouicze* (1355), *Sweskouicze* (1357) Kkk I 196, 260, 268; de *Sueskouicz* (1362), Sueslao de *Sueskouicz* (1369) Kkk II 24, 35; in *Szwierzchowicz* (!) 1370, de *Swescouicz* 1379 KMłp III 242, 330; *Swąskouicze* (1383), *Swesskouicze* 1386, *Sweszkowicze* (1389), *Szvescowice* (1390) Kkk II 97, 116, 134, 346; *Szweszkowice* (1391) KMłp IV 34; *Swanszkowicze* 1396 MPH II 935; *Sweskouicze* 1397 Sand nr 142; *Szwyanszthkowicze* 1470–80 DB II 474; *Swianszkowicze* XVI AGAD(1/218/0/-13, s. 41); *Swyąskowicze*, *Szwyąskowycze* 1504, *Szwyąskowycze*, *Szwyąskouicze* 1506 ASK I 7, 41, 107, 14v, 130v; *Swyąszkowycze* 1508 ŹDz XV 458; *Szwyeszowycze*, *Syveskouicze* 1529 LR 373, 377; *Szwyanszkowycze* 1531, *Swyąshkowycze* 1532 ASK I 10, 468v, 601; *Swyąskowice* 1538 ASK I 7, 191v; *Swyeszowice* 1564–65 Lusand 331; *Swieszkowycze* 1578 ASK I 10, 781; *Snieszkouice* 1629 RPobSd 67; *Swieszkowice* 1674 ASK I 67, 409v; *Swieszkowice* 1680 APRzesz(59/519/0/2/77, s. 219); *Snieszzkowice* 1783–84 RejKor 275; *sniezkowice* 1786 MpCzajSd; *Snieszzkowice* 1791 MpPerSd; *Swieszkowice* 1801–04 MpHeld; *Snieszzkowice* 1802 Crusius III/2, 344; *Sniezkowice* ... i Część *Snieszkowic* 1824 Gazeta Warszawska nr 65, 921; *Snieszkowice* 1827 Tabella II 186; *Snieszkowice* 1839 MpKwat IV 6; *Smieszkowice* (!) 1853

DzUrz(G. Radom. nr 47, dod. I); *Śnieszkowice* folw. 1877 Zin 163; *Sniezkowice* 1880, *Śnieszkowice*, folw. 1889, *Świeszkowice*, wś 1890 SG I 296, X 934, XI 680; *Śnieszkowice* 1902 Przew II 178; *Śnieszkowice* 1914 KdWR(Kunów); *Śniezkowice*, kol. 1921 Sk III 79; *Sniezkowice*, w *Smieszkowicach* (!), *Snieszkowice*, ze *Smieszkowic* (!), *Snieszkowice*, w *Snieszkowicach* 1922, *Snieszkowice* 1925, *Śniezkowice* 1926 ASC(Waśniów, Z-1921–33, k. 15v, 18v, 20v, 65v, 84v); *Śniezkowice*, -wic, *śnieżkowicki* 1966 UN 27, 63. — Dawniej *Świeszkowice*, od n. os. *Świeszek* SSNO V 382 (: *Świętosław*, *Święsław*), która zapewne odnosiła się do pochodzącego z tej miejscowości (i zapewne jej właściciela) dostojnika krakowskiej archidiecezji *Świę(c)слава* (zob. pierwsze zapisy, por. też *Sueczslao* Officiali Cracouiensi 1361 Kkk I 286, *Sweczslao* Wisliciensi 1368 Kkk II 30), z suf. -owice. Forma *Świeszkowice* powstała wskutek denazalizacji, natomiast zmiana w *Śnieszkowice*, *Śniezkowice* (XVIII w.) nastąpiła w wyniku wtórnego skojarzenia z ap. *śnieg*, *śnieżek*, por. też n. os. *Śnieszek*//*Śnieżek* SSNO V 371. Lit.: KopKiel 253; RymPatr 64. IN

Śnieżna Wola, wś zaginiona, leżała w par. Kamionka, w dawnym pow. lubartowskim, lub.: *Sniezna wolya* 1580 ASK I 33, 783; *Sniezna Wola* 1626 RPobLu 141; *Sniezna Wola* 1673 RPdm 197; *Śnieżna Wola* 1685 SHGLu IV 143. — Od przym. *śnieżny* (: *śnieg*) i ap. *wola* ‘osada wolna od podatków, libertas’. Lit.: SHGLu IV 143; KosLu 74. IN

Śniodajny zob. **Smodajny**

Śniodowo, dziś *Śniadowo*, wś, olszt., gm. Mrągowo, 5 km na wsch. od Mrągowa: *Schmlodowen* 1559 Glass 83; *Schmlodowen* 1652 PrPB XLIX 262; ex *Smlodowen* 1663, Johannis Malonk ex *Schmlodowen* 1664 ASC(Mrągowo-ew., U-1659–81, s. 22, 29); posiadają tylko polską ludność ... [*Śmilodowo* ?] 1693 KętL 418; *Schmlodowen* 1724 OF nr 10522, k. [18v]; *Smlodowen* 1775 GStA PK(PT, Amt Seehesten, Nr. 2, s. 28); *Smlodowen* od. *Sniodowen*, wś 1785 Goldb III 153; *Smlodowen* 1796–1802 MpSchröt XVII; *Smlodowen* oder *Sniodowen* 1821 Rumpf III 114; *Smlodowen* 1836 MpReyPr(Sensburg); *Sniodowen* 1871 GemGut I 322; *Sniodowen* — *Śniodowo* 1879 KętN 181; *Schniodowen* 1885 GemLex

I 370; *Śniodowo* 1889 SG X 935; *Schniodowen* 1913 Meyers II 738; *Schniedau* 1938, *Schniodowen* — *Śniodowo* 1946 Ley I 58; *Schniedau* — *Śniodowo*, -a, *śniadowski* 1948 MPol XXVI nr 59; *Śniodowo*, -wa 1982 WUN III 426; *Śniadowo*, -wa, *śniadowski* 2007 DzU nr 245, poz. 1811. — Wieś założona w latach 1535–41, prawdopodobnie przez Prusów. Zapisy źródłowe wskazują, że pierwotnie była to n. *Smlodowo*, od ap. *smlód* (oznaczającego różne rośliny) ‘gorysz pagórkowaty, gorysz błotny, marchew zwyczajna, kokoryczka wielokwiatowa, okrzyń szerokolistny’ Sstp VIII 322–3, z suf. -owo. Zmiana *Smlodowo* > *Śniodowo* nastąpiła zapewne wskutek podobnych procesów jak w przypadku n. m. *Śniadowo* (1, 2). W. Kętrzyński odczytał błędnie n. jako **Śmilodowo* (może od n. os. **Śmilod*, por. *Śmiła* : *smil*- RymSEN II 582, 452). Substytucyjne cechy niem.: grafem *sch* dla *ś*, zakończenie -en. W 1938 r. wś otrzymała chrzest niem. *Schniedau*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Śniodowo*, na pocz. XXI w. zmienioną na *Śniadowo*. Lit.: Glass, Der Kreis Sensburg, 1960, 83; Mrągowo. Z dziejów miasta i powiatu, 1975, 199–200. RP

Śniadowka zob. **Śniadówka**

Śniotanki zob. **Śmietanki** (1)

Śnitki, wś zaginiona, graniczyła z wsią Szostaki (2), biał., gm. Sidra: powedił ... Pan Ostafey Wołowicz iż eho Miłost zajmuiuczy Staw swoy na Rece Sidre, zaniał zaliwkom toho stawu ... sęła Szostakow Morhow piat ... tym poddanym Naszym Sęła Szostakowo kotorych sia wołok zaliwkom Stawu zanelo khruntu ieho Miłosti sęła *Śnitki* wdołz podle steny bocznoe ... y podle steny bocznoe wołok Sęła Jeho *Śnitki* ... onyi Khrunt ... Sęła Szostakow, stawom jeha Sidrenskim zaniaty ... ku Imieniu swoemu Sidrenskomu derżati ... a ... wonyi Khrunt swoy Sęła *Śnitki* otmenoiu za to onym poddanym Naszym Szostakowskim cze-rez Jeho Miłost postuplennyi (1563)1826 MK 410, 1930–41. — Wieś nosiła n. *Śnitki* lub *Śnitki* (z fonetyką brus.), od n. os. *Śnitko*//*Śnitko* AntrP IV 332, w l. mn., ta od ap. *śnitka*, brus. *chimka* ‘podagrycznik pospolity’. Wieś była jedną z pomniejszych osad, które w XVI w. likwidowano, a ludność komasowano w większych skupiskach. Mieszkańców Śnitek przeniesiono zapewne do wsi *Śniczany* (zob.). Lit.: Wiśniewski, ABS XI 38, 41. MD

Śnitna-Noski zob. **Noski Śnietne**

Śnitnica zob. **Śnietnica**

Śpiegiel zob. **Śpigiel**

Śpierst zob. **Spytkowo** (2)

Śpierśt zob. **Spytkowo** (2)

Śpiewowo zob. **Świbno**

Śpigiel, os., dawniej wś, olszt., gm. Reszel, 10 km na pld.-wsch. od Reszla: *Gerekendorff* 1422 GZ 29; *Gerckendorf* 1422 Toeppen, Geschichte... 100; *Girkendorff* 1437 GZ 74; *Girkendorf* 1449–51, 1536 HAPr V 96; *Girckendorff*, des dorffes *Gircken dorff* 1543 OF nr 911 a/31, k. 19v–20; *Görckendorff* 1718 GStA PK(GHS, Amt Seehesten, Nr. 1, k. 119); *Görckendorff* 1741–47 GStA PK(PT, Amt Seehesten, Nr. 1, k. 7v); *Goerckendorff* 1775–81 GStA PK(PT, Amt Seehesten, Nr. 2, k. 166v); *Spiegels* (*Görckendorf*) ok. 1780 HAPr IV 235, 384; *Görckendorff* 1781–88 GStA PK(PT, Amt Seehesten, Nr. 3, k. 155v); *Görckendorf* oder *Spiegels*, Adel. von Gröbensches Majoratgut 1785 Goldb III 43; *Görckendorf* od. *Spiegels* 1796–1802 MpSchröt XI; *Spiegels* 1809 APOlszt(42/78/0/-/2, s. 2); *Spiegels* (*Görckendorf*), wś 1820 Wald 161; *Spiegels* oder *Görckendorf*, Vorw. bei Beeslack 1821 Rumpf III 128; *Spiegels-Langheim* 1865 AmtKönigsberg LV 49; *Spiegels-Langheim* 1871 GemGut I 74; *Görckendorf* — *Śpigiel* 1879 KętN 207; *Görckendorf* al. *Spiegel* 1882 KętL 411, 412; *Spiegels-Langheim* 1885 GemLex I 83; *Śpiegel* al. *Goerckendorf*, wś 1890 SG XI 111; *Spiegels-Langheim*, folw. 1913 Meyers II 21, 841; *Spiegels-Langheim* — *Śpigłowskie Budy* al. *Śpigiel*, folw., gaj. 1946 Ley I 34; *Spiegels-Langheim* — *Śpiegel*, -gła, *śpigiel*ski 1949 MPol XXVII nr A-92; *Śpiegel* — *Spiegels-Langheim*, os. 1951 Rosp 329; *Śpiegel*, -gła 1982 WUN III 426; gw. *śp^śigiel*. — Dawna n. niem. *Girkendorff*//*Görckendorf*, od n. os. *Girk-*, *Görk-* (: im. *Georgius*, *Gregorius* lub słów. ap. *górka*) Gott 206, 215 + człon -dorf ‘wieś’. Późniejsza n. *Spiegels* utrwała im. odbiorcy nadania z 1540 r. Jana *Spigla* (zob. KętL 411). Nazwa os. być może niem., por. *Spiegel* Gott 467, choć por. też prus. n. os. *Spygel* TAP 97. W przejściowej powojennej n. *Śpigłowskie Budy* człon pierwszy w formie przym. odmiejscowego, o członie drugim zob. *Budy* (1). W XIX w. n. *Görckendorf* nie była już używana, choć przytaczają ją nie-

Śpiglówka

ktorzy autorzy (w księgach metrykalnych występuje wyłącznie *Spiegels*). Od 1865 r. pojawia się n. niem. *Spiegels-Langheim*; człon drugi wskazuje na przynależność do obsz. dw. *Lankiejmy*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Śpiegel*, zmienioną później na *Śpiigel*. Lit.: Ar 1526; Biolik, HE VIII 226; Toeppen, Geschichte Masurens, 1870, 100. RP/PS

Śpiglówka, wś, olszt., gm. Reszel, 11,5 km na pld.-wsch. od Reszla: *Spiegelowken* 1652 PrPB XLIX 261; *Spiegelowken* 1718 GStA PK(GHS, Amt Seehesten, Nr. 1, s. 407); *Spigloffen, Spiegloffcken* 1741–47 GStA PK(PT, Amt Seehesten, Nr. 1, k. 7v, 116v); *Spiglowken* 1775–81 GStA PK(PT, Amt Seehesten, Nr. 2, k. 166v); *Spiegloffen (Spigloffcken)* ok. 1780 HAPr IV 384; *Spiglowcken, Spiglowken, Spiegelowken* 1781–88 GStA PK(PT, Amt Seehesten, Nr. 3, k. 157v, 164v, 168v); *Spiegelowken* 1785 Goldb III 154; *Spiegelowken* 1796–1802 MpSchröt XI; *Spiegelowken*, wś 1820 Wald 131; *Spiegelowken* 1821 Rumpf III 128; *Spiegelowken* 1836 MpReyPr(Sensburg); *Spiegelowka, Śpyglowka, -i* ok. 1859 SzczęśTeka 27; *Spiegelowken* — *Śpiglówka* 1879 KętN 209; *Śpiglówka, Śpiigel* 1890 SG XI 111; *Spiegelowken* 1913 Meyers II 841; *Spiegelowken* 1935, *Spiegelswalde* 1938 MpMbl(2093); *Spiegels* 1938, *Śpiglówka* 1946 Ley I 34; *Spiegels* — *Śpiglówka, -i, śpiglówecki* 1948 MPol XXVI nr 59; *Śpiglówka, -ki* 1982 WUN III 426. — Nazwa od tej samej podstawy co n. pobliskiej wsi *Śpiigel* (zob.), z suf. *-ówka*, ziemczona jako *Spiegelowken*. W 1938 r. urzędowa zmiana n. na niem. *Spiegelswalde*. Podawana przez G. Leydinga i w MPol n. *Spiegels* odnosiła się do gminy, którą utworzyły w 1928 r. wś *Spiegelowken*, folw. *Spiegels-Langheim* (zob. *Śpiigel*) i os. leśne *Spiegels-Korschen, Spiegels-Jeesau*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Śpi-glówka*. RP/PS

Śpiglówka zob. **Śpiglówka**

Śpiglowskie Budy zob. **Śpiigel**

Śpiory zob. **Sipiory**

Śpitajny zob. **Szpitajny**

Śpitary zob. **Szpitary**

Śprynglówka zob. **Markiewiczów**

Śpurki zob. **Spórka**

Śrebnik zob. **Strzybnik**

Śrebrna Górka zob. **Srebrna Góra** (1)

Średni Folwark zob. **Panowice** (1)

Średni Łan, kol., okresowo wś, chełm., gm. Sawin, 19,5 km na pln. od Chełma: W powiecie chełmskim w kolonii *Średni Łan* 1887 Gazeta Polska nr 171, 3; *Średni Łan* 1902 Przew II 180; *Średni Łan*, kol. 1921 Sk IV 10; *Średni Łan*, kol. 1933 SkBy 1704; *Średni Łan, -niego -nu, średniolański*, wś 1970 UN 108, 27; *Średni Łan, -niego -nu* 1982 WUN III 426. — Od przym. *średni* (może w znaczeniu ‘środkowy’) i ap. *łan* ‘miara roli’ SL II 589. PS

Średni Terpiczów zob. **Średnia Wieś** (1)

Średnia, wś, przem., gm. Krzywca, 9,5 km na pld.-wsch. od Pruchnika: villam *Hrynyova Wolya* dictam *Srednya* 1502 AGZ XVIII nr 4064; *Hrynyova volya* 1507 ASK I 20, 14v; *Hrynyowa wolya* 1510, *Hrynyova Wolya* 1536 ASK I 17, 288v, 224; *Schrzednya* alias *Hrynova Volya, Srzednya* 1539 AGZ XIX nr DCCCXXIX, 3070; *Hriniova Volia* 1563, *Szrednia* 1567 ASK I 18, 233, 441v; *Srzednia Wola* 1577 ASK I 20, 752; *Srednya wolya* 1578 ASK I 17, 442v; *Srednia Wola* 1589 ASK I 20, 861; *Srzednia* 1628 ASK I 17, 630; *Srzednia* 1662, *Srednia* 1673 ASK I 73, 565v, 652v; *Srednia* 1744 ADP 166, k. 95; з *Среднѣ* 1776, in *Srednia* 1778 APPrzem(56/2052/0/-/2, s. 1, 2); *Srednia* 1779–83 MpMieg; *Srzednia* 1794 Ga Qq1v; *Srednia* 1802 Crusius III/2, 357; *Serednia* 1851, *Seredynia* 1860 Sch 40; *Średnia* 1861–64 MpFran; *Średnia* al. *Średnica*, rusk. *Serednia* 1890 SG XI 155; *Średnia* 1921 Sk XIII 33; *Średnia, -niej* 1982 WUN III 426; gw. *śred-ńa, -ńi, śreżeński*. — Dawna n. zestawiona *Hryniowa Wola*, od wschłów. n. os. *Hryń* SSNO II 319 (: *Hryhory(j)*), ukr. *Гринь* Red’ko 97, i ap. *wola* w znaczeniu osadniczym ‘libertas’. Oboczna n. *Średnia//Śrzednia, Średnia Wola*, od przym. stp. *średni//średni*, ukr. *середний*, określająca środkowe położenie wsi w stosunku do sąsiednich miejscowości lub obiektów fizjograficznych. Obocznie również n. *Średnica*, wtórnie derywowana przy pomocy suf. *-ica*, oraz ukr. *Seredynia*, z suf. *-ynia*. Lit.: MakPrz 269. BCz

Średnia zob. **Średnia Wieś** (2), **Średnie**

Średnia Sosna zob. **Sosna-Trojanki**

Średnia Wieś (1), wś, krośn., gm. Lesko, 7 km na pld.-wsch. od Leska: inter villas *Terpyczow* (1376)XVI ZDM IV 185; Hoczew et *Terpiczow*

... ad villas *Trepiczowyj* (1400)1523 MK 37, 466v, 467; *Tarpyczow Vteriori* ... *Mediocri Tarpyczow* 1463, villa *Szrednye Terpiczaw* ... *Terpiczow* 1469, *Superior Terpyczow* 1475, *Terpyczow*, altera *Terpiczow*, in *ultima* alias w *Zadnym Terpiczow*, *prima Torpiczow* ... *Terpiczow* ... *secunda Terpiczow* ... *posteriori villa Terpiczow* 1480 AGZ XVI nr 19, 571, 1103, 1410, 1411, 1417; posterior villa *Terpiczow*, *Terpyczow* i altera *terpiczow*, in *Ultima* alias w *Zadnym Terpiczow* 1480 SHGSk III 186; in villam *Terpyczow posteriorem* 1481, in *Therpyczow* in *Szrednya villa* 1483, in partem suam villarum *Terpiczow Inferioris* et *Terpiczow Superioris*, in duas villas *Terpyczow Inferiorem* et *Terpyczow Superiorem* 1489, in *Posteriori Tharpyczow villa* 1492, *Tyrpyczow dictam* alias *Szredny Tyrpyczow* 1493, in villam *remociorem Terpiczow* 1498 AGZ XVI nr 1517, 1615, 1948, 1950, 2088, 2127, 2439; *Terpyczow* 1507, *Terpyczow* 1510 ASK I 20, 44v, 159v; in medietate *superioris villae Thyrcyeczow* 1511 Matr IV/1, nr 1140; *Terpyczow utraque* 1517 ASK I 20, 598; *Therpyczow* 1531 ASK I 34, 544; *Therpiczow* 1553 ASK I 19, 221; *Terpiczow* 1558 ASK LVI 265, 289v; *Therpiczow szredni*, *Terpiczow zadni* 1589 ASK I 20, 916v; *Srednia Wies* sors seu *Bachlowa*, *Srednia Wies*, *Terpiczow Zadni*, *Srednia Wies*, *Terpiczow Zadni*, *Hoczew*, *Dziurdziow*, *Srednia Wies* 1654, *Srednia wies* ... *Terpiczow Zadni* ... *Srednia wies* sors seu *Bachlowa* 1655, de villis *Hoczew cum Bachlowa* seu *Srednia Wies*, de villa *Srednia cum Zadnia Wies* 1663 KsgSan 314, 335–6, 375–6, 437, 442; *Szrednia Wies*, *Srednia wies* 1673 ASK I 71, 14v, 38v; *Srednia Wies* alias *Terpiczow* 1699 ADP 155, 56; *Srednia Wies* 1721 ADP 156, 1250; *Zrednia Wiesz* 1779–83 MpMieg; *Szrednia Wies* 1794 Ga Qq1v; *Serednia Wies* 1802 Crusius III/2, 305; *Serednoe Selo* 1851, *Serednoje Selo* 1860 Sch 143, 129; *Srednia wies* 1861–64 MpFran; *Średnia Wieś* 1890 SG XI 155; *Średnia Wieś*, -*niej Wsi*, *średniowiejski* 1965 UN 61, 23. — Pierwotnie *Terpiczów*, od rus. n. os. **Terpič* (: *Терпи* SSM II 429, od czas. *terpěti* ‘cierpieć’), z suf. -ów. Warianty *Tarpiczów*, *Torpiczów*, *Tyrpiczów* wynikają z różnego rozwoju **ř* oraz późniejszego wpływu spółgłoski -*r*- na poprzedzające samogłoski. Pod koniec XIV w. poświadczona forma pluralna *Trepiczowyj* (z metatezą), wskazująca już na

podział wsi. Od XV w. n. zestawione z członami dyferencyjnymi od łac. *superior* ‘górnny’, *inferior* ‘dolny’, *primus* ‘pierwszy’, *secundus* ‘drugi’, *mediocris* (= pol. *średni*), *remocior/ulterior* ‘dalszy’, *ultimus* ‘ostatni, krańcowy’ (= pol. *zadni* ‘tylny’). W poł. XVII w. utrwaliła się n. *Średnia Wieś*, poświadczona już w XV w. jako *Szrednya villa* (łac. *villa* ‘wieś’) o pierwotnym znaczeniu ‘środkowa część wsi’, ukr. *Сеподне Село*. W XIX w. efemerycznie notowana wschłów. postać z pełnogłosem *Serednia Wieś*. Oboczna n. *Bachlowa* to dziś n. odrębnej wsi (zob. *Bachlawa*) wydzielonej ze Średniej Wsi i lokowanej zapewne na terenie dawnego Górnego Terpiczowa. Refleksem n. *Zadni Terpiczów* (też *Dalszy*, *Tylny*, *Dolny*) są dziś najprawdopodobniej n. *Dolny Koniec* i *Górny Koniec*, cz. Średniej Wsi 1980 WUN I 348, 516. Lit.: Bargiel, RKJŁ XV 62; SŁ I 50–1; MakSk 161–2; RiegŁemk 208. ŁK

Średnia Wieś (2), wś, zamoj., gm. Żółkiewka, 24 km na pld.-zach. od Krasnegostawu: de *Villa Żółkiewka* 1767 ASC(Żółkiewka, U-1748–93, k. 5); *Żółkiew*, *Żółkiewka*, *Żółkiewka* miasteczko 1783–84 RejKor 19; *Żółkiewka wies* 1785 MpPerLu; de *Villa Żółkiewka* 1785, *Villa Żółkiewka* 1792 ASC(Żółkiewka, U-1748–93, k. 53v, 75v); *Srednia Wies* 1793 ASC(Żółkiewka, Z-1793–1825, k. 1v); *Żółkiewka* 1796 PerOpis I 177; *Szrednia Wies* 1801–04 MpHeld; w *Wsi Sredniey*, *Srednia Wies* ... w *Wsi Sredniey* 1810 ASC(Żółkiewka, U-1810, s. 2, 8); *Srednia Wies* ... w *Wsi Sredniey*, *Srednia Wies* ... w *Sredniey Wsi* 1811 ASC(Żółkiewka, U-1811, s. 1, 19); *Średnia wies* 1827 Tabella II 190; *Srednia Wies* 1839 MpKwat VI 10; *Średnia* 1877 Zin II 171; *Średnia Wieś* al. *Średnie* (!) 1890 SG XI 155; *Średnia Wieś* 1921 Sk IV 53; *Średniawies* 1952 UW 139; *Średnia Wieś*, -*niej Wsi*, *średniowiejski* 1970 UN 111, 42. — Pierwotnie miejscowość nosiła n. *Żółkiewka*, równą n. mta *Żółkiewka*, lokowanego w 1702 r. na wsch. terenach wsi *Żółkiew* (obszar dawnego mta i wsi to dziś *Żółkiewka-Osada*, zob.). Wieś usytuowana była między wsią *Żółkiew* i miastem *Żółkiewka* a Wólką *Żółkiewską*, stąd jej późniejsza n. *Średnia Wieś* z pierwszym członem od przym. *średni* w znaczeniu ‘środkowy’. Lit.: CzChełm 195; Górak, Miasta i miasteczka Zamojszczyzny, 1990, 112–3. PS

Średnia Wieś

Średnia Wieś zob. **Nysa-Średnia Wieś, Serednica**

Średnia Wola zob. **Średnia**

Średniaki zob. **Mamino**

Średnica (1), ws. włączona do *Średnicy* (2), pil., gm. Czarnków: *Jäger* 1796–1802 MpSchröt XIX; *Jägersburg*, kol. 1820 Rumpf II 11; *Jägersburg*, kol. 1846 KsP 448; *Jaegersburg*, kol. 1882 SG III 366; *Jägersburg*, ws. 1912 Meyers I 887; *Jägersburg* — *Średnica*, -cy, *średnicki* 1948 MPol nr A-78; *Średnica (Wielka Bieda)* 1964 Mp-25 (Trzcianka); *Średnica* 1967 SM 1139. — Nazwa niem. *Jägersburg*, od ap. *Jäger* ‘łowczy, myśliwy’ i *Burg* ‘gród, zamek’ (w miejscowości znajdowała się leśniczówka). Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Średnica*, którą w 1981 r. objęto połączone miejscowości *Średnica* i *Wielka Bieda*, zob. *Średnica* (2). PS

Średnica (2), ws. pil., gm. Czarnków, 15 km na płn.-zach. od Czarnkowa: *Rademacherbusch* 1796 Maas, *Siedlungen...* 339; *Colonie Rademacherbusch* 1796–1802 MpSchröt XIX; *Marienbusch* 1806 SchulzNetzegau 140; *Marienbusch*, kol. 1820 Rumpf II 223; *Marienbusch* (fr. *Rademachersbusch*) 1822 Mützell III 165; *Maryigaj (Marienbusch)* 1841 PlaterPoz 176; *Maryi gaj (Marienbusch)*, kol. 1846 KsP 449; *Col. Marienbusch* 1851 MpRey nr 61; *Maryigaj ... w Maryigaju* 1867 DzPozn nr 32, 3; *Maryi gaj (Wielkabieda)* 1874 WM II 26; *Maryigaj (wiel. bieda)*, niem. *Marienbusch*; *Wielka bieda, Maryi Gay*; *Marienbusch*, pol. *Maryi gaj (Wielkabieda)* 1875 WM I 22, 40, II 26; *Maryi-gaj v. Wielkabieda* 1877 KolbPz III 224; *Maryi gaj al. Wielka bieda*, niem. *Marienbusch*, kol. 1885 SG VI 156; *Marienbusch*, ws. 1913 Meyers II 140; *W Maryigaju (Marienbusch)* 1915 DzPozn nr 203, 3; *Marienbusch* — *Wielka Bieda*, -kiej -dy, *wielkobiedzki* 1947 MPol nr 111, poz. 719; *Średnica (Wielka Bieda)* 1964 Mp-25 (Trzcianka); *Wielka Bieda*, po zmianie *Średnica*, -cy, *średnicki* 1981 MPol nr 33, poz. 300. — Początkowo n. niem. *Rademacherbusch* ponowiona z n. ter., por. *Radmacher Busch* 1796–1802 MpSchröt XIX, ta od n. os. *Rademacher* Gott 397 i ap. *Busch* ‘krzak; zarośla’. Miejscowość powstała ok. 1790 r. na obszarze wykarczowanego lasu (Ślaski 258). W 1806 r. doszło do zmiany n. na *Marienbusch* (: im. *Ma-*

ria), którą skalkowano w j. pol. jako *Maryi Gaj* (też w formie zrostu *Maryigaj*). Oboczna n. pol. *Wielka Bieda*, notowana już w XIX w., ustalona została jako urzędowa po 1945 r. Nawiązywała do nieurodzajnych, piaszczystych gleb (Maas 339). M. Wagińska-Marzec podaje błędną informację o pojawieniu się n. *Wielka Bieda* dopiero w 1945 r. W 1981 r. ze względu na jej negatywne konotacje na wniosek mieszkańców dokonano urzędowej zmiany n. na *Średnica*. Lit.: Karpluk 152; Ślaski, Przegląd Zachodni VII (5–6) 258; Maas, *Siedlungen zwischen Warthe und Netze*, 1976, 339; Wagińska-Marzec, *Ustalanie nazw miejscowości na Ziemiach Zachodnich i Północnych*, [w:] *Wokół niemieckiego dziedzictwa kulturowego na Ziemiach Zachodnich i Północnych*, 1997, 414. PS

Średnica zob. **Serednica, Średnia, Średnica-Jakubowięta, Średnica-Mackowięta, Średnica-Pawłowięta, Średzińskie**

Średnica-Jakubowięta, ws. łomż., gm. Szeptowo, 6 km na pld.-wsch. od Wysokiego Mazowieckiego: *Syrednica* 1240 KMaz I 344; de *Szrednie Włoki* 1382 HMil 386 (tu?); Włodek et Nicolaus de *Średnica* 1444 HMil 386; імѣня *Средниці*, імѣня *Средниці* 1498 ALM I 156; Село *Середнича* земляне 1528 Popis 1528 143; *Szrednicza* 1569 UPL 242; *Villa Szrednicza jakubowiętha* 1580 ASK I 47, 583; *Villa Szrednicza Jakubowiętha* 1581 ASK IV 41, 25; *Mystki, Szrednicza*, *Stawireie* 1591 ASK I 47, 794; *Szrednica Mackowięta Jakubowięta* 1661 ASK I 65, 850v; *Wies Szrednica Jakubowięta* 1673 ASK I 70, 330v; *Szrednica Jakubowięta* 1697 ZZG 623, 6; *Szrednica Jakubowięta* 1775 ZZG 605, 119; *Szrednica Iakubowięta* 1795 MpPerPd; *Szrednica iakubowięta* 1827 Tabella II 226; *Szrednica Jakubowięta* 1839 MpKwat VI 6; *Średnica Jakubowięta* 1890 SG XI 155; *Średnica-Jakubowięta* 1921 Sk V 114; *Średnica-Jakubowięta*, -cy-wiąt, *jakubowski* 1974 UN 165, 90. — Dawniej *Śzrednica*, od przym. stp. *śzredni (średni)*, z suf. -ica; n. określała położenie w stosunku do innych obiektów. Notowana też wschłow. postać z pełnogłosem *Serednica*. Zdaniem H. Sędziak podstawą n. jest n. os. *Śzroda* SSNO V 375, co jednak nie przekonuje, gdyż suf. -nica rzadko tworzył derywaty od podstaw antroponimicznych. Przed

1498 r. niejaki Włodek sprzedał swoją część Średnicy (20 włók) braciom Stanisławowi, Grzegorzowi i Pawłowi Brzoskom. Na gruntach tych powstały trzy wsi: *Średnica-Jakubowięta*, *Ś.-Maćkowięta* i *Ś.-Pawłowięta* (zob. ALM I 156–7). Człon *Jakubowięta* od im. *Jakub*, z suf. *-owięta*; dział ten należał do Stanisława Brzostki, po którym dziedziczył *Jakub* Śrzedzieński, wzmiankowany w 1544 r. (HMil 387). Lit.: MarSzep 119–20; Rzetelska, *-ica* 105; Sędziak, Nazwy wsi drobnoszlacheckich w powiecie wysokomazowieckim, Studia Łomżyńskie XIX 93. *IN*

Średnica-Maćkowięta, wś, łomż., gm. Szepietowo, 5,5 km na pld.-wsch. od Wysokiego Mazowieckiego: [z] *Szrednycze Maczkowięth* 1578, s *Szrednicze Maczkowięth* 1579, Villa *Srednicza Maczkowiętha* 1580 ASK I 47, 465, 366, 582v; *Srednicza Maćkowiętha* 1581 ASK IV 41, 24v; *Srednica Mackowięta* Jakubowięta 1661 ASK I 65, 850v; *Szrednica Mackowska* 1673 ASK I 70, 330; *Szrednica Mackowięta* 1775 ZZG 605, 118; *Szrednica Markowięta* (!) 1795 MpPerPd; *Szrednica maćkowięta* 1827 Tabella II 226; *Średnica Maćkowięta* 1890 SG XI 155; *Średnica-Maćkowięta* 1921 Sk V 114; *Średnica-Maćkowięta*, *-cy-więt*, *maćkowski* 1974 UN 165, 90. — Nazwa zestawiona; o członie pierwszym zob. *Średnica-Jakubowięta*, człon drugi od im. *Maciek* (: *Maciej*), z suf. *-owięta*, też w formie przymiotnika. Właścicielem wsi był *Maciej* Brzeziński. Tę część dóbr bracia Brzezińscy otrzymali w 1498 r. Lit.: MarSzep 120–1. *IN*

Średnica-Pawłowięta, wś, łomż., gm. Szepietowo, 6 km na pld.-wsch. od Wysokiego Mazowieckiego: *Szrednicza Pawłowi* ... *Szrednycze pawłowięth* 1578, *Szrednicza Pawłowi* ... s *Szrednicze Pawłowięth* 1579, Villa *Szrednicza Pawłowiętha* 1580, se *Szredniczy pawłowięth* 1581 ASK I 47, 465, 366, 582v, 679v; *Szrednicza Pawłowiętha* 1581 ASK IV 41, 24v; *Szrednica Pawłowska* 1673 ASK I 70, 330; *Szrednica Pawłowięta* 1775 ZZG 605, 119; *Szrednica Pawłowięta* 1795 MpPerPd; *Szrednica pawłowięta* 1827 Tabella II 226; *Średnica Pawłowięta* 1890 SG XI 155; *Średnica-Pawłowięta* 1921 Sk V 114; *Średnica-Pawłowięta*, *-cy-więt*, *pawłowski* 1974 UN 165, 90. — Nazwa zestawiona; człon pierwszy zob. *Średnica-Jakubowięta*, człon drugi od im.

jednego z braci (nabywców dóbr Średnica) — *Pawła*, z suf. *-owięta*, też w formie przymiotnika. Lit.: MarSzep 121. *IN*

Średnie, dziś *Średnie Duże* i *Średnie Małe*, dwie wsi, zamoj., gm. Nielisz, ok. 19 km na pld.-zach. od Krasnegostawu: *Szredne* 1492 Matr II supl. nr 110; villas regales ... *Szrednye* 1493 Matr II nr 164; *Szrednie* 1510 ASK I 37, 238v; *Srednye villa* 1531 ASK I 36, 193v; *Szrednie* 1535, *Srednye* 1536, *Szrednie* 1543, *Srednie Nobilium* ... Jozephus Szredzienskj 1564, *Srednie* 1565 ASK I 37, 322, 420v, 624v, 790, 836v; villa *Szrednie* 1565, *Szrednie* ... bonis *Srednie* 1567 AGB IX 12, 366; *Srednye* 1567 ASK I 37, 872; villa *Szrednia* 1573 AGB XIII 743; *Srednie* ... And. Sredzinski ... Felix Szredzinski 1589, *Szrednie* 1591 ASK I 37, 936, 968; *Srednye* 1591 ASK I 51, 1024; *Szrednie* 1621 KszKrasn 1/17, 249v; *Srednie* 1662 ASK I 71, 127; *Srednie* Sors Succor. Sredzynskiego 1663 ASK I 65, 525; *Szrednie* 1673 ASK I 69, 528v; *Szrednie* ... Sors nlis Alberti Szredzinskiego 1674 ASK I 71, 260; *Szrednie* 1740 KszKrasn 6/2, 3; *Srednie* 1749 KszKrasn 6/5, 6v; *Szrednie* 1779–83 MpMieg; *Szrednie* części 2 1783–84 RejKor 18; *Średnie* 1786 MpPerPd; *Szrednie*, *Średnie*, *Srednia* 1796 PerOpis I 175, 176; *Srednie* ... we wsi *Srednie* 1819 ASC(Nielisz, U-1819, s. 13); *Srednie* Część Mniejsza ... we wsi *Srednie* w Części mniejszej, *Srednie* ... we wsi *Srednie*, *Srednie* Część większa ... we wsi *Srednie* w Części większej 1820 ASC(Nielisz, U-1820, s. 11, 16, 19); *Srednie* czyli *Wolica Srednicka* części A. i B. 1823 Gazeta Warszawska nr 78, 1081; *Srednie* Część Mniejsza ... w *Sredniem*, *Srednie* Część Większa ... w *Sredniem* 1825 ASC(Nielisz, U-1825, s. 3, 5); *Srednie* 1827 Tabella II 190; *Srednie* 1839 MpKwat VI 10; *Średnie* 1841, *Średnie A* czyli *Wolica Średnicka*, *Średnie* czyli *Wolica Średnicka* 1846, *Średnie Mniejsze*, *Średnie Większe* 1864, *Średnie Mniejsze*, *Średnie Większe* 1866 Osiński, Obwód... 229, 230, 331, 344; *Średnie duże* i *małe* 1877 Zin II 171; *Średnie Większe* i *Średnie Małe* al. *Średnia*, *Średnie Mniejsze*, wś *Średnie Małe* al. *Wolica Średnica* (!), dwie wsi z folw. 1890 SG XI 156; *Średnie Większe*, *Srednie Małe* 1921 Sk IV 125; *Średnie Duże*, *Średnie Małe* 1952 UW 152; *Średnie Duże*, *-niego -zego*,

Średnie Czarnówko

Średnie Małe, -niego -łego, *średziński* 1967 UN 122, 36. — Nazwa *Średnie*, od przym. *średni*, *średni*, oznaczała obiekt zajmujący środkowe położenie względem innych obiektów. Efemerycznie w XVI w. też *Średnia*, ze zmianą rodzaju na żeński. Od XIX w. w związku z podziałem wsi na dwie części notowane n. zestawione z członami od przym. *duży*//*wiekszy* oraz *mały*//*mniejszy*. W XIX w. także oboczna n. *Wolica Średnicka*, od ap. *wolica* (: *wola*), z członem odmiejscowym w postaci przymiotnika. Lit.: Osiński, Obwód (powiat) zamojski 1815–1866, 2020, 34, 229–30, 331. BCz/LK

Średnie Czarnówko zob. **Czarnowo** (5)

Średnie Duże zob. **Średnie**

Średnie Małe zob. **Średnie**

Średnie Mniejsze zob. **Średnie**

Średnie Rytyle zob. **Rytyle Święckie**

Średnie Wielkie, wś, krośn., gm. Zagórz, 11 km na pld.-zach. od Leska: omnium villarum ... videlicet Porasz, Sagorsze, Oslawa, Welepole et *Szrednem* (1412)1442, *Szriednye* 1437, *Szrednye villam* 1448 AGZ XI nr 1445, 1005, 2516; de *Sredne* 1475, *Zrednye* 1485, *Szrednye* 1490, *Szredne* ... *Szrednye* 1491, *Sredne* 1493, Vlynski et *Szrednye* 1505 AGZ XVI nr 1116, 1697, 1968, 2010, 2035, 2141, 3049; *Srednye* 1515 ŻDz XVIII/1, 151; z *Seredniego* 1574 RZł 95; *Szrednie* 1589 ŻDz XVIII/1, 51; [z] *Średniego*, w *Średniem* 1600 RZł 139, 141; na ... *Serednim* 1620 Semk nr 230; z *Średniego* 1638 RZł 214; *Serednie* 1721 ADP 156, s. 1296; *Seredny* 1779–83 MpMieg; *Seredne* 1794 Ga Nn2v; *Serednie* 1802 Crusius III/2, 305; *Serednie wielkie* 1855 Stup 193; *Serednie Wielkie* 1889 SG X 440; *Serednie Wielkie* 1921 Sk XIII 22; *Serednie Wielkie* 1962 Mp-25(Lesko); *Średnie Wielkie*, -go -go, *średziński*, wś spalona 1965 UN 61, 33; *Średnie Wielkie*, -niego -kiego 1982 WUN III 427. — Od przym. stp. *średni*, później *średni*, ukr. *сепо́днуї*. Nazwa oznaczała środkowe położenie wsi w stosunku do innych obiektów. Od poł. XIX w. z członem dyferencyjnym *Wielki* dla odróżnienia od n. wsi *Serednie Małe* (zob.). Lit.: SHGsk III/3, 170; MakSk 162. PS

Średnie Większe zob. **Średnie**

Średniówka, wś, zamoj., gm. Goraj, ok. 6 km na ptn.-wsch. od Frampola: *Sredniowka* 1760

ASC(Radzięcín, MZ-1760–93, s. 3); *Średniowka* 1781–82 WPar 523; *Sredniowka* 1787 Spis 442; *Sredniowka* 1796 PerOpis I 117; *Sredniówka* 1827 Tabella II 190; *Sredniowka* 1839 MpKwat VI 11; *Średniówka*, wś 1890 SG XI 157; *Średniówka*, wś i kol. 1921 Sk IV 123; *Średniówka*, -ki 1982 WUN III 427; gw. *średniufka*, -ki, *średniowski*. — Od przym. *średni* ‘środkowy’, z suf. -ówka. Lit.: KosLu 74. BCz/IN

Średzińskie, wś, biał., gm. Suraż, 6 km na pld.-wsch. od Suraża: Selo *Srednica* 1528 ŻDz XVII/1, 195; *Szredzińskie* 1552, *Szredzińskie* 1566, *Szredzińskie* 1567, *Szredzińskie* 1572 HMil 387, 491; *Szrednicza* 1569 UPL 259; Villa *Szredzińskie* 1577, *Szrednicza* 1579, *Szredzińskie* 1580 ASK I 47, 233, 354, 614; *Szredzińskie* 1581 ASK IV 41, 95; *Szredzińskie* 1610 HMil 387; *Szredzińskie* 1661 ASK I 65, 859; Wies *Szredzińskie* 1673 ASK I 70, 584; *Szredzińskie* 1697 ZZG 623, 20; *Szredzińskie* 1775 ZZG 605, 120; *Szredzińskie* 1790 SHGPd(rksp DA nr 11630); *Szredzińskie* 1795 MpPerPd; we Wsi *Szredzińskiech* ... Paweł *Szredziński* 1834 LPAH(604/58/27, s. 65); *Szredzińskie* al. *Średzińskie*, okolica 1890 SG XI 169; *Średzińskie*, wś 1921 Sk V 18; *Średzińskie*, -kich 1982 WUN III 427; gw. *sreżęński*, -kix, *sreżińkoski*. — Dawniej *Śr(z)ednica*, od przym. stp. *średni*, *średni* ‘środkowy’, z suf. -ica. Następnie *Śr(z)edzi(e)ńskie*, od odmiejscowej n. os. *Śr(z)edzi(e)ński*, w l. mn., por. Jacobi *Szredziński* 1544 HMil 387, Stanisław Pawłowicz *Szredziński* [właściciel wsi] 1580 ŻDz XVII/1, 113. Lit.: Kond 199; GórnRPd 49. IN

Śrem (1), wś, legn., gm. Gaworzyce, 10 km na zach. od Głogowa: *Srem* 1318 Reg nr 3770; *Schren*, *Schreey* (!), 1429–30, *Schrien* 1434 SWŚ III 143; *Schren* 1440, *Schrene* 1448, *Schryn* 1506 CdSil XXVIII 83, 92, 252; *Schryn* 1520 SWŚ III 143; in *Srem* 1580, *Schrien* 1670, *Schrien* 1679, *Schrien* pagus, ex praedio *Schrien* 1687/88 J III 1, 53, 153, 375, 376; *Schrien* 1739 MpWielGlog; *Schrien* 1791 Z X 291; *Schrien* 1845 K 613; *Schrien* 1908 CdSil XXIV 113; *Schrien* — *Śreń* 1945 BiulZO I 48; *Schrien* — *Śrem*, -u, *śremski* 1948 MPol XXV nr 14; *Śrem*, -mu 1982 WUN III 427. — Najstarszy zapis wskazuje na pierwotną postać *Śrem* (zob. *Śrem* (2)), potwier-

dzoną jeszcze w 1580 r., natomiast niem. zapisy substytucyjne od XV w. konsekwentnie wykazują *n* w wygłosie, co utrudnia objaśnienie (choć wahanie *n//m* mogłoby stanowić pewien argument w dyskusji o funkcjonowaniu wariantów psł. **sermъ* i **sernъ* — szerzej zob. *Śrem* (2)). Według K. Wendta do omawianej miejscowości odnosi się zapis *Trzibschin* 1360 GrMark I 177, a zatem i wcześniejszy zapis z ok. 1300 r. — *Trsepsen* (CdSil XIV 155), które oddają zapewne n. **Trzebiszyn* (por. n. os. *Trzebisz* SSNO V 479). Jeżeli identyfikacja ta jest właściwa, to wówczas być może należałoby traktować zapisy *Srem*, *Schryn*, *Schrien* itd. jako wtórne niem. formy substytucyjne trudnej w wymowie wcześniejszej n. polskiej. W 1945 r. w miejsce niem. n. *Schrien* ustalono urzędowo n. *Śreń*, którą w 1948 r. zmieniono na *Śrem*. Lit.: SWŚ III 143–4; SNGŚI XIV 32; Wendt, ZfGS XXX 332; Babik 276–7. PS

Śrem (1a), os., dawniej wś, pozn., gm. Sieraków, 5 km na pld.-zach. od Sierakowa: Gerwartho *Szremsky* 1390 RWlkp I nr 85; de *Srem* 1395 Lek I nr 2006; de *Szrem* 1399 Lek II nr 2298; *Zrzem* 1400 KZPozn nr 266; ad Thomam de *Szremye* 1444 KszPoz 15, 10; *Szrem Gorzne* 1469 SHGPn V 85; *Szrem Gorzni*, *Srem Parva* 1469 Koz III 240; *Szren* 1500 Ua nr 207; *Szrem Maior*, *Szrem Minor* 1508, *Szrzem Maior* 1510 ASK I 3, 19v i 263; *Szrem Nadolny* et *Szrem Gorny* 1511, *Magna Srem*, *Nadolni Srem* 1527, *Gorny Szrem* 1546 SHGPn V 85; villarum ... *maioris Szrem*, *minoris Szrem* 1546 KsgPoz 18, 303v; *Szrem Maius* et *Minus* 1547 SHGPn V 85; *Szrem Maius*, *Szrem Minus* 1563 ASK I 5, 235; *Szrem majus*, *Szrem Minus* deserta 1580 ŻDz XII 34; *Szrem maius* 1622–24 PPozn (Tab 1, 32); *Srem* 1783–84 RejKor 775; *Szrem* 1789 PPozn (Tab 6, 167v); *Schrimm* 1789 DWZP XXXV 140; *Srem* 1791 MpPerPn; *Szrimm* 1798 HstB I 568; *Szrem* 1802–03 MpGillyPr; *Szrim* 1821 Rumpf III 184; *Schrimm* 1823 Mützell V 280; *Schrimm*, *Szrem* ok. 1845 MpRey nr 77; *Szrem* 1846 KsP 255; *Szrem*, urzęd. *Szrem* i *Schrimm* 1889 SG XII 44; *Śrem-Wieś*, niem. *Schrimm*, wś 1921 Sk X 47, 159; *Śrem-Wieś*, wś 1933 SkBy 1705; *Śrem* 1964 Mp-25 (Międzychód); *Śrem*, -mu, przys. 1982 WUN III 427; *Śrem*, -mu 2024 DzU poz. 1931; gw. *śrem*, -mu, *śremski*. — O etym. zob. *Śrem* (2). Między

XV a XVII w. istniały dwie wsi o n. z członami dyferencyjnymi pol. *Gór(z)ny*, *Nadolny*, w zapisach zlatynizowanych łac. *Maius* ‘większy’ oraz *Parvus* ‘mały’, *Minus* ‘mniejszy’. Nazwę zniemczono jako *Schrimm*. Po 1918 r. ustalono urzędowo n. *Śrem-Wieś* z członem dyferencyjnym od ap. *wieś* dla odróżnienia od n. mta *Śrem* (2); po 1945 r. powrócono do n. *Śrem*. Lit.: SHGPn V 85–7; PPozn 303. PS

Śrem (2), mto, pozn.: Item villa in *Zrem* (1136), in provintia *Zremensi* 1210, cum lacu iuxta *Szrem* nomine Muclino (1211)1512, castellanus de *Srem* Petrus 1212, in territorio *Ciremensi* 1232 KW I 12, 65, 70, 75, 122; castro in *Scrym* ultra Wartham (1233–34)XIV–XV, castro in *Strzym* ultra Wartam (1233–34)XV MPH III 488; castro in *Srem* ultra Wartam (1233–34)XV–XVI SRS I 27; *Screm* XIV MPH III 649; *Srem* (1234)1257, de *Sireme* (1234)XVII, *Serem* (1242)1294, iuxta *Srem* quandam sortem, que vocatur Lang, que est sita super Vartam fluvium 1252 KW I 144, 146, 199, 274; de *Srem* (1271)XIV SUr IV 91; in opole de *Szrem* (1279)1546 KW I 425; prope *Szrzem* (1337)1555 KW II 497; archidiaconatum *Scremensem* 1348 MVat III 318; Wincencio *Strzemensi* ... castellanis 1353, in *Szrem* 1366, *Srem* 1368, de *Szrem* 1387 KW III 27, 287, 314, 595; civium nostre *Szremensis* civitatis (1393)1560 KW III 660, przyp. 4A; de *Szrem* 1398 RWlkp V/B nr 60; *Zrzem* 1400 KZPozn nr 33; civitas nostra *Szrzem* ... civitatis *Szremensis* (1409)1546 KW VII 427; de *Szrem* 1416 RWlkp III nr 568; de *Szrem* 1419, vom *Stryme* 1424 SBP II 106, 142; ze *Szrema* 1426 RWlkp III nr 1167; vom *Strime* 1432 SBP II 223; *Szrzem* 1434 Kacz nr 4562; de *Szrzem* 1435 AC II nr 1063; *Szrem* 1436, *Szrem* 1440 Kacz nr 4719, 5102; den stetin Costenern, Obirnikir vnd *Strimer* 1441 ARP I nr 217; *Szrem* 1445 KsgPoz 2, 158; *Szrem* 1450 KsgPoz 4, 19; *Srym* 1483, *Szrem* 1488 Kacz nr 8077, 8410; de *Szren* 1500 ARUC II 427; *Szrem* 1507 ASK I 5, 1v; *Szrem* 1510 NKs 104, 199–200; *Szrem* 1561 ASK I 3, 332v; *Szrzem* 1563, *Szrem* 1565 ASK I 4, 192v, 295; *Szziem*, *Szrem* 1567, *Szrem* 1570, *Szrzem* 1576 ASK I 5, 390v, 392, 440, 629; *Szrem* 1622–24 PPozn (Tab 1, 85); *Szrem* 1631 ASK I 65, 186; *Szrem* 1676 ASK I 68, 1440; in Oppido *Szrzem* 1758 Lustracje 13, 93; Starostwo

Strzemskie 1770 BK(915, 126); *Szrzem*, *szrzemski*, *szrzemski* 1783–84 RejKor 822; *Szrzem* 1791 MpPerPn; *Schrimm* oder *Striemen*[.] polnisch *Szrem*, *Szrim* 1798 HstB I 456; *Szrem*, *Striem* 1802–03 MpGillyPr; *Szrem*, ze *Szremu*, *Schrem* (*Schrimm*) 1846 KsP 377; *Szrem* al. *Śrem*, urząd. *Schrimm* 1892 SG XII 35; *Śrem*, niem. *Schrimm* 1921 Sk X 97, 159; *Śrem*, mto 1933 SkBy 1704; *Śrem*, -mu 1982 WUN III 427; gw. *śrym*, -mu, *śrymski*. — Nazwa *Śrem*, stp. *Śrzem*, też *Strzem* (z wstawnym *t*, por. analogię w ap. *srebro*, dawniej *śrebro*//*śrzebro*, *strzebro*), której występowanie ograniczone jest do Wielkopolski i Śląska, zob. *Śrem* (1, 1a), doczekała się kilku propozycji etymologicznych, których krytycznego przeglądu dokonał Z. Babik, uznając omawianą n. za niejasną i zaliczając ją do najstarszej, przedślowińskiej warstwy językowej. Początkowo zestawiano ją (m.in. M. Vasmer, T. Milewski) z n. *Sr(ij)em* (region na pograniczu Serbii i Chorwacji), wcześniej z łac. n. m. *Sirmium*, i doszukiwano się iliryskiej genezy, co jednak nie daje się utrzymać. Z kolei S. Rospond dopatrywał się w n. m. *Śrem* possessivum od niepoświadczonej n. os. **Śrēm̃*, z suf. *-*jb*, ignorując fakt, że n. ta ma odmianę twar-dotematową (gen. *Śremu*, nie *Śremia*). K. Zierhoffer natomiast wywodził ją od niepoświadczonego ap. **śrzem* (< *serm̃*), który uważał za starszą postać stp. *śrzon* (**serñ*) ‘szron’. Odpowiadało to przypuszczeniu T. Lehra-Splawińskiego, jakoby psł. **serñ* (które rekonstruuje się dla ap. *śrzon*) miało kontynuować starsze **serm-n-* (z pie. **ker-* ‘ciemny, brudny, szary’), późniejsze wygłosowe *n* byłoby zatem wynikiem redukcji *mn* > *n*. Według Babika mało prawdopodobne jest, by **serñ* kontynuowało starsze *serm-*, z czym należy się zgodzić. Nie bierze on jednak pod uwagę innej możliwości, tzn. funkcjonowania w przeszłości dwóch równoległych wariantów, tj. **serñ* (> stp. *śrzon*) i **serm̃* (> stp. **śrzem*), z których jeden mógłby kontynuować pie. **ker-n-*, a drugi — **ker-m-*, analogicznie do współwystępujących w j. lit. synonimicznych *šeĩkšnas* ‘szadź, szron, zamróz’ (< **ker-sno-*) i *šarmà* ‘szron, szadź na drzewach; przymrozek, zamróz’ (< **kor-m-*, z inną apofonią) SESmocz 625, 630. Teza ta jest ryzykowna, jednak warto zwrócić uwagę na fakt, że potencjalne **serm-* może być kontynuowane nie tylko przez

kilka n. m. *Śrem*, ale także przez odnotowany na Śląsku (Jankowice Rybnickie) gw. ap. *śrem* (*śrym*) ‘skorupa przymarznietego śniegu’ SGP-Rei(kartoteka). Lit.: SHGPn V 27–74; Babik 276–7; Rospond, -*jb* 130; RospSEMiG 387; Rym-Nmiast 241; ZierNmiast 150–2; Lehr-Splawiński, O pochodzeniu i praojczyźnie Słowian, 1946, 71; Zierhoffer, Zeszyty Naukowe WSP w Opolu, Językoznawstwo XIII 333–8. PS

Śrem (3), wś, wałb., gm. Kamieniec Ząbkowicki, 9 km na pñn.-zach. od Paczkowa: in *Srambe* 1293, in villa mea, que *Sram* wlgariter nuncupatur (1293)1295, *Sram* 1294 SUr VI 101, 86, 132; de *Sram* 1302, *Sram* 1303, *Sram* 1307, in *Sram* ... in iam dicta villa *Szram* 1317, *Scram* 1331, *Schram* 1339, *Schram* 1344, *Schram* 1345, *Schram* 1349, *Schrom* 1353, *Schrom*, *Schram* 1359, *Schrom* 1360, von dem *Schrome* 1393, in *Schrom* 1402, *Schrom* 1418, *Schrom* 1422, zwischen dem *Schrame* und Slobottendorff 1424, *Schrom* 1427, *Schrom* 1478 CdSil X 56, 57, 62, 82–3, 115, 133, 148, 152, 167, 187, 196, 199, 200, 238, 251, 267, 273, 275, 284, 328; *Schrom* 1644 ORust 210; *Schrom* 1666/67 J I 537; Amandus Schönvisse Silesius *Schromensis* 1735 APOpol(45/141/0/-/6, s. 47); *Schrom* 1736 MpWielMunst; *Schrom* 1785 Z IV 176; *Schrom* 1821 Rumpf III 69; *Schrom* 1845 K 614; *Schrom* 1913 Meyers II 760; *Schrom* — *Śrem* 1945 BiulZO I 38; *Schrom* — *Śrem*, -u, *śremski* 1948 MPol XXV nr 14; *Śrem*, -mu 1982 WUN III 427. — Pierwotna postać n. trudna do ustalenia. Została ona zapewne ponowiona z n. góry, u podnóża której leży miejscowość, por. sub monte, qui dicitur *Zram* 1283 SUr V 51 (później niem. *Schromberg*, dziś bez nazwy). Zapis *Srambe* z 1293 r. mógłby sugerować postać **Zrqb* lub **Zręby* (: stp. *zrqb* m.in. ‘miejscie wykarczowane, poręba’, ‘wał obronny z belek i ziemi’ Sstp XI 472). Wątpliwości budzi jednak nagłosowe *Schr-* w zapisach *Schram*, *Schrom*, które w niem. substytucjach oddaje na ogół pol. *Śr-//Szr-*. Dlatego też nie można wykluczać związku z n. os. *Szram* (< niem. *Schramm*) SEMot I 306. W zapisie *Srambe* należałoby się wówczas dopatrywać typowego dla niem. kancelarii na Śląsku -*m* > -*mb* (np. *um* > *umb*, *im* > *imb*, *Kretscham* > *Kretschamb*), por. też hasła *Niemcza* (1, 2), *Ninkowice*, *Szamotoły*, *Szymanów* (6, 9, 10), *Szymocin*, gdzie występują formy typu *Nempcz*, *Nimbsch*,

Nimbkowitz, Sambter, Simbsdorf, Simptzen, Simbsen z wstawnym *b/l/p* po *m* (choć jest to nieco inne zjawisko). Dotychczas uważano, że n. omawianej miejscowości pierwotnie brzmiała *Śrem* (por. np. SNGŚI XIV 33, Babik 276–7), stąd też ustalenie n. w tej postaci po 1945 r. Nie można całkowicie odrzucić takiej możliwości, jednak twierdzenie to opierało się na zapisie *Srem* z 1252 r., który J. Knie (K 614, a za nim SG X 394) mylnie utożsamiał z omawianą miejscowością (w rzeczywistości odnosi się on do mta *Śrem* (2) w Wielkopolsce, zob. tam pełny kontekst). Zapewne z tego też względu C. Grünhagen (CdSil VII/3, 156, Reg nr 2196) podejrzewał, że wzmiankowana w dok. z 1291 r. n. m. *Brem* to błędnie zapisane *Srem* (por. Ego Iohannes dictus de Ossina notum ..., quod Petrus scultetus de *Brem* emit a Gozwino dicto Cincgrebe scultetiam in villa mea Ossina 1291 SUR VI 19, CdSil X 37), i identyfikował ją z omawianą wsią. Późniejsi wydawcy tego dok. H. Appelt i J. J. Menzel uznali jednak *Brem* za zaginioną osadę (SUR VI 19, 422). Poza tymi dwoma zanegowanymi zapisami nie występują żadne inne formy n. z *e* — od XIII do poł. XIV w. konsekwentnie stosowano pisownię z *a* (dotyczy to też oronimu — Babik 276 podaje błędny zapis *Zrem* zamiast *Zram*), zaś od ok. poł. XV aż do XX w. występują wyłącznie formy z *o*. PS

Śrem Nadolny zob. *Śrem* (1a)

Śrem Parva zob. *Śrem* (1a)

Śrem-Wieś zob. *Śrem* (1a)

Śreniawa zob. *Pyżówka, Szreniawa* (1, 5)

Śrobsko zob. *Śrubsk*

Środa zob. *Środa Śląska, Środa Wielkopolska*

Środa Śląska, mto, wroc.: *Nouum Forum* du-cis Henrici, quo *Szroda* Dicitur 1223, villa nostra in *Nouoforo* (1228)1423, Bero advocatus *Nouifori* ... Heinricus *Nouifori* scultetus 1229 SUR I 164, 220, 225; de *Novoforo* (1233)1445 Tzschoppe 292; in *Nouoforo*, Civium vero de *Novoforo* (1235)XIV, circa *Nouum Forum* (1239)XVI, incolae *Novi Novi* (1239)1776, in *Nouo Foro* 1242, de *Nouoforo* 1245, de *Nouo Foro* 1249, civitas *Nouiforensis* 1250 SUR II 69, 71, 102, 112, 139, 175, 237, 256; *Nouum Forum* 1250, *Nowmforum*, *Nouum Forum* 1251, *Nouiforensis* civitas 1252, in *Nouoforo* 1253, in *Sroda* ... ad *Srodam* 1254, *Nouum Forum*, in *Nouo Foro*, *Nouumforum*, *Nowmforum*

1257, *Nouum Forum* 1259, civitas *Noui Fori* in Slezia ... Datum in *Sroda* 1261, de *Sroda* (1262) XIV, civitas *Novifori* 1264 SUR III 395, 18, 27, 45, 77, 81, 144, 168, 170, 185, 239–40, 273, 318; in *Novo foro*, dicto *Sroda* 1268 KW I 384; in *Szroda* (1271)1550 KMłp II 130; *Novoforesis* civitas 1279 CdP I 111; circa *Nowm Forum*, de *Nouo Foro* 1280 SUR IV 267, 268; ius nouiforensis ciuitatis *sroda* uulgariter nuncupatur 1282 CdP III 127; civitatis nostre *Nouifori* 1283 SUR V 53; iure Novi fori de *Sroda* 1288, cives et civitas *Novi fori* 1291 KW II 7, 46; in *Syroda* 1292 CdP I 147; circa *Nouumforum* (1292)XIV SUR VI 46; iure novo, quod est confectum in *Sroda* 1294 KW II 99; iure Teutonico ciuitatis, que *Nowmforum* siue *Srzoda* wlgariter nominatur (1295) KMłp I 145; in *Srod-da* Slesiae ... ius predictae civitatis *Sroda* 1296 SUR VI 198; iure novo, quod est et servatur in *Srzoda* Slezie ... ius dicti *Novi Fori* ... iura dicte civitatis *Srzoda* (1298)XVI KW VI 72–3; in *Sroda* 1299 KW II 175; circa *Nowm Forum* 1299 SUR VI 329; *Novumforum* ok. 1300 CdSil XIV 135; civitati *Novifori*, de *Novoforo* (1305)1707 Heyne, Urkundliche... 385; *Nuwinmarkte* 1317 Reg nr 3649; oppidum *Newenmark* 1324 GrMark I 65; in *Novoforo*, civitas *Noviforensis* 1327 Tzschoppe 514, 516; iure theutunico *Szredensi* 1330 Reg nr 4940; *Novumforum* 1348 GrMark I 10; de *Nouoforo* 1351, opidi *Nouiforensis* 1358 Bre 309; zu dem *Nuwenmarkte* 1369 LandbSch I nr 351; Jan ze *Středy* 1374 Reg nr 63; *Newemarkt*, *Nouwemarkt*, der stath *Neuwenmarkt*, zum *Nouwenmarkte* 1383 GrMark I 76–8; (de) *Neuforo* 1390 CdSil XXXIII 143; *Newmarkit* 1394, Iacob de *Newmargt* 1397 RmK II 122, 172; *Newmarkt* (1402) GrMark I 19; *Nouum forum* opidum 1418 Heyne I 698; *Newmarkt* 1420 AKČ V 174; *Newmargt* (1444) RegGŚI II nr 555, 556; *Newmargkt* 1459, zum *Newemargte* 1490 GrMark II 654, 101; *Newmargk* 1490 GrMark I 34; in *Novoforo* 1494 Heyne, Urkundliche... 386; de *Novo Foro* 1511, de *Novo Foro* 1521 MUKr II nr 1511h/098, 1521e/008; *Neumarckt*, *Neumarkt* 1573, *Neumarckt* 1577 Heyne, Urkundliche... 395, 400; z *Nového Trhu* 1591, [z] *Neymarku*, do ... *Naymarku* 1602, *Naymark* 1611 Malicki 130, 73, 102; *Neimarcvm*, siue *Novoform*, *Newmarckt* 1613 HSil 42; *Neumarkt* 1651/52 J I 293; *Newmarckt*

Środa Wielkopolska

1654 SMDŚ III 433; in *Newenmarckt, Newmarckt* 1657 Heyne, Urkundliche... 408, 409; *Neoforum* 1666/67 J I 314–5; do *Středy* 1700 Malicki 86; *Neoforum*, sive *Neumarcum*, *Neumarckt* 1704 HSilB I 314; *Neumarckt* 1736 MpWielWrat; *Neumarck, Neumarckt*, lat. *Novoforum*, *Neo-Forum* 1781 Presb I 535, 605; do *Strzedy* 1790 Malicki 97; *Neumarkt* 1795 Z XII 93; *Neumarkt* 1820 Rumpf II 307; *Neumarkt, novum forum* 1830 Kn 979; *Neumarkt, novum forum*, poln. *Nowy Parg* (!) 1845 K 882; *Nowytarg*, niem. *Neumarkt* 1886 SG VII 310; *Środa, Neumarkt* 1900 Myc 50; w powiatach ... Trzebnickim, Oleśnickim, Nowotarskim (*Neumarkt*), *Nowy Targ* albo *Środa* (*Neumarkt*) 1904 Czechowski, Opis... 453, 518; *Neumarkt — Środa* 1945 BiulZO I 40; *Neumarkt — Środa Śląska*, -y, *średzki* 1946 MPol XXIV nr 44; *Środa Śląska, -dy -kiej* 1982 WUN III 427. — Początkowo n. pol. *Śrzoda* (wariant czes. *Středa*), od ap. *śrzoda*, *środa* ‘trzeci dzień tygodnia’ Sstp IX 35 — tego dnia odbywały się w mieście targi. Równolegle funkcjonowała n. łac. *Novum Forum* ‘nowy targ’, niem. *Neumarkt* (w różnych wariantach dialekalnych), która zaczęła dominować, począwszy od XIV w. Zapisy z XVI i XIX w. wskazują również na okresowe funkcjonowanie wariantów czes. *Nový Trh* (obok substytucyjnej formy *Najmark*), pol. *Nowy Targ*. W 1945 r. ustalono urzędowo n. *Środa*, do której później dodano człon *Śląska* (dla odróżnienia od *Środy Wielkopolskiej*), choć śladów takiej dyferencjacji można dopatrywać się już w średniowieczu (por. zapis z 1298 r. *Srzoda Slezie*, czyli ‘Środa na Śląsku’). Lit.: SNGŚI XIV 33; RospSEMiG 387–8; RymNmiast 241; Heyne, Urkundliche Geschichte der Königlichen Immediat-Stadt Neumarkt, 1845; Czechowski, Opis ziem zamieszkaných przez Polaków, I, 1904, 453, 518; Rutkiewicz-Hanczewska, JPol XCIX 16–29. PS

Środa Wielkopolska, mto, pozn.: ad castrum Geschk terram *Srodie* (1228)XIV, terram *Srodiæ* (1228)1359 MPH III 649; terras Posnaniensem, Kalisiensem, Pisdrensem et *Sredensem* (1232) XIV MPH II 558; *Sroda* 1276, *Sroda* 1281 KW I 403, 469; *Sroda* 1330, *Sroda* 1344, *Sroda* 1349 KW II 440, 559, 615; *Srzoda* 1360, versus *Srodam* 1367, *Sroda* 1370, *Sroda* 1378 KW III 167, 295, 350, 472; *Sroda* 1399, *Sroda* 1403 RWlkp

II nr 115, 210; otmieczan *Szeczschiih* 1406 RWlkp I nr 591; *Srzoda* 1407 KW XI 116; *Sroda* 1415 KW VII 592; do pyłtrd vel ad *Srodam* 1423 RWlkp IV nr 856; *Szrzoda* 1424 RWlkp II nr 982; *Srzoda* 1425 KW VIII 368; ze *Srzody* 1429 RWlkp II nr 916; *Srzoda* 1431, ecclesie *Szredensis*, *Srzoda* (1433)1443 KW IX 258, 352; *Sroda* 1434 KW V 545; collegiate *Sredensis* (1436), *Srzoda*, *Sroda* 1440 KW X 50, 158, 164; *Srzoda* 1445 ARP I nr 302; *Srzoda*, ciuitatis *Szredensis* 1464 Ua nr 196; civitatis ... *Wschouiensis*, *Sredensis* 1469 ARP I nr 1121; *Srzoda* 1503, civis *Szredensis* 1504 ARP III nr 1934, 2057; *Szrzoda* opidum 1506, *Srzoda* 1508, *Szrzoda*, *Szroda* 1510 ASK I 11, 21, 130, 71, 84; *Srzoda*, *Szrzoda* 1534 ASK I 12, 355v, 360; *Srzoda* 1552 ASK I 11, 261; *Sroda* Ciuitas, *Szroda* 1576 ASK I 12, 627, 630; *Szrzoda*, *Srzoda* 1577, *Szroda* 1578, *Szroda* 1583 ASK I 11, 357, 406, 627, 1350; *Sroda* 1665 MpPPosn; *Srzoda* 1673 ASK I 74, 56v; in Oppido *Szrzoda* 1758 Lustracje 13, 92; Starostwo *Szredzkie* 1770 BK(915, 130); *Sroda*, w *Sredzie* 1789 MKI(Tab 47, 110 i 111); *Srzoda* 1783–84 RejKor 817; *Schroda*, polnisch *Szroda* 1798 HstB I 417; *Sroda* po 1798 MpPerKI; *Szroda* 1802–03 MpGillyPr; *Schroda*, poln. *Szroda* 1821 Rumpf III 69; *Schrodde* (*Szroda*) 1823 Mützell IV 279; Powiat *Szrodzki* ... *Szrodzki*, *Srzoda* (*Schroda*) ... w *Szrodzie*, *Szroda* ... od *Środy* 1846 KsP 349, 360; *Schroda* 1871 GemGut IV 20; *Środa*, urząd. *Schroda* 1890 SG XI 159; *Schroda* 1913 Meyers II 760; *Środa*, niem. *Schroda*, mto 1921 Sk X 102, 159; *Środa* 1967 SM 1139; *Środa Wielkopolska, -dy -kiej, średzki* 1968 MPol nr 6, poz. 34; *Środa Wielkopolska, -dy -kiej* 1982 WUN III 427. — Od ap. *środa*, stp. *śrzoda*, w związku z odbywającymi się tego dnia targami. W n. podobnie jak w ap. występuje rozwój grupy *Śrz-* > *Śr-*. Nazwę zmieniono jako *Schroda*. W 1968 r. urzędowo zmieniono n. na *Środa Wielkopolska* (dla odróżnienia od mta *Środa Śląska*). Lit.: RymNmiast 242; RospSEMiG 388; ZierNmiast 152–3; Rutkiewicz-Hanczewska, JPol XCIX 16–29. PS

Środki zob. **Mieczki** (1)

Środkowa zob. **Białebloto**

Środny zob. **Środoń**

Środoń, wś, płoc., gm. Nowy Duninów, 15 km na pld.-wsch. od Dobrzynia nad Wisłą;

Szredugy (!) 1488 Matr I nr 1921; *Szrodvy* 1489 Lupbrz 118; *Szrodvy* 1520 Matr IV/1, nr 3181; *Szrodny* 1531, *Srodvy* 1532, *Szrodvy* 1539, *Szrodvy* 1553, *Szrodny* 1557, *Zzrodny* 1567 ASK I 29, 96, 128v, 175v, 199v, 265v, 392; *Zzrodny* 1580, *Srodni* 1583, *Szrodni* 1589 ASK I 30, 579v, 703v, 753v; *Srodny* 1616–20 LuWlkp I 263; *Szrodny* 1634 Rpodbrz 224; *Wieś Szrodny* (!) 1661 Lustracje 64, 331; *Szrodwy* 1662 ASK I 65, 285; *Szrodny* 1673, *Szrodny* 1674 ASK I 74, 844v, 878v; *Szrodny* (!) po 1736 Lustracje 14, 34; *Szrodny* (!) 1758 Lustracje 13, 103; *Szrodni* 1783–84 RejKor 458; *Szrodni* 1785 MpPerKu; *Szrodni* 1789 ASK XLVI 175, 11; *Szrodni* 1802–03 MpGillyPr; *Szrodni*, w *Szrodniu* 1808 APPłoc(50/397/0/-/1, k. 3v); *Szrodni* 1814 ASC(Duninów, U-1814–26, s. 10); *Szrodni* 1820 Gazeta Warszawska nr 21, 534; *Szrodni*, w *Szrodniu* 1825 APPłoc(50/397/0/-/26, s. 5); *Szrodni* (!) 1827 Tabella II 190; *Szrodni*, w *Szrodniu* 1830 APPłoc(50/208/0/-/4, s. 5); *Szrodni* 1839 MpKwat III 3; *Szrodni*, z *Szrodnia* 1850 APPłoc(50/208/0/-/23, k. 1); *Szrodni*, w *Szrodniu* 1855 APPłoc(50/208/0/-/28, k. 1); *Szrodni* 1873 Gazeta Warszawska nr 9, 4; *Szrodni*, folw. i kol. 1877 Zin II 171; *Szrodni*, wś i folw. 1890 SG XI 165; *Szrodni*, kol., *Szrodni Folwark*, wś 1921 Sk I 28; *Szrodni* 1952 UW 9; *Szrodni*, *-donia*, *środoński* 1971 UN 125, 19. — Pierwotnie *Szrodny*, od ap. **śzrodny* (< psł. **serd-ujь*) w znaczeniu topograficznym ‘środek, środkowy’, może ‘granica, las graniczny’. Forma *Szrodni* powstała wskutek wymiany spółgłoski sufiksальной *j* > *ń*, a *Szrodni* zapewne w związku z częstym typem nazw na *-oń*, por. *Kochoń*, *Strachoń*, *Widoń*. Identyfikowanie n. *Stronbodr* przez SG oraz Koz V 354 z tą miejscowością jest nieuzasadnione (zob. *Stronbodr*). Lit.: SHGKu(materiały) 446; Bań-Morf 138. KS

Środula, cz. Sosnowca, dawniej wś i os. fabryczna, kat.: na *Szrodulce* 1612 Kantor-Mirski, Z przeszłości... 110; *Szrodulka*, karczma 1787 MpPerKr; *Szrodutka* (!) 1797 MpNWGal VII; *Szrodutka* (!) 1809 MpAtSchl 17; *Szrodulka* (!) 1815 MpSW 81; *Szrodulka* 1831 MpRey nr 173; *Szrodulka*, na *Szrodulce* 1833 ASC(Sosnowiec-Zagórze, U-1833, k. 16); *Szrodulka* 1839 MpKwat II 8; *Szrodula*, na *Szroduli* 1842 ASC(Sosnowiec-Zagórze, U-1842, k. 30); *Средулька*, вь

деревнѣ *Средулькѣ* 1889 ASC(Sosnowiec-ew.-aug., Z-1875–97, k. 143); *Środula*, osada fabr. 1890 SG XI 166; *Środula* 1894 Mp-75(4/XX); *Сродуля*, поселоць 1899–1900 SpisPetr 812; na sołtysa wsi *Szrodulka* 1905 Przyjaciół Zwierząt nr 1, 12; pomiędzy ... dzielnicami ... Konstantynów, *Szrodula*, *Szrodulka*, Fitzner i Gamper 1922 Iskra: dziennik polityczny nr 215, 3; *Środula* 1933 Mp-100(47-28); na terenie dzielnicy *Środula*, *Środulka* i Konstantynów 1934 Expres Zagłębia nr 334, 5; *Środula*, os. 1967 SM 1130; *Środula*, *-li* 1982 WUN III 429. — Początkowo *Środulka*, zapewne od n. os. *Środula* (nazw. występuje do dziś niemal wyłącznie w pobliskim pow. olkuskim i będzińskim, ale jeszcze pod koniec XIX w. w księgach metrykalnych notowane było w sąsiednim Sielcu i Porąbce, por. Gene-teka), z suf. *-ka*. Zdaniem S. Rosponda n. miała związek z odbywającymi się tu w środy targami i jarmarkami, co jest nieprawdopodobne, gdyż miejscowość ta nie posiadała statusu wsi targowej lub mta; do końca XVIII w. była to karcz. i os. karczmarska. W 1. poł. XX w. rozróżniano niekiedy dwie dz. Sosnowca: *Środula* i *Środulka*. Lit.: RospSEMiG 361; SHGKrMat 303; Kantor-Mirski, Z przeszłości Zagłębia Dąbrowskiego i okolicy, I, 1931, s. 387, II, 1932, s. 110; Żak, *Środula: historia zapomnianej dzielnicy* 1612–1970, 2013. PS

Środulka zob. **Środula**

Środuń zob. **Środoń**

Środy zob. **Bońkowo**

Śromowce Niżnie zob. **Sromowce**

Śromowce Średnie zob. **Sromowce**

Śromowce Wyżnie zob. **Sromowce**

Śródborze (1), wś, ciech., gm. Baboszewo, 9,5 km na pld.-wsch. od Raciąża: *Szrodborze*, leśnik ... w *Szrodborzu* 1863, *Szrodborze*, *Szrodborze* 1865 APWarsz(76/448/0/-/38, k. 52; 40, k. 3, 7); *Śródborze* 1877 Zin II 171; *Śródborze*, wś 1890 SG XI 165; *Śródborze* 1921 Sk I 124; *Śródborze*, *-rza* 1982 WUN III 429. — Od wyrażenia przyimkowego *wśród*//*śród boru*, z suf. *-e*. Miejscowość powstała jako os. leśna przy gaj. widocznych wcześniej na mapach w tym miejscu, por. *W[ald] W[ärterhaus]* 1808 MpTex XI; *Leśnictwo do Lutomierzyna*, *Leśnictwo do Rzewina* 1839 MpKwat III 2. UB

Śródborze

Śródborze (2), wś, ciech., gm. Głinojeck, 5,5 km na wsch. od Głinojcka: *Srodborze* 1802, *Śródborze* 1805 ADPłoc(1565/311, k. 53, 61); *Budy Szrodoborsze* 1808 MpTex XI; *Budy Srodborze* 1808, *Budy Szrodborze*, na *Budach Szrodborzu* 1809 ASC(Głinojeck, Z-1808-10, k. 5; U-1808-10, k. 11); *Srodborze* 1827 Tabella II 190; *Budy Srodborze* 1839 MpKwat III 2; *Śródborze* 1877 Zin II 171; *Śródborze*, wś 1890 SG XI 165; *Śródborze* 1921 Sk I 21; *Śródborze*, -rza, *śródborski* 1971 UN 123, 28. — Okresowo n. zestawiona *Budy Śródborze*; wś leży wśród lasów. UB

Śródborze (3), wś, tarnob., gm. Ożarów, 7 km na pñ.-wsch. od Ćmielowa: *Wśrodborze* 1839 MpKwat V 7; *Srodborze* 1845, *Śródborze* 1858 DzUrż(G. Rad. nr 50, 760 i nr 31, 553); *Śródborze*, dwie os. leśne 1890 SG XI 165; *Śródborze*, kol. 1921 Sk III 89; *Śródborze* 1961 Mp-25(Opatów); *Śródborze*, -rza, *śródborski* 1966 UN 27, 46. — Miejscowość powstała jako os. leśna w pobliżu pojedynczego domostwa, widocznego już na wcześniejszych mapach — skrót *W.H.*, którym je oznaczono (1801-04 MpHeld) w austriackiej kartografii, oznaczał *Wirtshaus* 'gospoda, karczma'. IN

Śródka (1), wś, olszt., gm. Gietrzwałd, 17,5 km na pñd.-zach. od Olsztyna: *Mitteldorf* 1402-08, *Mittelgütt* 1600 GermerSied 273; *Mittelgütt*, *Mittelgutt*. Zinß dorff 1631 OF nr 7107, k. [26, 77]; *Mittelgütt* 1699 OF nr 7152, k. [53]; *Mittelguth* 1718 OF nr 7185, k. [37v]; *Mittelsgüth* 1742, *Mittelsgütt* 1745, *Mittelsgütt* 1750 ASC(Mańki-ew., UMZ-1742-67, k. 1v, 12v, 40); *Mittelguth* 1750 OF nr 7226, s. 50; *Mittelgut* 1755 MpEnd; *Mittels Güth* 1767 ASC(Mańki-ew., UMZ-1742-67, k. 120); *Mittelsguth* 1770, *Mittelsguth* 1785 ASC(Mańki-ew., U-1766-1819, s. 38, 181); *Mittelgut*, wś 1785 Goldb I 114; z *Mitelk* 1786, *Mittel Guth*, z *Mitelk* 1787, *Mittelguth* 1788 ASC(Mańki-ew., U-1766-1819, s. 197, 201, 209); *Mittelgut* 1796-1802 MpSchröt XVI; *Mittelgut*, wś 1820 Wald 201; *Mitelki*, -lk, *Mittelgut* ok. 1859 Szcześ-Teka 68; *Mittelgut* 1885 SG VI 510; *Mittelgut*, *Mittel Gut* — *Mytelki* 1946 Ley I 77; *Mittelgut* — *Śródka*, -i, *śródecki* 1948 MPol XXVI nr 59; *Śródka*, -ki 1982 WUN III 429; gw. *mitelki*//*mitelki*, -kuf. — Dawniej n. niem., złożona z przym. *mittel* 'średni, środkowy', por. też ap. *Mittel* 'śro-

dek', i *Dorf* 'wieś', później *Gut* 'dobro, majątek'. W źródłach i w gwarze odnotowane formy spolonizowane *Mitelki*//*Mytelki*, które są adaptacjami fonetyczno-fleksyjnymi n. niem. (po 1945 r. n. *Mitelki* używana była na określenie pobliskiej os. *Smoleń* PospWrm 99, 146). Nazwa pol. *Śródka* nadana urzędowo po 1945 r. (kalka niem. *Mittel*, rozszerzona dem. suf. -ka). RP

Śródka (2), wś, pozn., gm. Chrzypsko Wielkie, 12 km na pñd.-zach. od Wroniek: de *Srodka* 1389, de *Srodka* 1390, de *Srzodka* 1394 Lek I nr 695, 857, 1711; de *Srzodka* 1416 RWlkp I nr 905; *Srodka* 1445, *Srzodka* 1446 KszPoz 15, 75, 186; *Szrotka* 1447 KszPoz 16, 21v; *Szrothka* 1486 SHGPn V 88; *Srzodka* 1491 KsgPoz 10, 137; *Chrzodka* (!) 1502 KsgPoz 12, 180v; *Srzodka* 1508 ASK I 3, 3v; *Srzodka* 1580 ŻDz XII 70; *Szrodka* 1583 ASK I 4, 631; *Szrodka* 1622-24 PPozn(Tab 1, 127); *Szrodka* 1673 ASK I 68, 1153; *Szrodka* 1783-84 RejKor 770; *Szrodka* 1791 MpPerPn; *Srodke* 1798 MpHopf V; *Szrodke* 1798 HstB I 568; *Szrodka* 1802-03 MpGillyPr; *Srodke* 1821 Rumpf III 132; *Szrodke* 1823 Mützell IV 424; *Szrodka* 1846 KsP 255; *Szrodke* (= *Schrodki*) 1871 GemGut IV 90; *Schrodke* 1885 GemLex V 74; *Śródka*, urzęd. *Schrodke* 1890 SG XI 165; *Schrodke* (*Szrodke*) 1913 Meyers II 760; *Śródka*, niem. *Schrodke*, obsz. dw., folw. 1921 Sk X 48, 159; *Śródka*, -ki 1982 WUN III 429; gw. *śrutka*, -ki, *śrudecki*. — Pierwotnie *Środka*//*Szrodka*, od ap. *środa*, stp. *śrzoda* 'trzeci dzień tygodnia' Sstp IX 39, z suf. -ka (niewykluczone, że funkcjonował też ap. *śródka*, *śródka*); zapewne w związku z dniem targowym, choć brak przekazów świadczących o tym, że omawiana miejscowość była os. targową. Nazwa zniemczona jako *Srodke*, *Schrodke*. Lit.: SHGPn V 88-9; Rutkiewicz-Hanczewska, JPol XCIX 16-29. PS

Śródka (3), wś, pozn., gm. Kleszczewo, 6,5 km na pñ.-wsch. od Kórnika: *Srodka* (1383) XV, *Szrothka* (1385)1493 KW III 538, 563; *Szrodka* (1423)1488-92 NKs 26; między tұлчы a *Srodka* dziedziny 1423, [ze] *Szrodka* 1427, *Szrodka*, *Szrothka* 1428 RWlkp I nr 1133, 1252, 1495; *Szrodca* 1428 SHGPn V 104; *Szrodka* 1446 KsgPoz 2, 371; *Szrothka* 1478 KsgPoz 58, 72v; *Szrodca* 1486 SHGPn V 104; *Szrothka* 1508 ASK I 3, 21v; Prepositura habet villas ... Mucnyki,

Srodka, Paczkowo, ex villa *Srodka* 1510 NKs 25, 54; *Szrodka* 1553 ASK I 5, 168v; *Szrodka* 1580 ŻDz XII 37; *Szrotka* 1583 ASK I 4, 699v; *Szrodka* 1673 ASK I 68, 1193; *Szrodka* 1783–84 RejKor 818; *Srodka* 1798 HstB I 603; *Szrodka* 1798 MpHopf XI; *Srodka* po 1798 MpPerKI; *Szrodka* 1802–03 MpGillyPr; *Szrodka* 1823 Mützell IV 424; *Szrodka* 1846 KsP 354; *Schrodka*, Dorf u. Gut 1871 GemGut IV 24; *Śródka*, urząd. *Schrodka* 1890 SG XI 165; *Schrodka*, Landgemeinde, *Johannesburg*, Gutsbezirk 1905 GemLex V 164, 168; *Śródka*, niem. *Schrodka*, gm., *Śródka*, niem. *Johannesburg*, obsz. dw. 1921 Sk X 104, 106, 159; *Śródka*, -ki 1982 WUN III 429; gw. *śrutka*, -ki, *śrudecki*. — Od n. dnia tygodnia *środa* lub raczej od n. mta *Środa* (dziś Środa Wielkopolska), z suf. -ka, który pełnił funkcję dyferencyjną. Nazwę zmieniono jako *Schrodka*. Na pocz. XX w. wprowadzono urzędowe n. gm. i obsz. dw. — gm. zachowała dotychczasową n. *Schrodka*, natomiast obsz. dw. otrzymał nową n. niem. *Johannesburg*. Po 1918 r. urzędowo wprowadzono n. *Śródka* dla obu tych jednostek. Lit.: SHGPn V 104–5; PPozn 304; Rutkiewicz-Hanczewska, JPol XCIX 16–29. PS

Śródka (4), dz. Poznań, dawniej os. targowa na Ostrowie Tumskim, okresowo mto: in *Szrodka* (1231)XV DH II 237; *Srodka* (1245)XV, *Srothda*, *Sroda* (1253)XV SHGPn V 89; civitatem nostram antiquam, sitam circa ecclesiam sante Margarethe in Poznan, *Srodka* vulgariter nuncupatam 1288, *Srodca* 1293, in *Srothka* (1306)XV, *Szrotca* (1328)XV KW II 8, 70, 251, 421; *Szrothca* (1365)XV KW III 266; *Szrothka* 1399 SHGPn V 89; *Sroydka* (1403) KW VII 132; *Szrotka* 1416 RWlkp III nr 611; versus oppidum *Sroda* iuxta rippam fluuij Warta (1424)XVIII KW V 385–6; *Szrodka* 1425 KW VIII 350; *Szrodca* 1429 KW V 485; in oppido *Schodka* (!) nuncupato 1441, *Szrodka* 1465 ARP I nr 202, 1035; *Szrodka* 1510 NKs 57; *Szrothca* 1522 AC II nr 1761; *Szrodka* 1553, *Szrothka* 1563 ASK I 5, 174, 338v; oppidum *Szrodka* 1564 InwBPozn 274; *Szrodka* 1576, *Srodka* 1577 ASK I 5, 547, 737v; *Schrzodka* 1583 ASK I 4, 719v; *Szrodka* opp. 1619 LuPozn 68; *Szrodka* 1673 ASK I 68, 1206; *Szrodka* opp. 1729 LuPozn 181; Parafia *Szrodki* miasteczko, *Szrodki* miasteczko (!) 1783–84 RejKor 709; *Szrodka*

1791 MpPerPn; *Srodka* 1798 HstB I 388; *Szrodka* 1802–03 MpGillyPr; *Schrodke*, Vorst[adt] v. Posen 1823 Mützell IV 2; *Śródka*, przedmieście 1846 KsP 331; *Śródka*, dzielnica Poznania 1890 SG XI 165; *Śródka* (*Schrodka*) daw. odrębna os. obecnie połączona z miastem 1902 MycPn 115; *Śródka*, -ki 1966 UN 93, 6. — Od ap. *środa*, stp. *śrzoda* ‘środa’, w związku z odbywającymi się w tym dniu targami. Deminutywny suf. -ka zapewne dla odróżnienia od n. mta *Środa* (dziś Środa Wielkopolska). Formy zmienione: *Schrodka*, *Schrodke*. Lit.: SHGPn V 89–104; RymNmiast 242; RospSEMiG 304; PPozn 304; Rutkiewicz-Hanczewska, JPol XCIX 16–29. PS

Śródlesie, wś, biał., gm. Juchnowiec Kościelny, 7 km na pld. od Białegostoku: *Śródlesie*, -sia, *śródleski* 1996 MPol nr 79, poz. 714; *Śródlesie*, -sia, *śródleski* 2013 DzU poz. 200. — Od wyrażenia *śród lasu*, z suf. -e, w związku z położeniem miejscowości wśród lasów. IN

Śrubarnia, wś, kat., gm. Ogrodzieniec, 11 km na pld.-wsch. od Zawiercia: *Srobarnia* 1801–04 MpHeld; *Szrubarnia* 1825 Gazeta Warszawska nr 40, 493; *Srubarnia* 1827 Tabella II 190; *Srubarnia* 1839 MpKwat III 7; *Шрубарня* 1866 GPKP V 10; *Szrubarnia* 1877 Zin II 211; *Szrubarnia*, wś 1892 SG XII 47; *Szrubarnia*, wś 1921 Sk III 74; *Szrubarnia* 1933 DzUrz(W. Kiel. nr 27, poz. 182, s. 491); *Śrubarnia* 1933 Mp-100(47-29); *Śrubarnia*, kol. 1967 SM 1139; *Śrubarnia*, -ni, przys. 1982 WUN III 429; *Śrubarnia*, -ni, *śrubarniański* 2023 DzU poz. 2799. — Od ap. *śrubarnia*, *szrubarnia* ‘tokarnia do robienia śrub’ SW VI 762. Nazwa ma związek z działającymi na tym terenie w XVI i XVII w. hutami żelaza, w których wykorzystywano miejscowe rudy darniowe, zob. n. sąsiedniej wsi *Żelazko*. IN

Śrubsk, cz. wsi Gąski, dawniej wś, bydż., gm. Gniewkowo: *Svirepsco* 1268 Perl 185; predictam villam *Srobosko* 1382 KW III 518; *Sropsko* 1489 Lupbrz 162; de *Szropszk* 1508–13 Koz V 338; *Schropsko*, *Sropsko* 1527 Vlad XI 11, 61; *Shropsko* 1534 InwWłoc 111; *Srobosko* 1583 ŻDz XII 251; *Szropsko* 1596 AtKu(AAG E1, 181); *Szrobosko* 1596 AtKu(AAG E44, 37v); *Srubosko* 1699 AtKu(AAG E7, 4); *Szrubsk* 1784 MpPerPł; *Srubsk* 1793 HoIN 141; *Srubsk* 1796–1802 MpSchröt XXI; *Szrubsk*, wś 1821 Rumpf

Śrupki

III 184; *Srubs* 1839 MpKwat II 2; *Szrubsk*, folw. 1846 KsP 485; *Szrubsk*, dobra 1871 GemGut VI 197; *Szrubsk* al. *Szrubsko*, folw. 1892 SG XII 47; *Szrubsk* ... Ortsteil von Eigenheim 1913 Meyers II 922; *Śrubsk* 1922 Koz V 338; *Szrubsk*, wś 1933 SkBy 1686; *Śrubsk*, -ka 1972 UN 179, 10. — Pierwotnie *Świ(e)rzepko*, od stp. ap. *świerzepa*, *świerzepa*, *świerzopa* 'klacz, kobyła żyjąca w stadzie na swobodzie; klacz, kobyła' Sstp IX 63 (< psł. przym. **sverēpъ* 'dziki'), z suf. -sko. Motywacja n. m. od zwierzostanu jest charakterystyczna dla tego suf., por. Rospond, -bśk- 33. Przekształcenie *Śrzopsko* > *Śropsko* zapewne paralelne do notowanego na tym terenie gw. ap. *śrupl/źrób* 'chabeta; stary koń' SGPREi(kartoteka), który również może pochodzić od ap. *świerzepa*, z nieregularną synkopą w pierwszej sylabie i dysymilacją *śr* > *śr* występującą w centralnej Polsce (zob. Dejna 140–1, choć dotychczas ten proces był datowany na XV–XVI w.), oraz w wyniku kontaminacji z ap. *źrebię*. Do tego rozwoju semantycznego i fonetycznego por. słow. n. m. z austriackiej części Karyntii *Srepiče*, *Šterpiče*, *Žrebiče* (niem. *Stuttern*), również łączoną z psł. **sverēpъ* (por. Miklosich, Die slavischen... 102; Pohl, Kärntner..., s.v. *Stuttern*; ale zob. też. słow. *srep* Bezłaj III 308). Zapis przez *b* zamiast etymologicznego *p* nie ma wpływu na wymowę, pojawia się w końcu XVI w. być może pod wpływem ap. *śruba* (który jednak poświadczony dopiero w XVIII w.). W XVIII w. wymiana suf. na -sk. Wahanie nagłosowego *Sz-//Ś-* aż do XX w. Lit.: SHGKu(materiały) 442; Miklosich, Die slavischen Ortsnamen aus Appellativen, Wien 1874, 102; Pohl, Kärntner Online-Ortsnamenbuch, wersja z 2019 r., http://members.chello.at/heinz.pohl/ON_Start.htm; Rospond, -bśk- 258. KS/MD

Śrupki zob. **Szrapki**

Szrapki zob. **Szrapki**

Śrzeberna Góra zob. **Srebrna Góra** (1)

Śrzebny Kop zob. **Strzybnik**

Śrzebr(z)na Gór(k)a zob. **Srebrna Góra** (1)

Śr(z)edni Terpiczów zob. **Średnia Wieś** (1)

Śrzednia zob. **Średnia**, **Średnie**

Śrzednia Wieś zob. **Średnia Wieś** (1)

Śrzednica zob. **Serednica**, **Średnica-Jakubowięta**, **Średzińskie**

Śrzednica Maćkowska zob. **Średnica-Maćkowieća**

Śrzednica Pawłoska zob. **Średnica-Pawłowieća**

Śrzednie zob. **Średnie**, **Średnie Wielkie**

Śrzedzi(e)ńskie zob. **Średzińskie**

Śrzem zob. **Śrem** (1a, 2)

Śrzem Gór(z)ny zob. **Śrem** (1a)

Śrzem Maius zob. **Śrem** (1a)

Śrzem Minus zob. **Śrem** (1a)

Śr(z)em Nadolny zob. **Śrem** (1a)

Śrzeniawa zob. **Pyzówka**, **Szreniawa** (1, 3, 5)

Śrzeniewa zob. **Szreniawa** (1)

Śrzeńsko zob. **Szreńsk**

Śrzobsko zob. **Śrubsk**

Śrzoda zob. **Środa Śląska**, **Środa Wielkopolska**

Śrzodka zob. **Śródka** (2, 3, 4)

Śrzodny zob. **Środoń**

Śrzonka zob. **Szronka**

Śródka zob. **Śródka** (2, 3, 4)

Śtamka zob. **Stamka**

Śtrengielek zob. **Stręgielek**

Świack zob. **Świackie**

Świackie, wś, suwał., gm. Sejny, 3 km na płd.-wsch. od Sejny: podlie kończu włok siola *Śziemnissek*, podlie kończu włok siola Wielickowic i siola *Śziemnissek*, Siolo *Śziemniski* 1558 PKGE I 415, 418, 420; Ze wsi *Świacka*, we wsi *Świacku* 1641 OKPLit 160, 161; *Świackowczyzna* 1743, *Świackie* 1760 SHGPd(kartoteka); *Świack* 1784 SHGPd(Opispar rkps I nr 6011, 107–111); *Świack* 1808 ASC(Berżniki, U-1808–09, s. 15); *Śzwacki* (!) 1808 MpTex III; *Świack* 1827 Tabella II 212; *Świack* 1839 MpKwat VI 3; *Świack* 1877 Zin II 195; *Świack* 1890 SG XI 634; *Świack* 1902 Przew II 203; *Świack* 1915 Kdwr(Sejny); *Świackie* 1921 Sk V 69; *Świackie*, -kich 1982 WUN III 429; gw. lit. *sveckai*. — Dawniej *Siemieniszki*, n. pochodzenia lit., może być rekonstruowana jako **Semeniškės*, od lit. n. os. *Semėnas*, *Semenis* (: brus. *Семѣн*, pol. *Siemion*) Lpvž II 698, z suf. -iškė, w l. mn., por. n. wsi *Semeniškės* (pol. *Siemieniszki*) w rejonie trockim na Litwie. Wieś w XVI lub XVII w. przeszła w ręce *Świackich* i od ich nazw. pochodzi późniejsza n. *Świack* z derywacją wsteczną; efemerycznie *Świackowczyzna*, z suf. -ow(sz)czyzna. Forma *Świackie*, w l. mn., poświadczona raz w XVIII w., przyjęta

jako oficjalna w XX w. Gwarowa n. lit. również w l. mn. Lit.: Buch, Onom VII 227; WiśnSejn 74–5, 78, 103. IN/MD

Świackowczyzna zob. **Świackie**

Świadki Górskie, os., dawniej wś, olszt., gm. Górowo Iławeckie, 8 km na pld.-zach. od Górowa Iławeckiego: *Swadyke*, *Swadeke* 1374 Ger 178; *Swadeke* 1374 VPr III 160; *Swadike* 1374 AF III/2, 44; *Swatcos* 1411–19 Ger 178 (tu?) *Schwatken* 1625 OF nr 8615, k. [2]; *Schwadtken* 1645 OF nr 8636, k. [4v]; *Schwatken* 1698 ASC(Bukowiec-ew., U-1691–1705, k. 5v); *Schwadtken* 1755 MpEnd; *Schwadtken*, Adel. Vorwerk 1785 Goldb I 171; *Schwadtken* 1796–1802 MpSchröt X; *Schwadtken*, folw. 1820 Wald 99; *Schwadtken* 1849 MpRey nr 19; *Schwadtken*, Gut 1913 Meyers II 767; *Schwadtken bei Landsberg*, *Swadike* — **Świadki**, dw. 1946 Ley I 28; *Schwadtken b. L.* — **Świadki Górskie**, -dek -ich, *świadecki* 1948 MPol XXVI nr A-78; **Świadki Górskie** — *Schwadtken bei Landsberg*, os. 1951 Rosp 329; **Świadki Górskie**, -dek -kich 1982 WUN III 429. — Dawna prus. n. **Swadik-s*/**Swadek-s*, od n. os. *Swadeke* TAP 102. Brak etym. i analogii wschł. W zapisie *Swatcos* (o ile nie odnosi się do wsi Świadki Iławeckie) może forma z prus. końcówką nom. pl. Adaptacja do j. niem. w formie *Schwadtken*. Nazwa pol. **Świadki** jest z kolei adaptacją n. niem., z dostosowaniem do nazw pluralnych. Człon odróżniający **Górskie** za niem. określeniem *bei Landsberg* ‘koło Górowa’. Lit.: Bartoszyce. Z dziejów miasta i okolic, 1987, 336; Ger 178; PrzybBalt 295. RP

Świadki Iławeckie, wś, olszt., gm. Górowo Iławeckie, 11 km na pñ.-wsch. od Górowa Iławeckiego: *Swathcos* 1375 AF III/2, 42; *Swatcos* 1437 GZ 43; *Schwaitken* 1622, *Schwatke* 1623, *Schwatken* 1625 ASC(Kl. Dexe-ew., U-1607–98, k. 27, 30, 34); *Schwatken* 1625 OF nr 8615, k. [1v]; *Schwadtken* 1645 OF nr 8636, k. [3v]; *Swattcken* 1698 ASC(Kl. Dexe-ew., U-1607–98, k. 230); *Swatcken* 1736, *Schwatken* 1751 ASC(Kl. Dexe-ew., UMZ-1736–63, k. 5, 82v); *Schwadtken* 1764 ASC(Kl. Dexe-ew., UMZ-1764–1803, s. 1a); *Schwadtken*, Adel. Vorwerk 1785 Goldb I 171; *Schwadtken* 1796–1802 MpSchröt XI; *Schewecten* 1849 MpRey nr 7; *Schwadtken*, D[orf] u. Gut 1913 Meyers II 767; *Schwadtken b. Pr. E.*, *Swatheos* (!) — **Świadki**, wś 1946 Ley I 28; *Schwadtken b. Pr. E.* — **Świadki Iławeckie**, -dek -kich, *świadecki* 1948 MPol XXVI nr A-78; **Świadki Iławeckie** — *Schwadtken bei Preussisch Eylau*, os. 1951 Rosp 329; **Świadki Iławeckie** 1964 Mp-25(Bartoszyce); **Świadki Iławeckie**, os. 1967 SM 1139; **Świątki** 1978 Mp-50(212.2); **Świadki Iławeckie** (**Świątki**) 1980 Mp-10(212.222); **Świadki Iławeckie**, -dek -kich 1982 WUN III 429. — Zapisy źródłowe *Swathcos*, *Swatcos* mogą wskazywać na formę prus. z końcówką nom. pl. -os. Wydaje się, że jest to jednak adaptacja n. pol. **Świątki**. Niejasna pozostaje forma *Schewecken*. Nazwa niem. *Schwadtken* ponowiona może z n. m. **Świadki Górskie**. Człon lokalizujący **Iławeckie** za niem. określeniem *bei Preussisch Eylau* ‘koło Iławki’ (dziś mto Bagrationowsk w obwodzie królewieckim). W kartografii funkcjonuje także oboczna n. **Świątki**. Lit.: Bartoszyce. Z dziejów miasta i okolic, 1987, 336; PrzybBalt 295. RP

Świanowo zob. **Sianowo**

Świanowska Huta zob. **Sianowska Huta**

Światonia, wś, sier., gm. Wartkowice, 7,5 km na pñ.-wsch. od Uniejowa: *Zelgoska Swiatunia* ... w Kolonij *Swiatunia*, *Swiatunia* ... na *Holendrach Zelgoskich Swiatunia* zwanych, *Zelgoska Swiatunia* ... w *Swiatu Kolonij Zelgoskiej* (!) ... *Olędry Zelgoskie Swiatunia* ... na *Olędрах Zelgoskich Swiatunia* ... na *Olędрах Zelgoskich* zwanych *Swiatunia*, *Swiatonia* ... w Kolonij *Swiatonia*, w *Swiatoni* 1817 APPozn(54/825/0/6.1/1, k. 12, 24, 35, 76, 115, 118); *Swiatunia* 1827 Tabella II 212; Pus. *Swiatunia* czyli *H. Zelgoszczskie* 1839 MpKwat II 4; *Swiatonia* 1877 Zin II 195; *Swiatonia* al. *Swiatunia* 1890 SG XI 636; *Swiatonia* 1902 Przew II 204; *Swiatonia* 1921 Sk II 123; *Swiatonia*, -ni, *światoński* 1973 UN 47, 14. — Początkowo n. zestawiona *Zelgoska Swiatunia*; człon pierwszy od n. m. *Zelgoszcz*, w formie przymiotnikowej, człon drugi być może od niepoświadczonej n. ter., ta od n. os. **Světunъ* (: *świecić*, por. n. os. *Biegun*, *Łostun* SSNO I 140, III 335), z suf. *-ja. Postać *Swiatonia* ze zmianą -uN- > -oN-, por. też nazw. *Światoń*. Okresowo n. z członami *Holendry*//*Olędry* i *Kolonia* (w znaczeniu osadniczym). KS

Światunia zob. **Światonia**

Świące

Świące, wś, skiern., gm. Łowicz, 7 km na płn.-zach. od Łowicza: molendinum *Skrobacz*, *Ostrowek Scrobaczow* 1511/12 VisitGn 64, 65; *Szkrobaczow Ostrouek* 1515, *Ostrowek Skrobaczyno* 1534, *Ostrouek Skrobaczino* 1536, *Skrobaczino ostrovek* 1540, *Skrobaczyno Ostthrowek*, *Skrobaczino Ostrowek* 1543, *Skrobaczow* 1552 ASK I 14, 6, 120a, 172v, 222v, 284, 466v, 394v; *Świazce* alias *Skrobaczow* 1553 ASK I 5, 195; *Ostrowek* 1563, *Ostrouek* 1564, *Ostrowek* 1566, *Ostthrowek* 1570–71 ASK I 16, 79, 203, 393, 588; *Ostrowek* 1583 ASK I 15, 843v; *Ostrowek* seu *Swiace* 1661, *Ostrowek* 1663 ASK I 65, 272, 250; *Ostrowek* 1674, *Świące* 1677 ASK I 74, 691v, 738; *Świące* deserta 1783–84 RejKor 82; *Świące* 1793 MpPerŁęcz; *Świące* 1827 Tabela II 212; *Świące* 1839 MpKwat III 4; *Świące* albo *Świącie* 1890 SG XI 637; *Świące* 1921 Sk I 68; *Świące*, *Świąc*, *świącki* 1973 UN 44, 25. — Dawniej *Ostrówek-Skrobaczów*//*Ostrówek-Skrobaczyno*; człon pierwszy zapewne od n. m. *Ostrów* (39), z suf. *-ek* (por. też ap. *ostrówek* ‘gaj, zarośla nad brzegiem rzeki’ SW III 872; miejscowość leży nad Bzurą), człon drugi od n. młyna *Skrobacz* (kmięcie z tej wsi w XVI w. dostarczały mąkę z młyna *Skrobacz* do zamku łowickiego SHGŁow II/2, 37), z suf. *-ów*, *-ino*. Nazwa młyna od ap. *skrobacz* ‘młyn na małej wodzie’ Sstp VIII 253. W XVII w. pojawia się n. oboczna *Świące*, która się upowszechniła, ta zapewne od stp. *świąć*, *święć* ‘święte miejsce lub pomieszczenie, rzecz święta, przedmiot związany z kultem’ Sstp IX 68 (wś należała do arcybiskupstwa gnieźnieńskiego), por. też nazw. *Świąc* RymSEN II 590. Lit.: WójcikRaw 160. UB

Świącienica zob. **Rosochate-Nartolty**

Świącienice zob. **Rosochate-Nartolty**

Świączyn zob. **Świączyń**

Świączyno zob. **Święcino** (1)

Świączyń, wś, pozn., gm. Książ Wielkopolski, 5 km na płn.-wsch. od Książa Wielkopolskiego: *Suecino*, *Sveccino* (1149)XV SUR I 15; *Sveccino* 1193, *Zvencino* 1234 KW I 31, 139; preter villam *Zuentino* 1234 SUR II 39; de *Swencecz* 1318 KW II 340; de *Swacecz* ... *Swaczecz* 1369 KW III 327; *Swaczyno* 1427 KszPoz 9, 49v; de *Swaczino* 1435 RWlkp I nr 1459; *Swyanczino* 1437 KsgPoz 1, 215; *Swyenczino* 1472 KsgPoz 8, 312; *Swyan-*

czino 1474 KsgPoz 9, 16v; *Swyaczin* (*Swaczin*) 1510 NKs 150; *Swyenczino* 1537 KsgPoz 17, 81v; *Świączyno* 1543 KsgPoz 85, 351v; *Szwyanczyn* 1546 KsgPoz 18, 246v; *Szwyanczino* 1563, *Szwieneczino* 1565 ASK I 4, 160v, 255; *Świeczino* 1567, *Szwieneczino* 1576 ASK I 5, 384, 598v; *Swieneczino* 1580, *Swieneczino* 1581, *Świączino* 1583 ASK I 6, 213, 487v, 544; *Świącino* 1622–24 PPozn(Tab 1, 67); *Świącino* 1631 ASK I 65, 158; De villa *Świącin*, de villa *Swiecin* 1663, *Swiecin* 1670 ASC(Gogolewo, UMZ-1662–1754, s. 3, 6); *Świącino* 1673 ASK I 68, 1218; *Świącin* 1673, *Swiecen* 1679, *Świącen* 1682, *Swiecen* 1687, de *Swiecenie*, de *Swiecin* 1688, *Świącin* 1693, *Świącyn* 1695 ASC(Gogolewo, UMZ-1662–1754, s. 8, 11, 13, 17, 18, 19, 63, 23); *Świącyn* 1703, *Swiecin*, *Swiecen* 1712, *Świącin*, *Swiecin* 1714, *Swieczino* 1718, *Swiecin*, *Świącin* 1720 ASC(Gogolewo, UMZ-1662–1754, s. 31, 40, 41, 42, 46, 48); *Świączyn*, *Świącyn* 1722, *Świącen* 1725 ASC(Gogolewo, UMZ-1662–1754, s. 71, 72); de villa *Swiecen*, *Świącen* 1755, *Świąceń* 1770, *Świąceń*, *Świącen* 1780 ASC(Gogolewo, UMZ-1755–81, s. 1, 2, 38, 106, 107); *Świącen* z olędrami 1783–84 RejKor 784; *Świącen*, *Swiecen* 1784, *Świąceń* 1785, *Świącen*, *Świącyn* 1786 ASC(Gogolewo, UMZ-1781–1806, s. 32, 36, 71, 72); *Świącino* 1791 MpPerPn; *Świącyn* 1798 MpHopf XI; *Swionczyn* 1798 HstB I 604; *Swioncyn* 1802–03 MpGillyPr; *Świącyn* 1805 ASC(Gogolewo, UMZ-1781–1806, s. 107); *Swionczyn* 1821 Rumpf III 179; *Świączyn* 1835 MpHey(Śrem); *Świączyn* 1846 KsP 388; *Swiontschin* (= *Swionczyn*) 1871 GemLex IV 36; ... zmienionem zostało nazwisko posiadłości rycerskiej i gminy *Świączyń* ... na *Friedrichseck* 1874 DzPozn 16/126, 3; *Świączyn*, niem. *Friedrichseck*, wś 1890 SG XI 637; *Friedrichseck* 1912 Meyers I 517; *Świączyn*, niem. *Friedrichseck* 1921 Sk X 102, 159; *Świączyń* 1933 SkBy 1705; *Świączyń*, *-nia* 1982 WUN III 430. — Pierwotnie zapewne *Świącino*, od n. os. *Świąca*, *Świąco* lub *Świąta* SSNO V 383, 393 (: *Świątomir*, *Świątobor*, człon *Świąt-* od przym. *świąt(y)* ‘mocny, silny’, później ‘sanctus’), z suf. *-ino*, później *-in*, okresowo *-ec* (XIV w.), *-eń* (XVII–XVIII w.). Od końca XIX w. notowana postać z wygłosowym *-yń* (charakterystyczna zmiana w toponimach wielkopolskich). Nazwa niem.

Friedrichseck została wprowadzona w 1874 r. przez administrację pruską. Lit.: SHGPn V 105–7; Walczak, SIOc XXVII 289–95; PPozn 305. PS

Świąder zob. **Ulaski Grzmiąckie**

Świątce zob. **Święte** (3)

Świątce zob. **Święciec** (1)

Świątki (1), wś, gorz., gm. Nowogródek Pomorski, 9 km na pld.-wsch. od Myśliborza: *Tempelhof* 1845 Berghaus III 365; *Tempelhof*, folw. 1846 Messow II 351; *Tempelhof*, dobra 1913 Meyers II 936; *Tempelhof* 1934 MpMbl(3056); *Tempelhof* — *Świątki*, -ków, *świątecki* 1947 MPol nr 37, poz. 297; *Świątki*, -ków 1982 WUN III 430. — Nazwa niem. zapewne ponowiona z n. ter. *Tempelhof*, która z kolei może nawiązywać do n. m. *Tempelhof* (dziś cz. Berlina), ta zaś od ap. *Tempel* ‘świątynia’ i *Hof* ‘dwór’. Nazwa ta skłaniała do hipotez, że wś powstała w okresie średniowiecza i mogła mieć związek z templariuszami, którzy do 1262 r. posiadali Myślibórz i dobra w okolicy Nowogródka Pomorskiego. E. Rymar sądzi jednak, że nie ma ona związku z templariuszami, ale może być pamiątką, mimo degradacji w ciągu wieków, po osadnictwie średniowiecznym. Nazwa *Świątki* wprowadzona urzędowo po 1945 r. Lit.: SGorz 475–6; SHGNM III 227. BCz/UB

Świątki (2), wś, olszt., gm. Świątki, 12,5 km na pld.-zach. od Dobrego Miasta: prope villam parochialem *Heilgental* (1347)XV, circa *Heilgental* 1348 PrUr IV 227, 267; in *Heilgental* (1355)XIV PrUr V 186; ville *Heilgental* 1365 MWrm II 395, przyp. 2; czu dem *Heylgental* 1412 MWrm V 482; *Heilgental* 1441 MWrm III 226; *Heilgental* 1489–1503 MWrm VIII 8; *Heilgental* ok. 1550, in *Hülgental* ... *Hilgental* 1611 MWrm III 418, przyp. 153, 263, 289; *Helgental* 1615 RŁWrm 267; *Helgental* 1718 Wijaczka 423; *Heilgental* 1755 MpEnd; *Heilgental* 1820 Wald 152; *Heilgental* 1882 SG III 48; *Heilgental* — *Świątki*, wś 1946 Ley I 37; *Heilgental* — *Świątki*, -tek, *świątecki* 1947 MPol XXV nr 111; *Świątki*, -ków 1982 WUN III 430. — Dawna n. niem. od przym. *heilig*, średniem. *hêlig*, *hilg*, dial. środkowo-niem. *helg* ‘święty’ DWB X 827, i ap. *Tal* ‘dolina’. Nazwa *Świątki*, nadana urzędowo po 1945 r., nawiązuje do członu pierwszego n. niem. oraz

do częstego na tym terenie modelu n. pluralnych. Lit.: RospSEMiG 388. RP

Świątki (3), wś, sier., gm. Klonowa, 15 km na pln.-zach. od Złoczewa: *Świątki* Pustkowie 1783–84 RejKor 205; Stawił się Wojciech Świętek ... w Pustkowie *Świątek*, należącym do wsi Klonowy na Gospodarstwie zamieszkały 1808 ASC(Uników, U-1808–09, k. 4); *Świątki* pustkowie Wsi Klonowy ... Stawił się Stanisław Świętek 1825 ASC(Uników, U-1825, s. 81–82; *Świątek* 1827 Tabella II 215; *Świątki* pustkowie 1830 ASC(Uników, U-1830, s. 48); *Świątek* 1839 MpKwat I 4; *Свѣткѣ* 1866 GPKP II 17; *Świątki*, pustk. 1877 Zin II 198; *Świątki* al. *Świątki*, pustk. 1890 SG XI 637; *Świątki*, pustk. 1921 Sk II 99; *Świątki*, wś 1952 UW 103; *Świątki*, -ków, *świątecki* 1972 UN 50, 32; gw. *śf’untki*, -tek, *śf’untkoski*. — Od nazw. *Świątek* (por. zapis z 1808 r.), w l. mn., okresowo w l. poj. KS

Świątki zob. **Rydzewo-Świątki**, **Świadki Ilaweckie**, **Świątniki** (1b)

Świątki-Wiercice, wś, łomż., gm. Rutki, 16 km na pln. od Wysokiego Mazowieckiego: Swiantoslaus de *Czochanie* 1423 HMil 67; nob. Stanislaum, Stephanum, Petrum et Paulum *Swaczky* 1486, Mathia *Svyaczky* 1516 ZHer nr 658, 940; *Swathki* 1541, *Swanthki* 1542 ASK I 38, 130, 152v; Czochan lidinie, *Czochan kałenczino*, Czochan dobrochi, *Swietki* 1576, *Czochanie Swiętky* 1577, *Czochanie Swętki* 1578 ASK I 39, 597v, 118, 214v; *Swętky* et Cochanie 1634 ASK I 130, 22; *Swętki*, *Swiętki* 1663, *Swiętki vertice Czochanie* 1673, *Swiętki Czochanie* 1674 ASK I 66, 562, 604v, 664v, 743; *Swiętki* Wielony Robaki 1783 MpPerMz; *Swiętki* 1783–84 RejKor 403; *Swientki wiertycze* 1807–17 AGAD(Zb. Kart. 380–30); *Swientki* 1808 MpTex IX; *Swiętki Wertyce* 1821 DzUrz(W. Maz. nr 261, 8280); *Swiętki wertyce* 1827 Tabella II 215; *Swiętki* 1839 MpKwat VI 5; *Свѣткѣ вертѣце* 1866 GPKP IX 3; *Swiętki wertyce* 1877 Zin II 198; *Swiętki-Wertyce* 1890 SG XI 696; *Swiętki Wertyce* 1902 Przew II 206; *Swiętki* 1917 OVWar II 171; *Świątki-Wiercice* 1921 Sk V 49; *Świątki-Wiercice* 1933 SkBy 1705; *Świątki* 1952 UW 165; *Świątki-Wiercice*, -tek-cic 1982 WUN III 430. — Założki wsi powstały przed 1423 r. na obszarze zwanym *Czochanie* (zob. *Czochanie-Góra*); nadanie tu

Świątkowa

otrzymał niejaki Świętosław (por. pierwszy zapis). W XVI w. *Świętki*, od n. os. *Świętek* SSNO V 393 (: *Świętosław*), w formie pluralnej, także n. zestawiona *Czochanie-Świętki*//*Świętki-Czochanie*. Okresowo *Czochanie-Kałęczyno* (identyfikowane, choć nie bez wątpliwości, z tą miejscowością przez AtMz); człon drugi od n. os. *Kałęka* SSNO IV 455, z suf. *-ino*. W XVII w. pojawia się n. *Świętki vertice Czochanie*; wyrażenie zawierające łac. *vertice* 'wierzch' oznacza z reguły położenie w pobliżu źródeł jakiegoś ciek. Tu n. w. nie odnotowano, natomiast J. Wiśniewski wspomina o potencjalnie pierwotnej n. wzgórza **Czochanie*, od której mogłaby pochodzić n. wsi. W XIX–XX w. ustala się n. *Świętki-Wertyce*//*Świątki-Wiercice*; człon drugi to spolonizowana postać formy łac., wtórnie z adideacją do *wiercić* i dostosowaniem do nazw na *-ice*. Lit.: Wiśn-Łomż 36, 61; AtMz 159.

UB

Świątkowa zob. **Świątkowa Mała**, **Świątkowa Wielka**

Świątkowa Mała, wś, krośn., gm. Krempna, 18 km na pld.-zach. od Dukli: wiess *Świątkowa* staro[sty] Bieczkiego 1563 ASK I 1, 895; *Szwiełtkowa* 1581 ŻDz XIV 123; *Świątkowa* 1629 RPobKr 277; *Świątkowa* 1662, *Świątkowa*, *Świątkowa* 1674 ASK I 68, 185, 372, 700; *Świątkowa* 1674 ASK I 69, 67; *Świątkowa* (1676)XVIII RPogMłp 109; *Świątkowa* 1680 Rej 303; *Świątkowa* 1765 Żyd 425; *Świątkowa Mała* 1779–83 MpMieg; *Świątkowa Mała* 1794 Ga Ss1; *Świątkowa mała* 1802 Crusius III/2, 400; *Świątkówka* 1818 Gazeta Lwowska nr 20, 78; *Świątkowa mała* 1845 Gazeta Lwowska nr 108, 698; *Świątkówka* 1846 Sch 162; *Świątkowa mała* i *wielka* 1855 Stup 214; *Świątkówka* 1855 MpKum; *Świątkówka* 1861–64 MpFran; *Świątkowa mała* i *wielka* 1872 Orzech 81; *Świątkowa Mała* al. *Świątkówka* 1890 SG XI 638; *Świątkowa Mała* 1921 Sk XII 17; *Świątkowa Mała* 1934 DzUrz(W. Krak. nr 19, poz. 139); *Świątkowa Mała*, *-wej* *-lej*, *Świątkowski* 1965 UN 58, 129; gw. *śf'ontkovo maŭol*//*śf'ontkufka*, *śf'ontkoski*, łemk. *Святківка*, *Святкова Маля*. — Dawniej *Świątkowa*, od n. os. *Świętek* SSNO V 393 (: *Świętomir*, *Świętosław*), z suf. *-owa*. W XVII–XIX w. notowana też postać *Świątkówka*//*Świątkówka* z suf. dem. *-ka*. Od XVIII w.

n. zestawiona *Świątkowa*//*Świątkowa Mała*, z członem dyferencyjnym od przym. *mały* dla odróżnienia od leżącej obok *Świątkowej Wielkiej*. Lit.: RBiecz 49; Ljas 588; RiegŁemk 207.

IN

Świątkowa Wielka, wś, krośn., gm. Krempna, 18,5 km na pld.-zach. od Dukli: de *Zwathkowa* 1497, de *Zwathcow* (!) 1498 KszBiec 4, 171, 197; *Swyathkowa* 1509 Matr IV/1, nr 628; *Swyathkowa* 1516 KszBiec 5, 39; *Szwietkowa* 1581 ŻDz XIV 122; *Świątkowa* 1634 ASK I 129, 44; *Fara Świadkowa* ... Eadem Villa 1662, *Świątkowa* 1674 ASK I 68, 185, 700; *Świątkowa* 1674 ASK I 69, 67; *Świadkowa* (1676)XVIII RPogMłp 109; *Świątkowa* 1680 Rej 303; *Świątkowa Wielka* 1779–83 MpMieg; *Świątkowa Wielka* 1794 Ga Ss1; *Świątkowa wielka* 1802 Crusius III/2, 400; *Świątkowa* 1831 Sch 178; *Świątkowa* 1846 Sch 167; *Świątkowa mała* i *wielka* 1855 Stup 214; *Świątkowa* 1855 MpKum; *Świątkowa* 1861–64 MpFran; *Świątkowa mała* i *wielka* 1872 Orzech 81; *Świątkowa Wielka* 1886 Bigo 190; *Świątkowa Wielka* 1890 SG XI 638; *Świątkowa Wielka* 1921 Sk XII 17; *Świątkowa Wielka*, *-wej* *-kiej*, *świątkowski* 1965 UN 58, 129; gw. *śf'ontkova veľka*, *-y ki*, *śf'ontkoski*, łemk. *Святкова*, *Святкова Бэлука*. — Dawniej *Świątkowa*, od n. os. *Świętek*, z suf. *-owa*, także *-ów*. W XVII w. efemerycznie postać *Świątkówka* z suf. dem. *-ówka*. Od XVIII w. n. zestawiona z członem dyferencyjnym od przym. *wielki* dla odróżnienia od leżącej obok *Świątkowej Małej*. Lit.: RBiecz 49; Ljas 588; RiegŁemk 207.

IN

Świątkowa Wola zob. **Śniatkowa Wola**, **Wola Świątkowa**, **Wólka Świątkowa**

Świątkowa Wólka zob. **Wólka Świątkowa**
Świątkowice (1), wś, sier., gm. Lututów, 12 km na pln.-zach. od Wielunia: *Svanthcoviczy* 1357 KW III 69; *Szwiełtkowice* 1511 ŻDz XIII 211; *Swathkowycze* 1511/12 VisitGn 390; *Swyathkowycze* 1511–23 ŁLB II 157; *Swianthkowicze* 1532 Matr IV/3, nr 16597; *Świątkowice* 1552 ŻDz XIII 301; w *świątkowicach* 1662 ASK I 65, 223v; *Świątkowice* 1673 ASK I 74, 533v; *Świątkowice* 1668, *Świątkowice* 1720, *Świątkowice* 1730, *Świątkowice* 1746, *Świątkowice* 1753, *Świątkowice* 1759, *Świątkowice* 1761–63, *Świątkowice* 1779 RepGn I 104, 134, 156, 164, 170, 272, 312, 391; *Świątk-*

kowice 1783–84 RejKor 209; *Świątkowice* 1827 Tabella II 212; *Świątkowice* 1839 MpKwat I 4; *Świątkowice* 1890 SG XI 638; *Świątkowice* 1921 Sk II 131; *Świątkowice*, -wic, *świątkowski* 1974 UN 52, 18; gw. *śf'untkōvice*, -*vic*, *śf'untkoski*. — Od n. os. *Świątek*//*Świątek* SSNO V 393, AntrP V 79–80, z suf. -owicy, później -owice. Lit.: SHGWiel 160. KS

Świątkowice (2), wś, włoc., gm. Kowal, 5,5 km na pld.-wsch. od Kowala: *Swanthcowycze* 1412 Semk 205; *Swantcovicze* 1419 Koch nr 859; *Swyqanthkoycze* 1435 Vlad XI 9; *Swanthkowycze* 1489 ASK I 29, 17; *Swijathkovicze*, *Szwijanthkovicze* 1527 Vlad XI 27, 40; *Swyathkowycze* 1531, *Svyanthkovycze* 1532, *Swyatowicze* (!) 1539, *Swiethkowicze* 1553, *Szwijathkovicze* 1557, *Swiatkowicze* 1567 ASK I 29, 96v, 129, 176, 200, 266, 393; *Smitkowicze* (!) 1584 Vlad XXII 15; *Świątkowice* 1594 Vlad XXIII 51; *Świątkowice* 1639 AtKu(ADW Wiz. 13 317); *Świątkowice* 1674 Rpog 148; *Świątkowice* 1784 MpPerPł; *Świątkowice* 1827 Tabella II 212; *Świątkowice* 1839 MpKwat II 3; *Świątkowice* 1890 SG XI 638; *Świątkowice* 1921 Sk I 197; *Świątkowice*, -wic 1982 WUN III 430. Lit.: SHGKu(materiały) 448. KS

Świątkowicy zob. **Świątkowice** (1)

Świątkowizna, wś, włoc., gm. Szpetal Górny, 9 km na pln.-wsch. od Włocławka: *Świątkowizna* 1793 ASC(Chełmca, U-1793–1822, k. 79); *Świątkowizna* 1839 MpKwat II 2; *Świątkowizna*, kol. i folw. 1890 SG XI 638; *Świątkowizna*, wś 1902 Przew II 203; *Świątkowizna*, kol. 1921 Sk I 66; *Świątkowizna* 1952 UW 53; *Świątkowizna*, -ny, *świątkowski* 1972 UN 191, 22; gw. *śf'untkōvizna*, -ny, *śf'untkoski*. — Od nazw. *Świątek* RymSEN II 589, z suf. -owizna. Lit.: Saffarewiczowa, -izna 34. KS

Świątkowo (1), wś, bydg., gm. Janowiec, 11 km na pld.-zach. od Żnina: *Svantkowo* 1380 KW III 494; cum Petro *Swantkowski* 1399 Lek II nr 1213; Petrus de *Swanthcowo* 1411 KszGn I, 93v; *Swyankowo* 1465 ARP I nr 1053; *Swyathkowo* 1511–23 ŁLB I 158–9; *Świąthkowo* 1564, *Swietkowo* 1576 ASK I 12, 579v, 658v; *Swiethkowo* 1577 ASK I 13, 207; *Świątkowo* 1578, *Swietkowo* 1581, *Świątkowo* 1583, *Swietkowo* 1591 ASK I 4, 348v, 551v, 744v, 785; *Swietkowo* 1644 ASAGn 50; *Świątkowo* 1673 ASK I 74, 91; *Świąt-*

kowo 1699, *Świątkowo* deserta 1712, *Świątkowo* 1728, *Świątkowo* 1767 RepGn II 71, 85, 103, 135; *Świątkowo* 1783–84 RejKor 133; *Świątkowo* 1798 MpHopf XV; *Swiontkowo* 1802–03 MpGilly-Pr; *Świątkowo* 1821 Rumpf III 178; *Świątkowo* 1846 KsP 529; *Swiontkowo* 1871 GemGut IV 236; *Świątkowo*, urzęd. *Swiontkowo* 1890 SG XI 638; *Swiontkowo* 1895 GemLex V 244; *Świątkowo* przezвано na „Gosslerhof” 1901 Kurjer Warszawski nr 293, 8; *Gofßlerhof* 1905 GemLex V 216; *Gofßlerhof* 1912 Meyers I 600; *Świątkowo*, niem. *Gosslerhof*, obszar dw. i folw. 1921 Sk X 129, 159; *Świątkowo*, -wa, *świątkowski* 1971 UN 192, 26; gw. *śf'untkovo*, -va, *śf'untkoski*. — Nazwa od n. os. *Świątek*//*Świątek* SSNO V 393–4, AntrP V 79–80, z suf. -owo; zniemczona jako *Swiontkowo*. W 1901 r. dokonano urzędowej zmiany na n. niem. *Gosslerhof*, upamiętniającą Gustava von Gosslera, prus. ministra, nadprezydenta prowincji Prusy Zachodnie w latach 1891–1902. Po 1918 r. przywrócono n. pol. *Świątkowo*. PS

Świątkowo (2), wś, słup., gm. Bytów, 2,5 km na pln.-zach. od Bytowa: *Louisenhof*, Abbau 1846 Messow II 44; *Louisenhof* 1850 MpRey nr 16; *Louisenhof*, Vw. 1913 Meyers II 100; *Louisenhof* — *Świątkowo*, -wa, *świątkowski* 1949 MPol XXVII nr A-29; *Świątkowo*, os. 1967 SM 1140; *Świątkowo*, -wa 1982 WUN III 430. — Dawna n. niem., od im. *Louise* i ap. *Hof* ‘dwór’, nadana zapewne na cześć królowej Luizy Pruskiej (1776–1810). Po 1945 r. ustalono urzędowo pol. n. *Świątkowo*, a w 2009 r. dodatkową n. w j. kasz. *Świątkòwò*. Lit.: Surma, PMT IX 37, 61. BCz/PS

Świątkowska Wólka zob. **Wólka Świątkowa**

Świątków zob. **Świątkowa Wielka**

Świątkówka zob. **Świątkowa Mała**

Świątne zob. **Święta** (1)

Świątnic(z)e, wś zaginiona, leżała w par. Węglewo, na pld. od Kłęcka, pozn.: Item habet unam certam haereditatem, dictam *Szwyathnycze*, quondam villam, sed multis annis desertam, iacentem inter haereditates seu villas Szymyonowo, Valyschewo, Komorowo et Owyeczky circum circa 1511–23 ŁLB I 56; villarum Syemyonowo possessionate et *Szwyqanthnycze* deserte 1542–89 KszGn 16, 78v; hered. antiq. *Świątnicze* nuncup. pro dotte ecclesiae 1766 Koz V 374. — Nazwa *Świątnicze* lub *Świątnice* (zapisy źródłowe nie

Świątnicze Górk

pozwalają na jednoznaczne odczytanie) zapewne od przym. *świątniczy* (: *świątnica* ‘świątynia, miejsce święte’ SL V 516) lub od ap. *świątnica*, w l. mn. Miejscowość prawdopodobnie była własnością kapituły gnieźnieńskiej, tak jak sąsiednie Siemianowo (zob. KsgGn 33, 638, RejKor 27). Nie można jednak wykluczyć pochodzenia od n. os. *Świątnik* SSNO V 376 (: stp. *świątnik* ‘osoba obowiązana do posług kościelnych’ Sstp IX 56), z suf. *-je. Miejscowość już na pocz. XVI w. określana była jako od wielu lat opustoszała. PS

Świątnicze Górk zob. **Świątniki Górne**

Świątniczki, przys., dawniej wś, pozn., gm. Kórnik, 10 km na pld.-wsch. od Poznania: *Swyathniki* 1464 SHGPn V 109; *Villa Swyathnyky* 1477 KsgPoz 9, 83v; *Posvetnye* prope Garaschevo 1510, *Swyathniki* 1516 NKs 30, 31; *Poswyathne* 1531, ager *Poszwyathne* 1538 SHGPn V 109; *villam ... desertam Swyathnyky, Swathnyky, Swyathnyky, Swathnyky* 1556 KsgPoz 19, 328v, 329–329v; *Świątniki* 1580 ASK I 6, 99; *Swiatniki* 1583 ASK I 4, 647v; *Świątniki* 1622–24 PPozn (Tab 1, 14); *Świątniki* 1673 ASK I 68, 1161; *Świątniki* 1783–84 RejKor 705; *Świątniki* 1789 PPozn (Tab 6, 30); *Świątniki* 1798 MpHopf XI; *Swiontniczki* 1802–03 MpGillyPr; *Swiontniczki*, wś 1821 Rumpf III 179; *Świątniczkek* fol. 1846 KsP 383; *Swiontnischki* (= *Swiontniczki*) 1871 GemGut IV 39; *Świątniczki*, niekiedy *Świątniczkek*, urząd. *Swiontniczki*, folw. 1890 SG XI 639; *Świątniczki*, niem. *Swiontniczki*, folw. 1921 Sk X 100, 159; *Świątniczki, -czek* 1982 WUN III 430. — Początkowo *Świątniki*, od ap. *świątnik* ‘osoba obowiązana do posług kościelnych’ Sstp IX 56, w l. mn. Oboczna n. *Poświętne* od stp. ap. *poświętne*, *poświętne* ‘grunt wydzielony we wsi na uposażenie kościoła, grunta kościelne’, *poświętny* ‘kościelny, parafialny, do kościoła należący’ Sstp VI 481, 482. W XIX w. n. w formie dem. *Świątniczki* (wyjątkowo *Świątniczkek*), z suf. -ki, w związku z degradacją osady (ostatecznie przekształconej w folw.) oraz dla odróżnienia od n. pobliskiej wsi *Świątniki* (6). Nazwę zniemczono jako *Swiontniczki*, *Swiontnischki*. Lit.: SHGPn V 109. PS

Świątniczki zob. **Świątniki** (5)

Świątniki (1), wś, kiel., gm. Wodzisław, 11,5 km na pld.-wsch. od Sędziszowa: in *Swanthnyk* (1366)1503 ZDM I 152; de *Swatnik* 1383 Krak nr

2159; *Swanthnyky* 1426 Hel II nr 2084; *Swanthnyky* 1446 ZDM III 196; *Szwyanthnyky* 1470–80 DB II 86; *Swyathnyky, Swyanthnyky* 1529 LR 134, 148; *Swiatniki* Hieronimi Wodzisławski 1565 ASK I 97, 102v; *Szwiątniki* Wodzisławskiego 1581 ASK I 121, 247; *Swiatniki* Wodzisław[awskiego] Lanczkora[skiego] 1589 ASK I 127, 188v; *Swiatniki* 1629 RPobKr 144; *Świątniki* 1662 ASK I 68, 113; *Świątniki* (1676)XVIII RPogMłp 60; *Świątniki* 1680 Rej 142; *Świątniki* 1748–49 SHGKrMat 304; *Świątniki* 1783–84 RejKor 228; *Świątniki* 1839 MpKwat III 7; *Świątniki* 1890 SG XI 640; *Świątniki* 1921 Sk III 34; *Świątniki, -nik, świątnicki* 1966 UN 21, 70. — Od ap. *świątnik* ‘osoba obowiązana do posług kościelnych’ Sstp IX 56, w l. mn. Nazwa o charakterze służebnym, określała pierwotnie ludzi obciążonych powinnością na rzecz kościoła, polegającą na utrzymywaniu porządku w świątyni; por. też n. m. *Kościelniki*. W 2. poł. XVI w. właścicielem wsi był Hieronim Wodzisławski (Lanckoroński), łowczy sandomierski. W AtKr 281 zapisy te zostały błędnie zinterpretowane jako człon odróżniający nazwy miejscowej (*Świątniki Wodzisławskie*). Lit.: RKrak 167; KopKiel 261; Buczek 87. IN

Świątniki (1a), wś nieistniejąca, wchłonięta przez Kruszwicę, bydż., gm. Kruszwica: *Szwiątnikj* haereditas deserta 1527 Vlad XI 53; *Swyathniki* 1557 ASK I 29, 334; *Świątniki* 1557–66 ŻDz XIII 37; *Swiathniki* 1577, *Szwiąthniki* 1579, *Swiatniki* 1580 ASK I 29, 446, 506, 585v; *Swianthniki* 1581, *Świątniki* 1589 ASK I 30, 607v, 772; *Świątniki* 1634 Rpodbrz 232; *Świątniki* 1674 Rpog 156; *Swiontniki* 1796–1802 MpSchröt XXV; *Swiontniki* 1802–03 MpGillyPr; *Świątniki* 1867 KolbKu 312; *Świątniki*, urząd. *Swiontnik* 1890 SG XI 641; *Swiontnik* ok. 1893 KDR nr 279. — Nazwa zniemczona jako *Swiontnik*. Lit.: SHGKu(materiały) 447. KS

Świątniki (1b), wś zaginiona, zapewne wchłonięta przez *Rataje* (3), kiel., gm. Wąchock: *Swiatki* Abbat. Wącho. 1564 ASK I 51, 756; *Swianthyky* 1578 ASK I 10, 783; *Swyathnyky* 1588, *Świąthky* Abbatis Vachocensis 1589 ASK I 51, 258, 862; *Świątniki* 1597 AtSd(kartoteka). — Oboczna n. *Świątki* jest zapewne skróceniem n. *Świątniki*. Wieś identyfikowana przez historyków ze współczesnymi *Ratajami* (AtSd 158). W 1848 r. w tym

miejsku notowana jeszcze n. ter. *Świątniki* (Białoskórska 172), która jest śladem po n. wsi. Lit.: KSand 201; Rymut, Onom XX 155; Białoskórska, Biuletyn Historii Sztuki XLI/2, 164–6; Labuda, Biuletyn Historii Sztuki XLV/3–4, 251–5. PS

Świątniki (2), wś, koniń., gm. Rzgów, 9 km na pld.-wsch. od Zagórowa: Rzgowo cum *Sanctuariis* et *Stabulariis* (1145)XIII, Rzgowo cum *sanctuariis* (1261)1795 KW I 16, 347; *Swanthniki* (1375)1795 KW III 440; *Swanthniki* 1439 AC II nr 352; *Szwyathnyky* 1507 ASK I 12, 148v; *Szwanthnyky* 1511–23 ŁLB I 284; *Szvyqtniki* 1564 ASK I 5, 802v; *Świątniki* 1565, *Suiatniki* 1577, *Świątniki* 1579 ASK I 13, 25v, 171v, 243; *Świątniki* 1618–20 PKal 138; *Świątniki* 1673 ASK I 74, 36v; *Świątniki* 1831–32 MpRey nr 96; *Świątniki* 1890 SG XI 639; *Świątniki* 1933 Mp-100(40-26); *Świątniki*, -nik 1982 WUN III 430; gw. *śvunthniki*, -kuf. — W najstarszych poświadczeniach w łac. formie kancelaryjnej *Sanctuarii* (l. mn. od łac. *sanctuarium* = stp. *świątnik* ‘osoba obowiązana do posług kościelnych’ Sstp IX 56). Lit.: Nal 81; Domański, Onom XIX 30–1. PS

Świątniki (3), wś, łódz., gm. Pabianice, 6 km na pñn.-zach. od Pabianic: *Swanthniki* 1407 Koz VII 157; *Swiathnyky* 1511 ŻDz XIII 191; *Swyathnyky*, *Swyathnyky* 1511–23 ŁLB I 377, 378; *Swy-anthnikj* 1534 ASK I 79, 28; *Szwiąthnyky* 1552 ŻDz XIII 237; *Świątniki* 1673 ASK I 74, 298; Wieś *Świątniki* 1737 APŁódź(39/602/0/-/19, s. 33); *Świątniki* 1793 MpPerŁęcz; *Świątniki* 1827 Tabella II 212; *Świątniki* 1839 MpKwat II 5; *Świątniki*, kol., folw. i mł. 1890 SG XI 639; *Świątniki* 1921 Sk II 44; *Świątniki*, -nik, *świątnicki* 1974 UN 42, 20. Lit.: SHGŁęcz II 237–8. KS

Świątniki (4), wś, piotr., gm. Wolbórz, 3 km na pñn.-zach. od Wolborza: *ville sanctuariorum* 1273, *villa Sanctuariorum* 1280 CdP II 85, 114; *Szwiąthnyky* 1511 ŻDz XIII 199; *Swyathnyky* 1511–23 ŁLB II 175; *Swiathnyky* 1534 ASK I 79, 54v; *Swyqthnyky* 1552 ŻDz XIII 267; *Świątniki* 1673 ASK I 74, 331; *Świątniki* 1827 Tabella II 212; *Świątniki* 1839 MpKwat III 5; *Świątniki* 1890 SG XI 640; *Świątniki* 1921 Sk II 68; *Świątniki*, -nik, *świątnicki* 1974 UN 46, 52. — W XIII w. łac. forma kancelaryjna *Villa Sanctuariorum*, czyli ‘wieś świątników’. Lit.: SHGŁęcz II 142. KS

Świątniki (5), dziś *Świątniki Małe* i *Świątniki Wielkie*, dwie wsi, pozn., gm. Mieleszyn, ok. 8 km na wsch. od Kłecka: *Villa sanctuariorum* 1357 KW III 70; in *villa sua Swanthniki* wlgariter dicta 1404 CdP II 367; *sanctuarios seu mancipia ecclesie Gnezn. inhabitatores utriusque ville Swanthniki* 1434, de *Swanthniki* utraque 1438, *querela sanctuariorum de Swanthniki* 1458, *tutor kmethonum villarum utraque Szvyanthnyky sanctuariorum sive mancipiorum* 1474 AC I nr 1637, 1678, 1888, 2121, 1256; *Szwyathnyky* [par. Sokolniki], *Szwyathnyky maior* ... *Szwyathnyky* [par. Modliszewo] 1511–23 ŁLB I 94–7; *ville utraque Szwyqthnyky et Slawno* 1520 AC I nr 2935; *Świątniki maior*, *Świątniki minor* 1564 ASK I 12, 543, 553; *Świątniki maior*, *Świątniki minor* 1583 ASK I 13, 539, 549; *villas nostras Świątniki nuncupatas* 1623 KorAbpi III 671; *Świątniki Wielkie*, *Świątniki Olszowe* 1783–84 RejKor 36, 38; *Świątniki olszowe*, *Świątniki wielkie* ok. 1790 PerOpis V 175, 176; *Świątniki* ... de *Świątniki Minore*, *Coloni et sculteti minus Świątniki*, de *Świątniki Maior* 1797 ASC(Sokolniki, U-1797–1828, k. 10); *Wielke Świątniki*, *Małe Świątniki* 1798 MpHopf XIV; *Gros Swiontniki*, *Klein Swiontniki* 1798 HstB I 611; *Gr. Swiontniki*, *Kl. Swiontniki* 1802–03 MpGillyPr; *Groß Świątniki*, *Klein Świątniki* 1821 Rumpf III 178; *Gr. Świątniki*, *Kl. Świątniki* 1839 MpHey(Gniezno); *Świątniki wielkie*, *Świątniki małe* 1846 KsP 469; *Świątniki małe i wielkie* 1867 DzPozn nr 39, 3; *Świątniki*, urzędow. *Gross Swiontnik*, *Świątniczki* al. *Świątniki Małe*, urzęd. *Klein Swiontnik* 1890 SG XI 641, 639; *M. Świątniki* 1891 ASC(Sokolniki, Z-1797–1892, k. 268); *W. Świątniki* 1892 ASC(Modliszewo, Z-1892–1940, k. 1); *Świątniki*, niem. *Gross Swiontnik*, *Świątniczki*, niem. *Klein Swiontnik* 1902 MycPn 179; zmienia się dotychczasową pisownię następujących miejscowości ... *Świątniki* zamiast *Świątniki Wielkie* (*Gross Swiontnik*), *Świątniczki* zamiast *Świątniki Małe* (*Klein Swiontnik*) 1919 Tygodnik Urzędowy (Poznań) nr 69, 397; Poniższe nazwy ... przywraca względnie ustanawia się ... *Świątniki Wielkie* zamiast *Świątniki* (*Gross-Swiontnik*), *Świątniki Małe* zamiast *Świątniczki* (*Klein Swiontnik*) 1920 DzUrz(W. Pozn. nr 9, 107); *Świątniki Małe*, -nik -łych, *Świątniki Wielkie*, -nik -kich, *świątnic-*

Świątniki

ki 1967 UN 77, 17; *Świątniki Male, -ków -łych, Świątniki Wielkie, -ków -kich* 1982 WUN III 430. — Obie wsi o n. *Świątniki* (w łac. zapisie kancelaryjnym *Villa Sanctuariorum*), od XVI w. z członami dyferencyjnymi łac. *Maior* i *Minor*, pol. *Wielkie* i *Male*, były do schyłku XVIII w. własnością kapituły gnieźnieńskiej. Przynajmniej do 1632 r. ich mieszkańcy zamiast robocizny i płacenia czynszu byli zobowiązani do pełnienia służby przy kościele metropolitalnym w Gnieźnie (KorAbpi III 670, 716). Pod koniec XVIII w. dla Świątników Małych pojawia się n. *Świątniki Olszowe*; człon drugi od przym. *olszowy* (: *olsza* 'olcha'). Nazwy zostały niemieczone jako *Gross* i *Klein Swiontnik*, po 1918 r. przywrócono n. *Wielkie* i *Male Świątniki*. W odniesieniu do Świątników Małych w SG (i za nim w MycPn) podawana jest n. *Świątniczki*, co wydaje się kreacją autorów tego opracowania, gdyż nie znajduje ona potwierdzenia w innych źródłach. Zapewne na podstawie błędnej informacji z SG w 1919 r. ustalono n. urzędową właśnie w takiej postaci, którą rok później zmieniono. PS

Świątniki (6), ws, pozn., gm. Mosina, 7 km na pld.-wsch. od Mosiny: *Swanthnyky* (1414)1795 SHGPn V 109; *Swanthnyky* (1423)1488–92 NKs 30; *Swanthnyky* 1460, *Swyathnyky* 1474 SHGPn V 109; *Szwyathnyky* 1508, *Szwyathnyky* 1509 ASK I 3, 17v i 56v; *Posvetnye* 1510, *Szwyathnyky* 1516 NKs 30, 31; *Swyathnyky* 1553, *Swiathnyki* 1563 ASK I 5, 165v, 232v; *Poswiatne* seu *Świątniki* 1566 SHGPn V 109; *Świątniki* 1580 ASK I 6, 137; *Świątniki* 1622–24 PPozn(Tab 1, 29); *Świątniki* 1673 ASK I 68, 1184; *Świątniki* 1783–84 RejKor 816; *Świątniki* 1789 PPozn(Tab 6, 274v); *Świątniki* 1798 MpHopf XI; *Swiontniki* 1802–03 MpGillyPr; *Swiontniki* 1821 Rumpf III 179; *Świątniki* 1846 KsP 383; *Swiontnik* 1871 GemGut IV 36; *Świątniki*, urząd. *Swiontnik* 1890 SG XI 641; *Świątniki*, niem. *Swiontnik* 1921 Sk X 99, 159; *Świątniki, -ków, świątnicki* 1966 UN 93, 31. — W XVI w. oboczna n. *Poświętne*, od przym. *poświętny* 'kościelny, parafialny, do kościoła należący' Sstp VI 482. Wieś stanowiła własność kapituły katedralnej w Poznaniu. Lit.: SHGPn V 109–10; PPozn 305. PS

Świątniki (7), ws, tarnob., gm. Obrazów, 12 km na zach. od Sandomierza: *Swanthnyky* 1397 ZDM IV 305; villas ipsius *Swanthnyky*, Pe-

kary, Cuncyce et Popouice 1416, *Swanthnyki* 1417 ZDM VI 492, 440; *Swyathnyky* 1470–80 DB I 347; in *Szwyathnyka* (!) 1529 LR 393; *Świątniki* 1783–84 RejKor 260; *Świątniki* 1787 Spis 385; *Świątniki* 1791 MpPerSd; *Świątniki* 1801–04 MpHeld; *Świątniki* 1827 Tabella II 212; *Świątniki* 1877 Zin II 195; *Świątniki* 1890 SG XI 640; *Świątniki* 1921 Sk III 125; *Świątniki, -nik, świątnicki* 1970 UN 32, 58. Lit.: KSand 201. IN

Świątniki (7a), ws zaginiona, leżała w par. Świeciechów, tarnob.: *Swanthnyki* (1425) KMłp IV 218; *Szwyathnyky*, alias *Szwyeczechowska Wolya*, villa sub parochia de Sweczechow sita, *Szwyeczechowska Wolya* ... et ei villam *Szwanthnyky* et agros eius 1470–80 DB I 332, II 510; *Szwyathnyki* alias *Vola Syeczechowska* 1529 LR 399. — Świątniki zostały prawie w całości zniszczone przez Wisłę; resztę pól, których rzeka nie zalała, włączono do nowo lokowanej *Woli Świeciechowskiej* (zob.), później również zniszczonej przez Wisłę. Miejscowość przestała istnieć już za czasów J. Długosza, który zaznaczył, że jeszcze w XV w. pamiętano, iż wcześniej w miejscu Woli Świeciechowskiej istniały Świątniki. Zapewne za nim zapisano ją po raz ostatni w 1529 r. Lit.: SHGLu III 235, 273, IV 143; KosLu 74. IN

Świątniki (8), ws, włoc., gm. Lubraniec, 8 km na pld.-wsch. od Lubrańca: *Swanthnyky* 1351, *Swanthnyki* 1404 CdP II 290, 359; *Swyathnyki* 1435 Vlad XI 6; *Swanthnyky* 1489 Lupbrz 95; *Świątniki, Świątnikj* 1527 Vlad XI 26, 29; *Świątniki* 1557–66 ŻDz XIII 8; *Świątniki* 1594 Vlad XXIII 56; *Świątniki* 1634 Rpodbrz 219; *Świątniki* 1674 Rpog 138; *Świątniki* 1785 MpPerKu; *Świątniki* 1827 Tabella II 212; *Świątniki* 1839 MpKwat II 3; *Świątniki* 1890 SG XI 639; *Świątniki, -nik, świątnicki* 1972 UN 191, 47. Lit.: SHGKu(materiały) 446–7. KS

Świątniki (9), ws, włoc., gm. Piotrków Kujawski, 5,5 km na pld. od Radziejowa: *Swyathnyky* 1482 AC I nr 1255; *Swanthnyky* 1489 Lupbrz 141; *Swijantniki* 1527 Vlad XI 26; *Swiatniki* 1557–66 ŻDz XIII 30; *Świątniki* 1598 Vlad XXI 23; *Świątniki* 1634 Rpodbrz 235; *Świątniki* 1674 Rpog 160; *Świątniki* 1785 MpPerKu; *Świątniki* 1827 Tabella II 212; *Świątniki* 1839 MpKwat II 2; *Świątniki* 1890 SG XI 639; *Świątniki, -nik, świątnicki* 1971 UN 182, 27. Lit.: SHGKu(materiały) 447. KS

Świątniki (9a), wś włączona do Siekierowic, wroc., gm. Dobroszyce: *Swunttynigk* 1530, *Schwontnigk* 1567 ZfGS XXI 322, 355; *Schwunt-nig* 1613 Kastner I 148; *Schwuntnig* 1712 MpD-SOlS; *Schwundnig* 1739 MpWielOels; *Schwund-nig*, Dorf 1845 K 623; *Schwundnig*, Dorf 1913 Meyers II 785; *Schwundnig*, Ortsteil 1934 SOV 287; *Schwundnig* — *Świątniki*, -*nik*, *świąt-nicki* 1950 MPol nr 52, poz. 588; *Świątniki* — *Schwundnig*, -*ik*, os. 1951 Rosp 329; *Świątniki*, wś (!) 1967 SM 1140. — Nazwa w zniemczonyj postaci *Schwundnig* notowana do pocz. XX w. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świątniki*. Wś włączono do Siekierowic już w latach 30. XX w., choć po II wojnie światowej była jeszcze wykazywana jako samodzielny obiekt. Lit.: SNGŚI XIV 35. PS

Świątniki (10), wś, wroc., gm. Sobótka, 5 km na pld.-wsch. od Sobótki: *Zuetniki* 1201 SUR I 49 (tu?); *Swentnig* (1295) SUR VI 176; *Swentenick* 1369, yn dem dorfe *Swentenig* 1372, *Swent-nik*, *Swentenik* 1374, in villa *Swentenick* 1376 LandbSch I nr 333, 661, 877, 901, 1117; *Schwen-kenik* 1574, *Schwentnig* 1619 CdSil XXXIV 105, 80; *Schwentnig* 1670 APWroc(82/1/0/7/144, s. 135); *Schwentnig* 1736 MpWielBreg; *Schwent-nig* 1742 SHSchl I 282; *Schwentnig* 1783 Z I/4, 47; *Schwentnig* 1845 K 620; *Schwentnig* 1945 BiulZO I 43; *Schwentnig* — *Świątniki*, -*ik*, *świątnicki* 1947 MPol XXV nr 124; *Świątniki*, -*nik* 1982 WUN III 430. — Pierwotna n. *Świątniki*//*Świątniki* zniemczona jako *Schwentnig*. W 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świątniki*. Lit.: SNGŚI XIV 35; Domański, Onom XIX 32. PS

Świątniki (11), wś, wroc., gm. Trzebnica, 3 km na pld.-wsch. od Trzebnicy: inter *sanctuar-arios Trebnicenses* et Nauoiouice et Chahouo 1218 SUR I 135; *Schwantniky* 1236 SUR II 269; Item ville Sanctuariorum, in quibus habitant: Prima villa *Swantnig*, secunda Goschecz, tertia Sucha alias Cleyne Czawch, quarta Brokoczy-no, quinta Pirwischaw 1327 Heyne I 308 (tu?); *Swentnik* 1400 HaeG 384; *Schwanting*, *Schwant-nig* 1410, *Schwontnig* 1575 CdSil IV 253, 256, 275; *Schwundnig* 1679 ORust 235–6, przyp. 1; *Schwuntnig* 1712 MpDSOlS; *Schwuntnig* 1718 CdSil IV 289; *Schwundnig* 1739 MpWielOels; *Schwuntnig* 1743 SNGŚI XIV 35; *Schwundnig*

1779 Büsching XIII 295; *Schwundnig* 1785 Z IV 389; *Schwundnig*, Groß- 1830 Kn 714; *Schwund-nig*, Gr.- 1845 K 623; *Groß-Schwundnig* — *Świątniki* 1945 BiulZO I 44; *Gross Schwundnig* — *Świątniki*, -*ik*, *świątnicki* 1948 MPol XXV nr 14; *Świątniki*, -*nik* 1982 WUN III 430. — Pierwszy zapis to łac. forma kancelaryjna, od ap. łac. *sanctuararius*, pol. *świątnik*. Nazwa zniemczona jako *Schwontnig*, *Schwundnig*; od XIX w. z dodatkowym członem od przym. *gross* ‘wielki’ dla odróżnienia od wsi o n. *Klein Schwundnig*, zob. **Świątniki Male* (do tej miejscowości może odnosić się zapis z 1327 r.). W 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świątniki*. Lit.: SNGŚI XIV 35. PS

***Świątniki** (11a), wś zaginiona, leżała między Goszczem, Twardogórą i Chelstowem, wroc., gm. Twardogóra: *sanctuarii* in ... Goschec 1301 Reg nr 2658; *Schwontnig* 1551, *Schwuntnig* 1553, Beschreibung der Gränitzen zwischen *Schwontnig* vndt Goschütz ... *Schwontniger* Guett 1606 ZfGS XXXI 260, 261, 265; in venditione pagi *Schwund-nig* 1651/52 J I 149. — Dawniej *Świątniki*, n. odnotowana w łac. formie kancelaryjnej *Sanctuarii*, od ap. łac. *sanctuararius*, pol. *świątnik*, w l. mn. Nazwa zniemczona jako *Schwontnig*, *Schwundnig*. Lit.: Franzkowski, Geschichte der freien Standesherrschaft, der Stadt und des landrätlichen Kreises Groß Wartenberg, 1912, 316; Domański, Onom XIX 31. PS

Świątniki (12), cz. Wrocławia, dawniej wś: *Zuetez* 1201, *Zuentech* 1202–03, pro villa *Zwentec* 1204, pro villa, que vocatur *Zuentech* 1208, pro villa, que vocatur *Zuentech* 1218 SUR I 49, 55, 68, 82, 133; *Villam*, que dicitur *sanctuariorum* 1253 SUR III 67; *Swentnik*, *Swentnick* (1280) XVI SUR IV 260; *villa sanctuariorum* (1309) XV Reg nr 3089; apud *Sanctuarios* et in Czede-licz 1345 DomWr 41; *Swentnik* villa 1353 LandB 103; *Swentnik* 1359, *Swentnik* 1374 DomWr 41; *Swentnyk* 1425 Sob VIII 248; *Schwendnig* 1577 Heyne III 600; allodium *Schwantnigk* 1579 J I 63; *Schwengnigk* (!) 1608 ZfGS XXXIII 339; *Schwent-nig* 1644 MpDSBres; *Schwendtnigk* 1651/52 J I 284; *Schwentnig* 1653 APWroc(82/10/0/8/753, s. 5); *Schwendnich* 1654 SRS II 146; *Swendnick* 1666/67 J I 378; *Schwentnig* 1736 MpWielWratt; *Schwentnig*, al. *Schwentnich* 1782 Presb II 404; *Schwentnig* 1795 Z XII 214; *Schwentnig* 1845

Świątniki

K 620; *Świątniki*, niem. *Schwentnig* 1890 SG XI 641; *Schwentnig*, *Świątniki* 1945 Wrzosek 19; *Schwentnig* — *Świątniki*, -ik, *świątnicki* 1947 MPol XXV nr 124; *Świątniki*, -nik 1982 WUN III 430. — Notowana na pocz. XIII w. n. *Święciec*, od przym. *święty* lub ap. *święć* 'święte miejsce lub pomieszczenie przeznaczone na oddawanie czci bogu; rzecz święta, świętość, przedmiot związany z kultem' Sstp IX 68, z suf. -ec. Od poł. XIII w. występuje n. służebna *Świątniki*, w łac. formie kancelaryjnej *Villa Sanctuariorum*, od ap. *świątnik*, łac. *sanctuarium*, w l. mn. Nazwę zniemczono jako *Schwentnig*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świątniki*. Lit.: DomWr 40–1; Domański, Onom XIX 31. PS

***Świątniki** (13), ws zaginiona, leżała w pobliżu Karwian, wroc., gm. Żórawina: in *villa Sanctuariorum* 1223 SRS II 171; *villa Sanctuariorum* dictae ecclesiae St. Mariae 1223 DomWr 103; *Swentnik* 1280 SRS II 177; *Swentnick* 1280, *villa Sanctuariorum* 1309 Reg nr 1633, 3089; *Swentenik* 1353 LandB 71; *Swentnyk* 1425 DomWr 103. — Nazwa *Świątniki* jest rekonstruowana w oparciu o kancelaryjną formę łac. *Villa Sanctuariorum* oraz zniemczone formy, które występują również w przypadku innych miejscowości o n. pol. *Świątniki*. Lit.: SNGŚl XIV 53; DomWr 103. PS

Świątniki zob. **Świątniczki**, **Świątniki Dolne**, **Świątniki Górne**, **Wola Świeciechowska**

Świątniki Dolne, ws, krak., gm. Gdów, 6,5 km na pld. od Niepołomic: *Swanthnyky* 1458 SHG-Kr(kartoteka); *duarum villarum Swyathnyky* et *Szczytnyky* 1470–80 DB I 91; *Swyathnyky*, *Swyathnyky* 1529 LR 271, 314; *Szczytnyky* y *Swyathnyky* 1563 ASK I 93, 208; *Swiatniki* 1565 ASK I 97, 72v; *Świątniki* y *Szcitniki* 1581 ASK I 121, 189v; *Swiatniki* 1629 RPobKr 81; *Świątniki* (1676) XVIII RPogMłp 74; *Świątniki* 1792 MpPerKr; *Świątniki* 1802 Crusius III/2, 400, 415; *Świątniki* zu *Szczytniki* 1818 AVGal Fffv; *Szczytniki* i *Świątniki dolne* 1854 Czas nr 129, 1; *Świątniki dolne*, przysiółek do *Szczytniki* 1855 Stup 214; *Swiatniki dolne* zu *Szczytniki* 1861–64 MpFran; *Szczytniki* ze *Świątnikami dol.* 1872 Orzech 82; *Świątniki Dolne* 1890 SG XI 640; *Świątniki* 1921 Sk XII 5; *Świątniki Dolne* 1961 Mp-25(Kraków); *Świątniki Dolne*, -nik -nych, *świątnicki* 1963 UN

2, 44. — Początkowo *Świątniki*, od ap. *świątnik*, w l. mn. Od poł. XIX w. człon dyferencyjny od przym. *dolny* dla odróżnienia od podkrakowskich *Świątnik Górnych*. Lit.: LKrak 150. IN

Świątniki Górne, mto, krak.: Nicolaus [et] Stanislaus kmethones de *Swanthnyk* ... cum Stanislao et Nicolao de Ochonino 1394, Stanislaus et Nicolaus de *Gorki* kmethones cum Nicolao et Stanislao Pszenaonicz de Occonino 1394 KZKrak II nr 1307, 1340; *Gorky* 1470–80 DB I 92; *Świątniki* alias *Gorki* 1482 KMłp V/P 183; *Gorky* seu *Swanthnyky* 1482 Hel II nr 4264; *Swyathnyky*, *Gorky* 1529 LR 136, 314; *Swyathnyky* alias *Gurka* placzyła pod fara Brzezyem 1563 ASK I 93, 148; *Swiatniki* alias *Gorka* 1565 ASK I 97, 49v; *Gorka* alias *Świątniki* 1570 ASK I 102, 55v; *Świątniki* alias *Gorka* 1576 ASK I 114, 72v; *Szwiatniki* alias *Gorka* 1581 ASK I 121, 125v; *Swyathnyky* alias *Gorka* 1589 ASK I 127, 101; *Świątniki* als *Gorka* 1629 RPobKr 53; *Swiatniki* 1662 ASK I 68, 217; *Świątniki*, alias *Gorka* 1680 Rej 64; *Świątniki* 1772 MpZan; *Szwiontniki* 1779–83 MpMieg; *Gorki Świątnicze* 1794 Ga L; *Świątniki*, oder *Gorki świątniki* 1802 Crusius III/2, 400; *Świątnice Gorki* 1818 AVGal Fff; *Gorki Świątnicze* 1824 MpLiesg VII; *Świątniki górne* 1845 SchTarn 133; *Świątniki Górki* 1850 SchTarn 76; *Świątniki (Górki)* 1854 Czas nr 129, 1; *Świątniki górne* 1855 Stup 214; *Świątniki górne* 1861–64 MpFran; *Świątniki górki* 1870 SchTarn 142; *Światniki górne* 1872 Orzech 81; *Świątniki górki*, olim *Górki Świątnicze* vel *Górki* 1873 SchTarn 164; *Świątniki górki*, olim *Świątnicze Górki* 1880 SchTarn 183; *Świątniki Górne* 1890 SG XI 640–1; *Świątniki Górne* 1921 Sk XII 31; *Świątniki Górne*, -nik -nych, *świątnicki*, ws 1963 UN 1, 77; *Świątniki Górne*, -nik -nych, ws 1982 WUN III 430; *Świątniki Górne* 1996 DzU nr 155, poz. 760. — Od ap. *świątnik*, w l. mn. Mieszkańcy tej wsi byli związani z katedrą wawelską, jako świątnicy pełnili funkcje porządkowe i liturgiczne. Oboczna n. *Górki*, od ap. *górką*, zarówno w l. mn., jak i poj. W XVIII–XIX w. funkcjonowały warianty: *Górki Świątnicze*, *Świątnicze Górki* (czyli 'górkę należące do świątników') oraz *Świątniki-Górki*. W poł. XIX w. do n. *Świątniki* dodano człon dyferencyjny *Górne* dla odróżnienia od *Świątnik* w ówczesnym pow. bocheńskim (obecnie *Świątniki Dolne*). Prawa miejskie *Świąt-*

niki Górne uzyskały w 1997 r. Lit.: LKrak 150; RospSEMIG 388. *IN*

***Świątniki Male**, ws wchłonięta przez Pierwoszwów, wroc., gm. Wisznia Mała: *sanctuarii* in Pyrsnossow 1301 Reg nr 2658 (tu?); Item ville Sanctuariorum, in quibus habitant: Prima villa *Swantnig*, secunda Goschecz, tertia Sucha alias Cleyne Czawch, quarta Brokoczyno, quinta Pirwischaw 1327 Heyne I 308 (tu?); *Schwunt-nig* 1553, *Schwuntnig* 1574 ZfGS XXII 337; *Schwundnig* 1739 MpWielOels; *Schwundnig*, *Klein-* 1785 Z IV 389; *Kl. Schwundnig* 1829 MpRey nr 132; *Schwundnig*, *Klein-* 1845 K 623; *Klein-Schwundnig* 1880 AmtBreslau 176; *Schwundnig*, *Klein-* 1881 SOV 251. — Pierwotnie n. służebna *Świątniki* (łac. *Sanctuarii*), ziemczona jako *Schwuntnig*, *Schwundnig*, od XVIII w. z dodatkowym członem od niem. *klein* ‘mały’ dla odróżnienia od n. pobliskiej wsi *Świątniki* (11). C. Grünhagen i C. Wutke, wydawcy CdSil XVI (Reg nr 2658), zapis z 1301 r. utożsamiają z omawianą miejscowością, nie jest jednak wykluczone, że chodzi o mieszkańców Pierwoszwowa, który w 1327 r. wymieniany jest jako miejscowość zamieszkała przez świątników. *PS*

Świątniki Male zob. **Świątniki** (5)

Świątniki Wielkie zob. **Świątniki** (5)

Świątoniowa Wola zob. **Świątoniowa**

Świba, ws, kal., gm. Kępno, 5 km na pñ.-zach. od Wieruszowa: in villa *Swiba* ok. 1300 CdSil XIV 71; *Swiba* (1323)1511/12 VisitGn 379; *Swyba* 1360 KW III 163; *Swiba* 1401 KIJ 94, fals.; *Szwyba* 1518, *Swyba* 1530 ASK I 24, 276, 418; Villa *Szyba* 1532 ASK I 25, 298v; *Swiba* 1535, *Swyba* 1539 ASK I 24, 532, 715v; *Swiba* 1540, *Sffiba* 1553, *Swidba* 1563 ASK I 26, 201v, 409, 594v; *Swiba* 1564 ASK I 25, 739v; w *swibie* 1662 ASK I 65, 224v; *Swiba*, ws 1668, *Swiba* 1777 RepGn I 105, 372; *suiba* 1789 MpCzajSier; *Swiba* 1797 RepGn I 506; *Swiba* 1802–03 MpGillyPr; *Swiba* 1839 MpKwat I 4; *Swiba*, os. wiejska 1890 SG XI 642; *Swiba*, niem. *Swiba I*, ws 1921 Sk X 31, 159; *Swiba*, -by, *świbski* 1971 UN 81, 14. — Nazwa *Świba* (w XVI w. też *Świdba*), od ap. **swiba*, należy do bogato poświadczonej w polskiej toponimii rodziny nazw utworzonych od stp. ap. *swidwa*, *świdba* (< psł. **sviď* lub **sviďy*, **sviďvne*) ‘dereń świdwa, *Cornus sanguinea* L.’ Sstp IX 57,

czyli dereń krwisty. Wyraz występował w j. słow. w różnych formach, por. ukr. *свудна, свуд*, sch. *svib*, czes. *svída* ‘ts.’, w gw. pol. *świda*, *świba* oraz *świbka* ‘roślina z rodziny świbkowatych, Triglochin’, cerk. przym. *свибънь* ‘czerwony’ w związku z charakterystyczną barwą gałązek i liści jesienią (Holub, Kopečný, Etymologický slovník jazyka českého, 1952, 363). SW w hasle dereń notuje takie warianty jak *świd*, *świdwina*, *świdzina*, *świdła*, *świdlina*, także *świd* w znaczeniu ‘niezupełnie dojrzały’, ‘coś czarnego’ SW I 445, VI 774. Dereń świdwa jest rośliną występującą powszechnie w całej Europie, a poza charakterystyczną barwą miał także znaczenie gospodarcze z uwagi na właściwości drewna wykorzystywanego w tokarstwie i plecionkarstwie oraz palny olej uzyskiwany z pestek owoców (Seneta, Dolatowski, Dendrologia, 2025, 631). Lit.: SHGWiel 161. *MD/LK*

Świbia zob. **Świbie**

Świbie, ws, kat., gm. Wielowieś, 6 km na pñ. od Toszka: in *Swibe* ok. 1300 CdSil XIV 94; *Swyba* 1366 GrMark II 561; *Swibie* 1447 Darst XXIII 213; *Schwibia* (1534) K 621; die dörrfer ... Klein Keletzke, *Schwibi* 1593 APOpol(45/3371/0/-/2, k. 391v); fararz *Swybsky* ok. 1629 ZfGS XXXV 229, przyp. 1; in villa *Schwibia*, pagi ... spectant duo: *Svibium* et Dombrowka 1679, in pago *Svibie* ... penes ecclesiam vero *Svibensem* ... Is, qui est *Svibii* 1687/88 J II 84, 370; *Svibio* 1715 ASC(Wielowieś, U-1638–1737, k. 153v); *Schwiben*, P[olonice] *Swibia* 1736 MpWielOppol; *Schwieben* 1743 SHSchl I/3, 141; *Schwieben* 1783 Z II 351; *Schwieben* oder *Swibie* 1830 Kn 712; *Schwieben*, *Swiebie* ... *Świbie* ist *Schwieben* 1845 K 621, 671; *Świebie*, niem. *Schwieben* 1890 SG XI 65; *Świebie*, *Schwieben* 1900 Myc 50; *Świbie*, *Schwieben* 1939 Prus 72; *Schwieben* — *Świbie*, -a, *świbski* 1946 MPol XXV nr 142; *Świbie*, -bia 1982 WUN III 430. — Pierwotnie *Świbie*, collectivum na -e (jak *brzezie*, *dąbie*), od ap. **swiba* (zob. *Świba*). Zapisy z XVI–XVIII w. (może też XIV w.) *Świbia* wskazują na okresową pluralizację. Nazwę ziemczono jako *Schwieben*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świbie*. Lit.: SNGŚI XIV 35–6; BorGŚI 74. *PS*

Świbinki, ws, ziel., gm. Tuplice, 6 km na pñ.-zach. od Jasienia: *Nywenchyn* 1451, *Schniblichen* 1538 Le I 398; *Schneebinnen* 1653,

Świbna

Schniebinchen 1655 Wiedebach-Nostitz, Aus dem Leben... 316, 317; *Schneebinchen* 1747 GSSachs 170; *Schnibingen* 1757 ONLÖN 181; *Schnibinchen* 1782 Haubold, Topographisches... 226; *Schnibinchen*, *Schniebinchen* 1805 Röder, Geographisches... 439; *Schniebinchen* 1821 Rumpf III 55; *Schmébinchen* (!) 1861 RiehlScheu 592; *Schwibinkojski* 1928 Muka III 176; *Schniebinchen* — *Świbinki*, *-nek*, *świbinecki* 1947 MPol XXVI nr 37; *Świbinki*, *-nek* 1982 WUN III 430; dłuż. przym. *Swibinki* Le I 398. — Pierwszy zapis *Nywenchyn* zapewne zniekształcony. Do zapisów niem. *Schniblichen*, *Schneebinchen* itd. por. n. os. *Schneebeli*, *Schneble*, *Schneibel*, *Schneelin* (: niem. *Schnee* ‘śnieg’; n. przezwiskowe na określenie człowieka o jasnych, siwych włosach) Gott 441. Por. też *Schneuwli*, *Schneebeli*, *Schnebli*, *Schneewlin*, *Schneible*, zlatynizowane jako *Nivinus* (łac. *nix*, *nivis* ‘śnieg’) Brech II 544. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świbinki*. Lit.: SNGŚI XIV 36; ONLÖN 181; Zschieschang, OSG XXVI 49; Haubold, Topographisches Reise-, Post- und Zeitungs-Lexicon von Deutschland, II, 1782, 226; Röder, Geographisches Statistisch-Topographisches Lexikon von Obersachsen und der Ober- und Niederlausiz, VII, 1805, 439; Wiedebach-Nostitz, Aus dem Leben Herrn Georgs von Wiedebach (1601–1657), 1892, 316–7. PS

Świbna, wś, ziel., gm. Jasień, 4 km na pld.-wsch. od Jasienia: *Czwippendorff* 1381 ONLÖN 204; *Czwippotendorff* 1416 CdB A XX 377; *Czwippendorff* 1494, *Czwirppendorff* 1509/12, *Zwippendorff* 1757 ONLÖN 204; *Zwippendorf* 1782 Presb II 679; *Zwippendorf* 1821 Rumpf III 383; gw. dłuż. *Zwuipp’ndurf* 1882 ONLÖN 204; *Zwippendorf* 1913 Meyers II 1245; *Zwippendorf*, dłuż. *Swibna*, *-eje*, *Swibnański* 1928 Muka III 176; *Zwippendorf* — *Świbna*, *-nej*, *świbieński* 1948 MPol nr 14, poz. 55; *Świbna*, *-nej* 1982 WUN III 430. — Według C. Zschieschanga dłuż. n. *Swibna*, od ap. **svib*, **sviba* ‘dereń świdwa’ (por. *Świba*, *Świbie*), z suf. *-na*, substytuowanym przez *-en-* w niem. n. *Zwippendorf*. Zastanawiający jest jednak element *-ot-* występujący w zapisie z 1416 r., który mógłby wskazywać na inną podstawę. Z dużą dozą ostrożności można dopatrywać się tu dłuż. kontynuantu psł. **svepetь* z prze-

głosom *e > o*, por. stp. *świepioto* ‘barć leśnych pszczoł, drzewo w lesie z dziuplą, w której osiadł rój pszczoł’ Sstp IX 63 (por. Milewski, SIOc VIII 26, który dla połab. zakładał oboczność **svepet-// *svepot-i*). Po 1945 r. ustalono urzędowo n. pol. *Świbna*. Lit.: SNGŚI XIV 36; ONLÖN 204–5; Zschieschang, OSG XXVI 56, 59, 72. PS

Świbno, cz. Gdańska, dawniej wś: *Schievenhorst* 1563 Żuławy 80; *Schiefe Horst* (1614) 1718, *Schieffenhorst* XVII Grüneberg 41, 44; *Schiewenhorst* 1796–1802 MpSchröt IX; *Schiewenhorst*, Dorf 1821 Rumpf III 35; *Schiewenhorst* 1889 SG X 372; *Schiewenhorst* 1913 Meyers II 709; *Śpiwowo*, n. przejściowa po 1945 Brocki 159; *Schiewenhorst* — *Świbno*, *-a*, *świbieński* 1947 MPol XXV nr 111; *Świbno*, *-na* 1982 WUN III 430. — Pierwotna n. niem. od śrwniem. *schief*, śrdniem. *scheve* ‘krzywy’ i ap. *Horst* ‘zarośla, kępa drzew, wyniesienie w terenie bagiennym, osada na obszarach bagiennych’ Bach II/1, 372. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świbno*, która zastąpiła n. przejściową *Śpiwowo*. Lit.: Grüneberg, Die Danziger Nehrung, 1935, 40–4; Bugalska, PMT VI 91; Brocki, Michałki z kambuza, 1979, 159; Żuławy 80; Kościelak, Świbno, [w:] Geda-nopedia.pl (dostęp: 10.12.2025). PS

Świchocin(o) zob. **Świechocin**

Świchowiec zob. **Sichów** (2)

Świchowo, os., dawniej wś, gdań., gm. Łęczyce, 12 km na pln. od Łęborka: zcwey gutir grose Saulin vnd grose Swychow 1378, Swychow 1379 Cram II 236, 235; *Schwichaw* 1385 PrUr III 576, przyp. 1; Von dem andern Switaw 1402–15 Krie 74; *Swichow* 1402, *Swichow* 1413 KKG 235, 209; von *swichow* 1414 Zeit IV 7; *Swichaw* 1437 Cram II 293; *Swichaw* 1438 GZ 125; *Swichow* 1490–99 SchL 438–9; inn dem dorpe *Schwichow* 1493 Cram II 240; von *Swichow* 1507 Font LXVI 100; der dörpere Sawlin Vnd *Schwichow* 1507 Cram II 243; *Swichowo* 1534 Inwłoc 118; *G. Swichow* 1618 MpLub; bonorum ... *Swichowy* 1778 Büsching XII 598; *Gr. Schwichow* 1789 MpGillyPom; *Groß Schwichow* 1821 Rumpf III 83; *Svjchowo* 1866 Ceynowa 40; *Gr. Schwiechow* — *Świechowo* 1879 KętN 227; *Świchowo*, niem. *Gross Schwichow*, wś 1890 SG XI 643; *Świechów* (kasz. *Swichoewoe*, niem. *Gross Schwichow*)

1899 Ramułt 204; *Gross Schwichow* — *Świchowo*, -wa, *świchowski* 1948 MPol XXV nr 14; *Świchowo* — *Gross Schwichow*, wś 1951 Rosp 329; *Świchowo*, -wa 1982 WUN III 430. — Od n. os. *Świch* RymSEN II 587 (por. *Świech* SSNO V 379), z suf. -ów, -owo. Postać *Switaw* może w związku z podobieństwem gotyckich liter *c* i *t* oraz fakultatywnością *h*, zwłaszcza po *t*. W formie zgermanizowanej człon dyferencyjny *Gross* 'wielki' dla odróżnienia od n. *Klein Schwichow* (zob. *Świchówko*). Lit.: SHGPG VI 89–90; SchL 438–9; Zeit IV 81; TrautnElb I 99, 111; LorSNH 108; Kęsikowa, PMT II 139–40. PS/RSz

Świchowo zob. **Sychowo**

Świchów zob. **Sichów** (2)

Świchówko, przys., dawniej wś, gdań., gm. Łęczyce, 14 km na pñ. od Łęborka: *Swytaw* 1402–09, *Swytaw* 1415 Krie 75, 103; *Klein-Schwichow* 1555 Bagmihl, Pommersches Wappenbuch III 15; *L. Swichow* 1618 MpLub; *Klein Schwichow* 1778 Büsching XII 598; *Kl. Schwichow* 1789 MpGilly-Pom; *Klein Schwichow* 1821 Rumpf III 83; *Svjchówko* 1866 Ceynowa 40; *Kl. Schwiechow* — *Świechówko* 1879 KętN 228; *Świchówko*, niem. *Kl. Schwichow*, wś 1890 SG XI 642; *Świechówek* (kasz. *Svichòvkoe*, niem. *Klein Schwichow*) 1899 Ramułt 204; *Klein Schwichow* — *Świchówko*, -ka, *świchówecki* 1948 MPol XXV nr 14; *Świchówko* — *Klein Schwichow*, wś 1951 Rosp 329; *Świchówko*, -ka 1982 WUN III 430. — Od niemieckiej n. sąsiedniej wsi *Świchowo* (zob.), niem. (*Gross*) *Schwichow*, *Switaw*, z członem odróżniającym od przym. dniem. *luttig*, niem. *klein* 'mały'. O genezie wczesnych postaci z *t* zob. *Świchowo*. Forma kasz. i pol. zuniwerbizowana z suf. -ko. Lit.: SHGPG VI 90; SchL 439. BCz/RP

Świdba zob. **Świba**

Świder, wś, siedl., gm. Wola Mysłowska, 7,5 km na pñ.-zach. od Stoczka Łukowskiego: *Swyder* 1540, *Svider* 1563, *Villa Szwider* 1569, *Swider* 1588 ASK I 46, 58, 135, 277v, 434; *Swider* 1786 MpPerLu; *Swider* 1796 AGAD(Zb. Kart. 320–64); *Swider* 1827 Tabella II 212; *Swider* 1839 MpKwat V 5; *Świder włośc.* 1877 Zin II 195; *Świder* 1890 SG XI 644; *Świder*, -dra, *świdorski* 1970 UN 115, 10. — Od n. rz. *Świder*, nad którą leży wś, por. *Swider* (1416)1456 MK 3, 117v (ESHP), ta zapewne pochodzenia przedślaviańskiego, od

pie. rdzenia **swejd-/*suid-* 'połyskiwać, błyszczyć'. Lit.: Babik 277–9; Bijak, Wiśla 32. UB

Świder zob. **Świdry** (6), **Świdry** (7)

Świder Warszawicki zob. **Świdry** (6)

Świderek, wś, suwał., gm. Augustów, 9,5 km na pñ. od Augustowa: [*Świderek*] 1708 WiśnAug 248; *Swiderok* 1744 SDV 145; *Swiderk* 1781 MpEGr; *Swiderok* 1784 DekAug 165, 170; *Swiderok* 1795 MpPerPd; *Swiderok* 1827 Tabella II 212; Kol. *Swiderok* 1839 MpKwat VI 4; *Świderek* 1877 Zin II 195; *Świderek* 1883, *Świderek*, wś 1890 SG IV 265, XI 644; *Świderek* 1921 Sk V 4; *Świderek*, -rka, *świdorski* 1971 UN 151, 21. — Miejscowość powstała przed 1708 r. jako folwark. Nazwa od ap. *świderek*, nawiązująca do jakichś realiów terenowych, lub od nazw. *Świderek* RymSEN II 586. Lit.: WiśnAug 248, 250, 276. IN

Świderka zob. **Świderki**

Świderki, wś, siedl., gm. Wojcieszków, 10 km na pñ.-zach. od Łukowa: *Swidry utraque* (1418)1598 ZDM I 422; *Swidri Maiores et Minores* 1531, *Swidri* 1552 ŻDz XIV 381, 391; *Swidri Minores* 1564, *Swidry Wielkie y Male ... zoboi-ga Swidrow* 1580 ASK I 33, 635v, 698; *Swidri Wielkie i Male ... z Swidrow* 1620 RPobLu 165; *Świderki* 1673 RPgł 7v; *Swiderki* (1676)XVIII RPogMłp 496; *Swiderki* 1678–79 WPar 196; *Swiderki* 1783–84 RejKor 289; *Swiderki* 1786 MpPerLu; *Swiderki* 1827 Tabella II 212; *Swiderki* 1839 MpKwat V 5; *Świderki* al. *Świderka* 1890 SG XI 644; *Świderki* 1921 Sk IV 72; *Świderki*, -rek, *świdorski* 1970 UN 115, 18. — Od n. m. *Świdry* (2), z członem dyferencyjnym od łac. przym. *minor* 'mniejszy', pol. *mały*, wtórnie uniwerbizacja za pomocą suf. -ki (pl.). Efemerycznie *Świderka* — singularyzacja i zmiana rodz. nazwy. Lit.: SHGLu III 236, IV 143; KosLu 74. IN

Świdrska zob. **Świdorszczyna**

Świdrska Kępa, wś nieistniejąca, leżała na przeciw wsi Świdry Wielkie, w par. Karczew, warsz.: *Kępa* do Swidrow dalszych należąca ..., *Kępa Swiderska ... na Kępie Swiderskiej* 1811 APWarsz(78/217/0/1/1, k. 17–17v, 92); *Kępa Swiderska ... w Kępie* 1818, *Kępa Zieliniec ... stawił się Michał Neyman ... w Kępie zamieszkały* 1818 APWarsz(78/217/0/1/7, k. 48, 91); w *Kępie Zieleńcu* 1825 APWarsz(78/217/0/1/14, k. 25); *Kępa świdrska* 1827 Tabella I 205; *Kępa*

Świderszczyzna

Świdarska 1839 MpKwat IV 4; wieś Swidry Wielkie z *kępą Świdarską* 1843 DzUrz(G. Maz. nr 42, 616); *Kempa Zieleniec* w Possesji Otwocka 1848 ANKraK(29/635/0/14/3166); *Zieleniec* 1860 AGAD(Zb. Kart. 478-8); Naprzeciw wsi Świdry, leży na Wiśle *Świdarska Kępa* 1890, *Zieleniec*, wś 1895 SG XI 650, XIV 592. — Dawniej *Kępa Świdarska*, od ap. *kępa* 'wyspa na rzece lub jeziorze porośnięta drzewami' SW II 317 i od n. m. *Świdry* (6), w formie przymiotnika. Wieś została założona zapewne pod koniec XVIII w., a osiedlili się tu ewangeliccy koloniści niemieccy i holenderscy. Po zmianie koryta Wisły kępa znalazła się na lewym brzegu Wisły w dobrach oborskich i tu zwana była *Zieleniec*, od przym. *zielony*, z suf. *-ec*, w związku z bujną roślinnością. Wieś przestała istnieć w wyniku powodzi pod koniec XIX w., jednak później jest jeszcze notowana na mapach, por. *Zielenice* 1911, *Sjelenietz* 1915 KdwR(Warszawa-Süd); Ur. *Zieleniec* 1932 Mp-100(40-32). Lit.: <https://okolicekonstancina.pl/portal>. UB

Świderszczyzna, przys. wsi Starogród, dawniej wś?, siedl., gm. Siennica: *Swyerska* etiam Stharogroth 1540, *Swiderska* 1541, Starogrod ... ibid. aliud molendinum dict. *Szwiderskj* 1588 ASK I 46, 60, 95v, 431v; *Swiderszczyzna* 1783 MpPerMz; *Swiderszczyzna* (!) 1783–84 RejKor 715; *Swiderszczyzna* 1827 Tabella II 212; *Swiderszczyzna*, młyn 1839 MpKwat V 5; *Swiderszczyzna*, os. 1890 SG XI 644; *Świderszczyzna*, os. 1921 Sk I 84; *Świderszczyzna*, kol. 1967 SM 1140; *Świderszczyzna* XXI PRNG. — Dawniej *Świdarska*, od n. rz. *Świder*, z suf. *-ska*, później *Świderszczyzna*, z wymianą suf. na *-szczyna*. Por. też nazw. *Świdarski*, licznie występujące w tej okolicy. Współcześnie n. ma charakter niestandardyzowany. UB

Świdle, cz. wsi Przespolew Kościelny, dawniej wś, kal., gm. Ceków-Kolonia: *Szwidle* 1783–84 RejKor 169; W nowy Kolonij *Swidle* zwany 1789 MKI(Tab 22, 132); [*Świdle Nowa Kolonia* albo *Świdle Olędry*] 1790 Chodyła, Zarys... 74; *Swidle Hol.* 1802–03 MpGillyPr; *Swidle*, w Wiosce *Swidlu*, z teyże *Wioski Swidla* 1809, *Swidli* (!), we *Swidlu* 1812, *Swidle*, na *Swidlu* 1814, *Swidle*, w *Swidlach* 1816 APKal(11/740/0/-/2, k. 23, 95, 149, 167); Koloniia *Swidło* 1817 DzUrz(W. Lub. nr 26, 193); *Swidle* 1827 Tabella II 212;

Swidle, na *Swidlu*, *Świdle*, ze *Świdla* 1865 APKal(11/740/0/-/61, k. 22v, 35v); *Свидло* 1866 GPKP II 3; *Świdno* (!) 1877 Zin II 196; *Свидле*, въ ... *Свидляхъ* 1885 APKal(11/740/0/-/81, k. 5); *Świdle*, kol. ... *Świdle*, wś ... Są to dwie części jednej wsi, rozdzielonej między dwa powiaty 1890 SG XI 644; *Swidle*, ze *Świdla* 1918 APKal(11/740/0/-/114, s. 2); *Świdle*, wś 1921 Sk II 13; *Świdle*, *-li*, *świdelski*, wś 1971 UN 80, 14; *Świdle*, *-li*, wś 1982 WUN III 430; *Świdle*, *-li* 2013 DzU poz. 200; gw. *świdle*, *-luf*. — Od ap. *świdla* '(dereń) świdwa' SWil II 1679, z suf. *-e* (formacja kolektywna, jak *Brzezie*). Nazwa do pocz. XX w. odmieniała się wg paradygmatu rodz. nijakiego l. poj. (z *Swidla*, w *Świdlu*), choć współczesna odmiana w l. mn. (*Świdle*, *-li*) występująca w wykazach urzędowych od 1971 r. była sporadycznie notowana już wcześniej (por. zapisy z 1816 czy 1885 r.). Efemerycznie (może w wyniku omyłki) notowana jest też postać *Świdło* (por. zapis z 1866 r.), która była zapewne podstawą dla błędnej formy *Świdno* (1877 r.) wynikającej z odczytania cyrylicznego л /l/ jako n. M. Rudnicki uznawał n. *Świdle* za archaiczną i rekonstruował jej psł. postać jako **Swīd-yl-ěje*, od ap. **swidbľ* '(zapewne) staw lub jezioro', por. hydronimiczny rdzeń pie. **swēid-*, co w świetle późnej dokumentacji n. oraz przytoczonej leksyki związanej z ap. *świdla* wydaje się nieuzasadnione. Lit.: Rudnicki, Onom III 333; Chodyła, Zarys najstarszych dziejów osad olęderskich w Puszczy Pyzdrowskiej 1746–1793, 2015, 15 i in. PS

Świdłowiec zob. **Szydłowiec** (1), **Świdwowiec**
Świdnica (1), mto, wałb.: *Swidnicz* (1243)1327, frates ordinis fratrum Minorum *Suidincenses* 1249 SUr II 154, 236; de *Schwidniz* 1250 Reg nr 19; castellani de *Swidniz* 1262, de *Swideniz* 1266 SUr III 279, 341; de *Swidnicz* (1267)XIV, *Svidnitz* 1268 SUr IV 31, 56; castro *Swidnitz* 1273–76 GHenr 338; *Suidnicz* 1274, *Sweidnicz* (1276)1435, *Svidnitz* (1279)XVII–XVIII, *Swideniz* 1280, civibus de *Suidnicz* ... civibus *Swidnicensibus* 1281 SUr IV 174, 189, 234, 253, 278; civitatis ... *Swidniz*, *Swidnicz* 1282, *Swydnicz*, civitatis *Swydniczenis* (1283)1362, *Swidnicz* (1284)XIV, *Swideniz* 1284, *Swidnicz* (1285)XIV, *Swideniz* 1288, *Swideniz*, *Svideniz* 1290, *Swidnicz* (1290)XIV SUr V 32, 33, 45, 71, 130, 179, 315, 343, 371, 382;

Swideniz, *Swidnicz* 1292, *Swidnyz* 1293, *Swidnicz* (1293)1575, *Swidniz* ... *Swidnicz* 1296, *Swidenitz*, *Swidenicz*, *Sweidenicz*, *Swydenitz* ... *Swidnicensis* 1298, *Swidnicz* 1299, *Swidenicz* ... *civitatis Swideniczensis* 1300 SUr VI 53, 72, 75, 231, 268, 270, 288, 292, 323, 357; *Swidnicz* 1302, *Swidenicz* 1310, *Swydnicz* 1327 Reg nr 27, 3162, 4657; *Swidnicz* 1328 CdSil XXXV 35; de *Swidnitz* (1335)1597 MPL I 370; zur *Swidnicz* 1337 CdSil XIX 161; *Schweidnicz*, *Swidenicz*, *Swydnicz*, *Swydenicz* 1338 Reg nr 6089, 6063, 6078, 6118; *Swidnicz* 1345, *Swidnicz* 1347, czur *Swidnicz* 1352, *Swydnicz* 1357 DTex 247, 28, 34, 35; zu der *Sweidnicz* 1358 RegGŚI I nr 73; *Swidnicz*, *Swydnicz*, *Schwidnicz* 1366 LandbSch I nr 104, 106, 107; *Swydniczia* 1367 LPCrac I nr 163; *Swidnicz* 1367 LPCrac II nr 30; *Sweidniz* 1368 LandbSch I nr 220; *Sweidnicz* 1372, *Swidenicz* 1373, *Sweidnicz* 1375 DTex 40, 223; *Sweidniz* ... *Sweidnicz* 1376 LandbSch I nr 1094; in *Swydnicz* 1376 Heyne II 100; *Sweidnitz* 1377 CdSil XXV 248; *Sweidnicz* 1390 DTex 256; Ieschko de *Swidnicz*, *Petrus clette de Swidnicz* 1394 RmK II 121, 123; *Sweidnicz* 1398 CdSil XXXIII 145; *Swidnicz* 1399 ZfGS XXXIII 386; *Swidnicz* 1405 APWroc (82/167/0/1/81, nr 148); *Sweidniz*, *Swidniz* 1407 LandbSch III nr 1924, 1925; *Sweidnicz* 1410 Böhme I/1, 66; *Schweydnicz* 1414 RegGŚI II nr 174; *Swidnicz* 1418 Heyne I 702; *Sweydnicz* 1421, stat *Sweidnicz* 1430, *Swednicz* (1444) RegGŚI II nr 290, 412, 555; de *Swydnicz* 1448 ARP I nr 386; zcur *Sweydnicz* ok. 1450 DTex 309; v *Svidnici* 1452–54 Malicki 65; *Swidnitz* 1456, *Schweidnitz* 1509, *Schweydnitz* 1512 CdSil XXXV 69, 138, 142; *Schweidnitz* 1551 CdSil XXXIV 31; w *Swidnicy* 1554, [w] kragi *swidnickému*, *Swidnice* 1590, w *Swidnicy* 1598 Malicki 75, 74, 126, 76; *Svidnicium*, *Schweidnitz* 1600 Schwenckfeld dlv; na *Swidnicy* 1602 Malicki 99; *Swidnicium*, *Schweidnitz* 1613 HSiI 47; *Schweidnitz* 1624 CdSil XXXIII 173; *Schweinitz*, *civitas* 1651/52 J I 712; *Schweidnitz* ok. 1660 MpDSSvid; noch heute die Stadt *Schweidnitz* in gemein auff alt Schlesiſch die *Schwentz* genennet wird 1661 Schweinitz, Genealogia... 42; *Schwidnicium*, *civitem* 1666/67 J I 712; *Schwidnitzium*, *melius Swidnicium* 1675 ZfGS LXX 298; *Schwidnicensis* 1687 J IV 262; w *Swidnicy* 1692, w *Městě Sswidnicy* 1700 Ma-

licki 97; *Svidnicium*, *Suidnicium*, *Schweidnitz*, *Althamero Suenitium & Suegnitium* 1704 HSiI B I 549; *Schweidnitz* 1736 MpWielSchw; *Schweidnitz* 1785 Z V 261; w *Městách Lignic a Ssweidnic* 1789, do *Swidnice*, w *Schwidnici* 1790 Malicki 89, 97; *Schweidnitz* 1821 Rumpf III 79; *Schweidnitz*, uralt *Suidnice*, poln. *Świdnica* 1845 K 921; *Świdnica*, *Schweidnitz* 1900 Myc 50; *Schweidnitz* 1913 Meyers II 776; *Schweidnitz*, *Świdnica* 1945 Wrzosek 31; *Schweidnitz* — *Świdnica*, -cy, *świdnicki* 1946 MPol XXIV nr 44; *Świdnica*, -cy 1982 WUN III 431. — Pierwotna n. *Świdnica*, od przym. **świdny*, por. czes. *svída* ‘dereń, świdwa’ Profous IV 251, *świd* ‘dereń świdwa’ SW I 445 (zob. *Świba*), z suf. -ica. Nazwa zniemczona jako *Schwidnitz*, *Schweidnitz* (efemerycznie w XVII w. *Schweinitz* z uproszczeniem grupy *dn > n*), choć w tekstach pol. i czes. proveniencji utrzymywały się formy pol. *Świdnica*, czes. *Svidnice*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świdnica*. Lit.: SNGŚI XIV 37; RospSEMiG 388; RymNmiast 242; Schweinitz, Genealogia Derer von Schweinitz..., 1661, 42. PS

Świdnica (2), wś, ziel., gm. Świdnica, 9 km na pld.-zach. od Zielonej Góry: *Swidnitz* ok. 1300 CdSil XIV 144; in *Swydnicz* 1376 Heyne II 98; *Sweydnicz* 1399 ZfGS XXXIII 395; *Sweydnicz* 1418 Heyne I 709; *Sweydenitz* 1460, *Sweidenicz* 1468 CdSil XXIV 181, 144; *Sweydenitz* (1484) K 619; *Schweidnitz* 1513 NLM LXXXV 216; *Schweinitz* 1533 CdSil XXIV 54; *Schweidnitz* 1643 MpDSGlog; pago *Schweinitz* 1670, *Schweidnitz*, *Schweinitz* 1687/88 J III 84, 341, 536; *Schweinitz* 1739 MpWielGlog; *Schweinitz* 1770 CdSil XXXIII 96; *Schweinitz*, das Dorf *Schweiniz* ... Es bestehet aus zwey Antheilen, das Keßlitzsche und Dyherrnsche, wovon ersteres auch die Junkernseite, das andere aber die Herrnseite genannt wird 1791 Z X 365–66; *Schweinitz*, Junkernseite, D[orf] ... *Schwenitz*, Herrenseite, Dorftheil dem vorigen 1821 Rumpf III 80; *Schweinitz* 1845 K 619; *Schweinitz* 1913 Meyers II 778; *Schweinitz* — *Świdnica* 1945 BiulZO I 49; *Schweinitz* — *Świdnica*, -cy, *świdnicki* 1946 MPol XXV nr 142; *Świdnica*, -cy 1982 WUN III 431. — Pierwotna n. *Świdnica* (zob. *Świdnica* (1)) została zniemczona jako *Schweidnitz*, wtórnie *Schweinitz* z uproszczeniem grupy

Świdnica

dn > n. W XVIII i XIX w. składała się z dwóch odrębnych części określanych jako *Junkernseite* ('juniorska strona') i *Herrenseite* ('pańska strona'), które były w posiadaniu różnych właścicieli. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świdnica*. Lit.: SNGŚI XIV 37. PS

Świdnica zob. Siedlnica

Świdnica Polska, wś, wroc., gm. Kostomłoty, 8 km na pñ.-zach. od Kątów Wrocławskich: villas ... Crinchino, *Zuidnica*, Kozlouo 1245 SUR II 173; parrochiam in *Swideniz*, de *Swidiz* 1257 SUR III 153, 170; *Swidnitz* ok. 1300 CdSil XIV 50, 117; *Swidnicz* ok. 1300 Darst III 198; *Polnisch Swydnicz* 1322, [de] *Swidnicz polonicali* 1329, *Svidnicz* 1335 Reg nr 4240, 4870a, 5409; *Svidnitz* (1335) 1597 MPL I 371; *Polnischesweidnicz* 1353 LandB 100; *Polnische Sweidnitz* 1478–79 Heyne II 196; *Polschweidnitz* 1638 J I 107; *Poltschweinitz* 1644 MpDSBres; *Polnisch-Schweinitz* 1651/52 J I 289; *Polnisch-Schweidnitz* 1663 ORust 380; *Polschweinitz*, *Polnischweiniz* 1666/67 J I 312, 313; Casparus Girlich Silesius *Polono-svedensis* 1736 APOpol(45/141/0/-/6, s. 50); *Pohl. Schweidnitz* 1736 MpWielWrat; *Pohlisch Schweidnitz* 1743 SNGŚI XIV 37; *Polnisch-Schweidnitz* 1764 ORust 288; *Polnisch Schweinitz* 1795 Z XII 87; *Polnisch Schweinitz* 1845 K 620; *Polnisch Schweinitz* 1913 Meyers II 499; *Schweinitz bei Kanth* 1934 SOV 285; *Schweidnitz (!) bei Kanth* — *Świdnica Polska* 1945 BiulZO I 41; *Schweinitz b. Kanth* — *Świdnica Polska*, -y -kiej, *świdnicki* 1947 MPol XXV nr 124; *Świdnica Polska*, -cy -kiej 1982 WUN III 431. — Pierwotna n. *Świdnica* (zob. *Świdnica* (1)), zmieniona jako *Schweidnitz*, wtórnie *Schweinitz* z uproszczeniem grupy *dn > n.* Od XVI w. z dodatkowym członem od niem. *polnisch* 'polski' dla odróżnienia od n. mta *Świdnica* (1), w związku ze strukturą etniczną miejscowości. W okresie administracji hitlerowskiej człon *Polnisch* zastąpiono członem lokalizującym *bei Kant* 'koło Kątów Wrocławskich'. W 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świdnica Polska*. Lit.: SNGŚI XIV 37. PS

Świdnicka Wólka zob. Wólka (11)

Świdniczek, wś, lub., gm. Wólka, 6 km na wsch. od Lublina: *Swidnyk* 1450 SHGLu III 235; *Swydnik Parva* 1470–80 DB II 537; Byskupye alias *Swydnyczek* 1529 LR 433; *Swidnik Minor*

alias Biskupie 1563 SHGLu IV 30; *swidnik mali* alias biskupie 1563, *Swydnick mały* Bysku. 1564 ASK I 33, 408v, 600; *Szwidniczek* 1565 Lulu 35; *Swidnik mali* Biskupi 1580 ASK I 33, 737v; *Swidnik Mały* seu Biskupie 1626 RPobLu 8; *Swidniczek* 1676 ŻDz XV 29a; *Swidniczek* (1676) XVIII RPogMłp 473; *Swidniczek* 1785 MpPerLu; *Swidniczek* 1827 Tabella II 212; *Swidniczek* 1839 MpKwat VI 10; *Świdniczek* 1877 Zin II 196; *Świdniczek* 1890 SG XI 647; *Świdniczek* 1921 Sk IV 68; *Świdniczek*, -czka, *świdnicki* 1972 UN 114, 25. — Początkowo *Świdnik*, n. ponowiona z n. m. *Świdnik* (2), później z członem odróżniającym od przym. łac. *parvus* 'mały', też *minor* 'mniejszy', pol. *mały*. Następnie *Świdniczek* — uniwerbizacja przy pomocy suf. -ek. Biskupie to dziś odrębna wś, zob. *Biskupie* (3). Lit.: SHGLu III 235, IV 29–30; KosLu 74; Tatary, Hajdów, Ządęcie. Historia dzielnic Lublina w 700. rocznicę lokacji miasta, red. D. Szulc, J. Chachaj, H. Mącik, 2017, 28–9. IN

Świdniczek Księży zob. Biskupie (3)

Świdniczek Mały zob. Świdnik (2)

Świdnik (1), wś, jel., gm. Marciszów, 8 km na pñ.-zach. od Bolkowa: hec sunt nomina villarium ... iure Theotonico locatarum ... Cuncendorf, Iegerdorf, et *Strekenbach* (1203) ok. 1300 SUR I 257, fals.; *Streckinbach* (1310) 1339 CdSil XX 12; *Streckinbach* 1382 CdSil XXXV 43; *Strekinbach* 1385, *Streckinbach* 1388, *Streckinbach* 1389 LandbSch II nr 248, 676, 657; *Streckenbach* 1406, *Strekenbah (!)* 1407 LandbSch III nr 1620, 1901; uf dem gute *Streckenbach* 1540–42 CdSil XXI 86; *Streckenbach* 1576 Darst VI 122; *Streckenbach* (1626) XVII CdSil XXI 177; *Streckenbach* 1736 MpWielJav; *Streckenbach* 1785 Z V 120; *Streckenbach* 1845 K 664; *Streckenbach* 1913 Meyers II 896; *Streckenbach* 1945 Wrzosek 33; *Streckenbach* — *Świdnik*, -a, *świdnicki* 1947 MPol XXVI nr 37; *Świdnik*, -ka 1982 WUN III 431. — Nazwa niem. *Streckenbach*, od niem. *Strecke* w ogólnym znaczeniu 'wydłużona, podłużna, rozciągnięta część np. drogi, rzeki' (w terminologii górniczej 'chodnik' — z tym znaczeniem n. niesłusznie wiąże SNGŚI), *strecken* 'rozciągnąć, wydłużyć, wyprostować' DWB XIX 1092, 1100 i ap. *Bach* 'potok, strumień'. Wieś położona jest wzdłuż potoku o współczesnej

n. Świdna (pd. Bobru), który w tym miejscu ma stosunkowo prosty przebieg. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świdnik*. Lit.: SNGŚI XIV 38. PS

Świdnik (2), dziś *Świdnik Duży*, *Świdnik Duży Drugi*, *Świdnik Duży Pierwszy*, *Świdnik Mały*, cztery wsi, lub., gm. Wólka, ok. 8 km na wsch. od Lublina: villa nostra *Maiori Swidnik* 1392 CdP I 261; *Swidnik Minor* (1393–1412) SHGLu III 235; *Swidniki* 1416 LKP 150; *Parva Swidnik, Minor Swidnyk* 1419 SHGLu III 235; *Swidnik* (1442) ZDM VIII 239; *Magna Swydneyk* 1457 SHGLu III 235; *Swidnik Konynsky, Swydneyk Magna, Swydneyk* 1470–80 DB II 537, III 459; *Swydneyk* 1497, *Szwydneyk* 1502 Matr III supl. nr 249, 560; *Maiori Swydneyk, Minori Swydneyk* 1529 LR 433; *Swidnik maior, Swidnik minor* 1531 ŻDz XIV 347; *Swidnik wielki* 1563, *Swydnick wielky* 1564, *Swidnik wielki* 1580 ASK I 33, 408v, 600, 737v; *Swidnik Wielki* ... ze wsi *Swidnika* 1626 RPobLu 7; *Swidnik* 1676 ŻDz XV 29a; Villa *Swidnik wielki* 1758 Lustracje 13, 65; *Swidniczek mały* 1766 Lustracje 15a, 39; *Swidnik* 1785 MpPerLu; *Swidnik Wielki, Swidnik Mały* 1787 Spis 452; *Szwydneyk, Swidnik* 1801–04 MpHeld; *Swidnik mały, Swidnik wielki* 1802 Crusius III/2, 401; *Swidnik duży, Swidniczek mały* 1827 Tabella II 212; *Swidnik Mały, Swidnik Wielki* 1839 MpKwat VI 10; *Świdnik duży i mały* 1877 Zin II 196; *Świdnik Duży i Świdnik Mały*, dwie wsi i folw. 1890 SG XI 647; *Świdnik Duży, Świdnik Mały*, dwie wsi 1921 Sk IV 68; *Świdnik Duży, -ka -żego, Świdnik Mały, -ka -łego, świdnicki*, dwie wsi 1972 UN 114, 25; *Świdnik Duży, -ka -żego, wś, Świdnik Mały, -ka -łego, wś, Świdnik Duży Drugi, -ka -żego -giego, Świdnik Duży Pierwszy, -ka -żego -szego*, dwie cz. Świdnika Dużego 1982 WUN III 431; *Świdnik Duży Drugi, -ka -żego -giego, Świdnik Duży Pierwszy, -ka -żego -szego, świdnicki*, dwie wsi 2022 DzU poz. 2783. — Od ap. **świdnik* ‘zarośla świdwy’ (por. stp. *brzeźnik, chojnik, wierzbnik*) lub od przym. **świdny*, z suf. *-ik* (: *świd* ‘dereń’, zob. też *świdnica* (1), *Świaba*). Świdnik był pierwotnie wsią królewską, która w efekcie nadań monarszych najpóźniej w końcu XIV w. uległa podziałom własnościowym, czego skutkiem było pojawienie się królewskiego Świdnika Wielkiego oraz szlacheckiego Świdnika Małego. Człony dyferencyjne od przym. łac. *magnus*

‘duży, wielki’, *maior* ‘większy’, *parvus* ‘mały’, *minor* ‘mniejszy’, później pol. *wielki, duży, mały*. Okresowo w XV w. *Świdniki* — forma pluralna wskazująca na dwa obiekty, także n. zestawiona *Świdnik Koniński*; człon drugi od nazw. właściciela Jana *Konińskiego*, który przed 1475 r. objął w posiadanie znaczną cz. wsi. Notowana w XVIII i XIX w. forma *Świdniczek Mały* jest kontaminacją dwu sposobów deminutywizacji — suf. *-ek* i przym. *mały*. Współcześnie cztery wsi; dodatkowe człony od liczebników porządkowych *pierwszy, drugi*. Lit.: SHGLu III 235–6, IV 25; KosLu 74; Rudnicki, SIOc VIII 392–411; RospSEMiG 388; RymNmiast 242; Tatary, Hajdów, Zadębie. Historia dzielnic Lublina w 700. rocznicę lokacji miasta, red. D. Szulc, J. Chachaj, H. Mącik, 2017, 27–9. IN

Świdnik (2a), mto, lub.: tworzy się ... gromadę *Adampol* ... w skład nowoutworzonej gromady wchodzi obszary dotychczasowych gromad: *Adampol*, *Krępiec kol.* oraz części ... gromad: *Krępiec*, *Krępiec Nowy*, *Franciszków* i *Kazimierówka* ... część ... gromady *Kalinówka* ... oraz część ... gromad: *Świdnik Duży*, *Świdnik Mały kol.* i *Biskupie wieś* ... granica biegnie ... granicami gruntów osiedla *Świdnik* do zetknięcia się ze wschodnią granicą gruntu kol. *Krępiec* 1954 DzUrz(WRN w Lublinie, nr 15, poz. 64, s. 71; Zalicza się do miast ... gromadę *Adampol* w powiecie lubelskim; nazwę miasta ustala się na *Świdnik* 1954 DzU nr 49, poz. 254; *Świdnik, -ka, świdnicki* 1972 UN 114, 23; *Świdnik, -ka* 1982 WUN III 431. — Miasto *Świdnik* utworzono 7 października 1954 r. z obszaru powstałej kilka dni wcześniej gromady *Adampol* (od n. kol., potem wsi *Adampol*, por. *Adampol*, z *Adampola* 1917 APLub(35/1877/0/2.4/174, s. 140), obecnie cz. Świdnika; brak hasła w NMPol I), która obejmowała grunty dziesięciu okolicznych miejscowości. Nazwa *Świdnik* zapewne od n. osiedla robotniczego, por. osiedle robotnicze *Świdnik* 1952 DzUrz(WRN w Lublinie, nr 14, poz. 97, s. 80) (zob. też pierwszy zapis), ta zaś od n. stacji kolejowej, powstałej na pocz. XX w., przy której rozwijało się miasto (por. otwarty będzie ... rozjazd *Świdnik* 1905 Kurier Warszawski nr 114, s. 3; na przystanku *Świdnik* ... w *Świdniku* załadowie jeden pociąg zwalnia nieco biegu ... pasażerowie

Świdnik

rowie jadący do *Świdnika*, Obywatele sąsiadujący ze stacją *Świdnik* 1910 Ziemia Lubelska V/22, s. 5). Choć n. stacji kolejowej pochodzi od sąsiedniej wsi *Świdnik* (2), to sama stacja znajdowała się przy Adampolu w gm. Mełgiew (1921 Sk IV 65), a w 1933 r. weszła do utworzonej wówczas gr. Adampol (por. Gromada Adampol: Adampol kol., Adampol-leśnictwo, *Świdnik* stacja kol. 1933 DzUrż (W. Lubel. nr 22, poz. 181, s. 400)), która w 1954 r. weszła w skład nowej gr. Adampol, a następnie mta *Świdnik*. PS

Świdnik (3), wś, nowosąd., gm. Łososina Dolna, 11 km na pñn.-zach. od Nowego Sącza: *Surdnik* (!) (1333) CdP III 189; *Svidnik* 1374 Krak nr 12; *Swydnik* 1421 SHGKr(TerrCzchow II 364); *Swydnik* 1529 LR 283; *Swidnik tęgoborski* 1538 ASK I 81, 168v; *Swidnik* 1581 ŻDz XIV 137; *Swidnik* 1629 RPobKr 214; wieś *Swidnik* (1642)XIX, *Swidnik* 1649 PZH 232, 252; *Swidnik* (1676)XVIII RPogMłp 85; *Swidniki* 1680 Rej 222; *Szwiny* (!) 1779–83 MpMieg; *Swidnik* 1794 Ga Ss1; *Swidnik* 1861–64 MpFran; *Świdnik* 1886 Bigo 191; *Świdnik* 1890 SG XI 647; *Świdnik* 1933 SkBy 1706; *Świdnik*, -ka, *świdnicki* 1964 UN 9, 151; gw. *śfińnik*, -a, *śfińnicki*. — Nazwa w związku z n. potoku *Świdnik*, ld. Dunajca, por. qui duo fluuij wlgariter nuncupatur *Szwidnik vyelki* et *Swydnik Mały* 1372 Kkk II 44. Efemerycznie w XVI w. n. zestawiona z członem odróżniającym od n. wsi *Tęgoborze* (zob.), w formie przymiotnika. W 2. poł. XVII w. *Świdniki* — pluralizacja nazwy. W formie gw. uproszczenie grupy *dn̨ > n̨*. Lit.: LKrak 150; PSąd I 117; Rymut, HE XIII 255; Przyboś, PZH VIII–IX 237, 252. IN

Świdnik (4), wś, nowosąd., gm. Łukowica, 9 km na pñn.-zach. od Starego Sącza: *Swidnik* (1404) KMłp IV 92; *Swidnik Antiqua* 1441 SHGKr(TCz 3, 168); *Swydnik* 1470–80 DB I 550; *Swynyk* 1486 SHGKr(TCz 5, 79); *Swydnik* 1520 SHGKr(Castr. Crac. 1, 136); *Svithdnik*, *Swidnyk* 1529 LR 44, 281; *Swydnik Rogowski* 1536 SHGKr(kartoteka); *Swidnik Rogowski* 1538 ASK I 81, 168v; *Swidnik* 1581 ŻDz XIV 128; *Swidnik* 1629 RPobKr 196; od *Swidnika* i Rokow 1659–64 Lukrak 657; *Swidnik* (1676)XVIII RPogMłp 79; *Swidniki* 1680 Rej 201; *Swidnik* 1779–83 MpMieg; *Swidnik* 1794 Ga Ss1; *Świdnik* 1886 Bigo 191; *Świdnik* 1890 SG XI 647; *Świdnik*

1933 SkBy 1706; *Świdnik*, -ka, *świdnicki* 1964 UN 6, 26. — Okresowo w XV w. *Świdnik Stary* (łac. *Antiqua*). Forma *Świnik* powstała wskutek uproszczenia grupy *dn̨ > n̨*. W XVI w. też n. zestawiona *Świdnik Rogowski* z członem odróżniającym od nazw. właściciela wsi Stanisława *Rogowskiego* herbu Nabram z Rogów (zob. *Rogi* (4)). Efemerycznie w 2. poł. XVII w. *Świdniki* (pl.). Lit.: LKrak 150; PSąd I 118. IN

Świdnik zob. **Świdniczek**

Świdnik Antiqua zob. **Świdnik** (4)

Świdnik Biskupi zob. **Biskupie** (3)

Świdnik Duży zob. **Świdnik** (2)

Świdnik Duży Drugi zob. **Świdnik** (2)

Świdnik Duży Pierwszy zob. **Świdnik** (2)

Świdnik Koniński zob. **Świdnik** (2)

Świdnik Księży zob. **Biskupie** (3)

Świdnik Mały zob. **Świdniczek**, **Świdnik** (2)

Świdnik Rogowski zob. **Świdnik** (4)

Świdnik Tęgoborski zob. **Świdnik** (3)

Świdnik Wielki zob. **Świdnik** (2)

Świdniki, wś, zamoj., gm. Miączyn, 19,5 km na pñn.-wsch. od Zamościa: *Swidniki* (1394)1431 ZDM IV 275; item *Swydnik* 1472 Rejlan 37; villa *Svidniki* 1508 ASK I 36, 34v; a graniciebus *Swidniczensibus*, ex *Swydnik* in Horisszow 1531 AWAK XIX 41; *Swidniki villa* 1531 ASK I 36, 117; *Swidniki* 1538 ASK I 51, 553; *Swidniki* 1550 ASB 76; *Swidniki* 1555 AGB IV 102; *Swidniki* 1573 ASK I 36, 302; *Swidniki* 1578 AGB XVI 289; *Swidniki* 1673 ASK I 72, 297; *Swidniki* 1779–83 MpMieg; *Swidniki* 1827 Tabella II 212; *Swidniki* 1839 MpKwat VII 9; *Świdniki* 1890 SG XI 648; *Świdniki* 1921 Sk IV 32; *Świdniki*, -nik, *świdnicki* 1970 UN 109, 19. — Zapewne od ap. **świdnik* ‘zarośla świdwy’, w l. mn. Nazwa należy do rodziny toponimów pochodzących od podstawy *świd-* (zob. *Świba*, *Świdnik* (2)). Można też rozważyć służebno-zawodowy charakter tej n. ze względu na historyczne poświadczenie użytkowej funkcji świdwy wykorzystywanej dawniej w tokarstwie do wytwarzania drewnianych narzędzi (zob. Seneta, Dolatowski, Dendrologia, 2025, 631, SL III 47), od nienotowanego ap. **świdnik* ‘ten, który wykonuje narzędzia z drewna derenia świdwy’. W pobliskiej wsi Bronisławka w XII–XIV w. istniał gród, a w jej okolicy występują n. o charakterze służebno-zawodowym, np. *Ha-*

jowniki, Koniuchy, Miedniki. W woj. wołyńskim, pow. kowelskim oraz w woj. lwowskim, pow. sokalskim notowane były n. m. *Świdniki*, w pobliżu których występują n. m. *Horodelec* i *Hradysk*, świadczące o istnieniu dawniej w tych miejscach grodów. Jednak n. służebno-zawodowe tworzone od określeń drzew, krzewów są bardzo rzadkie. Lit.: CzChełm 195; Grody Lubelszczyzny od XI do XIV wieku, red. E. Banasiewicz-Szykuła, 2019, 85–94; WLub 187–8. LK

Świdniki zob. **Świdnik** (2, 3, 4)

Świdno (1), wś, kiel., gm. Krasocin, 11 km na płn.-wsch. od Włoszczowy: *Swidno* 1394 Krak nr 5526; *Svidno* 1396 KMłp IV 53; *Szwydno* 1508 ŻDz XV 485; *Swydn* 1511–23 ŁLB I 609; *Swydn* 1540 ŻDz XV 579; *Swidno* 1573 ŻDz XIV 273; *Swidno* 1674 ASK I 69, 298v; *Swidno* (1676) XVIII RPogMłp 407; *Swidno* 1783–84 RejKor 68; *Swidno* 1791 MpPerSd; *Swidno* 1827 Tabella II 212; *Swidno* 1839 MpKwat III 6; *Świdno* 1890 SG XI 649; *Świdno* 1921 Sk III 141; *Świdno*, -na, *świdziński* 1971 UN 35, 51. — Od ap. *świd* ‘dereń świdwa’ SW I 445, z suf. -no. Por. też gw. przym. *świdny* ‘niedościgły’ w znaczeniu niezupełnie dojrzały, np. żyto jeszcze w *świdzie* lub żyto *świdne* zżał, *świdowato* ‘na zielono, przed dojrzaniem’ SGPKar V 364. Lit.: KSand 202; NaLSand 176; KopKiel 57; Rudnicki, SLOc VIII 392–411. IN

Świdno (2), wś, lub., gm. Chodel, 12 km na pld.-wsch. od Opola Lubelskiego: *Swidno* 1409 ZLub nr 43; *Swydn* 1426 SHGLu III 236; *Swydn* 1443, *Swydn* 1462 LKP 3, 127; *Szwydno* 1470–80 DB II 547; *Szwydno* 1488 LKP 113; *Swydn* 1529 LR 432; *Svidno* 1531 ŻDz XIV 369; *Swidno* ... ze wsi *Swidna* 1626 RPobLu 109; *Swidno* (1676) XVIII RPogMłp 462; *Swidno* 1787 Spis 450; *Swidno* 1827 Tabella II 212; *Swidno* 1839 MpKwat V 7; *Świdno* 1890 SG XI 649; *Świdno* 1921 Sk IV 80; *Świdno*, -na, *świdziński* 1970 UN 116, 5. Lit.: SHGLu III 236; KosLu 74. IN

Świdno (3), wś, rad., gm. Mogielnica, 6 km na pld. od Mogielnicy: de *Swydn* 1360 KMaz III 50; *Suijdn* 1399, *Swidno* 1400 KkM 129, 137; *Swidno* 1411 Czer nr 2065; *Swidno* (1417)1456 MK 3, 58; *Swidno* 1426 Płoc I 166; *Szwydno* (1434)1460 MK 335, 175; *Swydn* 1449, *Swydn* 1455 MK 337, 73, 54v; *Swydn* 1511/12 VisitGn 352; villae ... Strygkow, *Koskj*, *Swydn* et Porzy-

cze 1511–23 ŁLB II 309; *Swidno* 1557, *Szwydno* 1563 ASK I 49, 78, 152; *Kosky* 1563, *Koski* 1565 ASK I 49, 700v, 138v; *Swidno* 1573, *Swidno* 1581 ASK I 49, 242, 584v; *Swidno* cum vlaski, *Koski* 1662, *Swidno* z Vlaskiem, *Koski* 1674 ASK I 70, 989v, 959v; *Swidno* 1792 MpPerRw; *Swidno* 1827 Tabella II 212; *Swidno* 1839 MpKwat IV 5; *Świdno* 1890 SG XI 648; *Świdno*, -na 1982 WUN III 431. — W XVI–XVII w. dwa obiekty: *Świdno* i *Koski* identyfikowane przez AtMz 225 ze *Świdnem*. Nazwa *Koski*, od n. os. *Kosek* SSNO III 101, w formie pluralnej. Lit.: Borek, -bn- 235; Wójcik-Raw 160. UB

Świdno (4), wś, siedl., gm. Wierzbno, 11 km na płn. od Kałuszyna: Kolonia *Swidno*, w Kolonii *Swidno* 1847 APSied(62/235/0/1/23, k. 1v); *Świdno* 1877 Zin II 196; *Swidno* 1890 SG XI 649; *Świdno* 1921 Sk IV 113; *Świdno*, -na 1982 WUN III 431. UB

Świdowiec zob. **Świdwowiec**

Świdówka, os. nieistniejąca, notowana do 1968 r., dawniej wś, olszt., gm. Reszel, 7 km na zach. od Reszla: vir Blyoth Pruthenus ... duos mansos, quod habuit in campo *Swantegarben*, discretis viris ... fratribus Pruthenis ... vendidit 1351 PrUr IV 602 (tu?); *Swaydop* 1364 Ger 178; Tres mansos circa riuum Renus vocatur, [uwaga na dok.:] Olim Glandeconis Prutheni nunc dicitur *Swaiddop*; habet tres mansos circa riuum et molendinum Reihin (1364), *Schweidopen*, *Schwedopen*, *Spannenkrebs* (po 1364) MWrm II 364, przyp. 1; infra granicas et campos villarum et bonorum Santoppen Ternyn et *Swadoppen* continetur 1422 MWrm V 578; *Sweydop* 1615 RŁWrm 277; *Schweid*. *Copen* (!) 1656 Kolberg 269; *Schweidopen* 1718 Wijaczka 421; *Swedhopp* 1755 MpEnd; *Schwidoppen* 1772 ZGAE XVIII 510; *Schwedhöfen*, Cölm. Gut 1785 Goldb I 185; *Schwoedhoeffen* 1796–1802 MpSchröt XI; *Schwödhöfen* 1820 Wald 163; *Schwedhöfen* 1871 GemGut I 124; *Schwedhöfen* 1913 Meyers II 775; *Schwedhoeffen*, *Swidhopp* — *Świdówka*, dw. 1946 Ley I 99; *Schwedhöfen* — *Świdówka*, -ki, *świdówecki* 1949 MPol nr A-92, poz. 1105; *Świdówka* — *Schwedhöfen*, os. 1951 Rosp 330; *Świdówka*, os. 1967 SM 1141; włącza się ... osady: Dworzysko, Koprzywnik, Niski Młyn, Ryński Młyn, *Świdówka* do gromady Reszel 1968 DzUrz(WRN Olszt. nr 9, 3); gw.

Świdówka

śnadiŭka (!). — Pierwsza n. *Swentegarben* identyfikowana jest przez badaczy z późniejszą wsią Tarniny lub ze Świdówką. Etymologia n. związana z prus. *swints*, lit. *šveñtas* ‘święty’ i jaćwieskim ap. *garbis* ‘góra’, por. lit. n. m. *Šventiškiai*. Kolejna prus. n. **Swaïdop-*, od n. os. *Swaïdop* (: prus. *swais* ‘swój’, n. os. *Per-swayn*, *Swajune*, ale też **svaïd-?*, n. m. *Per-swaïde*, *Swyden* = *Sweyden*, lit. *Svidėniai*) TAP 151, lub raczej **Swaïd-apē*, por. lit. *svidėti* ‘świecić się, błyszczeć’, jednak forma **swaïd-* ma poświadczenie tylko w lit. *sviėsti*, *svaïdyti* ‘motać, rzucać’ Fr 953, SESmocz 620, w członie drugim prus. **apē* ‘potok, strumień’ (por. też lit. *dāpas*, pl. *dāpai* ‘powódź, woda powodziowa’ SESmocz 93), zastąpiony w n. niem. członem *-hoff(en)*. Efemeryczna n. niem. *Spannenkrebs*, od niem. n. os. *Spannenkrebs* Gott 466. Nazwa *Świdówka* nadana urzędowo po 1945 r. Lit.: Ger 178; PospWrm 153; PrzybBalt 295; Błażenie II 334. RP

Świdówka zob. **Niewiarów**

Świdówki zob. **Świdwowiec**

Świdówko zob. **Świdwowiec**

Świdrowo zob. **Boczki-Świdrowo**

Świdrów, wś, siedl., gm. Dobre, 17 km na płn. od Kałuszyna: *Swidrów*, [właściciel:] Maksym Sąchocki 1854 Połujański I 96; z wsi ... Ostrowek, *Swidrów* i Sąchocin 1864 DzUrż(G. Warsz. nr 51, 1125); *Świdrów* 1877 Zin II 196; *Swidrów* 1890 SG XI 650; *Świdrów* 1921 Sk I 86; *Świdrów*, *-rowa* 1982 WUN III 431. — Zapewne od nazw. *Świder* RymSEN II 586, z suf. *-ów*. Możliwy także związek z nazw. *Świdzski* notowanym w par. Pniewnik już w latach 20. XIX w. (Geneteka). UB

Świdrów zob. **Wiśniew (2)**

Świdrów-Ostrów zob. **Rostki (3)**

Świdrówka, wś, tarn., gm. Szczucin, 2 km na wsch. od Szczucina: *Swidrowka* 1749 ASC(Szczucin, U-1748–60, s. 28); *Swidrufka* 1779–83 MpMieg; *Swiedrowka* 1794 Ga Ss1; *Swidrowka* 1802 Crusius III/2, 401; *Swidrówka* 1855 MpKum; *Swidrówka* 1861–64 MpFran; *Świdrowka* 1886 Bigo 191; *Świdrówka* 1890 SG XI 650; *Świdrówka* 1921 Sk XII 11; *Świdrówka*, *-ki*, *świdrówecki* 1964 UN 5, 36. — Od nazw. *Świder* RymSEN II 586, z suf. *-ówka*. IN

Świdry (1), wś, lub., gm. Opole Lubelskie, 11 km na pld.-zach. od Opola Lubelskiego: *Świ-*

dry 1897 Cat 32; *Świdry* 1921 Sk IV 84; *Świdry* 1933 SkBy 1707; *Świdry*, *-der*, *świdrzański* 1970 UN 116, 19. — Od nazw. *Świder* RymSEN II 586 lub od ap. *świder*, w l. mn. IN

Świdry (2), wś, siedl., gm. Łuków, 5 km na pld.-zach. od Łukowa: *Swidri utraque* (1418)1596 ZDM I 422; *Swydry* 1420 SHGLu III 236; *Swidry* (1425)1536 ZDM V 289; *Swydri* 1448 KMłp IV 477; *Swidri Maiores* 1531, *Swidri* 1552 ŻDz XIV 381, 391; *Swidri Maiores* 1564, *Swidry Wielkie* y Male ... z *wiethsich* *Swidrow* ... zoboi-ga *Swidrow* 1580 ASK I 33, 635v, 698; *Swidri Wielkie* ... z *Swidrow Wielkich*, z *Wielkich* *Swidrow* 1620 RPobLu 165; *Swidry Wielkie* 1673 RPgł 70; *Swidry Wielkie* (1676)XVIII RPogMłp 497; *Swidry* 1783–84 RejKor 289; *Swidry* 1786 MpPerLu; *Swidri* 1801–04 MpHeld; *Swidry* 1827 Tabella II 212; *Swidry* 1839 MpKwat V 5; *Świdry* 1877 Zin II 196; *Świdry*, dawniej *Świdry Wielkie* i Małe, wś i folw. 1890 SG XI 650; *Świdry* 1921 Sk IV 72; *Świdry*, *-rów*, *świdzski* 1970 UN 115, 18. — Od n. os. *Świder* SSNO V 376 (: *świder*), w l. mn. W XVI–XVII w. po podziale wsi dodatkowy człon dyferencyjny od przym. łac. *maior* ‘większy’, pol. *wielki*, *większy*, dla odróżnienia od n. wsi *Świdry Małe*, dziś *Świdzki* (zob.). Lit.: SHGLu III 236–7, IV 143; KosLu 74. IN

Świdry (3), dziś *Świdry* i *Świdry Kościelne*, dwie wsi, suwał., gm. Biała Piska, 9 km na pld.-wsch. od Białej Piskiej: *Schwider* (1471) KęTL 434; zu *Schwidren* (1476)1767 OF nr 15545, k. 228; das dorff *Schwidern* ... Maczey von *Schwidern* ... Stannek von *Schwidern* 1540 OF nr 911 a/11, [cz. 3] k. 13–14; Matzenn Gutten vom *Schwider* 1550 BiałKol 41; *Schweidernnn*, *Schwidren* 1662–63 OF nr 4672, s. 18, 222; *Schwiedren* 1700, *Schwiedren* 1715, *Schwidren* ein frey dorff 1718 GStA PK(XX. HA, GHS, Hauptamt Johannsburg, Nr. 1, k. 66v, 292v, Nr. 2, k. 297); *Schwiddern* 1748 OF nr 4703, k. 17v); *Świdry* 1783 MpPerMz; *Schwiddern* 1785 Goldb III 191; *Schwiddern* 1796–1802 MpSchröt XVIII; *Schwiddern* 1821 Rumpf III 83; *Świdry*, *-ów*, *Schwiddern* ok. 1859 SzcześTeka 100, 101; *Schwiddern* — *Świdry* 1879 KęTN 151; *Schwiddern* 1913 Meyers II 782; *Schwiddern* — *Świdry*, *-dr*, *świdrzański* 1948 MPol XXVI nr 59; *Świdry*, *Świdr*, wś i os. 1982 WUN III 432; *Świdry*, os.,

po zmianie *Świdry Kościelne*, *Świdr -ych*, *świdrowski*, wś 2002 DzU nr 8, poz. 79; gw. *šfidrii/švidrii*. — G. Białuński uważa, że wś mogła istnieć już przed wojną trzynastoletnią (1454–66). Nazwa od nazw. Mikołaja *Świdra* z Drozdowa na Mazowszu, w l. mn. W substytucyjnych zapisach niem. mieszanie *ś* : *š* (*sch*), wykładnik pl. *-n*. Podwojenie *dd* wskazuje na krótkość poprzedzającej samogłoski. Zapisy poświadczają wahanie formy dop. *-ów* : *-ø*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świdry*; współcześnie dwa obiekty — n. dawnej osady z członem odróżniającym od przym. *kościelny*. Lit.: *GórnRWrm* 211; *WiśnGraj* 122; *BiałKol* 36, 41, 153, 187; *BiałPrzem* 18, 41, 78, 95, 161.

RP

Świdry (4), wś, suwał., gm. Giżycko, 6 km na płn. od Giżycka: *Schwiddernn*, aus dem Dorff *Schwiddernn* 1623–24 OF nr 6449, k. [64, 67]; *Schwiddern* (1625) *KęTL* 494; *Schwiddern*, wś 1785 *Goldb* III 191; *Schwiddern* 1796–1802 *MpSchröt* XII; *Schwiddern* 1821 *Rumpf* III 83; *Schwiddern* — *Świdry* 1879 *KęTN* 157; *Świdry* 1882 *KęTL* 494–5; *Świdry* 1890 *SG* XI 650; *Schwiddern* 1913 *Meyers* II 782; *Schwiddern* — *Świdry*, *-dr*, *świdrzański* 1947 *MPol* XXV nr 111; *Świdry*, *Świdr* 1982 *WUN* III 432; gw. *šfidri*. — Od n. os. *Świder*, w l. mn. W substytucyjnych zapisach niem. mieszanie *ś* : *š* (*sch*), wykładnik pl. *-n* oraz podwojenie *dd* wskazujące na krótkość poprzedzającej samogłoski. Lit.: *GórnRWrm* 211; *BiałOsad* 143.

RP

Świdry (5), wś, suwał., gm. Olecko, 13,5 km na pld.-zach. od Olecka: zu *Gonßky* (*Gorßky*?) 1519, *Schwidern*, *Schwiderntz* 1540, zum *Gonsky* (też *Gunschky*, *Grunsky*, *Gorschky*) 1542 *BiałKol* 123–4, przyp. 93; *Schwidernn* 1540 OF nr 911 a/33, k. [8]; *Krymek von Schwiedern* 1551, dorf *Schwiedern* 1562 *BiałKol* 124, 140; *Schwiedern* (1563) *KęTL* 520; *Schwiedern* ... Jacob *Schwieder* 1601 OF nr 7862, s. 233; *Schwiedernn* 1663 OF nr 7877, s. 146; *Schwiddern* 1688 OF nr 7887, s. 206; *Schwiddern*, wś 1785 *Goldb* III 191; *Schwiddern* 1796–1802 *MpSchröt* XVIII; *Schwiddern* — *Świdry* 1879 *KęTN* 168; *Świdry* 1882 *KęTL* 520; *Świdry* 1890 *SG* XI 650; *Świdry* — *Schwiddern* 1941 *Choj* 132; *Schwiddern* — *Świdry*, *-ów*, *świdzki* 1948 *MPol* XXVI nr A-78; *Świdry*, *Świdr* 1982 *WUN* III 432; gw. *šfidri*. — G. Białuński

przyjmuje, że mimo zniekształconych zapisów wś nosiła początkowo n. *Gąski*, prawdopodobnie ponowioną z n. sąsiedniej wsi *Gąski* (7). Wieś powstała w 1519 r., kiedy nadano m.in. *Wojtkowi Świdrowi* (*Woitack Schwieder*) 30 łanów *BiałKol* 123, stąd n. *Świdry*. W substytucyjnych zapisach niem.: wahanie *s* : *sch*, wstawne *-e-* przed *r*, wykładnik pl. *-n* oraz podwojenie *dd*. Lit.: *Szcześniak*, *PMT* XII 74; *GórnRWrm* 211; *BiałPrzem* 28–9, przyp. 75, 92–3; 203, przyp. 457; 215, przyp. 522; *BiałOsad* 111–2, 133 i in.; *BiałKol* 123–4, przyp. 91, 128, 164.

RP

Świdry (5a), cz. wsi Maliniec, dawniej wś, tarnob., gm. Potok Wielki: *Swidry* 2 budy 1796 *PerOpis* I 123; *Swjdri* 1801–04 *MpHeld*; *Potok Wielki* składa się z ... części *Przysiołku Swidry* ... i wioski *Swidry* 1823 *Gazeta Warszawska* nr 37, 472–3; *Swidry* 1839 *MpKwat* V 8; *Świdry* 1870 *Cat* 31; *Maleniec-Świdry* 1885, *Świdry*, fol. i *Świdry Maleniec*, wś 1890 *SG* VI 9, XI 650; *Świdry* 1899 *Cat* 50; *Świdry*, wś 1902 *Przew* II 204; *Świdry*, folw., *Świdry-Koszarka*, os. 1921 *Sk* IV 39; *Świdry* 1962 *Mp-25* (Janów Lubelski); *Świdry*, *-rów* 1971 *UN* 110, 15. — Nazwa ponowiona z n. rz. *Świdry*, dziś *Dębowiec*, ld. *Łukawicy*, por. R. *Swidry* 1786 *MpPerLu*, która bierze początek w tej miejscowości, lub od n. os. *Świder*, w l. mn. W XIX w. n. z dodatkowym członem ponowionym z n. wsi *Maleniec*, dziś *Maliniec* (3). W XX w. notowana też n. zestawiona *Świdry-Koszarka*; człon drugi od ap. *koszarka* (: *koszar* 'ogrodzenie dla owiec lub innych zwierząt domowych' *Sstp* III 357, *koszara* 'owczarnia; ogrodzenie dla wypasu owiec w lesie' *SpXVI*, XI 13). Lit.: *SHGLu* IV 143.

IN

Świdry (6), dziś *Świdry Małe*, cz. Józefowa, i *Świdry Wielkie*, cz. Otwocka, dawniej dwie wsi, warsz.: *Swider* 1405, *Sweder* 1407, *Swidry* 1408 *Czer* nr 9, 50, 98; *Swider* 1426, *Swyder*, *Swider*, in *Swydri* 1428 *MkM* I nr 243, 671; *Swyder*, *Sweder* 1431 *MkM* II nr 299; *Swyeder* 1447, *Swyder* 1455 *Tym* 127–8, 321, przyp. 494, 412; *Swyder* 1469 *ZHer* nr 312; *Szwider* 1470 *MK* 5, 146; *Swider* ... *Alia Swider* 1510 *ASK* I 46, 1v–2; *Swider*, *minori Swider*, *maiori Swyder* 1518 *ZHer* nr 932; *Swyder Varschewyczky* 1540, *Svider*, *Svider* ... *Alya Svyder* 1541 *ASK* I 46, 57, 92v, 110v; *Swider varseviczki*, *Swidri* 1564, *Villa Szwider*, *Szwider*

Świdry

Varszewiczki 1569, villa *Syder*, villa *Syder Varszewiczki* 1573 ASK I 46, 179v, 246v, 275v, 319v; *Swider Warszewiczki*, *Swider* 1576 ASK I 46, 43v, 46; *Swidry* 1600 AGAD(Zb. Kart. 473-12); *Swidry* 1650 MK 190, 367v; *Swider Wielki*, *Swider Minor* 1662 ASK I 72, 660v, 668; *Swider maior*, *Swider minor* 1674 ASK I 72, 739v; *Swider wielki*, *Swidry* 1783 MpPerMz; *Swider mały*, *Swider wielki* 1783–84 RejKor 712; *Wielkie Swidry*, *Małe Swidry* 1839 MpKwat IV 4; *Świdry bliższe*, *Świdry dalsze* 1870 CatVar 54; *Świdry Dalsze* i *Bliższe* al. *Świdry Wielkie*, *Świdry Małe* 1890 SG XI 650; we wsiach *Świdry Duże* i *Małe*, inaczej *Pruskiemi* zwane 1893 Diehl, Wille... 43; *Świdry Małe*, *Świdry Wielkie* 1921 Sk I 190, 197; *Świdry Małe*, -rów -tych, *Świdry Wielkie*, -rów -kich 1966 UN 135, 10, 23. — Od n. rz. *Świder*, która uchodzi tu do Wisły; u źródeł tej samej rz. położona jest również wś *Świder* (zob.). W XVI w. *Świder Maior*, *Świder Minor*, okresowo także *Świder Warszewicki*; człony odróżniające od łac. przym. *maior* 'większy', *minor* 'mniejszy' i od n. os. *Warszewicki*, por. Helena olim Andreae *Warszewicka* [z tej wsi] 1576 ŻDz XVI 226, por. też n. m. *Warszewice*, dziś *Warszawice*. Ze względu na istnienie dwu obiektów n. uległa pluralizacji. Od XVIII w. *Świdry Wielkie* (efemerycznie *Dalsze*) i *Świdry Małe*//*Minor* (*Bliższe*). Te ostatnie zwane były również *Świdrami Pruskimi*; jest to ślad przynależności w latach 1795–1807 do zaboru pruskiego. Lit.: Babik 277–9; Bijak, Wiśła 32; Diehl, Wille w Otwocku..., 1893, 43. UB

Świdry (7), dziś *Nowe Świdry* i *Stare Świdry*, cz. Pragi-Północ w Warszawie, dawniej dwie wsi: alio *Tharchomyno* 1460, *Tarchomino Minor*, na *Malem Tharchomynye* 1511, *Tarchomino Parva* 1528, z *Mniejszym Tharchomynem* 1542, *Tarchominek* 1563 SHGWarsz 282; *Tarchominek mediocre*, *Tarchominek Swidersk*. 1569 ASK I 27, 148; *Tarchominek mediocre*, *Tarchominek Swiderski* 1591, *Tarchominko*, *Swidry* 1653 ASK I 28, 18v, 721v; *Tarchominko*, *Swidry* 1674 ASK I 72, 855; *Swider* 1783 MpPerMz; *Swidry* 1794 AN-Krak(29/646/0/-/76); *Swidry* 1802–03 MpGillyPr; *Swidry duże* 1827 Tabella II 212; *Świdry Duży* (!) 1839 MpKwat IV 3; *Świdry* 1890 SG XI 650; *Świdry Nowe*, *Świdry Stare*, dwie wsi 1921 Sk I 189; *Nowe Świdry*, -wych -rów, *Stare Świdry*, -rych

-rów 1964 UN 37, 19. — Dawniej *Tarchomino Małe*//*Mniejsze* (*Parva*//*Minor*), od n. m. *Tarchomín*, z członem odróżniającym od przym. łac. *parvus*, pol. *mały*. Wtórnie *Tarchominek*//*Tarchominko* — uniwerbizacja z użyciem suf. -ek, -ko, także *Tarchominek Świderski* i *Tarchominek Mediocre*; człony drugie od nazw. właściciela, por. nob. Jacobus *Swiderski* 1580 ŻDz XVI 258, i od przym. łac. *mediocris* 'średni'. Od XVII w. *Świdry*, *Świder*, od nazw. *Świderski*, z derywacją wsteczną. Później *Świdry Duże*, współcześnie *Świdry Nowe*//*Nowe Świdry* i *Świdry Stare*//*Stare Świdry*; człony odróżniające od przym. *duży*, *nowy*, *stary*. *Tarchominek* należy utożsamiać ze Starymi Świdrami. W 1951 r. miejscowości przyłączono do Warszawy. Lit.: SHGWarsz 282–3. UB

Świdry zob. **Sulinowo** (2), **Świderki**, **Świdry-Awissa**, **Świdry-Dobrzyce**, **Świdry Podleśne**

Świdry-Awissa, wś, łomż., gm. Szczuczyn, 2,5 km na pld.-wsch. od Szczuczyna: *Swidry* 1461 MK 337, 42; *Swidrowo* 1478 MK 5, 74; *Swidry* 1534 ASK I 38, 65; *Swidry* (1565) Lumaz II 59; *Swidri á wissa*, *Swidri awissa* 1577 ASK I 38, 733v, 738; *Swidri a Wissa*, *Swidry Brikczy* 1581 ASK I 28, 810; *Swidry a wyssa* et Chozanowo 1621 TML 36, 103; *Szwydry a wyssa* 1673 ASK I 66, 70v; *Swidry* 1783 MpPerMz; *Swidry* 1827 Tabella II 212; *Swidry Awissa* 1839 MpKwat V 1; *Świdry Awisa* al. *Awysa* 1890 SG XI 650; *Świdry-Awissa* 1921 Sk V 93; *Świdry-Awissa*, -drów-sy, *świdrowski* 1973 UN 155, 29. — Wieś zapewne została założona w latach 1414–34, a jej n. pochodzi od n. os. *Świder* SSNO V 376, w formie pluralnej, efemerycznie z suf. -owo. Potomkowie Mikołaja Świdra z Drozdowa osiedlili się w nieznanym czasie nad rz. Wisłą i Dobrzycą (zob. *Świdry-Dobrzyce*). Człon drugi *Awissa* pochodzi od wyrażenia łac. *a Wissa* = nad Wisłą. Okresowo w XVI w. oboczna n. *Świdry-Brykczy*; człon drugi od n. os. *Brykc(z)y* (dziś *Brykcjusz*) RymSEN I 56. Lit.: WiśnGraj 122. UB

Świdry-Brykczy zob. **Świdry-Awissa**

Świdry-Dobrzyce, wś, łomż., gm. Grabowo, 9 km na pñ. od Stawisk: Joh. Swider de *dobrzicza* 1477 MK 5, 68v; Petrus de *Dobrzicza* 1486, *Swidri*, nob. Paulus Swider 1489 ZHer nr 659, 688; Nic. Syder de *Dobrzicza* 1512 SHGMz(PT 1, 169v); *Swidri Dobrzicza*, *Szwidri Dobrzicza*

1569 Matr V/1, nr 3824; *Swidri dobrzicza* 1577 ASK I 38, 746; *Swidri Dąbrzicza Mikuczino* 1581 ASK I 28, 807; *Swidry Dobrzyca* 1621 TML 36, 114; *Szwydry, Dobrzyca* 1662, *Swidry, Dobrzyce* 1674 ASK I 66, 22–22v, 98v; *Swidry dobrzyca* 1783 MpPerMz; *Swidry dorzyce* (!) 1827 Tabella II 212; *Swidry Dobrzyce* 1839 MpKwat V 1; *Świdry Dobrzyce* 1890 SG XI 650; *Świdry-Dobrzyce* 1921 Sk V 92; *Świdry-Dobrzyce, -rów-rzyc* 1982 WUN III 432. — Pierwotnie *Dobrzyca*, od n. rz. *Dobrzyca* (dziś Muzga), por. *Dobrzicza* (1423)1456 MK 3, 34 (ESHP). Nazwa w. zapewne od przym. *dobry*, z suf. *-ica*, choć efemeryczny zapis n. m. z 1581 r. *Świdry-Dąbrzicza* może poświadczać pierwotną formę *Dąbrzyca*, od ap. *dąbr* (< psł. **dōbrь* ‘las dębowy’ Spsł IV 184). Nazwa *Świdry* od n. os. *Świder*, w formie pluralnej. Potomkowie Mikołaja Świdra z Drozdowa osiedlili się w nieznanym czasie nad rz. Dobrzycą. Wtórnie n. zestawiona *Świdry-Dobrzyca*//*Świdry-Dobrzyce*, z pluralizacją członu drugiego. *Mikuczino* to przynależność wsi Świdry-Dobrzyca (wg J. Wiśniewskiego może to dziś Jadłówek); n. od n. os. *Mikuta* (: *Mikołaj*), z suf. *-ino*, por. Alberti *Mykutha* 1471 MK 5, 9. Lit.: WiśnGraj 51, 65–6, 88; AtMz 225; ZMaz 157, 361; Bijak, Wiśła 138. UB

Świdry Drugie zob. **Świdry Podleśne**

Świdry Duże zob. **Świdry** (7)

Świdry-Koszarka zob. **Świdry** (5a)

Świdry Kościelne zob. **Świdry** (3)

Świdry-Maleniec zob. **Świdry** (5a)

Świdry Małe zob. **Świderki, Świdry** (6)

Świdry Podleśne, wś, łomż., gm. Grabowo, 10 km na pñn. od Stawisk: Mathiae de *Swidry* 1504 Matr III nr 1302; *Swidry* 1519 SHGMz(PT 1, 375); *Swidri Dąbrzicza Podliesne* et Gnatowo 1581 ASK I 28, 807; *Swidry Podlesne* 1621 TML 36, 114; *Szwydry Drugie* 1662, *Drugie Swidry* 1674 ASK I 66, 22, 98v; *Swidry Podlesne* 1783–84 RejKor 642; *Swidry podleśne* 1827 Tabella II 212; *Swidry Podlesne* 1839 MpKwat V 1; *Świdry Podleśne* 1890 SG XI 650; *Świdry Podleśne* 1921 Sk V 92; *Świdry Podleśne, -rów-nych* 1982 WUN III 432. — Nazwa dyferencyjna w stosunku do n. *Świdry-Dobrzyce* (zob.); członów odróżniające od przym. *podlesny*, liczebnika *drugi*. Lit.: ZMaz 361. UB

Świdry Wielkie zob. **Świdry** (2, 6)

Świdrygały, wś, rad., gm. Nowe Miasto nad Pilicą, 4,5 km na pñn.-wsch. od Nowego Miasta nad Pilicą: *Novomiejska Volia* (1531) VisitGn 670; *Volia Nowomieszcza Swidri gałowska* (!) 1569 ASK I 51, 276v; *Volia Nowomieszcza* 1573, *Wolya Nowomieszcza* 1581 ASK I 49, 243, 586v; *Wola Swidrygałowa* 1662, *Wola Swidrygałowa* 1674 ASK I 70, 960, 989v; *Swidrygały* 1783–84 RejKor 128; *Swidrygały* 1792 MpPerRw; *Swidrygały* (!) 1827 Tabella II 212; *Swidrygały* 1839 MpKwat IV 5; *Świdrygały* 1890 SG XI 651; *Świdrygały* 1921 Sk I 152; *Świdrygały* 1952 UW 101; *Świdrygały, -gał* 1982 WUN III 432. — Dawniej *Nowomiejska Wola*; człon pierwszy od n. m. *Nowe Miasto* (nad Pilicą) w formie przymiotnika, człon drugi od ap. *wola*. Później *Wola Świdrygałowska*//*Świdrygałowa*, od n. os. *Świdrygał* RymSEN II 586 (por. *świdrzyć, świdrować* oczyma ‘przewracać oczyma’, też ap. *świdrygał* ‘obrotny, żartobliwy figlarz’ SGPKar V 364). Ustaliła się forma zuniwerbizowana *Świdrygały*. Lit.: WójcikRaw 160. UB

Świdwiborek, wś, ostroł., gm. Myszyniec, 5 km na zach. od Myszynia: *Swidziborek* 1775 KowMat(ArŁm I 173, k. 159; II 160, k. 1v); *Świdziborek* 1781 KowMat(ADP, AW nr 300, k. 27); *Swidwiborek* 1783–84 RejKor 542; *Swidwi Borek* 1789 TDym; *Szwydryborek* (!) 1808 MpTex VIII; *Swidiborek* 1816 AGAD(Zb. Kart. 299–36); *Swidwiborek* 1827 Tabella II 213; *Swidwiborek* 1839 MpKwat IV 1; *Świdwiborek* 1890 SG XI 651; *Świdwiborek* 1921 Sk V 57; *Świdwiborek, -rka* 1982 WUN III 432. — Pierwotnie *Świdziborek*, później *Świdwiborek*; n. w formie zrostu od ap. *świda, świdwa* ‘dereń’ i ap. *borek* tu w znaczeniu ‘obszar puszczy z mniejszą niż 60 liczbą barci’ (bór na Kurpiach oznacza wydzielony obszar puszczy z 60 barciami) lub ‘mały las’. Lit.: Kowalczyk-Heyman, Pochodzenie nazw miejscowych w parafii Myszyniec, [w:] *Dzieje parafii i kościoła...* w Myszyniu, 2009, 36. UB

Świdwie (1), wś zaginiona, leżała na pñd. od Sępólna Krajeńskiego, między Szynwałdem, Świdwem (2) a Niechorzem, bydż., gm. Sępólno Krajeńskie: in villis infrascriptis, videlicet Przepelcovo, in Sycorze, in Maiori Velonycze et in *Sydwie*, sittis prope civitatem Sempelburgensem (1380)

Świdwie

XVI KW VI 317; *Swidwie* (1513) TekiDw(Gr. Nakło, nr 213, 1386); *Swidwie* 1552 MKI(Gr 16, 284); *Swidwe* et Vissoka 1554 MKI(Gr 17, 98); villas ... Niechorsz possessionat., et *Swidwie* desert. 1574 KsgPoz 21, 494; *Swidwie* 1599 MKI(Gr 7, 361); ... ipsa Sempelborgensis Ecclesia ... Habet autem pro dote certos agros, in tres partes seu campos diuisos. Primus Campus versus Nakło, & ad *Swidwie* situatus 1601 Nakielski, Miechovia... 283; *Swidwie* 1654 TekiDw(Gr. Nakło, nr 227, 4585); *Swidwie* sive Nakło 1766 MKI(E 42, 903). — Od ap. *świdwa* ‘dereń *świdwa*, *Cornus sanguinea* L.’ Sstp IX 57, w formie collectivum, z suf. *-e*. Wieś była określana jako opustoszała już w XVI w., ostatecznie zanikła w XVII lub XVIII w. Śladem po niej była niem. n. lasu *Schwiede*, por. die *Schwiede* Adliche Forsten 1796–1802 MpSchröt XIV. W poł. XIX w. w pobliżu powstała nowa miejscowość, której współczesna n. nawiązuje do n. wsi zaginionej, zob. *Świdwie* (2). Lit.: SFl 67; GFl 82, 163, 691; Goerke, Zeit LVII 124, 128; Nakielski, Miechovia sive promptuarium antiquitatum Monasterii Miechoviensis, 1634, 283. PS

Świdwie (2), wś, bydż., gm. Sępólno Krajeńskie, 4 km na pld. od Sępólna Krajeńskiego: *Schwiede*, Nebenwohnplatz ok. 1849 GFl 691; *Schwiede*, Königl. Försterei 1868 JMar 12; *Schwiede* (A.-B. u. St.-A.) 1885 GemLex II 172–3; *Schwiede*, Ab[bau], Först[erei] 1913 Meyers II 783; *Świdwie*, niem. *Schwiede*, leśn. 1921 Sk XI 43, 88; *Kuźnia* (!) 1924 Mp-100(35-25); *Świdwie*, st. kol., leśn. 1933 SkBy 1707; *Świdwie* 1937 Mp-25(35-25-E); *Świdwie*, os. 1967 SM 1141; *Świdwie*, *-wi*, *świdwiański* 1971 UN 184, 11. — Nazwa niem. *Schwiede* ponowiona z n. lasu, por. die *Schwiede* Adliche Forsten 1796–1802 MpSchröt XIV, die *Swiede* ok. 1845 MpRey nr 47, die *Schwiede* 1911 KDR nr 193, na którego obszarze powstała miejscowość (wyb. i leśn.). Nazwa lasu jest śladem po n. zaginionej wsi *Świdwie* (1), do której nawiązano po 1918 r. przy ustalaniu n. pol. Występująca na mapie z 1924 r. n. *Kuźnia* jest zapewne efektem błędnego nawiązania do n. niem. odczytanej jako *Schmiede* ‘kował; kuźnik’. PS

Świdwin, mto, kosz.: *Schiuelben* 1280 PU II 428; *Cchiuelbin* (!) 1291, *Schiuelbeyn* ... *Schiuelben*, terram *Scyuelbein* 1292 PU III 134, 163, 164;

Schivelben 1319 PU V 435; *Schiuelbeyn* 1337 LandbNM 102; *Schyvelbeyn* 1338 CdB A XVIII 221; *Schinelbin* 1364 CdB SB 35; *Schyuelbeyn* 1376, *Schivelbeen* 1383 CdB A XVIII 148, 235; *czu Schiuelbein*, an *Schiuelbeine* 1386 Gercken V 305, 306; *Schiuelbeyn* 1421, *Schiuelben* 1431, *Schyuelbyn* 1439 LBRug nr 307, 508, 940; *Scheybelbeyn* 1443 SHGNM V 122; den Slossen vnd Stadt *Scheiuelbein* 1455 Gercken V 263; *Schiuipelpben* 1460 CdBA XXIV 180; *Scheybelbeyn* 1460, *Schyfelbein* 1466, *Schewbelbein* 1470 SHGNM V 122; *Schivelbein* ok. 1491 Stojentin 51; *Schivelben* 1535 PomKirch I 22; uff *Schieuelbein* 1565 Eickstedt 42; *Schieffelbein* ein Stadt 1571 Jobst 52; *Schifelbein* 1583 Eickstedt 99; *Schivelbein* 1592 BBKon 25; *Schiuelbein*, *Schieuelbein*, *Schiebelbein* 1608 Eickstedt 250, 256; *Schifelbein* 1618 MpLub; *Schiefelbein* 1644 Eickstedt 310; *Schivelbein* 1699 BBKon 47; *Schievelbein* 1718 APSzczec(65/16/0/61/1044, s. 40); *Schivelbein* 1789 MpGillyPom; *Schiefelbein* 1821 Rumpf III 34; *Schivelbein* (= *Schiefelbein*) 1871 GemGut III 86; *Schivelbein* 1885 GemLex IV 96; *Schivelbein* 1913 Meyers II 714; *Schivelbein* (*Świbowina*) 1937 Mp-100(33-21); *Schivelbein* — *Świdwin*, *-a*, *świdwiński* 1946 MPol XXIV nr 44; *Świdwin*, *-na* 1982 WUN III 432. — Nazwa niejasna. Było wiele hipotez dotyczących jej etym., z których dwie są warte uwagi: n. niem. od przezwiskowej n. os. *Schivelbein* (‘krzywonogi’?), por. średniem. ap. *schívelbēn* ‘choroba nogi u konia’ Lübben 330, może też użyty przenośnie w znaczeniu topograficznym, lub n. słow. rekonstruowana jako **Świdwin*, **Świbowa*, **Świbowina*, od słow. *świba*, *świdwa* ‘dereń’. Po 1945 r. wprowadzono urzędowo n. *Świdwin*. Lit.: SHGNM V 122–37; RospSEMIG 388–9; RymNmiast 242; Breza, Zeszyty Kulickie 1, 89–100. BCz

Świdwina Górka zob. **Górka Świdwina**

Świdwinek, wś, kosz., gm. Świdwin, 3 km na wsch. od Świdwina: Auf der Feldmark der Stadt Schivelbein ist ... ein neuer Stadtheil angelegt worden ... den Namen „*Neu-Schivelbein*” erhalten hat ... die Kolonie *Neu-Schivelbein* 1840 AmtKöslin 139; Colonie *Neuschiefelbein* 1871 GemGut III 86; *Neu Schivelbein* 1885 GemLex IV 96; *Neu Schivelbein*, Ab[bau] 1913 Meyers II 296; *Neu Schivelbein* — *Świdwinek* 1947 DzUrz-

(W. Szczec. nr 5, poz. 30); *Neu Schivelbein* — *Świdwinek*, -ka, *świdwinecki* 1949 MPol nr 76, poz. 947; *Świdwinek*, -nka 1982 WUN III 432. — Nazwa niem. zestawiona, od n. mta *Schivelbein* (dziś *Świdwin*), z członem odróżniającym od przym. *neu* ‘nowy’. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świdwinek*. PS

Świdwowiec, wś, gorz., gm. Trzciel, 1,5 km na płn.-zach. od Trzciela: *Swidowiec* 1765, *Swidowiec* 1776 ASC(Trzciel, UMZ-1761–96, k. 49, 159); *Swidłowiec* 1778 KsgPoz 1148, 163; *Swidłowiec* 1782 TekiDw(7267, nr 1359); Vw. *Swidowko* 1802–03 MpGillyPr; *Swidowki* (*Swidowko*) 1823 Mützell IV 416; *Swidowki*, oder *Swidowko* 1824 Rumpf IV 156; Vw. *Schwidufke* ok. 1830 KDR nr 190; Vw. *Swidowki* 1836 MpHey(Międzyrzecz); *Schwidufke* 1839 MpRey nr 94; *Swidowke* 1845 SG XI 651; *Swidowko* fol. 1846 KsP 270; *Swidowko* przed 1874, niem. *Swidowke* 1874 WM 37; *Birkenhorst* 1881 AOVDu I 173; *Świdwowiec* al. *Świdowiec*, *Świdwówko*, folw. do Trzciela ... w najnowszych spisach urzęd. nie wykazany 1890 SG XI 651; *Birkenhorst* 1912 Meyers I 176; *Birkenhorst* — *Świdwowiec*, -wca, *świdwowiecki* 1948 MPol XXV nr 14; *Świdwowiec*, -wca 1982 WUN III 432. — Od ap. *świd*, *świdła* ‘dereń świdwa’ SW I 445, z suf. -owiec. Na pocz. XIX w. doszło do wymiany suf. na -ówko (*Świdówko*), a następnie do pluralizacji (*Świdówki*). Nazwa w takiej postaci stała się podstawą dla form zniemczonych *Schwidufke*, *Swidowke*. Na przełomie lat 70. i 80. XIX w. władze pruskie wprowadziły nową n. niem. *Birkenhorst* (nieznana autorom wydane w 1885 r. V tomu SG). Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świdwowiec*. Lit.: S Gorz 476. PS

Świdwowiec zob. **Szydłowiec** (1)

Świdwówka zob. **Niewiarów**

Świdwówko zob. **Świdwowiec**

Świdy, cz. Jankowa, dawniej wś, olszt., gm. Rychliki: *Swyden* 1287, *Sweyden* 1419 Ger 179; *Sweyden* 1437 GZ 34; *Schweyden* 1543, *Schweyden* 1579, *Schweyden* 1602–03 HAPr V 79; *Schweida* 1620 OF nr 9118, k. 27; *Schweyda* 1637 OF nr 9135, k. 4v; *Schweyda* 1685 OF nr 9183, k. [9]; *Schweide* ok. 1780 HAPr IV 375; *Schweide*, Adel. Dorf 1785 Goldb I 171; *Schweyde* 1796–1802 MpSchröt X; *Sweida*, wś 1820 Wald

175; *Schweida* ok. 1845 MpRey nr 32; *Schweide*, folw. 1889 SG X 401; *Schweide*, *Swyden* — *Świda*, folw. 1946 Ley I 85; *Schweide* — *Świda*, *Świd*, *świdzki* 1950 MPol nr A-52; *Świdy* — *Schweide*, os. 1951 Rosp 330; *Świdy* 1967 SM 1141; *Świdy* 1991 Mp-10(326.334L). — Nazwa prus. **Świd-ai* lub **Sweid-ai*, od rdzenia **swid-//***sweid-*, por. lit. *svidėti* ‘świecić się, błyszczeć, lśnić’, *svidūs* ‘błyszczący, lśniący’, dalej **swaid-* poświadczony tylko w lit. *sviesti*, *svaidyti* ‘miotać, rzucać’ Fr 953, SESmocz 620, por. też n. m. *Świdówka*, *Świdziałówka*, dziś *Nowa Świdziałówka* (pierwotnie **Swidžalaukos*), lit. n. m. *Svidėniai*, *Svida*, *Svied*’ (BūgaRR III 541), lit. n. w. *Švydiškis*. Nazwy niem. *Schweide*, *Schweida* i pol. *Świda*, *Świdy* to adaptacje fonetyczno-fleksyjne n. prus. Współcześnie n. ma charakter niestandardyzowany (PRNG). Lit.: Ger 179; PrzybBalt 295. RP

Świdziałówka Nowa zob. **Nowa Świdziałówka**

Świdziborek zob. **Świdwiborek**

Świdziłówka Nowa zob. **Nowa Świdziałówka**

Świdzińska Wola zob. **Wola Świdzińska**

Świeboda zob. **Kajetanówka** (3)

Świebodziyno zob. **Sieburczyn**

Świebodna, wś, przem., gm. Pruchnik, 5,5 km na zach. od Pruchnika: *Swiebodnya*, *Sweobodna* 1444, *Swyebowna* (!) 1445, *Swyebodnya* 1446, *Szwyebodna* 1468 AGZ XIII nr 2257, 2304, 2616, 3056, 6844; *Szwyebodna* 1487 AGZ XIX nr 343; *Swyebodna* 1507 ASK I 20, 17v; *Szwyebodna* 1508, *Swyebodna* 1510, *Swyebodna* 1515 ASK I 20, 74v, 135, 217v; *Swyebodna* 1531 ASK I 34, 369v; *Swiebodna* 1589 ASK I 20, 854v; *Swiebodna* 1628 ASK I 17, 630; z *Swieobodnej* 1657 AGZ XXI nr 120; *Swiebodna* 1714 ADP 58, k. 195; *Swiebodna* 1785 ADP 244, s. 5; *Swiebodna* 1794 Ga Sslr; *Swabodna* (!) 1851, *Swobidnia* 1860 Sch 41, 40; *Świebodna* 1890 SG XI 651; *Świebodna* 1921 Sk 13, 14; *Świebodna*, -nej, *świebodzki* 1965 UN 57, 24; gw. *śf'ybodnā*, -ny, *śf'ybocki*. — Od ap. *świeboda*//*swoboda* ‘zwolnienie od ciężarów na rzecz pana feudalnego’ Sstp IX 57, z suf. -nia, -na. Według K. Wolskiego n. może pochodzić od zawołania Gryfów — *Swoboda* (sołtys w Świebodnej w XV w. Paweł był herbu Gryf, zawołania *Swoboda*). Forma ukr. *Swobidnia*. Lit.: MakPrz 270; Borek,

Świebodów

-bn- 236; Wolski, Osadnictwo okolic Pruchnika w XV w., 1958, 16. BCz/LK

Świebodów, wś, wroc., gm. Krośnice, 7 km na pld. od Milicza: de bonis ... *Swebodow* 1358 Sommersberg III 150; *Swebedow* 1416 Heyne II 777; *Schwebedofa* 1619, *Schwibedowa* 1632 Darst XXXI 198; In villa *Swebodow* 1666/67 J I 459; *Shwebedowa*, *Shwibidowa* 1671 ASC (Milicz, U-1671–88, k. 3, 5); *Swiebodowa* 1682 Darst XXXI 198; *Schwebudowo* 1696, *Schwiebudowe*, *Schwiebudowa* 1703, *Schwiebudowe*, *Swiebudowe*, *Swibedowe*, *Schwjebedowe* 1704, *Schwibedowe*, *Schwibedowo* 1705 ASC (Milicz, U-1695–1705, k. 17v, 163, 166, 167v, 175v, 183v, 199v, 205v); *Schwibedowa* 1712 MpD-SOLs; *Schwiebedowe* 1739 MpWielOels; *Schwibedowa* 1758 Kluge, Chronik... 162; *Schwiebedawe* 1768 ZfGS XLIV 104; *Schwiebedowe* 1779 Büsching XIII 272; *Schwibedawe* oder *Schwidowe* 1787 Z VII 417; *Szwebodowo* po 1798 MpPerKI; *Schwiebedawe* 1830 Kn 712; *Schwiebedawe* (*Schwiebedowe*) 1845 K 621; *Schwiebedawe* oder *Schwidowe* 1847 Goedsche, Geschichte... 51; *Schwiebedawe* 1913 Meyers II 782; Vor einigen Jahren erhielt *Schwiebedawe* den neuen Ortsnamen *Frankenberg* 1930 Darst XXXI 173, 198; *Frankenberg* 1945 Wrzosek 14; *Frankenberg* — *Świebodów*, -owa, *świebodowski* 1947 MPol XXV nr 124; *Świebodów*, -dowa 1982 WUN III 432. — Od n. os. *Świeboda* SSNO V 379 lub od ap. *świeboda* ‘zwolnienie od ciężarów na rzecz pana feudalnego’ Sstp IX 57, z suf. -ów. Nazwa zmieniona jako *Schwiebedawe*, też *Schwidowe*. Nazwę niem. *Frankenberg* wprowadzono w latach 20. XX w.; ma ona zapewne związek z rodem *von Frankenberg* (: n. m. *Frankenberg*, zob. *Przyłęk* (9)), którego przedstawiciele piastowali funkcje urzędowe oraz posiadali liczne maj. w okręgu milickim (zob. np. Goedsche 23, 25), a nie oznacza (jak twierdzą autorzy SNGŚI) ‘góry Franka’. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świebodów*. Lit.: SNGŚI XIV 39; Goedsche, Geschichte und Statistik des Militsch-Trachenberger Kreises, 1847, 51; Kluge, Chronik der Stadt Militsch, 1909, 162. PS

Świebodzice, mto, wałb.: in *Nuburg* (1228) XIII SUr I 293, fals.; in *Numburg* (1228) XIII Sommersberg I 930, fals.; capella de *Vriburc* 1268, de

Fryburg 1279 SUr IV 297, 234; *Vriburk* 1292, circa *Friburk* 1299, in *Vriborgh* 1300 SUr VI 53, 321, 354; *Friburk* ok. 1300 CdSil XIV 94; *Friberch* 1312, *Friberch* 1315, *Fryburg* (1330) XV CdSil X 68, 73, 114; *Vriburch* 1333 Reg nr 5277; *Wroburg* 1335 Reg nr 5409; donamus et conferimus nostrae civitati *Friburg* ... more juris Franconiae et Teutonicalis 1337 Tzschoppe 545; *Friburg* 1356 CdSil XXVII 175; *Vriburk*, *Vriburg*, *Friburg*, *Vryburgk*, *Vryburk*, *Vriburgk*, *Friburgk* 1366, *Friburk*, *Vriburk* 1367, *Fryburg*, *Freiburg* 1369, *Fryburg* 1382 LandbSch nr 7, 8, 11, 14, 24, 136, 137, 32, 42, 364, 378, A83; *Freyburg* 1386, *Freiburg* 1387 LandbSch II nr 864, 371; *Fryburg* 1387 CdSil XXVII 179; *Freyberg* 1393 LandbSch II nr 1185; *Freyburg*, *Friburg*, *Freiberg* 1401, *Freyburg* 1406 LandbSch III nr 794, 1105, A24, 1823; *Freiburg* (1497) 1578 CdSil XX 126; *Freiburg* (1607) CdSil XXI 165; [łac.] *Freibergera*, [niem.] *Freiberg* 1613 HSil 15, 34; *Freyberg* 1641 Darst VI 120; *Freyburg* 1650 CdSil XXVII 275; *Freiberg* ok. 1660 MpDSScid; *Freyberg* 1666/67 J I 681; *Freiburg* 1681 CdSil XXI 240; *Freyburg* 1686 CdSil XXVII 310; *Freyburg* 1736 MpWielSchw; *Freyburg* 1785 Z V 363; *Freiburg* 1821 Rumpf I 336; *Freiburg*, auch wohl *Freyburg* u. vom Volke *Freiberg* genannt 1845 K 815; *Freiburg in Schlesien* 1871 GemLex V 130; *Freiburg*, *Frybork* 1900 Myc 24; *Freiburg Schles.* 1912 Meyers I 507; *Freiburg i. Schl.* — *Świebodzice*, -ic, *świebodzicki* 1946 MPol XXIV nr 44; *Świebodzice*, -dzic 1982 WUN III 432. — Pierwotnie n. niem. *Vriburc*, *Freiburg*, od śrwniem. *vrī*, niem. *frei* ‘wolny’ i *burc*, niem. *Burg* ‘miasto, gród’ (w XIV–XVII w. człon drugi podlegał wymianie na -*berg*, por. *Berg* ‘góra’). Najstarsze zapisy *Nuburg*, *Numburg* (sugerujące związek z niem. *neu* ‘nowy’) pochodzą z fałszyfikatu. Od XIX w. stosowano dodatkowy człon lokalizujący in *Schlesien* ‘na Śląsku’ dla odróżnienia od licznych równobrzmiących nazw. Postać *Frybork* z 1900 r. to autorska adaptacja J. Mycielskiego. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świebodzice* (z semantycznym nawiązaniem do n. niem.). Lit.: SNGŚI XIV 39; RospSEMiG 389; RymNmiast 242; CzNiem 52. PS

Świebodzin (1), wś, tarn., gm. Bolesław, 10,5 km na pñ.-zach. od Dąbrowy Tarnowskiej: *Swebodzyno* (1295) 1377 KMłp II 196; *Swebodzin*

1366 KMłp III 198; *Swebodzin* 1387 Krak uw. LV(21); *Swebodzin* 1425 SHGSd(TP 22, 486); *Swyebodzin* 1434 SHGSd(TP 20, 229); *Szweyebodzin* 1470–80 DB II 433; *Swyebodzyn* 1473 AGZ VI 168; *Szwebodzyn* 1505, *Szweyebodzyn* 1506 ASK I 7, 89v, 153v; *Swyebodzin* 1529 LR 308; *Swiebodzin* 1536 ASK LIV 12, 61v; *Swyebodzyn* 1579 ŻDz XIV 234; *Swiebodzin* 1673 ASK I 69, 241v; *Swiebodzyn* (1676)XVIII RPogMłp 350; *Szebosyn* 1779–83 MpMieg; *Swiebodzyn* 1794 Ga Ss1; *Swiebodzyn* 1802 Crusius III/2, 401; *Świebodzin* 1861–64 MpFran; *Świebodzin* 1890 SG XI 651–2; *Świebodzin* 1921 Sk XII 11; *Świebodzin*, -na, *świebodziński* 1964 UN 5, 7; gw. *śf'ebożin*, -a, *śf'ebocki*. — Od n. os. i heral. *Świeboda* SSNO V 379 (: *świeboda* 'pan hojny, szczodry' Sstp IX 57), z suf. -ino, wtórnie -in. Lit.: KSand 220. IN

Świebodzin (2), wś, tarn., gm. Pleśna, 6,5 km na pld.-zach. od Tarnowa: *Szwebodzin* 1407 SHGSd(TP 22, 112); *Swebodzin* 1409 SHGSd-(kartoteka); *Swebodzin* 1411 SHGSd(TP 34, 350); *Swebodzin* 1415 SHGSd(TP 20, 160 i 152); *Swyebodzin* 1468 SHGSd(TP 34, 550); *Swyebodzyn* 1474, *Swyebodzyna* 1476 SHGSd(TP 21, 319 i 408); *Szweyebodzyn*, *Szweyeboczyn* 1504, *Swyebodzyn* 1505 ASK I 7, 60, 62v, 93v; *Swyebodzyn* 1529 LR 109; *Swiebodzin* 1536 ŻDz XV 546; *Swyebodzin* 1581 ŻDz XIV 262; *Swiebodzin* (1629) RPobPilz 260; *Swiebodzin* (1676)XVIII RPogMłp 375; *Swiebodzin* 1779–83 MpMieg; *Swiebodzyn* 1794 Ga Ss1; *Swiebodzyn* 1855 MpKum; *Świebodzin* 1890 SG XI 652; *Świebodzin* 1921 Sk XII 35; *Świebodzin*, -na, *świebodziński* 1964 UN 15, 87. — Od n. os. *Świeboda*, z suf. -in. W XV w. też *Świebodzin*, *Świebodzina* — wahania rodz. nazwy. Lit.: KSand 220; OPilz 57. IN

Świebodzin (3), mto, ziel.: comes Gnivmerus de *Swebosin* 1302, Martini villam, prope *Swibozyn* positam 1304 KW II 206, 238; *fwebozin* (1319) CdB B I 438; *Swibzin* 1329 KW II 432; *Swibosin* 1329, *Swebosin*, Woytusch de *Suebusin* 1334, *Swebesin* 1335 Reg nr 4842, 5307, 5397, 5434; Landtsberg verfus *Schwibuffen* (1364)XV CdB A XXIV 75; in unser Stadt zu *Schwibussem* 1382 KW III 525; *Swebissen* 1397 CdSil XXIV 200; *Swebyssen*, *Swebissen*, *Swebessen*, *Swebosin* XIV–XV Knispel, Geschichte... 1; *Swebiss*

1412 CdSil XXVIII 53; *Swebossen* 1414 CdSil XXIV 19; Johanne dicto Tile de *Szwebodzyn* (1416) IuraVic nr 131; *Sweboſin* 1418, *Swebissen* 1426, *Swebissin* 1429, *Swobissin* 1433 CdSil XXIV 200, 175, 201, 4; to *schwebisfen* 1438 CdB A VI 245; oppidi *Swebefsen* ... in *Swebeffen* 1440 Presb III/1, 457; Tho *Swewiffen* 1449, tu *fwibiffen* 1460 CdB A VI 63, 65; zcw *Sweboffin* 1461, zcu *Swebuffen* 1463 CdB C II 25, 352; zu *Swibiffen* 1463 CdB A XIX 163; *Swebussen* 1469, *Swebossen* 1473 CdSil XXIV 201, 188; *Swebussin* 1474 CdSil XXVIII 119; *Schwibiffenn* 1476 CdB A XX 303; *Schwibuffen* 1478 CdB D 339; jm Crofzinfchen ... vnd gen *Swibifchen* [przym.] ... von *Swibifch* (1480) CdB B V 356; *Swibifchen* 1481 CdB C II 266; *Schwübußen* 1481 CdSil XXIV 201; *Swobsenn* ... *Swebenn* 1481 KIBres III/2, 306; *Swebiffchen*, *Swebiffen*, *Swibifchen* 1482 CdB B V 394, 399, 402; in vnser *Swybißen* [przym.], in vnsern ... *Swebifchen* [przym.], *Swibifh*, *Swibifzhenn* (1482) CdB B V 384, 387, 389, 390; [z] *Swobodina* 1486–88 Malicki 65; civitas *Swebussin* 1488 ZfGS XXII 97; *Swibissen* 1499 CdSil XXIV 202; *Schwiebuffen* 1505 CdB D 348; *Szwibissen* 1506 NLM LXXXV 160; *Swibifchen* (1512) CdB B VI 252; de *Sweyyyschyn* 1514, *Swybicen* 1516, *Schwibussen* 1518, *Swebussen* 1519 MUKr II nr 1514e/009, 1516e/142, 1518e/168, 1519e/142; *Schwebus* 1517 AKČ VI 194; *Schwibosin* 1561 MpHelwig; *Schwiebus*, *Schwiebusen* 1582 CdSil XXIV 203; *Schwiebusen*, *Schwiebusen* XVI–XVII Knispel, Geschichte... 1; *Svibisim*, *Schwibussen*, Crom. *Suebodinum* 1613 HSil 45; *Schwibußen* 1643 MpDSGlog; *Schwibosin*, *Schwibsen* 1665 Bruchman, Annales... 3; in civitate *Schwibusii*, apud civitatem *Schwibusiensem*, in *Schwibusen* 1670 J III 90, 92; in *Schwibusen*, in civitate *Schwibusii*, distat *Schwibusio*, pagum *Schwibusium* versus 1687–88 J III 321, 626, 634; *Swibusium*, *Schwibusen*, Cromero *Suebodinum*, Althamero *Suibissa*, Pancratio Vulturino *Suebisseina* 1704 HSilB I 540; *Schwibusin* 1739 MpWiel-Glog; *Schwibuß*, oder *Schwibussen*, Lat. *Svibusium*, bey dem Cromer *Suebodinum* genannt 1743 Zedler, Grosses... 487; *Schwibußsin* 1746 MpFCr; *Schwiebus* 1763 Knispel, Geschichte... 1; *Schwibus* 1783 Presb III/1, 455; *Schwiebus* 1791 Z X 481; *Schwiebus* 1807 MpNeumark V; *Schwiebus*

Świebodzina

1821 Rumpf III 83; *Schwiebus* 1913 Meyers II 782; *Schwiebus* — *Świebodzin*, -na, *świebodziński* 1946 MPol XXIV nr 44; *Świebodzin*, -na 1982 WUN III 432. — Pierwotnie *Świebodzin*, od n. os. lub heral. *Świeboda*, z suf. -in. Najstarsze zapisy oddają zapewne dłuż. zmianę *ž* > *z*, co mogło stworzyć warunki do adaptacji n. w j. niem. jako *Swiebissen*, *Schwebissen*, *Schwibussen*, *Schwibussin* itp. (później *Schwiebus*) ze szczelinową *s* w części wygłosowej, która nie występuje w późniejszych tekstach o proveniencji czeskiej ([*z*] *Svobodina* w XV w.) i polskiej (zlatynizowane *Svebodinum* w XVI w. u M. Kromera). Lit.: RospSEMig 389; RymNmiast 242; Taborska 103; Bruchman, *Annales oder Geschicht-Buch und Chronica der Stadt Züllich*, 1665, 3; Knispel, *Geschichte der Stadt Schwibus...*, 1764, 1; Zedler, *Grosses vollständiges Universal Lexicon...*, XXXVI, 1743, 487. PS

Świebodzina zob. **Świebodzin** (2)

Świebodzino, os. zaginiona, leżała w zach. Wielkopolsce, może w okolicach Buku i Tomysła: comes Gnevomirus de *Swebosin* 1302 KW II 206 (tu?); *Svebusin* 1334 KW II 1140; *Sweboczyn* 1352 KW III 21; *Swebodzino* 1403 RWlkp III nr 810; *Swebodzino* 1407 KZPozn nr 2889. — Od n. os. lub heral. *Świeboda* SSNO V 379, z suf. -in, -ino. Identyfikacja zapisów niepewna, mogą się też odnosić do śląskiego mta *Świebodzin* (3), położonego tuż przy granicy z Wielkopolską. Dotyczy to zwłaszcza pierwszego zapisu — wymieniany w dok. z 1302 r. Gniewomir jest jednym ze świadków w sprawie dotyczącej wsi Lubinicko, sąsiadującej z miastem Świebodzin. Lit.: SHGPn V 110–1. PS

Świebodzino zob. **Świebodzin** (1, 2)

Świeborczyno zob. **Sieburczyn**

Świeborowice (1), przys., dawniej wś, jel., gm. Bolesławiec, 5 km na wsch. od Bolesławca: *Swoborowiti* ok. 1300 CdSil XIV 132; *Swebirdorf* 1372 LandbSch I nr 721; *Swebirdorf* 1489, *Schwybersdorf* 1545 Wernicke, *Chronik...* 126, 199; *Schwindorf* (!) ok. 1660 MpDSlav; pagis Wolffshain, Mertenwaldt, et *Schwibendorff* 1666/67 J I 331; Drey Dörffer, Martinwaldau, *Schwibendorff* undt Wolffshain 1677, *Schwibendorff* 1687 J IV 174, 393; *Schwibendorf* 1736 MpWieJav; *Schwibendorf* 1783 Presb III/2, 507;

Schreibendorf (!) 1786 Z VI 150; *Schwibendorf* 1845 K 621; *Schwibendorf*, *Swoboszewice* 1900 Myc 48; *Schwibendorf* — *Świeboszewice* 1945 BiulZO I 47; *Schwibendorf* — *Świeborowice*, -ic, *świeborowicki* 1948 MPol XXV nr 14; *Świeborowice*, -wic 1982 WUN III 432. — Najstarszy zapis n. zapewne zniekształcony. Na podstawie późniejszych niem. form substytucyjnych *Swebirdorf* (z -e- w nagłosie) można założyć, że pierwotnie n. brzmiała **Świeborowicy*, od n. os. *Świebor* SSNO VI 217 (: *Wszebor*), z suf. -owicy. W późniejszych formach niem. suf. -owicy został substytuowany przez człon -dorf ('wieś'), zaś szereg -or- zreinterpretowany jako niem. końcówka przym. określonego -er-, która wtórnie została zamieniona na -en- (gen. pl.), co dało postać *Schwibendorf*. Niektóre opracowania (np. RegŚl I nr 807, II nr 649) z omawianą miejscowością utożsamiają zapisy *Swobisdorf* 1345, *Swabesdorf* 1348, *Swobesdorf* 1352 Schir 102, 114, 129 (oraz podobne formy z tego i innych źródeł), które prawdopodobnie odnoszą się do miejscowości *Schwoosdorf* (głuż. *Śwobicy*) na Górnych Łużycach (zob. ONSachsen II 397). Zapewne na ich podstawie J. Mycielski rekonstruował w 1900 r. postać *Swoboszowice*, a w 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świeboszewice*, którą w 1948 r. (w oparciu o najstarszy zapis) zastąpiono n. *Świeborowice*. Lit.: SNGŚl XIV 39; SGTS VII 560; Wernicke, *Chronik der Stadt Bunzlau...*, 1884, 126, 199; Dewitz, *Geschichte des Kreises Bunzlau*, 1885, 267–8. PS

Świeborowice (2), wś niezidentyfikowana, może w Wielkopolsce: Nicolao Przyborowo et Petro de *Swyeborowicze* teste 1434 KsgPoz 1, 63. — Od n. os. *Świebor*, z suf. -owice. S. Kozierowski raz identyfikował miejscowość z *Samborowicami* (Koz III 173, VIII 105), innym razem uważał za zaginioną os. w okolicach Krobi (Koz III 282). Według SHGPn V 111 nie ma pewności, że wś *Świeborowice* w ogóle istniała — możliwe, że cytowany zapis był określeniem patronimicznym (l. mn. od n. os. *Świeborowic*). Imię *Świebor* w Wielkopolsce pod koniec XIV–XV w. znane było jedynie we wsi Kolniczki, być może więc wymieniany w dok. jako świadek Piotr (łac. Petrus) jest jedynie potomkiem osoby o tym imieniu. Autorka hasła w SHGPn przypuszcze-

nia te opiera na błędnej informacji o tym, że nie ma w Polsce miejscowości o n. *Świeborowice*. Tymczasem znane są przynajmniej dwie miejscowości, które w średniowieczu tak się nazywały: *Sieborowice* w Małopolsce (w których nawet notowany jest Piotr//Pietrasz, choć nieco wcześniej, por. Petrassio de *Sweborouicze* 1397 Inscr nr 945, Petro heredi de *Sweborouicze* 1399 Ua nr 22) oraz *Świeborowice* (1) na Śląsku, których współczesna n. ustalona po 1945 r. (wg SHGPn sztuczna) opiera się na średniowiecznym zapisie *Swoborowiti* (= *Świeborowicy*). Nie można zatem wykluczyć, że cytowany zapis z 1434 r. dotyczy którejś z wymienionych wsi. Lit.: SHGPn IV 280–1, V 111; Koz III 173, 282, VIII 105. PS

Świeborowice zob. **Sieborowice**

Świeborze zob. **Wszembórz**

Świeborzewice zob. **Sieborowice**

Świeborzyce zob. **Soborzyce**

Świebotczyno zob. **Sieburczyn**

Świeca, wś, kal., gm. Odolanów, 4,5 km na pld.-wsch. od Odolanowa; aput ... Myneram alias Rudą super Szwyecz 1472 KszKość 20, 662; Pierwsza Kuznica *Świeca* rzeczona, którą funditus Nieprzyziacieli spalił, w przeszłym Roku dopiero ją JMP Starosta zbudował, y z kosztem niemałym postawił na Stawie Świeckim 1661 ASK XLVI 106, 21; *Świeca* kuznica 1673 ASK I 74, 19; *Świeca* 1739 MpWielOels; *Świeca*. Przedtym niebyło wtym mieyscu Wsi Folwarcznej tylko Kuznica teraz zaś wies obsadzona y Folwark Panski ... przy tym jest młyn ... na wodzie ze Stawow dwoch *Świeckich* 1765 Lustracje 105, 84; *Świeca* 1783–84 RejKor 748; za Folwarkiem *Świeckim*, w samey Wsi *Świecy*, Wies *Świeca*, Około *Świecy* 1789 ASK XLVI 108, 83, 108, 119; *Świeca* po 1798 MpPerKI; *Świeca* 1802–03 MpGillyPr; *Schwetz* oder *Szwieca* 1807–15 AGAD(Zb. Kart 88-9); *Świeca* (!) 1831–32 MpRey nr 133; *Świeca* 1836 MpHey(Odolanów); *Świeca* 1846 KsP 292; *Świeca* 1871 GemGut IV 132; *Schwietza* 1888 MpMbl(4472); *Świeka*, mylnie *Świeca* (!), urzęd. *Świeca* 1890 SG XI 668; *Świeca* 1913 Meyers II 919; *Świeca*, niem. *Swieca*, wś 1921 Sk X 62, 159; *Świeca*, -cy 1982 WUN III 432. — Pierwotnie była to kuźnica, usytuowana nad rz. *Świeca* (zob. pierwszy zapis), obecnie n. tę nosi db. Złotnicy, która przepływa przez wś, por. *Schwietza*

1896 Der Oderstrom... 120; Kan. *Świeca* 1934 Mp-100(42-25); Kanał *Świeca* 1998 Mp-50(M-33-24-A). M. Rudnicki wiąże hydronim z czas. *świecić* (zob. n. m. *Świecie*, *Świecko*), zapewne jednak pierwotnie była to n. kuźnicy (ponowiona na n. rz.), która istniała w tym miejscu już w XV w., a w XVII w. została odbudowana po zniszczeniu w czasie potopu szwedzkiego. Nazwę należałoby wywodzić od stp. ap. *świeca* 'sztuczne źródło światła, świeca, pochodnia, lampa' Sstp IX 58, w związku z płomieniami pieca kuźniczego. S. Kozierowski (a za nim niektórzy autorzy opracowań historycznych) z pewnymi wątpliwościami podawał dla omawianej miejscowości zapis *Swyka* 1258 KW II 600, jednak sami wydawcy źródła interpretowali go raczej jako zniekształcenie formy *Swynka*, dziś *Świniec* (KW II 601). Zapewne na podstawie wspomnianego zapisu E. Callier w SG podał n. *Świeka*, zaś n. *Świeca* uznał za błędną, co jest całkowicie nieuprawnione. W. Hensel i Z. Hilczer-Kurnatowska odrębnie traktowali kuźnicę i domniemane grodzisko *Świeca* w jej pobliżu (zweryfikowane negatywnie), do którego odnosili zapis z 1348 r. Lit.: Koz III 282; Der Oderstrom, sein Stromgebiet und seine wichtigsten Nebenflüsse..., II, 1896, 120; Rudnicki, Nazwy Odry i jej ważniejszych dopływów, [w:] Monografia Odry, 1948, 39; Hensel, Hilczer-Kurnatowska, Studia i materiały do osadnictwa Wielkopolski wczesnohistorycznej, VI, 1987, 379–80; Małyszko, Majątki wielkopolskie 3. Powiat ostrowski, 1996, 214–6. PS

Świechocin, wś, gorz., gm. Pszczew, 13,5 km na pld. od Międzychodu: *Swyrkoczino* 1475 KszPoz 20, 26v; *Szwyhoczyno* 1508, *Szwyhoczyno* 1509, *Swyhoczino* 1530 ASK I 3, 15v, 54v, 87; *Szwycorzyno* (!) 1535 ASK I 4, 52v; *Swyhoczyno*, *Szwyhoczyno* 1538 KsgPoz 80, 374–374v; *Swyhoczyno* 1553, *Swichorzini* (!) 1563 ASK I 5, 164v, 230v; *Swichoczin* 1564 InwBPozn 281; *Swihoczim* (!) 1567, *Swichorziny* (!) 1570, *Swyehoczyn* 1576, *Swiechoczin* 1577 ASK I 5, 320, 402v, 502, 701v; *Świechoczin* 1580, *Świechoczin* 1581 ASK I 6, 130, 389v; *Świechocin* 1622–24 PPozn (Tab 1, 27); *Świechocin* 1631 ASK I 118; *Świechocin* 1673, *Świechocin* 1676 ASK I 68, 1181, 1364; we wsi ... *Świechocinach* 1741 SHGPn(AAP CP 8, 174); *Swigoczin* 1778 MpPfau; *Świechocin*

Świechociny

(1779)1780 SHGPn(AAP CP 122, 5); *Świechociny* 1789 PPozn(Tab 6, 307v); *Świekocin* 1791 MpPerPn; *Swidozin* (!) 1798 HstB I 568; *Świechocin* 1802–03 MpGillyPr; *Swidozin* (!) 1821 Rumpf III 178; *Schwigozin* (*Swigocin*) 1823 Mützell IV 296; *Schwichocin* (*Swigocin*) 1836 MpHey(Międzyrzecz); *Swigocin* 1846 KsP 269; *Swichocin* (= *Schwichotschin*) 1871 GemGut IV 94; *Schwichotschin* 1885 GemLex V 82; *Świechocin* al. *Świechociny*, *Świekociny*, *Świegocin*, urzęd. *Swichotschin*, dawniej *Swichocin* 1890 SG XI 682; *Schwichotschin* 1913 Meyers II 782; *Świechocin*, niem. *Schwichotschin* 1921 Sk X 47, 159; *Świechocin*, -na 1982 WUN III 432; gw. *śwēxōcin*, -na, *śwēxōciński*. — Najstarszy zapis wskazuje na postać *Świrkocino*, od n. os. *Świrkot* SSNO V 413, z suf. -ino. Następnie notowane są formy *Świcho-cin(o)* (z niemczona jako *S(ch)wichotschin*), *Świechocin*, później też *Świekocin*, *Świgocin* (z niemczona jako *Schwigozin*), w których widoczne jest wahanie *świrk-* : *świeg-* : *świek-* : *świech-*, co mogło dotyczyć samej n. os. (por. n. os. *Świekot* SSNO V 380) lub fundującego apelatywu, por. bliskoznaczne stp. *świekotanie* ‘krótkie, wysokie dźwięki, szczebiot, swiergot’, *świrkanie* ‘cykanie, ćwierkanie’ Sstp IX 62, 63, gw. *świegotać* ‘szczebiotać’ SGPRci(kartoteka), kasz. *śwēg#otac*//*śwēk#otac*//*śwēx#otac* ‘paplać’ (Lorentz, Pomorani-sches Wörterbuch II 530). Forma *Świechocin* powstała zapewne pod wpływem n. os. typu *Świech*. W XVI–XVIII w. notowane formy pluralne (*Świcho-ciny*, *Świechociny*, *Świechociny*). Lit.: SHGPn V 111–2; PPozn 308. PS

Świechociny zob. **Świechocin**

Świechotowo zob. **Świekatowo**

Świechowo zob. **Sychowo**, **Świechów** (2)

Świechów (1), dziś *Ksawerów*, kol., dawniej wś, jel., gm. Sulików, 12 km na pld.-wsch. od Zgorzelca: *Czweckaw* 1379 (?) KOL 69; *Czweckaw* 1424, *Czwekaw* 1427 CdL II/1, 204, 466; *Zwecke* 1492 OLUrk II 13; *Zwicka* 1564, *Zwicka*, *Zwickaw* 1565 CdL V 149, 150 (tu?); *Zweckau* ok. 1720 MpWeigSup; *Zwicka* 1753 MpGoerlitz; *Zwicka* 1753, *Zwecka* 1768 KOL 69; *Zweckau* 1762 Kloss, Sammlung... 333; *Zwecke* 1845 K 781; *Zwecka* 1913 Meyers II 1243; *Zwecka*, j[etzt] *Erlbachtal* 1941 SOV 424; *Erlbachtal* — *Świechów*, -owa, *świechowski* 1948 MPol XXV nr

14; *Ksawerów* 1958 Mp-100(83.11.4); *Świechów* (*Ksawerów*) 1963 Mp-25(Zgorzelec); *Ksawerów* (*Świechów*) 1980 Mp-25(461.11); *Świechów*, -chowa, os. 1982 WUN III 432; *Ksawerów* (*Świechów*) 1986 Mp-25(461.111); *Ksawerów* (*Świechów*) (!) 1996 Mp-10(M-33-31-C-c-3); *Ksawerów*, -rowa 2001 DzU nr 153, poz. 1772. — Rok 1379 dla pierwszego poświadczenia podawany przez P. Kühnela (KOL) jest niepewny — nie pojawia się nigdzie poza tym opracowaniem, a sam zapis jest identyczny z kolejnym z 1424 r. Według W. Wenzla pierwotnie stłuż. **Zwekow*, od n. os. *Zwek*, z suf. -ow, co wydaje się wątpliwe z uwagi na fakt, że wszystkie zapisy sprzed 1945 r. raczej wykluczają z w nagłosie i przemawiają za c lub ć. Bardziej prawdopodobny jest związek z n. os. *Ćwiek* (: stp. *ćwiek* ‘rodzaj gwoźdźcia’, to ze śrwniem. *zwēc*, niem. *Zwecke* ‘ts.’) lub *Ćwik* (: stp. *ćwik* ‘krogulec’) SEMot I 48, bądź z ich łużyckimi odpowiednikami. Por. też n. mta *Zwickau* (*Zwiccowe*, *Zcwikaw* (1118)XVI, *Zwickowe* (1151)XIV, *Zwikowe* 1171) w niem. cz. Górnych Łużyc, dla której E. Eichler i H. Walther (ON-Sachsen II 677) rekonstruuja stłuż. **Cvikov-* lub **Svikov-* (zapisy z lat 1564–65 mogą odnosić się też do tego mta). Niewykluczone jednak, że chodzi tu o n. genetycznie niem. od n. os. *Zweck*, *Zwick* (: *zwęc*, *Zwecke*, zob. wyżej) Gott 630 (por. też notowaną w tych okolicach n. os. Hannos *czwecke* vnd Segemund seyn son 1419 OLUrk I/1, 198), z suf. -au niestanowiącym substytucji słów. *-ov-. W okresie administracji hitlerowskiej n. niem. *Zwecka* zmieniono na *Erlbachtal*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świechów*, którą w 2001 r. oficjalnie zmieniono na *Ksawerów* (używaną już wcześniej). Lit.: SNGŚI XI 40; Kloss, Sammlung einiger historischen Nachrichten von ... Seidenberg in Oberlausitz, 1762, 333; Wenzel, Sächsische Heimatblätter LXI/2, 93. PS

Świechów (2), wś, płoc., gm. Oporów, 4 km na ptn.-zach. od Żychlina: *Sfzechowo*, *Sfzechow* 1399 Łęcz I nr 6349; *Syechow*, *Swyechow* 1511–23 ŁLB II 494, 495; *Swyachowo* 1515, *Vszyechow* 1534, *Szuiachow* 1536, *Swiechowo* 1540, *Sviqchow* 1552, *Swiechowo* 1590 ASK I 14, 42v, 122v, 174v, 224v, 397v, 699; *Swiechow* 1661 ASK I 65, 273v; *Swiechow*, *Sniechow* (!) 1673 ASK I 74, 574v, 628; *Swiechow* 1783–84 RejKor

77; *Smiechow* od. *Swiechow* 1802–03 MpGillyPr; *Smiechów* 1839 MpKwat III 3; *Świechów* 1877 Zin II 196; *Świechów* 1890 SG XI 655; *Świechów* 1921 Sk I 54; *Świechów*, -chowa 1982 WUN III 432; gw. *śf'exuf*, -ova, *śf'exoski*. — Zapewne od n. os. *Świech* SSNO V 379 (: *Wszębqd*), z suf. -owo, -ów. Możliwe jednak też pochodzenie od n. os. *Świech* SSNO V 384 (: *Świętosław*), por. zapisy z lat 1515, 1536, 1552 wskazujące na obecność nosówki. Forma *Śmiechów* jest prawdopodobnie rezultatem adideacji do ap. *śmiech*. Lit.: SHGŁęcz II 142; Nieckula, -ov- 208. KS/PS

Świechy zob. **Zimnochy-Świechy, Żale** (2)

Świecichowo, wś, ślup., gm. Damnica, 16,5 km na pñn.-wsch. od Słupska: Antonius *Swetzkow* 1492 Stojentin 52; Clawes *Swetzkow* myt synen brodern tho *Schwetzkow* 1523 KIKr 175; *Swetzw* 1618 MpLub; Marten *Schwetzkow* zu *Schwetzk*o, Philip. Jacob zu *Schwetzk*o 1628 KIKr 276; Anton zu *Schwetzkow* 1686 Stojentin 91; *Schwetzkew* (!) 1756 KIKr 441; *Schwetzkow* 1758 APSzczec(65/16/0/60/400, s. 343); *Schwetzkow* 1779–85 RzDuma I 91; *Schwetzkow* 1789 Mp-GillyPom; *Schwetzkow* 1821 Rumpf III 83; *Swjecchovo*, *Schwetzkow* 1848 Ceynowa, Teksty... 173; *Schwetzkow* — *Świeciechowo* 1879 KętN 233; *Świeciechowo*, niem. *Schwetzkow* 1890 SG XI 665; *Schwetzkow* 1924 Mp-100(30-24); *Schwetzkow* — *Świecichowo*, -wa, *świecichowski* 1947 MPol XXV nr 111; *Świecichowo*, -wa 1982 WUN III 432; kasz.: *svjecchovo*. — Zapewne od n. os. *Świeciech* SSNO V 380 (< **Ṽšetěx̃*) lub może od *Świeczka* SSNO V 380, z suf. -ów, -owo. Nazwa zniemczona jako *Schwetzkow*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świecichowo*. Lit.: LorSNH 108; RzDuma I 91; Iwicki, PMT XI 108; Ceynowa, Teksty więzienne, 2004, 173. BCz

Świecie (1), mto, bydg.: *Zwece* (1198), *Zvece* 1209, *Swece* 1224 Perl 7, 13, 22; castro ispius *Svece* 1229 KkM 3; *Swetz*, *Sueze* 1238 Perl 55–6, 130–1; *Suecie* 1243 VPr I 56; in *Szweth* (1260)1303, in ... *Zvece* 1267 Perl 154, 181; ac *Swecie* (1267)XVI Kuj 208; *Svece* (1273) KW I 400; *Sueche* (1278)1465 Perl 257; *Sueze* 1281 KkM 24; *Swiecie* 1282, *Suiecie* 1283 CdP II 624, 626; *Suece* 1283, *Swecze* (1283)1611 Perl 329, 332; versus *Sweze* 1284 VPr I 180; in civitate ... *Swieczie* 1289 Perl 405; *Swecza* (1292), *Swetz*

1292 PU III 151, 162; *Sweze*, *Svece* (1295) KW II 110, 112; versus *Suece* 1305, *Swetz* 1309, *Zwethz* (1310)1335 Perl 568, 596, 606; *Swecz* 1313 PrUr II 65; *Schwetz* 1323 PU VII 48; in *Sfeca* (1328) PrUr II 417; stadt *Swiecz*e (1338)1592 PrUr III 132; in *Swecza* 1349 PrUr IV 387; zu *Schwecze* (1352)XVI, *Swetz* 1352, *Swecze* (1360) PrUr V 26, 27, 522; *Swecie* (1379) VPr III 182; van *Suicie* 1387, von *Svicie* (1389)1551 MWrm V 175, 200; *Swecz* (1397) VPr VI 46; de *Swecza* 1411 MWrm V 470; *Swetcze*, *Swecze* 1414–38 GZ 274; *Swecz* (1422) MWrm V 584; *Swetze* 1458 Font LV 126; *Swecze*, *Swyeczye* 1480, Item de *Swecza* 1485 Font XLI 44, 46, 267; *Swetze*, *Swetcze* 1489, *Swecze* 1491, *Swetcza* 1492 Font XLIII 4, 72, 295, 371; *Szwiecz*e, *Szwiecz*o 1493 CdP II 960, 961; in oppido *Swyecy*e 1495 Matr II nr 498; *Swetze*, *Swiecz*e 1495 Font L 197, 219; der stadt *Schwecze* 1502 Font LV 261; *Swetcze* 1506 Font LIX 295; *Swyeczye*, *Swyecze* 1511/12 VisitGn 311, przyp. 2, 322; *Swetze* 1512 Font LXVI 170; *Swiecz*e 1534 Inwwłoc 121; *Świecie* 1565 Lupom 163; pod *Świecie* ... od *Świecia* 1565 Lumalb 133, 162; in *Swiecz*a ... in *Swietza* 1570 ŻDz XXIII 174, 181; *Swiecz*e 1583, *Swiecz*e 1584, *Swiecie* 1597 Font I–III 80, 122, 340; *Swetz* 1611 Font XX 189; Villa *Świecie* regalis 1667–72 Font VI–X 456; Miasto *Świecie* 1676 Font XXII 141; miasto *Swiecie* ... *Swiecz*u ... ze *Świecia* 1759 Font XLVII 51, 326, 329; *Schwetz*, ehemals *Swet*, poln. *Swiecie* 1789 Goldb II 72; z *Swiecia* podróżny 1796 ASC(Tczew, Z-1796–1846, k. 49); *Schwetz* 1796–1802 MpSchröt XV; *Schwetz*, poln. *Swiecie* 1821 Rumpf III 82; *Schwetz* — *Świecie* 1879 KętN 111; *Świecie*, niem. *Schwetz*, urzęd. *S. an der Weischel* 1890 SG XI 655–62; *Schwetz* i/d *Weischel* 1913 Meyers II 782; *Świecie*, niem. *Schwetz* 1921 Sk XI 48, 88; *Świecie*, -cia, *świecki* 1971 UN 186, 5; gw. *śf'ięce*, też *śvece*. — Od ap. **świecie* (< **světje*), to od stp. ap. *świat* ‘świt, świtanie’ (< psł. *svět* ‘światło’, wtórnie ‘świat’ SEBor 621), z suf. *-bje (podobnie jak *kwiecie* < *kwiat*), na oznaczenie ‘miejsca silnie świecącego’, w tym wypadku ‘odbicia światła słonecznego w wodzie’, w związku z położeniem mta w dolinie Wisły i Wdy; większość miejscowości o n. *Świecie* i pokrewnych leży nad rzekami. Możliwe są jednak inne rekonstrukcje rozwoju semantycznego,

Świecie

np. *‘jasne miejsce’ > *‘polana śródleśna’, por. ros. gw. *цѣмь* ‘polana w lesie’ SRNG XXXVI 271. W j. słowen. kontynuant ap. **svěť* ma m.in. znaczenie ‘ziemia uprawna’ Bezłaj III 349. Formy *Świeć*, *Świecia* powstały wskutek zmiany rodzaju i liczby. Nazwę zmieniono jako *Schwetz* (od końca XIX w. z dodatkowym członem lokalizującym od n. rz. *Weichsel* = *Wisła*). Lit.: TrautmElb I 132; Jakus-Borkowa, PMT VIII 100–1; RospSEMIG 389; RymNmiast 243. BCz

Świecie (2), wś, jel., gm. Leśna, 9 km na płd.-zach. od Gryfowa Śląskiego: Caychow et *Sweta castris* 1329 OLUrk I/1, 33; *Zwet* 1337, *Schewete* al. *Schwerte* (1346) OLUrk I/1, 39, 385; *Swerthe* (1346) 1495 Preusker... 386; *Schewete* al. *Schwete* (1346) 1730 Calles, Series... 380; *Swete* 1379, *Swete* 1390 CdL III 48, 170; *Swethe* 1385 KOL 66; *Swerte* (1393) CdL III 228; de *Swete* 1398, de *Swethaw* 1399 KOL 66; *Swete* 1410, *Swethen* 1413, *Sweten*, *Swethe* 1414 CdL III 633, 648, 688; *Schwete* 1414 KOL 66; *Swete* 1428 CdL II/1, 491; *Swathe*, *Swethe* 1431, *Swete*, *Swethe* 1434 CdL II/2, 210, 516, 525; *Swet* 1443, *Swete* 1448 CdL IV 255, 516; *Schwete* 1459 KOL 66; zu der *Swetete* 1480, von der *Swertten* 1481 NLM LXXXV 49, 56; *Schweta* 1570, *Schwerta* 1574 OLUrk II 211, 216; *Schwerda* 1590, *Schwerta* 1595 CdL V 173, 183; wegen obervorwercks zu *Schwerta* 1599, *Niederschwerta* 1601 OLUrk II 257, 258; *Schwerta* ok. 1720 MpWeigSup; *Niederschwerta*, *Oberschwerta* 1782 Leske, Reise... 364; *Schwerta*, örtlich in Ober- u. Nieder- eingetheilt 1830 Kn 712; *Schwerta* OLausitz 1913 Meyers II 781; *Schwertburg* 1937 Verd 114; *Schwertburg* — *Świecie*, -a, *świecki* 1946 MPol XXV nr 142; *Świecie*, -cia 1982 WUN III 432. — Pierwotnie zapewne *Świeć* lub *Świecie*, o etym. zob. *Świecie* (1), zmieniona jako *Swete*, *Schwe(r)te*, *Schwe(r)ta*. Człony *Nieder* ‘dolny’ i *Ober* ‘górny’ odnosiły się do cz. wsi. Lit.: SNGŚI XIV 40; Calles, Series Misnensium Episcoporum, 1752, 38; Preusker, NLM 1834, 386; Leske, Reise durch Sachsen..., Bd. 1, Oberlausitz, 1785, 364; BenagŁuż 437–43. PS

Świecie (3), wś, tor., gm. Brzozie, 9,5 km na płn.-wsch. od Brodnicy: castri *zvininensis* 1230 KMaz I 317; contra *Swocziam* ... *Sweziam* 1291 Woel 88; *Svece* (1333) XVI PrUr II 512; contra

Swocziam ... *Swetcziam* 1378 Woel 271; *Schwetz*, inaczej *Swocia*, *Świecie*, ok. 1400 Zeit XVI 34; *Swetze* 1414 Br 159; *Swetze* ok. 1423–24 DK 106; *Swetze* 1437–38 GZ 87; Villa *Szwiezie* 1519 Matr IV/1, nr 2915; Aus dem Dorffe *Szwieca* 1570 ŻDz XXIII 55; *Świecie* 1647 Font IV 56; *Świecie* 1662 ASK I 52, 333v; villae *Świecie* 1667–72 Font VI–X 557; *Świecie*, *Szwecie* 1772/73 HAPr IV 645; *Świec* 1796–1802 MpSchröt XXII; *Świecie* 1821 Rumpf III 178; *Świece* ok. 1845 MpRey nr 49; *Świecie* — *Świecie* 1879 KętN 60; *Świecie*, niem. *Schwetz* 1890 SG XI 664; *Schwetz* 1913 Meyers II 782; *Świecie* (!), *Świecie*, niem. *Schwetz* 1921 Sk XI 6, 88; *Świecie* 1952 UW 47; *Świecie*, -cia 1982 WUN III 432. — Wieś leży w zakolu rz. Drwęca, o etym. zob. *Świecie* (1). W formach zmienionych grafem *sch* dla *ś*, *tz/lcz* dla *ć*. Lit.: SHGCh 130. BCz

Świecie zob. **Świecie Kołobrzесьkie**, **Świecie nad Osą**

Świecie Kołobrzесьkie, wś, kosz., gm. Siemysł, 13 km na płd.-wsch. od Trzebiatowa: villarum ... *Szwetie*, villam ... *Zwete* (1224), *Zwete* 1240 PU I 167, 190, 307; *Zwete* 1240 Brüg II 449; *Szuete* 1269, *Zwete* 1276 PU II 210, 320; *Zwet* 1302, in nostra civitate *Tzwed* (1306) PU IV 38, 222; *Schwet* (1329) PU VII 307; *Sweth* 1547 PomKirch II 207; *Swedt* 1618 MpLub; *Schwedt* 1784 Brüg II 449; *Schwedt* 1789 MpGillyPom; *Schwedt* 1821 Rumpf III 79; *Schwedt* 1913 Meyers II 775; *Świecin* 1945–59 Mazur II 74; *Schwedt* — *Świecie Kołobrzесьkie*, -cia -ego, *świecki* 1947 MPol XXV nr 111; *Świecie Kołobrzесьkie*, -cia -kiego 1982 WUN III 432. — O etym. zob. *Świecie* (1); wś leży nad rz. Dębosznicą. Nazwa zmieniona jako *Schwedt*. Po 1945 r. n. pierwotnie odtworzono jako *Świecin*, następnie urzędowo ustalono n. *Świecie Kołobrzесьkie* (zapewne za rekonstrukcją S. Kozierowskiego z 1934 r., zob. KozAt 22), z członem dyferencyjnym od n. mta *Kołobrzeg*. Lit.: Rzduma I 242; TrautmElb II 33; Belchneńska, PMT XIII 72; ChłKoł 153–5. BCz

Świecie nad Osą, wś, tor., gm. Świecie nad Osą, 12,5 km na płn.-wsch. od Radzyna Chełmińskiego: *Rednischen Swetze* 1351 PrUr IV 623; *Swetze* 1391 GA 561; *Schwetz*, inaczej *Poln. Schwetze*, *Szwiezie*, *Schwitz*, ok. 1400 Zeit XVI 34; *polnische Swetze* 1404 Froel I 311; *Swetze*

1411 GA 564; *Swez* 1414 Br 149; *Swecz* 1422 GA 571; *Polnische Swetze* das dorf ... die mole zcu *Swetze* ... zcur *Swetcze* 1438 GZ 99–100; *Swetze* 1449 GA 582; *Pol. Schwetz* (XV) Kętl 85; in villa *Sweczye* 1512 Matr IV/2, nr 10252; Ze wsi *Swiecie*, aus dem dorff *Szwiecie* 1570 ASK I 52, 452v, 475v; *Swiecie* 1647 Font IV 49; *Świecie* 1664 Font XXXII 473; *Świecie*, *Swiecie* 1667–72 Font VI–X 722, 732; *Świecie* 1682 Font V 28; villa *Swiecie* 1758 Lustracje 13, 127; *Schwetz* 1796–1802 MpSchröt XVI; *Schwetz* 1821 Rumpf III 82; *Schwetz* — *Świecie* 1879 Kętn 84; *Świecie*, niem. *Schwetz* 1890 SG XI 663; *Świecie*, niem. *Schwetz* 1921 Sk XI 21, 88; *Świecie* 1952 UW 50; *Świecie nad Osą*, -cia nad Osą, *świecki* 1971 UN 178, 18. — Dawniej n. zestawiona; człon *Rednischen* ma charakter lokalizujący i jest przym. od n. niem. *Redin*, *Reden*, dziś *Radzyń Chełmiński* (zob.); przejściowo też występuje człon *Polnisch* ‘polski’; człon drugi od ap. **świecie* (zob. *Świecie* (1)). Nazwa zniemczona jako *Schwitz*, *Schwetz*. Wieś leży nad rz. Osą, współcześnie n. występuje z członem lokalizującym w formie wyrażenia przymikowego *nad Osą*. Lit.: SHGCh 129–30; RospSEMig 389. BCz

Świeciechowice zob. **Świeciechów** (2)

Świeciechowo zob. **Świeciechowa**

Świeciechowska Wola zob. **Świątniki** (7a), **Wola Świeciechowska**

Świeciechów (1), wś, piotr., gm. Mniszków, 10 km na wsch. od Sulejowa: *Svescecov* (!) 1221 CdP I 23; *Specechou* (!) 1229 KMłp II 42; *Svecehov* (1242) CdP I 48; *Sweczecchow* (1308) KMłp II 213; *Sweczecchow* 1420 Sand nr 865; *Swieczecchow* 1474 Matr I nr 1223; *Szwieczecchow* 1508 ŻDz XV 481; *Swieczecchow* 1511–23 ŁLB I 627; *Swieczecchow* 1577 ŻDz XIV 293; *Swieczecchow* 1660–64 Lusand I 21; *Swieczecchow* (1676) XVIII RPogMłp 390; *Swieczecchow* 1783–84 RejKor 109; *Swieczecchow* 1791 MpPerSd; *Świecichow* 1802 Crusius III/2, 402; *Świeciechów* 1827 Tabella II 213; *Swieczecchow* 1839 MpKwat III 5; *Świeciechów* 1890 SG XI 664; *Świeciechów-Pieńki* 1933 SkBy 1708; *Świeciechów*, -chowa, *świeciechowski* 1969 UN 28, 78; gw. *śf'icexuf*, -ova, *śf'icexoski*. — Od n. os. *Świeciech* SSNO V 380 (< **Vъšetěxъ*), z suf. -ów. Forma *Świeciechów* być może hiperpoprawna (wś leży na tere-

nie beznosówkowym) lub błędna, por. też n. os. *Świeciech* SSNO V 389. Przejściowo w XX w. n. zestawiona; człon drugi *Pieńki* ponowiony z n. cz. *Świeciechowa*, zob. *Pieńki* (3a). W formie gw. zwężenie 'e > i. Lit.: KSand 202. IN

Świeciechów (2), dziś *Świeciechów Duży* i *Świeciechów Poduchowny*, dwie wsi, tarnob., gm. Annopol, 14,5 km na pñ. od Zawichostu: de *Swecehouiensi* (!) 1223 KMłp II 32; *Sweczecchow* 1325–27, *Sweczecchow* 1335–42 MVat I 159, 388; *Sweczecchow* 1346–58 MVat II 179; *Sweczecchow* 1360 ZDM I 122; *Sweczecchow* (1418)1523 ZDK II 23; *Szweczecchow* 1448 LKP 31; *Swieczecchow*, *Swieczecchow*, *Szwieczecchow*, *Szwieczecchowycze* 1470–80 DB I 193, 323, II 510; *Swieczecchow* 1510 ASK I 10, 24; *Swieczecchow*, *Szwieczecchow* 1529 LR 36, 450; *Swieczecchow* 1531 ŻDz XIV 356; *Sieczecchow* 1563 RPobLu 465v; *Sieczecchow*, *Sieczecchow* 1565 Lulu 39; *Swieczecchow* ... ze wsi *Swieczecchow* 1626 RPobLu 102; *Świeciechów* 1663 RPobLu 98; *Swieczecchow* Villa 1674 ASK I 162, 80; *Swieczecchow*, *Sieczecchow* (1676)XVIII RPogMłp 483; *Swieczecchow* 1783–84 RejKor 370; *Świeciechów* 1787 Spis 443; *Świeciechów* 1827 Tabella II 212; *Świeciechów* 1839 MpKwat V 7; *Świeciechów* 1877 Zin II 196; *Świeciechów*, wś i folw. 1890 SG XI 664–5; *Świeciechów*, wś i folw. II 1902 Przew II 204; *Swieczecchow* Rządowy i *Świeciechów Poduchowny*, dwie wsi 1903 Kurier Codzienny nr 256, 2; *Świeciechów*, wś 1921 Sk IV 35; *Świeciechów*, *Świeciechów Poduchowny*, dwie wsi 1933 DzUrz(W. Lubel. nr 22, poz. 181, s. 383); *Świeciechów Duży*, -chowa -żego, *Świeciechów Poduchowny*, -chowa -nego, *świeciechowski* 1970 UN 112, 9, 10. — Od n. os. *Świeciech*, z suf. -ów; w XV w. też wariant z suf. -owice. Postać *Sieczecchow* powstała wskutek uproszczenia *Świe-* > *Sie-*. W XVII i XIX w. poświadczona forma *Świeciechów* wynikająca ze skojarzenia z przym. *świeży*, por. też n. os. *Świeciech*. Od pocz. XX w. stosowano człony dyferencyjne od przym. *rządowy* (dawna wś, obecnie *Ś. Duży*) i *poduchowny* (dawny folw.) określające dawne stosunki własnościowe. Lit.: SHGLu III 237; KosLu 74. IN

Świeciechów zob. **Świeciechowa**, **Zychówki**

Świeciechów Duży zob. **Świeciechów** (2)

Świeciechów-Pieńki zob. **Świeciechów** (1)

Świeciechów Poduchowny

Świeciechów Poduchowny zob. **Świeciechów** (2)

Świeciechów Rządowy zob. **Świeciechów** (2)

Świecin zob. **Szwecja**, **Świecie Kołobrzesckie**, **Świecino**

Świecinki, wś, płoc., gm. Łanięta, 9 km na płn.-wsch. od Krośniewic: *Sswyeczyny duplex* 1511–23 ŁLB II 476; *Swyeczyny minor* 1534 ASK I 14, 139; *Suieczini Minor* 1564, *Swieczini minor* 1566, *Swieczini minor* 1573 ASK I 16, 241, 426, 633; *Swieczyny minor* 1576 ŻDz XIII 136; *Swieczyny utraque* 1673 ASK I 74, 617v; *Świeciny* 1827 Tabella II 213; *Swiecinki* 1867 ASC(Grochów, UMZ-1867, k. 16v); *Swieczinek* 1877 Zin II 198; *Świecinki*, kol. 1890 SG XI 666; *Świecinki*, -nek 1982 WUN III 433. — Od n. m. *Świeciny* (zob.), z członem odróżniającym od łac. przym. *minor* ‘mniejszy’. Później n. uległa uniwerbizacji przy pomocy dem. suf. -ki. Efemerycznie występuje forma singularna *Świecinek*. KS

Świecino, wś, gdań., gm. Krokowa, 15 km na zach. od Pucka: villam ... *Swezín* 1281, *Sweczín*, *Swecin* (1283)1303, *Swetzin* (1283), *Swecin* 1291 Perl 282, 322, 325, 430; *Swecin* 1295, *Swecyno*, *Swecino* 1301, *Sweczín* 1310 Perl 473, 482, 530, 531, 598; *Sweczyn* 1323 CdP II 680; *Swecyn* 1333 PrUr II 524; *Sweczemo*, *Sweczyn*, *Sweczín* 1342 PrUr III 308, 364, 375; *Swetzin* 1403 Zeit IV 123; dorffe *Schwetzin* 1462 SRP IV 593; *Swieczin* 1570 ŻDz XXIII 258; *Swieczyno*, *Sweczino*, *Sweczyno* 1596 Font I–III 306, 309, 310; *Sweczino* 1659 MpLangau; *Świecino* 1687, *Świeciło* (!) 1702 ABMK LXXXIV 138, 210; *Schwetzin* 1796–1802 MpSchröt IV; *Schwetzin* 1821 Rumpf III 83; *Swjeceno*, *Schwetzin* 1848 Ceynowa, Teksty... 178; *Schwetzin* — *Świecin* 1879 KętN 47; *Świecin* al. *Świecino*, niem. *Schwezin* 1890 SG XI 665; *Świecin* (kasz. *Svjecéno*, niem. *Schwetzin*) 1899 Ramułt 49; *Schwetzin* 1913 Meyers II 782; *Świecino*, niem. *Schwetzin* 1921 Sk XI 40, 88; *Świecin* (*Schwetzin*) 1925 Krzep 114; *Świecino*, -na 1982 WUN III 433. — Nazwa niejasna. Może od n. os. *Świeca* SSNO V 379 (w średniowieczu poświadczona na Pomorzu) lub ap. *świat* ‘świt, świtanie’ (< psł. *svěťb* ‘światło’, wtórnie ‘świat’ SEBor 621), z suf. -in. Wieś leży nad rz. Czarną i w pobliżu dwóch jezior (zob. też *Świecie* (1)). Lit.: SHGPG VII 88; Zeit IV 81; TrautnElb I 132;

Treder, PMT III 83; Łuszczyńska, PMT V 92; Ceynowa, Teksty więzienne, 2004, 178. BCz/RSz

Świeciny, wś, płoc., gm. Łanięta, 8 km na płn.-wsch. od Krośniewic: *Szweczini*, *Swecini* 1389, 1399 Łęcz I nr 1405, 1522, 4626; *Szweczini* 1399 Łęcz II nr 6372; *Sswyeczyny duplex* 1511–23 ŁLB II 476; *Swyeczyny Maior* 1534 ASK I 14, 138v; *Suieczini*, *Suieczyny Maior* 1564, *Swieczyny*, *Swieczyny maior* 1566, *Swyeczyny*, *Swieczini maior* 1573 ASK I 16, 179v, 241, 370, 426, 561, 633; *Świeczyny*, *Swieczyny maior* 1576 ŻDz XIII 82, 136; *Swieczyny utraque* 1673 ASK I 74, 617v; *Swieczyny* 1783–84 RejKor 73; *Swieczyny* 1793 MpPerŁęcz; *Świeczyny* 1798 HstB III 213; *Swyeczyny* 1802–03 MpGillyPr; *Swieczyny* 1808 ASC(Grochów, UMZ-1808–1809, k. 1); *Świeciny* 1827 Tabella II 213; *Swieczyny* 1839 MpKwat II 3; *Swieczyny*, wś i folw. 1877 Zin II 198; *Świeciny* 1890 SG XI 688; *Świeciny* 1921 Sk I 53; *Świeciny*, -cin 1982 WUN III 433; gw. *śf’iećiny*, -ćin, *śf’iećijski*. — Może od ap. *świat*, z suf. -iny. Wieś uległa podziałowi, stąd w XVI w. n. z członem od łac. przym. *maior* ‘większy’ dla odróżnienia od n. m. *Świeciny Minor*, zob. *Świecinki*. Forma *Świeciny* powstała zapewne wskutek adideacji do przym. *święty*. Lit.: SHGŁęcz II 143. KS

Świeciny Maior zob. **Świeciny**

Świeciny Minor zob. **Świecinki**

Świecki Ostrów zob. **Ostrów Świecki**

Świecko, wś, gorz., gm. Słubice, 5,5 km na płd.-wsch. od Słubic: ville *Sweyt* 1354 CdB A XXIII 64; ville *Suuetz* (1354) Gercken V 46; vnters dorfs *Swetig* (1506) CdB A XX 100; *Swetig* das dorff, *Schwetig* 1516, *Schwettig* 1525, *Schwedke* 1538 CdB A XXIII 398, 404, 434, 465; *Schwedt* 1539 CdB C III 461; *Swetigk* ok. 1550 CdB A XX 334; *Schwetigk* 1608 Eickstedt 257; *Schwetko* 1768 MpLusInf; *Schwetzig* 1807 MpNeumark III; *Schwetig* 1821 Rumpf III 82; *Schwetig* 1913 Meyers II 782; *Schwetig* — *Świecko*, -ka, *świecki* 1947 MPol XXVI nr 37; *Świecko*, -ka 1982 WUN III 433. — Nazwa przekazana w różnych formach ziemczonych, może pierwotnie *Świeck(o)*, od ap. *świat* ‘świt, świtanie’, z suf. *-bsk(o), na oznaczenie ‘miejsca silnie świecącego’, w tym wypadku ‘odbicia światła słonecznego w wodzie’, w związku z położeniem wsi przy ujściu Ilanki do Odry. Po 1945 r. usta-

lono urzędowo n. *Świecko*. Lit.: SGorz 477–8; MuckeNM 109; Kozierowski, Symbolae grammaticae in honorem Ioannis Rozwadowski II, 1928, 368. BCz

Świdrówka zob. **Świdrówka**

Świedziebna, wś, tor., gm. Świedziebna, 14 km na pñn.-wsch. od Rypina: *Swedzebna* (1356)1557, *Swyedzebna* 1434 CdP II 722, 860; *Swedzebna* 1449 AC III nr 9; *Swydezbna* 1453 KkM 216; *Swedzebna* 1453, *Swyedzebna* 1515 AC III nr 24, 386; *Ssyedzebna* 1535, *Swyedzebna* 1539, *Swyedzebna* 1541 ASK I 30, 136v, 213v, 258v; *Szwiedzebna* 1564 ŻDz XII 306; *Swiedziebna* 1573 ASK I 30, 511v; *Swiedziebna* 1662 ASK I 65, 319; *Swiedziebna* 1784 MpPerPł; *Swiedziebno* 1789 Borucki 49; *Swiedziebno* 1802–03 MpGillyPr; *Świedziebna* 1827 Tabella II 213; do Dóbr *Świedziebny* 1826 Gazeta Warszawska nr 139, 2058; *Swiedziebno* 1839 MpKwat III 1; *Świedziebna* 1890 SG XI 669; *Świedziebna* 1921 Sk I 159; *Świedziebna*, -ni, *świedziebieński* 1971 UN 183, 33; gw. *Śfiedziwnia*, -ni, *śfiedziwieński* UN(mps) 183, 52. — Nazwa niejasna. Najstarsze zapisy wskazują na pierwotną formę *Świedziebna*, utworzoną za pomocą suf. *-bna od nieznanego ap. **świedźba*. Jeśli jednak przyjąć, że pierwotną formą była *Świdziebna* (por. pierwszy zapis z 1453 r.), podstawą n. mógłby być ap. **świdźbie*, collectivum od *świdba* ‘dereń świdwa’ Sstp IX 57 (zob. *Świbie*). Niewykluczone też, że istniała w tym miejscu gw. forma *świdźba* ‘ts.’, występująca w gwarach północnopolskich (Pracki, PF VI 266), z palatalizacją na wzór formacji z suf. *-bba, np. *swadźba*. Jedynym problemem tego wyjaśnienia jest nieregularne obniżenie artykulacji *i* > *e* w pierwszej sylabie. Jest to jednak jedyna hipoteza z przekonującą semantyką podstawy, bo nazwy z formantem *-bn- do XIV w. były tworzone w zdecydowanej większości od ap. odnoszących się do roślinności, zwierząt i cech terenu (Borek, -bn- 344–6). A. Bańkowski podejrzewa pochodzenie od ap. **świebioda*/**świebied-* (wariantu *świeboda*, dziś *swoboda*, analogicznie do *ślebad*/**ślebioda*). Pierwotna n. brzmiałaby **Świebiedna*, wtórnie z metatezą *b* : *d*. Inne hipotezy odwołują się do podstaw związanych ze światłem, pierwotnie hydronimicznych, choć rzek w tej okolicy brak. Formalnie możliwe jest pochodzenie od ap.

**świedźba* < **świećba* ‘światłość, świecenie’ (< **svěťba*, por. cz. *svěťba* ‘świecenie’ F. Š. Kott, Česko-německý slovník..., III, 1882, 794). Rzadki wyraz straciłby u użytkowników związku z czas. *świecić*, stąd nie pojawiła się oczekiwana forma **Świeciebna*. Według S. Rosponda n. powstała wskutek spolszczenia izolowanej na tym terenie n. bałt., wywodzonej od pie. **svid-* ‘o świetle, jasności’, por. lit. *svidùs* ‘jasny, błyszczący’, *svidėti* ‘świecić się’. W XVIII i XIX w. przejściowa zmiana rodz. na nijaki, następnie wymiana suf. na -nia, por. BańMorf 82. Forma gw. z przejściem *b* > *w*. Lit.: SHGDobrz(materiały) 186; Bańkowski, SIOc XLIV 4; Borek, -bn- 291; RospSEMiG 389–90. KS/MD

Świedzin zob. **Wszedzień** (2)

Świegocin, cz. wsi Korzenna, dawniej wś, nowosąd., gm. Korzenna: *Swigocyn* 1520 SHGKr (GS 1, 135); *Śvigocin* 1529 LR 42; *Swygocyn* mh. 1779–83 MpMieg; *Swiegocyn* 1794 Ga Ss1; *Swiegocin*, wś 1802 Crusius III/2, 402; *Swiegocin* 1855 MpKum; *Swiegocyn* 1859 MpChrz; *Swigocin* 1861–64 MpFran; Korzenna (i *Świegocin*), wś 1883 SG IV 436; *Świegocin*, przys. 1886 Bigo 191; *Świegocin*, wólka od Korzenny 1890 SG XI 668; *Świegocin*, przys. 1921 Sk XII 14; *Świegocin* 1962 Mp-25(Nowy Sącz); *Świegocin*, -na 1964 UN 9, 50; gw. *śig#ocin*, -a, *śig#ocki*. — Pierwotnie *Świgocin*, od n. os. **Świgota* (: *świgać* ‘śmigać’), por. nazw. *Świgot* RymSEN II 587, z suf. -in. Wtórnie *Świegocin* (rozszerzenie artykulacyjne). W formie gw. uproszczenie *śv* > *ś*. Lit.: PSąd I 118; Białkowski, PHist XII 95; Korusiewicz, Almanach Sądecki XXI 162–91. IN

Świegocin zob. **Świechocin**

Świejki zob. **Rytówek**, **Szwejki** (1, 2, 3)

Świejki Małe zob. **Szwejki** (1, 3)

Świejki Wielkie zob. **Szwejki** (1, 3)

Świekatowo, wś, bydż., gm. Bukowiec, 15,5 km na pñn.-wsch. od Koronowa: villam *Sechotouo* 1277 Perl 244; *Secochow* 1325–26 Lor X 173; *Secathow* 1326/27 PrUr II 383; *Schwekatowa* ok. 1400 Lor X 173; *Schwekatowo*, *Szechotowo* 1413 Krie 318; *Swiekotowo* po 1527 Vlad XI 74; *Siechotowo* 1534, *Siechotowko* ok. 1534 Inwwłoc 121; do *Siechothowa* 1565 Lupom 169; *Sziechotowa* 1570 ŻDz XXIII 194; *Siekotowo* 1583, *Siekothowo*, *Siekatowo*, *Ssiekothowo*, *Sziekothowo*

Świekocin

1584, *Siekothowo*, *Siekotow* 1597 Font I–III 86, 123, 127, 138, 247, 367, 368; *Świekotowo*, *Swiekotowo* 1642 Font XVI–XIX 192; *Swiekotowo* 1648 RP 180; *Siekatowo* 1649 ABMK LXXXIV 112; *Siekotowo* 1649, *Siekatowo* 1669, *Siekotow* 1676 MS 307; *Swiekotowo* 1662 ASK I 52, 258v; *Świekotowo* 1682 Font V 115; *Swiekatowo* 1682, *Swiekotowo* 1686–87 MS 307; *Świekatowo* 1687 ABMK LXXXIV 158; *Schwenkotowo* oder *Świekotowo* 1789 Goldb II 205; *Schwekatowa* 1796–1802 MpSchröt XV; *Szēkatowo* ok. 1860 MpReyPr(Kulm); *Szwekatowo* — *Świekatowo* 1879 KętN 112; *Schwekatowo* 1913 Meyers II 778; *Świekatowo*, niem. *Schwekatowo* 1921 Sk XI 51, 88; *Swiekatowo* (*Schwekatowo*) 1925 Krzep 114; *Świekatowo* 1952 UW 57; *Świekatowo*, -wa, *świekatowski* 1971 UN 186, 35; gw. *sfikatovo*. — Pierwotnie *Świekotowo*, od n. os. *Świekot* SSNO V 380, z suf. -owo. Forma *Siekotowo* to skutek uproszczenia nagłosowej grupy spółgłoskowej *Świe-* > *Sie-*, *Siechotowo* mieszania głosek *k* i *ch*, a *Siekatowo* przejścia *o* > *a* spowodowanego być może ucieczką od harmonii wokalicznej. Wcześniej badacze za pierwotną uważali postać *Świechotowo* i łączyli ją z nienotowaną n. os. **Świechot* (: *Świech* SSNO V 379, VII 260). Lit.: SHGPG IV 96–7; Jakus-Borkowa, PMT VIII 100; Kęsikowa, PMT II 140. BCz

Świekocin zob. **Świechocin**

Świekotki, wś zaginiona, graniczyła z Piotrowem, cz. Poznania: pro se Dobeslaum et Mirosławem de *Swekotky* 1386, *Swecotki* 1388 Lek I nr 56, 376; Pecho de *Swekotky* 1389, Nicolaus *Swekoczsky*, Nicolaus de *Swekotki* 1391, naswecotcha napotraszewe 1400 RWlkp I nr 64, 106, 242, 454; *Swekothki* 1400, *Swecothky* 1416 RWlkp II nr 127, 459; newnosła wszekotki 1416, newnosł wszwekotky 1417 RWlkp I nr 807, 921; *Swyecotky* 1420 RWlkp II nr 637; *Swyekohtky* 1422 RWlkp V nr 358; *Schwekowo* (1422)1423 KW V 327; *Swyekohtky* 1423 RWlkp I nr 1151; *Swetohty*, *Swetohtky* (!) (1436) KW X 52; *Swekotky* ... [z] *Swyekotk* 1437 RWlkp I nr 1589; Nicolai de *Swyecoczino*, Nicolaus de *Swyecothky* 1440 KszPoz 14, 60, 60v; de *Swecothky* 1443 AC II nr 1169; unus tantum kmetho, duo ortulani et thabernator in *Swyekohtky* 1502 AC I nr 944; *Szwyekohtky* 1508, *Swyekohtki* deserta 1510 ASK I 3, 7n, 254; vil-

larum et hereditatum Pyothrowo et *Szwyekohtki* ... *Swyekohtki* 1514 KszPoz 28, 135; *Szwyekohtky* deserta 1563 KsgPoz 20, 219v; cum hereditatibus desertis Rzym et *Swiekotki* 1614 KsgPoz 32, 415v; [pustki Kołdrab i *Swiekotki*] 1701 TekiDw(2199, nr 1140 III). — Od n. os. *Świekotka* (: *Świekot*), w l. mn., por. Nicolaus *Swekotka* 1387 RWlkp I nr 18, contra Nicolaum *Swekot* 1392, Sandziwogius *Swekot* 1396 Lek I nr 1317, 2177 (zob. też SSNO V 380). E. Callier (a za nim SG XI 669) mylnie utożsamiał omawianą miejscowość z wsią *Świętniczki* (zob.). *Świekotki*, od XVI w. określane jako opustoszałe, ostatni raz wzmiankowane były na pocz. XVIII w. Zapewne na podstawie zapisów dla zaginionej wsi po 1945 r. n. *Świekotki* nadano przys. na zach. od Reska na Pomorzu Zachodnim (*Gottliebshof* — *Świekotki* 1949 MPol nr 29, poz. 445). Lit.: SHGPn V 112–7; PPozn 305; GórnRWlkp 28; NGPozn 119; Callier, Akta grodzkie poznańskie z lat 1386–1399 pod względem geograficznym, 1889, 41. PS

Świekotowo zob. **Świekatowo**

Świełbo zob. **Świełubie**

Świełgów zob. **Świełgów**

Świełigowo zob. **Świełigów**

Świełigów, wś, kal., gm. Ostrow Wielkopolski, 5 km na zach. od Ostrowa Wielkopolskiego: de *Smyelugewo* (!) ... *Swyelugetsky* 1425, *Swyeligowo* 1447 Koz III 283; *Swyelugetowo* 1472 KsgPoz 8, 172v; villa ... *Swyelugetowo* 1495 KsgPoz 11, 133; *Swyelugetowo* 1496 KsgPoz 7, 210; *Swyelugetowo* 1501 Koz III 283; *Swyelugetowo* 1505 KsgPoz 13, 89; *Szwielingowo*, in villis ... Jaskolky posesionata et *Swyeliugowo* desertam 1553 KsgPoz 19, 136, 137v; *Svelugowo* des. 1583 Koz III 283; *Swielingowo* (1584) TekiDw(1077, nr 5); *Swieligowo* (1595) TekiDw(638, nr 2); *Swieligowo* 1623 KsgPoz 37, 439; *Swieligowo* 1636 KsgPoz 41, 663v; *Swielugow* (1671) TekiDw(4224, nr 15); *Swielugowa* 1673, *Swielugowo* 1674 ASK I 74, 19, 145; *Swielugowo* 1688 APPozn(Tab 13, 12); *Swieligow* 1700 TekiDw(3551, nr 154); *Swielugowo* 1783–84 RejKor 749; *Swielugów* 1788 Büsching XXII 68; Wieś *Świełigow* ... *Swielgow* 1789 MKI(Tab 22, 87); *Swielugów* po 1798 MpPerKI; *Swielugow* 1802–03 MpGillyPr; Z *Swieligowa* 1818 APPozn(53/3452/0/4/1, k. 10); *Swielugow* 1821 Rumpf III 178; *Swielugow* 1836 MpHey-

(Odolanów); *Swielugow* 1846 KsP 295; *Swielugow* 1885 GemLex V 160; *Świeligów* 1888 KorEccl 117; *Świeligów* al. *Świeligowo*, urzęd. *Swilugow* (!) 1890 SG XI 669; *Swielugow* 1913 Meyers II 919; *Świeligów*, niem. *Swielugow* 1921 Sk X 62, 159; *Świeligów*, -gowa 1982 WUN III 433; gw. *śvel'guf*, -gova, *śvel'igofski*. — Początkowo zapewne *Świelugowo*, od n. os. *Świelug* (Iohannes *Swyeluk* 1499) SSNO V 380, z suf. -owo. Antroponim uznawany jest za niejasny. A. Bańkowski (SlOc XLII 6) wyprowadzał go z wcześniejszego **Świelig* (: **ligati* 'wiązać'), przy czym opierał się na chronologii zapisów dla n. m. (*Świeligowo* 1447, *Świelugowo* 1501), nie znając najstarszego zapisu z 1425 r., który potwierdza wygłosowe -*lug*. Z kolei SEMot I 315 w nagłosie dopatruje się pierwotnego *Wsze-*, zaś w części wygłosowej (również tylko na podstawie form toponimu) oboczności (*lug-* : *lig-*, por. stp. *ligać* 'wierzgać, kopać', pol. gw. *lugać* 'łać, padać; bić; ciężko pracować'). Nie odrzucając żadnej z tych interpretacji, warto zwrócić uwagę na odnotowaną już przez S. Kozierowskiego (Koz III 283, SlOc VIII 258) kwestię oboczności -*lug-* : -*ling-* (a nawet -*lung-*), którą w pojedynczych formach z XVI w. (*Szwielingowo*, *Świelingowo*) można by uznać za wynik błędnego *u* jako *n*, gdyby nie fakt, że występuje ona nierzadko w fundującej ją n. os., por. Iohannes *Swyeluk* 1499 KsgPoz 12, 48v, *Swyelug* 1508–13 Koz III 283, Mathias *Swyelugk* 1533 KsgPoz 16, 617, Stanislaus *Szwielink* Cotharbski 1539 KszKal 25, 532v, Stanislaus *Szwielung* Cotharbski 1563 KsgPoz 20, 289, Stanislaus *Swieling* Cotharbskj, Andreas *Swieling* Cotharbski 1564 KsgPoz 20, 377–377v, Stanislaus *Czieluch* Kotarbsky 1565 ASK I 13, 109. Dopuszczając możliwość innego niż wielkopolskie pochodzenia n. os. (ewidentnie przydomka), powstaje pytanie, czy obecność -*in-*, -*un-* obok -*u-* nie jest śladem nosówki (z *læg* : *lug*, dłuż. *lug* czy psł. **lēgti*, *lēgati*) lub też czy nie mamy tu do czynienia z adaptacją niem. n. os. *Schwieling* (notowanej w Niemczech jeszcze w XIX w.) > **Świelag*//*Świelug* (por. np. stp. n. os. *Firlag*, *Frlag* < niem. *Fierling* czy *Niblag*, *Niwlag* < niem. *Niebelung*/ling, *Neweling*). PS

Świelino, wś, kosz., gm. Bobolice, 15 km na płn.-zach. od Bobolic: *Swallin* 1495 LorSNH 108; *Swallin* 1508–36 TrautmElb I 94; dorpper

Swellin vndt Glineke 1528, dorp *Swallin* 1536, *Swellyn* 1537, *Swallin* 1538 Kleist 248, 263, 266, 269; *Schwellin* 1554 PomKirch II nr 128a, 309; *Schwellin* 1572 KIKr 214; *Schwellin* (1616) XVIII APSzczec(65/16/0/60/460, s. 37); *Swollin* 1618 MpLub; *Schwellin* 1633, *Schwellin* 1671 Kleist 462, 536; *Schwellin* 1789 MpGillyPom; *Schwellin* 1804 KIKr 457; *Schwellin* 1843 MpRey nr 29; *Schwellin* 1896, 1936 MpMbl(1964); *Schwellin* — *Świelino*, -na, *świeliniński* 1947 MPol XXVI nr 37; *Świelino*, -na 1982 WUN III 433. — Zapewne od n. os. **Świela*, z suf. -in, ta skrócona od n. os. typu *Świesław*, *Świerad* SSNO V 380–2, por. też nazw. *Świel*, *Świela* (: *świela* 'podkład'), *Szwiel* (: niem. n. os. *Schwelle*, średniem. *swëlle* 'nagniotek, opuchlina') RymSEN II 564. W niem. zapisach substytucyjnych wahanie *e* : *a* : *o*, geminata -*ll-*. R. Trautmann uznaje n. za niejasną. Lit.: TrautmElb I 94; RzDuma I 140; Belchnerowska, PMT XIII 72. BCz

Świelubie, wś, kosz., gm. Dygowo, 11,5 km na pld.-wsch. od Kołobrzegu: *Suelube* 1159, *Szwelube* 1184, *Swelube* 1208–19 PU I 48, 126, 187; *duas villas Poblote et Szwelube* 1267 PU II 179; *Swelube* 1310 PU IV 445; *Svilebe* 1317, *Swilube* 1318, *Swilubbe* 1320 PU V 344, 369, 509; *Zwilubbe* 1327 PU VI 84; *Tzwilubbe* 1356 RzDuma I 178; *Swilup* 1618 MpLub; *Zwilipp* 1732 Woken, Beytrag... 76; *Zwilipp*, *Zwilip* 1768 CPT I 7, [Anhang] 31; *Zwilip* 1780 MpSchmettau; *Zwielipp* 1789 MpGillyPom; *Zwilipp* 1819 OVCösslin 20; *Zwielipp* 1821 Rumpf III 383; *Zwielip* 1836 MpUMbl 605; *Zwilip*, auch *Zwielipp* geschrieben 1867 BerghausPom III/1, 273; *Zwilipp* 1913 Meyers II 1245; *Świelub*, *Świelbo* 1945–59 Mazur II 72; *Zwilipp* — *Świelubie*, -bia, *świelubskie* 1947 MPol XXV nr 111; *Świelubie*, -bia 1982 WUN III 433. — Od n. os. *Świelub* SSNO VII 260 (< **Sveljubъ* : **Wbšeljubъ*), z suf. *-je. Nazwa zniemczona jako *Zwielipp*, *Zwilipp* (A. Belchnerowska błędnie podaje zapis z 1819 r. jako *Zwilupp*). Po 1945 r. przejściowo używano n. *Świelub* (zapewne na podstawie rekonstrukcji w KozAt 22), *Świelbo*; urzędowo ustalono n. *Świelubie*. Lit.: TrautmElb I 51; RzDuma I 178; Belchnerowska, PMT XIII 72; ChlKoł 156–7; Woken, Beytrag zur Pommerischen Historie, 1732, 76. BCz

Świelugowo zob. **Świeligów**

Świługów

Świługów zob. **Świługów**

Świemice zob. **Świnice (3)**, **Świnice Kaliskie**

Świemino, wś, kosz., gm. Biesiekierz, 7,5 km na pñ.-wsch. od Karlina: de *Swemyn* 1276 PU II 320; *Schwennin* (!) 1555 PomKirch II nr 128a, 294; *Schwemmin* 1565 KIKr 211; dorff *Schwemmin* (1616)XVIII APSzczec(65/16/0/60/460, s. 42); *Schwemyn* 1618 MpLub; *Schwemin* 1789 MpGillyPom; *Schwemmin* 1804 KIKr 469; *Schwemmin* 1843 MpRey nr 29; *Schwemmin* 1938 MpMbl(1964); *Schwemmin* — *Świemino*, -na, *świemiński* 1947 MPol XXV nr 111; *Świemino*, -na 1982 WUN III 433. — Od n. os. *Świema* SSNO V 381, z suf. -in(o). Nazwa zniemczona jako *Schwemmin*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świemino*. Lit.: TrautMElb I 175; RzDuma I 140; Belchnerowska, PMT XIII 72. BCz

Świemirowo, cz. Sopotu, dawniej wś, gdań.: *Swemirowe*, *Zumoroue* (1209)1260, villam *Swemirowo*, *Swonnowo* (ok. 1224), *Swimirovo* (1245), *Swemirowe* ok. 1260 Perl 13, 22, 79, 159; *Smurino* (!) 1283 Font XVI–XIX 341; *Swimirovo* (1295) Perl 475; *Swemirov* 1316, *Svemirow* (1316)XV, *Swemirow* 1333 PrUr II 111, 112; versus *Smiraw* 1594 Font XX 66; *Szmirow* 1599 Font I–III 484; Carlcckau et *Smirau* 1736 Font XX 436; *Schmierau* 1789 Goldb II 57; *Schmierau* 1821 Rumpf III 50; *Schmierau* — *Świemirowo* al. *Siemirowo* 1879 KętN 47; *Świemirowo* al. *Siemirowo*, niem. *Schmierau* 1890 SG XI 669–70; *Schmierau*, Ab[bau] 1913 Meyers II 732; *Świemirowo*, -wa, *świemirowski* 1949 MPol nr 92, poz. 1105; *Świemirowo* 2000 Mp-50(N-34-50-C); gw. *smirow^o*, *seńmerow^o* Lor 120. — Od n. os. *Świemir* SSNO VI 220 (: *Wszemir*), z suf. -owo, -owe. Nazwa zniemczona jako *Smirau*, *Schmierau*. Postać *Siemirowo* powstała w wyniku uproszczenia nagłosowej grupy spółgłoskowej *Świem-* > *Siem-*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świemirowo*, współcześnie jednak figuruje jako niestandardyzowana (PRNG). Lit.: TrautMElb I 41; Kęsikowa, PMT II 128. BCz

Świnice zob. **Świnice Kaliskie**

Świennice zob. **Świnice Kaliskie**

Świepietnica zob. **Siepietnica**

Świepietnicy zob. **Siepietnica**

Świeprawice zob. **Sieprawice (1, 2)**

Świeprawice Minor zob. **Sieprawki**

Świeprawicy zob. **Sieprawice (1)**

Świeprawki zob. **Sieprawki**

Świerad zob. **Tropie (1)**

Świeradowo zob. **Szaradowo (1)**

Świeradów-Zdrój, mto, jel.: *Flynzberge* 1559 Bergemann, Flinsberg... 7; *Flynzberg* 1582, *Flyntzberg*, *Flinßberg*, *Flinißberg*, *Flehensberg* 1595–1696 Fabri, Geographisches... 413–4; iuxta pago *Fegesbeutel* unterm Hohwalde 1600 Schwenckfeld 357; *Flienßbergk*, im *Flinßberge*, *Flinsberg*, *Flinsbergk*, Ausm *Flinsberge*, Daß Dorf *Flinßbergk* oder *Fehbeutel* 1605 Junker 7, 12, 13, 22, 24, 27; *Fegebeutel*, *Fehebeutel*, *Fegißbeutel*, [dial.] *Fahbottel* 1637–39 Fabri, Geographisches... 413; *Fegebeutel*, [dial.] *Fabattel* 1637–39 Bergemann, Flinsberg... 7; *Fegebeutel* ok. 1660 MpDSLav; *Flinßberg* 1668, *Flinsberg* 1677, *Flinsberg* 1687 J IV 53, 145, 348; *Flinsberg* 1736 MpWielJav; *Flintzberg* 1739 Bergemann, Flinsberg... 39; *Flinsberg* 1779 Büsching XIII 259; *Flinsberg*, s[eu] *Flynzberg* 1783 Presb III/2, 398; *Flynzberg* oder *Flinsberg* 1783 Fabri, Geographisches... 407; *Flinsberg* 1786 Z VI 115; *Flinsberg* 1830–33 MpRey nr 150; *Flinsberg* 1845 K 132a; *Bad Flinsberg Isergeb.* 1912 Meyers I 96; *Whyńsk*, *Wieniec Zdrój*, n. przejściowe 1945–46 PJęz 1992, 226; *Bad Flinsberg* — *Świeradów Zdrój*, -a, *świeradowski* 1946 MPol XXIV nr 44; *Świeradów-Zdrój*, -dowa-Zdroju 1982 WUN III 433. — Nazwa niem. *Flinsberg* ponowiona z n. góry, por. *Flinzberg*, die Abendburg 1600 Schwenckfeld d3v; auff der Ober Abendburg am *Flintzberge* 1625 Schickfus; *Flinberg* (!) oder Abendburg ok. 1660 MpDSLav; *Weise Flinsberg* 1736 MpWielJav; *Weisse Steinrücke* (*Weisse Flins*) 1885 MpMbl(5158), dziś *Izerskie Garby* (Abendburg to sąsiednie Zwalisko). Oronim od niem. *Flins* ‘krzemień’ DWB III 1801 i *Berg* ‘góra’ (przegląd innych, niewiarygodnych objaśnień n. m. *Flinsberg* w pracy E. Zycha, 1992). Autorzy SGTS podają błędną informację (powielaną później w licznych publikacjach, m.in. u Zycha), że n. m. *Flinsberg* była wzmiankowana po raz pierwszy w 1524 r. Błąd ten wynika z nieuważnej lektury opracowań niem., w których liczba 1524 odnosi się nie do roku, a do wysokości w stopach (niem. *Fuss*) nad poziomem morza, por. m.in. „Flinsberg ... Seehöhe 1524 F.” (1830 Kn 152),

„Flinsberg ... 1524 F. über der Ostsee” (1845 K 132a). W XVII w. oboczna n. niem. *Fegebeutel* o żartobliwym charakterze, związana z powstałą tu w 1550 r. karcz. — w j. niem. wyraz *Fegebeutel* (: *fegen* ‘czyścić, opróżniać’, *Beutel* ‘sakiewka’) mógł oznaczać osobę rozrzućną, złodzieja lub też pazernego karczmarza (DFD, DRW III 445, Bergemann 7 (zob. też *Wieśnica*, dawniej *Fegebeutel*, *Fehebeutel*). Na mapie z ok. 1660 r. obok n. *Fegebeutel* widnieje też n. *Flinsberg Kessel*, która odnosi się do dzisiejszej wsi *Kotlina* (zob. Malende 50). W 1946 r. w miejsce przejściowych n. *Whyńsk*, *Wieniec Zdrój* wprowadzono urzędowo n. *Świeradów Zdrój* (obecnie pisownia z łącznikiem). Lit.: SNGŚI XIV 41; RospSEMig 390; Zych, Rocznik Dolnośląski XII 271; Zych, PJeż 1992, 224–7; Fabri, Geographisches Magazin Bd. 2, H. VIII, 1783, 407, 413; Bergemann, Flinsberg und seine Heil-Quellen, 1827, 7, 39; Malende, Über Benennung und Einteilung der Sudeten in früheren Zeiten, 1890, 22–7, 50; Junker, Urbarium der Herrschaft Greiffenstein von 1605. Ort Flinsberg, 2005, 7, 12, 13, 22, 24, 27. PS

Świeradzice zob. Sieradzice

Świerchowa, wś, krośn., gm. Dębowiec, 9,5 km na pld. od Jasła: *Schirchowa* (1365)1502 CdPI 230; *Syrchowa* 1423 Hel II nr 1875; *Sierchowo* (1440) ZDM V 418; *Sierchowa* (1441) ZDM VI 340; *Schirchowa* 1470–80 DB I 497; *Syerchowa* 1529 LR 223; *Szyrkowa* 1531 Matr IV/1, nr 5899; *Syrkowa* 1564 Lukrak I 125; *Swirchowa* 1581 ŻDz XIV 115; *Swierchowa* 1629 RPobKr 262; *Swierzchlowa* 1662, *Swiersowa*, *Swierchowa* 1674 ASK I 68, 169, 354, 694; *Swierzchlowa* (1676)XVIII RPogMłp 104; *Swierchowa* 1680 Rej 287; *Swierchowa* 1765 Żyd 425; *Dzierżawa Osiek Swierkow* 1770 BK(915, 15); *Szirchowa* 1779–83 MpMieg; *Swierkowa* 1794 Ga Ss1; *Swierkowa* 1802 Crusius III/2, 403; *Swierchowa* 1861–64 MpFran; *Świerchowa* 1890 SG XI 670; *Świerchowa* 1921 Sk XII 17; *Świerchowa*, -wej, *świerchowski* 1965 UN 58, 176; gw. *śf’erxovoll* *śerxovo*, -y, *śf’erzoski*//*śerxoski*. — Pierwotnie *Sir(z)chowa*, od n. os. **Sirch* lub **Sirzch* (: *Siro-sław* SSNO V 79), z suf. -owa, też -owo i rozwojem grupy -ir(z)- > -er(z)-. Późniejsza n. *Świer(z)-chowa* powstała być może przez adideację do ap. *świerk*, dial. śl. *świerch* SGPrei(kartoteka), na co

mogą wskazywać formy *Świerków*, *Świerkowa* z przełomu XVIII i XIX w. W podstawie notowanej w XVII w. postaci *Świerzchlowa* tkwi zapewne ap. **świerchla*, utworzony analogicznie do **świerkla*, zob. *Świerkla*, *Świerkle*. Lit.: RBiecz 49; LJas 588. IN

Świercowskie, wś, opol., gm. Pokój, 15 km na pld.-wsch. od Namysłowa: *Schwiercowskie* 1865 Triest 1285; *Schwiercowskie*, kol. 1871 GemGut V 305; *Schwierkowske* 1874 AmtOppeln 165; *Schwierkowske* (*Swierczowski*) 1885, *Schwiercowske* 1895, *Schwierkowske* 1905 GemLex VI 348, 353, 262; *Schwierkowske*, cz. wsi 1913 Meyers II 1913; *Świercowskie* (*Schwierzowski*) 1920 Prus 72; *Schwierczowski* 1934 SOV 286; *Dammwiese*, fr. *Schwirzowski* 1934–37 OÄSchl I 8; *Dammwiese* — *Świercowskie*, -ego, *świercowski* 1948 MPol nr 59, poz. 363; *Świercowskie*, -kich, przys. 1982 WUN III 433; *Świercowskie*, -kich, przys. wsi Domaradz 2013 DzU poz. 200; *Świercowskie*, -ego, *świercowski* 2024 DzU poz. 1931. — Nazwa ponowiona z n. ter., por. *Schwierzowsky*, Acker 1859 StŚI XXVI 304. Dotychczas wywodziło ją od nazw. *Świerc*, wydaje się jednak, że ma ona związek z n. sąsiedniej wsi *Świerców* (3). Wątpliwości budzi jednak forma *Schwierkowske*, która może wskazywać na związek z ap. *świerk*, collectivum *świercze*, zob. *Świercze* (2), być może jednak powstała ona w wyniku adideacji. W okresie administracji hitlerowskiej wprowadzono n. niem. *Dammwiese* (wraz ze zmianą n. Domaradza: *Dammratsch* na *Dammfelde*). Po 1945 r. przywrócono n. *Świercowskie*. Lit.: SNGŚI XIV 41; BorGŚI 146; Sochacka, RKJWr V 171; Sochacka, StŚI XXVI 304. PS

Świercz zob. Krzelów (1)

Świercza zob. Siercza

Świerczanka zob. Świerczyna (1)

Świercze (1), wś, opol., gm. Olesno, 3 km na wsch. od Olesna: *Schonwalde* ok. 1300 CdSil XIV 102; z *Sywald* 1710, de *Szenwaldt* 1712, de *Schenwald* 1713, de *Sinwaldt*, ex *Sinwald* 1732 ASC- (Olesno, UMZ-1660–1732, k. 415, 425, 430, 609, 614); *Schönwald* 1736 MpWielOppol; *Schönwald* 1740 CdSil XXI 277; *Schönwald* 1779 Büsching XIII 302; *Schönwalde* 1783 Z II 192; *Schönwald*, *Sywołd* 1830 Kn 694; *Schönwald*, *Szywołd* 1845 K 605; *Szywołd* 1886 Musialik, Historia miast... 35; *Szywołd*, *Schönwald* 1900 Myc 49; *Szywołd*

Świercze

— *Schönwald* 1939 Prus 71; *Schönwald* — *Świercze*, -a, *świercki* 1948 MPol XXV nr 59; *Świercze*, -cza 1982 WUN III 433. — Dawniej *Schönwald*, od niem. *schön* ‘piękny, ładny’ i *Wald* ‘las’. Polska adaptacja fonetyczna *Szywald*, też z mazurzeniem *Sywald*, *Siwald*, *Sywold* (tu także ze śl. *á > o*). Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świercze*. Lit.: SNGŚI XIV 42; BorGŚI 74; Musialik, Historia miast i parafii śląskich. Obrowiec-Ostropa (rkps), 1934–43, 35; CzNiem 55. PS

Świercze (2), cz. Rybnika, okresowo wś, kat.: Colonie *Swirczy*, *Swircz* 1865 Triest 760, 1286; *Swirzy* 1871 GemGut V 353; *Swierce* 1884 MpMbl(5977); *Swiercze* ok. 1893 KDR nr 520; *Swierce*, grupa domów 1913 Meyers II 919; *Świercze* (*Świerciniec*), wś 1927 SkKam 74; *Świercze*, os. 1933 SkBy 1708; *Świercze*, os. 1967 SM 1142; *Świercze*, *Świercz* 1982 WUN III 433. — Od ap. **świercze* ‘las świerkowy, świerczyna’ (: *świerk*), por. *brzezcie*, *dąbie*, też n. ter. *Świercze*, las zaginiony w pobliżu Jarocina (per silvam *Swiercze* 1783–91 Koz V 376–7). W XX w. oboczna n. *Świerciniec* (= *Świerczyniec*), od ap. *świerczyna* ‘las świerkowy’, z suf. -ec. Miejscowość leży na płd. skraju lasu świerkowo-sosnowego. Jeszcze przed powstaniem kol. znajdował się w tej okolicy młyn o n. *Świerczyna*, por. *Schwarzina* (!) 1809 MpAtSchl 23; *Swierczina* oder *Mosnik* 1830 Kn 768; *Świerczina* oder *Mosnik-Mühle* 1845 K 672; *Moschnik-Mühle* 1865 Triest 760; *Mosnik* al. *Mwierczina* (!) 1885 SG VI 710 (obecnie jest to cz. Rybnika o zwyczajowej n. *Mośnik*). PS

Świercze (3), wś, siedl., gm. Trzebieszów, 7,5 km na pñn.-wsch. od Łukowa: *Swyrce* 1529 LR 417; *Swiercze* 1552 ŻDz XIV 391; *Swyrce* 1564, *Szwierce* 1580 ASK I 33, 646, 701; *Swircze* 1603 WPar 131; *Swiercze* ... z *Swierczow* 1620 RPobLu 169; Wies słachecka *Swierce* 1674 ASK I 72, 53v; *Swierze* (!) 1683 WPar 48; *Swiercze* 1786 MpPerLu; *Swircze* 1787 Spis 427; *Swierszcze* 1801–04 MpHeld; *Swircze* 1802 Crusius III/2, 406; *Swiercze* 1827 Tabella II 213; *Swiercze* 1839 MpKwat VI 8; *Swierszcze* 1859 MpChrz; *Świercze* 1877 Zin II 196; *Świercze* 1890 SG XI 670; *Świerszcze* 1899 Cat 88; *Świercze* 1902 Przew II 205; *Świercze*, -czów, *świerczewski* 1970 UN 115, 20. — Od n. os. *Śwircz*//*Świercz* SSNO V 410 (: *śwircz*,

świercz ‘świerszcz’ Sstp IX 63), w l. mn. Niewykluczone jednak pochodzenie od nienotowanego ap. **świercze* ‘las świerkowy, świerczyna’. W XIX w. odnotowany wariant *Świerszcze* z nawiązaniem do nowszej postaci ap. *świerszcz*, która upowszechniła się od XVIII w. (SEBor 623). Lit.: SHGLu III 35; KosLu 74. IN

Świercze zob. **Borki-Świercze**, **Czerniec** (1), **Świercze-Koty**, **Świercze-Siółki**, **Świercze-Wochny**

Świercze-Bąbały zob. **Świercze-Wochny**

Świercze-Koty, dziś *Świercze*, wś, ciech., gm. Świercze-Koty, 9 km na pñn.-zach. od Nasielska: *Swirczewicze* (1414)1456, *Swirczewo* (1416)1456 MK 3, 3 i 111; *Siwircze* 1423, *Swircze* 1424 Zakr I nr 8, 12; *Szwyrcewiczce*, *Swirczewicze*, *Swirczewo* 1430, *Swiercze*, *Swircze* 1432 MkM II nr 625, 430; *Szwyrceuice*, *Szwirczewo*, *Szwircze* 1434, *Swircze* 1436 Zakr II nr 37, 38, 635, 2314; *Swyrce* (1466) SHGMz(Ep. 5, 181–181v); *Swyrce* (1476) SHGMz(Ep. 13, 12); *Swircze*, *Swirczewo* (1477) SHGMz(Ep. 10, 168 i 170); *Swercze* 1507 MK 18, 262v; *Szwyrce* Joannis Simonis, ... Roslani Koth 1530 ASK I 43, 583; *Swiercze* omnes 1576 ŻDz XVI 318; *Swiercze kothy* et kurky 1591 ASK I 43, 864; *Swerce* 1662, *Swierce Koty* 1673, *Swiercze koty* 1674 ASK I 66, 211v, 242v, 277–277v; *Swiercze* 1783 MpPerMz; *Swiercze koty* 1827 Tabella II 213; *Świercze Koty* 1839 MpKwat IV 2; *Świercze Koty* 1890 SG XI 670; *Świercze-Koty* 1921 Sk I 134; *Świercze-Koty*, *Świercz-tów* 1982 WUN III 433; *Świercze*, *Świercz*, *świerczewski* 1986 MPol nr 9, poz. 64. — Od n. os. *Śwircz* (por. Ian *Swircz* 1424 Zakr I nr 394, Janek de *Swircze* 1435 Zakr II nr 1123), z suf. -ewice, -ewo oraz w formie pluralnej, bezsufiksальной. Przez cały XV w. obserwujemy wahanie tych form, wtedy też pojawiają się postaci ze zmianą -iR- > -eR-. Od XVI w. n. zestawiona *Świercze-Koty*; człon drugi od n. os. *Kot* (por. zapis z 1530 r.), w formie pluralnej. Współcześnie n. zmieniono na *Świercze*. Lit.: ZMaz 363; RospSEMig 390. UB

Świercze-Kurki zob. **Świercze-Wochny**

Świercze-Siółki, wś, ciech., gm. Świercze-Koty, 8 km na pñn.-zach. od Nasielska: *Silki* 1545 SHGMz(ZG 7, 125); *Szilkowska* meta 1562 SHGMz(ZG 2, 1069v); *Swiercze* omnes 1576 ŻDz

XVI 318; *Swiercze Bogusy Siolki* 1783–84 RejKor 528; *Świercze ścioki* (!) 1827 Tabella II 213; *Świercze Siolki* 1839 MpKwat IV 2; *Świercze Siolki* 1890 SG XI 670; *Świercze-Siolki* 1921 Sk I 134; *Świercze-Siólki* 1952 UW 32; *Świercze-Siólki*, *Świercz-lek* 1982 WUN III 433. — Dawniej *Silki*, od n. os. *Silka* SSNO VI 378, w formie pluralnej. Później *Świercze-Siólki*; o członie pierwszym zob. *Świercze-Koty*, człon drugi od nazw. *Siolek* RymSEN II 426, w formie pluralnej. UB

Świercze Wielkie zob. **Świercze-Wochny**

Świercze-Wochny, kol. włączona do wsi Świercze, dawniej wś, ciech., gm. Świercze-Koty: *Swiercze Bemboły* 1562 SHGMz(ZG 2, 1069v); *Swiercze omnes* 1576 ŻDz XVI 318; *Swiercze Magna*, *Swiercze kothy et kurky* 1591 ASK I 43, 864; *Wies Swiercze Wielkie*, *Swierce Wochny*, *Swierce Bombały* 1673 ASK I 66, 243–243v; *Swiercze Nochmy* (!) 1783–84 RejKor 529; *Swiercze wochy* 1827 Tabella II 213; *Świercze Wochny* 1839 MpKwat IV 2; *Świercze Wochny* 1890 SG XI 670; *Świercze-Wochny* 1921 Sk I 134; *Świercze-Wochny*, *Świercz-Wochn* 1982 WUN III 433. — W XVI w. trzy obiekty identyfikowane ze Świerczami-Wochnami: *Świercze-Bęboły*//*Bq-bały*, *Świercze-Kurki* i *Świercze Magna*//*Wielkie*; o członie pierwszym zob. *Świercze-Koty*, człon drugi od n. os. *Bqbała* AntrP I 224, *Kurek* SSNO III 204, w l. mn., oraz od łac. przym. *magnus*, pol. *wielki*. W XVII w. pojawia się n. *Świercze-Wochny*//*Wochy*; człon drugi od n. os. *Wochno*, *Woch* SSNO VI 157, w l. mn. W 2005 r. kol. włączono do wsi Świercze, a n. zniesiono (por. DzU nr 264, poz. 2208). Lit.: AtMz 225. UB

Świerczek (1), wś, kiel., gm. Mirzec, 6 km na płn.-wsch. od Skarżyska-Kamiennej: *Swierczek* 1597, *Swierczek* 1598 AtSd(kartoteka); ex Villis *Swierczek*, Zdziechow, Jankowice 1631 AGAD(1/218/0/-/12, k. 92); *Swierczek* 1663 ASK I 65, 66; *Świerczek* 1783–84 RejKor 274; *Swierczek* 1791 MpPerSd; *Swierczek Wąchockie* 1801–04 MpHeld; *Swierczek* 1802 Crusius III/2, 406; *Swierczek* 1827 Tabella II 213; *Swierczek* 1839 MpKwat IV 6; *Świerczek* 1890 SG XI 670; *Świerczek* 1921 Sk III 26; *Świerczek*, -czka, *świerczkowski* 1966 UN 20, 31. — Od ap. *świerczek* (: *świerk*) ‘mały świerk’. Por. też n. os. *Świerczek* SSNO V 411 (: *świrszczek*, *świersz-*

czek ‘świerszcz’ Sstp IX 64). Na pocz. XIX w. notowana n. zestawiona z członem od n. m. *Wqchock*. Lit.: KopKiel 58. IN

Świerczek (2), wś, rad., gm. Szydłowiec, 4 km na płn.-wsch. od Szydłowca: *Szwyrcek* 1470–80 DB II 523; *Swyerczyk* 1564–65 Lusand 190; *Swierczek* 1569 ŻDz XIV 309; *Swierczek* 1663 ASK I 65, 67; *Swierczek* 1783–84 RejKor 336; *Swierczek* 1791 MpPerSd; *Swierczek* 1827 Tabella II 213; *Swierczek* 1839 MpKwat IV 6; *Świerczek* 1877 Zin II 196; *Świerczek* 1890 SG XI 670; *Świerczek* 1921 Sk III 51; *Świerczek*, -czka, *świerczkowski* 1970 UN 34, 27. — W n. poświadczona zmiana -iR- > -eR-. Efemerycznie w XVI w. *Świerczyk*. Lit.: KSand 202–3; KopRad 102. IN

Świerczeniowy Pień zob. **Świerczyniec**

Świerczew zob. **Świerczewo** (1, 1a)

Świerczewice, wś zaginiona, leżała w dawnym pow. sandomierskim, przy ujściu Radomki do Wisły: *Suircevice* 1256 KMłp II 105; *Suiercowice* (1354) KMłp III 93. — Od n. os. *Śwircz*//*Świercz* SSNO V 410 (: *śwircz*//*świercz* ‘świerszcz’), z suf. -ewice, -owice. Niewykluczona identyfikacja zapisów z wsią *Świerze Górne* (zob.). Lit.: KSand 202; RymPatr 64. IN

Świerczewice zob. **Świerkówiec**

Świerczewiec zob. **Świerkówiec**

Świerczewo (1), os., dawniej wś, bydg., gm. Żnin, 5 km na zach. od Żnina: *Swircevo* 1265 KW I 364; *Swerczewo* 1399 Lek II nr 1295; *Swrczewo* ... *Szwrczewo* ... *Swierczewo* 1411 RWłkp V nr 200; de *Szwyrzewo* 1415 RWłkp I nr 886; de *Swirczewa* 1440 KW V 633; *Swyrczewo* 1448 KsgPoz 3, 46; *Szwirczew* 1498 AC II nr 722; *Swyrczewo*, *Swyrczowo* 1511/12 VisitGn 291, 298; in villa sua deserta *Swyrczyvo* ... villam *Swyrczewo* 1524 KsgPoz 16, 42v; *Swierczewo* 1548 MKI(B 143, 260); Vw. *Swierczewo* 1839 MpHey(Wągrowiec); *Świerczewo* 1846 KsP 529; *Świerczew*, folw. 1890 SG XI 670; *Swierczewo* 1913 Meyers II 919; *Świerczewo*, folw. 1921 Sk X 129; *Świerczewo*, -wa, cz. wsi Słębowo 1971 UN 192, 34; *Świerczewo*, -wa 1982 WUN III 433; gw. *śf'erčevo*, -va. — Od n. os. *Śwircz*//*Świercz* SSNO V 410, z suf. -ewo, efemerycznie też -ew, -owo. Miejscowość już w 1524 r. określana była jako opustoszała wś, odrodziła się jako folw. w XIX w. Lit.: MKI 1239. PS

Świerczewo

Świerczewo (1a), cz. Poznania, dawniej wś: villam ... *Svirchevo* 1235 KW I 159; *Swirczewo* 1398 Lek I nr 2730; *Swirczewo* 1414 KW VII 530; *Swerzewo* 1432 SHGPn V 117; *Swirczewo* 1461 ARP I nr 910; *Swyrczewo* 1467 SHGPn V 117; ville *Swyrczewo* 1490 AC I nr 802; *Szwyrzewo* 1508, *Szwyrzewo*, *Szwyrzewo*, deserta 1510 ASK I 3, 4v, 249v, 249; *Swyrczewo* 1510 NKs 98; *Swyrczewo* 1516 SHGPn V 117; sine pascuis ville *Svirchevo* deserte, ville deserte *Swirczewo* 1520 AC I nr 1096, 1099; *Swierczewo* 1570 NGPozn 119; *Swierczewo* 1580, Pabyanowo ... ibidem *Swierczewo*, deserta 1581 ASK I 6, 101, 362v; Pabyanowo ... *Swierczyna* deserta eiusdem 1583 ASK I 4, 650; *Swierczyna* 1673, *Swierczyna* desertatis 1674 ASK I 68, 1164, 1345; *Swyrczewo* 1716 NGPozn 120; *Swierczewo* deserta 1783–84 RejKor 705; *Swierczewo* 1846 KsP 340; *Świerczew* al. *Świerczewo* 1890 SG XI 670; *Swierczewo* 1913 Meyers II 919; *Świerczewo* 1921 Sk X 77; *Świerczewo*, -wa 1966 UN 93, 5, 8. — Pierwotnie *Świ(e)rczewo*, efemerycznie (w 1510 r.) też *Świrczewo*. W XVI–XVII w. notowane również postaci *Świerczyna*, *Świerczyna* powstałe w wyniku wymiany ekwiwalentnych sufiksów posesywnych -ew > -ina, -ino (zob. BańMorf 94–6). Miejscowość włączono do Poznania w 1940 r. Lit.: SHGPn V 117–8; PPozn 307; NGPozn 119–20. PS

Świerczewo (2), wś, szczec., gm. Nowogard, 5 km na płn.-zach. od Nowogardu: *Schwarzow* 1325 RzDuma II 54; *Zwerzowe* 1438 TrautmElb II 58; *Swartzow* 1540 PomKirch II nr 62a, 26; *Swarsow* 1618 MpLub; *Schwartzow* 1628 RzDuma II 54; *Schwarzow* 1789 MpGillyPom; *Schwarzow* 1834 MpUMbl 964; *Schwarzow* — *Świerczewo*, -wa, *świerczewski* 1947 MPol XXV nr 111; *Świerczewo*, -wa 1982 WUN III 433. — Pierwotnie zapewne **Świerczow*, od n. os. *Śwircz*//*Świercz* lub ap. *świercz*//*świerszcz*, z suf. -ow(o). W zgermanizowanych zapisach adideacja do niem. *schwarz* ‘czarny’, por. analogiczne zjawisko w hasle *Świerczewo* (3). Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świerczewo*. Lit.: TrautmElb II 58; RzDuma II 54. BCz

Świerczewo (3), cz. Szczecina, dawniej wś: *Swerzow* 1253 PU I 679; *Schwertzow* 1297 PU III 318; *Swartze* 1540 PomKirch II nr 65, 103; *Swantzow* 1618 MpLub; *Schwartzow* 1628 KIKr

295; *Schwanzo* (!) 1773 RzDuma II 54; *Schwarzow* 1789 MpGillyPom; *Schwarzow* 1827 MpUMbl 1149; *Schwarzow* — *Świerczewo*, -wa, *świerczewski* 1947 MPol XXV nr 111; *Szczecin-Świerczewo* — *Stettin-Schwarzow*, przedm. 1951 Rosp 322; *Świerczewo*, -wa 1982 WUN III 433. — Pierwotna n. **Świerczow*, potem adideacja do niem. *schwarz* ‘czarny’. Po 1945 r. nadano urzędowo n. *Świerczewo*. Lit.: TrautmElb II 58; RzDuma II 54. BCz

Świerczewo zob. **Hłomcza, Jabłonka** (8)

Świerczków, cz. Tarnowa, dawniej wś: *Swirczow* 1415, *Swerczkow* 1427, *Swirczkowa* 1430 SHGSd(TP 20, 153, 195 i 196); *Swyrczkow* (1436) ZDM II 225; *Swirczkow* (1449) XVI Sng V 14; *Swyrczkowicze* 1450 SHGSd(TP 24, 459); *Swierczkow* 1467 SHGSd(TP 22, 152); *Swirczkow* 1470–80 DB I 421; *Szwyrzczkow* 1474 SHGSd(TP 21, 319); *Szwyrzczkow* 1502 SHGSd(TP 24, 529); *Swyrczkow* et Wolya, *Szyrczkow* (!) 1504, *Swyrczkow* 1505, *Szwyrzczkow* 1506 ASK I 7, 52, 63, 94v, 156; *Zwyrczkow* 1518 SHGSd(TP 22, 448); *Swyrczkow* 1525 ASK I 8, 123; *Swyerczkow*, *Swyrczkow* 1529 LR 56, 263; *Swirczkow* 1530 ASK I 8, 285; *Swierczkow* 1536 ŻDz XV 499; *Swyrczkow* 1552 ASK I 8, 400v; *Swyerczkow* 1581 ŻDz XIV 263; *Swierczkow* (1629) RPobPilz 264; *Swierczkow* 1790 MpGL VIII; *Swierczkow* 1802 Crusius III/2, 403; *Swierczków* 1855 MpKum; *Świrczków* 1886 Bigo 191; *Świerczków*, wś 1890 SG XI 670–1; *Świerczków*, wś 1921 Sk XII 35; *Świerczków* 1961 Mp-25(Tarnów); *Świerczków*, -kowa 1982 WUN III 433; gw. *śf'erčkuf*, -ova. — Od n. os. *Świrczek*//*Świerczek* SSNO V 411 (: *świrszczek*, *świerszczek* ‘świerszcz’ Sstp IX 64), z suf. -ów. W XV w. efemerycznie także warianty z suf. -owa (o ile nie jest to forma dop.) i z suf. -owice. W 1929 r. obszar gm. Świerczków i Dąbrówka Infulacka (brak hasła w NMPol II) połączono w jedną gm. o n. *Mościce* (MPol nr 148, poz. 384; n. nadana na cześć ówczesnego prezydenta RP Ignacego Mościckiego), którą w 1951 r. przyłączono do Tarnowa (DzU nr 35, poz. 272). Lit.: OPilz 57–8. IN

Świerczonka zob. **Świerczyna** (1)

Świerczowice zob. **Świerczewice**

Świerczów (1), dziś *Świerczów* i *Świerczów Mały*, dwie wsi, oraz *Świerczów Duży*, cz. Świer-

czowa, okresowo wś, kiel., gm. Stąporków, ok. 15 km na wsch. od Skarżyska-Kamiennej: *Swierczow* 1662 ASK I 67, 138; *Swierczow* Wies 1673 ASK I 67, 330v; *Swierczow* 1791 MpPerSd; *Swirczow* 1801–04 MpHeld; *Świerczów* 1877 Zin II 196; *Świerczów* al. *Świerczek* (!), wś 1890 SG XI 671; *Świerczów*, wś 1902 Przew II 205; *Świerczów*, wś 1921 Sk III 49; *Świerczów Duży*, wś, *Świerczów Mały*, kol. 1933 SkBy 1708; *Świerczów*, *Świerczów Mały* 1961 Mp-25(Końskie); *Świerczów*, -czowa, *świerczowski*, wś, *Świerczów Duży*, -czowa -żego, *Świerczów Mały*, -czowa -lego, dwie cz. *Świerczowa* 1966 UN 24, 41; *Świerczów*, -czowa, *Świerczów Duży*, -czowa -żego, *Świerczów Mały*, -czowa -lego 1982 WUN III 433, 434. — Od n. os. *Świercz* SSNO V 410 lub od ap. *świercz* 'świerszcz' Sstp IX 63, z suf. -ów. W XX w., w związku z podziałem wsi, n. z członami odróżniającymi od przym. *duży*, *mały*. Lit.: KopKiel 70.

IN
Świerczów (2), wś, leszcz., gm. Niechlów, 14 km na pñ.-wsch. od Głogowa: Lubnone castellano de *Swirchow* 1300 SUr VI 338; *Sverczow* 1307 Reg nr 2928; dy dorfer ... dy myt iren eygen namen also heysen *Swirczow* Grosen Karow Zabŷn 1375 GrMark I 191; *Swirza* 1399 ZfGS XXXIII 392; *Swircza* 1418 Heyne I 708; pago *Swirczow* 1580 J III 1; *Tschwirtschen* 1643 MpDSGlog; *Tschwirtschen* 1670, *Tschwirtschen* 1679 J III 114, 192; *Schwirtzen* 1713 ASC(Żabin, U-1713–33, s. 3); *Tschwirtschen* 1739 MpWielGlog; *Tschwirtschen* 1791 Z X 427; *Tschwirtschen* (vom polnischen Cwierci) 1845 K 699; *Tschwirtschen*, *Ćwierci*?, zapewne *Śwircze* 1893 SG XII 585; *Tschwirtschen*, *Świeża* (!) 1900 Myc 86; *Hortingen*, fr. *Tschwirtschen* 1934–37 OASchl I 17; *Hortingen* — *Świerczów* 1945 BiulZO I 39; *Hortlingen* — *Świerczów*, -owa, *świerczowski* 1948 MPol XXV nr 14; *Świerczów*, -czowa 1982 WUN III 433. — Od n. os. *Śwircz*//*Świercz* SSNO V 410 (: *świercz*, *świercz* 'świerszcz' Sstp IX 63), z suf. -ów. Nazwa zmieniona jako *Schwirtzen*, *Tschwirtschen*. Zapisy *Swirza*, *Swircza* to zapewne również niem. formy substytucyjne (-ów > -au > -a) typowe dla niem. dial. śląskiego. Pochodzące z XIX w. pol. formy *Ćwierci*, *Śwircze*, *Świeża* to próby rekonstrukcji n. na podstawie zapisów źródłowych.

Nazwa niem. *Hortingen* została wprowadzona w okresie administracji hitlerowskiej. W 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świerczów*, zastąpioną później n. *Świerczów*. Lit.: SGŚI XIV 43. PS

Świerczów (3), wś, opol., gm. Świerczów, 13 km na pld. od Namysłowa: *Swirschow* (1294) XIV SUr VI 117; Item in [villa] *Swoyrzow* (!) v marce. Item in opido *Swirczow* est decima campestris ok. 1300 CdSil XIV 65; in *Schwerzowe* 1314 CdSil III 36; Peczeko de *Swercza* (1351) GrMark II 31; *Swirczow* 1353 LandB 139; *Swirczow*, *Swirschaw* (1385–95) K 622; *Swirtschau* (1412) RegGŚI II nr 133; *Swirschczaw* 1421–25 Darst III 221; *Schwirtschaw* (1443)XIX, *Swirczaw* 1450 RegGŚI II nr 549, 623; *Swirczaw* 1488 CdSil XIV 173; *Swierz* ... In *Swierc* 1666/67 J I 502; *Swierc* 1710, *Swierc* 1718, *Swirtz* 1721, *Swiertz* 1723, *Swirtz* 1733, *Schwürtz* 1734 ASC(Bąkowiec, Z-1689–1739, k. 11v, 21, 26, 30v, 52v, 58); *Schwirtsch*, P[olonice] *Swirtzcow* 1736 MpWielBreg; *Schwürtz* 1739 ASC(Bąkowiec, Z-1689–1739, k. 82v); *Städte* und *Schwirtsch* 1742 SHSchl I 173; *Schwyrz* 1795 Z XII 49; *Schwürz*, *Schwyrz* 1796 Z XIII 197; *Schwürtz* 1821 Rumpf III 85; *Schwürz* 1823 Mützell IV 298; *Schwirz*, *Swirczow* 1830 Kn 713; *Schwirz*, *Swierczów*, *Świerczów* 1845 K 622, 672; *Schwirtz* 1871 GemGut V 4; *Schwirz* 1885 GemLex VI 4; *Świerczów* 1890 SG XI 671; *Schwirz*, *Świerczów* 1900 Myc 83; *Schwirz* 1913 Meyers II 784; *Świerców*, *Szwirców*, n. przejściowa 1945 SNGŚI XIV 43; *Schwitz* (!) — *Świerczów* 1945 BiulZO I 40; *Schwirz* — *Świerczów*, -owa, *świerczowski* 1947 MPol XXVI nr 37; *Świerczów*, -czowa 1982 WUN III 434. — Od n. os. *Śwircz*//*Świercz*, z suf. -ów. Nazwa zmieniona jako *Swirtz*, *Schwirtsch*, *Schwürtz*, *Schwirz*; również zapis *Swercza* z 1351 r. stanowi zapewne już niem. formę substytucyjną, por. *Świerczów* (2). Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świerczów*. Zapis „in opido *Swirczow*” z ok. 1300 r. odnosi się do sąsiedniego mta (późniejsze niem. *Städte*), dziś wś *Miejsce* (2), i nie został w tym haśle uwzględniony. Lit.: SNGŚI XIV 43; BorGŚI 136; RospSEMiG 390. PS

Świerczów (4), cz. Piotrkowa Trybunalskiego, dawniej wś: *Swirczow* 1411 Koz VII 159; nobilis Stanislaus filius Cristini de Mukolicze nobilibus

Świerczów

Nicolaus de Swyrzczow et Iohanne de Sbyrzechow 1445 Pot nr 92; Swyerczow 1511–23 ŁLB II 222; Swierczow 1552 ŻDz XIII 251; Swiercow 1673 ASK I 74, 326; Swierczow 1783–84 RejKor 188; Swierczow 1793 MpPerŁęcz; Świerczów 1827 Tabella II 213; Świerczów 1839 MpKwat III 5; Świerczów, kol. i młyn 1890 SG XI 671; Świerczów, wś 1921 Sk II 79; Świerczów, -czowa 1982 WUN III 434; gw. *śf'ercuf*, -ova, *śf'ercoski*. — Od n. os. *Śwircz*//*Świercz*, z suf. -ów. W formie gw. mazurzenie. KS

Świerczów (5), wś, rzesz., gm. Kolbuszowa, 3 km na pñ.-zach. od Kolbuszowej: Swyrczow 1492 Matr II nr 50; Swyrczow 1504 Matr III nr 1663; Szwirczow 1508 ŻDz XV 466; Swyerczow 1581 ŻDz XIV 255; Swierczow (1629) RPobPilz 246; Swierczow 1779–83 MpMieg; Swierczow 1859 MpChrz; Swierczow 1861–64 MpFran; Świerczów lub Świrczów 1886 Bigo 191; Świerczów 1890 SG XI 671; Świerczów 1933 SkBy 1708; Świerczów, -czowa, *świerczowski* 1965 UN 59, 14; gw. *śf'yrčuf*, -ova, *śf'yrčoski*. Lit.: OPilz 58. IN

Świerczów (6), wś, sier., gm. Widawa, 16,5 km na pñ. od Zduńskiej Woli: Swyrczow 1496, Swierczow 1511 ŻDz XIII 170, 178; Szwierczow 1511–23 ŁLB I 470; Swierczow 1534 ASK I 79, 3; Swierczow 1553 ŻDz XIII 215; Villa Swierczow 1673 ASK I 74, 272; Swiercow 1783–84 RejKor 182; Swierczow 1802–03 MpGillyPr; Świerczów 1827 Tabella II 213; Świerczow 1839 MpKwat II 5; Świerczów 1890 SG XI 671; Świerczów 1921 Sk II 43; Świerczów, -czowa, *świerczowski* 1974 UN 42, 32. KS

Świerczów Duży zob. **Świerczów** (1)

Świerczów Mały zob. **Świerczów** (1)

Świerczyk zob. **Świerczek** (2)

Świerczyn (1), wś, płoc., gm. Drobin, 2 km na pñ.-zach. od Drobina: Petro de Swierczino (1420) Se 386; Swierczino 1446, Swyrczino 1458 MK 335, 110v, 153; Swyrczino 1487, Swierczino Magna 1488, 1491 MK 6, 203, 262; Szwierczino 1531, Szwierczino maior 1538 ASK I 41, 81v, 190v; Swierczino magna 1578 ASK I 42, 763; Świerczynno wielkie 1662, Swierczino 1674 ASK I 411v, 489v; Swierczino Wielkie 1783–84 RejKor 598; Swierczyn 1784 MpPerPł; Swierczyn 1827 Tabella II 213; Swierczino 1839 MpKwat III 2; Świerczyn 1890 SG XI 671; Świerczyn 1921 Sk I 110; Świer-

czyn, -na 1982 WUN III 434. — Może od ap. *świrk*, *świerk*, z suf. -ino, wtórnie -in. Okresowo n. z członem łac. *Magna*, pol. *Wielkie*, dyferencyjnym wobec n. *Świerczyn Mały*, dziś *Świerczynek* (1). Lit.: SHGPł 307–8; ZMaz 362. UB

Świerczyn (2), wś, włoc., gm. Topólka, 8 km na pñ.-zach. od Lubrańca: Swircino 1282 CdP II 102; Swierczino 1398 Koz V 381; Szwircino 1421 Koch nr 2305; Swyrczino maior 1489 Lupbrz 102; Swierczino 1527 Vlad XI 40; Swierczino 1557–66 ŻDz XIII 11; Swierczino 1577 ASK I 29, 425; Swierczino, Swierczin 1584 Vlad XXII 47, 174; Swierczino, Swierczino 1594 Vlad XXIII 41, 42; Swierczino 1634 Rpodbrz 220; Swierczino 1674 Rpog 141; Swierczyn 1785 MpPerKu; Swierczyn 1827 Tabella II 213; Swierczyn 1839 MpKwat II 3; Świerczyn 1890 SG XI 671; Świerczyn, -na, *świerczyński* 1971 UN 182, 38. — W XV w. n. zestawiona z członem dyferencyjnym od łac. *maior* 'większy' dla odróżnienia od n. *Świerczino Parva*//*Minor*, dziś *Świerczynek* (2). Lit.: SHGKu (materiały) 448; Nieckula, -ov- 318. KS

Świerczyn zob. **Świerczyny** (2, 3)

Świerczyna (1), wś, kal., gm. Gizałki, 12 km na pñ. od Zagórowa: Pustkowie Świerczyna, Ołendry Nowa wies 1788, Świerczynka 1791 ASC(Szymanowice, U-1762–96, k. 103v, 105, 117v); Świerczynki 1793, Świerczynka Ołendry ... z Świerczyńskich Ołędrow, Swiercinskie Ołendry 1794, Świerczynka, Szwierczynka, Ołendry Nowowiejskie, Świerczynka 1795, Świerczynka 1796 ASC(Szymanowice, U-1762–96, k. 127v, 131v, 134v, 137, 139v, 143, 144, 144v); Świerczynca 1798 HstB I 653 (tu?); Hol. Nowowiejska po 1798 MpPerKl; Neudorfer Hol. 1802–03 MpGillyPr; Świerczynka ... na Świerczynce, Świerczynka ... z ollendruw Świerczynki 1808 APKal(11/758/0/1/66, k. 23–24, 33); Świerczyńskie Ollendry ... na Ollendrach Świerczyńskich do Dobr nowowiejskich się należących 1809 APKal(11/758/0/1/69, k. 5); Świerczynka 1811 Koz V 377; Świerczynka [poprawione z Świerczonka] ... z Świerczynki, Świerczynka Ołendry ... z Świerczonki, Świerczynka ... na Świerczynce 1824 APKal(11/758/0/1/71, k. 4, 38–38v, 50–50v); Świerczonka ... na Kolonii Świerczonka 1826 APKal(11/758/0/1/72, k. 9); Świerczynka 1827 Tabella II 213; Świerczonka, Świerczyn-

ka ... na Holędrach *Swierczonka*, *Swierczonka Holędry* 1827 APKal(11/758/0/1/73, k. 6, 127, 157); *Swierczanka* ... na *Swierczance* 1828 APKal(11/758/0/1/74, k. 32); Hol. *Swierczonka* 1839 MpKwat I 3; *Swierczanka* ... na Holędrach *Swierczanka* 1840 APKal(11/758/0/1/86, k. 8); *Swierczanka*, *Swierczyna* ... z *Swierczyny* ... na *Świerczynie* 1845 APKal(11/758/0/1/91, k. 6, 19); *Swierczónka* ... w *Swierczynie*, *Świerczonka* ... w *Swierczynie* 1850 APKal(11/758/0/1/96, k. 20); *Swierczanka* 1851 DzUrz(G. Warsz. nr 35, 829); *Свѣрчина* 1866 GPKP II 5; *Świerczonka* 1873 CatVlad 79; *Świerczyna* 1877 Zin II 197; *Świerczyna* 1890 SG XI 671; *Świerczonki* 1892 CatVlad 69; *Świerczonka* 1896 CatVlad 72; *Swierczyna* 1916 APKal(11/758/0/1/65, k. 31); *Świerczyna*, kol. 1921 Sk II 112; *Świerczyna*, -ny 1982 WUN III 434. — Nazwa *Świerczynka* (wyjątkowo też n. zestawiona *Olędry Świerczyńskie*), od lat 20. XIX w. także *Świerczonka*, *Świerczanka*, *Świerczyna*, nie daje się jednoznacznie zinterpretować. W pierwszej kolejności nasuwa się związek z ap. *świerczyna* ‘świerk, las świerkowy’ SW VI 780, jednak w drzewostanie Puszczy Pyzdrowskiej, gdzie omawiana miejscowość powstała jako os. olęderska, zarówno w 2. poł. XVIII w., jak i dzisiaj, dominuje sosna oraz brzoza (zob. Chodyła 11, Bank Danych o Lasach), świerk występuje tam bardzo rzadko. Być może właśnie wyjątkowa obecność tego gatunku została utrwalona w n. m. Nie można wykluczyć też związku z ap. *świercz* ‘świerszcz’ SW VI 779–80, zwłaszcza gdy weźmie się pod uwagę wahanie -yna : -ynka : -anka : -onka w części sufiksальной (w przypadku pochodzenia n. od ap. *świerczyna* musiałoby dojść do zatarcia motywacji i przesunięcia granicy morfologicznej *Świerczyn-ka* > *Świercz-ynka*). Mało prawdopodobny wydaje się natomiast związek z n. os. *Świercz*, *Świerczyński* itp. — w księgach metrykalnych z XVIII–XIX w. par. Szymanowice, do której należy *Świerczyna*, takie antroponimy nie występują. Współczesna n. *Świerczyna* od 1866 r. jest konsekwentnie stosowana w świeckich i urzędowych opracowaniach (GPKP, Zin, Przew itd.), natomiast w spisach kościelnych (CatVlad) i w księgach metrykalnych jeszcze na początku XX w. używana była n. *Świerczonka*. Początkowo funk-

cjonowała też oboczna n. *Holendry Nowowiejskie*, niem. *Neudorfer Holländerei*, od n. m. *Nowa Wieś* (20), niem. *Neudorf*, i terminu osadniczego *Holendry*, niem. *Holländerei*. Lit.: Chodyła, Zarys najstarszych dziejów osad olęderskich w Puszczy Pyzdrowskiej 1746–1793, 2015, 11. PS

Świerczyna (1a), wś, kal., gm. Brzeziny, 11 km na płn.-wsch. od Grabowa nad Prosną: Kolonia *Swierczyna Ostrów* ... w Kolonii *Swierczyna Ostrów*, Kolonia *Swierczyna* ... w Kolonii *Swierczyna* 1866 APKal(11/681/0/-/68, k. 26, 37); kol. *Świerczyna* 1873 Kaliszczanin IV/46, 186; *Świerczyna* 1877 Zin II 197; *Świerczyna*, kol. 1890 SG XI 671; *Świerczyna*, wś 1921 Sk II 17; *Świerczyna*, -ny, *świerczyński* 1971 UN 80, 11; gw. *śvérčyna*, -ny// -ni, *śvérčyjski*. — Początkowo n. zestawiona; człon pierwszy zapewne ponowiony z n. lasu, por. *Świerczyna* 1971 UN 80, 11, człon drugi od n. wsi *Ostrów* (dziś *Ostrów Kaliski*), analogicznie do n. innych sąsiednich kol. powstałych na gruntach wsi *Ostrów* notowanych w tym samym czasie w księgach metrykalnych, np. *Kolonia Zagórna Ostrów* (dziś *Zagórna*, wś), *Kolonia Długa Ostrów* (dziś nieznana). PS

Świerczyna (2), wś, kiel., gm. Działoszyce, 16,5 km na pld.-zach. od Pińczowa: *Świerczyna*, kol., leśn. 1921 Sk III 106; *Świerczyna*, kol. 1933 SkBy 1708; *Świerczyna* 1936 Mp-100(47-31); *Świerczyna* 1952 UW 125; *Świerczyna*, -ny, *świerczyński* 1969 UN 29, 38. — Od ap. *świerczyna* ‘świerk, las świerkowy’ SW VI 780, por. też n. lasu *Świerczyna* na pld. od Stępcic (PRNG). Lit.: KopKiel 58. IN

Świerczyna (3), wś, kosz., gm. Polanów, 6 km na płn.-zach. od Polanowa: *Swartzin* 1618 MpLub; *Schwartzin* 1628 KIKr 281; *Schwarzin* 1784 Brüg II 889; *Schwarzin* 1789 MpGilly-Pom; *Schwarzin* 1821 Rumpf III 78; *Schwarzin* — *Świerczyna*, -ny, *świerczyński* 1947 MPol XXVI nr 37; *Świerczyna*, -ny 1982 WUN III 434. — E. Rzetelska i J. Duma uważają, że n. pochodzi od niem. przym. *schwarz* ‘czarny’ lub od n. os. *Swarko* SSNO V 261, należy jednak brać także pod uwagę pochodzenie od niem. n. os. *Schwarz*, częściej na Pomorzu w XVII w. Nie można również wykluczyć pierwotnego brzmienia **Świ(e)r-czyn*, por. n. os. *Świercza* SSNO V 381). Nazwa

Świerczyna

Świerczyna ustalona urzędowo po 1945 r. Lit.: RzDuma I 139–40. BCz

Świerczyna (4), wś, kosz., gm. Wierzchowo, 19,5 km na pld.-wsch. od Złocienica: [Gr. *Linichen*] 1540 SHGNM V 151; *Groß-Lienichen* 1701 Haußhaltungs-Calender... [Anhang] H2v; *Lienichen* 1744 Pommersche Nachrichten... 334; Gr. *Lienichen*, Gr. *Lienichen* 1775 BüschingMB 161, 320; Gr. *Linichen* 1780 MpSchmettau; *Groß-Lienichen*, *Groß-Lienichen* 1794 LERPr III/2, 482, 483; Gr. *Lienichen* 1796 MpGüssNM; Gr. *Linchen* 1807 MpNeumark II; Gr. *Linichen* 1809 Bratring III 238; *Linichen*, *Groß-* 1820 Rumpf III 182; *Lini-* *chen* ok. 1845 MpRey nr 45; *Groß Linichen* 1912 Meyers I 647; *Gross Linichen* — Świerczyna, -ny, *świerczyński* 1947 MPol XXVI nr 37; Świerczyna, -ny 1982 WUN III 434. — Człon dyferencyjny od niem. *gross* ‘wielki’ dla odróżnienia od n. wsi *Klein Linichen*, zob. *Linówko* (1). W 1934 r. Kozierowski (KozAt 135) proponował dla omawianej wsi n. pol. *Zgniły Zdrój* (na podstawie błędnie zidentyfikowanych niem. n. *Fuhlbeck* dla sąsiednich wsi Wieloboki i Iłowiec). Po 1945 r. ustalono urzędowo n. Świerczyna. Lit.: SHGNM V 151; TrautmElb II 60; RzDuma I 276; Haußhaltungs-Calender auf das Jahr ... MDCCII auf ... in Preußen Chur-Märkische und ... benachbarte Lande gerichte, 1701; Pommersche Nachrichten von gelehrten Sachen, II, 1744, 334. PS/RSz

Świerczyna (5), wś, leszcz., gm. Osieczna, 5,5 km na pln.-wsch. od Osiecznej: *Swirczyna* (1304)XVII–XVIII KWlp 118; *Swierczyna* (1308)1659 MPH I 617; *Swirczina* 1319, *Swirczina* 1323 KW II 351, 368; *Swirczina* 1403 RWlkp III nr 871; *Swirczino* 1420 SHGPn V 118; *Swierczyno* 1427 RWlkp III nr 1418; *Swyrczyna* 1429, *Swyrczina* 1430 SHGPn V 118; *Swirczina* 1434 KW IX 379; *Swerczina*, *Swyrczyna* 1462, *Swyrczina* 1466 KsgPoz 6, 78, 213, 256; *Swyrczyna* 1471 KsgPoz 8, 198; *Swyrczina* 1490 SHGPn V 118; *Swirczina* 1490, *Swyrczina* 1491, *Szwierczyna* 1492 KsgPoz 10, 124v 153, 171; *Szwyrczyna* 1508, *Szwyrczyna* 1509 SHGPn V 118; *Swyrczyna* 1510 NKs 109; *Swyrczina* 1530, *Swirczina* 1561 ASK I 3, 133, 333v; *Szwierczyno* 1559 KsgPoz 19, 595v; *Szwyrczyna* 1563, *Swirczina* 1565 ASK I 4, 196v, 280; *Swierczina* 1567, *Szwirczina* 1576 ASK I 5, 379v, 633v; *Swierczina* 1622–24 PPozn-

(Tab 1, 86); *Swierczyno* 1624 KsgPoz 37, 743v; *Swierczyna* 1673 ASK I 68, 1247; *Swierczyna* 1702, *Swierczyna*, *Swiercina* 1730 ASC(Świerczyna, UMZ-1702–35, s. 4, 133); *Swierczyna* 1775 PPozn(Tab 7, 13v); *Swierczyna* 1791 MpPerPn; *Swierczyna* 1802–03 MpGillyPr; *Swierczyn* 1821 Rumpf III 178; *Swierczyna*, *Swierczyn* 1846 KsP 22, 413; Świerczyna, urzęd. *Swierczyn* 1890 SG XI 672; *Swierczyn* 1913 Meyers II 919; Świerczyna, niem. *Swierczyn* 1921 Sk X 43, 159; Świerczyna, -ny 1982 WUN III 434; gw. *śf’irčyna*, -ny// -hi, *śf’irčyjski*. — Od ap. *świerczyna* ‘świerk pospolity, też w znaczeniu zbiorowym’ Sstp IX 63. Zapisy poświadczają regularne przejście -iR- > -eR-. Okresowo w XV–XVIII w. notowana też forma Świerczyno ze zmianą rodz. na nijaki. W XIX i XX w. w obiegu urzędowym funkcjonowała n. zniemczona Świerczyn. Lit.: SHGPn V 118–22; PPozn 308. PS

Świerczyna (6), wś, lub., gm. Zakrzówek, 12 km na pld.-zach. od Bychawy: *Swierczyna* 1839 MpKwat VI 10; *Свѣрчина студзянска*, *Свѣрчина дембинска* 1866 GPKP VI 9; Świerczyna 1877 Zin II 197; Świerczyna 1890 SG XI 672; Świerczyna 1921 Sk IV 41; Świerczyna, -ny, *świerczyński* 1970 UN 112, 33. — W 2. poł. XIX w. członki odróżniające *Studzianska* i *Dębińska* (związane z podziałem wsi), od n. wsi *Studzianki* (3), *Dębina* (11). IN

Świerczyna (7), wś, piotr., gm. Drużbice, 12 km na pld.-zach. od Tuszyńska: *Съверчына* 1870 ASC(Dłutów, UMZ-1870, k. 63); Świerczyna, kol. i os. 1890 SG XI 671; Świerczyna, kol. 1921 Sk II 79; Świerczyna, kol. 1933 SkBy 1708; Świerczyna, -ny, *świerczyński* 1972 UN 39, 34. KS

Świerczyna (8), wś, piotr., gm. Opoczno, 4 km na pld.-zach. od Opoczna: *Сверчина* 1866 GPKP IV 15; Świerczyna 1877 Zin II 197; Świerczyna 1890 SG XI 671; Świerczyna 1933 SkBy 1708; Świerczyna, -ny, *świerczyński* 1969 UN 28, 62. IN

Świerczyna (9), wś, rad., gm. Drzewica, 6,5 km na pld.-zach. od Drzewicy: *Swyrczinka* 1470–80 DB I 363; *Swyrczynka*, *Swyrczyna* 1504 Matr III nr 1239, 1307; *Swyrczynka* 1510 ASK I 10, 97; *Swyrczinka* 1511 Matr IV/1, nr 1184; *Swyrczynka* 1511–23 ŁLB I 650; *Suierczinka* 1526 ASK I 8, 211; *Szwyrzinka* 1529 LR 385; *Szwyrzyczyna* 1530, *Swyrczynka* 1531 ASK I 10, 346, 357;

Swierczinka 1540 ASK I 86, 23v; *Szwierczinka* 1541 ASK I 84, 38v; *Swierczina* 1577 ASK I 9, 358v; de agris villae *Swierczyńska* 1602–04 Vis-Crac 350; Wies *Zfirczynka* 1629 Lustracje 33, 494; Wies *Wirzynka* (!) 1660–64 Lustracje 34, 17; *Swierczyńska* 1662 ASK I 67, 132v; *Swirczyńska* 1663 ASK I 65, 43v; *Swierczyńska* 1673 ASK I 67, 310; Wies Radzice *Swierczyńska* 1728 ASK 84/19, 222; *Swierczyńska* 1764 ASC (Drzewica, U-1762–85, k. 8v); Wies *Wirzynka* (!) seu *Swirczyńska* 1765 Lustracje 36, 94; *Swierczyńska* 1783–84 RejKor 111; *Swirczyńska* 1789 Lusand I 192; *Swierczyńska* 1791 MpPerSd; *Swierczyńska* 1827 Tabella II 213; *Swierczyńska* 1839 MpKwat III 5; *Świerczyńska* 1877 Zin II 197; *Świerczyńska* 1890 SG XI 672; *Świerczyńska*, -ny, *świerczyński* 1969 UN 28, 62. — Od ap. *świerczyńska* 'świerk pospolity, też w znaczeniu zbiorowym' Sstp XVIII 63, z suf. -ka. Zapisy poświadczają regularne przejście -iR- > -eR-. Wtórnie *Świerczyńska* z wyrównaniem do podstawy. Lit.: KSand 203; KopRad 109.

IN

Świerczyńska zob. **Kolano-Świerczyńska, Opole** (5), **Świerczewo** (1a)

Świerczyńska Dębińska zob. **Świerczyńska** (6)

Świerczyńska Studziańska zob. **Świerczyńska** (6)

Świerczynek (1), wś, płoc., gm. Drobin, 1,5 km na pld.-zach. od Drobina: *Parva Swierczyńno* 1498 Matr II nr 1297; *Swyerczyno minor* 1531, *Swyerczyno minor* 1538 ASK I 41, 81v, 190v; *Swierczyńno parua* 1578 ASK I 42, 763v; *Swierczyńno male* 1662, *Swierczyńno* 1674 ASK I 411v, 489v; *Swierczyńno Male* 1783–84 RejKor 598; *Swierczyńno* 1784 MpPerPł; *Swierczyńno* 1827 Tabella II 214; *Swierczyńno* 1839 MpKwat III 2; *Świerczynek* 1877 Zin II 197; *Świerczynek* al. *Świerczyńno* 1890 SG XI 672; *Świerczynek* 1921 Sk I 110; *Świerczynek*, -nka 1982 WUN III 434. — Dawniej *Świerczyńno Parua//Minor//Male*; n. dyferencyjna w stosunku do n. wsi *Świerczyn* (1). Wtórnie uniwerbizacja przy pomocy suf. -ko, -ek. Lit.: SHGPł 308.

UB

Świerczyniek (2), wś, wloc., gm. Topólka, 9 km na zach. od Lubrańca: super hereditatem *Szwierczyńska Parua* 1424 Koch nr 3558; *Swyerczyno Minor* 1489 Lupbrz 102; *Swierczyńno minor* 1557–66 ŻDz XIII 11; *Swierczyńno* 1577 ASK I 29, 425; *Swierczyńno* 1594 Vlad XXIII 42; *Swierczyńno* 1598 Vlad XX 127; *Swierczyńno* 1634 Rpodbrz

220; *Swierczyńno* 1674 Rpog 141; *Swierczynek* 1783–84 RejKor 847; *Swierczynek* 1827 Tabella II 213; *Swierczynek* 1839 MpKwat II 3; *Świerczynek* 1890 SG XI 672; *Świerczynek*, -nka, *świerczyńkowski* 1971 UN 182, 38. — Od n. sąsiedniej wsi *Świerczyn* (2), pierwotnie z członem odróżniającym od łac. przym. *parva*, *minor* 'mały; mniejszy', następnie w formie zuniwerbizowanej z suf. -ko, -ek. Lit.: SHGKu(materiały) 448. KS

Świerczyniec, wś, okresowo cz. mta Tychy, kat., gm. Bojszowy, 4 km na pld.-zach. od Bierunia: *Świerczyńno Pień* 1714, de *Świerk* 1717, *Swierkloniec* 1718 SNGŚI XIV 43; villae Boysowy, Jedlina, *Świerkowy Pień* noviter eradicata 1720 ŚSHT X 288; *Szwierklanietz* 1724 MpDSTesch; *Swierklanietz* 1736 MpWielRat; *Świerczyńno Pień* 1737, 1742 SNGŚI XIV 43; *Szwier-Klanietz* (!) 1743 SHSchl I/3, 132; *Swierklanietz* 1783 Z II 105; *Szwierklanice* (!) 1787 MpPerKr; *Swierklanietz* 1796–1802 Mp-KKSchl XIX; *Swierczyńietz*, eigentlich *Szwierklanietz* 1818 Herschel 254; *Swiercienitz* 1824, *Swierczenitz* 1825, *Swierczenitz*, *Swierczenitz* 1828, *Swierczenitz* 1829 APKat(17/40/0/2.10/2120, k. 2v, 3v, 7v, 8v); *Swierklanietz*, auch *Swierczyńietz* 1830 Kn 768; *Swierczyńietz* 1831 Mp-Rey nr 192; *Świerczenitz* 1837 APKat, sygn. 17/40/0/2.10/2120, k. 45v; *Swierklanietz*, oder *Swierczyńietz*, *Swierklaniec* oder *Swierczyńice*, *Świerczyniec*, ist *Swierklanitz* 1845 K 672; *Świerczyńietz* 1847, *Świerczyńietz* 1865, *Świerczyniec* 1866 APKat(17/40/0/2.10/2119, k. 7v, 265v, 293vv); *Swierczünietz* (*Swierklanietz*) 1866 VOPPB II 1250; *Swierczyńietz* (= *Swiercschynietz*) 1871 GemGut V 346; *Swierczyńietz* 1881 SOV 270; *Swierczyńietz* 1885 GemLex VI 400; *Świerkliniec* al. *Swierklaniec*, *Swierczyniec*, niem. *Swierczyńietz* 1890 SG XI 715; *Tannendorf* 1895 GemLex VI 404; *Świerczyniec*, *Tannendorf* 1900 Myc 85; *Tannendorf* 1913 Meyers II 926; *Świerczyniec* (*Tannendorf*) 1920 PrusSG 73; *Świerczyniec*, wś 1967 SM 1142; *Świerczyniec*, -ńca, cz. mta 1982 WUN III 434; *Świerczyniec*, -ńca 2013 DzU poz. 200. — Początkowo n. zestawiona *Świerczyńno Pień*//*Świerczyńno Pień*, też *Świerkowy Pień*, od przym. *świerczyńno* (: *świerczyńska* 'las świerkowy' SW VI 780; zmiana *n* > *ń* może pod wpływem formy miejscownika *świerczy-*

Świerczyniowy Pień

nie), *świerkowy* i ap. *pień* (miejscowość założono w miejscu wykarczowanego lasu); w wyniku uniwersyfikacji przy pomocy suf. *-ec* powstała forma *Świerczyniec*. Oboczna n. *Świerklaniec*, od ap. **świerkla* ‘świerk’ (zob. *Świerklany*). Pod koniec XIX w. wprowadzono urzędowo n. niem. *Tannendorf* (: *Tanne* ‘jodła’, ale też ‘świerk, Abies picea’ DWB XXI 109 i *Dorf* ‘wieś’), będącą kalką n. pol. W 1977 r. wraz z całą gm. Bojszowy wsł włączono do Tychów (DzU nr 3, poz. 14), w 1991 r. odzyskała samodzielność (DzU nr 2, poz. 8). Lit.: SNGŚl XIV 43–4; BorGŚl 74; Borek, PF XXV 275–9.

PS

Świerczyniowy Pień zob. **Świerczyniec**

Świerczynka zob. **Świerczyna** (1, 8, 9)

Świerczynki (1), wsł, tor., gm. Grązawy, 8 km na wsch. od Brodnicy: *Swierczynki* 1783–84 Rej-Kor 462; *Kl. Laszewo* oder *Swirczynsky*, Königl. Dorf und Krug 1789 Goldb II 114; *Swirczynki*, *Swierczynki* 1793 ASC(Grązawy, U-1792–1851, k. 1, 2v); *Kl. Sczwerczyn* 1796–1802 MpSchröt XXII; *Swirczynki* 1804, *Swirczynki male* 1805, *Swirczynki Male* 1807, *Swierczynki* 1809, *Swierczynki* 1820, *Swirczynki* 1821 ASC(Grązawy, U-1792–1851, k. 14v, 15, 19, 21v, 44v, 45v); *Klein Laszewo* 1820 Rumpf II 152; *Swirczyn m.* 1839 MpKwat III 1; *Swierczynki* 1851 ASC(Grązawy, U-1792–1851, k. 122v); *Laszewo (Klein)* 1871 GemGut I 428; *Kl. Sczwerczyn* — *Świerczynki* 1879 KętN 59; *Świerczynki* 1890 SG XI 673; *Klein Laszewo* 1912 Meyers I 991; *Swierczynki*, niem. *Klein Laszewo* 1921 Sk XI 5, 88; *Świerczynki*, -nek 1982 WUN III 434. — Wieś powstała przed 1773 r. na nowo wykarczowanym terenie (PlehnO 70; RTNT XII 234). Nazwa *Świ(e)rczynki* (też **Świerczyny Male* = *Klein Sczwerczyn*) od n. wsi *Świerczyny* (3), z suf. -ki (l. mn.). Obocznie n. niem. *Klein Laszewo*//*Laszewo* od n. wsi *Laszewo* (3) (do 1918 r. była to n. urzędowa).

PS

Świerczynki (2), wsł, tor., gm. Łysomice, 10,5 km na pń.-zach. od Torunia: *Pippingessee* 1345 Woel 464; *Swerczynne* ok. 1400 Zeit XVI 34; *Pippingessee* (1444) MT 547; *Pippingessee* (1445) Woel 464; *Dorf Swirczyn* 1474, *Dorf Swirczyn* 1520 Woel 559, 683; *Swierczyn* 1599 MT 547; *Swierczyny (Swierczynki)* 1641 Woel 1027; *Swierczynki*, teut. *Schwerkien*, *Schwerceen* 1667–72 Font VI–X 15, 240; *Swierczynek* 1753

MT 547; *Kl. Schwerczin* oder *Schwerczynek* 1789 Goldb II 206; *Kl. Schwierczyn* 1796–1802 MpSchröt XXI; *Swierczynko* 1821 Rumpf III 178; *Swierczynko* 1823 Mützell IV 416; *Swierczynko* 1865 MT 548; *Świerczynki* 1879 KętN 124; *Świerczynki*, niem. *Swierczynko* 1890 SG XI 672; *Swierczynko* 1913 Meyers II 919; *Świerczynki*, niem. *Swierczynko* 1921 Sk XI 60, 88; *Świerczynki (Swierczynke)* 1925 Krzep 114; *Świerczynki*, -nek, *świerczynekowski* 1972 UN 187, 13. — Początkowo n. *Pippingessee*, identyczna z niem. n. jez. *Pippingessee*, por. stagnum *Pippini* 1321, stagnum *Pippingessee* 1449 SRP I 55, przyp. 4 (dziś nieistniejącego), i dawną n. wsi *Pigza* (NMPol VIII 457–8). Nazwy: *Świerczyn*, *Świerczynko*, *Świerczynek*, *Świerczynki*, także w różnych formach zniemczonych, od n. pobliskiej wsi *Świerczyny* (2), okresowo z niem. członem od przym. *klein* ‘mały’, wtórnie z dem. suf. -ki (pl.), też -ek, -ko (sg.). Lit.: SHGCh 130; MT 547–8.

BCz

Świerczynko zob. **Świerczynek** (1), **Świerczynki** (2)

Świerczynko Minor zob. **Świerczynek** (2)

Świerczyno zob. **Świerczewo** (1a), **Świerczyna** (5)

Świerczyno Male zob. **Świerczynek** (1)

Świerczyno Wielkie zob. **Świerczyn** (1)

Świerczynowice zob. **Wierznowice**

Świerczyny (1), wsł, piotr., gm. Kobiełe Wielkie, 18 km na pń.-wsch. od Radomska: *Pustkowie Swierciny* 1824, *Swierczyny* 1832 ASC(Kobiełe Wielkie, UMZ-1824, k. 21, 1832, k. 32v); *Świerczyny*, os. włośc. 1890 SG XI 673; *Świerczyny*, przys. 1921 Sk II 85; *Świerczyny*, wsł 1967 SM 1143; *Świerczyny*, -czyn, *świerczyński* 1972 UN 48, 52. — Od ap. *świerczyna* ‘świerk, też las świerkowy’ SW VI 780, w l. mn.

KS

Świerczyny (2), wsł, tor., gm. Łysomice, 9,5 km na pń.-zach. od Chełmży: in dem dorfe *Swircschin* 1339 PrUr III 170; *Swircschin* (1346–47)1352 PrUr IV 249; *Swirtzin*, *Swircschin* (1352) KętL 73; *Swirczin* 1386 Font XXIX 33; *Swirczin* 1409 Font XXIX 133; *Swirtschin* 1414, *Swirtzin* ok. 1420, *Cwirtzchin* 1429 MT 544; *Swirtzin* 1437–38 GZ 92; *Swirczsen* 1447–48 MT 544; *Swirczyn* 1474 Woel 559; *Swirtzin* 1474, *Swertzin* 1500 MT 544; *dorff Schwyrzin* ...

Schwyrzen 1505 Font LV 265, 266; *Schwyrzen* 1520 Matr IV/2, nr 12483; *Szwirczin* 1570 ŻDz XXIII 48; *Szwierczyn* 1570–71 ZTNT XX 317; *Swierczyn* 1612 MT 544; *Swierczyny* 1647 Font IV 16; *Swierczyny* ... Villa *Swierczyny Maior* ditionis Thoruniensis civitatis 1667–72 Font VI–X 241, 249; Villa *Swierczyny Wielkie* Thorunen. propria (1706) SG XI 673; *Swierczyn* 1789 Goldb II 221; *Szwierczyn* 1796–1802 MpSchröt XXI; *Swierczyn* 1865 MT 548; *Swierczyn* — *Świerczyny* 1879 KętN 124; *Świerczyny*, niem. *Swierczyn* 1890 SG XI 673; *Swierczyn* 1913 Meyers II 919; *Świerczyny*, niem. *Swierczyn* 1921 Sk XI 58, 88; *Swierczyny* (*Swierschin*) 1925 Krzep 114; *Świerczyny*, -czyn, *świerczyński* 1972 UN 187, 13. — Najstarsze zniemczone zapisy nie pozwalają na jednoznaczne objaśnienie nazwy. Może od ap. *świerczyzna*, w l. mn., lub od n. os. *Śwircz* SSNO V 410, z suf. -in. Od 2. poł. XVI w. regularne przejście -iR- > -eR-. W XVII w. pluralizacja n., wtedy też odnotowano człon dyferencyjny od łac. *maior*, później pol. *wielki*. Lit.: SHGCh 130–1; MT 544–7; Döhr 94. BCz

Świerczyny (3), dziś *Nowe Świerczyny* i *Stare Świerczyny*, dwie wsi, tor., gm. Grążawy, ok. 6 km na pld.-wsch. od Brodnicy: villis ... *Swyrcina* 1325 PrUr II 342; *Swyrtyna* ok. 1400 Zeit XVI 34; *Swirczin* 1414, *Swirczen* 1449 PlehnO 129; *Schwirszen* (XV) KętL 87; *Swyerczyny* 1526 Matr IV/1, nr 5083; Aus dem dorffe *Szwierczin* 1570 ASK I 52, 488v; *Swierczyn* 1618 Font XI–XV 664; *Swierczyny* 1662 ASK I 52, 20v; *Świerczyny* 1682 Font V 28; *Swierczyno* 1763 Font XI–XV 736; *Swierczyny* 1783–84 462; *Szwerczin* oder *Szwirczyn* 1789 Goldb II 206; *Szwerczyn* 1796–1802 MpSchröt XXII; *Swierczyny* 1821 Rumpf III 179; *Swirczin* 1871 GemGut I 434; *Gr. Szwerczyn* — *Świerczyny* 1879 KętN 59; *Świerczyny*, niem. *Swierczyn*, dobra ryc. 1890 SG XI 673–4; *Swierczyn* 1913 Meyers II 919; *Świerczyny*, niem. *Swierczyn* 1921 Sk XI 6, 88; z *Staro-Świerczyny* 1929 MPol nr 241, s. 6; *Stare Świerczyny* 1935 Wielkopolanin nr 113, 5; Kościół filialny (poewangelicki) w *Nowych Świerczynach*, *Nowe Świerczyny* 1947 Spis kościołów i duchowieństwa diecezji chełmińskiej 1947, 30, 191; *Nowe Świerczyny*, *Stare Świerczyny* 1965 Mp-25(Brodnica); *Świerczyny*, wś, *Świerczyny Nowe*, przys., *Świerczyny Stare*, przys. 1967

SM 1142–3; *Nowe Świerczyny*, -wych -czyn, *Stare Świerczyny*, -rych -czyn 1981, 1982 WUN II 577, III 320. — Pierwotnie n. *Świ(e)rczyna* (zniemczona jako *Swirczen*, *Szwerczyn*, *Swierczyn*), wtórnie (od XVI w.) w l. mn. Efemerycznie z członem od niem. *gross* ‘duży’ dla odróżnienia od wsi *Świerczynki* (1). W związku z rozwojem zabudowy w pld. cz. wsi w okresie międzywojennym zaczęto stosować n. zestawione z członami dyferencyjnymi od przym. *nowy* i *stary* (początkowo na oznaczenie cz. wsi, obecnie dwu samodzielnych wsi). Lit.: SHGCh 131; Döhr 94. BCz/PS

Świerczyny Male zob. **Świerczynki** (1)

Świerczyńskie Olendry zob. **Świerczyzna** (1)

Świerczyńsko, wś, piotr., gm. Rozprza, 11 km na pln.-wsch. od Kamieńska: *Swirczynsko* 1398 Koz VII 159; *Swircino* 1407 Semk nr 8; *Swirczynsko* 1411 Koz VII 159; *Szwierczinsko maior* 1511 ŻDz XIII 196; *Swyrczynska Maius* 1511/12 VisitGn 437; *Swyrczynsko duplex* 1511–23 ŁLB II 190; *Swyrczynsko maior* 1534 ASK I 79, 50v; *Swirczynsko maior* 1552 ŻDz XIII 253; Sebastianum *Swierczynski* ... bonorum suorum *Swierczinsko* et Geski 1592 MK 137, 98v; *Swierczynsko*, *Swierczynsko maius* 1673 ASK I 74, 327v, 336v; *Swierczynsko* 1783–84 RejKor 189; *Swierczyńsko* 1791 MpPerSd; *Swierczyńsko* 1827 Tabella II 214; *Swierczynsko* 1839 MpKwat III 5; *Świerczyńsko* 1890 SG XI 673; *Świerczyńsko* 1921 Sk II 78; *Świerczyńsko*, -ka, *świerczyński* 1974 UN 46, 38. — Może od ap. *świ(e)rczyna*, z suf. -sko. W XV w. też *Świrczyno*. Człon dyferencyjny od łac. przym. *maior*, *maius* ‘większy’ dla odróżnienia od n. m. *Świerczyńsko Minor*, dziś *Truszczanek* (zob.). W XVI w. odnotowana forma pluralna *Świrczyńska*, która wskazuje na istnienie dwóch obiektów. Lit.: SHGŁęcz II 143; Rospond, -bšk- 259. KS

Świerczyńsko Minor zob. **Truszczanek**

Świerczyńsko Minus zob. **Truszczanek**

Świergocin zob. **Świerkocin** (2)

Świerguda zob. **Świergudy**

Świergudy, os. notowana do 1971 r., dawniej wś, elbl., gm. Płoskinia, 11 km na pln.-zach. od Pieniężna: *Swirgauden* 1366 MWrm II 404; *Swirgauden* (1406)XV MWrm V 431; *Swirgauden* 1583, 1589 SHGWrm(ADWO, AK, RM 3 i 3c, k. 7 i 10); *Schirgauden* (!), *Schwyrtragen*

Świerk

(XVI) TAP 103; *Swirgauden* 1615 RŁWrm 264; *Schwirgauden* 1688 Birch 202; *Swirgauden* 1717 KM-W 1999/3, 479; *Schwirgauden* 1718 Wijaczka 425; *Schwilgauden* (!) 1755 MpEnd; *Schwirgauden* 1772 GStA PK(GHS, Amt Mehlsack, Nr. 3, k. 173); *Schwirgauden*, wś 1785 Goldb I 185; *Schwirrgauden* 1796–1802 MpSchröt X; *Schwirrgauden*, Gut 1913 Meyers II 784; *Schwirrgauden* — *Świerguda*, dw. 1946 Ley I 14; *Schwirrgauden* — *Świergudy*, -ud, *świergudzki* 1948 MPol XXVI nr A-78; *Świergudy* 1963 Mp-25(Braniewo); *Świerguty* (!), os. 1967 SM 1143; *Świergudy* 1971 Mp-50(212.1). — Prus. n. **Swirgaud-e* lub **Swirgaud-ai*, od n. os. *Swirgaude*, odbiorcy nadania z 1320 r. (por. pierwszy zapis oraz TAP 103). Do n. por. lit. n. os. *Svir-gaudas*, *Svir-butas*, człon **svir-*, lit. *svirti* ‘nachylać się, zwiśać; być nachylonym’, i człon **gaud-*, lit. n. os. *Gaudis*, *Ged-gaudas* (: lit. *gaudūs* ‘dźwięczny, głośny; smutny, nędzny, lichy’ lub *gaūsti*, *gaudē* ‘huczeć, buczeć’ albo *gāudyti* ‘łapać, łowić, chwycić’) Lpvž I 632, 639, II 869, Zinkevičius 202, 141. Nazwa niem. jest przejęciem fonetyczno-fleksyjnym n. prus. Wariant *Świerguda* w singularis z końcówką -a, która regularnie oddaje prus. -ē. W 1948 r. urzędowo ustalono n. *Świergudy*. Śladem po miejscowości jest n. ter. *Świergudy* 1980 Mp-25(212.14), *Świergudy* 1991 Mp-10(212.141) (PRNG).

RP

Świerk, cz. Otwocka, dawniej wś, warsz.: *Wola* alia dicta *Swyrzsk* 1507 MK 18, 259v; *Swyerk* 1513, 1539 Matr IV/1, nr 6523; *Swijerk* 1540 Czer 4 dod.; *Swierk* 1576 ŻDz XVI 226; *Swierk* 1662 ASK I 72, 661v; *Swierk* 1783 MpPerMz; *Swierk* 1827 Tabella II 214; *Świerk* 1839 MpKwat IV 4; *Świerk* al. *Świrk* 1890 SG XI 674; *Świerk*, wś 1921 Sk I 195; *Świerk*, wś 1933 SkBy 1709; *Świerk*, -ka 1966 UN 135, 23. — Od ap. (*świerk*) *świrk*, *świrzk* ‘świerk pospolity; *Picea excelsa* L.’ Sstp IX 63. Obocznie *Wola* — osada była zwolniona na pewien okres z płacenia podatków.

UB

Świerki (1), wś, elbl., gm. Nowy Staw, 5 km na pld.-wsch. od Nowego Stawu: *Czans* 1318 PrUr II 231; in dem *Czanse* (1356) PrUr V 235; Conrado de *Czans* 1374 MWrm II 517; *Czans* ok. 1399 ZHM 32; *Czans* 1399–1412 MKB 2; *Czans*. das dorff 1405 MTB 148; Villa *czansz*, in *Czans* 1510

AEMalb 194, 17, 22; *Thans*, *Tans* 1515 AEMalb 195, [cz. 1], 180, [cz. 2], 18; *Thanse*, *Thans* 1546 AEMalb 216, 6, 20; *Thannns*, *Thans* 1547 AEMalb 217, 10, 44; *Thanza*, *Thansz* 1555 AEMalb 235, 6, 25; *Thansa*, *Thans* 1556 AEMalb 236, 10, 37; z *Tamzq*, *Tauza*, z *Tąnzq*, z *Tąmzq* 1565 Lumalb 21, 23, 26, 31; *Tanza*, wsi *Thanze* 1570 Lumalb 10; *Tansche*, *Thanshe* 1575 AEMalb 242, 10, 35; *Tanze*, *Thanze*, *Tanse* 1579 AEMalb 244, 9, 37, 45; *Tansee* 1581 ASK I 120, 50; *Tanza* ... wsi *Tanse* 1590 Font XLVIII 18; *Tansa*, *Tanza*, de *Tamza* 1590 ASK LVI 174, 25v, 33v, 71v; *Tansee* (1629) TöppenWD 101; *Tamza* 1636 AEMalb 247, 83; *Thamza* 1647 Font IV 131; *Tamza* 1649 AEMalb 248, 142; Wieś *Tamza* (1649) XVIII ASK XLVI 31, 62; Z *Tamzy* 1662 ASK I 52, 313v; *Tamza* 1675 Font LVIII 108; *Tanza* ... z *Tanzy* 1707 AEMalb 257, 36; *Tamza* 1711 Font LXII 68; *Tansee* 1745 AEMalb 267, 78; *Tansee* 1789 Goldb II 235; *Tansee* 1796–1802 MpSchröt X; *Tannsee* 1821 Rumpf III 188; *Tannza*, niem. *Tannsee* 1892 SG XII 156; *Tannsee* 1912 Meyers II 927; *Tanza* — *Tansee* 1941 Choj 177; *Tansee* — *Świerki*, -ków, *świerkowski* 1947 MPol XXV nr 111; *Świerki*, -ków 1982 WUN III 434. — Pierwotnie zapewne *Cans*, od niem. n. os. *Zahn(s)* (: ap. *Zahn* ‘zab’), w źródłach wniem. z tego okresu zapisywanej jako *Czan*, *Czans* (zob. np. Koch, Beiträge zur urkundlichen Geschichte der Stadt Pößneck, III, 1897, s. 52). W przypadku niem. n. m. suf. -s może pochodzić z dawnego dop. w funkcji dzierżawczej lub ściągnięcia członu -hus Bach II/1, 57, 68, II/2, 399–400. Wymowa *Zahns* z nagłosowym /ts/ jest charakterystyczna dla dialektów wniem., podczas gdy w dominującym na tym obszarze dniem. oczekiwana byłaby wymowa przez /t/. Mieszanie form wniem. i dniem. (np. -dorf i -dorp) jest jednak często spotykane w zapisach źródłowych z tego obszaru. Odpowiadające wymowie dniem. zapisy *Tans*, *Thans* pojawiły się w XVI w. i wyparły wcześniejsze *Czans*. W XVI w. odnotowano formy spolszczone *Tanza*, *Tamza* oraz, być może pod wpływem tychże, niem. z wygłosowym -e, później także z geminacją *n* (może przez adideację do niem. *Tann* ‘bór’, *Tanne* ‘jodła, świerk’; od dniem. *tan* ‘zab’ różni się jednak brakiem wydłużenia samogłoski). Również w XVI w. pojawia się postać niem. *Tan-*

sche oraz *Tansee* (z członem *-see* ‘jezioro’, choć brak poświadczeń równobrzmiącego hydronimu), a w XVII w. pol. *Tamża*. W XVIII w. odnotowano tylko formy pol. *Tanza*, *Tamza* i niem. *Tansee*. Dopiero w XIX w. wystąpiła forma *Tannsee*, która, zinterpretowana jako ‘jodłowe/świerkowe jezioro’, posłużyła do utworzenia nadanej urzędowo po 1945 r. pol. n. *Świerki*. H. Górniewicz, a za nim B. Czopek-Kopciuch odczytują najstarsze zapisy jako **Sącz* przez wzgląd na identyczne zapisy n. *Nowy Sącz* w XIV–XV w. (*Czans* 1400, *New Czanss* 1456 i in., zob. też *Nowy Sącz*), co jednak wydaje się mało prawdopodobne. Lit.: Górniewicz, PMT IV 142–3; CzNiemi 105; Żuławy 104. PS/MD

Świerki (2), wś, sier., gm. Burzenin, 11 km na płn.-wsch. od Złoczewa: *Swierki*, w *Swierkach* 1854 ASC(Burzenin, UMZ-1854, s. 21); *Świerki* 1877 Zin II 197; *Świerki* al. *Świrki*, kol. 1890 SG XI 674; *Świerki*, kol. 1902 Przew II 205; *Świerki*, wś 1921 Sk II 94; *Świerki* 1952 UW 103; *Świerki*, -ków, *swierkowski* 1972 UN 50, 6. — Zapewne od nazw. *Świerk* Snazw IX 457, w l. mn. Nazwisko to było notowane w księgach metrykalnych par. Burzenin (głównie w Grabówce i Nieczuju, ale też w sąsiednim Będkowie) od lat 20. XIX w. KS/PS

Świerki (3), wś, wałb., gm. Nowa Ruda, 20 km na pld.-wsch. od Wałbrzycha: *Kunigswalde* 1352 GQ I 141; *Kunigswalde* (!) 1352, *Kunigswalde* (!) 1353 GQ V 31, 33; *Kunigswalde* 1360 GQ I 166; *Konigswalde* 1414, *Konigswalde* 1418, *Konigswalde* 1496 GQ II 540, 94, 484; *Konigswalde* 1558, *Konigswalde* 1560, *Königswalde*, *Königswaldt* 1628 GQ III 30, 49, 157, 163; *Königswalde* 1654 SMDŚ III 400; *Königswalde* 1743 SNGŚI XIV 44; *Konigswalde* 1747 MpCGla; *Königswalde* 1789 Z IX 316; *Königswalde* 1830–31 MpRey nr 170; *Königswalde* 1845 K 297; *Königswalde* 1912 Meyers I 1038; *Königswalde* 1945 Wrzosek 25; *Königswalde* — *Świerki*, -ów, *świerczyński* 1946 MPol XXV nr 142; *Świerki*, -ków 1982 WUN III 434. — Dawniej n. niem. *Königswalde*, od n. os. lub ap. *König* ‘król’ i *Wald* ‘las’. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świerki*. Lit.: SNGŚI XIV 44–5; SGTS IX 209. PS

Świerkla, dziś *Długoleka-Świerkla*, wś, nowosąd., gm. Podegrodzie, 11 km na zach. od

Nowego Sącza: inter *Swierklam* (1357) KMłp III 108; *Swyrkla* 1470–80 DB III 342; *Swierkla* 1529 LR 45; *Swirklia* 1538 SHGKr(AGAD 81); *Swirklia* 1564 Lukrak I 168; *Swierkla* 1570 ASK I 107, 163v; *Szwirkla* 1581 ŻDz XIV 128; *Swierkla* 1629 RPobKr 197; *Swierkla* 1659–64 Lukrak 567; *Swierkla* (1676)XVIII RPogMłp 80; *Swierkla* 1680 Rej 203; *Zwirgla* 1779–83 MpMieg; *Swirkla* 1794 Ga Ss1; *Swierkla* 1802 Crusius III/2, 403; *Swirkla* u. *Tannend[or]f* 1855 MpKum; *Swirkla* 1861–64 MpFran; *Świerkla* z *Długoleką* 1886 Bigo 191; *Świerkla* z *Długoleką*, *Świerkla* (*Tannendorf*) 1890 SG XI 715; *Świerkla* 1921 Sk XII 26; *Świerkla*, -li, *świerklański*, wś 1964 UN 9, 11; *Świerkla*, -li, cz. wsi *Długoleka* 1982 WUN III 435; *Długoleka-Świerkla*, -ki-*Świerkli*, *długolecki* 1991 DzU poz. 382; gw. *śf'yrklä*, -i, *śf'yrklajski*. — Od ap. **świerkla* ‘świerk, las świerkowy’ (: *świerk*, z suf. *-la* o zabarwieniu ekspresywnym). Przykłady rozszerzenia n. drzew i krzewów sufiksami zawierającymi *-l-* są znane z różnych j. słow. W n. regularna ewolucja *-iR-* > *-éR-* > *-iR-*. W związku z napływem niem. osadników w okresie kolonizacji józefińskiej stosowano oboczną n. niem. *Tannendorf*, stanowiącą kalkę n. pol. (niem. *Tanne* ‘świerk; jodła’ DWB XXI 109 + *Dorf* ‘wieś’). W 1991 r. wprowadzono urzędowo n. zestawioną *Długoleka-Świerkla* dla miejscowości powstałej z połączenia *Długoleki* (5) i *Świerkli*. Lit.: LKrak 151; PSąd I 118; Karpluk, Onom IX 53; Borek, PF XXV 275–9; Babik 583. IN

Świerklaniec, wś, kat., gm. Świerklaniec, 5 km na wsch. od Tarnowskich Gór: in *Swirkliniecz* in Nouo Castro 1385 LPCrac II nr 47; castrum vestrum *Swirklenecz* 1437 GrMark II 449; ville ... extra regnum in terra Slesie ... subiacens castrum *Swyrzklenecz* 1448 Sng II 179; na *Swiklenczy* (1451)XVI CdSil VI 74; *Newdekke* und *Gleiwicz* 1474 GrMark II 75; unser eigene herrschaft *Scorklenecz* (!) 1477 CdSil XX 95; *Swirklenecz* (1477)XVI CdSil VI 99; castrum *Siverchklenech* (1487), castrum *Zwerklenecz* 1491 GrMark I 33, 42; *Swrklenecz* 1492 RegGŚI IV nr 189; *Swrle-necz*, *Czwerklenecz*, *Swrklenecz* (1498)XVI CdSil VI 145, 146, 147; na miastie Bytom z Zamkiem *swerhlenczem* 1506–07 Malicki 78; *Swklan-je* (!) 1513 Gramer, Chronik... 371; *Swirkle-*

Świerklaniec

nitz (1521) CdSil VI 168; das schloss *Swrklenecz* 1526 GrMark II 454; *Zwirklawitz* 1528 CdSil XX 262; *Zwirklenetz* 1532 Gramer, Chronik... 377; *Swrchlenecz*, oder auff teutsch *Neydekh* ... *Schwrlenecz* oder *Neydekh* 1553, *Schwrchlenecz* 1559, das schloss *Swrchlinetz*, *Swrchlenetz*, *Schwrchlenitz* 1560, *Swrchlenetz* 1562 ZivB 34–35, 59, 73, 87, 90, 104; factor castri *Swierklinensis* 1619 ŚSHT VII 338; *Neudeck* 1632 CdSil XXI 186; *Newdeck* 1653 Gramer, Chronik... 422; ex arce *Swirkliniecz* 1657 ŚSHT VIII 295; de arce *Zwierkliniec*, de sub arce *Swierkliniec* 1658 ASC(Żyglin, U-1657–59, k. 47, 49v); *Swierklaniec* 1665 ŚSHT IX 287; *Neudeck* 1704 CdSil XXI 262; *Neudek*, P[olonice] *Schwirklinitz* 1736 MpWielOppol; *Neudeck* (*Schwirklinecz*) 1783 Z II 236; *Neudeck* 1820 Rumpf II 292; *Neudek*, *Naydek* 1845 K 58, 430; *Swierklaniec*, *Neudek* 1900 Myc 74; *Świerklaniec* (*Neudeck*) 1920 PrusŚG 73; *Świerklaniec*, wś 1933 SkBy 1709; *Świerklaniec*, -ńca 1982 WUN III 435. — Pierwotnie *Świerkleniec*, później też *Świerkliniec*, *Świerklaniec*, od ap. **świ(e)rkla*, z suf. -*eniec*, -*inieć*, -*aniec*. Notowana od XV w. n. niem. *Neudeck* ma związek z dawnym zamkiem piastowskim (obecnie w ruinie), będącym od 1526 r. własnością Hohenzollernów, a od 1623 r. rodu Henckel von Donnersmarck w Świerkłańcu. W niem. toponimii n. typu *Neud-eck* oznaczały pierwotnie budowle obronne, zamki, twierdze (: śrwniem. *nit*, *nides* 'bojowe zacięcie, gniew', zob. też n. m. *Podzamek*). Lit.: Gramer, Chronik der Stadt Beuthen, 1863, 371, 377, 422; Rosp-SEMiG 390. PS

Świerklaniec zob. **Świerczyniec**

Świerklany, wś, kat., gm. Świerklany, 8 km na pld. od Rybnika: in *Swrklant* ok. 1300 CdSil XIV 109; de *Swierclan* 1425 RegGŚl II nr 340; off dem dorffe vnd gutte *Oberisten Swirklan*, *obiristen Swirklan* 1430 CdSil II 55, 56; [Valentin Folwart-sky ... auf seinem Gut] *Swierklanek* (!) (1538) OSH X 181; w *Duolnich Swwrklanech*, we wsy *duol-nich Sswrklanech* 1592 APOpol(45/3371/0/-/2, k. 373–373v); De villa in *inferiori Swirklan*, In villa *Swirklany* 1652 J II 31; zu *Schwerklan* 1676 StŚl LXV 82; in villa *Swirklan* 1679 J II 242; Ex pago *Superiore Swierklany*, ex *Swirklan*, In villa *Swirklan* 1679, in pago *Swierklani* 1687/88 J II 240, 242, 443; *Schwerkland Ober und Mittel*, *Schwer-*

klan (*Ober und Mittel*), *Schwerklan* (*Nieder*), *Ober und Mittel Schwerklan*, *ober u. mittl. Schwirklan*, *Schwirklandt Nieder*, *Nieder Swirklan*, *Nieder Schwerklan* 1722–24 KatKar 138, 1v, 345 346, 353, 367, 378, 388; *Nieder Schwierklan* 1725, *Ober undt Mittel Schwierklan* 1730 KatKar 138, 361, 381; *Schwirklan* 1736 MpWielRat; *Ober-Schwirk-lau*, *Nieder Schwirklau* 1743 SHSchl I/3, 135; *Ober u. Mittel Schwirklau*, *Nieder Schwirklau* 1743 SNGŚl XIV 46; *Ober- und Mittel-Schwirk-lau* ... Das *Niederdorf* 1784 Z III 167; *Schwirk-lan*, *Nieder-*, *Schwirklan*, *Ober-* 1821 Rumpf III 84; *Nieder Schwirklan*, *Ober Schwirklan* ... Hierzu: *Mittelhof* 1830 Kn 713; *Schwirklau Obr.*, *Ndr.*, *Mitt.* 1831–32 MpRey nr 191; *Nieder Schwirklan*, *Ober Schwirklan* ... Hierzu: *Mittelhof*, *Schwier-klan* s. *Schwirklan* 1845 K 622; *Nieder Schwirk-lan*, *Ober Schwirklan* 1913 Meyers II 326, 387; *Świerklany Górne* (*Ober Schwirklan*), *Świerklany Dolne* (*Nieder Schwierklan*) 1920 PrusŚG 73; *Świerklany Dolne*, *Świerklany Górne*, -*lan* -*nych* 1982 WUN III 435; *Świerklany*, -*lan*, *świerklański* 2006 DzU nr 240, poz. 1746. — Od ap. **świer-klā* 'świerk', z suf. -*any* (n. może odnosząca się do ludzi mieszkających na obszarze lasu świerkowego), por. ap. zachowany w dial. łaskim i wałaskim *śvrkl(a)* i utworzoną od niego n. m. *Śvrklany*, dziś *Śvrkl* HosŠram II 572, oraz inne typu *Świerkla* na Śląsku Cieszyńskim. Zapis *Swierklanek* z 1538 r., pochodzący z niem. regestu wpisu z opolskich ksiąg ziemskich, stanowi zniekształconą postać miejscownika wg czes. fleksji — [w] *Świerkla-nech* (por. bohemizowany zapis z 1592 r.). Nazwę zmieniono jako *Schwirklan* (w XVIII w. notowana też postać *Schwirklau*). Dodatkowe człony od przym. niem. *ober* (= pol. *górný*), *nieder* (= łac. *inferior*, pol. *dolny*) i *mittel* 'środkowy' stosowano w związku z podziałem wsi. W. Kuhn (Siedlungsgeschichte Oberschlesiens, 1954, 109) utożsamiał ze Świerklanami zapis *Hermansdorff* 1447 Darst XXIII 220, co jednak nie zostało potwierdzone (również w późniejszych pracach Kuhna). Lit.: SNGŚl XIV 46; BorGŚl 195; Mrózek 173; Rosp-SEMiG 390. PS

Świerklany Dolne zob. **Świerklany**

Świerklany Górne zob. **Świerklany**

Świerkle, wś, opol., gm. Dobrzeń Wielki, 10 km na pln. od Opola: *Horst* 1779 Büsching

XIII 324; *Horst* 1784 Z III 76; Col. *Horst* 1809 MpAtSchl 13; *Horst, Schwirkle* 1830 Kn 274; *Horst, Swirkle, Świerkle* 1845 K 239, 672; *Świerkle, Horst* 1900 Myc 50; *Horst* 1912 Meyers I 848; *Horst (Świerkle)* 1932 Mp-100(45-27); *Horst — Świerkle, -i, świerklański* 1947 MPol XXVI nr 37; *Świerkle, -li* 1982 WUN III 435. — Miejscowość powstała w 1773 r. na terenie lasu Świerkla, por. *Horst, eine im Jahr 1773 im Walde Schwirkla genannt, angelegte Kolonie* (Z III 76). Nazwa niem. *Horst*, od ap. *Horst* ‘zagajnik; zarośla’ DWB X 1833. SNGŚI za W. Kuhnem podaje informację, jakoby n. niem. miała związek z nazw. prus. ministra *Horsta*. Jednak w świetle przytoczonych faktów wydaje się pewne, że jej podstawą był ap. topograficzny, co potwierdza pośrednio F. Triest, pisząc w 1864 r., że miejscowość jest nadal otoczona lasem (Triest 68), podobnie jak i dziś. Nazwa pol. *Świerkle* od wspomnianej n. lasu *Świerkla* (: **świerkla* ‘las świerkowy’, por. *Świerkla, Świerklany*), w l. mn. H. Borek, cytując F. Zimmermanna (Z III 76), mylnie utożsamiał n. lasu z ojkonimem. Od 2009 r. dodatkowa n. w j. niem. *Horst*. Lit.: SNGŚI XIV 47; BorGŚI 74. PS

Świerkleniec zob. **Świerklaniec**

Świerkliniec zob. **Świerklaniec**

Świerkocin (1), wś, gorz., gm. Witnica, 7 km na pld.-wsch. od Witnicy: *Fichtwerder, Vorwerk* 1775 BüschingMB 80; *Fichtenwerder, Fichtwerder, Kolonie und Erbzins-Gut* 1809 Bratring III 155; *Fichtwerder* 1820 Rumpf I 323; *Fichtwerder, Dorf* 1912 Meyers I 483; *Fichtwerder — Świerkocin, -na, świerkociński* 1947 MPol XXV nr 111; *Świerkocin, -na* 1982 WUN III 435. — Miejscowość powstała w 1774 r. w ramach zagospodarowywania Warciańskich Błot. Nazwa niem. *Ficht(en)werder* od ap. *Fichte* ‘świerk’ i *Werder* ‘wyspa (na rzece)’ (miejscowość leży nad Wartą). Nazwa pol. *Świerkocin* (zaproponowana przez S. Kozierowskiego na podstawie zapisu dla zaginionej miejscowości w Wielkopolsce) została wprowadzona urzędowo po 1945 r. Lit.: S Gorz 479–81; Schwartz, *Die Urbarmachung des Warthebruchs in den Jahren 1767–1782* (Die Neumark VI), 1929, 25. BCz/PS

Świerkocin (2), wś, olszt., gm. Olsztynek, 6,5 km na pld.-wsch. od Olsztynka: *Swirxstein* 1411–19 Ger 180; *Swirkoczen* (ok. 1411) Kętl

378; *Swirkoczen* 1428 Döhr 44; *Schmerkstein* ok. 1450 AF III/2, 39; *Schwirgstein* 1540 OF nr 911 a/10, k. 18; *Schwierckstein, Schwirchsteinn* 1600 OF nr 4429, s. 17, 131; *Schwirgstein* 1621 OF nr 4451, k. [2]; *Schwirchstein* 1629 OF nr 4459, k. [2]; *Schwirgstein* 1695 OF nr 4469, k. [10]; *Schwirgstein* 1717 OF nr 4490, s. 29; *Schwirgstein*, wś 1785 Goldb I 172; *Schwirgstein* 1796–1802 MpSchröt XVII; *Schwirgstein (Gerzsztyny)*, wś 1820 Wald 198; *Schwirgstein (Gerzsztyny)* ok. 1845 MpRey nr 33; *Schwirgstein — Wierztyn* 1879 KętlN 206; *Świerkocin al. Wierztyn* 1882 KętlL 378; *Schwirgstein, Wierztyn* 1889 SG X 403; *Schwirgstein* 1929 MpMbl(2488); *Schwirgstein — Świergocin al. Wierztyn* 1946 Ley I 79; *Schwirgstein — Świerkocin, -a, świerkociński* 1948 MPol XXVI nr 59; *Świerkocin, -na* 1982 WUN III 435; gw. *žerštini*, do *žerštin*. — Dawniej prus. n. **Zwirkstein-s*, por. lit. *žvirgždas, žvirgždas* ‘grubszy żwir, drobno potłuczone kamienie; ziemia, gleba z dużą przymieszką żwiru’ SESmocz 796–7, por. lit. n. w. *Žvirgždas, Žvirgždė*. Nazwa utworzona suf. *-ein-*, chociaż pol. postać *Świergocin* sugeruje suf. *-in-* > *-ein-*, z jednoczesną adideacją do ap. *świergot*, czas. *świergotać*. Warianty *Gerzsztyny* i *Wierztyn*, z różną realizacją nagłosu pierwotnej nazwy. Spolonizowana n. *Świerkocin* mogła pojawić się już w XV lub XVI w. (zob. KętlL 378). Lit.: BūgaRR III 523; Döhr 44; Biolik, PMT X 122–3; Przybalt 296. RP

Świerkocin (2a), przys., dawniej wś, płoc., gm. Zawidz, 13 km na pld.-wsch. od Sierpea: *Swircoczino* 1404 Se 379; *Swyerkoczyno* 1531 ASK I 41, 82; *Swierkocino* 1563 ASK I 43, 318; *Swierkoczino* 1578 ŻDz XVI 51; *Swierkocino* 1662 ASK I 72, 423; *Swierkocino* 1783–84 Rej-Kor 621; *Swierkoczyn* 1784 MpPerPł; *Swierkocino* 1787 ASC(Jeżewo, U-1750–1802, s. 269); *Swierkocino* 1827 Tabella II 214; *Swierkocin* 1839 MpKwat III 1; *Świerkocin*, wś i folw. 1890 SG XI 674; *Świerkocin*, wś 1921 Sk I 169; *Świerkocin*, wś 1967 SM 1143; *Świerkocin, -na* 1982 WUN III 435. — Od n. os. **Świrkota*, por. *Świrkot* SSNO V 413, z suf. *-ino*, wtórn timer *-in*. Od XVI w. zmiana *-iR-* > *-eR-*. Lit.: SHGP I 308; ZMaz 364. UB

Świerkocin (3), wś, tor., gm. Grudziądz, 4 km na pñn.-wsch. od Grudziądza: *Swirkoczin* 1311

Świerkocin

SHGCh 131; *Swirkuczin* (XIV) MPH IV 68; *Swierkoczyn* ok. 1400 Zeit XVI 34; *Swirkoczin* ok. 1423–24 DK 100, 109; von *Swirkoczin* (ok. 1430), *Schwirkotschin* (1446) KęŁ 132; *Swirkoczin* 1481, *Swirkoczin* 1501 Froel I 314; [z] *Swyerkoczinem* 1565 Lumalb 123; Aus derm dorff *Szwierkoczino* 1570 ASK I 52, 490; wieś *Szwierkoczino* 1570 ŻDz XXIII 7; *Szwierkoczin* 1584 Font I–III 169; adl. Gut *Swirkocin* 1640 Froel I 314; *Swierkocin* 1647 Font IV 43; Villa *Swierkoćin* 1667–72 Font VI–X 305; *Swierkocin* 1682 APTor(69/833/0/5.2/336a, s. 7); *Swierkoczyn* bei Graudenz 1789 Goldb II 222; *Swierkoczyn* 1796–1802 MpSchröt XV; *Świerkocin* 1807 AB-Pom 4; *Schwirkoczyn* 1821 Rumpf III 84; *Schwirkotschin* 1871 GemGut I 456; *Tannenrode* 1874 Bär 117; *Tannenrode* — *Świerkocin* 1879 KęŁN 84; *Świerkocin*, niem. *Tannenrode* 1890 SG XI 674; *Tannenrode* 1913 Meyers II 927; *Świerkocin*, niem. *Tannenrode* 1921 Sk XI 21, 88; *Świerkocin* (*Tannenrode*) 1925 Krzep 114; *Świerkocin* 1933 SkBy 1709; *Świerkocin*, -na, *świerkociński* 1971 UN 178, 11. — Od n. os. **Świrkota*, z suf. -in. W XVI w. przejście -iR- > -eR-. Nazwa niem. *Tannenrode* nadana urzędowo w 1874 r. w okresie zaboru pruskiego, od ap. *Tanne* 'świerk; jodła' i *Rode* 'nowizna, teren świeżo wykarczowany'. Lit.: SHGCh 131; Froel I 314–5; KęŁ 186. BCz

Świerkocin zob. **Luchowo** (1)

Świerkowa zob. **Smereczne, Świerchowa**

Świerkowie, cz. Czechowic-Dziedzic, okresowo wś, kat.: *Swirkowicze* 1586, *Swierkowicze* 1602 Mrózek 173; *Schwierkowicz* 1763 MpJos; *Schwirkowicz* 1786–87 Zemský archiv v Opavě, Kat. Jos. II/17, k. 98v; *Schwirkowietz* 1787 Mrózek 173; *Swirkowicz* 1836–42 MpFran; *Schwirkowicz* 1868 Rudolph II 4134; *Świerkowie* 1894 Gwiazdka Cieszyńska 47/51, 504; *Swierkowicz*, *Świerkowie* 1900 Gemeindelexikon... 5; *Świerkowie* (*Swierkowicz*) 1921 Mp-100(49-28); *Świerkowie*, wś 1933 SkBy 1709; *Świerkowie*, przys. 1967 SM 1143; *Świerkowie*, -wic 1982 WUN III 435. — Nazwa niejednoznaczna, może od n. os. *Świerk*, notowanej w XVII w. na Śląsku Cieszyńskim (Mrózek 173), z suf. -owice, lub n. topograficzna od przym. *świerkowy*, z suf. -ice, na co może wskazywać niemiecki zapis z 1787 r. oddający postać *Świerkowiec*, z suf. -ec (choć może to być

wtórna postać utworzona na bazie formy substytucyjnej *Schwierkowicz*). Według J. Londzina (Kościoły drewniane na Śląsku Cieszyńskim, 1932, 194) miejscowość miała być określana w XVIII w. również niem. n. *Hedwigsdorf*, jednak zapewne chodziło o folw. w pld. cz. Świerkowiec o n. *Hedwighshof* 1763 MpJos. Lit.: Mrózek 173; Gemeindelexikon der im Reichsrath vertretenen Königreiche und Länder. XI: Schlesien, 1906, 5. PS

Świerkowie zob. **Świerczewice, Świerkówiec**

Świerkówiec zob. **Świerkówiec**

Świerkowo (1), wś, ciech., gm. Świercze-Koty, 6,5 km na pñ.-zach. od Nasielska: Dzetrich de *Swirkowo* (1416)1456 MK 3, 50–50v; *Siwirszkowo* 1424 Zakr I nr 832; *Swirkowo* 1425 MkM I nr 167; *Siwirszkowo*, *Siwirkowo* 1425, *Siwrszkowo* 1426 Zakr I nr 1082, 1204, 1966; *Swirkowo* 1427 MkM I nr 544; *Swyrzkowo* 1429 MkM II nr 44; *Szwirkowo*, *Swircowo* 1434, *Szwirkow* 1436 Zakr II nr 242, 732, 2116; *Swirkowo* (1436)1456, *Swirkowo* (1442)1456 MK 3, 144–144v i 278; *Swirkowo* 1576 ŻDz XVI 314; *Swirkowo* 1662 ASK I 66, 210; *Swirkowo* 1783 MpPerMz; *Swirkowo* 1827 Tabella II 214; *Świerkowo* al. *Ś. Stawówko* 1890 SG XI 674; *Świerkowo* 1921 Sk I 134; *Świerkowo*, -wa 1982 WUN III 435. — Dawniej *Śwyrzkowo*, później *Świerkowo*, od ap. (*świerk*) *świrk*, *śwyrk* 'świerk pospolity; Picea excelsa L.' Sstp IX 63, z suf. -owo. W XIX w. oboczna n. *Świerkowo-Stawówko*; człon drugi od ap. *staw*, z suf. -ówko (we wsi znajdują się liczne małe stawy). Lit.: ZMaz 364. UB

Świerkowo (2), wś, włoc., gm. Chocień, 3,5 km na zach. od Kowala: *Świrkowo* oder *Świerkowo*, Ortschaft 1918 OVWar II 171; *Świerkowo*, wś 1921 Sk I 206; *Świerkowo* 1952 UW 61; *Świerkowo*, -wa, *świerkowski* 1972 UN 191, 20. — Możliwy związek z nazw. *Świerkowski* Snazw IX 458, które było notowane w XIX/XX w. w par. Kowal. KS

Świerkowo-Stawówko zob. **Świerkowo** (1)

Świerków, wś, częst., gm. Moskorzew, 14,5 km na pñ.-wsch. od Szczekocin: *Swirkow*, folw. 1783–84 RejKor 227; *Sierkow* (!) 1790 SHGKr-Mat 304; *Swirkow* 1802 Crusius III/2, 406; *Swierków* 1827 Tabella II 214; *Świerków*, os. 1877 Zin II 197; *Świerków*, wś i os. 1890 SG XI 674; *Świerków*

1921 Sk III 142; *Świerków*, -kowa, *świerkowski* 1971 UN 35, 60. — Od ap. *świerk*, z suf. -ów. IN

Świerków zob. **Smerek**

Świerkówiec, wś, bydż., gm. Mogilno, 1 km na pld.-wsch. od Mogilna: monasterii praedium dictum *Szwyerczewyecz* 1511–23 ŁLB I 189; *Swierczewiec* 1617 ASC(Mogilno, M-1601–75, k. 28); Wszedzin cum praedio *Swierczewice* et Pogday 1674 ASK I 74, 220; Villa *Swierczewiec* 1730, *Swierkowiec* 1733, *Swierczowiec* 1735, *Swierkowiecz*, *Swierkowiec* 1736, *Swierkowiec*, *Swierciewicz* 1741, *Swierkowiec* 1747, *Swierkowiecz*, *Swierkowiec* 1752 ASC(Mogilno, U-1729–58, k. 2, 3, 4v, 5, 5v, 11v, 12, 16v, 22); *Swierkowiec* 1775 Koz V 377; *Swierkowiec* 1789 Goldb II 234; *Swirkowice* 1796–1802 MpSchröt; *Swierkowiec* 1832–34 MpRey nr 79; *Świerkowice* 1846 KsP 502; *Świerkowiec* al. *Świerkowice* 1890 SG XI 674; *Świerkowiec* 1921 Sk X 51; *Świerkowiec* 1933 Mp-100(38-26); *Świerkówiec*, -wca, *świerkowiecki* 1972 UN 181, 19; gw. *śf'erkuńec*, -fca, *śf'erkuńeck*. — Dawniej *Świerczewiec*, od ap. **świercze* 'łas świerkowy', zob. *Świercze* (2), z suf. -ewiec. Na taką motywację wskazuje późniejsza postać *Świerkowiec*, z wyrównaniem do ap. *świerk*, obecnie *Świerkówiec* (z typowym dla pñ. Wielkopolski dial. suf. -ówiec). Występujące efemerycznie formy z suf. -ewice, -owice: *Świerczewice*, *Świerczowice* czy *Świerkowice* należy uznać za wtórne, powstałe być może w wyniku pluralizacji nazwy. Mało prawdopodobny związek ze stp. *świercz* 'świerszcz' Sstp IX 63 czy z n. os. *Świercz* SSNO V 410 (choć nie można tego całkowicie wykluczać). PS

Świerkówki, wś, pozn., gm. Oborniki, 7,5 km na pld. od Obornik: *Swierkowki* 1604 ASC(Objezierze, U-1602–60, s. 13); *Swierkowki* Prædium 1631 ASK I 65, 116; in villis Wargowo et *Swierkowki* 1635 KsgPoz 41, 415; Wargowo & *Swierkowki* 1643 KsgPoz 44, 285v; *Swierkowki* 1673 ASK I 68, 1178; Jacob Swirkoski de villa *Swirkowki* 1762 KsgPoz 1100, 562; do Dokumentów *Turkowki* potem *Swierkowki* od Lat dwóchset do Dobr Wargowa należących ... iuz z zadawnionych czasow nazywaiące się *Turkowki* od nazwysk ... Jana [i] Stanisława Turkowskich sive Wargowskich ... iuz od Lat dwóchset znaydowały się w tym mieyscu gdzie teraz *Swierkowki*

od Roku 1635 swoje maiąc nazwiska przemiane ... przedtym *Turkowki* od tychze Turkowskich ... swoię odebrały denominacyą iakoż niektorzy swiadkowie ze się *Turkowki* ex auditu przedtym nazywały wyznali 1775 KsgPoz 1138, 228; Gronowskiego ... Dobr Wargowa y *Swierkowek*, czyli *Turkowek* Dziecica ... Dobra wspomnio- ne Wargowo y *Swierkowki* czyli *Turkowki* 1777 KsgPoz 1146, 370; *Swierkowski* (!) 1783–84 Rej- Kor 792; *Świerłowska* (!) 1791 MpPerPn; *Swirkowke* 1798 MpHopf VI; *Swierkowki* 1802–03 MpGillyPr; *Swierkowki* 1823 Mützell IV 416; *Swierkowki* 1846 KsP 279; *Swierkowki*, Dorf ... *Swierkowko*, Forsthaus ebenda 1868 Rudolph II 4477; *Swierkowki*, *Swierkowko*, wś 1869 Hoffmann, Encyclopädie... 2520; *Świerkowko* 1871 GemGut IV 72; *Świerkówki* al. *Świerkówko*, wś i folw. 1890 SG XI 674; *Swierkowki*, folw. 1913 Meyers II 919; *Świerkówki*, niem. *Swierkowko*, folw. 1921 Sk X 59, 159; *Świerkówki*, os. 1967 SM 1143; *Świerkówki*, -wek, *świerkówiecki* 1972 UN 89, 12. — Według relacji z 1775 r. (którą przyjmuje Koz III 284–5) miejscowość miała nosić przed 1635 r. n. *Turkówki*, od nazw. Jana i Stanisława *Turkowskich*, założycieli wsi w 1525 r., z suf. -ki i derywacją dezintegrálną. Informacja ta jednak nie znajduje potwierdzenia w źródłach. Już w 1604 r. notowana jest n. *Świerkówki*, zapewne od nazw. *Świerkowski* (por. zapis z 1762 r.). Postać singularna *Świerkówko* (w zniemczonej formie *Swierkowko*) w świetle informacji H. Rudolpha z 1868 r. miała odnosić się do leśn. w Świerkówkach, dopiero rok później widnieje jako n. wsi. Lit.: Hoffmann, Encyclopädie der Erd- Völker- und Staatenkunde, III, 1869, 2520. PS

Świerkówko zob. **Świerkówki**

Świerna, wś, włoc., gm. Lubień Kujawski, 4 km na wsch. od Lubienia Kujawskiego: *Szwyrnsna* 1489 Lupbrz 119; *Szwierna* 1497 Matr II nr 779; *Swiernia* 1527 Vlad XI 40; *Swiernya* 1534 Inw- włoc 109; *Swiernia* 1577–66 ŻDz XIII 17; *Swiernia* 1594 Vlad XXIII 52; *Swiernia* 1634 Rpodbrz 225; *Swiernia* 1674 Rpog 147; *Swiernia* 1710–11 ABMK LXXI 160; *Swiernia* 1765 ABMK LXXVI 144; *Swiernia* 1785 MpPerKu; *Swiernia* 1802–03 MpGillyPr; *Swiernia* 1827 Tabella II 214; *Swirnia* 1839 MpKwat II 2; *Świerna* 1877 Zin II 197;

Świerna

Świernia 1890 SG XI 674; Świerna 1921 Sk I 201; Świerna 1930 Mp-100(39-28); Świerna, -ny 1982 WUN III 435. — Nazwę należy łączyć raczej z podstawą *sъvirъ 'wir wodny' NaISand 177, z suf. -na, wtórnice -nia, a nie, jak proponuje H. Borek, z rdzeniem *sver-/*svir-, przym. *świrzna 'obszar dziki, porośnięty roślinnością'. Lit.: SHGKu(materiały) 449; Borek, -bn- 234. KS

Świerna zob. Świrna

Świernia zob. Świrna

Świernik zob. Zwiernik

Świersk zob. Ćwiersk

Świersz zob. Świesz

Świerszcze zob. Świercze (3)

Świerszczowska Wółka zob. Wółka Świerszczowska

Świerszczów (1), dziś Świerszczów, wś, i Świerszczów-Kolonia, kol., okresowo wś, chełm., gm. Cyców, ok. 20 km na pñ.-wsch. od Łęcznej: Swierczow villa 1531 ASK I 36, 175v; Sywerczow, Swierczow 1533 ASK I 34, 737, 777; Szvirczov 1510, Swyerczow 1538, Swyrzow 1540, Swyrzow 1542, Swiersczow 1543 ASK I 37, 242, 402v, 479, 536v, 595v; Swyrzczow 1563, Swiersczow 1564, Swierszczow 1565, Swiersczow 1567 ASK I 37, 715, 764, 828, 852; s Wierszczowa 1577 Chełm 265, 195; Swirszczow cum wola Swirszczowska 1578, Swirczow cum wola swirczewska 1591 ASK I 51, 498, 999; Swiersczow 1624 AWAK XXIII 44; Swiersczow et Wola Swierszczowska 1661 ASK I 65, 514v; Swierczow 1673, Swiersczow 1674 ASK I 71, 155v, 207v; Swiersczow 1676 ASK I 65, 532v; Swirszczow, we wsi Swirszczowie 1735 AWAK XXVII 226; Swierszczow 1783–84 RejKor 9; Swierczow 1786 MpPerPd; Swierszczow 1796 PerOpis I 154, 157; Swierczów 1827 Tabella II 214; Swierszczow 1839 MpKwat VI 9; Świerszczów, wś, folw. i dobra 1890 SG XI 675; Świerszczów, wś i kol. 1921 Sk IV 11; Kol. Świerczów, Świerszczów 1938 Mp-100(43-36); Świerszczów, wś, Świerszczów, kol. 1952 UW 135; Świerszczów, -czowa, Świerszczów-Kolonia, -czowa-nii, Świerszczowski, dwie wsi 1970 UN 108, 32; Świerszczów, -czowa, Świerszczów-Kolonia, -czowa-nii 1982 WUN III 435. — Od n. os. Świercz, Śwircz, Świrszcz SSNO V 410, z suf. -ów. Do n. os. por. ap. świercz, swircz, świrszczek 'świerszcz' Sstp IX 63–4. Zapis s Wierszczowa z 1577 r. z błędną de-

kompozycją. Człon odróżniający n. zestawionej od terminu osadniczego kolonia. BCz/PS

Świerszczów (2), wś, zamoj., gm. Hrubieszów, 2 km na pñ.-wsch. od Hrubieszowa: Szwirczow 1510 ASK I 37, 245; Swerzow villa 1531 ASK I 36, 178; Swyerczow 1538, Swyrzow 1540, Swyrzow 1542, Swiersczow 1543 ASK I 37, 404v, 485v, 539, 600; Swyrzczow 1563, Swierszczow 1564, Swierszczow 1565, Swierszczow 1567 ASK I 37, 718, 769v, 829v, 860; Swirszczow 1578, Swirczow 1591 ASK I 51, 515, 1012; Swierszczow 1661 ASK I 65, 511; Swierczow 1673, Swierszczow 1674 ASK I 71, 148v, 203; Swierszczow 1676 ASK I 65, 530v; ze Wsią Swierszczowem 1796 PerOpis I 51; Swirzow 1801–04 MpHeld; Swierczow 1802 Crusius III/2, 403; Swierczów 1827 Tabella II 214; Swierszczow 1839 MpKwat VII 8; Świerszczów 1890 SG XI 675; Świerszczów 1921 Sk IV 30; Świerszczów 1952 UW 137; Świerszczów, -czowa, świerszczowski 1970 UN 109, 11. BCz/PS

Świerszczów-Kolonia zob. Świerszczów (1)

Świeryż, dziś Świeryż Pierwszy i Świeryż Drugi, dwie wsi, skiern., gm. Łowicz, 7 km na pñ.-zach. od Łowicza: Swezir (1374)XV, Swerzisz (1377)XV KW III 417, 453; Swyerzysch 1511/12, Swierzisch (1531) VisitGn 15, 677; Swyerzysch 1567 ASK I 48, 497; Swierzis 1579 ŻDz XVI 206; Swiewierz (!) 1673, Suierzys ASK I 70, 1140v, 1148; Swieryż 1783–84 RejKor 102; w Swieryżu 1785, Gromada swieryska 1787 Supliki... 25, 62; Swieryz 1792 MpPerRw; Swieryż 1827 Tabella II 214; Swierysz 1839 MpKwat III 4; Świeryż 1890 SG XI 675; Świeryż 1921 Sk I 68; Świeryż I, Świeryż II 1952 UW 93; Świeryż I, Świeryż II 1960 Mp-25(Łowicz); Świeryż Pierwszy, -ża -szego, Świeryż Drugi, -ża -giego, swieryski 1973 UN 44, 25. — Dawniej *Świeżyryz, od n. os. *Świeżyry Malec I 132, z suf. *-jъ. Do n. os. por. im. typu Świerad, Żyroław. Wtórnie nastąpiła metateza -żyry > -ryż. Lit.: WójcikRaw 160; Supliki chłopskie XVIII wieku, 1954, 25, 62. UB

Świerzawa, mto, jel.: in Schonowe 1293, Schonowe 1295, Schönaw (1297)XVI, Schonow 1297 SUr VI 81, 144, 242, 243; Circa Schenow ok. 1300 CdSil XIV 125; Schonow 1302, Schonow 1305, Schonowe 1307 Reg nr 2717, 2831, 2961; Schonowe 1316, Schonow 1320, Schonowe (1321) XVI, Schonow 1342 Reg nr 3594, 3998, 6964;

Schonaw 1366, *Schönow*, *Schonaw*, *Schönaw* 1367, *Schonaw* 1368, *Schonaw* 1370, *Schonow* 1381 LandbSch I nr 241, 163, 164, 170, 211, 287, A69; *Schonow* 1386, *Schonow* 1388, *Schonaw* 1391, *Schönaw* 1395 LandbSch II nr 309, 600, 943, 1407; *Schonaw* 1397, *Schönaw* 1406 LandbSch III nr 211, 1799; *Schonaw* 1413, *Schonaw* 1444, *Schonaw* 1469, *Schonaw* 1520 CdSil XXXV 56, 85, 107, 146; *Schoenovia*, *Schönaw* 1613 HSil 45; *Schönaw* 1616 CdSil XXXII 71; na *Šonově* 1640 Malicki 91; *Schönaw* ok. 1660 MpDSlav; *Schönau* oppidum, *Schönaw* 1677, *Schoenaw* 1687 J IV 77, 82, 250; *Schönau* 1736 MpWielJav; *Schönau* 1786 Z VI 352; *Schönau* 1845 K 920; *Schönau a. Katzbach* — *Szunów* 1945 BiulZO I 49; *Schönau a. Katzbach* — *Świerzawa*, -y, *świerzawski* 1946 MPol XXV nr 142; *Świerzawa*, -wy 1982 WUN III 435. — Dawna n. niem. *Schönau*, *Schönow(e)*, od przym. *schön* ‘piękny, ładny’ i ap. *Aue*, średniem. *ouw(e)*, *ou* ‘podmokła łąka, dolina, teren otoczony wodą’ Kluge 36. W j. czes. n. ta była substytuowana jako *Šonov* (por. zapis z 1640 r.). RymNmiast (a za nim SNGŚI) ze Świerzawą mylnie identyfikuje zapis *Sonoue* 1268 SUr I 43 (przycaczany jako *Sonowe*), który w rzeczywistości odnosi się do os. przedlokacyjnej (Świerzawa prawa miejskie uzyskała pod koniec XIII w.), dziś *Stara Kraśnica*, niem. *Alt Schönau*, zob. hasło *Kraśnica* (1), w którym nie uwzględniono najstarszych zapisów. W 1945 r. ustalono urzędowo n. *Szunów*, a w 1946 r. zastąpiono ją n. *Świerzawa*. Lit.: SNGŚI XIV 49; Zych, Rocznik Dolnośląski XII 273; RymNmiast 243; RospSEMiG 390; Ruchniewicz, Wiszewski, Życie w dolinach. Dzieje Świerzawy i okolic, 2015. PS

Świerzbienie, wś, biał., gm. Mońki, 1,5 km na płn. od Moniek: Paulus filius Nicolai de *Swierzbienie* 1545, Nicolai Swierzbienki haeres in *Maximowizna*, trzy pustowszczyne na imię Kudieikowczynę a *Maximowczyne* a Dobieikowczynę z Pietkowczynoju 1566 HMil 398, 399; *Свирбене* 1567 Popis k. 1165; *Swierzbinsky* 1577, *Maximowizna Swierzbienki* 1580 ASK I 47, 281 i 623v; *Maximowizna Swierbrenski* 1581 ASK IV 41, 113v; *Maximowizna* 1591 ASK I 47, 801; *Sziwrzbienskie* 1634, *Szwierzbienkie* 1635 APBiał(4/270/0/-1, 22 i 38v); *Szwierzbienkie* 1661 ASK I 65, 862; Wies *Swierzbienie*

szlach. 1663, Wies *Swierzbienie* 1673 ASK I 70, 720, 768v; *Swierzbienie* 1687 HMil 399, 400; *Swierzbienkie* 1697 ZZG 623, 24; *Szwierzbienie* 1744 SDV 146; *Swierzbienie* 1775 ZZG 605; *Swierzbienie* 1784 DekAug 195; *Swierzbienie* 1795 MpPerPd; *Świerzbienie* 1890 SG XI 676; *Świerzbienie* 1921 Sk V 13; *Świerzbienie*, -nia 1982 WUN III 435. — Wieś powstała prawdopodobnie na przełomie XV i XVI w. na obszarze opustoszałej roli o n. *Maksimowczynal/Maksymowizna* (ta od brus. n. os. *Максум Биряла* BA I 111–2, z suf. -owczyzna, -owizna). W XVI w. pojawia się n. *Świerzbienie*, od n. os. *Świerzbien* ASC(Suchowola, U-1810, 442), w l. mn., wtórnie ze zmianą paradygmatu na rodz. nijaki l. poj. Nazwa os. w związku z czas. *świerzbic*, por. nazw. *Świerzba*, *Świerzbina* RymSEN II 588, ap. *świerzbien* ‘palec średni u ręki’ SW VI 781, też brus. n. os. *Свирбѣ* BiryłaBA II 389. Notowana także n. zestawiona *Maksymowizna-Świerzbienki*; człon drugi od n. właścicieli wsi, por. zapisy z XVI w. Lit.: MarPogr 77. IN/MD

Świerzbly zob. **Biernaty** (1)

Świerzbowice zob. **Sierbowice**

Świerzbutoń zob. **Wierbołowo**

Świerzchlów zob. **Świerchowa**

Świerzchowa zob. **Świerchowa**

Świerze zob. **Pułazie-Świerze**, **Świerze** (1)

Świerze Górne zob. **Świerze Górne**

Świerze Leśne zob. **Świerze-Leśniewek**

Świerze Magna zob. **Świerze-Kończany**

Świerze-Tworki zob. **Tworki** (1b)

Świerzenko, wś, słup., gm. Miastko, 12 km na płn.-zach. od Miastka: *Klein Schwirszen* przed 1590 KrRum 146; *L. Swirszen* 1618 MpLub; *Kl. Schwirszen* 1756 KIKr 423; *Klein Schwirszen* 1758 APSzczec(65/16/0/60/400, s. 344); *Kl. Schwirszen* 1789 MpGillyPom; *Klein Schwirszen* 1821 Rumpf III 84; *Klein Schwirszen* 1912 Meyers I 1002; *Klein Schwirszen* — *Świerzenko*, -ka, *świerzencki* 1948 MPol XXV nr 14; *Świerzenko*, -ka 1982 WUN III 435. — Od niemieckiej n. sąsiedniej wsi *Schwirszen* (Gross), dziś *Świerzeno* (1), z członem odróżniającym od przym. *klein*, średniem. *luttik* ‘mały’. Postać *Świerzenko* wprowadzona urzędowo po 1945 r. BCz

Świerzna, wś, wroc., gm. Oleśnica, 5 km na pld.-wsch. od Oleśnicy: *Swertza* 1361, *Swirze* 1477

Świerznica

HaeG 435; *Schwyrse* 1505, zcur *Swyrse* 1530, *Schwirze* 1536, *Zwirsche* 1626 ZfGS XXI 328, 134; *Schwirse* 1712 MpDSols; *Schwierse* 1735 GomWeg 4; *Schwiarsa* 1739 MpWielOels; *Schwirse* 1743 SNGŚI XIV 49; *Schwierse* 1785 Z IV 299; *Schwierse* 1845 K 622; *Schwierse* 1889 SG X 403; *Schwierse* 1900 Myc 50; *Schwierse* — *Świerzyna* 1945 BiulZO I 42; *Schwierse* — *Świerzna*, -ej, *świerzniański* 1947 MPol XXV nr 124; *Świerzna*, -nej 1982 WUN III 436. — Nazwa ponowiona z n. rz. *Świ(e)rzna*, niem. *Schwierse*, nad którą leży wś, por. super *Swirsnam* 1288 SUR V 287, *Sweyrse* 1313 Reg nr 3354 (ESHP). Hydronim łączyć należy z podstawą **svr̥z-* lub **sv̥rg-*, zob. *Świerże* (1). Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świerzna*. Lit.: SNGŚI XIV 49–50. PS

Świerznica (1), wś, elbl., gm. Stegna, 6,5 km na płn. od Nowego Dworu Gdańskiego: *Kalteherberge* 1392 ArmgarthPO 470; *Kalteherberge* 1591 Żuławy 86; *Kalteherberge* (1629) TöppenWD 101; *Kalte Herberge* 1711 AM XXXVII 385; *Kalte Herberge* 1789 Goldb II 62; *Kalte Herberge* 1796–1802 MpSchröt X; *Kalte Herberge* 1820 Rumpf II 42; *Kaltenherberge* 1882 SG III 709; *Kalteherberge* 1912 Meyers I 918; *Chłodniewo*, niem. *Kalteherberge* 1946 ChlNow 245; *Kalteherberge* — *Świerznica*, -y, *świerznicki* 1947 MPol XXV nr 111; *Świerznica*, -cy 1982 WUN III 436. — Nazwa niem. *Kalte Herberge* od *kalt* ‘zimny’ i *Herberge* ‘oberża, gospoda, schronienie’. Być może funkcjonowała już wcześniej, por. relacyjną n. ter. (pole) *Zu der Kaldenherberge* (wcześniej *Thingen*): *uffe dem velde, daz eczwen Thingen gewesen ist und nu Czu der kaldenherberge heysset* (1284) PrUr I/2, 314. Nazwy tego typu znane są w różnych regionach Niemiec, niekoniecznie musiały odnosić się do gospody — mogły mieć charakter żartobliwy i odnosić się do zimnych, nieprzystępnych miejsc (zob. Bach II/1, 301, II/2, 228). Nazwa przejściowa *Chłodniewo* jest kalką n. niem. Nazwa *Świerznica* nadana urzędowo po 1945 r. Lit.: Górniewicz, -ica 79; Żuławy 86; ChlNow 245–6. PS/RSz

Świerznica (2), wś, kosz., gm. Rąbino, 12 km na płn.-zach. od Połczyna-Zdroju: *Swirnitz* 1618 MpLub; *Schwirnitz* 1651 RzDuma I 215; *Zwirnitz* 1789 MpGillyPom; *Zwirnitz* 1821 Rumpf III 383; *Zwirnitz* 1913 Meyers II 1245; *Zwirnitz* —

Świerznica, -cy, *świerznicki* 1948 MPol XXV nr 14; *Świerznica*, -cy 1982 WUN III 436. — Nazwa od n. rz. *Zwirnitz* 1839 MpUMbl 778, pol. *Świerznica*, którą E. Rzetelska-Feleszko łączy z rdzeniem **svir-*/**sver-*, z suf. -*nica*, i rekonstruuje także jako **Svirnica*. Z. Babik uznaje etym. za nieprzekonującą i proponuje jako jedną z możliwych rekonstrukcji postać **Zvěřnica*, z której da się wyprowadzić formę niem. Dla hydronimów należy jednak przede wszystkim wskazać podstawę **sv̥vir̥* ‘wir wodny’ NalSand 177, może też psł. **sv̥rati*, *sver̥* ‘brzmieć’. Lit.: Borek, -bn- 234; RzDuma I 215; Rzetelska-Feleszko, HE II 114–5; Babik 583–4. BCz

Świerznica (3), wś zaginiona, włączona do Radomska, piotr.: *Szwznica* 1402, *Swercznica* 1403, *Szrecznica* (!) 1406 Koz VII 160; et villam *Swierznica* 1475, hereditate *Swyrnycza* 1477 Hube, Kościół... II, III; villa *Swierznica* 1521, hereditate *Swierznica* 1521 Hube, Kościół... X, XII; *Szwyerznycza*, *Swiednycza* (!) 1511–23 ŁLB I 495, 496. — Nazwa od podstawy **sv̥vir-*, z suf. *-*bnica* (zob. *Świerna*, *Świerznica* (2)). Lit.: AtŁęcz 125; Hube, Kościół parafialny stary i nowy w Radomsku, 33, 43, 48. KS

***Świerznica** (4), wś zaginiona, leżała k. Bukowic, wroc., gm. Brzeg Dolny: *Sworsnytz* ok. 1400 Darst III 220; bei dem *Swersnicz* 1413 ZfGS LXI 304; *Schwirßnitz* 1505 SWŚ II 159. — O etym. zob. *Świerznica* (3). Lit.: SWŚ II 159. PS

Świerzno (1), wś, słup., gm. Miastko, 11,5 km na płn.-zach. od Miastka: *Swirssen* 1477 LorSNH 108; tho *Swirsen* ... tho *Szwirsen* 1523 KIKr 170; *Czwirsen* 1554 PomKirch II nr 128a, 297; *Grot Swirsē* 1618 MpLub; *Schwirsen*, *Zwirsen* 1628, *Gr. Schwirsen* 1756 KIKr 278, 280, 423; *Groß Schwirsen* 1758 APSzczec(65/16/0/60/400, s. 344); *Gross Schwirsen* 1784 Brüg II 807; *Gr. Schwirsen* 1789 MpGillyPom; *Groß Schwirsen* 1821 Rumpf III 84; *Groß Schwirsen* 1912 Meyers I 657; *Gross Schwirsen* — *Świerzno*, -na, *świerzeński* 1947 MPol XXVI nr 37; *Świerzno*, -na 1982 WUN III 436. — Nazwę łączono z rdzeniem **sver-*/**svir-*, jednak bardziej prawdopodobne pochodzenie od podstawy **sv̥r̥z-* lub **sv̥rg-* (zob. *Świerże* (1)), z suf. -*no*. Od XVII w. n. z dodatkowym członem od dniem. *grot*, niem. *gross* ‘wielki’, dyferencyjnym wobec n. *Klein Schwirsen*, dziś *Świerzenko*.

Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świerzno*. Lit.: Borek, -*bn*- 234. BCz

Świerzno (2), wś, szczec., gm. Świerzno, 12,5 km na wsch. od Kamienia Pomorskiego: *Swyrssen* 1517 KrKam 353; *Swirssen* 1547 PomKirch II nr 117d, 204; *Swirse* 1618 MpLub; *Zwirsen* 1628 KIKr 236; *Schwirsen* 1758 AP-Szczec(65/16/0/60/400, s. 343); *Schwirsen* 1789 MpGillyPom; *Schwirsen* A. u. B. 1804 KIKr 466; *Schwirsen* 1821 Rumpf III 84; *Schwirsen*, Rittergut, *Schwirsen*, Kirchdorf 1870 BerghausPom II/6, 439; *Schwirsen* 1913 Meyers II 784; *Schwirsen* — *Świerzno*, -na, *świerzeński* 1947 MPol XXV nr 111; *Świerzno*, -na 1982 WUN III 436. — Według H. Borka, E. Rzetelskiej-Feleszko i J. Dumy n. od podstawy **svir*-/**sver*-, z suf. -no. Od tej podstawy tworzone były n. dziko rosnących roślin, zob. jednak *Świerzno* (1). Lit.: Borek, -*bn*- 234; RzDuma II 133; RospSEMig 390. BCz

Świerzno zob. **Świrna**

Świerzowa zob. **Świerzowa Polska**, **Świerzowa Ruska**

Świerzowa Polska, wś, krośn., gm. Chorkówka, 5 km na pld.-zach. od Krosna: *Swirszowa* 1424, *Swirszowa* 1460, *Swyrzyna* 1475 SHGSd (kartoteka); *Szwyrzoua*, *Swyrszowa* 1482, *Szwyrzowa* 1484, *Szwyrzowa* 1491, *Szwyrzowa* 1493, de villa *Swyrsow* 1496 DPKW III nr 325, 329, 353, 524, 544, 560; *Szwyrzowa*, *Szwyrzowa* 1504 ASK I 8, 12, 22; *Szwyrshowa* 1505, Villa *Szwyrzowa* 1506 ASK I 7, 81, 140; Anna de *Swyrzowa* ... villa *Swrzowa* (!) 1508 ASK LIV 10, 73; *Swyrzowa* 1510 ASK I 10, 77; *Szwyrzowa* 1525 ASK I 8, 111v; *Swirzow* 1529 LR 163; *Swyrza* 1536 ASK LIV 12, 47; *Swyerschowa* 1538, *Swyerschowa* 1542 ASK I 50, 118, 196v; *Swyrzowa* 1581 ŻDz XIV 250; *Swierzowa* (1629) RPobPilz 236; *Swierzowa* 1673 ASK I 67, 715; *Swierzowa* (1676) XVIII RPogMlp 363; *Swirso*wa 1779–83 MpMieg; *Swierzowa* 1794 Ga Ss1; *Swierzowa* 1802 Crusius III/2, 404; *Swierzowa* 1861–64 MpFran; *Świerzowa Polska* 1886 Bigo 191; *Świerzowa Polska* 1890 SG XI 679; *Świerzowa Polska* 1933 SkBy 1710; *Świerzowa Polska*, -wej -kiej, *świerzowski* 1965 UN 60, 80; gw. *śf'yżowa polska*, -y -ki, *śf'yżoski*. — Pierwotnie *Świrzowa*, od ap. *świ(e)rż* lub n. os. *Świ(e)rż*, zob. *Świerże* (1), z suf. -owa. W n. zaszło uproszcze-

nie grupy spółgłoskowej -rż- > -ż-: *Świ(e)rżowa* > *Świerzowa*. W XV w. odnotowano też wariant *Świrzyna*, w XVI w. postać skróconą *Świrza*. Od końca XIX w. n. z członem dyferencyjnym od przym. *polski*. Lit.: OPilz 58. IN

Świerzowa Ruska, wś, krośn., gm. Krempna, 20 km na zach. od Dukli: Wsi ... i *Swierzową* 1659–64 Lukrak 675; *Swierzowa* 1662 ASK I 68, 185; *Sworzowa* (!) 1674 ASK I 69, 63; *Swirzów* 1765 Żyd 425; *Swersowa* 1779–83 MpMieg; *Swierzowa* 1802 Crusius III/2, 404; *Swierzowa* 1855 MpKum; *Swirzowa* 1861–64 MpFran; *Świerzowa Ruska* 1886 Bigo 191; *Świerzowa* 1890 SG XI 679; *Świerzowa Ruska* 1921 Sk XII 17; *Świerzowa Ruska* 1964 Mp-25(Gorlice); *Świerzowa*, -wej, dawna wieś, obszar zalesiony 1965 UN 58, 130; *Świerzowa*, -wej 1982 WUN III 436; *Świerzowa Ruska*, -wej -kiej, *świerzowski* 2015 DzU poz. 1636; gw. *śferżowollśferżowo rusko*, -y -ki, *śferżoski*. — Dawniej *Świerżowa*, zob. wyżej. W XVIII w. odnotowany wariant z suf. -ów. W XIX i XX w. oraz współcześnie n. z członem dyferencyjnym od przym. *ruski* dla odróżnienia od *Świerzowej Polskiej*. Lit.: RBiecz 49; LJas 588; RiegŁemk 207. IN

Świerzowo zob. **Jablonka** (8)

Świerzów, wś, wroc., gm. Prusice, 5 km na ptn.-wsch. od Obornik Śląskich: villa *Wirzow* 1288 SUR V 287; *Wrzin* 1321 Reg nr 4151; *Wirzow* (1322) GrMark II 11; *Wurfyn* 1326, *Woresin* (1326) XVI Reg nr 4492, 4499; *Würtzen* 1654 SMDŚ III 440; *Würtzen* 1666/67 J I 446; *Würtzen* 1739 MpWielOels; *Würzen* 1785 Z IV 396; *Würzen* 1845 K 761; *Würzen* 1900 Myc 88; *Würzen* — *Wierczów* 1945 BiulZO I 45; *Würzen* — *Świerzów*, -owa, *świerzowski* 1947 MPol XXV nr 124; *Świerzów*, -rzowa 1982 WUN III 436. — Pierwotna postać n. trudna do ustalenia, być może *Wirszów*//*Wirszyn*, od n. os. *Wirsz* SSNO VI 115; możliwe również odczytania: *Wy-rzów*, *Wirzów*, też *Wyrzyn*, *Wirzyn*, od n. os. **Wy-rz(a)* lub *Wira* SSNO VI 113, **Wirz(a)* (por. n. os. *Wirzek*, *Wyrzych*, *Wyrzyk* SSNO VI 228, VII 289, *Wyrzyn* AntrP VI 198, nazw. *Wyra*), z suf. -ów, -in. Nazwa zniemczona jako *Würzen*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świerzów*, być może sugerując się n. rz. *Świerzna*, występującą w dok. z 1288 r. (zob. n. m. *Świerzna*). Lit.: SNGŚI XIV 50. PS

Świerzynny

Świerzynny, wś, sier., gm. Zapolice, 6,5 km na pld.-zach. od Zduńskiej Woli: *Swizini* 1403 Koz VII 160; *Swiszini* 1406 Hb 83, nr 3; *Swirzini* 1411, *Swizyni* 1412, *Swiszini* 1417, *Swizyni* 1424 Koz VII 161; *Swizini* 1511 ŻDz XIII 194; *Swyzyny* 1511–23 ŁLB I 476; *Szwiezyzny*, *Szwiezyzny* 1552 ŻDz XIII 244, 249; *Villa Swiezyzny* 1673 ASK I 74, 304; *Swiezyzny* 1783–84 RejKor 181; *Świerzynny* 1827 Tabella II 214; *Swierzynny* 1839 MpKwat II 5; *Świerzynny* 1890 SG XI 679; *Świerzynny* 1921 Sk II 49; *Świerzynny*, -rzyn, *świerzyński* 1974 UN 42, 41. — Pierwotnie *Świżyny*, n. z suf. -iny, w podstawie może toponimiczny ap. oznaczający piaszczysty teren, por. pldśłow. *sviž* ‘drobny piasek’ (Bezłaj III 353, s.v. *sviž*). KS

Świerże (1), wś, biał., gm. Wołyń, 11 km na pld.-wsch. od Radzyna Podlaskiego: *Swirze* 1409 ZLub nr 320; *Szwirsze* 1418, *Swerze* 1443 SHGLu III 238; *Suirze* 1447 LKP 20; *Swyrsze* (1448?) 1501 ZDM III 256; *Antiqua Swyrze* 1463, *Antiqua Szwirsze* 1470 SHGLu III 238; *Swirze* 1475 CdP III 451; *Swyrsche* 1485, *Swyrsze* 1486, *Swirze* 1507 SHGLu III 238; *Swyrze* 1529 LR 421; *Swirze* 1531 ŻDz XIV 350; *Swierze* 1563 RPobLu 419; *Zwyrze* 1565 Lulu 37; *Swierze* ... ze wsi *Swierzow* 1626 RPobLu 47; *Swierze* (1676) XVIII RPogMłp 463; *Swierze* 1781 WPar 442; *Swierze* 1787 Spis 433; *Swirze* 1801–04 MpHeld; *Swierze* 1802 Crusius III/2, 404; *Swiercze* (!) 1827 Tabella II 213; *Swierze* 1839 MpKwat VI 9; *Świerze* 1890 SG XI 677; *Świerze*, kol. i os. 1921 Sk IV 90; *Świerze*, wś 1933 DzUrz(W. Lubel. nr 22, poz. 181, s. 418); *Świerze*, -zów, *świercki* 1970 UN 119, 30; gw. *śferze*. — Nazwa od ap. **świ(e)rż* w znaczeniu topograficznym związanym z roślinnością, np. ‘coś, co wyrasta z rośliny’, w l. mn., por. *świerż* (*świrdz*) bez określenia znaczenia ŁesiówTer 17, inne n. m. *Świerze*, n. m. *Świerżna* (we wsch. Polsce), wielkopolską n. ter. *Świergi* (Koz III 284), por. też słowen. *svrž* ‘rdzeń, sęk, pozostałość po uciętej gałęzi, gałąź’, chorw. dial. *svrž* ‘gałąź, gałązka pęd’, bułg. *svrŕga*, *vrŕga* ‘narosł na zwierzęciu albo roślinie’ (i in., zob. Bezłaj III 354–5), a także chorw. dial. *svrži-ti se* ‘zielenić się (o roślinie)’ RJAZU XVII 433. Wyraz występuje w dial. słowen. i chorw. także w formach takich jak *cvrž*, *čvrž*, *kvrga*, *hrga*, co może wskazywać na pierwotną grupę nagłosową **skv-* (lub, jak uważa F. Bezłaj, **cv-//**kv-), która

mogła ulec różnym uproszczeniom. Możliwe również pochodzenie od n. os. *Świ(e)rż* (por. nazw. *Świerż*, *Świrż* Snazw IX 459, 467, które jednak są poświadczone dopiero współcześnie i to z bardzo niską frekwencją). W XV w. odnotowano formę z członem odróżniającym od łac. przym. *antiquus* ‘stary’. Lit.: SHGLu III 238; KosLu 74. MD/IN

Świerże (2), wś, dawniej mto, chełm., gm. Dorożuk, ok. 17 km na pld.-wsch. od Chełma: *Swirze* (1443) 1653 ZDM III 84; *Swyrsche* 1485 Sng II CLXXXVIII; *Swerze* 1531 ASK I 36, 211; *Swierze* 1564 ŻDz XVIII/1, 186; *Swierze* 1566 AWAK XIX 129; *Opidum Swerze* 1578 ASK I 51, 533; *Swirze*, *Swierze*, mto 1580 Chełm 314, 236; de oppido *Swierze*, de oppido *Szwierze* 1580 AWAK XIX 236, 237; do swej majątności *Swierzowskiej* 1637 AWAK XXIII 148; *Oppidum Swierze* (1676) XVIII RPogMłp 233; *Swirze* 1717, *Swirze* 1738, *Swierze* 1741, na *Swierzach* 1742 AWAK XXVII 100, 267, 292, 288; *Swirze*, mko 1783–84 RejKor 8; *Swirz* 1796 PerOpis I 139, 162; *Swirze*, mko 1796 PerOpis I 140, 163; *Świerze*, wś i wł. 1827 Tabella II 214; *Swierze* 1839 MpKwat VII 8; *Świerze*, os., wś, folw. i dobra 1890 SG XI 676; *Świerze*, os. miejska i wś 1921 Sk IV 16; *Świerże* osada (gr. *Świerże* Osada), *Świerże* wieś (gr. *Świerże* Wieś) 1933 DzUrz(W. Lubel. nr 22, poz. 181, s. 367); *Świerze*, *Świerż*, *świerżowski*, wś 1970 UN 108, 33; gw. *śverže*, *śverš*, *śveržouski*. — O etym. zob. *Świerże* (1). Lit.: CzChełm 196. BCz

Świerże (3), wś, ostroł., gm. Stary Lubotyń, 12 km na pld. od Ostrowi Mazowieckiej: *Martinus Swyrzewsky* 1469 ZHer nr 316; *Szwierze Pothbielie* 1563, *Swierze*, Malinowo 1567 ASK I 38, 353v, 565v; *Szwierze*, Gumowo 1581 ASK I 39, 268v; *Villa Klimunty et Swierze* 1674 ASK I 66, 1052v; *Podbielie Swierze* 1783 MpPerMz; *Swierze* 1783–84 RejKor 555; *Swierze* 1827 Tabella II 214; *Swierze* 1839 MpKwat V 3; *Świerze* 1890 SG XI 677; *Swierze* 1921 Sk V 52 *Swierze* 1933 DzUrz(W. Biał. nr 11, poz. 41, s. 261); *Świerże* 1962 Mp-25(Ostrów Maz.); *Świerze*, -ży, *świerżewski* 1971 UN 134, 29. — Badania archeologiczne wykazały istnienie między Świerżami a Chmielewem średniowiecznego grodziska datowanego na XI–XII w. Natomiast zapisy n. wsi pojawiają się późno, a pierwszy dokumentuje odmiejscową n. os. Nazwa *Świerże* może ponowio-

na, zob. *Świerże-Kielcze*. Efemerycznie w XVI w. pojawia się n. *Świerże-Podbiele*; człon drugi od n. sąsiedniej wsi, zob. *Podbiele* (2), w XVIII w. także *Podbiele-Świerże*. UB

Świerże zob. **Pułazie-Świerże, Świerże Górne**
Świerże Dolne zob. **Świerże Górne**

Świerże Górne, wś, rad., gm. Kozienice, 9 km na płn.-zach. od Kozienic: capella de *Zwirsov* cum suis redditibus (1191), *Swirszowa* (1284) KMłp I 5, 126; *Swirsowa* 1325–27 MVat I 171; *Swyrsze* 1397 ZDM IV 305; *Swyrze* 1444, *Minoris Swirsze* 1448 ZDM III 109, 252; *Swirze* 1449 Matr II supl. nr 64; *Swirsze* 1470–80 DB I 301; *Maiori Swirze*, *Minori Swirze* 1488 Matr II supl. nr 103; *Maiorem Swirze*, *Minorem Swirze* 1496 Matr II nr 590; *Maioris Swyrsche*, *Minoris Swyrsche* 1504 Matr III nr 1660; *Szwyrze* 1508 ŻDz XV 475; *Swierze*, *Swyerze* 1529 LR 368, 389; *Swyerze* 1564–65 Lusand 237; *Swierze*, *Swierze* 1569 ŻDz XIV 318, 324; ze *Zwierzami* (!) wsią, *Swierze* 1660–64 Lusand I 84, 128; *Swirze* 1674 ASK I 69, 123; *Swierze* (1676) XVIII RPogMłp 326; *Swirze*, *Swirze Dolne*, *Swirze Górne* 1783–84 RejKor 386; *Swierze* 1787 Spis 420; *Swirze* 1791 MpPerSd; *Swircze gorny*, *Swirze dolny* 1801–04 MpHeld; *Swirze dolne*, *Swirze gorne*, dwie wsi 1802 Crusius III/2, 406; *Swierze dolne*, *Swierze górne* 1827 Tabella II 214; *Swierze Górne*, Fol. *Swierze Dolne* 1839 MpKwat V 6; *Świerze górne*, *Świerze dolne* 1877 Zin II 197; *Świerze Górne*, wś i folw. 1890 SG XI 676; *Świerze Górne*, wś, *Świerze Dolne*, folw. 1921 Sk III 60; *Świerze Górne*, wś 1933 SkBy 1709; *Świerze Górne*, -ży -nych, *świerżowski* 1970 UN 25, 30; gw. *śf'irze*, -uf, *śf'irzowski*. — Dawniej *Świr(ż)ów*, *Świrżowa*, od n. os. *Świ(e)rż*, z suf. -ów, -owa. Później *Świrze*, *Świerze*, współcześnie *Świerże* — dostosowanie do n. pluralnych typu rodowego. W n. zestawionych człony dyferencyjne od przym. łac. *maior* 'większy', *minor* 'mniejszy', pol. *dolny*, *górny*. Najstarszy zapis o kościele w Świerżach Dolnych błędnie datowany u J. Długosza na 1121 r. (DB I 402). Wieś ta uległa degradacji w wyniku powodzi w 1813 r. Lit.: KSand 204; KopRad 404; BańMorf 107; WdekKoz I 167; Gacki, Jedlnia, w niej kościół i akta obelnego prawa, 1874, 101–2. IN

Świerże-Kielcze, wś, łomż., gm. Zaręby Kościelne, 18 km na wsch. od Ostrowi Mazowiec-

kiej: *Swircze* (1417)1456, *Swirze* (1424)1456 MK 3, 62 i 23v; *Swyrsze* 1430, *Swirsze* 1432 MkM II nr 621, 412; *Swircze* (1445)1456 MK 3, 319; *Swyrsche*, *Swyrsze* 1468 MK 5, 119; *Swyerze* 1477 SHGMz(Ep. 13, 93v); *Swyrze*, *Swyrze* (1480)1481 SHGMz(W 5, 571–577); n. *Kyelcz de Swyrsche* 1480 MK 9, 128; *Kyelczewo* 1482, *Swyerze* 1486 SHGMz(Ep. 11, 268v i 244v); *Swiercze* 1526 MK 41, 173; *Swyerze* 1528 ASK I 27, 750; *Swierze* 1538, *Swyrsche kielczowye* 1542, *Swierze kielczowie* 1552, *Szwierze kielcze* 1563, *Swierze panki et kielcze* 1564, *Swierze kielcze* 1567, *Swierze kielcze magna et parwa* 1577 ASK I 38, 97v, 176v, 307v, 338v, 479, 552v, 711v; *Swierze Kielcze* 1578 ŻDz XVI 399; *Swierze Kielcze* 1783 MpPerMz; *Swierze kielcze* 1827 Tabella II 214; *Swierze Kielcze* 1839 MpKwat V 3; *Świerze Kielcze* 1890 SG XI 677; *Świerze-Kielcze* 1921 Sk V 67; *Świerze-Kielcze* 1935 Mp-100(37-34); *Świerze-Kielcze*, -ży-czy, *świerżewski* 1971 UN 134, 33. — *Świ(e)rże* to dawna okolica szlachecka, na terenie której powstały działy, później wsi: *Świerże Leśne*, dziś *Świerże-Leśniewek*, *Świerże-Panki*, *Świerże-Pułazie* lub *Małe* oraz *Świerże-Siedliska*, dziś *Świerże Zielone*, *Świerże-Tworki*, dziś *Tworki*, *Świerże Wielkie*, dziś *Świerże-Kończany*, oraz *Świerze-Kielcze*. Nazwa zapewne od n. os. *Świ(e)rż* (zob. *Świerze* (1)), w formie pluralnej, człon drugi od n. os. *Kielcz* (por. zapis z 1480 r.), także w formie pluralnej oraz z suf. -ewo. Forma *Świ(e)rcze* z nawiązaniem do ap. *śwircz*, *świercz* lub n. os. *Śwircz*, *Świercz*. Lit.: ZMaz 364. UB

Świerże-Kończany, wś, łomż., gm. Zaręby Kościelne, 18 km na wsch. od Ostrowi Mazowiec-kiej: *Swyrsche Maior* 1486 SHGMz(Ep. 10, 409); *Swierze Magna* 1538, *Swierze magna* 1552, *Swierze magna* 1567, *Swierze kielcze magna et parwa* 1577 ASK I 38, 86, 307v, 552v, 711v; *Swierze Magna* 1578 ŻDz XVI 399; *Swiersze magna* 1674 ASK I 66, 1006; *Swierze Konczany* 1783–84 RejKor 407; *Swierze Konczany* (1802)1824 ASC (Andrzejewo, UMZ-1595–1808, ad nro 29); *Swierze kończany* 1827 Tabella II 214; *Swierze Konczany* 1839 MpKwat V 3; *Świerze Kończany* 1890 SG XI 677; *Świerze-Kończany* 1921 Sk V 68; *Świerze-Kończany* (!) 1933 DzUrz(W. Biał. nr 11, poz. 49, s. 280); *Świerze-Kończany* 1935 Mp-100(37-34);

Świerże-Leśniewek

Świerże-Kończany, -ży-czan, świerżewski 1971 UN 134, 40. — Dawniej Świ(e)rże Magna//Maior, później Świerże-Kończany; o członie pierwszym zob. Świerże-Kielcze, człony drugie od łac. przym. *magnus* 'wielki' i od ap. *koniec*, z suf. -any na określenie ludzi, którzy mieszkali na końcu wsi. Lit.: ZMaz 364. UB

Świerże-Leśniewek, wś, łomż., gm. Zaręby Kościelne, 20 km na płd.-wsch. od Ostrowi Mazowieckiej: *Swierze leszne* 1567 ASK I 38, 552v; *Lesniewko* 1673, *Swierze Lesniewko* cum Gredzice 1674 ASK I 66, 956v, 1006v; *Lesniewko* 1783–84 RejKor 389; *Leśniewko Swierze* (1794)1824 ASC(Andrzejewo, UMZ-1595–1808, k. 18); *Lesniewko* 1808 MpTex XII; *Świercze leśniewko* (!) 1821 Gazeta Warszawska nr 69, 995; *Свѣрже-лесневекъ* 1866 GPKP IX 8; *Świerze leśniówek* 1877 Zin II 197; *Leśniewko* 1881, *Leśniewko* 1884, *Świerze Leśniówek* 1890 SG II 744, V 162, XI 677; *Świerze Leśniówek* 1902 Przew II 205; *Świerze-Leśniewek* 1921 Sk V 67; *Świerże-Leśniewek*, -ży-wka, świerżewski 1971 UN 134 33. — Dawniej Świerże Leśne; o członie pierwszym zob. Świerże-Kielcze, człon drugi od przym. *leśny*. Później człon drugi zmienił formę na *Leśniewko*, *Leśniewek*, też *Leśniówek*, od n. sąsiedniej wsi *Leśniewo* (4), z suf. -ko, -ek. Lit.: ZMaz 364. UB

Świerże Magna zob. **Świerże-Kończany**

Świerże-Panki, wś, łomż., gm. Zaręby Kościelne, 18 km na płd.-wsch. od Ostrowi Mazowieckiej: *Nobilis Johannes Pankowycz de Swyrze* 1481 SHGMz(Ep. 11, 12); *Swyerze panky* 1528 ASK I 27, 750v; *Swyersche panky* 1542, *Swierze panky* 1552, *Szwierze panky* 1563, *Swierze panky* et kielcze 1564, *Swierze panky* 1567 ASK I 38, 176v, 307v, 338, 479, 553; *Swierze Panky* 1578 ŻDz XVI 399; *Swierze Panki* 1783 MpPerMz; *Swierze panky* 1827 Tabella II 214; *Swierze Panki* 1839 MpKwat V 3; *Świerze Panki* 1890 SG XI 677; *Świerze-Panki* 1921 Sk V 67; *Świerże-Panki* 1935 Mp-100(37-34); *Świerże-Panki*, -ży-ków, świerżewski 1971 UN 134, 33. — Była to cz. dawnej okolicy szlacheckiej Świerże (zob. Świerże-Kielcze). Człon *Panki* od n. os. *Panek* SSNO IV 184 (por. też patronimicum w pierwszym zapisie), w formie pluralnej. Lit.: ZMaz 364. UB

Świerże-Polazie zob. **Świerże Zielone**

Świerże-Siedliska zob. **Świerże Zielone**

Świerże-Tworki zob. **Tworki** (1b)

Świerże Zielone, wś, łomż., gm. Zaręby Kościelne, 18 km na płd.-wsch. od Ostrowi Mazowieckiej: *Szwierze Polazie* 1563, *Swiercze Siedliska*, *Swierze Pulaszie*, *Swierze* 1564 ASK I 38, 328v, 471, 477v, 478v, 552v; *Swierze*, *Swierze polazie* 1567, *Swiercze siedliska*, *Polazie*, *Swierze kielcze magna et parwa* 1577, *Swiercze* 1578 ASK I 38, 553, 702v, 711v, 750; *Swierze Zielony* 1673 ASK I 66, 955v; *Swierze Zielone* 1783–84 RejKor 407; *Swierze zielone* 1827 Tabella II 214; *Swierze Zielone* 1839 MpKwat V 3; *Świerże Zielone* 1890 SG XI 677; *Świerże-Zielone*, wś 1933 SkBy 1709; *Świerże-Zielone* 1935 Mp-100(37-34); *Świerże Zielone*, -ży -nych, świerżewski 1971 UN 134, 40. — Była to cz. dawnej okolicy szlacheckiej Świerże (zob. Świerże-Kielcze). W XVI w. odnotowano *Świerze-Polazie*//*Pulazie*, obocznie *Świerze Parwa*//*Małe* oraz *Świerże-Siedliska*; człony drugie od ap. *polaz* 'pasieka' Sstp VI 352, *siedlisko*, od łac. przym. *parvus* 'mały'. W AtMz działały te identyfikowane są ze *Świerżami Zielonymi* i *Świerżami-Tworkami*. W XVII w. ustaliła się n. *Świerże Zielone*; człon drugi od przym. *zielony*. Lit.: AtMz 225; ZMaz 364. UB

Świerżowa zob. **Świerżowa Polska**

Świesiedlice zob. **Świesielice**

Świesielica zob. **Świesielice**

Świesielice, wś, rad., gm. Ciepeliów, 8 km na płn. od Lipska: *Szwyeszelycze* 1466 SHGBen 193; *Szweszyedlycze*, *Szwyeszelycze*, *Szwyeschedlycze* 1470–80 DB II 555, 574, III 243; *Swyessyelycze* 1494 Matr II nr 474; *Swiesiedlycze* 1510 SHGBen 193; *Swyesyelycze*, *Swyesyelycza* 1564–65 Lusand 200, 278; *Swiesielicze* 1569 ŻDz XIV 323; *Szwieszelicz* 1576, *Szwiesielicze* 1577, *Swiesielicze* 1592, 1598 SHGBen 193; *Swieszelice*, wsi *Swieszelic* 1660–64 Lusand I 191, 192; *Swiesielice* 1662 SHGBen 193; *Swiezelycze* 1674 ASK I 69, 124; *Swiesielice* (1676)XVIII RPogMłp 330; *Swiesielice* 1783–84 RejKor 356; *Swiesielice* 1787 Spis 393; *Granice Swiesielic* 1789 Lusand II 23; *Swiesielice* 1791 MpPerSd; *Swiesielice* 1827 Tabella II 214; *Swieselice* 1839 MpKwat V 7; *Świesielice* 1877 Zin II 197; *Świesielice* 1890 SG XI 679; *Świesielice* 1921 Sk III 20; *Świesielice*, -lic, *świesielicki* 1966 UN 26, 11; gw. *śf'eśel'ice*, -l'ic, *śf'eśelski*. — Dawniej *Świesiedlice*, od n. os.

**Świesiodł* (: *Wszesiodł* SSNO VI 220), z suf. *-ice*. Wtórnie *Świesielice* z uproszczeniem grupy spółgłoskowej *-dl- > -l-*. W XVI w. odnotowany wariant singularny z suf. *-ica*. Lit.: SHGBen 193; KSand 202; KopRad 384–5; RymPatr 64. *IN*

Świesielska Wola zob. **Wola Solecka**

Świesławice zob. **Siesławice**

Świesz, wś, włoc., gm. Piotrków Kujawski, 8 km na pld.-wsch. od Radziejowa: *Swyewsch* (!) 1489 Lupbrz 143; *Szwiesz*, *Szwijsch* 1527 Vlad XI 45, 47; *Sswiess* 1553, *Szwiesch*, *Szwiesz*, *Swiesch* 1557, *Swiesz* 1577 ASK I 29, 209v, 260, 261, 262v, 442v; *Swiersz* 1577 Vlad XVII 65; *Swiesz* 1582 ASK I 29, 659v; *Świes*, *Puświeża* 1594 Vlad XXIII 29, 32; *Swiesz* 1634 Rpodbrz 235; *Swiesz* 1674 Rpog 160; *Swiesz* 1785 MpPerKu; *Swiesz* 1827 Tabella II 214; *Swiesz* 1839 MpKwat II 3; *Świesz* albo *Świsz* 1890 SG XI 680; *Świesz*, *-sza*, *świeski* 1971 UN 182, 27. — Prawdopodobnie od n. os. *Świech* lub *Świesz* SSNO V 379, 382 (: *Świebor*), z suf. **-jē*. Efemerycznie pojawiają się formy *Świsz*, *Świersz*. Wieś podzielona była między dwie parafie: Piotrkowo (obecnie Piotrków Kujawski) i Bytoń (stan ten utrzymywał się jeszcze pod koniec XVIII w., zob. RejKor 856–7); n. *Puświeża* odnosi się do cz. wsi, która należała do par. Bytoń (por. n. m. *Półwieski*). Forma *Puświeża* może sugerować, że pierwotnie w wygłosie n. głównej było *-z* nie *-sz*, wówczas należałoby dopatrywać się innej podstawy nazwy, por. np. n. os. *Świeży* SSNO V 383. Lit.: SHGKu(materiały) 449. *KS*

Świeszewko, wś, ciech., gm. Świercze-Koty, 7 km na pln.-zach. od Nasielska: *Swiessewo parua* 1576, *Swieszewo minor* 1591 ASK I 43, 812v, 873v; *Swieszewko* 1783–84 RejKor 534; *Swieszewko* 1827 Tabella II 214; *Swieszewko* 1839 MpKwat IV 2; *Świeszewko* 1890 SG XI 680; *Świeszewko* 1921 Sk I 134; *Świeszewko*, *-ka* 1982 WUN III 436. — Dawniej *Świeszewo Parva*, *Minor*, czyli *Male*; n. dyferencyjna w stosunku do n. *Świeszewo* (2). Wtórnie uniewerbizacja przy pomocy suf. *-ko*. *UB*

Świeszewo (1), wś, ciech., gm. Pokrzywnica, 10 km na pld. od Pułtusza: *Swyeschewo* (1449)1456 MK 4, 143–143v; *Swesschewo* 1479 MK 9, 114; *Swiessewo* 1495 SHGMz(Ep. 15, 42v); *Swyessewo* 1501 MK 18, 187v; in *Swiessewo Trzcianka* ok.

1558 SHGMz(kartoteka); *Swieszewo* 1591 ASK I 43, 876 i 879; *Swiesewo* 1637, *Swiesewo* 1638, *Swieszewo* 1639, *Swieszewo* 1647, *Swiesowo* 1658, *Swiesowo* 1662, *Swiesewo* 1665 ASC(Dzierżenin, U-1637–1754, k. 1, 3v, 5v, 58, 88, 93v, 97); *Swieszewo* 1717 ASC(Dzierżenin, U-1715–54, k. 3v); *Swieszewo* 1783–84 RejKor 588; *Swieszewo* 1827 Tabella II 24; *Swieszewo* 1839 MpKwat IV 3; *Świeszewo* 1890 SG XI 680; *Świeszewo* 1921 Sk I 134; *Świeszewo*, *-wa* 1982 WUN III 436. — Od n. os. *Świesz* SSNO V 382 (: *Świebor*, *Świeciech*), z suf. *-ewo*, też *-owo*. W XVI w. *Świeszewo-Trzcianka*; człon drugi od przym. *trzciany* ‘dotyczący trzciny’ Sstp IX 198, z suf. *-ka*. *UB*

Świeszewo (2), wś, ciech., gm. Świercze-Koty, 7 km na pln.-zach. od Nasielska: *Swyeschewo* (1416)1456 MK 3, 2; Arnoldus de *Swiess[ewo]*, [S]wiessewo 1423, *Swiessewo*, *Swiessowo*, *Suessewo* 1424, *Sweschewo* 1426 Zakr I nr 1, 12, 414, 425, 442, 2567; *Sweschewo* 1429 MkM II nr 133; *Swyeschewo* 1435, *Szwyeschewo* 1436 Zakr II nr 1543, 2116; *Swyeschewo* (1443)1456 MK 3, 288; *Sweschewo* 1451, *Swyeschewo* 1500, *Swieschewo* 1532 ZHer nr 74, 801, 1023; *Swieschewo* (1537) SHGMz(ZG 1, 374v); *Swiessewo Falkowice* 1576, *Swieszewo maior* 1591 ASK I 43, 812v, 873v; *Swieszewo* 1662, *Swieszewo* 1673, *Świeńewo* 1674 ASK I 66, 210, 251, 284; *Swieszewo* 1783–84 RejKor 534; *Swieszewo* 1827 Tabella II 214; *Swieszewo* 1839 MpKwat IV 2; *Świeszewo* 1890 SG XI 680; *Świeszewo* 1921 Sk I 134; *Świeszewo*, *-wa* 1982 WUN III 436. — W XVI w. *Świeszewo-Falkowice*, obocznie *Świeszewo Maior*; człony drugie od n. os. *Falek* SSNO I 354 (: *Falibor*, *Falimir*), z suf. *-owice*, oraz od łac. przym. *maior* ‘większy’. Lit.: ZMaz 362. *UB*

Świeszewo (3), wś, szczec., gm. Gryfice, 8 km na pln.-wsch. od Golczewa: *Zwessow* 1396 TrautmElb I 111, 123; *Swessow* 1521 APSzczec- (65/9/0/21/636, k. 3); *Swessow* 1540 APSzczec- (65/9/0/21/640, k. 3); *Schwessow* 1540 PomKirch II nr 62a, 49; *Svessow* 1618 MpLub; *Swessow* 1742 Rzduma II 58; *Schwessow* 1789 MpGillyPom; *Schwessow* 1834 MpUMbl 773; *Schwessow* 1902 MpMbl(2156); *Schwessow* — *Świeszewo*, *-wa*, *świeszewski* 1947 MPol XXVI nr 37; *Świeszewo*, *-wa* 1982 WUN III 436. — Od n. os. *Świesz*, z suf.

Świeszewo-Falkowice

-ów. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świeszewo*. Lit.: TrautmElb I 111, 123; Rzduma II 58. BCz

Świeszewo-Falkowice zob. **Świeszewo** (2)

Świeszewo Maior zob. **Świeszewo** (2)

Świeszewo Minor zob. **Świeszewko**

Świeszewo-Trzcianka zob. **Świeszewo** (1)

Świeszewy zob. **Świszewy**

Świeszkowice zob. **Śleszkowice**

Świeszowice zob. **Śleszowice** (1)

Świszewy zob. **Świszewy**

Świeszyno (1), wś, kosz., gm. Świeszyno, 8 km na pld. od Koszalina: *Suessyn* 1300 PU III 409; *Suessin* 1390 TrautmElb I 99; *Schwessin* 1552 PomKirch II nr 128, 246; *Schwessin* (1616) XVIII APSzczec(65/16/0/60/460, s. 42); *Swessin* 1618 MpLub; *Schwessin* 1780 PMT XIII 72; *Schwessin* 1789 MpGillyPom; *Schwessin* 1821 Rumpf III 82; *Schwessin* 1913 Meyers II 781; *Schwessin* — *Świeszyno*, -na, *świeszynski* 1946 MPol XXV nr 142; *Świeszyno*, -na 1982 WUN III 436. — Od n. os. *Świech* lub *Świesz* SSNO V 379, 382, z suf. -in. Nazwa zniemczona jako *Schwessin*. Po 1945 r. urzędowo ustalono postać *Świeszyno*. Lit.: TrautmElb I 99; Rzduma I 140; Belchnerowska, PMT XIII 72; RospSEMIG 391. BCz

Świeszyno (2), wś, słup., gm. Miastko, 6 km na pld.-wsch. od Miastka: *Swessin* 1530 TrautmElb I 123; *Schwessin* (1556) 1606 Meichsner, Decisiones... 661; *Swetzin* 1618 MpLub; *Schwessin* 1628, *Schwessin* 1756 KIKr 281, 424; *Schweßin* 1784 Brüß II 806; *Schwessin* 1789 MpGillyPom; *Schwessin* 1821 Rumpf III 82; *Alt Schwessin* 1850 MpRey nr 50; *Schwessin* 1871 GemGut III 144; *Alt-Schwessin* 1872 AmtKöslin 85; *Schwessin* 1913 Meyers II 781; *Schwessin* — *Świeszyno*, -na, *świeszynski* 1947 MPol XXVI nr 37; *Świeszyno*, -na 1982 WUN III 436. — O etym. zob. wyżej. W XIX w. dodatkowy człon od niem. *alt* 'stary' dla odróżnienia od miejscowości *Neu Schwessin*, dziś *Świeszynko*, os., kosz., gm. Miastko, por. *Neu-Schwessin* 1815 Amts-Blatt der Kgl. Pommersches Regierung 1815/43, s. 409; *Neu Schwessin*, Vorw. 1821 Rumpf III 82. Lit.: Rzduma I 140; RospSEMIG 391; Meichsner, Decisiones Diversarum Causarum In Camera Imperiali Iudicatarum Adiunctis Relationibus Actorum, IV, 1606, 661. BCz/PS

Świeślino zob. **Świetlino**

Świetliki, wś zaginiona, w par. Mierzyn, piotr., gm. Rozprza: *Szwetlicow* 1400 Koz VII 160; *Swe-thliki* 1403 Hb 110, nr 27; *Swyethliki* 1508, *Szwyethliki* 1511, *Swiethliki*, *Szwyethlikj* 1512, *Swyethliki* 1515, *Swyethliki* 1518 ASK I 25, 11, 25, 38, 52, 64, 80v. — Od n. os. *Świetlik* SSNO V 382 (: *światlik*), z suf. -ów; wtórnie w formie pluralnej bezsufiksальной. Lit.: SHGŁęcz II 143. KS

Świetliki zob. **Głędowo**, **Jamiolki-Świetliki**

Świetlikowa Wola, wś, rad., gm. Policzna, 9 km na pñ.-wsch. od Zwolenia: *Szwyethlykowa Wolya* 1529 LR 390; *Swythkowa Wolya* 1564–65 Lusand 195; *Wolia Swiethlikowa* 1569 ŻDz XIV 319; *Swietykowa wola* 1674 ASK I 69, 123; *Świetlikowa Wola* (1676) XVIII RPogMłp 327; *Świetlikowa Wola* 1783–84 RejKor 385; *Wola Świetlik* 1787 Spis 418; *Świetlikowa Wola* 1791 MpPerSd; *Świetlikowa Wola* 1801–04 MpHeld; *Świetlikowa Wola* 1839 MpKwat V 6; *Świetlikowa wola* 1877 Zin II 197; *Świetlikowa Wola* 1890, *Wola Świetlikowa* 1893 SG XI 681, XIII 800; *Świetlikowa Wola* 1921 Sk III 57; *Świetlikowa Wola*, -wej -li, *światlikowski* 1970 UN 36, 14. — Nazwa zestawiona, od ap. *wola* (okresowo w XVIII w. też *wółka*) i n. os. *Świetlik* SSNO V 382, z suf. -owa; przejściowo w 2. poł. XVIII w. *Wola Świetlik*. W XVI w. odnotowane wahanie *Świtkowa*//*Świetlikowa Wola* (o ile to nie pomyłka lustratorów), por. n. os. *Świtek* AntrP V 90. Lit.: KSand 233; KopRad 184, 340. IN

Świetlików zob. **Świetliki**

Świetlin zob. **Lichtajny** (2)

Świetlino, wś, gdań., gm. Łęczycy, 12 km na pñ.-wsch. od Lęborka: *Swislin Nadol* und *Swislin Nagor* ok. 1400 KKG 207; *Schweslin Nadol*, *Schweslin Nagor* 1420 SHGPG VI 90; *Swislin nadol* 1437 Cram II 295; *Swislin* 1438 GZ 126; zwischen Czerbbelin, *Zwislin* und *Chmelentz* 1552 Przegląd Zachodni V–VI 107; *Swislin Nadol*, *Schweslin* 1559 SHGPG VI 90; *Schweslin* 1590 SchL 437; *Sweslin* 1618 MpLub; *Schwislin* 1638 Font XLVI 53; *Villae ... Sfislin* 1686 Font XI–XV 855; *Sfislin* 1702 ABMK LXXXIV 211; zu *Schwessin* 1712 Font XLVI 70; *Świeslino* (1780) SG XI 679; *Schweslin* 1789 MpGillyPom; *Schweßlin* 1821 Rumpf III 82; *Svjtléno* 1866 Ceynowa 40; *Schwessin* — *Świetlino* 1879 KętN 227; *Świeslino*, *Świetlino*, niem. *Schweslin*

1890 SG XI 679–80; *Świetlin* (kasz. *Svitlėno*, niem. *Schweslin*) 1899 Ramułt 204; *Schweslin* 1913 Meyers II 781; *Schweslin* — *Świetlino*, *-na*, *światliński* 1947 MPol XXV nr 111; *Świetlino*, *-na* 1982 WUN III 436. — Początkowo prawdopodobnie n. w formie zestawień *Świ(e)-ślin Nadół*, *Świ(e)ślin Nagór*; człony drugie od ap. *nadół* ‘dolina’ Sstp V 31 (może też w znaczeniu ‘miejsce poniżej czegoś’) i przeciwstawnego mu **nagór* ‘miejsce powyżej czegoś’ (por. stp. przym. *nadolny* ‘leżący na dole, poniżej (czegoś)’, *nagórny* ‘leżący nad czymś, powyżej (czegoś)’ Sstp V 45). Pierwszy człon zapewne w formie przymiotnika posesywnego (suf. *-in*) od trudnej do jednoznacznego ustalenia podstawy antroponimicznej. Być może **Świesław(a)* SSNO V 381 + *-in*, a zatem **Świesławin* > **Świesłajin* (analogicznie do kasz. *-owic* > *-ojc*) > niem. **Sweslein*, z automatycznym usunięciem rzekomo wniem. *-ein* na rzecz typowego na Pomorzu dniem. *-in* < słow. *-in-*. Derywacja *Świ(e)sła* < *Świesław* raczej mało prawdopodobna. Choć jednostkowo notowane są zapisy tego typu *Swesła*, *Swankosla*//*Swantosla* (1358) KKG 161, PrUr V 380, jednak należy je raczej traktować jako graficzne zniekształcenia n. os. *Świesław* i *Świętosław*, a nie ich derywaty. Lit.: SHGPG VI 90–1; Cram II 295; TrautnElb I 143. PS/RSz

Świetnica zob. **Śnietnica**

Świeża zob. **Świerczów** (2)

Świeżawy, wś, włoc., gm. Rogowo, 7 km na pld. od Rypina: *Sweschewo*, *Szweschewy* 1502 AC III nr 206; *Szmiessawy* (!) 1564, *Szwiezawy* 1565, *Smiezawi* (!) 1573 ASK I 30, 313, 363, 509v; *Swiezawy* 1662 ASK I 65, 310; *Swiezawy* 1783–84 RejKor 613; *Świeszawy* 1784 MpPerPł; *Świeszawy* 1789 Borucki 46; *Swiezawy* 1827 Tabella II 215; *Świerzawy* al. *Świeżawy* 1890 SG XI 675; *Świeżawy* 1921 Sk I 162; *Świeżawy*, *-żaw*, *świeżawski* 1971 UN 183, 20. — Od n. os. *Świesz* SSNO V 382, z suf. *-ewo*, *-ewy* (pl.), z późniejszą wymianą samogłoski sufiksальной *e* > *a* oraz adideacją do przym. *świeży*. Lit.: SHGKu(materiały) 186; BańMorf 132. KS

Świec zob. **Serwinów**

Świecana zob. **Święcany**

Święcany, wś, krośn., gm. Skołyszyn, 6 km na płn.-wsch. od Biecha: de *Szwanczan* (1369)1585 ZDM I 169; *Swenczany* 1386 ZDM VI 3; *Sywa-*

czany (1391)XV AGZ VI 3; de *Swyanczancz* 1449 SHGKr(TB 1, 111); *Swyenczany* 1463 Hel II nr 3709; *Swyaczany* 1470–80 DB III 220; *Szwyanczana* 1479 SHGKr(TB 2, 19); in villa *Swyeczany* 1504 MK 21, 120; de *Szwyanczyn* 1505 SHGKr(Teut 6, 335); *Swiaczini* 1512 Matr IV/1, nr 1570; *Swieczani*, *Swyaczany*, *Swączany*, *Swyączany* 1529 LR 36, 103, 104, 246; *Swięnczani* 1538 ASK I 2, 302; *Szwyanczani* 1540 Matr IV/1, nr 6713; *Swieczany* 1581 ŻDz XIV 125; *Swieczany* 1629 RPobKr 282; *Swieczany* 1634 ASK I 129, 51; *Swieczany* (1676)XVIII RPogMłp 111; *Swieczany* 1680 Rej 308; *Święcany* 1765 Żyd 415; *Swiencany* 1779–83 MpMieg; *Święcany* 1802 Crusius III/2, 402; *Swieczany* 1861–64 MpFran; *Święcany* 1890 SG XI 681–2; *Święcany* 1921 Sk XII 16; *Święcany*, *-can*, *świecański* 1965 UN 58, 220. — Nazwa określająca pierwotnie ludzi pochodzących z miejscowości *Święte*, *Święcice*, z suf. *-any*. Okresowo w XVI w. *Świecana* (singularyzacja nazwy), też *Świeciny* (suf. *-any* został zastąpiony przez *-iny*). Lit.: RBiecz 49; LJas 588; Solarz, Acta Universitatis Lodziensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica XXV 67. IN

Świechocin zob. **Świechocin**

Świechociny zob. **Świechocin**

Świechowice zob. **Rapaty-Żachy**

Świechowięta zob. **Stypułki-Święchy**

Świechowo zob. **Śmiechów** (2), **Świechów** (2)

Świechów zob. **Śmiechów** (2)

Święchy, dziś *Bugzy-Święchy*, cz. wsi Bugzy Płokie, dawniej wś, ostroł., gm. Chorzele: *Ploskie antiqua*, *Alia* [*Ploskie*] 1541, *Ploskie Dzierzkii* 1564 ASK I 40, 579v, 662v; *Dziersky Swęchy* 1567, Buxi ploskie et Zaiączki, *Ploskie piotrkowięta*, *antiqua*, *zaiączki* et *dziarski* 1576, *Ploskie Piotrkowięta*, *Dziezki* et *Antiqua*, *Ploskie Zaiączki* et Buxy 1577, *Ploskie Dzierzki Bugzi* 1591 ASK I 39, 757v, 566v, 571v, 656v, 457; Albertus Płoski de *Ploskie Swiechy* 1665 ASK I 65, 802; *Ploskie Swęchy*, *Villa Ploskie Swiechy* 1673, *Ploskie Swiechy* 1674 ASK I 66, 366v, 430v, 529; *Ploskie Święchy* 1783–84 RejKor 470; *Ploskie Święchy* 1784 MpPerPł; *Ploskie Święchi*, w *Płoskich Święchach* 1808 ASC(Janowo, U-1808–09, k. 10); *Ploskie Szwęchy*, *Ploskie Swęchy* 1813 ASC(Janowo, U-1813–14, k. 9); *Święchy* 1815 ASC(Janowo, U-1815–16, k. 8); *Świechy Ploskie*

Święchy

1819 ASC(Janowo, U-1819–20, k. 4); *Święchy płoskie* 1827 Tabella II 213; *Święchy* 1877 Zin II 197; *Swęchy Płoskie, Święchy*, os. 1890, *Święchy płoskie* 1902 SG XI 633, 682, XV/2, 462; *Święchy Płoskie*, wś 1902 Przew II 206; *Swęchy Płoskie* 1921 Sk I 128; *Święchy Płoskie* 1933 DzUrz-(W. Warsz. nr 14, poz. 13, s. 520); *Święchy Płoskie* 1960 DzUrz(W. Warsz. nr 5, poz. 86, s. 93); *Bugzy-Święchy*, -zów-*Świech* 1972 UN 140, 16. — Dawniej *Płoskie-Dzierżki*; o członie pierwszym zob. *Stara Wieś* (15), człon drugi od n. os. *Dzierżek* SSNO I 567, w formie pluralnej, oraz *Dzierżki-Świechy*, człon drugi od n. os. *Świech*, także w formie pluralnej. Od XVII w. *Płoskie-Świechy*//*Świechy Płoskie*, współcześnie *Bugzy-Świechy*, po włączeniu do wsi *Bugzy Płoskie* (zob.). Lit.: ZMaz 316. UB

Świechy zob. **Janczewo** (2), **Konarzewo-Świechy**, **Rapaty-Żachy**, **Siennica-Świechy**, **Stypulki-Świechy**, **Zaręby-Świechy**, **Zimnochy-Świechy**
Świecia, wś, koniń., gm. Rychwał, 7,5 km na płn.-zach. od Rychwała: *Swencza* (1263)XV, *Suencza* (1280)XV Kuj 355–6; hereditatem *Swancza* (1340)XIX Hock II 204; *Swyancza* (1454)XIX Hock III 416; *Szwyacza* 1507 ASK I 12, 149; Cuchary ... In eadem ecclesia parochialis tituli Omnium Sanctorum ... Ad quam ecclesiam ... villae infrascriptae videlicet praefata Cuchary, Głowyewo, Zorzewo duplex et Szwyacza spectant et pertinent 1511–23 ŁLB I 286; *Swyacze* 1534, *Szwyeczja* 1535 ASK I 12, 302, 443; *Szwięczja* 1564 ASK I 5, 802v; *Świeczja* 1565, *Swienicia* 1579 ASK I 13, 25v, 243; *Swiecia* 1581 ASK I 3, 232; *Swienicia* 1583 ASK I 11, 1388; *Szwyęcza* 1589 TekiDw(Rel. Kon. 23); *Świecia* 1620 MKI(Tab 11, 174); *Swiecia* 1673 ASK I 74, 36; *Świecia* 1728 RepGn II 105; *Świecia* 1765 RepGn I 324; *Świecia* 1890 SG XI 682; *Świecia*, -ci 1982 WUN III 436; gw. *śwyncą*, -ci, *śwynci*. — Zapewne od stp. *święcia*//*święcia* ‘wszyscy święci’ Sstp IX 66 (collectivum utworzone suf. *-ja jak *bracia*), być może w związku z wezwaniem par. Wszystkich Świętych w Kucharach Kościelnych, do której miejscowość należała (por. zapis z lat 1511–23), choć wg A. Króla została ona erygowana dopiero w XIV w. Por. też stp. *święć*//*święć* ‘święte miejsce, świątynia; rzecz święta, świętość, przedmiot związany z kultem’ Sstp IX 68.

Lit.: Taszycki RiSP I 285; Król, Kuchary Kościelne – zarys dziejów wsi i parafii rzymskokatolickiej, 2012, 39–40, 76–7. PS

Świecianowo, wś, kosz., gm. Malechowo, 11 km na pld.-zach. od Sławna: neue Establisement den Namen *Marienthal* empfangen hat 1772 Zuverlässige Nachrichten... 421; *Katen* 1789 MpGillyPom; *Katen am Moor*, kol. 1819 OVCöslin 32; *Kathen am Moor*, Kolonie bei Segentin 1820 Rumpf II 51; *Moorkaten* 1846 Messow II 85; *Moorkaten* 1850 MpRey nr 16; *Wiesenthal* 1859 AmtKöslin 248; *Moorkaten* 1869 AVNB II 172; *Wiesenthal* 1871 GemGut III 136; *Wiesenthal* 1913 Meyers II 1144; *Wiesenthal* — *Świecianowo*, -wa, *święcianowski* 1947 MPol XXVI nr 37; *Świecianowo*, -wa 1982 WUN III 436. — Wieś została założona przez Carla Caspara von Kleista w 1772 r. i otrzymała n. niem. *Marienthal*, prawdopodobnie od im. jego żony *Marie Louise* (KrSchl II 1274) i ap. *Thal* ‘dolina’. Nazwa ta jednak nie utrzymała się, a miejscowość była określana jako *Katen*, od niem. ap. *Kate*, *Kathe* ‘chłupa, chata robotnicza, lichy wiejski dom’ DWB XI 274, w l. mn., później z dodatkowym członem *am Moor* ‘na bagnie’, następnie w zuniwerybizonowanej formie *Moorkaten*. W 1859 r. wś otrzymała nową n. niem. *Wiesenthal* (: *Wiese* ‘łąka’). Według E. Albrechta (KrSchl II 1274) przed tym rokiem miejscowość nie posiadała n. i była określana jako kol. przy Żegocinie (*Segenthiner Kolonie*), co w świetle przytoczonych zapisów jest nieaktualne. Po 1945 r. urzędowo ustalono n. pol. *Świecianowo*. Lit.: KrSchl II 1273–5; Zuverlässige Nachrichten von wichtigen Landes- und Wirthschafts-Verbesserungen, I, 1778, 421; Chłudziński, Nazwy miejscowe gminy Malechowo, [w:] Historia i kultura ziemi sławieńskiej, IV, 2005, 132–3. PS

Świecica (1), wś, chełm., gm. Wierzbica, 12 km na płn.-wsch. od Rejowca Fabrycznego: *Szwieczicza* (1444)XVI, *Swanczicza* 1447, *Święcica* (1448)XVIII/XIX ZDM III 117, 239, 293; *Swyanczyczja* 1475 Chełm 10, 6; *Szwianczicza* 1510 ASK I 37, 242; *Swyączyczja* 1528 AWAK XIX 38; *Swaczicza* villa 1531 ASK I 36, 212; *Swyączyczja* 1563, *Swieniczja* 1564, *Swieiczja* 1565 ASK I 37, 715, 764, 828; *Swięnczicza* 1578 ASK I 51, 498; Joannes Swiecicky de *Swiecia*, ad bona

villae *Swiecica* 1624 AWAK XXIII 43, 48; *Swiecica* (1676) XVIII RPogMłp 237; *Swiecica* 1737 AWAK XXVII 239; *Swięcica* 1786 MpPerPd; *Swięcica*, wś 1827 Tabella II 213; *Swięcica* 1839 MpKwat VI 48; *Swięcica* 1890 SG XI 689; *Swięcica* 1921 Sk IV 12; *Swięcica*, -cy, *święcicki* 1970 UN 108, 39; gw. *śwēńcica*, -cy, *śwēńcicki*. — Od przym. *święty* 'godny czci religijnej ze względu na szczególnie związek z bogiem; uznany za godny czci, czczony' Sstp IX 74, 77 lub od stp. ap. *święć*//*święc* 'święte miejsce, świątynia; rzecz święta, świętość, przedmiot związany z kultem' Sstp IX 68, z suf. -ica. Istniała tu cerkiew pw. Zaśnięcia NMP. Lit.: Rzetelska, -ica 125. BCz

Święcica (2), wś, tarnob., gm. Obrazów, 12 km na płn.-zach. od Sandomierza: *Swyaczicza* 1464 SHGSd(AGAD perg. 1862); *Szwyaczicza* 1470–80 DB II 353; *Szwyaczycza* 1508 ŻDz XV 463; *Swyączicza* 1529 LR 372; *Swięciczá* 1564 ASK I 51, 719; *Swyęcizica* 1564–65 Lusand 322; *Swieczicza* 1578 ŻDz XIV 171; *Swięcica* 1662 ASK I 67, 7v; *Swięcica* (1676) XVIII RPogMłp 278; *Swięcica* 1783–84 RejKor 260; *Swięcice* 1791 MpPerSd; *Swięcica* 1802 Crusius III/2, 402; *Swięcica* 1827 Tabella II 213; *Swięcica* 1839 MpKwat V 8; *Swięcica* 1890 SG XI 685; *Swięcica* 1921 Sk III 125; *Swięcica*, -cy, *święcicki* 1970 UN 32, 23; gw. *śf'eńcica*, -y, *śf'eńcicki*. — Od przym. *święty*, z suf. -ica. Zdaniem J. Nalepy n. najprawdopodobniej pozostaje w związku z pogańskim kultem rzek i jezior. Na mapie K. Perthéesa z 1791 r. odnotowany wariant z suf. -ice. W formie gw. zanik nosowości (wś leży na obszarze beznosówkowym). Lit.: KSand 203; NaISand 176–7; Rzetelska, -ica 52, 77, 125. IN

Święcica (3), wś, tarnob., gm. Rytwiany, 6,5 km na pld.-zach. od Staszowa: *Swanczicza* 1351, *Swianczica* 1366 SHGBen 193; *Swianczice* 1443 KMłp IV 409; *Szwaczycza*, *Szwanczycza* 1470–80 DB III 238; *Szwaczycza* 1504, *Szwyączycza* 1505 ASK I 7, 74, 46v; *Swyączycza* 1525 ASK I 8, 64, 85v; *Szwyączycze*, *Szwyączycza* 1529 LR 171, 349; *Swiaczicza* 1530 ASK I 10, 261v; *Swiaczicza* 1536 Matr IV/3, nr 18175; *Swiączycza* 1548, *Swięcica* 1573 SHGBen 193; *Swyeczycza* 1579 ŻDz XIV 229; *Swięcica* 1673 ASK I 69, 239v; *Swiecica* (1676) XVIII RPogMłp 347; *Swięcica* 1783–84 RejKor 310; *Swięcica* 1791

MpPerSd; *Swięcica* 1827 Tabella II 213; *Swięcica* 1839 MpKwat IV 7; *Swięcica* al. *Święciny* 1890 SG XI 685; *Swięcica* 1902 Przew II 206; *Swięcica* 1921 Sk III 133; *Swięcica*, -cy, *święcicki* 1970 UN 33, 52; gw. *śf'eńcica*, -y, *śf'eńcicki*. — Od przym. *święty*, z suf. -ica. W XV–XVI w. odnotowany też wariant z suf. -ice. Wydawcy SG odnotowują również oboczną formę *Święciny*. Lit.: SHGBen 193–4; KSand 202; NaISand 176–7; Rzetelska, -ica 52, 77, 125. IN

Święcica zob. **Święcice** (1), **Wola Klasztorna**
Święcice (1), wś, kiel., gm. Słaboszów, 15 km na płn.-wsch. od Miechowa: *Suetici* (1229), *Szwanczyce* (1367) KTn 23, fals. XV, 151, fals.; de *Swacicz* 1382 Krak nr 1456; *Swanch* de *Swanczicz* 1394, *Swanczicz* 1395 KZKrak II nr 1262, 2938; *Swencice* 1417 Hel II nr 1498; *Szwanczyce* 1422, *Swaczycze* 1456 KTn 235, 407; *Szwyanczycze*, *Swyanczycza* 1470–80 DB II 75, III 212; *Szwyanczycze* 1490 ŻDz XV 440; *Swiączycze* 1505 KTn 558; *Swieczycze* 1564 Lukrak II 81; *Szwienzice* 1581 ŻDz XIV 89; *Swięcice* 1629 RPobKr 137; *Swiecice* (1676) XVIII RPogMłp 58; *Swięcice* 1680 Rej 135; *Swięcice* 1765 Żyd 416; *Swięcice* 1783–84 RejKor 268; *Swięcice* 1787 MpPerKr; *Swiączice* 1790 SHGKrMat 304; *Swięcice* 1801–04 MpHeld; *Swięcice* 1827 Tabella II 213; *Swięcice* 1839 MpKwat III 7; *Swięcice* 1890 SG XI 686; *Swięcice* 1921 Sk III 67; *Swięcice*, -cic, *święcicki* 1964 UN 7, 76; gw. *śf'enńcice*, -ic, *śf'enńcicki*. — Dawniej *Święcicy*, od n. os. *Święt* lub *Święta*, *Święty* SSNO VII 262, V 393, 407 (: *Świętomir*, *Świętosław*), z suf. -icy, wtórnie -ice. W XV w. wyjątkowo *Święcica* (tylko u J. Długosza). Lit.: RKrak 167, 249; KopKiel 253; RymPatr 64. IN

Święcice (2), dziś *Stare Święcice* i *Nowe Święcice*, dwie wsi, płoc., gm. Mała Wieś, 12 km na płn.-zach. od Wyszogrodu: *Swantoslaus dictus Wropl de Swanczino* (!) 1416 Czer nr 421; *Swyanczicze* (1420) 1456 MK 3, 66; Alberto alias Wroblowicz de *Swanczicze* 1426 MkM I nr 292; *Swanczice* 1429, *Swanczice* 1431, *Swanczice* 1432 MkM II nr 66, 317, 377; *Swyanczicze* 1434 MK 3, 132; *Swyanczicze* 1461 SHGWy(Ep. 5, 177); *Swyanczicze* 1490 MK 6, 247v–248; Nicolaus Wropl de *Swacycze* 1506, Paulus Jurga de *Swacycze* 1510 ZHer nr 848, 878; *Swieczicze* *Popiardowo*, *Swieczicze* *Kasse* 1572 SHGWy-

Święcice

(PG 55, 281v); *Świenicze*, *Swienicze* 1576 ŻDz XVI 304, 306; *Święcice* 1695 ASC(Czerwinsk, UZ-1639-99, k. 150); *Święcice* 1783 MpPerMz; *Święcice Kaski*, *Święcice Rapiery* (!), *Święcice Ruski* 1783-84 RejKor 432; *Święcice papiery*, *Święcice wróble* 1827 Tabella II 213; *Święcice Papiery*, *Święcice Wruble* 1839 MpKwat III 3; *Święcice Wróble* i *Święcice Archutówko*, dwa folw. i wś włość. 1890 SG XI 686; *Święcice*, wś i folw. 1921 Sk I 117; *Święcice*, wś (gr. *Święcice*), *Święcice*, parcele (gr. *Święcice Nowe*) 1933 DzUrż(W. Warsz. nr 14, poz. 136, s. 513); *Święcice Nowe*, *Święcice Stare* 1948 Ferski II 125; *Nowe Święcice*, -wych -cic, cz. wsi Stare *Święcice*, *Stare Święcice*, -rych -cic, wś 1981, 1982 WUN II 577, III 320; *Nowe Święcice*, -wych -cic, *nowo-święcicki*, wś 2022 DzU poz. 2783. — Od n. os. *Święty* (: *Świętosław*, por. pierwszy zapis), z suf. -ice. W XVI w. nastąpił podział wsi, notowane są wtedy: *Święcice-Kasze*, człon drugi od n. os. *Kasza* SSNO II 545, w formie pluralnej; *Święcice-Popiardowo*, człon drugi od przezw. **Popiard* (por. nazw. *Piarda* RymSEN II 234, *pierdzić*, *piardnąć*), z suf. -owo; później *Święcice-Wróble*, człon drugi od n. os. *Wrób(e)l*, w formie pluralnej (por. pierwszy zapis); *Święcice-Papiery*, człon drugi od nazw. *Papier* RymSEN II 206, w formie pluralnej; i *Święcice-Archutówko* (zob. *Archutówko*). Współcześnie *Stare* i *Nowe Święcice*. Lit.: SHGWy 56; ZMaz 362. UB

Święcice (3), wś, warsz., gm. Ożarów Mazowiecki, 7 km na zach. od Ożarowa Mazowieckiego: *Swancicze* (1422)1456 MK 3, 93v; *Swancicze* 1425 MkM I nr 143; *Swijanczyce* 1470 MK 5, 132v; *Swyancicze* 1495 ZHer nr 749; *sswyanczych* 1534 Warsz nr 2407; *Swieczicze* 1563 ASK I 27, 196v; *Swienicze* 1580 ŻDz XVI 276; *Swieczice* et Loie, *Święcice* 1674 ASK I 72, 919v, 872v; *Święcice* 1783 MpPerMz; *Święcice* 1827 Tabella II 213; *Święcice* 1890 SG XI 686; *Święcice*, -cic 1982 WUN III 436. — Od n. os. *Święt*, *Święty* SSNO V 262, 407, z suf. -ice. Lit.: SHGWarsz 279-80; TaszyckiPatrMz 66. UB

Święcice zob. **Strachocina**, **Święcica** (2, 3), **Święciec** (1, 2)

Święcice-Archutówko zob. **Święcice** (2)

Święcice-Kasze zob. **Święcice** (2)

Święcice-Papiery zob. **Święcice** (2)

Święcice-Popiardowo zob. **Święcice** (2)

Święcice-Wróble zob. **Święcice** (2)

Święciciele zob. **Cieluszki**

***Święcicy**, wś zaginiona w dawnym księstwie cieszyńskim: *decimas villarum in castellatura de Tessin, que sunt Golesouo, Vizla, Yscichino, Zamaishi, Nageuuzi, Suenchizi, suburbium, Zasere, Clechemuie, Radouiza, Punzo, Beleuisco, Ogrozona, Nouosa* 1223 SUr I 165. — O etym. zob. *Święcice* (1). Część historyków twierdzi, że cytowany zapis dotyczy przedm. Cieszyna (na podstawie następującego w dok. po n. wsi wyrazu *suburbium*), niektórzy zaś identyfikują go z wsią *Świętoszówka*, brak jednak ku temu wystarczających podstaw. Lit.: Mrózek 174, 247, 274; Zawisza, *Zaranie Śląskie* II/3, 1909, 107; Dunaj, *Język polski najstarszej doby piśmiennej* (XII-XIII w.), 1975, 34; Panic, *Sob XXXIX* 4-5; Panic, *Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych* XLV 63; Stelmach, *Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia Historica* V 120. PS

Święcicy zob. **Święcice** (1)

Święciec (1), wś, koniń., gm. Kramsk, 15 km na pn.-wsch. od Konina: *de Swianczicz* 1437 AC II nr 334; *Szwyaczycz* 1507 ASK I 12, 152; *Szwyaczycz* 1511-23 ŁLB I 223; *Szwięcziecz* 1564 ASK I 5, 794; *Szwięcziecz* 1577, *Święcziecz* 1579 ASK I 13, 161v, 231v; *Świecice* 1618-20 PKal 118; *Świeciec* 1628 MKI(Tab 27, 13); *Swieczice* 1673, *Świeciec* 1674 ASK I 74, 35v i 166; *Świecciec* 1783-84 RejKor 139; *Świecciec* ok. 1790 PerOpis V 256; *Świećciec* ... ku *Świećcowi* 1791 Koz V 373; *Świećciec* po 1798 MpPerKl; *Swienicze* 1802-03 MpGillyPr; *Swinciec* ... we wsi *Świętcu* 1812, *Świećciec* ... w wsi *Świętcu* 1821, *Świećciec* ... *Świećca*, *Świećciec* ... z *Świećca*, *Świećce* ... w *Świętcu* 1827 APPozn(54/772/0/-/4, k. 2; 13, k. 6v-7v; 19, k. 20, 36, 78); *Swienice* (!) 1827 Tabella II 213; *Swinieć* 1839 MpKwat I 2; *Świećciec* 1877 Zin II 198; *Świećciec* 1890 SG XI 686; *Świećciec*, -ćca 1982 WUN III 436; gw. *świeńćec*, -ćcall/świeńćec, -ńca, *świeńćeki*. — Pierwotnie *Świećciec* (na taką formę wskazuje najstarszy zapis, występuje ona jeszcze w XVI i na pocz. XIX w.) lub *Świećciec*, od przym. *świećty* lub ap. *świeć*//*świeć* 'święte miejsce, świątynia; rzecz święta, świętość, przedmiot związany z kultem' Sstp IX 68, z suf. -ice,

-ec. Wieś powstała na obszarze ziemi nadanej jako uposażenie kościołowi w Kramsku (SG XI 686). Formy *Święciec* i *Świętci* (z dysymilacją grupy -ćc- > -tc-) powstały pod wpływem form przypadków zależnych (*Święćca*, *Święćcu*). Na pocz. XIX w. notowana postać *Świnciec* ze zwężeniem artykulacji $\epsilon > \gamma$ i rozłożeniem nosówki przed spółgłoską zwartą (Dejna, mapa 39G, 41D), która stała się podstawą dla postaci *Świniec* (zapewne również pod wpływem form przypadków zależnych, np. dop. *Świńca* > *Świńca*, a także w wyniku adideacji do ap. *świnia*). O analogicznym zjawisku zob. np. *Świniec*, *Świnice Warckie*. Lit.: Taszycki RiSP I 285–6. PS

Święciec (2), ws notowana do 1967 r., legn., gm. Krotoszyce, 7,5 km na pld.-zach. od Legnicy: Nicolaus de Eychoicz et Jacobus Swencicz 1304, Jacobus Swencicz ... Swencicz 1305, Swencicz 1306 Schir 18, 19, 20; Swencz (1414) K 620; Pasken vom Swencz 1372, Paske Swencz 1373, Franczke vnd Petir von Swencz 1396 Schirr 185, 195, 241; Klein Schweinitz 1654 EberLieg 23; das Dorff Swentz (ietzo klein Schweinitz genennet) 1661 Schweinitz, Genealogia... 41; Kl. Schweinitz ok. 1672 MpDSLig; Kl. Schweinitz 1736 MpWielLig; Kossendau und klein Schweidnitz (!) 1779 Büsching XIII 264; Kleinschweinitz 1789 Presb IV 330; Klein Schweinitz 1789 Z VIII 176; Schweinitz, Klein-, ws i folw. 1845 K 620; Kossendau und Kleinschweinitz 1871 GemGut V 226; Klein Schweinitz 1912 Meyers I 1002; Klein Schweinitz — Święciec, -ćca, święciecki 1948 MPol nr 78, poz. 692; R[uina] Święciec 1961 Mp-25(Legnica); Święciec 1967 SM 1144. — Wieś była gniazdem gałęzi rodu von Schweinitz, którego protoplastą był rycerz określany w dok. z 1290 r. jako Iohanne de Suentcza (SUR V 393). Nie wiadomo jednak, skąd pochodził, a w związku z tym, czy n. m. pochodzi od n. rodu czy odwrotnie. Najstarsze zapisy Swencicz i Swenciz, występujące zarówno jako drugie określenie osoby, jak i toponim (wg CdSil XVI 88), J. Domański interpretuje jako patronimiczną n. m. *Śwęcice* (: n. os. *Święc*, *Święca* SSNO V 383, z suf. -ice). Późniejsze zapisy Swencz z XIV w., czasem poprzedzone przyimkiem von/vom, nie pozwalają na jednoznaczne stwierdzenie, czy chodzi o n. rodu czy miejscowości, z któ-

rej dana osoba pochodziła (wydawca dok. tego nie określił). W XV w. Swencz występuje już wyłącznie jako określenie osoby, przy czym inne osoby w tych samych dok. określane są n. odmiejscową, por. Hannus Swencz, Heyncze Lanczron, Heyncze von Panthnaw, Petsch Schellindorff, Heyncze Tauschdorff 1439, Micklesch Dornheim, Ffranczke Swencz, Lewttir von Dobirschwicz 1447 Schir 401, 425. Od XVII w. notowana jest n. Klein Schweinitz, z członem dyferencyjnym od niem. klein 'mały', zapewne dla odróżnienia od n. wsi Świdnica (2), wówczas niem. Schweinitz. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. Święciec, choć miejscowość została całkowicie zniszczona w wyniku działań wojennych. Dziś śladem po n. wsi jest n. ter. Święciec, uroczysko-dawna miejscowość (PRNG). Lit.: Schweinitz, Genealogia Derer von Schweinitz..., 1661, 42; Domański, Szkice Legnickie I 42; Menges, Herren von Schweinitz, [w:] Neue Deutsche Biographie 24 (2010), 52–3. PS

Święciec zob. **Świączyń**, **Świniec** (1)

Święciechowa, ws, dawniej mto, leszcz., gm. Święciechowa, 4 km na zach. od Leszna: Suechou (1181)ok. 1230 KWlp 66, fals.; Svecechow 1258 KW I 328; Suecechow (1277)1330–40 KWlp 96, fals.; civitatem Svecechow et Radlewo (1277)XIV KW I 408, fals.; Svecechouo (1294) XIV KWlp 109, fals.; Svecechow 1302, Iacobus plebanus de Svecechow ... ac Nicolaus de Sweczcow 1333 KW II 215, 450; Swaczehowo (1363) XV PDzP IX/2, 68; Swanczechow 1366 KW III 283; Niczke Sweczcow 1370 CdSil XXVIII 263; Swenczechow 1400 BulPol III nr 671; Sweczichowo (1401) KWlp 170; Swanczechowo 1407 RWlp III nr 360; Sweczko 1408, Sweczcow 1409, Sweczko 1410 CdSil XXVIII 50, 51; Swanczechowo (1418)1498 KWlp 205; Sweczehowo 1421 SHGPn V 124; Swenczechowo 1446 KWlp nr 210; [in] opido Swyanczechow dicto 1447 MK 10, 18; in oppido Swieciechow (1447)XVII–XVIII, in Swenczechowo opido (1447)XVII–XVIII, opidi nostri Swyeczehoviensis ... in Swyanczechowo (1448)1554–59 KWlp 261, 262, 272; Swanczechowo 1449 AC II nr 1234; Swanczechowo (1453) KWlp 277; Swanczechow (1458) SG XI 686; Szwyanczechow ... Swanczechow 1462 KWlp 297; Swanczychowo, Swączehowo 1464

Święciechowo

SHGPn V 124; *Swyanczechowo*, *Swanczechowo* (1466), *Swyanczechowo*, *Swyanczyechowo* (1467) KWlp 315, 318; *Swyeczzechow* 1468 SHGPn V 124; *Swanczechow*, *Swianciezechow* (1469) XVI KWlp 329; *Swyanczyechowo* 1472 SHGPn V 124; *Swanczechowo* (1477) KWlp 363; *Swyanczyechowo* (1482) IuraVic nr 229; *Swyenczechowo* 1482 MVat X nr 826; *Swyaczechow* 1490, *Szwyanczechow* 1492 SHGPn V 124; *Szwyanczechoff* 1507 ASK I 5, 1v; *Swyanczechow* 1510 NKs 153; ville *Szwanczechow* 1514 MPL II 354; ad *Swieciechow*, in Germanico *Schweczke* 1528 Reces 19; *Swyanczyechowo* 1531 ASK I 3, 187v; *Szywaczechow* 1535 ASK I 4, 38v; de *Vswecz-kouia* (!) 1551 MUKr II nr 1551e/003; *Swieczichowo* 1561 ASK I 3, 341; *Szwieczichow* 1563 ASK I 5, 209; *Swyeczichowo* 1565 ASK I 4, 304; *Swieczichow* 1567, *Szwienziechow* 1570, *Święziochowa* 1577 ASK I 5, 297, 446, 778v; Z miasteczka *Święciechowa* 1567 ASK XLVI 41, 48; Oppidum *Swieczichowa* 1579 ASK I 3, 662v; *Swieczichowo* 1582, *Swienziechow* 1583 ASK I 6, 454v, 606; *Swieczichowo* 1622–24 PPozn (Tab 1, 52); *Schwetzko* 1643 MpDSGlog; *Swetscouiensis* 1655 ZfGS LI 279; *Schwetzkau* 1659 Cellarius, Regni... 221; *Schwetzkau* 1662 ZfGS LI 287; *Swecko*, P. *Święczichowo* 1665 MpPPosn; *Schwetzkau* 1739 MpWielGlog; *Świeciechow* 1783–84 RejKor 830; *Święciechowo* 1788 Büsching XXII 55; *Swieczichowo* 1789 PPozn (Tab 10, 5); *Święciechowo*, *Schwetzkau* 1791 MpPerPn; *Schwetzkau* 1798 MpHopf IX; *Schwetzkau* oder *Schwetzeke*, polnisch *Swienziechow* 1798 HstB I 457; *Swecko* oder *Schwetzkau* (poln. *Swieczichowo*) 1799 Sotzmann, Handbuch... 195; *Schwetzkau*, *Schwięciechowo* 1802–03 MpGillyPr; *Schwetzkau* (*Swienziechow*) 1823 Mützell IV 295; *Świeczehów*, po Niem[iecku] *Schwetzko* 1826 Bandtkie, Historia... 144; *Święziochowa*, *Świeckochowa* (!) (*Święciechowa*) (*Schwetzkau*) 1841 PlaterPoz 27, 138; *Święciechowo*, *Świeciechowa* (*Schwetzkau*) 1846 KsP 402, 407; *Schwetzkau*, mto i obszar dworski 1871 GemGut IV 102, 110; *Schwetzkau*, mto, *Reichenau*, obszar dworski 1885 GemLex V 118, 122; *Święciechowa*, niekiedy *Święciechowo* i *Święciechów*, urząd. *Schwetzkau* 1890 SG XI 686; *Świeciechowa*, niem. *Schwetzkau*, mto, *Święciecho-*

wa, niem. *Reichenau*, obsz. dw. 1921 Sk X 42, 45, 159; *Święciechowa*, -wy 1982 WUN III 436; gw. *śf'inėχova*, -vy, *śf'inėχoski*. — W dotychczasowych opracowaniach najstarsze zapisy odczytywano jako *Świeciechów*, od n. os. *Świeciech* SSNO V 380 (: **Wszeciech*), z suf. -ów//owo, zaś postać *Święciechow(o)* uznawano za wtórną, powstałą w wyniku adideacji do wyrazów *święty*, *święcić*. K. Rymut jako pierwsze poświadczenie obecności nosówki wskazywał zapis z 1464 r. Jak wynika z dokumentacji źródłowej, forma z nagłosowym *Świec-* wystąpiła już w 1366 r., nie można zatem wykluczyć pochodzenia od n. os. *Świeciech* SSNO V 389 (od złożonych n. os. na *Święto-*). W XVI w. pojawiają się pierwsze zapisy potwierdzające zmianę rodz. na żeński (-owo > -owa), co wydaje się być ogólną tendencją w ojkonimii dawnego pow. wschowskiego (por. np. *Kargowa*, *Szlichtyngowa*, *Wschowa*). Status zapisów typu *Sveczców*, *Sweczkw*, *Sweczko*, *Schwetzko* jest niepewny — historycy dopatrują się w nich starszych poświadczeń niem. n. *Schwetzkau* (raz — w 1333 r. — występuje ona obok ewidentnie pol. formy *Swecechow*, pozostałe wystąpienia notowane są głównie w dokumentach niem., m.in. ze Śląska), nie można jednak wykluczyć, że oddają one jakąś formę skróconą typu **Świecko* czy **Świeczków*, która dopiero później stała się podstawą zniemczonej postaci *Schwetzkau*. W latach 80. XIX w. obsz. dw. *Schwetzkau* urzędowo przemianowano na *Reichenau*, natomiast mto zachowało dotychczasową n. *Schwetzkau*. Po 1918 r. dla obu jednostek ustalono n. *Święciechowa*. Lit.: SHGPn V 124–31; RospSEMig 391; Rym-Nmiast 243; PPozn 304–5; Cellarius, Regni Poloniae, Magnique Ducatus Lituaniae..., 1659, 221; Sotzmann, Handbuch zum Gebrauch der neuen General-Karte von Ost- West- Süd- und Neu-Ostpreussen, 1799, 195; Bandtkie, Historia drukarn w Królestwie Polskim..., II, 1826, 144. PS

Święciechowo zob. Święciechowa

Święciechów, wś, gorz., gm. Drawno, 5 km na pñn.-zach. od Drawna: *Silberberge* 1337 LandbNM 107; *Sulverberg* 1411–14, *Sulwerberge* 1516 Gahlbeck, Zisterzienser... 1046; *Silberg*, Dorf, Filia von Neu-Wedel 1775 BüschingMB 263; *Silberg* 1796 MpGüss; *Silberg* 1850 Berghaus III 504; *Silberg* 1913 Meyers II

813; *Rudno*, n. przejściowa 1946 SGorz 481; *Silberberg* — *Święciechów*, -owa, *święciechowski* 1947 MPol XXV nr 111; *Święciechów*, -chowa 1982 WUN III 436. — Dawna n. niem. *Silberberg*, też *Sulverberg*, od niem. *Silber*, średniem. *sülver*, *sulver* 'srebro, srebrny' DWB XVI 974 i *Berg* 'góra'; może ponowiona z n. wzniesienia *Silber Berg* leżącego między *Święciechowem* a *Drawnem*, por. *Silber-B.* 1892 MpMbl(2760), dziś *Góra Szpaka* (też *Srebrna Góra*). E. Mucke na podstawie podobieństwa brzmieniowego z zapisem *Silberg* dla wsi *Sulibórz* (zob.) dopuszczał możliwość związku omawianej n. z n. os. *Zilbur* (< *Sulibor*), zaś J. Zysnarski w członie -*berg* widział nawet substytucję pom. *gard*. Z uwagi na brak podstaw źródłowych do propozycji tych należy podchodzić z dystansem. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Święciechów*, która zastąpiła przejściowo używaną n. *Rudno*. Lit.: MuckeNM 181; SGorz 481–3; Gahlbeck, Zisterzienser und Zisterzienserinnen in der Neumark, 2002, 624, 1046.

PS

Święciechów zob. *Święciechowa*, *Świeciechów* (1, 2)

Święcienica, wś, warsz., gm. Serock, 8 km na płn.-zach. od Serocka: *Świecienica* 1807, *Świecienica* 1808, *Świecienica* 1809 ASC(Serock, Z-1805–25, k. 6v, 7v, 10); *Świecienica* 1827 Tabella II 213; *Budy Śmieciennice* (!) 1839 MpKwat IV 3; *Świecienica* 1877 Zin II 198; *Świecienica* 1890 SG XI 687; *Świecienica* 1921 Sk I 141; *Świecienica*, -cy, *święcienicki* 1971 UN 132, 23. — Dawniej *Świecienica*, od imiesłowu *święcony* (: *święcić*), z suf. -*ica*. Brak danych co do bezpośredniej motywacji n., może w związku z wyrażeniem **święcona ziemia*. Postać dzisiejsza powstała zapewne w wyniku dysymilacji *c–c > ć–c*.

UB

Świecienica zob. *Rosochate-Nartoły*

Świecieniec, wś, płoc., gm. Bodzanów, 14,5 km na wsch. od Płocka: de *Misseua* 1303 KMaz II 108; *Swanczynecz* 1448, *Miszewo Sancti Vincencii* 1451 SHGPł 308; *Szwieczinyecz* 1511 MUKr II nr 1511e/114; *Szwiecziniecz* 1570, *Swęcziniecz*, Parochia *Swieczieniec* 1578 ŻDz XVI 131, 7, 15; *Świecieniec*, *Swieczieniec* 1662, *Swieczieniec* 1677 ASK I 72, 401, 579v; *Świecieniec* 1783–84 RejKor 433; *Świecieniec* 1827 Tabella II 213; z dzierżawy Osady *Świecienice*

1838 DzUrz(G. Maz. nr 87, 825); *Świecienice* 1850 Gazeta Warszawska nr 116, 2; *Świecieniec* 1877 Zin II 198; *Świecieniec* 1890 SG XI 687; *Świecieniec*, wś 1921 Sk I 114; *Świecieniec* 1967 SM 1144; *Świecieniec*, -ńca, *święcieniecki* 2013 DzU poz. 200. — Dawniej *Miszewo*, od n. os. *Misz*, z suf. -*ewo* (zob. też *Miszewko* (2)). Był tu kościół pw. Świętego Wincentego, stąd okresowo n. zlatynizowana *Miszewo Sancti Vincencii*. Wtórnie *Świecieniec*, od przym. *święty*, z suf. -*iniec*, później *Świecieniec*, ze zmianą -*iN-* > -*eN-*, w XIX w. forma pluralna *Świecienice*. Lit.: SHGPł 308–9; ZMaz 264.

UB

Świecienin, wś, łomż., gm. Radziłów, 18 km na pld.-wsch. od Szczuczyna: Dux dedit Dobeslao de Kownathi 40 mansos super rivulo Climaschewnicza ... cum utraque rippa eiusdem rivuli, cum iure theutonico ... alcus silvam dictam Korzen (1422)1456 MK 3, 91; *Kownathi* 1436 MK 335, 82v; *Cownathy* 1470 MK 341, 11; de *Korzenyecz* de armis Kownathy 1472 ZHer nr 399; *Swyaczino* 1478, *Swyanczyce* 1479 SHGMz(Ep. 13, 172 i 268); *Chorzeniec*, *Szwycanino* 1497 Matr II nr 943, 948; *Swyanczyno* 1505 MK 18, 221v; nob. Mathias filius Martini Sviaczinski de *Sviaczino Corzenyecz* ... de armis Kownathy 1532 ZHer nr 1024; ... z *Swieczynskimi* (1565) Lumaz II 56; *Świaczino* 1577 ŻDz XVI 360; *Świaczienino* 1621 TML 36, 86; *Szwieczienino* 1662 ASK I 66, 8v; *Świecienino* 1783 MpPerMz; *Świecienin* 1827 Tabella II 213; *Świecienin* 1839 MpKwat VI 5; *Świecienin* 1890 SG XI 687; *Świecienin* 1921 Sk V 92; *Świecienin*, -na, *święcieniński* 1973 UN 155, 23. — Początki wsi datują się na rok 1422, kiedy to Dobiesław z Kownat otrzymał nadanie za lasem *Korzeń* (por. pierwszy zapis). Pierwotna n. *Kownaty*, od n. herbu *Kownata*, w formie pluralnej. Nazwa *Korzeniec* jest ponowiona z n. lasu, por. silvam *Corzencz* 1439 MK 335, 99. W XV w. pojawia się n. *Świaczino*, *Świecice*, później *Świecienino*, która pochodzi od n. wsi na zach. Mazowszu *Świecieniec*//*Świecieniec* (skąd pochodzili odbiorcy nadania), z wymianą suf. na -*ino*, -*ice*. W XVI w. pojawia się także n. zestawiona *Świecino-Korzeniec*. Ostatecznie ustaliła się n. *Świecienin*. Lit.: WiśnGraj 55, 114–5; ZMaz 363.

UB

Świecin zob. *Szwecja*

Świecina zob. *Świeciny*

Święcinek

Święcinek, os., dawniej wś, pozn., gm. Swarzędz, 5,5 km na pld.-wsch. od Swarzędza: *Swanczino* 1412 KszPoz 3, 203v; *Swancyno*, *Swacyno*, *Swyacyno* ... *Swanczyno* 1428 KszPoz 10, 28v, 113, 137v; *Swacyno* ... *Swyachino* 1430 KszPoz 11, 73; *Swyanczino* 1435 KsgPoz 1, 125; *Swyanczino* 1445 KsgPoz 2, 223; *Swyanczini* 1465 KszPoz 18, 138; villa *Swenczyno* 1466 KsgPoz 6, 13; *Swaczyno* 1466 KsgPoz 7, 439; villas ... *Vrzazowa* et *Swyacyna* 1475 KsgPoz 9, 23; *Szwyanczino* 1475 SHGPn V 131; *maius et minus Swyacyno*, *Swyanczyno* 1485, *Swyacyno* 1486 KsgPoz 10, 23, 33, 56; *Szwyanczino* 1508, *Szwyanczino* 1509, *Swyanczyno* 1510 ASK I 3, 23, 65v, 267v; *Szwyaczyno* 1510 NKs 67; *Swyacyno* 1515 KsgPoz 15, 44v; *Świączyno* 1525, *Śwyęczyno* 1528, *Śwyęczyno* 1529 KsgPoz 16, 85v, 239, 314v; *Śwyęczyno* 1553, *Szwienczino* 1563, *Swienczinko* 1567, *Śwyęcino* 1576, *Święcino* 1577 ASK I 5, 170v, 239v, 333, 532, 726; *Święcino* 1580, *Święcino* 1581 ASK I 6, 159v, 416v; *Świeczyczno* (!) 1622–24 PPozn (Tab 1, 38); *Święcino* 1631 ASK I 65, 131v; in villa *Vzarzewo* et *Święcinko* 1673 ASK I 68, 1195; *Święcinko* 1721 KsgPoz 444, 38v; *Święcinko* 1783–84 RejKor 744; *Święcinko* 1788 Büsching XXII 50; *Święcinek* 1789 PPozn (Tab 6, 106v); *Swiencynko*, folw. 1798 HstB I 612; *Święcinko* 1798 MpHopf XIV; Vw. *Swiencynko* 1802–03 MpGillyPr; *Swiencinko* 1823 Mützell IV 416; nebst dem Vorwerk *Święcinek* ... z folwarkiem *Święcinek* 1825 Posener Intelligenz-Blatt nr 44, 1066; *Swiencinek* 1846 KsP 356; *Swiencinek* 1871 GemGut IV 26; *Święcinek* al. *Święcinko*, urzęd. *Swiencinek* 1890 SG XI 687; *Swiencinek*, kol. 1913 Meyers II 919; *Święcinek*, niem. *Swiencinek*, folw. 1921 Sk X 76, 159; *Święcinek*, -nka, cz. wsi Uzarzewo 1966 UN 93, 18; *Święcinek*, -nka 1982 WUN III 436. — Pierwotnie *Święcino*, od n. os. *Święca* SSNO V 383, z suf. -ino (w 1475 r. efemerycznie -ina, o ile nie jest to forma dop.). W XV w. notowane n. zestawione z członami dyferencyjnymi od łac. *maius* ‘większe’, *minus* ‘mniejsze’, też forma pluralna *Święciny*, w związku z podziałem wsi na dwie części. Od XVI w. notowana postać dem. *Święcinko* (suf. -ko), co ma zapewne związek z degradacją miejscowości (określanej początkowo jako wś, później jako folw.). Na prze-

łomie XVIII i XIX w. doszło do zmiany rodz. na męski (-ko > -ek); od 1825 r. konsekwentnie występuje już forma współczesna *Święcinek* (zniemczona jako *Swiencinek*). Lit.: SHGPn V 131; PPozn 305. PS

Święcinko zob. **Święcinek**

Święcino (1), wś zaginiona, leżała na zach. od Otorowa, pozn., 11 km na pld.-zach. od Szamotuł.: *Derslaus Swanczinski* 1397 RWlkp I nr 336; *Swanczino* 1402, *Swancino* 1403 KZPozn nr 885, 1288; *Swanczino* 1408 KszPoz 3, 69; Othorowo et *Swanczyno* 1424, *Swanczyno* 1425, *Swanczyno* 1426 KszPoz 8, 53v, 64, 67; *Swanczino* 1435 KsgPoz 1, 128; *Swanczyno* 1446 KszPoz 15, 155; villis ... Othorowo et *Swyanczyno* 1480, *Swanczyno* 1481 KsgPoz 9, 120v, 138v; *Swyanczino*, Othorowo et Krzesthkowice 1530 KsgPoz 16, 355; Othorowo et *Swyenczyno*, *Swyenczyno* 1537, in villa et hereditate *Swyączyno* 1540, *Swyączyno* 1541 KsgPoz 17, 133, 177v, 384v, 446v; in bonis *Swyączyno* et Othorowo 1544, in villis Othorowo et *Swyanczyno* 1545 KsgPoz 18, 123, 194; Othorowo et *Swyączyno* 1547 KsgPoz 89, 315; Busszewo, Othorowo et *Swyeczino* 1556 KsgPoz 19, 324; in villis et hereditatibus Buszewo, Wierchaczewo, Othorowo possessionatis et *Świeczino* desertis 1570 KsgPoz 21, 78v; *Swiencino* 1601 KsgPoz 27, 132; villis et hereditatibus Othorowo et *Świączyno* 1603 KsgPoz 175, 476v; in villa et hereditate Othorowo possessionatis et *Świeczyno* desertis 1609 KsgPoz 29, 870v; in villis ... Othorowo et *Świeczino* 1611 KsgPoz 30, 773v; Othorowo et *Swiencino* 1612 KsgPoz 191, 366v; villis et hereditatis Othorowo possessionatis et *Święcino* deserits 1626 KsgPoz 38, 613. — Wieś notowana do 1. poł. XVII w. (już w XVI w. określana jako opustoszała), leżała na zach. od Otorowa, zapewne w pobliżu cz. Otorowa o n. *Poświętne*, która została ponowiona z n. pól i folw. w Święcinie, por. *Poszwanthne* [folw.] 1408 SHGPn III 792; *poszwanthne* [pola] (1413)1455 KW V 214; Vw. *Poswientno* 1802–03 MpGillyPr; *Poswientne*, geistl. Vorwerk 1823 Mützell IV 73; Probst-Vw. *Poswientno* 1836 MpHey (Szamotuły); *Poświętne*, folw. 1887 SG VIII 854; *Poświętne* 1982 WUN III 34 (folw. *Poświętne* był własnością par. w Otorowie). Notowana była również n. ter. *Naświęcino*, por. de manso ... dicto *Naswyaczyno*

1502 KsgPoz 62, 245v, nie wiadomo jednak, czy odnosiła się ona do tego samego obiektu co dawne pola Poświętne. Zarówno n. *Święcino* (od *święty*, z suf. *-ino*), jak i *Poświętne* dotyczyły obiektów będących w posiadaniu kościoła. Lit.: SHGPn V 107–8. PS

Święcino (2), os., dawniej wś, słup., gm. Główny, 18,5 km na pld.-zach. od Łeby: *Schwetzen* 1618 MpLub; *Schwetzen* 1758 AP-Szczec(65/16/0/60/400, s. 343); ein Vorwerk *Schwetzen* genannt 1784 Brüg II 966; *Schwetzen* 1789 MpGillyPom; *Schwetzen* 1819 RzDuma I 140; *Schwetzen* ok. 1845 MpRey nr 4; *Schwetzen* 1935 Mp-100(30-25); *Schwetzen* — *Święcino*, *-na*, *święciński* 1948 MPol XXVI nr 59; *Święcino* — *Schwetzen*, os. 1951 Rosp 331; *Święcino*, *-na* 1982 WUN III 437; kasz.: *śwęceno*. — E. Rzelewska-Feleszko i J. Duma rekonstruuja pierwotną formę słów. **Svētino*, od ap. *świat* lub n. os. *Świeca*, z suf. *-ino* (por. *Świecie*). Nazwa *Święcino* ustalona urzędowo po 1945 r. Lit.: TrautnElb I 132; RzDuma I 140. BCz

Święcino zob. **Świączyń, Święcinek**

Święcino-Korzeniec zob. **Święcienin**

Święcino Maius zob. **Święcinek**

Święcino Minus zob. **Święcinek**

Święciny, wś, opol., gm. Murów, 19 km na pld.-zach. od Kluczborka: *Neuwedel* 1779 Büsching XIII 324; *Neuwedel* 1784 Z III 80; *Neuwedel* 1787–91, *Neuwedell* 1789 SNGŚl XIV 51; Col. *Neuwedel* 1809 MpAtSchl 13; *Neuwedel*, *Schwiencine*, (sprich *Schwienschine*) 1830 Kn 514; *Neuwedel*, *Święcina* 1845 K 444; *Neuwedel*, *Święcina* 1886 SG VII 26; *Święcina* — *Neuwedel* 1939 Prus 72; *Neuwedel* — *Święciny*, *-in*, *święciński* 1948 MPol XXV nr 14; *Święciny*, *-cin* 1982 WUN III 437. — Kolonia *Neuwedel* (: niem. *neu* i n. rodu *von Wedel*) została założona, podobnie jak sąsiednie Plümkenau (dziś Radomierowice) i Süssenrode (dziś Młodnik), w 1773 r. Do ich powstania przyczynili się pruski przywódca Kamery Wojny i Domen Plümicke oraz nadleśniczy Süssenbach i von Wedel, upamiętnieni w nazwach wspomnianych miejscowości. Od 1830 r. notowana jest pol. n. oboczna *Święcina*, którą autorzy SNGŚl łączą ze znaczeniem ‘ziemia poświęcona, należąca do kościoła’. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. pol. *Święciny*,

a w 2009 r. dodatkową n. w j. niem. *Neuwedel*. Lit.: SNGŚl XIV 51; BorGŚl 142. PS

Święciny zob. **Świeciny, Święcany, Święcica** (3), **Święcinek**

Święciszki, cz. wsi Kalinowo, dawniej wś, suwał., gm. Puńsk: *Święciszki* 1784 SHGPd(Opispar rkps I nr 6011, 39–44); *Swieczyszki*, *Swieczyszky* 1797–1804 AGAD(1/170/0/3/316, s. 35, 38); *Swieniszki* 1808 MpTex III; *Święciszki*, wś 1827 Tabella II 213; *Święciszki* 1839 MpKwat VI 3; *Święciszki* 1880, *Świętyszki* al. *Święciszki* 1890 SG I 36, XI 700; *Świętyszki* vel *Święciszki*, wś 1902 Przew II 206; *Święciszki* 1921 Sk V 81; *Święciszki* 1965 Mp-25(Sejny); *Święciszki*, wś 1967 SM 1144; *Święciszki*, *-szek* 1982 WUN III 437; lit. *Smecūkai*, *Švenciškiai*, *Švenciškės*. — Nazwa pochodzenia lit. *Švenciškiai* albo *Švenciškės*, spolonizowana jako *Święciszki*, od lit. *šventas* ‘święty’, z suf. *-iškis*, *-iškė*, w. l. mn., zaadaptowanymi do j. pol. jako *-iszki*, por. też inne lit. n. m. i n. w. od tej podstawy (eSESmocz s.v. *šveñtas*). Litewska forma *Smecūkai* niejasna, może adaptacja niepoświadczona pol. n. **Śmieciuchy*, por. *Śmieciuchówka*. Lit.: Buch, Onom VII 227; Safarewicz, ABS XVIII 364; WiśnSow 125. IN/MD

Święck-Nowiny, wś, łomż., gm. Wysokie Mazowieckie, 8 km na zach. od Wysokiego Mazowieckiego: *Święck-Nowiny* 1934 Mp-25(37-35-D); *Święck-Nowiny* 1965 Mp-25(Wysokie Mazowieckie); *Święck Wielki-Kolonia* (*Święck-Nowiny*) 1967 SM 1144; *Święck-Nowiny*, *-ka*, *-win*, *nowiński* 1974 UN 165, 108; *Święck-Nowiny*, *-ka*, *Nowin*, *święcko-nowiński* 2013 DzU poz. 200. — Nazwa zestawiona, człon pierwszy zob. *Święck Wielki*, człon drugi od ap. *nowina* ‘grunt po lesie wykarczowanym, ziemia po raz pierwszy pod uprawę wzięta’ SW III 415, w l. mn. Wieś określana była też jako *Święck Wielki-Kolonia*, z dodatkowym członem od terminu osadniczego *kolonia* dla odróżnienia od n. m. *Święck Wielki*. IN

Święck-Strumiany, wś, łomż., gm. Czyżew-Osada, 9 km na pld.-zach. od Wysokiego Mazowieckiego: *Swiecko Strumiany* 1793 SHGPd(Regof 1); *Święcko Strumiany* 1795 MpPerPd; *Strumiany* 1827 Tabella II 203; *Strumiany* 1839 MpKwat V 3; *Strumiany*, wś, *Święck Strumiany*, folw. 1890 SG XI 419, 688; *Strumiany*, wś 1902

Święck Wielki

Przew II 194; *Strumiany* 1921 Sk V 114; *Święck-Strumiany* 1952 UW 174; *Święck-Strumiany, -ka-mian, strumiński* 1974 UN 165, 18. — Nazwa zestawiona; o członie pierwszym zob. *Święck Wielki*, człon drugi *Strumiany* (okresowo funkcjonujący samodzielnie jako n. wsi) utworzony na wzór dawnych n. etnicznych z suf. *-any*, na określenie ludzi mieszkających nad *strumieniem*. Lit.: MarWys 35 i nn.

Święck Wielki, wś, łomż., gm. Wysokie Mazowieckie, 8 km na pld.-zach. od Wysokiego Mazowieckiego: *Svantsko, Svansk* 1240 KMaz I 344; *Swanczsko* 1439 MK 3, 229v; *Szwyanczk* 1474 MK 6, 128; из *Свяцка* 1526 AWAK VII 8, 9; villarum *Święcko seu Wola Rossochcicka* (1529) RegGn 15; з *Швенцка*, з *Швенътска* 1565 Lesmaitis 336; *Свенцко* 1567 Popis 937; *Święcko*, z *Święcka* 1569 UPL 283; *Szwieczko* 1578 ASK I 27, 929v; *Sweczko* 1580, *Szwęczk* 1588 ASK I 47, 542v, 753; *Świeck Wielki* 1663, *Swiecko Wielkie* 1673 ASK I 70, 90, 133v; *Swiecko Wielkie* (1676) XVIII RPogMłp 645; *Święcko Maćkowięta* 1693, 1695 HMil 338; *Swiecko wielkie, Święcko wielko, wiekie* 1793 SHGPd(Regof 1); *Święcko Wielkie* 1795 MpPerPd; *Świeck wielki* 1827 Tabella II 213; *Święck Wielki* 1839 MpKwat V 3; *Świeck-Wielki* 1890 SG XI 688; *Świeck Wielki* 1921 Sk V 114; *Świeck Wielki, -ka -kiego, święckowski* 1974 UN 165, 108. — Gród kasztelański *Świeck* (którego ślady znajdują się koło wsi *Świeck-Strumiany*) ok. 1075 r. wraz z całą kasztelanią *święcką* został nadany biskupom płockim (potwierdza to dok. Konrada z 1240 r.). Nazwa *Świeck* od przym. *święty* ‘będący przedmiotem czci religijnej, należący do przedmiotów kultu’ (< psł. **svěťs* ‘ts.’) SEBor 623, z suf. *-*bsk(o)*. Oboczna n. *Wola Rossochcicka* (zapis chyba zniekształcony, może *Rossochacicka* lub *Rossochacka*), od ap. *wola* i n. m. *Rossochate* (dziś *Rosochate Kościelne, Rosochate-Nartolty*). Od XVII w. n. zestawiona, z członem odróżniającym od przym. *wielki*, przejściowo (w 2. poł. XVII w.) od n. os. *Maciek* (: *Maciej*), z suf. *-owięta*. Lit.: Rospond, *-bsk-* 258; RospSEMIG 440; RymNmiast 272; Urbańczyk, SSS V 582; MarWys 35–6 i nn.

Świeck Wielki-Kolonia zob. *Świeck-Nowiny*
Świeckie Rytele zob. *Rytele Świeckie*

Święcko, wś, wałb., gm. Kłodzko, 8 km na ptn.-zach. od Kłodzka: gutis czum *Swencz* 1355, *Swencz* 1357 GQ V 48, 55; *Schwencz* 1357 KGI 36; vf den *Swencz* 1358, zcum *Swencz* 1359, czum *Swencz* 1361, czu dem *Swencz* 1362 GQ V 60, 67, 85, 91; *Swencz* 1367 GQ IV 72; *Swencz* 1406, *Schwenz* (?) 1410, *Swencz* 1417, *Schwenz* (1419), *Schwenz* (1443), *Schwenz* (1472) GQ II 22, 42, 544, 102, 207, 331; [v *Svěčstě*, v *Světstě*] (1472) XIX AČ VIII 371; *Schwenz* (1478), *Swentz* 1494, czu *Swencz* 1496, *Schwenz* (1500) GQ II 374, 464, 483, 525; *Schwenz* 1558, *Schwenz* 1560 GQ III 31, 37; *Schwentz* (1588) APWroc(82/167/0/1/4, s. 923); *Schweintz* 1615 CdSil XXXIV 80; *Schwainz*, *Swentz* 1628 GQ III 181, 182; *Schwentz* 1742 SHSchl I 252; *Schwenz* 1747 MpCGla; *Schwentz* 1789 Z IX 358; *Schwenz* 1821 Rumpf III 82; *Schwenz* 1845 K 621; *Schwenz* 1913 Meyers II 780; *Świecko*, n. przejściowa 1945 SGTS XV 468; *Schwenz* — *Święcko, -a, święcki* 1947 MPol XXV nr 124; *Święcko, -ka* 1982 WUN III 437. — Zniemczone formy typu *Swencz, Schwenz, Schwentz* wskazują na związek z podstawami *święty, święcić* i pochodnymi, por. stp. *święcie//święcia* ‘wszyscy święci’, *święć//święć* ‘święte miejsce lub pomieszczenie przeznaczone na oddawanie czci bogu’ Sstp IX 66, 68. P. Klemenz (KGI), a za nim SNGŚI, odrzuca taką możliwość z uwagi na fakt, że na obszarze tym przeważała ludność czeskojęzyczna, przez co wg niego *-en-* nie może stanowić niem. substytucji *ę*, gdyż psł. **svěťs* dało w czes. *svatý*. Dlatego też wspomniane opracowania dopatrują się związku n. z ap. *świnia*, czes. *svině*, co ma potwierdzać zapis *Schweintz* z 1615 r. (por. niem. *Schwein* ‘świnia’). Interpretację taką utrudnia jednak fakt, że starsze zapisy nie notują wokalizmu *i* czy niem. dyftongu *ei* (który ujawnia się dopiero w XVII w. — poza wspomnianym *Schweintz*, też *Schwainz*, co może jednak wynikać z późniejszej adideacji do ap. *Schwein*). Ponadto w czes. wypisach z rejestrów kłodzkich (zob. zapis z 1472 r.) n. notowana jest (w formie uwspółcześnionej) jako *Světsko* (w czes. historiografii stosowana jako egzonim), co tym bardziej przeczy związkowi z ap. *svině*. Według J. V. Šimáka niem. *Schwentz* stanowi substytucję czes. *Světsko*, ale obecność *-en-* w niem. formie tłumaczy on właśnie wpływem pol. *święt-* lub — co raczej nieprawdo-

podobne — obecnością dawnej czes. samogłoski nosowej (w stczes. nosówki dużo wcześniej uległy denazalizacji). Wydaje się, że formy niem. zostały przejęte z polszczyzny śląskiej (czego dowodzi obecność nosówki), równolegle zaś musiały funkcjonować formy czes. bez nosowości. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świecko* w miejsce przejściowo używanej n. *Świecko*. Lit.: SNGŚI XIV 51; KGI 36; Šimák, Osídlení Kladská. Český časopis historický XXV 51; Malicki 126. PS

Świecko-Mackowięta zob. **Świeć Wielki**

Świecko Wielkie zob. **Świeć Wielki**

Świecko-Wółka zob. **Wółka Duża**

Świeców zob. **Świnczów**

Świećsko zob. **Świeć Wielki**

Świećyno zob. **Świączyń**

Świedrew, os. zaginiona, w par. Tłokinia, kal.: *Swyandrew* 1507, *Swyandrew* 1508 ASK I 12, 22, 56; *Swiedrew*, *Sviedrev* 1563 ASK I 11, 766, 780; *Swiedrzew* 1564, *Swiǳrew* deserta 1565 ASK I 13, 185, 114v; *Suiedrzew* 1576, *Swiedrew* 1579 ASK I 12, 601, 719; *Swiǳrew* 1581 ASK I 6, 624v; *Swiedrew* 1591 ASK I 11, 1606. — Nazwa *Świedrew* ponowiona z n. rz. (dziś *Śwędźnia*, pd. Prośny), por. super *Zwandri* aquam (1136) KW I 12, *Svandrnja* 1298 KW II 164, *Swyandrew* 1300 Matr II nr 1300, na strudze *Śwędźwi*, na ... *Śwędźwi* 1564–65 Luwlkp I 212 (o próbach objaśnienia hydronimu zob. Babik 265–7). Obocznie *Śwędźzew*, zapewne pod wpływem ap. *drzewo* lub w wyniku specyficznego rozwoju grupy *-ndrw-*. S. Kozierowski podaje jeszcze zapis poświadczający formę *Szwędźrza*, por. Staw ... we *Szwędźrzy* 1754 Koz V 374, jednak odnosi się on prawdopodobnie do rzeki, a nie do zanikłej dużo wcześniej osady. Lit.: Babik 265–7. PS

Świedrzew zob. **Świedrew**

Świedzienice zob. **Śwędzieniejewice**

Świedzieniewice zob. **Śwędzieniejewice**

Świękity, wś, olszt., gm. Lubomino, 7 km na płn.-wsch. od Miłakowa: Campum *Swenkiten*, nadpis: Priu. illorum de *Swenkitten* (1294) MWrm I 162; *Swenkitten* 1316 Ger 178; inter gelditen et *Swenkiten* (1320) MWrm I 345; de *Swenkyten* (1348) XIV PrUr IV 275; *Sweynkitten*, *Swenkinten* 1424, *Swenkythen* 1437 Ger 178; in villa *Swenckiethen* 1496–1512 MWrm VIII 134; *Schwenkitten* 1579 ZGAE XXIV 223; *Schwenkitten*

1615 RŁWrm 266; *Schwenkitten* 1718 Wijaczka 424; *Schwenkitten* 1755 MpEnd; *Schwenkitten* 1772 OF nr 12215, s. [5]; *Schwenkitten* oder *Schwendt* 1789 Goldb I 185; *Schwendt* 1796–1802 MpSchröt X; *Schwenkitten*, dwie wsi 1821 Rumpf III 81; *Schwenkitten Adelig*, dobra rys., *Schwenkitten Klein*, folw., *Schwenkitten Koeniglich*, wś 1889 SG X 402–3; *Schwenkitten*, Dorf (Kgl.) und Rittergut (Adlig) 1913 Meyers II 779; *Świękity* — *Schwenkitten* 1941 Choj 132; *Adlig-Schwenkitten*, *Swenkitten* — *Świękity Szlacheckie*, dw., *Klein Schwenkitten*, *Koeniglich Schwenkitten* — *Świękity*, wś 1946 Ley I 36, 37; *Schwenkitem* — *Świękity*, *-it*, *świąkicky* 1948 MPol XXVI nr 59; *Adlig-Schwenkitten* — *Świękity*, *-it*, *świąkicky* 1949 MPol XXVII nr A-92; *Świękity*, *-kit* 1982 WUN III 437. — Prus. n. **Swenkīt-ai*, od n. os. *Swencke*, z suf. *-īt-*, por. Jakub *Swencke*, *Swincc*, *Swynke* TAP 102–3 (brak analogii wschbałt.). Dalej por. może lit. *švinkti*, *švinko* ‘zaczynać śmierdzieć, cuchnąć; zaśmierdzieć się, zepsuć się’, lit. *švankūs* ‘duszny, duszący (o powietrzu)’, *švánkus* ‘przyzwoity, porządny; grzeczny, uprzejmy’ SESmocz 653, 656, n. m. *Svencele* = **Švenkelie* BūgaRR III 245. Przejściowo odnotowana forma skrócona *Schwendt*. Okresowo n. z członami niem. *Adlig* = pol. *Szlacheckie*, *Koeniglich* (wskazujący na typ własności) oraz *Klein* w związku z istnieniem obok wsi dw. i folw. (1889 SG X 402–3). Nazwa niem. i odpowiednik pol. są adaptacjami fonetyczno-fleksyjnymi n. prus. Lit.: Ger 178; PrzybBałt 296. RP

Świeś(z)ki zob. **Radzików-Świeś(z)ki**

Świeśzki zob. **Głazewo-Świeśzki**, **Rydzewo-Świątki**, **Zaręby-Świechy**

Świeśzki-Obidzino zob. **Rydzewo-Świątki**

Świeśzkowice zob. **Śnieżkowice**

Świeśzyce zob. **Świeżycza**

Świeśzycy zob. **Świeżycza**

Święta (1), wś zaginiona, leżała między wsiami Ostrowąż i Ościśłowo, koniń., gm. Ślesin i Wilczyn: Abraham de *Swantha* ... vicar. de Sculsko 1407 Koz V 374; super ... villa Ostrowansch et super tota villa dicta *Swyantha* 1435 KsgPoz 1, 221; de Kobylanky ... de *Swatha* 1469 KsgPoz 8, 30; villis Vysznyewa, Ostrowasch et *Swyantha* in districtu Conynensi 1485 KsgPoz 10, 11; in villis et hereditatibus Ostrowasz et in *Swyantha* in di-

Święta

strictu gneznensi 1494 KsgPoz 11, 84v; *Szwyatha*, quondam villa nunc haereditas deserta 1511–23 ŁLB I 208; Joannes Baranowski de *Szwyatha* ... unum mansum agri desertum dictum Gromkowski in villa et hereditate *Szwyatha* ... nobili Laurenti Ostholaski ... dedit 1520 KszGn 10, 49; in villis ... Ostrowass et *Svyatha* 1522 KsgPoz 15, 434; Ostrowass et *Swiatha*, villis ... Ossyslowo ... Ostrowass et *Swyqtha*, pro totis et integris hortibus in villa et hereditate Ossyslowo ... exceptis rubetis versus villa *Swyqtha* 1534 KszGn 10, 173v, 174v, 186v; *Swyentha* et Ostrowasz 1534 KsgPoz 16, 622; In villis ... Szisszinko minori posesionata, Wignanowo et *Szwętha* desertis 1554, *Swiatha* deserta 1558 KsgPoz 19, 204, 551v; in hereditate deserta nuncupate *Swieta* ... in bonis dictis Czarny ad ... hereditatem desertam *Swieta* 1618 KszGn 26, 410v; [cafe cz. wsi Ostrowas os. i *Święta* pus.] 1653 TekiDw(Poznań Gr., nr 1066, 270). — Od przym. *święty* ‘godny czci religijnej ze względu na szczególnie związek z bogiem, przez zastosowanie w kulcie religijnym; uznany za godny czci’ Sstp IX 73–7, tu zapewne w znaczeniu odnoszącym się do nadania, własności kościelnej, por. stp. *świętyny* ‘związany ze świętym miejscem, ze świątynią; należący do duchownego’ Sstp IX 68–9. Miejscowość określana była jako opustoszała już na pocz. XVI w. W XVIII w. spotykamy jeszcze n. *Święte* i *Świątne* na określenie miejsca (pustki) po osadzie, por. [kontr. sprzedaży dóbr Ostrowasa i pus. *Święte*] 1779 TekiDw(Gniezno gr., nr 106, 15018), [Paweł Dąbrowski ... dziedzic dóbr Ostrowas os. i pus. *Świątne* ... dobra te ... Mniewskiemu ... sprzedaje] 1783 TekiDw(Gniezno gr., nr 110, 15602). S. Kozierowski (Koz V 374) mylnie utożsamiał omawianą miejscowość z oddaloną o ok. 10 km wsią *Świątne* (zob.), która powstała jednak dopiero pod koniec XVIII w. jako os. olęderska w pobliżu Wilczyna. Zapisy źródłowe jednoznacznie świadczą o tym, że *Święta* leżała obok Ostrowęża i musiała graniczyć z Ościslowem (por. zapis z 1534 r., gdzie mowa jest o przekazaniu ogrodów należących do Ościslowa z wyjątkiem zarośli od strony *Świętej*). PS

Święta (1a), dziś *Święta* i *Nowa Święta*, dwie wsi, pil., gm. Złotów, 4,5 km na pld.-zach. od Złotowa: villam *Swanka* (!) 1419 RHist LXIX 123; *Swontha* 1440 Koz V 374; *Swianta* 1453 SHG-

Kl(NG 1, 49); *Swontha* 1454 Koz V 374; *Szwyantha* 1491 GF1 294; *Szwyatha* 1497 SHGKl(NG 4, 179); *Swyantha* 1511/12 VisitGn 332; *Szwyantha* 1534, *Svyqtha* 1535 ASK I 12, 413, 502v; *Szyyqtha* 1544 KsgPoz 18, 140v; *Swiantha* 1557 KsgPoz 19, 470; *Swietha* 1564, *Swieta* 1565 ASK I 5, 286, 274; *Swientha* 1576 ASK I 12, 668; *Swietha* 1578 ŻDz XII 175; *Swienta* 1591 ASK I 4, 769; *Świętha* 1600 KsgPoz 26, 682; ku *Święthey* 1615 Koz V 374; *Święta* 1618, *Święcin*, *Święte* 1653 GF1 294; *Święta* 1673 ASK I 74, 107; [Wąsosz z folwarkiem *Święte*] 1714 TekiDw(Nakło gr. nr 197, 6068); zum Dorfe *Schwente* 1732 Zdrenka, *Święte*... 34; *Schwente* 1789 Goldb II 228; *Schwente* 1796–1802 MpSchröt XIV; *Schwente* 1821 Rumpf III 81; *Neu Schwente*, *Schwente* 1841 AmtMar 106, 290; *Schwente*, *Neuschwente*, dwie wsi 1871 GemGut I 494; *Schwente*, *Neu Schwente* 1885 GemLex II 168, 169; *Święta*, niem. *Schwente*, wś ... na kol. *Nową Świętę* (!) 1890 SG XI 689; *Schwente* 1913 Meyers II 780; *Schwente* — *Święta*, *-tej*, *święcki* 1946 MPol XXV nr 142; *Neu Schwente* — *Nowa Święta*, *-ej*, *-tej*, *nowoświęcki* 1947 MPol XXVI nr 37; *Nowa Święta*, *-wej*, *-tej*, *Święta*, *-tej* 1981, 1982 WUN II 551, III 437. — W XVII–XVIII w. notowana postać *Święte* ze zmianą rodz. na nijaki, która być może była podstawą dla zmienionej postaci *Schwente* (w j. niem. możliwe są jednak również substytucje pol. *-a*, *-o* przez *-e*). W XVII w. efemerycznie pojawia się forma z suf. *-in* — *Święcin*. Po 1811 r. w związku z wejściem w życie reformy rolnej w Prusach (edykt regulacyjny) miejscowość *Schwente* z dóbr rycerskich (Rittergut) została przekształcona w wś chłopską (Bauerndorf), zaś dotychczasowy właściciel założył na jej gruntach nową osadę o n. *Neu Schwenten*, pol. *Nowa Święta*. Lit.: Szweda, RHist LXIX 112, 123; Zdrenka, *Święta*. Źródła i materiały do dziejów wsi 1419–2019, 2020.

PS
Święta (2), wś, szczec., gm. Goleniów, 3,5 km na wsch. od Polic: *Langenberg* 1751 Froese 133; *Langenberg* 1789 MpGillyPom; *Langenberg*, Anlage 1820 Rumpf II 145; *Langenberg*, Dorf u. Gut 1913 Meyers II 14; *Langenberg* — *Święta*, *-tej*, *święcki* 1947 MPol XXV nr 111; *Święta*, *-tej*, os. 1982 WUN III 437; *Święta*, *-tej*, *święcki* 2013 DzU poz. 200. — Dawna n. niem. *Lan-*

genberg ponowiona z n. ter. *Lange Berg* 1827 MpUMbl 1057, ta zaś od *lang* ‘długi’ i *Berg* ‘góra’ (miejscowość założono w poł. XVIII w. na piaszczystych ławicach Domiędzy, wyróżniających się na tle okolicznych nisko położonych podmokłych terenów; por. BerhausPom II/2, 1757). Nazwa *Święta* wprowadzona urzędowo po 1945 r. BCz/PS

Święta zob. **Świętne**

Święta Anna, wś, częst., gm. Dąbrowa Zielona, 12 km na pñ.-zach. od Koniecpola: *Dambrowa et Małuszyce, Wies pod Świętą Anną y domki v Święty Anny* 1673 ASK I 74, 376; *Wies pod S. Anną i Domki v S. Anny* 1673 ASK I 74, 341v; *Sancta Anna* 1680 ASC(Dąbrowa Zielona, M-1680–1750, k. 1); de Villa *Diva Anna* 1700, baptizavi filiam ... Kubackich de *S. Anna* ... P[atrinii] ... de *Diva Anna* 1715, de Villa *S. Anna* 1720 ASC(Dąbrowa Zielona, U-1681–1750, k. 24, 53, 61v); villarum Olbrachcice, Ulesie, Kalenice, et *Domuum ad aedes Divae Annæ* ad Przyrow 1725 APKat(12/386/0/2/34, s. 75); Łąka Wielka pod *S. Anną* za Budynkami 1725 APKat(12/386/0/3/84, s. 29); de *S. Anna* ... ex loco *S. Annæ* 1729, de *Villa S. Anna* ... a *Diva S. Anna* 1731, de *S. Anna* ... a *Diva Sancta Anna* 1732, *S. Anna* ... omnes a *Diva Anna* 1735 ASC(Dąbrowa Zielona, U-1681–1750, k. 78, 82v, 85, 92v); *S. Anna*, ex loco *Sæ. Annæ*, ad *S. Annam* 1752 ASC(Dąbrowa Zielona, Z-1750–1815, k. 2v); *Domuum ad aedes Sanctæ Annæ* 1764 APKat(12/386/0/2/35, s. 17); przy Granicach *Święty Anny* 1771 APKat(12/386/0/2/40, s. 1); *S^a Anna* [klasztor i osada] 1789 MpCzajSier; *Pod Klasztorem S. Anny* 1791 ANKkrak(29/30/0/3/48, k. 1374); *Święta Anna* ... Klasztor OO. Bernardynów, kilkanascie dom. 1796 PerOpis III 104; *St. Anna* 1802–03 MpGillyPr; *Święta Anna* [2x] 1827 Tabella II 214; *S. Anna* 1839 MpKwat III 7; *Święta Anna* 1877 Zin II 198; *Święta Anna*, wś włośc. i os. klaszt. 1890 SG XI 689; *Święta Anna* 1921 Sk II 82; *Święta Anna, -tej -ny, święto-anniński* 1972 UN 48, 21. — Od wezwania kościoła *Świętej Anny* (łac. *Sancta//Diva Anna*), który powstał wraz z klasztorem bernardynów na pocz. XVII w. Wcześniej istniała tu kaplica z figurą św. Anny Samotrzeć, a kult datowany jest od końca XV w. Początkowo miejscowość określano opisowo jako *Wies pod Świętą Anną, Dom-*

ki u Świętej Anny, Pod klasztorem Świętej Anny (łac. *Domuum ad aedes Divae//Sanctæ Annæ*). Później w łac. zapisach z XVIII w. używane są równolegle (w tych samych wpisach) formy *Diva Anna* i *Sancta Anna*, co może wiązać się z faktem, że zabudowania przyklasztorne rozdzielone były między par. Przyrów i Dąbrowa Zielona, i być może w ten sposób je odróżniano (choć notowana jest też postać *Diva Sancta Anna*). Lit.: SHGKr-Mat 305; Klasztory bernardyńskie w Polsce, red. H. Wyczawski, 1985, 365–70. IN/PS

Święta Anna zob. **Góra Świętej Anny**

***Święta Barbara**, dawne przedm., obecnie pñd.-zach. cz. mta Lwówek, pozn.: *suburbium ad sanctam Barbaram* 1545 SHGPn V 133; in *Praeurbio Sanctæ Barbaræ* (1551) 1645 APPozn(Akta m. Lwówek I 3, k. 27). — Od wezwania kościoła *Świętej Barbary* we Lwówku (istniejącego do XVIII w.). Śladem po n. m. i kościele jest dziś ul. *Świętej Barbary*. Lit.: SHGPn V 133–4. PS

Święta Katarzyna (1), wś, kiel., gm. Święta Katarzyna, 6 km na pñd.-zach. od Bodzentyna: Stanislaus Krzeczkowski Juvenis a *S. Catharina* 1763, Wzorki ad *S. Catharina* 1766, Villa Ab. *S. Catharina* 1768, od *S. Katarzyny* 1769, *S. Katarzyna* 1773, a *S. Catharina* 1776 ASC(Bodzentyn, UM-1697–1776, s. 359, 384, 393, 394, 421, 441); *S. Katarzyna* 1786 MpCzajSd; *S. Katarzyna* 1788 MpPerSd; Ku *S. Katarzynie* 1790 PerOpis II 47; *Święta Katarzyna*, dobra i wś 1802 Crusius III/2, 402; *Święta Katarzyna* 1827 Tabella II 214; *Święta Katarzyna* 1877 Zin II 198; *Święta Katarzyna*, wś i klasztor 1890 SG XI 690; *Święta Katarzyna* 1921 Sk III 35; *Św. Katarzyna* 1961 Mp-25(Kielce); *Święta Katarzyna, -tej -ny, katarzyński* 1966 UN 23, 79. — Od wezwania klasztoru bernardynek i kościoła *Świętej Katarzyny*, wokół którego rozwinęła się osada, por. locus sancte Catherine, heremitorium sancte Catherine XV SHGBen 194; *S. Catherine* in eremo 1599 ABMK LXXXI 110; klasztor s. Katarzyny 1783–84 RejKor 233; Kloster St. Katharina 1801–04 MpHeld. W pobliżu notowane były także inne obiekty związane z klasztorem, m.in. folw. (zob. *Wzorki*, dziś cz. *Świętej Katarzyny*) i karcz. (por. de Taberna *S. Catharine* 1750, de Taberna ad *Silva Swietokatarzyn*. 1753 ASC(Bodzentyn, UM-1697–1776, s. 276, 290), Karczma Bernardyńska

Święta Katarzyna

1788 MpPerSd). Lit.: SHGBen 194–5; KopKiel 146; WdekOpat 436–40.

IN/PS

Święta Katarzyna (2), wś, wroc., gm. Święta Katarzyna, 9,5 km na pld.-wsch. od Wrocławia: comes Iohannes de Werbno erit hereditatem *sancte Katherine* a Berwico quondam advocato Budisinensi 1257, Euerardus et Symon fratres uterini emerunt ... villam, que *ad sanctam Katherinam* nuncupatur 1260 SUr III 169, 215; inter ... mansum et agros *sancte Katherine* 1282 SUr V 383; in villa *Ad Sanctam Katherinam* (1295)XVI, *Ad Sanctam Katherinam* (1299)XVI SUr VI 149, 376; Pratum apud *sanctam Katherinam*, quod occupaverunt villani de *sancta Katherine* ok. 1300 CdSil XIV 50; in villa *S. Katherine* 1307 Reg nr 2971; inter Cechnicz et *sanctam Katherinam* 1309 CdSil IV 137; villa *Katherina* 1312 DomWr 124; *S. Catharina* 1314, [villa] *ad sanctam Katharinam* 1317 Reg nr 3417, 3721; Nicolao de *Sancta Katherine* 1338 CdSil IV 9; *Sancta Katharina*, [villa] *Sancte Katherine* 1339, *Sancta Katherine* 1341 Reg nr 6259, 6269, 6622; rector ecclesie parrochialis in villa dicta *ad sctm. Katherinam* 1347, Martinus de *Sancta Katherine* 1351, den gebawern zcu *sande Katheren* ... der darffer *sande Katheren* und Czechnicz ... von dem dorffe *Sande Katheren* 1353 CdSil IV 139, 140, 142–3; *Sancta Katherine* 1353 LandB 130; prediis Zcechnicz circa *sanctam Katherinam* situatos 1354 CdSil IV 144; *ad sanctam Katherinam* 1376 Heyne II 100; de villa *st. Katherine* 1409 CdSil IV 148; *Sancta Katherine* 1425 Sob VIII 242; *S. Katthern* 1436 DomWr 124; zu *S. Katherin* 1444 SNGŚI XIV 52; von *Sandte Kateran* 1456 CdSil IV 162; contra plebanum ville *ad S. Catharinam* 1523 Kastner I 16; *S. Katthrin* 1525 SNGŚI XIV 52; *Sannt Catternn* 1548 DomWr 124; von *st. Cattern* 1564, Gutt Schechnitz und *st. Cathern* 1572 CdSil IV 171, 174; Zacharias Angellus *Catharinensis* Agri 1573 Presb I 556; *Cattern* 1574 ZfGS VIII 196; *Cattern* 1620, *Cathern* 1625 Presb I 557; auff s. *Kattern* 1638 CdSil IV 99; *Cattern* 1643 ZfGS XIII 208; *Katthern* 1644 MpDSBres; *Cathern* 1647 CdSil IV 140, przyp. 1; *Cattern* 1653 APWroc(82/10/0/8/753, s. 15, 29); *Cattern* 1654 SMDŚ III 413; *Cathern* 1666/67 J I 399; *Cathern* 1687/88 J II 579; *Cathern* 1723 KatKar 3, 206; *Cattern* 1736 MpWielWrat; *Cattern* 1742 SHSchl I/2, 235; *Cattern* 1767 CdSil

IV 187; *Kattern*, s[onst] *Cattern* 1780 Presb I 556; *Cattern* 1795 Z XI 170; *Kattern* 1817 ZfGS XXXIX 89; *Cattern* 1821 Rumpf I 186; *Kattern* 1845 K 277; *Katarzyna św.*, wś, niem. *Kattern* 1882 SG III 908; *Św. Katarzyna*, *Kattern* 1896 D 90; *Kattern*, *Św. Katarzyna* 1900 Myc 30; *Kattern*, *Katarzyn* 1945 Wrzosek 10; *Kattern* — *Św. Katarzyna*, -y, *świętokatarski* 1946 MPol XXV nr 142; *Święta Katarzyna*, -tej -ny 1982 WUN III 437. — Nazwa pochodzi od patronki kościoła *św. Katarzyny* (Aleksandryjskiej), łac. *Sancta Catharina*, istniejącego tu od XIII w. Do XVI w. (wyjątkowo XVII) regularnie stosowano n. *Sancta Catharina*//*Catherina*, głównie w pisowni przez *K* (także niem. *Sankt Katherine*//*Kat(h)rin*, *śrwniem. Sande*//*Sante Katherine*), czasem też (zwłaszcza początkowo) w dok. spotykane są określenia opisowe łac. *ad Sanctam Catharinam* ‘do/u św. Katarzyny’, *villa Sanctae Katherine* ‘wieś św. Katarzyny’ (jeszcze w XVI w.). Już w XIV w. notowane jest pierwsze użycie n. *Katherina* z elipsą członu pierwszego, jednak dopiero na przełomie XVI i XVII w. zjawisko to się utrwaliło i na stałe zaczęto używać n. *Kattern* (wg J. Domańskiego stoponimizowane im. *Katharina*, wydaje się jednak, że jest to przekształcenie jego rzadkiego wariantu *Katheren*, por. zapisy *Sande Katheren* z 1353 r.). Domański przypuszcza, że z uwagi na fakt zapisywania w średniowieczu n. w formie łac. mogła mieć ona pierwotnie brzmienie pol. i dopiero później ulec germanizacji, brak jednak przekazów źródłowych, które by to potwierdzały. Z informacji K. Damrotha wiadomo jedynie, że pod koniec XIX w. okoliczna starsza ludność, mówiąca jeszcze między sobą po polsku, używała n. pol. *Święta Katarzyna*, nie wiadomo jednak, od kiedy ona funkcjonowała. Po 1945 r. przejściowo używano n. *Katarzyn*, w 1946 r. ustalono urzędowo n. *Święta Katarzyna*. Lit.: DomWr 124; RospSEMiG 391; SNGŚI XIV 52.

PS

Święta Lipka, wś, olszt., gm. Reszel, 5,5 km na pld.-wsch. od Reszła: homines vadunt ad indulgenciam versus Prusiam ad ymaginem virginis Marie in *Lycky* 1473 UAC nr 428; presbytero cura et regimen Capelle in *Uinda* [poprawione na: *Tilia*] 1482 ZGAE III 40; neben der Capellen zcur *linde* 1491 MWrm I 494, przyp. 2; Probst zur *Linden* 1520, *Linda* 1524 ZGAE III 56, 62; *Linde*

ok. 1550 MWrm III 407; den Plozischenn Acker zur *Linde* Jnn der Heide 1554 ZGAE III 34; Zur *Linden* ... Zwischen Bayßlacken vnd Ressel da is ein Kirchlein gestanden vnd gross Abgötterey alda getrieben worden 1595 HenErcl 261; einen gewissen Ort *Linde* genannt 1617, Die Huben zur *Lipka* 1619, Michael Ciaritius de *Linda Mariana* 1626, bona praefata *Tylliensia* sive *Lipka* dicta 1635, de Ecclesia *Lindensi* 1636, viginti mansos ex Bartolovia *Lindam* spectare 1670–81, *Tilia* 1693 ZGAE III 71, 43, 30, 79, 78, 101, 109; cum *Linda Mariana*, ipsam *Lindæ Marianæ* 1659 Clagius, *Linda*... Av, A2; *Heilige Linde* 1698–99 HE VIII 39; der ... *Heiligen Linde* 1733 Paszenda... 15; *Heil Linde* 1755 MpEnd; *Heil Linde* 1763 HE VIII 30; na ... miejscu *Świętej Lipki* 1770 Paszenda... 15; *Heiligelinde* ok. 1780 HAPr IV 246; *Heilige Linde*, Cölm. Grund, worauf eine kathol Kirche und ein Kloster stehet, nebst einem Krüge 1785 Goldb I 65; *Heilige Linde* 1796–1802 MpSchröt XI; *Święta Lipa*, czyli *Święta Lipka* 1805 Paszenda... 15; *Heiligelinde*, *Święta Lipka* 1820 Wald 130; *Heilige Linde* — Św. *Lipka* 1879 KętN 207; *Heiligelinde*, al. *Święta Lipka* 1882, *Święta Lipka*, niem. *Heiligelinde*, wś 1890 SG III 48, XI 690–1; *Heiligelinde* 1912 Meyers I 755; *Heiligelinde* — *Święta Lipka*, -ej -ki, *święto-lipecki* 1948 MPol XXV nr 14; *Święta Lipka*, -tej -ki 1982 WUN III 437. — Wieś nosiła wcześniej n. pol. *Lipki* (formy zdrob. są charakterystyczne dla tego regionu), później także *Lipka*, forma łac. *Tilia*, niem. *Linde*, *Linden*, zlatynizowana *Linda*, *Linda Mariana*. Nazwa pierwotnie odnosiła się do uroczyska, na którym prawdopodobnie od 1473 r. poświadczane jest istnienie kaplicy maryjnej, już wtedy było to miejsce pielgrzymek. Istnieją hipotezy, że przed chrystianizacją tego obszaru znajdowało się tu miejsce kultu pogańskich Prusów, związane z lipowym gajem lub starą, okazałą lipą, co neguje J. Paszenda. Od XVII w. upowszechniła się n. niem. *Helige Linde* oraz jej pol. ekwiwalent *Święta Lipka*, który po 1945 r. ustalono jako n. urzędową. Lit.: Kętrzyn. Z dziejów miasta i okolic, 1978, 227–36; Biolik, HE VIII 39, 256; Kolberg, Geschichte der Heiligenlinde, ZGAE III 28–138, 435–520; Clagius, *Linda Mariana*, sive De B. Virgine *Lindensi*, 1659; Paszenda, *Święta Lipka*: Monografia, 2008; Szczepański, *Święte gaje Prusów*..., [w:] *Święta Lipka*. Perła na pograniczu ziem, kultur i wyznań, red. A. Jacyniak, E. Sukiennik, 2020, 13–27; Klimek. Od pogańskiego miejsca kultu do chrześcijańskiego sanktuarium – *Święta Lipka* i Gietrzwałd na tle krajobrazu sakralnego Warmii. KM-W 2016, 431–44. RP/PS

Święta Marza zob. Świętomarz

Święta Rozalia, os. leśna, dawniej wś, ostroł., gm. Rzewnie, 10,5 km na pld.-zach. od Różana: *Swienta Rozalia* 1808 MpTex VIII; *S. Rosalia* in borris Magnuszewo Kotowe 1810 ASC(Szelków, U-1803–25, k. 40v); *Budy* w Borach Magnuszewo Kotowe ... stawił się Augustyn Dorotczak ... Kopczarz na *Budach* zamieszkały 1814 ASC(Szelków, U-1813–20, k. 26); Magnuszewo Kotowe seu *S^a Rosalia* 1816, *S^a Rosalia* in Borris Magnuszewo Kotowe 1819 ASC(Szelków, U-1803–25, k. 76, 90); Budnik w Borach Magnuszewa Kotowego *S^{ey} Rozalii* zamieszkały 1819 ASC(Szelków, U-1813–20, k. 110); *S^a Rosalia* 1821, *S^a Rosalia* 1825 ASC(Szelków, U-1803–25, k. 100, 120v); *Święta Rozalia* w Borach Magnuszewa Kotowego ... Budnik od *Świętej Rozalii* ... u *Świętej Rozalii* zamieszkałych 1826 ASC(Szelków, U-1826–36, s. 25); *Kaplica Świętej Rozalii* 1827 Tabella I 196; Osada *S. Rozalia* 1839 MpKwat IV 2; *Święta Rozalja*, os. 1877 Zin II 198; *Rozalia Święta*, wś 1888, *Święta Rozalia* 1890 SG IX 827, XI 691; *Święta Rozalia* 1921 Sk I 76; *Święta Rozalia*, -tej -lii, *rozalski*, wś 1971 UN 129, 40; *Święta Rozalia*, -tej -lii, gaj. 1982 WUN III 437; *Święta Rozalia*, -tej -lii 2013 DzU poz. 200. — Nazwa miejscowości pochodzi od kaplicy, też pustelni (zbudowanej na pocz. XVIII w.) pw. *Świętej Rozalii* (łac. *Sancta Rosalia*), patronki chorych na choroby zakaźne, por. In eremo *S. Rosaliae* 1805 ASC(Szelków, U-1803–25, k. 13). Okresowo oboczna n. *Budy*. UB

Święta Trójca zob. Trójca (2, 3)

Świątajno (1), wś, olszt., gm. Świątajno, 15 km na wsch. od Szczytna: *Schwentaynen*, *Schwentainen* 1745 OF nr 8080, s. 6, [26]; *Schwentaynen*, *Świątajnen* 1754 ASC(Jerutki-ew.: Świątajno, U-1754–1819, s. 1, 2); *Świętanna* 1782 MpPerMz; *Schwentainen* 1785 Goldb I 172; *Schwentainen* 1796–1802 MpSchröt XVII; *Schwentaynen* 1821 Rumpf III 81; *Schwentaynen*, *Świątajno*,

Świątajno

Schwentainen, *Świątajno*, -a ok. 1859 Szcześ-Teka 114, 116; *Schwentainen* — *Świątajno* 1879 KętN 217; *Świątajno* 1890 SG XI 692; *Schwentainen* 1913 Meyers II 780; *Schwentainen* (*Świątajno*) 1930 Mp-100(34-32); *Altkirchen* 1938 Choj 132; *Altkirchen* — *Świątajno*, -na, *świątajński* 1946 MPol XXV nr 142; *Świątajno*, -na 1982 WUN III 437; gw. *šfentajno*//*šfentajnen*. — Wieś powstała w 1686 r. Nazwa wsi równa prus. n. jez. **Swintain-e*, por. *Schwentein* 1595, *Schwentainer* See 1922, *Świątajno* 1925, *Ratzeburger See* 1938, *Świątajni* 1959 Ley II 346; prus. *swints* ‘święty’, lit. *šventas*, z suf. -*ein-* lub -*ain-*. Por. lit. n. w. *Šventas*, *Šventėlis*, *Šventė*. Hydronim i n. m. mogą wskazywać na istnienie niegdyś w okolicy gajów dębowych, obieranych przez Prusów na miejsca kultu. Nazwa niem. i odpowiednik pol. są substytutami fonetyczno-fleksyjnymi n. prus. W 1938 r., w okresie administracji hitlerowskiej, wprowadzono urzędowo n. niem. *Altkirch* (‘Stary Kościół’). Lit.: Szczytno. Z dziejów miasta i powiatu, 1962, 127; RospSEMiG 391; PrzybBalt 296–7. RP

Świątajno (2), wś, suwał., gm. Świątajno, 11 km na pld.-zach. od Oleka: *Schwentainen* 1519–58 PMT XII 205; *Schwentainen* al. *Kowahlen* (1554) KętL 512, 513; *Kouallen* 1555, *Kowahlen* sonst *Schwenteynen* 1558 BiałKol 141–3; *Herndorff* oder *Schwenteinenn* 1600 OF nr 7862, s. 135; *Schwentein* 1663 OF nr 7877, s. 328; *Schwentainen* 1688 OF nr 7887, s. 475; *Świątajno* czyli *Kowale* 1719 KętL 512, 513; *Schwentainen* 1785 Goldb III 147; *Schwentaynen* 1796–1802 MpSchröt XII; *Schwentainen* 1821 Rumpf III 81; *Śwentajno*, -a ok. 1859 SzcześTeka 190; *Schwentainen* — *Świątajno* 1879 KętN 168; *Kowale* al. *Świątajno* 1882 KętL 512, 513; *Kowale* al. *Świątajno*, niem. *Schwentainen* al. *Kowahlen* 1883, *Schwentainen*, *Kowale* 1889 SG IV 506, 507, X 402; *Schwentainen* 1913 Meyers II 780; *Kowale* 1919 PMT XII 205; *Schwentainen* (*Świątajno*) 1932 Mp-100(32-34); *Święciany* 1945 PMT XII 205; *Schwentainen* — *Świątajno*, -jna, *świątajński* 1946 MPol XXV nr 142; *Świętowo* 1951 PMT XII 205; *Świątajno*, -na 1982 WUN III 437; gw. *šventajno*//*šventajnen*, -*tajna*, *šventanske* (pole). — Nazwa wsi od prus. n. jez. **Swintain-e*, dziś *Świątajno*, por. *Schwentaynen* 1550, *Schwinthein*

1595, *Świątajno* 1882, gw. *Świątajńskie Jez.*, *Świątjańskie* 1930, *Schwentainer* See 1940, *Świątajno* 1951 Ley II 62 (ESHP). Etymologia i budowa n. jak *Świątajno* (1); odnotowane też przejściowe n. *Święciany*, *Świętowo*. Oboczna n. *Kowale*, od nazw. odbiorcy nadania z 1554 r. Szczepana *Kowala* (por. KętL 512), w l. mn. Efemerycznie występuje n. niem. *Herndorf* = *Pańska Wieś*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świątajno*. Lit.: GórnRWrm 209; Szcześniak, PMT XII 205; BiałPrzem 45–6, 67; BiałKol 163–4; PrzybBalt 297; RospSEMiG 391. RP

Świątajno zob. Dworackie

Świątajny, os., dawniej wś, olszt., gm. Olsztynek, 3,5 km na zach. od Olsztyńska: *Swyteyn* (!) 1414, zcume *Swenttene* 1448 PMT X 123; *Schwentainen*, K. Forstamt 1785 Goldb I 172; *Schwentainen* 1796–1802 MpSchröt XVI; *Schwentaynen*, Vorw. bei Hohenstein 1821 Rumpf III 81; *Schwentainen* — *Świątajny* 1879 KętN 206; *Świątany* al. *Świątajny* 1882 KętL 379; *Świątajno* al. *Świątany* 1890 SG XI 692; *Schwentainen* 1913 Meyers II 780; *Schwentainen* (*Świątajny*) 1932 Mp-100(34-30); *Schwentainen* — *Świątajny*, -jn, *świątajński* 1947 MPol XXV nr 111; *Świątajny* — *Schwentainen*, wś 1951 Rosp 332; *Świątajny*, -*tajn* 1982 WUN III 437; gw. *šventojni*. — Nazwa wsi ponowiona z prus. n. jez. **Swintin-ē* lub **Swintein-ē*, dziś łąki *Świątajny*, por. *Swentyn* (1328) KętL 372; bey sehe *Swentin* genant 1333 PrUr II 520; am see *Swenteyn* 1351 PrUr IV 619; *Schwentein* 1600 OF nr 911 a/10, k. 55; *Schwentein* 1621 OF nr 4451, k. [13]; *Schwentein* 1629 OF nr 4459, k. [11v]. Etymologia jak wyżej *Świątajno* (1), z suf. -*in-* > -*ein-* lub od razu suf. -*ein-*. Nazwa przejęta do j. pol. jako *Świątajny*, *Świątany*, z regularną obocznością suf. -*ajny*//*-any*, w miejsce prus. i niem. -*ein-* (-*ain-*). Lit.: Biolik, PMT X 123; PrzybBalt 297. RP

Świątarka zob. Ćwiątarka

Świątamarza zob. Świętomarz

Świątany zob. Świątajny

Święte (1), wś, bydż., gm. Świecie, 10 km na płn.-wsch. od Świecia: *Swenthe* 1402–09, *Swenthe* 1415 Krie 74, 109; *Swenten* 1433 RegO I nr 6453; *Schwenthen* (1470) SG XI 695; *villarum Syathe* 1495 Matr II nr 499; *Swyantha* 1511/12 VisitGn 332; *bonorum Swyante* 1526 Matr IV/2,

nr 14824; *Szwante* (1533) SG XI 695; *Swiathe* 1534 Inwłoc 123; *Swyęte* 1558 MS 308; *Święta* Villa 1570 ASK I 106, 113; *Świente* 1577 Vlad XIX 37; *Święte* 1578 Vlad XVII 43; *Villa Swiente* 1583, *Villa Swente* Nobilium, *Swiete*, *Swienthe*, *Szwiente* 1584, *Swienthe*, *Swiethe minores*, *Swiethe maius* 1597 Font I–III 93, 124, 127, 146, 248, 364, 366; *Swienthe*, *Swiethe* 1597 Vlad XV 28, 30; *Święte*, *Święte Wielkie* 1649 ABMK LXXXIV 115; *Swiente minores*, *Swiente maiores* 1649, we wsiach obojgu *Świątych* 1669, we wsiach obojgu *Świątym* 1673 PMT VIII 102; *Swięte wielkie y małe* 1662 ASK I 52, 254; *Święte Wielkie* i *Małe* 1682 Font V 116; *Święte ... Villae parochiales Wielkie Święte et male Święte* 1749 Font XVI–XIX 209; *Schwenten*, Gr. (*Swente*, Gr.), *Schwenten Kl.* (*Swente*, Kl.) 1772/73 HAPr IV 644; *Kl. Schwenten*, Gr. *Schwenten* 1796–1802 MpSchröt XV; w *Świątem ... Małe Świąte* 1807 Font XXVI 241, 258; *Groß Schwenten*, *Klein Schwenten* 1821 Rumpf III 81; Gr. *Schwenten* — *Święte*, Kl. *Schwenten* — *Święte małe* 1879 Kętn 111; *Święte Wielkie*, niem. Gr. *Schwenten*, *Święte Małe*, niem. *Klein Schwenten* 1890 SG XI 695; *Schwenten Groß und Klein*, fr. auch *Święte*, *Groß- und Klein* 1912 Bär 107; *Małe Świąte*, niem. *Klein Schwenten*, *Wielkie Świąte*, niem. *Gross Schwenten*, dwie os. 1921 Sk XI 54, 88, 90; *Świąte w. m.* (G. K. *Schwenten*) 1925 Krzep 114; *Małe Świąte*, *Wielkie Świąte*, dwie os. 1933 SkBy 995, 1824; *Świąte*, -tego, *świętowski* 1971 UN 186, 33; gw. *śfienté*. — Nazwa *Świąte* (w różnych zapisach zmienionych), od przym. *święty* (< psł. *svętъ) ‘godny czci religijnej ze względu na szczególnie związek z bogiem; uznany za godny czci, czczony’ Sstp IX 74, 77, tu może jednak w związku z własnością kościelną, zob. *Świąta* (1). H. Górniewicz (i badacze „szkoły gdańskiej”) utożsamiał przym. *svętъ ‘święty’ oraz *svěť ‘jasny, świecący’ i łączył z bazą hydronimiczną o znaczeniu ‘błyszczący’, co nie ma uzasadnienia (por. Babik 584–5, Witczak 217–8). Okresowo w XVI w. pojawia się forma rodz. żeńskiego *Świąta* oraz w XVII w. forma pluralna (por. zapisy z 1649 i 1669 r.). Od XVI w. dwie wsi: *Świąte Wielkie* (łac. *Maiores*, *Maius*) i *Świąte Małe* (łac. *Minores*), niem. *Gross Schwenten* i *Klein Schwenten*. Lit.: SHGPG IV 97–8; Kasiske

103, przyp. 21; Wegner II 76; Jakus-Borkowa, PMT VIII 102; Witczak, SIant XLIV 211–23. BCz

Świąte (1a), os., dawniej wś, bydż., gm. Trzemeszno, 2 km na pld.-zach. od Trzemeszna: Nowey Kolonij *Świąte* zwaney Szpitalney 1789 MKI (Tab 34, 150); *Swiente* Kolonia 1798 HstB I 629; *Świąte* 1798 MpHopf XVI; [Folwark *Świąte* 1798] Łukowski, Archiwum... 112; *Swientne* 1802–03 MpGillyPr; *Świąte* 1821 Rumpf III 179; *Świąte*, Właściciel: Szpital i szkoła w Trzemesz. 1846 KsP 500; *Świąte* al. *Świątne* 1890 SG XI 694; *Świąte*, obsz. dw. 1921 Sk X 52; *Świąte*, -tego, *święcki*, wś 1972 UN 181, 32; *Świąte*, -tego 1982 WUN III 437; gw. *śwynte*, -tygu, *śwyncki/śwyntecki/śwyntecki*. — Od przym. *święty*, też *świętny* ‘związany ze świętym miejscem, ze świątynią; należący do duchownego’ Sstp IX 68–9. Nazwa ma być może związek z działalnością klasztoru kanoników regularnych w Trzemesznie. Lit.: Łukowski, Archiwum Trzemeszeńskie, 1881, 112. PS

Świąte (2), wś, koniń., gm. Kramsk, 9,5 km na wsch. od Konina: *Swinta* (!) 1799 MpHopf XVII; *Swiente* 1802–03 MpGillyPr; na *Świątym* w Gminie Morzysławskiej 1809 APPozn(54/788/0/-1, k. 17); *Świąte* 1827 Tabella II 214; *Świąte*, kol. 1890 SG XI 693; *Świąte*, wś 1921 Sk I 35; *Świąte*, -tego 1982 WUN III 437; gw. *śwete*, -tego. PS

Świąte (3), wś, przem., gm. Radymno, 4 km na pld.-wsch. od Radymna: *Swante* 1424 AGZ VIII 77; *Swethe* 1439 Łp I nr 2822; *Szwatthe* 1450 AGZ XIII nr 4276; *Swyanthe* 1478, *Szwatthe* 1493 AGZ XIX nr 172, 506; *Szwatthe* 1507, *Swyate* 1510 ASK I 20, 15v, 133v; *villam dictam Swyqthe ... de Szwyanthe* 1511 AGZ VIII 211, 212; *Svyate* 1511, *Swyathe* 1512 ASK I 20, 344v, 432; *Szwatthe* 1515 ZDz XVIII/1, 132; *Swyothce* 1521 Matr IV/1, nr 3871; *Swyanthe* 1531 ASK I 34, 359v; *Szwienthe ... Szwienthe* (1565) AGZ VIII 229; *Świąte* 1589 AI 20, 858v; *Swiante* 1628 ASK I 17, 628; ze wsi ... *Świątego* 1657 AGZ XXI 216; *Świąte* 1706 ADP 56, k. 116; *Swiente* 1779–83 MpMieg; *Świąte* 1785 ADP 244, s. 8; *Świąte* 1794 Ga Ss1r; *Swiente* (*Свѣтѣ*) 1831, *Świąte* 1849 Sch 24; *Świąte* 1890 SG XI 693; *Świąte*, -tego, *święcki* 1965 UN 57, 76. — Od przym. *święty*, ukr. *святий*. Nazwa oznaczająca zapewne miejsce będące legatem na rzecz kościoła w zamian za odprawiane msze św. za spokój duszy osób z ro-

Święte

dziny donatora, por. n. sąsiedniej wsi *Dus(z)owce*, dziś Niziny. Efemerycznie także *Świątce*, z suf. -ce, por. zapis z 1521 r. Lit.: MakPrz 270. BCz

Święte (3a), wś, dziś nieistniejąca, włączona do Świętych Lasków i Świętych Nowaków, skiern., gm. Skierniewice: *Swyethe* (1446) 1511–23 ŁLB II 279; Nicolai de *Swyathe*, *Swyathe*, *Swyathe* 1511/12 VisitGn 159, 163, 166; *Swyathe*, *Szyantha* 1511–23 ŁLB II 530; *Swieth* (1531) VisitGn 683; *Swienta* 1579 ŻDz XVI 179; *Święte* 1662, *Święte* 1674 ASK I 70, 963, 992v; *Święte*, folw. 1792 MpPerRw; *Święte laski* 1827 Tabella II 215 (tu?); *Święte* 1877 Zin II 198; *Święte* 1839 MpKwat III 4; *Święte* 1890 SG XI 693. — Nazwa *Święte*, efemerycznie *Święta*, od przym. *święty*. Lit.: WójcikRaw 161. UB

Święte (4), wś, szczec., gm. Stargard Szczeciński, 3,5 km na pld.-wsch. od Stargardu Szczecińskiego: *Schwent*, *Schwendt* (1329) PU VII 319; *Schwante* 1539 PomKirch I nr 33c, 176; *Swante* 1618 MpLub; *Schwente* 1628 LorSNH 108; *Schwendt* 1789 MpGillyPom; *Schwendt* 1834 MpUMbl 1243; *Schwendt* — *Święte*, -go, *święcki* 1948 MPol XXV nr 14; *Święte*, -tego 1982 WUN III 437. — Nazwa zapewne od przym. *święty* (< *svęty), por. też n. os. *Święt*, *Święta* SSNO V 393, zniemczona jako *Schwendt*. Po 1945 r. urzędowo ustalono n. *Święte*. Lit.: LorSNH 108; RzDuma II 123. BCz

Święte (5), wś, tor., gm. Łasin, 7 km na pln.-wsch. od Łasina: *Hennigsdorf* 1314, *Henningsdorf* 1369 Froel I 308–9; *Swenten* (1376) KęŁ 124; *Schwenten*, *Swenten* 1386 Froel I 308; *Heiligsdorf*, *Hoienigsdorf* (ok. 1400) SG XI 694; *Hennigisdorf* 1414 Froel I 309; *Swenten* 1414 Br 150; czum *Swenten* ok. 1423–24 DK 108; *Swenten* 1433, *Hennynghesdorff* 1435, *Hennigisdorf* 1442 Froel I 308, 309; *Swenten* (1454) KęŁ 124; villarum *Svyathe* 1495 Matr II nr 499; *Szwiethe* 1570 ŻDz XXIII 58; *Święte* 1599 Froel I 309; *Święte* (*Schwenten*) (1641) Woel 1028; *Święte* 1641 Font XXIV 135; *Święte*, teut. *Switz* 1667–72 Font VI–X 18; *Święte* 1682 Froel I 310; *Święte* oder *Swente* oder *Heiligsdorff* 1789 Goldb II; *Schwenten* 1789 Froel I 311; *Swenten* 1796–1802 MpSchröt XVI; *Schwenten* 1868 JMar 26; *Schwenten* — *Święte* 1879 KęŁN 84; *Święte*, niem. *Schwenten* 1890 SG XI 694; *Święte*, niem. *Schwenten* 1921 Sk XI 23,

88; *Święte* (*Schwenten*) 1925 Krzep 114; *Święte* 1952 UW 50; *Święte*, -tego, *święcki* 1971 UN 178, 9. — Dawna n. niem. *Henningsdorf*, zapewne od im. *Henning* (Froel I 308) i ap. *Dorf* ‘wieś’. Nazwa *Święte*, w różnych zapisach zniemczonych, od przym. *święty*, wiązana z legendą o męczeńskiej śmierci mieszkańców z rąk pogan. Późniejsza niem. n. *Heiligsdorf* (por. *heilig* ‘święty’) stanowi zapewne kalkę n. pol. Lit.: SHGCh 131–2; Kauf 93, przyp. 4, 115; Górnowicz, HE I 33; Górnowicz, PMT IV 267–8. BCz

Święte (6), wś, włoc., gm. Koneck, 12 km na pld.-wsch. od Aleksandrowa Kujawskiego: *Swanche* (!) 1379 CdP II 327; *Swathe* 1399 Koz V 374; *Swanthe* 1419 Koch nr 817; *Swyanthe* 1479 Matr I nr 1373; *Swanthe* 1489 Lupbrz 112; *Swyathe*, *Szwiate* 1527 Vlad XI 69, 71; *Szwiethe* 1557–66 ŻDz XIII 6; *Święte* 1594 Vlad XXIII 15; *Swienthe* 1635 Rpodbrz 216; *Święte* 1674 Rpog 135; *Swiete* 1784 MpPerPł; *Święte* 1827 Tabella II 214; *Święte* 1839 MpKwat II 2; *Święte* 1890 SG XI 693; *Święte*, -tego, *święcki* 1971 UN 172, 10. — Od przym. *święty*. Lit.: SHGKu(materiały) 449–50. KS

Święte (7), wś, wroc., gm. Środa Śląska, 5 km na pln.-wsch. od Środy Śląskiej: *Zuant* 1245, in *Zwent* 1249 SUR II 173, 227; villam nostram *Zwant* 1256 SUR III 122; *Swanth* (1286) 1330 SUR V 227; *Swant* ok. 1300 CdSil XIV 116; *Dorf Byschoffsdorf* 1318, item de *Swanth* 1335 Reg nr 3853, 5409; *Swand* [vel] *Bischoffsdorf* 1344 Heyne I 615; *Swanth* vel *Bischoffsdorph* 1345 CdSil XIV 116; *Swanth* sive *Byschoffsdorph* 1349 RegŚl II nr 196; *Biskopiz* Polonice seu *Bischofsdorf* Teutonice nuncupata 1349 SNGŚl XIV 52; in *Swancz* 1376 Heyne II 100; *Byschofsdorf* 1400 ZfGS XXXIII 390; *Byschoffdorff* 1418 Heyne I 697; *Bischdorff*. Villa cum iure patronatus ... episcopi Vratislaviensis 1638 J I 107; *Bischdorf* 1644 MpDSBres; *Bischdorff* 1651/52 J I 287; *Bischdorf* 1654 SMDŚ III 419; *Bischdorff*. Pagus 1666/67 J I 310; *Bischdorf* 1736 MpWielWrat; *Bischdorff* 1743 SNGŚl XIV 52; *Bischdorf* 1795 Z XII 61; *Bischdorf* 1845 K 38; *Biskupice* — *Bischdorf* 1896 D 100; *Świątniki*, *Bischdorf* 1900 Myc 50; *Bischdorf* — *Święte* 1945 BiulZO I 40; *Bischdorf* — *Święte*, -ego, *święcki* 1946 MPol XXV nr 142; *Święte*, -tego 1982 WUN III 437. — Pierwotnie **Święte*, od przym. *święty*; n. określająca miejscowość będącą własnością

kościół (biskupa wrocławskiego), co potwierdza występująca od XIV w. n. pol. *Biskopice*, od stp. *biskop* 'biskup' Sstp I 94, z suf. *-ice*, oraz jej wariant niem. *Bischofsdorf* (wtórnie *Bischdorf*), od ap. *Bischof* 'biskup' i *Dorf* 'wieś'. Zapis *Świątniki* to jedynie propozycja rekonstrukcji n. pol. przez J. Mycielskiego. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Święte*. Lit.: SNGŚI XIV 52. PS

Święte zob. **Święta** (1), **Święte Laski**, **Święte Nowaki**

Święte Laski, wś, skiern., gm. Skierniewice, 11,5 km na pld.-zach. od Skierniewic: *Laski* (1446)1511–23 ŁLB II 280; *Lyaszky Wolny* 1511/12 VisitGn 160; *Laski* (1531) VisitGn 683; *Laski* 1579 ŻDz XVI 178; *Laski* 1792 MpPerRw; *Święte laski* 1827 Tabella II 215; *Święte Laski*, kol. 1839 MpKwat III 4; *Święte Laski*, wś, *Święte Laski Pofolwarczne*, kol. 1921 Sk I 177; *Święte Laski*, wś i os., *Święte Laski Pofolwarczne*, kol. 1967 SM 1145; *Święte Laski*, *-tych* *-ków* 1982 WUN III 437. — Dawniej *Laski*, zapewne od n. os. *Laska*, por. Nicolai dicti *Lyaszka* 1511/12 VisitGn 159, w formie pluralnej. Efemerycznie także *Laski Wolny*, człon drugi od n. os. *Wolny* SSNO VI 192. Od XIX w. *Święte Laski*; człon pierwszy od n. wsi *Święte* (3a), która została wchłonięta przez *Laski*, oraz *Nowaki* (zob. *Święte Nowaki*). Okresowo także *Święte Laski Pofolwarczne*; człon dyferencyjny od przym. *pofolwarczny* 'pozostały po folwarku'. Lit.: WójcikRaw 161. UB

Święte Male zob. **Święte** (1)

Święte Nowaki, wś, skiern., gm. Skierniewice, 11 km na pld.-zach. od Skierniewic: villam *Nowaky* (1340)1511/12, merica *Nowaky* 1511/12 VisitGn 160; *Nowaki* 1579 ŻDz XVI 179; *Nowaki* 1674 ASK I 70, 992v; *Nowaki* woytostwo, *Święte*, folw. 1783–84 RejKor 145; *Nowaki* 1792 MpPerRw; *Święte nowaki* 1827 Tabella II 215; *Nowaki* 1839 MpKwat III 4; *Święte Nowaki*, *Święte Nowaki Pofolwarczne*, dwie wsi 1921 Sk I 177; *Święte-Nowaki*, kol., *Święte-Nowaki Pofolwarczne*, wś 1967 SM 1145, 756; *Święte Nowaki*, *-tych* *-ków* 1982 WUN III 437. — Dawniej *Nowaki*, od n. os. *Nowak* SSNO IV 78 (: *nowak* 'człowiek nowy, przybysz'), w formie pluralnej. Później n. zestawiona *Święte Nowaki*; człon pierwszy od n. wsi *Święte* (3a), której cz. została włączona do Nowaków. Okresowo także *Święte Nowaki Po-*

folwarczne; człon dyferencyjny od przym. *pofolwarczny*. Lit.: WójcikRaw 161. UB

Święte Wielkie zob. **Święte** (1)

Świątki zob. **Świątki** (3), **Świątki-Wiercice**

Świątki-Wertyce zob. **Świątki-Wiercice**

Świątkowa zob. **Świątkowa Mała**, **Świątkowa Wielka**, **Wola Świątkowa**

Świątkowice zob. **Świątkowice** (1, 2)

Świątkowo zob. **Świątkowo** (1)

Świątków zob. **Świątkowa Wielka**

Świątkówka zob. **Świątkowa Mała**

Świątne, wś, koniń., gm. Wilczyn, 12 km na pld.-zach. od Kleczewa: de villa *Swince* 1759, ex Villa *Szwince* 1760, *Szwince* 1765, *Szwinice*, *Switne* 1766 ASC(Wilczyn, UMZ-1750–85, s. 36, 42, 66, 69, 73); ex villa *Świątne*, *Switne* 1767, *Switne*, *Swinie* 1768, *Switne* 1769, *Switne* 1770, *Szwynie* 1771, *Swidnie* 1772, *Świątne* 1774, *Świątne* 1778, ex *Swietne* 1780, *Świątne* 1781 ASC(Wilczyn, UMZ-1750–85, s. 213, 278, 215, 82, 216 90, 99, 103, 230, 133, 141); ex ... Bonorum Wilczyn, sortium Wilczagora, Podola tum Holandorum *Świątne* nuncupatt. 1781 KsgKal 222, 426v; *Świątne* fol. 1783–84 RejKor 26; *Świątne* 1784 ASC(Wilczyn, UMZ-1750–85, s. 159); Wieś *Świątne* zwana 1789 MKI(Tab 34, 108); *Świątne* 1798 MpHopf XVI; *Swientne* 1798 HstB I 627; Fol. *Świątne* po 1798 MpPerKI; *Swientne* 1802–03 MpGillyPr; *Świątne* 1827 Tabella II 215; *Świątne*, wś 1890 SG XI 696; *Świątne*, *-nego* 1982 WUN III 437; gw. *śvintne*, *-nygo*, *śvintnoski*. — Najstarsze zapisy wskazują co prawda na postać *Świnice*, jednak z uwagi na późniejszą postać *Świątne* (por. stp. *świątny* 'związany ze świętym miejscem, ze świątynią; należący do duchownego' Sstp IX 68–9) można założyć, że pierwotnie była to n. ter. typu *Świeće* (por. hasła *Świeciec* (1), *Świniec* (1), *Świnice Warckie*, gdzie również wystąpiło takie wahanie form) z występującym na tym obszarze dial. przejściem *ǣ > ę > i* (Dejna 191), stąd postać *Świnice* (analogicznie do późniejszego wahanía *Świątne* : *Świtne*). Miejscowość powstała pod koniec XVIII w. jako os. olęderska. S. Kozierowski mylnie utożsamiał ją z wsią *Świąta* (1). PS

Świątne zob. **Świątne** (1a)

Świątne Olędry zob. **Świątne**

Świątnik, wś, olszt., gm. Lidzbark Warmiński, 5 km na pld.-wsch. od Lidzbarka Warmińskie-

Świątniki

go: ville *Heiligenvelde* (1346) XVIII PrUr IV 36; ad villam ... vocari Czum *heylgenffelde* (1347), Gross Garschen oder *Heiligenfelt* 1530 MWrm II 106, przyp. 1; *Helgenfeld* 1615 RŁWrm 279; *Heiligenfeld* 1656 Kolberg 286; *Helgenfeld* 1688 Birch 165; *Helgenfeld* 1718 Wijaczka 422; *Heiligenfelde* 1755 MpEnd; *Heiligenfelde* 1796–1802 MpSchröt XI; *Heiligenfeld*, wś 1820 Wald 152; *Heiligenfelde* 1849 MpRey nr 19; *Heiligenfelde* 1882 SG III 48; *Heiligenfelde* 1912 Meyers I 755; *Heiligenfelde* — *Świątnik* 1946 Ley I 37; *Heiligenfelde* — *Świątnik*, -a, *świątnicki* 1948 MPol XXVI nr 59; *Świątnik*, -ka 1982 WUN III 437. — Nazwa niem. złożona z przym. *heilig*, śrdniem. *hêlig*, *hilg*, dial. środkowo-niem. *helg* ‘święty’ DWB X 827 i ap. *Feld*, śrdniem. *velt*, *velde* ‘pole’ Lübben 473. Ustalona po 1945 r. urzędowa n. pol. *Świątnik* nawiązuje do n. niem. Lit.: Biolik, HE VIII 257–8. RP

Świątniki zob. **Świątniki** (1), **Świątniki Górne**
Świątno, wś, ziel., gm. Wolsztyn, 11 km na pld.-zach. od Wolsztyna: Olędry nazwane Krzyż, *Święte* y Rudna 1752 Koz V 378; *Święte* holędry 1783–84 RejKor 724; *Olędry Śniętne* (!) 1788 Büsching XXII 63; Holendry *Święte* 1790 MpPerPn; *Schwinten* 1798 HstB I 574; *Schwenten* 1802–03 MpGillyPr; *Schwenten* 1821 Rumpf III 81; *Świątno* 1841 PlaterPoz 132; *Świątno* 1846 KsP 188; *Świątno*, niem. *Schwenten* 1890 SG XI 696; *Schwenten* 1913 Meyers II 780; *Schwenten*, *Świątno* 1945 Wrzosek 31; *Schwenten* — *Świątno*, -na, *świącieński* 1947 MPol XXVI nr 37; *Świątno*, -na 1982 WUN III 437. — Wieś *Święte* powstała ok. 1670/80 r. Nazwa ponowiona z n. jez. *Święte* (dziś *Świątno*), por. *Swiete*, *Święthe* (1451) 1605 SHGPn V 134; *Schwentner See* 1831 MpRey nr 112; *Świątno* 1998 Mp-50(N-33-141-C). Później pojawiają się warianty *Świątne*, *Świątno*, z suf. -ne, -no, oraz ich zniemczona postać *Schwenten*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świątno*. Lit.: SHGPn V 134. PS

Świątochłowice, mto, kat.: [Andreas von] *Swentochlowicz* 1313, *Swentochlevice* 1332 Reg nr 3356, 5112; binum *Swentochlouice* (1332) K 672; Swetoslaos de *Swentochlowicz* (1374) XIX ZDM IV 176; Kristoffe z *Swetochlewicz* (1481) XVI CdSil VI 110; Casper z *Swyetochlowicz* 1482 CdSil II 205; Kasspar z *Swietochlowicz*

(1482) XVI CdSil VI 115; w *Swientochlowicz*, *Swientochlowicze* 1498 Szczech, Rejestr... 11, 12; *Swentoklew* (1532) K 672; [Świątochłówwki albo Świątochłowice Minus, Świątochłowice Maius] 1532 Florian, Śląski... 12; na *Świątochłowicach* (1564) 1639, s *Swatochlowicz* a w Kameni (1598) 1658 Kat 64, 72; cum villis militaribus Bytkow, Michalkowice, Maciejkowice, Łagiewniki, *Świątochlewki*, ex utraque *Świątosławice* (!) 1598 VisByt 70, 72; na *Swatochlowicz* (1609), na *Swientochlowkach* (1609) 1659 Kat 78, 82; *Świątochłowice Maius*, *Świątochłowice Minus* 1611 ŚSHT VI 326; z *Świątochłowic* 1613, z *Swientochlowicz* 1614 JPol XLV 236; *Schwientochlowitz* 1617 CdSil XXXIII 90; ex utraque *Świątosławice* (!) 1619 ŚSHT VII 334; z *Świątochłowic* 1622 JPol XLV 236; z *Świątochlewicz*, na *Świątochlewicach* (1634), na *Swatochlowicz* 1649 Kat 89, 91, 100; *Swientochlowice* 1653 SNGŚI XIV 53; ex utraque *Świątochłowice* 1657 ŚSHT VIII 302; *Male Świątochłówwki* 1664 Brzozowski, Marchacz, Powstanie... 37; villa *Świątosławice* (!), Villa *Świątochłowice*, De praedio *Minori Świątochłowice*, In *Maiori Świątochłowice* 1665 ŚSHT IX 292, 293; *Swiatlowice* (!) 1669 JPol XLV 236; *Świątochłowice* 1676 ASC(Bytom, U-1676–1707, k. 2); z *Świetochłowic* 1686 Kat 116; z *Świątochłowic*, ze *Swientohlowitz* 1697 JPol XLV 236; *Świątochłowice* 1707 ASC(Bytom, U-1676–1707, k. 180v); *Schwientochlowice* 1707 SNGŚI XIV 53; *Świątochłowicz* 1709, *Świątochłowicze*, *Świątochłowice* 1710 ASC(Bytom, U-1708–29, k. 12, 20, 25); ze *Świątochłowicz* 1713 JPol XLV 236; *Świątochlewice* 1720 ŚSHT XI 368; *Świątochłowice* 1725 ASC(Bytom, U-1708–29, k. 231); *Świątochłowic*, in *Swientochlowitz*, ex *Świątochłowicz* 1733 ASC(Bytom, U-1733–60, s. 6); *Swientochlowitz* 1736 MpWielOppol; *Świątochłowicz* 1737, *Świątachłowicz*, *Świątachłowicz* 1738, ex *Świątachłowicz* 1743 ASC(Bytom, U-1733–60, s. 57, 59, 64, 113); *Klein-Swientochlowitz*, Ganz *Swientochlowitz* 1743 SHSchl I/3, 120; *Schwientochlowitz* 1743 SNGŚI XIV 53; ex *Świątachłowicz*, *Świątochlewice* 1745, de *Świątkokłowic*, ex *Świątochłowic*, ex *Świątochłowic* 1746, de *Świątachłowicz*, de *Świątachłowicz* 1747, de *Świątochłowic*, de Villa *Świątochłowice*, de Villa *Świątochłowic* 1748, *Świątochłowice*, *Świąto-*

chłowic 1749, de Villa *Świętochlowice*, *Święta-chlowitz* 1750, *Świętochłowitz*, *Swentochłowitz* 1751, *Schwentochłowitz*, *Schentochłowitz* 1752 ASC(Bytom, U-1733–60, s. 124, 129, 132, 140, 149, 153, 154, 157, 159, 164, 173, 176, 181, 182, 186); *Świętochłowitz* 1761 ASC(Bytom, U-1761–87, s. 3); Hayduki seu *parvum Świętochlowki* 1767 Brzozowski, Marchacz, Powstanie... 37; *Nieder, Mittel* u. *Ober Schwientochlowitz* 1780 SNGŚI XIV 53; *Schwientochlowitz* 1783 Z II 240; *Świętochlowice* (!) 1787 MpPerKr; Von *Świętochlowitz* 1787, *Świentochlowitz* 1794, *Świętochlowitz*, *Schwentochlowitz*, *Schwiętochlowitz* 1795, *Schwientochlowitz* 1796 ASC(Bytom, U-1787–97, k. 46, 134, 145, 150, 160); *Świętochlowitz* 1811 ASC(Bytom, Z-1798–1811, k. 165); *Schwientochlowitz* 1821 Rumpf III 83; *Swientochlowitz* 1825 ASC(Bytom, Z-1820–25, k. 183); *Schwintochlowitz*, s. die richtigere Schreibart *Schwientochlowitz*, *Swientochlowic*, *Klein-*, Orts-Anlage, *Swientochlowic*, [niem.] *Schwientochlowitz*, *Ober-*, *Mittel-*, und *Nieder-*, D[orf] 1830 Kn 713, 768; *Swientochlowitz Ob.-*, *Mitt.-* u. *Nied.-*, [pol.] *Świętochlowice*, D[orf] u. Allod[ium], *Swientochlowie*, *Klein-* (!), Ortsanlage 1845 K 672; *Schwientochlowitz* 1871 GemGut V 336; *Świętochlowice* — *Schwientochlowitz* 1896 D 83; *Świętochlowice* 1900 Myc 50; *Schwientochlowitz* 1913 Meyers II 783; *Schwientochlowitz* — *Świętochlowice* 1919 SkNP 79; *Świętochlowice* — *Schwientochlowitz* 1920 PrusSG 73; *Świętochlowice* (*Schwientochlowitz*) 1922 DzUŚI nr 13, poz. 43; *Świętochlowice*, miasto (!) 1927 SkKam 74; *Świętochlowice*, wieś (char. miejski) 1933 SkBy 1711; *Świętochlowice*, gw. *śf'yntoxłowice*, rzadziej *śf'yntoxłowice* 1939 JPol XLV 234; *Świętochlowice*, -wic 1982 WUN III 438. — Pierwotnie *Świętochlowice* lub *Świętochlewice*, od n. os. **Świętochel* (< *Świętoch* SSNO V 395 + -el-, to skrócone od n. os. typu *Świętosław*, *Świętomir*, analogicznie do *Domachel* < *Domach* : *Domasław* SEMot I 54), z suf. -owice-, -ewice-. W 1532 r. odnotowano także postać *Świętochlew* z wymianą suf. na -ew (por. też nietylpołą odmiejscową n. os. [Jadwiga] *Świętochlewna* zapisaną w tym samym roku jako *Swatokleffna*, zob. Brzozowski, Marchacz 38). Z zapisów z 1332 r. wynika, że już wówczas istniały dwie miejscowości, których nazewnictwo różnicowanie

ujawnia się dopiero w XVI–XVII w., gdy odnotowano n. zestawione z członami łac. *Maius* ‘większe’ i *Minus* ‘mniejsze’ (później też niem. *Klein*). W drugim przypadku n. uległa uniwerbizacji przy pomocy suf. dem. -ki, co dało postać *Świętochłowki*//*Świętochlewki* (też w zestawieniu z członami *Male* = łac. *Parvum*). Miejscowość ta połączyła się później z Górnymi Hajdukami (dziś Hajduki Wielkie, cz. Chorzowa), stąd n. *Hajduki* w zapisie z 1767 r. W XVIII w. zaczęto stosować człony dyferencyjne od niem. przym. *ober* ‘górny’, *nieder* ‘dolny’ i *mittel* ‘średni’ na oznaczenie cz. wsi. Pojawienie się współczesnej formy *Świętochlowice* w zgodnej opinii badaczy wynikało z chęci ucieczki przed rzekomym germanizmem — założono, że w zniemczonej postaci *Schwientochlowitz* (jako urzędowa n. funkcjonowała do pocz. XX w.) *l* musiało zastąpić *ł* (jak w przypadku *Myslowitz* : *Myslowice*). Wpływ na pojawienie się *ł* mogło mieć również dwukrotne (w 1598 i 1619 r.) błędne zapisanie w protokołach wizytacyjnych n. omawianej miejscowości jako *Świętosławice* (mało prawdopodobne, by była ona prawdziwa, mimo pojawienia się w XIV w. n. os. *Świętosław* w jej kontekście). Zapis przez *ł* był jednak rzadko stosowany (w XIX-wiecznej prasie polskojęzycznej przeważa jeszcze forma z *l*) i dopiero od 1922 r. zaczęto stosować w obiegu oficjalnym wyłącznie hiperpoprawną formę *Świętochlowice*. W 1939 r. uchwalono ustawę o nadaniu *Świętochłowicom* praw miejskich, którą — z uwagi na wybuch II wojny światowej — wykonano dopiero w 1947 r. Lit.: Moško, JPol XLV 234–9; BorGŚI 184; RospSEMIG 391; SNGŚI XIV 53; RymNmiast 243; Brzozowski, Marchacz, Powstanie i rozwój miasta do końca XIX w., [w:] *Świętochlowice*. Zarys rozwoju miasta, 1970, 35–59; Szczech, Rejestr wolnych chłopów (urbarz) ziemi bytomskiej, 1996, 11, 12; Florian, Śląski Kurier Wnet nr 33/2017, 12; Piegza, Rocznik Świętochłowicki X 5–31. PS

Świętochowo, wś, elbl., gm. Braniewo, 5,5 km na pld.-wsch. od Braniewa: Heyne de *Sunenstul* 1369 MWrm IX 10; *Sonnenstul*, Dorff *Sonnenstül* 1374 MWrm II 522; ville *Sunnenstul* 1394 MWrm V 262; *Sawliskresil* 1423 Ger 153; *Sonnenstuhl* 1437 GZ 40; *Sonenstuhl* 1755 MpEnd; *Sonnenstuhl* ok. 1780 HAPr IV 382; *Sonnenstuhl*

Świętochów

1796–1802 MpSchröt X; *Sonnenstuhl*, maj. 1820 Wald 116; *Sonnenstuhl* 1913 Meyers II 832; *Sonnenstuhl* — *Świętochowo* al. *Krzesłowice* 1946 Ley I 107; *Sonnenstuhl* — *Świętochowo*, -a, *świętochowski* 1947 MPol XXV nr 111; *Świętochowo*, -wa 1982 WUN III 438. — Kierując się zapisami źródłowymi, możemy n. niem. *Sonnenstuhl* uznać za starszą od prus. n. **Saule(s)kresl(an)*. Por. niem. *Sonne*, prus. *saule*, lit. *saulė* ‘słońce’ i niem. *Stuhl* ‘krzesło; statek’, prus. **kreslan* ‘krzesło, ławka na łodzi, barce’, lit. *krėslas* ‘krzesło’ i inne znaczenia. Człon **kresl-* może też być motywowany łot. *krēsls* ‘ciemny’ Toporov Prus IV 179–83. O pierwotności nazw trudno rozstrzygnąć na podstawie jednego tylko zapisu n. prus. Nazwa *Świętochowo* nadana urzędowo po 1945 r.; wariant *Krzesłowice* jest fałszywą kalką niem. *Stuhl* ‘krzesło’, z rzadkim na tym terenie suf. -owice. Lit.: Ger 153; PrzybBalt 297–8; Śliz, Polskie nowotwory nazewnicze w Prusiech Wschodnich – część II: typy i przykłady nazw. Céch – Mazurski Cejtunek, 2019, nr 2, 14. RP

Świętochów (1), dziś Nowy Świętochów i Stary Świętochów, dwie wsi, siedl., gm. Korytnica, 17 km na zach. od Węgrowa: *Swyathochowo* 1476 KkM 272; *Swyathochowo* 1512 SHGLiw 207; granicies bonorum pnyewnyk et *Szwyqthochowo* 1526 MK 41, 127; *Swyathochovo* 1535 ASK I 39, 34v; *Swyathochovo* 1540, *Svyathochovo* 1541 ASK I 46, 83v, 116v; *Szwyqthochowo* Pnewnyk 1544 SHGLiw 207; Jacobi Szwanthochowski de *Swiantochow* 1545 MK 70, 101v; *Szwiethochouo* 1563, *Świętochowo* 1567 ASK I 38, 373v, 594v; *Świętochow* 1621 TML 36, 471; Wieś *Świętochowo* 1665, *Villa Swietochowo Antiqua* 1673 ASK I 66, 881v, 886v; *Świętochowo* 1783 MpPerMz; *Świętochowo Stare* 1783–74 RejKor 635; *Świętochow Stary* 1801–04 MpHeld; *Świętochów star.* 1827 Tabella II 215; *Świętochów Stary* 1839 MpKwat V 4; *Свентоховъ старый, Свентоховъ новый* 1866 GPKP VII 4; *Świętochów Stary, Świątochów Nowy* 1892 SG XI 697; *Nowy Świątochów, -wego -chowa, Stary Świątochów, -rego -chowa* 1981, 1982 WUN II 599, III 334. — *Świętochowo* wydzielilo się z włości Pniewnik, poprzez podział dóbr między dziedzicami z Brześć herbu Bolesta a dziedzicami ze Świętochowa herbu Prus. Nazwa ponowiona z n. wsi *Święto-*

chów (2), skąd pochodzili właściciele. W XVI w. powstała w tych dobrach także wś *Świątochowo-Trawy*, zob. *Trawy*, a macierzysta wś uzyskała w nazwie dodatkowy człon *Stare* (łac. *Antiqua*). W XVI i XVII w. odnotowano pojedyncze formy ze zmianą rodz. nijakiego na męski, a w XIX w. utrwaliła się postać *Świątochów*. Wtedy też odnotowano nowo powstałą wś *Świątochów Nowy*, dziś *Nowy Świątochów*. Lit.: SHGLiw 207–11; SHGLiw(materiały) 174. UB

Świątochów (2), wś, warsz., gm. Tarczyn, 4 km na pld.-zach. od Tarczyna: *Szwantochowo* 1406 SHGWarsz 280; *Swanthochowo* (1424)1456 MK 3, 42v; *Swanthochowo* 1425 SHGMz(W 1, 158v); *Swanthochowo* 1429 MkM I nr 71; *Swyanthochowo* (1436)1456 MK 3, 187; *Swantochow* 1462 SHGWarsz 280; *Swyatochow* 1486 ZHer nr 656; *Swyathochowo* 1513 SHGWarsz 280; *Swyathochovo* 1517 ZHer nr 947; *Swietochow* 1563 ASK I 27, 192; *Swientochowo* 1580 ŻDz XVI 291; *Świątochowo* 1653 ASK I 28, 743v; *Świątochow* 1783 MpPerMz; *Świątochów* 1827 Tabella II 215; *Świątochow* 1839 MpKwat IV 4; *Świątochów* 1890 SG XI 697; *Świątochów, -chowa, świętochowski* 1971 UN 127, 42. — Od n. os. *Świątoch* SSNO V 395 (: *Świątopelk, Świątosław*), z suf. -owo, wtórnie -ów. Lit.: SHGWarsz 280–1. UB

Świątochów Nowy zob. **Świątochów** (1)

Świątochów-Polazie zob. **Polazie Świątochowskie**

Świątochów Stary zob. **Świątochów** (1)

Świątochów-Trawy zob. **Trawy**

Świątochy, wś, siedl., gm. Siennica, 12,5 km na pld.-wsch. od Mińska Mazowieckiego: we wsi *Świątochy* 1899 Kurier Warszawski nr 129, 4; *Świątochy* 1921 Sk I 87; *Świątochy* 1952 UW 17; *Świątochy, -chów* 1982 WUN III 438. — Od nazw. *Świątoch*, w formie pluralnej, lub może od nazw. *Świątochowski* (z derywacją dezintegralną). UB

Świątojańska Kuźnica zob. **Kuźnica Świątojańska**

Świątojańsko, wś, gorz., gm. Krzeszyce, 14 km na pld.-wsch. od Witnicy: *St. Johannes* 1786, *St. Johannes*, Koloniedorf 1800 Berghaus III 99, 179; *St. Johańes* 1807 MpNeumark III; *St. Johannes* 1809 Bratring III 283; *St. Johannes* 1820 Rumpf II 26; *Sankt Johannes* 1913 Meyers II 678; *Sankt Johannes* — *Świątojańsko, -ka*,

świętojański 1948 MPol XXV nr 14; *Świętojańsko*, -ka 1982 WUN III 438. — Miejscowość powstała w 1773 r., była własnością zakonu joannitów (niem. *Sankt Johannes Orden*) w Słońsku i od patrona zakonu wzięła swoją nazwę. Nazwa *Świętojańsko* została wprowadzona urzędowo po 1945 r. Lit.: SGorz 484. BCz/PS

Świętomarz, wsł, kiel., gm. Pawłów, 5 km na pld.-wsch. od Bodzentyna: de *sancta Maria* seu *Antiquotarzek* 1325–27 MVat I 168; *antiquo Tharsek* (1343), *Szwyanthommarza* (1411) Kkk II 14, 351; inter villam *Szwyathommarza* (1432) ZDM II 159; *Swanthamarza* 1452 CArtSupl IV 66; *Swyathammarza*, *Swyathommarza*, *Swyatha Marza*, *Szwanthamarza*, *Swyanthamarza* 1470–80 DB I 436, 437, II 462; Villa *Szwiathamarza* 1506 ASK I 7, 128v; *Swyathamarz*, *Swathommarza*, *Svyethommarza* 1529 LR 30, 353, 377; *Swyathamarza*, *Swyethamarza* 1540 SHGSd(AOV 6560, 46); *Świętommarza* 1564 ASK I 51, 745; *Swientommarza* 1564–65 Lusand 330; *Swietommarza* 1578 ŻDz XIV 191; *Suietommarza* 1629 RPobSd 62; *Svantommarz* 1664 ASC(Świętommarz, UMZ-[1662]-1678–1797, k. 57); *Swientommarz* 1673 ASK I 67, 257; *Świętommarz* 1673, *Swiethommarz* 1702, *Szwanthommarz* 1703, Vicarius *Svanthomariensis* ... de Villa *Świętommarz* 1735 ASC(Świętommarz, UMZ-[1662]-1678–1797, k. 87, 83, 4); *Świętommarz* 1783–84 RejKor 239; *Świętommarz* 1791 MpPerSd; *Świętommarz* 1827 Tabella II 215; *Świętommarz* 1839 MpKwat IV 6; *Świętommarz* 1877 Zin II 198; *Świętommarz* 1890 SG XI 698; *Świętommarz* 1921 Sk III 26; *Świętommarz*, -rzy, *świętommarski* 1966 UN 20, 33; gw. *śf'etomaś*, -ży, *śf'etomarski*. — Nazwa w formie zestawienia, też zrostu *Święta Marza*, łac. *Sancta Maria*, związana z n. kościoła parafialnego pw. *Marii Panny* (*Marza* jest stp. odpowiednikiem im. *Maria*). Już w XV w. n. występowała w formie złożenia *Świętommarza*, a w XVI w. nastąpiła zmiana paradygmatu na spółgłoskowy *Świętommarz*, i ta forma utrwalila się. W XIV w. oboczna n. *Stary Tarzek*, łac. *Antiquus Tarzek*, od przym. *stary* i n. pobliskiej wsi *Tarzek* (zob.). Lit.: KSand 203; KopKiel 146; Taszycki RiSP I 276; BańMorf 80; WDekHż I 293–8. IN

Świętommarza zob. **Świętommarz**

Świętomierowo zob. **Strzedzewko**

Świętomirowo zob. **Strzedzewko**

Świętoniowa, wsł, przem., gm. Przeworsk, 5,5 km na pld.-zach. od Przeworska: *Swanthonowa Wola* 1394 ZDM IV 278; *Szwathonyowolya* (!), *Swathonyouauola* (1428) 1529 ZDM II 95, 96; *Swanthonowa* 1448 ZDM III 266; *Swyathanyowa* (!) 1495 AGZ XVII nr 2672; *Swyatonnyowa* 1507, *Svyatonnyowa* 1515 ASK I 20, 23, 222; *Szwyathonyowa* 1531 ASK I 34, 364; *Wola Swięthonyowa* 1560 ADP 24, k. 72; Villa *Swiethonowa* 1564 ASK I 62, 227; *Świętoniowa* 1589 ASK I 20, 845v; *Swientoniowa* 1628 ASK I 17, 628v; *Świętonowa* 1648 AGZ XXI nr 10; *Świętoniowa* 1662 ASK I 73, 565v; *Świątoniowa* 1785 ADP 244, s. 33; *Swientanowa* (!) 1779–83 MpMieg; *Świętonowa* 1794 Ga Ss1r; *Świętoniowa* 1802 Crusius III/2, 403; *Świętoniowa* 1890 SG XI 641; *Świętoniowa*, -wy, *świętoniowski* 1966 UN 68, 15; gw. *śf'entońowa*, -ńowe// -ńowy, *śf'entońofski*. — Dawniej n. zestawiona *Świąton(i)owa Wola*//*Wola Świątoniowa*, od n. os. *Świąton* SSNO V 398 (: *Świątopelk*, *Świątosław*) lub przym. *święty* i od ap. *wola* w znaczeniu osadniczym 'libertas', też 'przysiółek, nowsza część wsi'. Wtórnie utrwalila się n. *Świątoniowa* z elipsą członu *Wola*. Być może podstawą była nie pol., ale ukr. n. os. **Святон*//**Святонь* (: im. strus. typu *Святополк*, *Святослав* Skul II 22 lub od przym. *святии* SUM IX 101). Lit.: MakPrz 270–1; Przyboś, PZH VIII–IX 235. BCz/LK

Świątonowa zob. **Świątoniowa**

Świątopietrze zob. **Przedmieście** (4)

Świątosław (1), wsł, pil., gm. Wałcz, 12,5 km na pld.-zach. od Wałcza: Auf dem adlichen Gute Hohenstein ... sind ... zwei neue Vorwerke angelegt worden, welche die Namen *Ludwigshorst* und *Georgenthal* erhalten haben 1834 AmtMar 178; *Ludwigshorst*, Etablissement 1846 Messow II 47; *Ludwigshorst*, Gut 1913 Meyers II 110; *Ludwigshorst* — **Świątosław**, -wia, *świętosławski* 1949 MPol nr 29, poz. 445; **Świątosław**, -wia 1982 WUN III 438. — Dawna n. niem., od im. *Ludwig* i ap. *Horst* 'zagajnik', być może upamiętnia *Johanna Ludwiga Böcka*, właściciela dóbr Hohenstein (dziś Górnica) na przełomie XVIII i XIX w., w których w 1834 r. założono folw. *Ludwigshorst*. Nazwa **Świątosław** została wprowadzona urzędowo po 1945 r. Lit.: SchDK 262. PS

Świątosław (2), wsł, tor., gm. Chełmża, 10 km na pld.-wsch. od Chełmży: [*Swientoslaw*] 1725 Le-

Świętosław

debur III 266; [Świętosław] 1763 ASC(Dźwierzno, U-1763, nr 17); *Świętosław*, Adel. Vorwerk und Dorf 1789 Goldb II 221; *Swientosław* 1796–1802 MpSchröt XXI; *Swientosław* 1821 Rumpf III 178; *Swientosław* 1847 Huhn VI 189; Bisheriger Ortsname: Gut *Swientosław*, Jetzige deutsche Benennung: *Wenzlau* 1866 AmtMar nr 8, 53; *Wenzlau* 1871 GemGut I 452; *Wenzlau* — *Świętosław* 1879 KetN 69; *Świętosław*, niem. *Wenzlau* 1890 SG XI 699; *Wenzlau* 1913 Meyers II 1117; *Świętosław*, niem. *Wenzlau* 1921 Sk XI 10, 88; *Świętosław* (*Wenzlau*) 1925 Krzep 114; *Świętosław*, -wia, *świętosławski* 1972 UN 187, 19. — Nazwa utworzona na wzór nazw z suf. *-jb, od n. os. *Świętosław* SSNO V 401; brak wzmianek o miejscowości sprzed XVIII w. W 1866 r. urzędowo wprowadzono niem. n. *Wenzlau* (por. niem. n. os. *Wenzlau* < słow. *Więcesław* Gott 524). Lit.: Kujot, RTNT XI 122–3. BCz/PS

Świętosław (3), wś, tor., gm. Ciechocin, 21 km na płn.-zach. od Lipna: *Swyethoslawye* 1531, *Sswiathoslawie* 1535, *Swyathoslawye* 1538, *Swiathoslawie* 1541 ASK I 30, 175, 119, 191v, 251; *Zwiethoslawie* 1564, *Szwiethoslaw* villa 1565, *Swiethoslawie* 1573, *Swyatoslawye* 1578 ASK I 30, 341v, 429v, 505v, 524v; *Świętosławie* 1598 Font XXXVI 58; *Szwiothoslawye* 1609 AtKu(ADPI 6, k. 300, 5416); Od *Świętosławia* 1616–22 Font XXXVII 147; *Świętosławie* 1673 ASK I 69, 403; Zembo wo et *Swientosław* 1673, *Swientosławie*, *Swientosławie* 1674 ASK I 73, 73v, 147v, 193; *Świętosław* 1694 AtKu(ADPI 47, k. 1175, 5897); *Świętosław* 1725 AtKu(ADPI 257, k. 37, 5775); *Świętosław* 1783–84 RejKor 491; *Świętosław* 1784 MpPerPl; *Swientosław* 1802–03 MpGillyPr; *Świętosław* 1827 Tabella II 215; *Swientosław* 1839 MpKwat II 2; *Świętosław* 1890 SG XI 699; *Świętosław*, -wia 1982 WUN III 438. — Od n. os. *Świętosław*, z suf. *-je (neutrum), wtórnie zmiana rodz. na męski. Lit.: SHGKu(materiały) 187. KS

Świętosław (4), wś, włoc., gm. Włocławek, 7,5 km na pld.-wsch. od Brześcia Kujawskiego: *Swanthosław* 1418 Koch nr 152; *Swanthosław* 1489 Lupbrz 94; *Swiqtosław*, *Swyqtoslawicze* 1527 Vlad XI 31, 37; *Świętosław* 1552 ŻDz XIII 8; *Świętosław* 1594 Vlad XXIII 47; *Świętosław* 1635 Rpodbrz 218; *Świętosław* 1674 Rpog 138; *Świętosław* 1785 MpPerKu; *Świętosław* 1827

Tabella II 215; *Świętosław* 1839 MpKwat II 3; *Świętosław* 1890 SG XI 698; *Świętosław* 1921 Sk I 206; *Świętosław*, -wia 1982 WUN III 438. — Od n. os. *Świętosław*, z suf. *-jb, przejściowo z suf. -ice. Lit.: SHGKu(materiały) 450; Rospond, -jb 134; Nieckula, RKJWr V 119. KS

Świętosławice, wś, włoc., gm. Izbica Kujawska, 4 km na płn.-zach. od Izbicy Kujawskiej: *Swanthoslawicze* 1419 Koch nr 806; *Swanthoslawicze* 1489 Lupbrz 192; *Swietoslavij* 1527 Vlad XI 45; *Szwyatoszlawycze* 1531, *Swiethoslawice* 1567, *Swietoslawicze* 1578 ASK I 29, 100, 395v, 368; *Swienthoszlawicze* 1581 ASK I 30, 585; *Świętosławice* 1634 Rpodbrz 228; *Swientosławice* 1674 Rpog 151; Villa Sarnowa a *Świętosławice* 1758 Lustracje 13, 102; *Świętosławice* 1827 Tabella II 215; *Świętosławice* 1839 MpKwat II 3; *Świętosławice* 1890 SG XI 699; *Świętosławice*, -wic, *świętosławicki* 1970 UN 82, 12. — Od n. os. *Świętosław* SSNO V 401, z suf. -ice. Okresowo *Świętosławy* w formie pluralnej, bezsufiksальной. Lit.: SHGKu(materiały) 450. KS

Świętosławice zob. **Świętochłowice**, **Świętosław** (4)

Świętosławie zob. **Świętosław** (3)

Świętosławkowa Wola zob. **Wola Dalsza**

Świętosławowa zob. **Wola Dalsza**

Świętosławowa Wola zob. **Wola Dalsza**

Świętosławówka zob. **Świętoniowa**, **Wola Dalsza**

Świętosławy zob. **Świętosławice**

Świętoszewo, os., dawniej wś, szczec., gm. Przybiernów, 10 km na pld.-zach. od Golczewa: *Swanteshagen* 1375 TrautmElb I 186; dorpe thom *Swantesshagenn* 1498 APSzczec(65/9/0/23/1228, s. 1); *Schwanteshagen* 1539 PomKirch I nr 33c, 246; *Swanteshagen* 1557 APSzczec(65/9/0/23/1191, s. 3); *Schwantesshagensche* mhöle 1561 APSzczec(65/9/0/21/667, s. 3); *Swanthagen* 1618 MpLub; *Schwantzhagen* 1758 APSzczec(65/16/0/60/400, s. 339); *Schwanteshagen* 1789 MpGillyPom; *Schwanteshagen* 1834 MpUMbl 866; *Swanteshagen* ... fälschlich *Schwanteshagen* geschrieben 1870 BerghausPom II/6, 446; *Schwanteshagen* — *Świętoszewo*, -wa, *świętoszewski* 1947 MPol XXV nr 111; *Świętoszewo* — *Schwanteshagen*, wś 1951 Rosp 332; *Świętoszewo*, -wa 1982 WUN III 438. — Dawna

n. niem. zapewne od n. os. *Swantes* (por. Henning *Swantes* wymieniony jako świadek w dok. z 1375 r.) + *-hagen* ‘zagroda, ogrodzenie; zagrośla, zagajnik’ Bach II/2, 380. Do n. os. por. słow. **Svetošb*, **Svetišb*, pol. *Świątosz* SSNO V 406. Nazwa *Świątoszewo* ustalona urzędowo po 1945 r. w nawiązaniu do elementu słow. w pierwszym członie n. niem. Lit.: TrautnElb I 186; RzDuma II 181.

BCz/PS

Świątoszowice, wś, kat., gm. Zbrosławice, 7 km na pñn.-zach. od Zabrza: Item in villa *Swentossonis* et suorum nepotum decima solvitur more polonico et valet marcam ok. 1300 CdSil XIV 96; z *Swientossowicz* (1497) XVI CdSil VI 144; z *Swientossowicz* 1562 APOpol(45/3371/0/-/2, k. 119v); *Swientoschowitz* 1573, *Swientossowicz* 1582 Weltzel, Geschichte... 51, 53; ex *Swietoszowic* 1654, ex *Świątoszowic*, ex *Swietoszowic* 1655, ex *Świątoszowic*, ex *Swientoszowic* 1659, ex *Swetosowic* 1663 ASC(Ziemięcice, U-1652–66, k. 3, 7, 19, 27); zu *Schwentoschowitz* 1676 StŚl LXV 89; Thomas Ioannes Czyzowski, patria *Swientkoviensis* Silesiae pago ... Ex *Suietovicio* pago 1679, Thomas Ioannes Czizowski patria *Swientossowicensis* 1687/88 J II 95, 382; *Schwientoschowitz* 1723–32 KatKar 156, 74; *Swientoschowitz* 1736 MpWielOppol; Ex *Świątosowicz* 1742 ASC(Ziemięcice, U-1655–1794, k. 202); *Schwientoschowitz* 1743 SHSchl I/3, 141; *Schwientoschow* (!) 1743, *Schwientoschowitz* 1745, *Schwienthoschowitz* 1747 SNGŚl XIV 54; Ex *Świątosowicz* 1750, Ex *Świątosowicz* 1755 ASC(Ziemięcice, U-1655–1794, k. 240, 265); *Schwientoszowic* 1767, in *Schwientoszowic* 1771, *Świątoszowic* 1772, *Świątoszowic* 1773 ASC(Ziemięcice, Z-1765–1820, k. 5, 25, 31, 35); *Schwintoschowiz* 1773 SNGŚl XIV 54; *Świątoszowic* 1774, *Schwientoschowitz* 1776, *Swietnosz[owitz]* 1781 ASC(Ziemięcice, Z-1765–1820, k. 42, 53, 86); *Schwintoschowiz* 1783 Z II 352; *Schwientoschowitz* 1795, *Schwintoschowitz* 1797 SNGŚl XIV 54; *Swientoschowitz* 1816, *Świątoschowitz* 1818, *Świątoschowitz*, *Świątoszowitz* 1820 ASC(Ziemięcice, Z-1765–1820, k. 206, 219, 237, 241); *Schwientoschowitz* 1821 Rumpf III 83; *Swientoszowitz*, [pol.] *Swientoszowic* 1830 Kn 768; *Swientoszowitz*, [pol.] *Świątoszowice*, *Świątoszowice* 1845 K 672; *Schwientoschowitz* 1871

GemGut V 328; *Świątoszowice* 1900 Myc 50; *Schwientoschowitz* 1913 Meyers II 783; *Schwientoschowitz* 1934 SOV 286; *Einhof* 1936 StŚl LVI 131; *Świątoszowice* — *Einhof* 1939 Prus 72; *Einhof* — *Świątoszowice*, *-ic*, *świątoszowicki* 1947 MPol XXVI nr 37; *Świątoszowice*, *-wic* 1982 WUN III 438. — Nazwa *Świątoszowice* (z niemczona jako *Schwientoschowitz*), od n. os. *Świątosz* SSNO V 406, z suf. *-owice* (najstarszy zapis dokumentuje łac. formę kancelaryjną *villa Swentossonis* ‘wieś Świątosza’). W 1936 r. wprowadzono urzędowo n. niem. *Einhof*, która wcześniej odnosiła się tylko do folw. przy Świątoszowicach, a w latach 30. XX w. do obsz. dw., por. *Einhof*, Vorw. zu *Schwientoschowitz* geh[örig] 1820 Rumpf I 291; Vorw. im Dorf, *Einhof* genannt 1830 Kn 768; *Einhof*, Vorw. 1845 K 672; Vowerk *Einhof* 1871 GemGut V 328; *Einhof*, Vorw. (z. *Schwientoschowitz*, Dorf) 1880 Bunkow, Die Wohnplätze des Deutschen Reiches, I, 1880, 789, *Einhof* [*Schwientoschowitz*], Rittergut 1934 SOV 56. Lit.: SNGŚl XIV 54; BorGŚl 184; Weltzel, Geschichte der Stadt und Herrschaft Guttentag, 1882, 51, 53. PS

Świątoszów, wś, jel., gm. Osiecznica, 17 km na pld. od Żagania: *neue Hammer* 1405 Bena, Dzieje... 314; *Neuhammer* 1606, *Neuhammer* 1626 CdSil XXXI 129; *Neuhamer* 1736 MpWielSag; *Neuhammer* 1787 Z VII 105; *Hamer*, *Neu* 1845 K 205; *Neuhammer* 1913 Meyers II 274; *Neuhammer* 1945 Wrzosek 37; *Cisów*, *Radzińsk*, n. przejściowe po 1945 Bena, Dzieje... 314; *Neuhammer* — *Świątoszów*, *-owa*, *świątoszowski* 1946 MPol XXV nr 142; *Świątoszów*, *-szowa*, os. 1982 WUN III 438; *Świątoszów*, *-szowa*, *świątoszowski* 2013 DzU poz. 200. — Dawniej n. niem. *Neuhammer*, od przym. *neu* ‘nowy’ i ap. *Hammer* ‘kuźnia’. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świątoszów*. Lit.: SNGŚl XIV 54; Bena, Dzieje Puszczy Zgorzelecko-Osiecznickiej, 2012, 314–21. PS

Świątoszówka, wś, biel., gm. Jasienica, 7 km na wsch. od Skoczowa: na Groyczy *Swientossowkach* a Birach (1561) 1692 Mrózek 174; *Schwientoschowki* 1679 J II 276; *Schwientossuwky* 1722 Mrózek 174; *Swentoszuwky* 1724 MpDSTesch; *Swentoszowky* 1736 MpWielTesch; *Swentoszowky* 1763 MpJos; Gem. *Swientoschowka* 1787, przy *Swientoschowke* Gränze 1788 Mrózek 174; *Swientoschuwka* 1798 Crusius I/2, 659; *Swiento-*

Świętoszyn

schowka 1804 KTop II 329; *Schwientoschufka*, *Swintoschufka* 1836 Mrózek 174; *Swientoschuwka* 1849 SNGŚI XIV 54; *Świętoszówka*, *Swientoszuwka* 1900 Mrózek 174; *Świętoszówka* (niem. *Swientoszuwka*) 1922 DzUŚI nr 13, poz. 43; *Świętoszówka* 1931 SNGŚI XIV 54; *Świętoszówka*, -ki 1982 WUN III 438. — Od n. os. *Świętosz* SSNO V 406, z suf. -ówka, pierwotnie w formie pluralnej. Niektórzy historycy ze *Świętoszówką* identyfikują zapis *Suenchizi* z 1223 r. (zob. *Święcicy*). Lit.: SNGŚI XIV 54; Mrózek 174; BorGŚI 152. PS

Świętoszyn, wś, wroc., gm. Milicz, 3 km na zach. od Milicza: *Swantoschino* ... *Swanthoschino* (1358)1466, *Swantheschino* (1358) GrMark II 32–3, 35; *Swantotino*, *Szymantzotino* (!) (1600), *Schwentoschine* 1619, *Schwentoschin* 1632 Darst XXXI 188, 197; super bono *Swientoschin* 1666/67 JI 458; *Shwientorzin* 1671, *Shwentroshin*, *Shwentrossin* 1688 ASC(Milicz, U-1671–88, k. 8, 147, 149); *Schwentorschin* 1696, *Schwentterssin* 1703, *Swentoschin* 1704, *Schwentoschin* 1705 ASC(Milicz, U-1695–1705, k. 13v, 165v, 171v, 189v; *Schwentroschin* 1739 MpWielOels; *Schwentroschine* 1779 Büsching XIII 272; *Schwentroschine* 1787 Z VII 417; *Swentoszyn* po 1798 MpPerKI; *Schwentroschine* (*Schwenterschine*), *Schwentroschin*, *Świętroszeń* 1845 K 621; *Schwentroschine*, *Świątocin* 1900 Myc 50; *Schwentroschine* 1913 Meyers II 780; *Waldheide* 1930 Verd 126; *Waldheide* (*Świątocin*) 1934 Mp-100(42-24); *Waldheide* — *Świątocin* 1945 BiulZO I 40; *Waldheide* — *Świętoszyn*, -a, *świętoszyński* 1947 MPol XXV nr 124; *Świętoszyn*, -na 1982 WUN III 438. — Pierwotnie *Świętoszyno*, od n. os. *Świątocha* SSNO V 395, z suf. -ino, wtórnie -in. Nazwę zmieniono jako *Schwentoschine*, później *Schwentroschine* (z niejasnym wstawnym *r*). Odnotowana przez J. G. Kniego n. *Świątroszeń* stanowi wtórną adaptację tej ostatniej formy do j. pol. Nową n. niem. *Waldheide* wprowadzono w 1930 r. W 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świątocin*, zastąpioną później n. *Świętoszyn*. Lit.: SNGŚI XIV 54. PS

Świątoustjść, dziś *Świątousć*, os., dawniej wś, szczec., gm. Wolin, 9,5 km na pñ.-zach. od Kamienia Pomorskiego: *naues et taberne inter Zwinam et Zwantuutz*, *clausure in ipso Vzt* 1186 PU I 133; *inter Swantust et Dyuennow* 1274,

Zwantehucde 1277 PU II 284, 360; *Swantust* 1308 PU IV 316; *In his villis*, *Primo In Swantucz*, *Swantusz* (ok. 1385)XVI KlempinDB 312; *Swantust* 1618 MpLub; *Schwantust* 1628 AP-Szczec(65/16/0/61/875, s. 54); *Swantus* 1692 Mp-SchwPom CII b 22; *Schwantust* 1739 APSzczec(65/16/0/60/556, s. 76); *Schwantust* 1758 AP-Szczec(65/16/0/60/400, s. 56); *Schwantus* 1777 Büsching XI 304; *Swantust ein Vorwerk* 1779 Brüg I 275; *Schwantuss* 1789 MpGillyPom; *Swantust* 1795 WutsN 146; *Swantust*, *Fischerdorf* 1821 Rumpf III 178; *Schwantuss* 1829 MpUMbl 684; *Swanthust* 1847 Huhn VI 188; *Swantuss* 1871 GemGut III 16; *Swantuß* 1913 Meyers II 918; *Swantuss* — *Świątousć*, -cia, *świątoustski* 1947 MPol XXV nr 111; *Świątoustjść*, -cia, os. 1982 WUN III 438; *Świątousć*, -cia 2006 DzU poz. 1746. — F. Lorentz w najstarszych zapisach widział złożenie **Svætoustje* od **svæt* ‘święty’ i **ustje* ‘ujście, ostatni odcinek rzeki; otwór, wylot, część rzeki przypominająca usta’ SEBor 665 (wg H. Berghausa powyżej wsi dawniej znajdowało się połączenie jeziora Koprowo z Bałtykiem, które zanikło w wyniku prac regulacyjnych). E. Rzetelska-Feleszko i J. Duma taką rekonstrukcję uznali za mało pewną, gdyż zakładali, że pierwszy człon złożenia musiał pochodzić od nienotowanej w tej okolicy n. rz. **Svæta*, nie biorąc pod uwagę możliwości jego odapelatywnej proveniencji. Badacze ci zakładali w pierwszej kolejności n. dzierżawczą z suf. **-jъ* utworzoną od niepoświadczanej n. os. **Svætoustъ* (jak *Krzywousty*, *Złotousty*). Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świątousć*, okresowo zmienioną na *Świątoustjść*. Lit.: RzDuma II 115; LorSNH 121; BerghausPom II/1, 662–3; Rzetelska-Feleszko, Duma, *Materiały Zachodniopomorskie* XV 99. BCz/PS

Świątousć zob. **Świątoustjść**

Świątowa Wólka zob. **Wólka Świątkowa**

Świątowice, os., dawniej wś, szczec., gm. Stepnica, 6 km na pñ.-zach. od Stepnicy: *Swante-witze* (1333)XVII PU VIII 180; *Swantevitz* 1361 TrautmElb I 27; *Swantewyth* 1540 *Studia Maritima* XXIV 34; *Schwanteuiz* 1613 Friedeborn, *Historische...* 18; *Swantevitz* 1618 MpLub; *Swantewitz* 1689 SchOder 301; *Swanertewitz* (!) 1742 RzDuma II 103; *Schwantewitz ein Fischerdorf* 1784 Brüg II 20; *Schwantewitz* 1789 MpGilly-

Pom; *Schwantewitz* 1795 WutsN 149; *Schwantewitz* 1821 Rumpf III 75; *Schwantewitz* 1849 Huhn V 965; *Schwantefitz* 1866 EGG VII/5, 26; *Schwantefitz* 1871 GemGut III 64; *Schwantefitz*, wś 1913 Meyers II 770; *Schwantefitz* — *Świętowie*, -wic, *świętowicki* 1947 MPol XXV nr 111; *Świętowie* 1975 DzUrz(WRN Szczec. nr 8, poz. 57, s. 12); *Świętowie*, -wic 2022 DzU poz. 2783. — Zapewne od n. os. **Světъ*, por. *Święt*, *Święta* SSNO V 393, z suf. -owice. Notowana też n. rz. *Świętowie*, dziś *Święta*, w Szczecinie, por. *Schwanteuizte* (1278); in aqua quae *Zwantowitz* vocatur 1280; circa aquam *Zwantewitz* 1281 PU II 364, 435, 453, aquam, que vocatur *Svantevitz* 1285 PU VI 366; *Swanthawiz* (1299) PU III 384; ad litus aque *Zwantheviz*, infra aquam *Zwanthe* 1312 PU V 43, 44. Obiekty dzieli ok. 20 km, więc można przypuszczać, że n. powstały niezależnie. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świętowie*. Pod koniec XX w. n. zniesiono, a w 2022 r. ponownie wprowadzono. Obecnie miejscowość ma charakter letniskowy. Lit.: TrautMElb I 27; RzDuma II 103; Duma, HE IV 100; Wachowiak, *Studia Maritima* XXIV 33–46; Friedeborn, *Historische Beschreibung der Stadt Alten Stettin in Pommern*, 1613, 18.

BCz/PS

Świętowocieska zob. **Święty Wojciech** (3)

Świętów, dziś *Nowy Świętów* i *Polski Świętów*, dwie wsi, opol., gm. Głucholazy, ok. 8 km na pñ. od Głucholazów: villas ... Ylow, Swacow, aliud Swacow, Wilanioucici, villas ... Ylow, Swatow, aliud Swatow, Wilamouici (1284)XIV, Swatow (1285)XIV SUr V 93, 110, 145; in *Swetow theutonico*, *Swethow polonicum*, in *Swethow polonico*, *Swethow theutonicum* ok. 1300 CdSil XIV 10, 11, 12; de *Swethow* 1306, *Swetow*, *Swetovia Polonicali* 1309, *Sveta Polonicalis* (1322)1378 Reg nr 2887, 3045, 4210; de *Sweta* (1322)1378 RegGŚl I nr 37; De *Secto Polonicali* (!) (1335)1567 MPL I 371; [de] *Polonicalis Swetouia* 1352, de *Polonicalis Swetouia* 1354 RegGŚl I nr 63, 69; *Polonicali Swethow* 1358 CdSil XXXVI 9; *Polonicalis Swethouia* 1368 RegGŚl I nr 98; in *Swetow polonicali*, *thewtonicalis Swetow* 1368, *polonicali Swetow* 1369, *polonicali Swetow* 1372, *polonicali Swetow*, in *thewtonicali Swethonia* 1373 CdSil XXXVI 13, 14, 15, 16; in *Polonicalis Sweta* 1378 RegGŚl I nr

141; *polonicali Swetow* 1379, *polonicali Swetaw* 1381 CdSil XXXVI 18, 21; in *Polonicalis Swetauia* 1383, de *Polonicalis Swetow* 1386 RegGŚl I nr 159, 180; [de] *Polonicali Swetow* 1406 CdSil XXXVI 28; *Düczswetow* (1406) K 736; *Dewcz Swetaw* 1415 CdSil XXXIII 154; *Polnisch Swetha*, *Swetow polonicali* 1417, *Polonicali Swetaw* 1419, *Swetow* 1436, *Polnischswetaw*, *Deutschswetaw* 1459, *Polonisswetaw* 1462, *Swetaw* 1466 CdSil XXXVI 34, 44; von *Swetaw* 1449 RegGŚl II nr 611; *Polnischswetaw*, *Deutschswetaw* 1459, *Polonisswetaw* 1462, *Swetaw* 1466 CdSil XXXVI 51, 53, 54; in *Theutonicali inclania* 1466 CdSil XXXIII 154; *Polnisch Swete* 1471 RegGŚl III nr 211; *Polnischswetaw* 1488 CdSil XXXVI 68; *Dewtschensweta* 1491 APWroc(82/167/0/1/4, s. 1130); *polnisch Schwethaw* 1518, *Polnischswetaw* 1522, *Deutschwet* 1586, *Polnischswetaw* 1615, *Polnischswette* 1624 CdSil XXXVI 82, 84, 107, 112, 113; *Deutschwetau*, *Polschwetau*, pagus 1638, *Polnischwetau* 1651/52, in *Deutschwed* 1666/67 J I 117, 116, 219, 596; *Polschwetau* 1653 CdSil XXXVI 116; *Deutschwette*, *Polnischwette* 1658 MpDSGrot; *Deutsch Wette*, *Polnisch Wette* 1736 MpWielGrot; *Deutschwette*, *Pohnischwette* 1742 SHSchl I 277; *Deutschwette*, *Polnischwette* 1784 Z III 347, 369; *Wette*, *Deutsch-*, *Wette*, *Polnisch-* 1845 K 736; *Święte*, *Wette* 1900 Myc 50; *Deutsch Wette* 1912 Meyers I 338; *Polnisch Wette* 1913 Meyers II 499; *Alt Wette*, *Deutsch Wette* 1934 SOV 7, 45; *Polski Swietów* (*Polnisch Wette*) — *Alt Wette* 1939 Prus 60; *Deutsch Wette* — *Nowy Świętów*, -ego -a, *nowo-świętowski* 1946 MPol XXV nr 142; *Alt Wette* — *Świętów Polski*, -owa -ego, *świętowski* 1947 MPol XXVI nr 37; *Nowy Świętów*, -ego -towa, *Świętów Polski*, -towa -kiego 1981, 1982 WUN II 599, III 438; *Polski Świętów*, -ego -owa, *świętowski* 1998 DzU nr 11, poz. 41. — Pierwotnie dwie miejscowości (wś i folw.) o n. *Świętów*, od n. os. *Święty* SSNO V 407, z suf. -ów. Dla rozróżnienia używano członów dyferencyjnych od przym. łac. *polonicalis*, niem. *polnisch* ‘polski’ i *teutonicalis*, niem. *deutsch* ‘niemiecki’. Zapisy *Sweta*, *Sveta* oddają zapewne n. już zniemczoną *Sweta(u)*, następnie *Swet(t)e*, na podstawie której J. Mycielski niesłusznie rekonstruował n. **Święte*. W związku z występowaniem na granicy członów n. niem.

Święty Gaj

głosek o podobnej jakości (-sch s- /-š s-/) doszło do ich zlania się, a następnie fałszywej dekompozycji drugiego członu, co dało n. *Pol(ni)sch Wette*, *Deutsch Wette*. W okresie administracji hitlerowskiej (wg SNGŚl już w 1932 r.) n. *Polnisch Wette* zmieniono na *Alt Wette* (: *alt* ‘stary’). Po 1945 r. w jej miejsce ustalono urzędowo n. *Świątów Polski* (od 1998 r. w odwrotnym szyku), zaś n. *Deutsch Wette* zastąpiono n. *Nowy Świątów*. Lit.: SNGŚl IX 36, XIV 54–5; BorGŚl 136. PS

Święty Gaj, wś, elbl., gm. Rychliki, 7 km na płn.-wsch. od Dzierzgonia: in *Helgenwald ... Helginwald*, in *Heilgenwalt* (1323)XV, *Heylgenwald* (1324)XV PrUr II 294–5, 321; ein dorf ... *Heilginwald* 1344 VPr III 70; *Heiligwaldt* 1576 MpHennen; *Heiligwald* 1595 HenErl I 157; *Heiligenwalde* 1789 Goldb I 66; *Heiligenwalde* 1796–1802 MpSchröt X; *Heiligenwalde* 1820 Wald 174; *Heiligenwalde* 1882 SG III 48; *Heiligenwalde* 1912 Meyers I 756; *Heiligenwalde* — **Święty Gaj** 1946 Ley I 82; *Heiligenwalde* — **Święty Gaj**, -ego *Gaja*, *świętogajski* 1947 MPol XXV nr 111; **Święty Gaj**, -tego -ja 1982 WUN III 438; **Święty Gaj**, -tego -ju, *świętogajski* 2013 DzU poz. 200. — Nazwa niem. złożona z przym. *heilig*, śrdniem. *hêlig*, *hilg*, dial. środkowo-niem. *helg* ‘święty’ DWB X 827 i ap. *Wald*, śrdniem. *walt*, *wolt* ‘las’ Lübben 551, 592. Nazwa **Święty Gaj**, ustalona urzędowo po 1945 r., jest kalką n. niem., z członem *gaj* za niem. -walde. Lit.: Żuławy 106. RP

Święty Marcin, cz. Starego Miasta w Poznaniu, dawniej os. przy kościele Św. Marcina: de *fundo beati Martini* et Sancti Adelberti in quo civitatem ponere disposuimus et locare 1252 KW I 267; garten, uff *senthe Mertins berge* gelegin 1401, in *suburbio circa sanctum Martinum* ante nostram Poznaniensem civitatem 1414 SBP II 44, 89; ad *Sanctum Martinum* in Monte extra muros civitatis Posnaniensis (1434)XVII KW IX 401; ad *sanctum Martinum* 1482 ARP nr 1379; Parochia *Sancti Martini* 1508 ASK I 3, 25; In *suburbio circa sanctum Martinum*, de *Villa s. Martini* 1510 NKs 25, 41; Noveogrodi okolo *Szwyqthego Marczina* 1544 ZUWPn 77; *Sanctus Martinus* extra muros Posnaniensis 1563, *Sanctus Martinus* 1565 ASK I 5, 245v, 338v, 730; Za *s. Marcinem* 1565 Luwlkp I 129; *S. Martinus* Parochia in

suburbio Posnaniensi 1577 ASK I 5, 730; *Sancti Martini* 1580 ASK I 6, 175; *Villa s. Martini*, *S. Martini suburbium* 1583 ASK I 4, 712v, 720; *S. Martini suburbium* 1619 LuPozn 67; *Sancti Martini Suburbium* 1622–24 PPozn(Tab 1, 46); Ze *św. Marcina* miejskiego 1675, Grunt za *św. Marcinem* leżący 1693, Na *przedmieściu Świętomarcińskim* 1712, *Św. Marcin* 1716, *Ulica Świętomarcińska*, [przedmieście] 1737, *Przedmieście św. Marcina* 1771, Z *przedmieścia św. Marcina* i *Piekar* 1777, *Przedmieście św. Marcińskie* 1779 LuPozn 107, 120, 133, 156, 197, 230, 240, 274; *suburbium s. Martini* 1779 NGPozn 121; Parafia Poznań, *przedmieście S. Marcina* 1783–84 RejKor 707; *Przedmieście św. Marcin* 1789 LuPozn 310; *St. Martin* 1793 NGPozn 121; *Św. Marcin*, *przedmieście* 1846 KsP 331; **Święty Marcin**, *przedmieście* Poznania z kościołem, dziś *ulica* 1890 SG XI 700; **Święty Marcin**, -tego -na 1966 UN 93, 7. — Od wezwania kościoła **Świętego Marcina** (łac. *Sanctus Martinus*, niem. *Sankt Martin*), wokół którego rozwinęło się dawne przedm. Poznania. Na przestrzeni wieków poza n. równą hagionomi stosowano również opisowe n. zestawione *Villa Sancti Martini* (‘wieś św. Marcina’), *Przedmieście św. Marcina*, *Przedmieście Świętomarcińskie*, *Ulica Świętomarcińska*, *Przedmieście za św. Marcinem*, w 1401 r. odnotowano także niem. n. *Sankt Mertins Berg* (= Wzgórze Świętego Marcina) związaną z położeniem kościoła na wzniesieniu (zob. też **Święty Wojciech** (3)). Określenia *Przedmieście Świętomarcińskie* używano też czasami w odniesieniu do sąsiedniej cz. Poznania o n. *Piekary*, por. *Przedmieście św. Marcińskie*, *Piekary* zwane 1779 LuPozn 275, były to jednak odrębne miejscowości. Lit.: SHGPn V 160–96; NGPozn 121. PS

Święty Mikołaj zob. **Łądek** (2)

Święty Świrad zob. **Tropie** (1)

Święty Wawrzyniec zob. **Kościelna Wieś** (2a), **Szur** (1)

Święty Wociech zob. **Święty Wojciech** (1), **Wojciechówek**, **Zawodzie** (3)

Święty Wojciech (1), cz. Gdańska, dawniej wś: scilicet ... ecclesie sancti Adalberti ad *quercum* (1236)1611, Petrus de *Quercu* 1291 Perl 46, 424; *S. Albertus villa* 1570 ŻDz XXIII 161; *Villa S. Adalberti* 1597 Font I–III 403–4; *S. Adalberti*

villa 1598 Font XXXVI 179; *Wieś Ś. Wojciech* 1644–45 Font XXXVIII 248; *S. Wojciech* 1682 Font V 76; *ad sanctum Adalbertum* 1749 Font XVI–XIX 123; *Wieś św. Wojciecha* 1760 KujMBP 61; *Św. Wojciech* 1765 WizKoc I 20; *St. Albrecht* 1796–1802 MpSchröt IX; *St. Albrecht* 1820 Rumpf I 8; *Syjęti Wójcech* 1866 Ceynowa 84; *St. Albrecht* — *Św. Wojciech* 1879 KętN 1; *Wojciech* *Św.*, niem. *St. Albrecht*, też *St. Albrecht Pfardorf*, przedm. i wś 1893 SG XIII 738–9; *St. Albrecht* — *Św. Wojciech*, -ego *Wojciecha*, *świętowojeski* 1946 MPol XXV nr 142; *Święty Wojciech* — *Sankt Albert*, przedm. 1951 Rosp 332; *Święty Wojciech* 1952 UW 190; *Święty Wojciech*, -tego -*cha* 1982 WUN III 438. — Na podstawie pierwszego łac. zapisu *ad quercum* H. Górniewicz sądzi, że wcześniejszą n. miejscowość była n. *Dqb*, łac. *ad quercum* ‘u dębu’ (por. zapis z 1291 r.). Późniejsze n. wsi: łac. *Sanctus Albertus*, *Villa Sancti Adalberti*, pol. *Wieś św. Wojciecha*, *Święty Wojciech* i niem. *St. Albrecht*, od im. patrona kościoła założonego w 1222 r. — *Świętego Wojciecha*, męczennika, głównego patrona Polski. Lit.: Borck, *Echo sepulchralis* I 388; NmiastPG 53–4; Rzetelska-Feleszko, *Folia onomastica Croatica* IX 144; Kościelak, *Święty Wojciech*, [w:] *Gedanopedia.pl* (dostęp: 10.12.2025).

BCz

Święty Wojciech (2), wś, gorz., gm. Międzyrzecz, 1,5 km na zach. od Międzyrzecza: *predicte Ville ecclesie sancti Adalberti ... qui dividunt Villam sancti Adalberti et villam Goriere ... sepe nominata Villa sancti Adalberti* (1259)XV KW I 336; *testes adversus Darek kmethonem Swathego Woczecha* 1420 RWlkp I nr 1068; *de Swathy Woczech, sanctus Albertus* 1420 KsgPoz 6, 96v, 106; *Swyanthy Woczyech* 1475 KszPoz 20, 26v; *Szwyanthi woczyech* 1508 ASK I 3, 12; *Szwyathy woczyech* 1535 ASK I 4, 51; *Szwyathy Woczyech* 1538 KsgPoz 80, 374; *Swyety woczyech* 1553, *Szwyanthi woczyech* 1563 ASK I 5, 162, 227; *Villa Święthy Woczyech* 1564 InwBPozn 281; *Swentiwozyech* 1564–65 Luwlkp I 175; *Albertus sanctus circa Pczewy* 1567, *Swianny Woczyech* *villa* 1570, *Swiety Woczyech* 1577 ASK I 5, 305, 401v, 693; *Swiętiwozyech* 1580, *Święty Woczyech* 1581 ASK I 6, 118v, 378v; *Świętywozyech* 1616–20, *Swiathy Woczyech* 1628–32 Luwlkp I 20, 25; *S. Wojciech ... ex villa S. Adalberti*

1645 ASC(Międzyrzecz, U-1645–1749, k. 2); *Święty Wojciech cum Scultetia in fundo monialium* 1673, *Święty Woczech* 1676 ASK I 68, 1173, 1356; *S. Adalberti* 1749 ASC(Międzyrzecz, UMZ-1749–95, k. 1); *Kirchdorf* 1767 Warschauer, Zacherts... 76; *S. Adalberti* 1781, *Ad Sanctum Adalbertum* 1787 ASC(Międzyrzecz, UMZ-1749–95, k. 363, 374); *Przedmiescie S. Uryciecha (!)* 1788 Büsching XXII 53; *Kościelna wies, Kirchdorf* 1791 MpPerPn; *Ad S. Adalbertum* 1795 ASC(Międzyrzecz, UMZ-1749–95, k. 386); *Kościelna wies* czyli *Święty Wojciech* zwana ok. 1796 PerOpis VIII 24; *Georgsdorf* 1798 HstB I 563; *Georgsdorf* 1802–03 MpGilly-Pr; *Georgsdorf (Wojciechowo)* 1821 Mützell II 21; *Wojciechowo (Georgsdorf)* 1846 KsP 268; *Georgsdorf* 1871 GemGut IV 92; Eccl. filial. tit. S. Adalberti E. M. in *Wojciechowo (Georgsdorf)* 1888 KorEccl 269; *Wojciechowo*, wś kościelna 1893 SG XIII 742; *Wojciechowo*, niem. *Georgsdorf*, wś 1902 MycPn 89; *Georgsdorf* 1912 Meyers I 559; *Georgsdorf* — *Święty Wojciech*, -ego -*cha*, *świętowojeski* 1947 MPol XXV nr 111; *Święty Wojciech (Wojciechowo)* 1977 Mp-25(421.21); *Święty Wojciech*, -tego -*cha* 1982 WUN III 438. — Miejscowość wyrosła wokół kościoła pw. *Świętego Wojciecha* (łac. *Sanctus Adalbertus*//*Albertus*) w Międzyrzeczu i od niego wzięła swoją nazwę. W XVIII w. notowana jest n. *Kościelna Wieś* = niem. *Kirchdorf*. Pod koniec XVIII w. administracja prus. wprowadziła urzędowo niem. n. *Georgsdorf* (zastępowanie im. *Wojciech* przez niem. im. *Georg* (‘Jerzy’) było częstą praktyką w takich przypadkach). Od XIX w. notowana jest pol. n. *Wojciechowo*, powstała w wyniku elipsy pierwszego członu z n. *Święty Wojciech* i dodania suf. -*owo*. Po 1945 r. przywrócono urzędowo n. *Święty Wojciech*. Lit.: SHGPn V 253–4; Rzetelska-Feleszko, *Folia onomastica Croatica* IX 144; Warschauer, Zacherts *Chronik der Stadt Meseritz*, 1883, 76.

PS

Święty Wojciech (3), cz. Starego Miasta w Poznaniu, dawniej wś: *de fundo beati Martini et Sancti Adelberti in quo civitatem ponere disposuimus et locare* 1252 KW I 267; *plebanus de sancto Adalberto in monte extra muros civitatis Poznaniensis* 1376 KW III 449; *de Monte s. Adalberti* 1408 KWlp 181; *in Suburbio sancti Adalberti* 1419

Święty Wojciech

RWlkp I nr 982; Parochia *S. Alberti* 1508 ASK I 3, 26v; *przedmieszczcie Szwyqthego Wocziecha* 1544 ZUWPn 77; *preurbium Sancti Adalberti* 1548, *anteurbium s. Adalberti* 1550 SHGPn V 196; *Sanctus Adalbertus* 1563 ASK I 5, 245v; U *ś. Wojciecha* 1565 Luwlkp I 129; *Sanctus albertus* 1567 ASK I 5, 338v; *platea Sancti Adalberti* 1570 SHGPn V 196; *S. Adalbertus* 1570, *S. Adalberti* Parochia in Posnaniensi Suburbio 1577 ASK I 5, 408v, 730v; *S. Adalberti Suburbium* 1580, *S. Adalberti* 1581 ASK I 6, 175, 428; *S. Adalberti suburbium* 1583 ASK I 4, 720; *inter villam seu plateam per quam e Suburbio Posnan. Sancti Adalberti nuncupato* 1617 KsgPoz 33, 887; *S. Adalberti suburbium* 1619, na *przedmieściu* pomienionym *Świętowojeskim* 1634 LuPozn 67, 83; Z *przedmieścia* *św. Wojciecha* miejskiego 1675, *Przedmieście* *św. Wojciecha* 1714, za *św. Wojciechem* *przedmieście* spalone, na *przedmieściu* *Świętowojeskim* 1716 LuPozn 107, 146, 154, 155; *St. Woiciech* 1772 NGPozn 122; *Przedmieście* *św. Wojciecha* 1779 LuPozn 278; *Święty Woiciech* 1780 NGPozn 122; Parafia Poznań, *przedmieście S. Woiciecha* 1783–84 RejKor 707; *St. Woiciech, St. Woytschiech* 1784 NGPozn 122; *Przedmieście* *św. Wojciecha* 1789 LuPozn 312; *S. Woiciech* 1791 MpPerPn; *St. Albert* 1793, *St. Woiciech* 1795, *S. Adalbert* 1820 NGPozn 122; *Św. Woiciech*, *przedmieście* 1846 KsP 331; *Vorstadt Sankt Adalbert* 1864, *Św. Woiciech* 1948 NGPozn 122; *Święty Woiciech, -tego -cha* 1966 UN 93, 7. — Od wezwania kościoła *Świętego Wojciecha* (łac. *Sanctus Adalbertus*, niem. *Sankt Adalbert, Sankt Albert*), wokół którego rozwinęło się dawne przedm. Poznania. Na przestrzeni wieków stosowane także inne nazwy: *Przedmieście* *św. Wojciecha*, *Przedmieście* *Świętowojeskie*, *Przedmieście* za *św. Woiciechem*, łac. *Platea Sancti Adalberti* ('ulica Świętego Wojciecha'), w 1408 r. odnotowano n. łac. *Mons Sancti Alberti* (= Wzgórze Świętego Wojciecha) związaną z położeniem kościoła na wzniesieniu (por. też *Święty Marcin*). Miejscowość została włączona do Poznania w 1797 r. Lit.: SHGPn V 196; NGPozn 122. PS

Święty Wojciech zob. **Zawodzie** (3)

Świątyszki zob. **Święciszki**

Świeżki zob. **Głazewo-Świeżki, Rydzewo-Świątki**

Świeżyca, dziś *Świeżyce*, wś, tarnob., gm. Koprzywnica, 3,5 km na płn.-zach. od Tarnobrzega: *Zvinsici* 1166 Kkk I 2; in villis ... *Szwinsicze*, *Piellassow et Zdanow* (1186) 1525 PDzP X/2, 161; *Swiezica* (1277) KMłp I 109; de *Suencicy* 1279, *Suensichi* 1284 KMłp II 144, 155; et *Swinicz* (1346), *Swinicze* 1385 KMłp III 62, 360; *Swesizce* 1390, *Swiniczica*, *Swesizce* 1391 Mog 85, 86, 87; *Zwincizce* 1470–80 DB II 321; *Villa Szwincizce* 1506 ASK I 7, 11v; *Szwynyzica* 1529 LR 383; *Swinyzica* 1564 ASK I 51, 708; *Swynyczica*, *Swiniczica* 1564–65 Lusand 321, 335; *Swiniczica* 1577 ASK I 7, 525; *Szwincizica* 1578 ŻDz XIV 166; *Suięcica* 1629 RPobSd 29; *Swięzyca* 1660–64 Lusand II 142; *Swięzyce* 1662 ASK I 67, 3; *Suiezica* 1663 ASK I 65, 15; *Swiezica* 1673 ASK I 67, 212; *Swięzyca* 1683 ZZG 603, 4; *Swierzycze* 1780 AGAD(1/403/0/-AKP 59, k. 12); *Swięzyce* 1783–84 RejKor 258; *Swięzyce* 1787 Spis 384; *Swiezycze* 1791 MpPerSd; *Swierzycze* 1802 Crusius III/2, 404; *Swięzyca* 1827 Tabella II 215; *Swierzycza* 1839 MpKwat V 8; *Swięzyce* 1877 Zin II 199; *Swięzyce* 1890 SG XI 700; *Swięzyce* 1921 Sk III 123; *Swięzyca, -cy, świężycki* 1970 UN 32, 32; *Swięzyce, -życ, świężycki* 2016 DzU poz. 2251. — Pierwotnie *Świeżycy, Świeżyce*, od n. os. *Śwież* RymSEN II 748, z suf. *-icy, -ice*. Do n. os. por. psł. **svęžb* < **svęžj* 'coś związanego razem', słowen. gw. *svēž* 'zaprzęg dwóch wołów' Bezlaj III 340. Okresowo singularyzacja nazwy. Formy *Świncicell/Swinczyce, Świncyzica, Świnżyca* powstały w wyniku rozłożenia nosówki i zwężenia artykulacji *e > i*, przy wsparciu adideacji do ap. *świnia*. E. Rzetelska-Feleszko rekonstruuje n. jako **Svēžica* i łączy z przym. *świeży*, wtórnie z adideacją do **svēt*-. Lit.: KSand 203; Rzetelska, *-ica* 52, 66. IN

Świeżyce zob. **Świeżyca**

Świgarwy zob. **Brzeszczyny**

Śwignajno, dziś *Śwignajno Małe*, wś, i *Śwignajno Wielkie*, kol., dawniej wś, suwał., gm. Ruciane-Nida, 5 km na płn.-zach. od Rucianego-Nidy: *Schwignano* 1703 ASC(Pisz-ew., U-1696–1710, k. 189); ze *Szwignayna*, ze *Śwignayna* 1721, *Szwignayno* 1722 ASC(Pisz-ew., U-1721–51, k. 5, 22); *Schwignainen* 1751–57 GStA PK(XX. HA, PT, Amt Schnittken, Nr. 1, s. 54); *Schwignaino*, Chatoulgut 1785 Goldb III 147; *Schwignaino*

1796–1802 MpSchröt XVII; *Schwignainen* 1821 Rumpf III 84; *Schwignainen*, *Kl. Schwignainen* 1836 MpReyPr(Sensburg); *Schwignaynen Gross*, *Śwignayno duże, duże Śwignaino*, maj., *Schwignaynen Klein*, *Śwignayno małe, małe Śwignaino*, wś ok. 1859 SzcześTeka 33, 37; *Świegnajno*, niem. *Schwignainen Gross i Klein*, dobra i kol. 1890 SG XI 668; *Kl. Schwignainen* (*Śwignaj*), *Gr. Schwignainen* (*Duże Śwignajny*) (!) 1932 Mp-100(34–33); *Gross Schwignainen* — *Śwignajno Duże*, dw., *Klein Schwignainen* — *Śwignajno Małe*, wś 1946 Ley I 54, 55; *Gross Schwignainen* — *Śwignajno Wielkie*, -na -kiego, wielkośwignajński, *Klein Schwignainen* — *Śwignajno Małe*, -na -łego, małośwignajński 1949 MPol XXVII nr A-92; *Śwignajno Małe*, -na -łego, *Śwignajno Wielkie*, -na -kiego, dwa przys. 1982 WUN III 438; *Śwignajno Małe*, -na -łego, *śwignajński*, *Śwignajno Wielkie*, -na -kiego 2024 DzU poz. 1931. — Nazwa wsi ponowiona z n. jez. (dziś łąki *Śwignajno*), por. *Schwignaynen* 1563 OF nr 9697, s. 144; *Swigniansko* 1663, *Schwignainer See* 1940, gw. *Śwignajno* 1927 Ley II 176 (ESHP), w formie zniemczonej *Schwignaino*, *Schwignainen*. Nazwa w. zapewne bałt. (**Zwignain*-?), por. może lit. n. w. *Žvyg-upis*, *Žvyg-upys* (: lit. *žvygauti* ‘kwiczeć (o świniaach)’ : *žvięgti*) SESmocz 795, 796 lub lit. *žvygulyš* ‘błysk, iskrzenie się, połysk’, *žvyguliuoti* ‘błyszcząć, iskrzyć się, lśnić’ Fr 1328. Podstawa n. rozszerzona suf. z elementem -n-, suf. -ain- (n. jez. dodatkowo spolonizowana suf. -sko). *Śwignajno Wielkie* początkowo było os. szkatułową założoną w 1703 r. na 4 włókach nad jez. *Śwignajny*; *Śwignajno Małe* powstało jako kol. w 1821 r. na dzierżawie dziedzicznej. Od XIX w. n. z niem. członami *Gross*, *Klein*, pol. *Wielkie*, *Małe*. Lit.: Mrągowo. Z dziejów miasta i powiatu, 1975, 211, 215, 219; PrzybBałt 298. RP

Śwignajno zob. **Wólka** (22)

Świgocin zob. **Świegocin**

Śwignonie zob. **Kłoski-Śwignonie**

Świgniewięta zob. **Kłoski-Śwignonie**

Świlcza, wś, rzesz., gm. *Świlcza*, 8,5 km na płn.-zach. od Rzeszowa: *Shwincza* 1402 ZDM I 302; *Swincza* 1433 ZDM II 165; de *Swinicza* (!) 1438, ville *Swyncza* 1444 AGZ XIII nr 860, 2385; *Szwincza* 1471 AGZ XVII nr 526; *Swyncza* 1472 Matr I nr 900; in villa *Swyncza* 1478 AGZ XIX

nr 182; *Swyncza* 1494 Hel II nr 4428; *Szwyncze* 1502 AGZ XIX nr 706; *Swyncza* 1507, *Szwyncza* 1508, *Swyncza* 1510, *Szwyncza* 1517 ASK I 20, 26v, 73v, 143, 579v; *Swyncza* 1540 ASK I 17, 292v; *Swyncza* 1563 ASK I 18, 235v; *Swincza* 1577, *Swincza* 1589 ASK I 20, 774, 858; *Swincza* 1628 ASK I 17, 625v; w tej wsi *Swincsey* y Wolliczy 1631 APRzesz(59/385/0/1, s. 2); w tej posiadce *Swinieckiey* y Wolickiey, przy prawie *Swinieckim* 1631, kmiec *swinsczki*, Gumiennik *swinsczki* ... z karczmarką *swinsczką* 1633, do skrzynki gromadzkiej *Swinieckiey* ... Pleban *Swiniecki* 1635, we wsi *Swincy* 1638, W *Swincei* 1639, W *Swinczey* 1640 APRzesz(59/385/0/1, s. 20, 22, 38, 39, 43, 45, 49, 52); *Swińcza* 1646 ADP 64, 184; obywatel ... *Swinczey* 1668, prawo *Swi* (!) ... przy całej ławicy *swinecki* 1671 APRzesz(59/385/0/1, s. 60, 62–63); *Swincza* 1673 ASK I 65, 486v; w *Swinczey*, we wsi nazwanej *Swincza* 1677 APRzesz(59/385/0/1, s. 61, 64); *Swincza* 1686 ADP 52, k. 53; we wsi *Swinczey* 1687, in Villa *Swintca* ... w niedostatku Ławice Prawnej *Swinieckiey* 1700, we wsi *Swinczy* 1701, Actum *Swilensis* ... Przet prawem *Suileczkiem* 1718, woyt *Swiniecki* 1719, we *Swinczy* 1720, we wsi *Swinczy* 1721 APRzesz(59/385/0/1, s. 70, 72, 73, 77, 79, 80, 81); *Swilcza* 1727 ADP 160, k. 288; z rozkazu ... Dziedzica *Swileckiego* 1730, Gromady *Swileckiey* 1739, do skrzynki *Swineckiey* 1740, całej Gromady *Swilecki* 1741, z woli całej Gromady *Swilecki* 1743 APRzesz(59/385/0/1, s. 82, 83, 84); *Swińcza* 1744 ADP 163, k. 113; Administratorowi *Swineczkiemu* 1745, Prawa naszego *Swileckiego* 1757, Wsi *Swilczy* 1761, wewsy *Swilczy* 1765 APRzesz(59/385/0/1, s. 85, 86, 87, 90); *Szwintza* 1779–83 MpMieg; *Swilcza* 1780, w *Swilczy* 1783 APRzesz(59/385/0/1, s. 101, 104); *Swilcza* 1785 ADP 244, 28; *Swilcza* 1794 Ga Ss1r; *Swilcza* 1802 Crusius III/2, 404; *Świlcza* 1810, *Świlcza* 1811 SchPrzem 69, 14; *Świlcza* 1855 Stup 215; *Świlcza* 1890 SG XI 700; *Świlcza*, -czy, *świlczański* 1966 UN 70, 52; gw. *šfilča*, -čy, *šfilčajski*. — Od n. os. *Świnka* SSNO V 262, 409, ukr. *Свинка* IrkESUP 649, z suf. *-ja, por. też ap. *świnka*, ukr. *свинка*. Tu również potok o n. *Świlcza* notowany w XIX w. Pierwotnie n. miała odmianę przymiotnikową (dop. *Świńczej*), następnie od końca XVII w. rzeczownikową (dop. *Świńczy*).

Świnarki

W XVIII w. zmiana *Świńcza* > (**Świczca*) > *Świlcza*, w związku z wymianą głosek *ń, j, l*, znaną zarówno w j. pol., jak i ukr., wsparta może też chęcią uniknięcia skojarzenia z ap. *świnia*. Lit.: MakPrz 271; RospSEMiG 391–2. BCz/LK

Świnarki zob. **Świniarki** (2)

Świnary zob. **Świniary** (2, 3, 5, 6, 10, 11)

Świnary Antiqua zob. **Świniary** (7)

Świnary Nova zob. **Świniary** (7)

Świnarzewo zob. **Huta** (2)

Świncice zob. **Świężyca**

Świncz, dziś *Świńcz*, os., dawniej wś, gdań., gm. Pruszcz Gdański, 6 km na pld.-zach. od Pruszcza Gdańskiego: *Swynesche, Swinczhe* 1321 PrUr II 274; *Swyncz, Swincz* 1323 CdP II 685; inter *Clodaviam et Swynza*, Stanislaus de *Swinza* 1336 PrUr III 44, 45; *Swynza* (1336) KW II 486; von der *Swincze* (1338) 1394, de *Svincze* (1338) XVII, von der *Swinczche* 1340, von *Swinsch, Swincz* 1342 PrUr III 119, 141, 230, 297, 369; *Swinczhen* (1348) XIV, von der *Swincze* (1349) XVI, de *Swinczh* (1350) XIV PrUr IV 294, 435, 514; de *Swinczh* (1354) XIV PrUr V 199; von *swincz* 1393 Zeit XI 9; *Swintzh* ok. 1400, *Swintz* 1402 KKG 229, 234; *Swyncz* 1402–15, in *Swincz* 1415 Krie 74, 100; *Sydewincz* 1437–38 GZ 116; villam *Swyncz* 1526 Matr IV/1, nr 5043; *Swyncza* 1534 Inwłoc 112; *Swincza* 1570 ŻDz XXIII 161; *Swincz* 1597 Font I–III 404; *Swincz* 1648 RP 174; *Swincz* 1662 ASK I 52, 274; *Swincz* (!) 1682 Font V 100; *Swincz* 1702 ABMK LXXXIV 214; *Świncz* 1765 WizKoc I 20; *Schwintsch* 1772/73 HAPr IV 645; *Schwintsch* 1789 Goldb II 206; *Schwintsch* 1796–1802 MpSchröt IX; *Schwintsch* 1821 Rumpf III 84; *Schwintsch* — *Świńcz* 1879 KętN 6; *Świńcz*, niem. *Schwintsch*, dobra szl. 1890 SG XI 702; *Świńcz* (niem. *Schwintsch*) 1899 Ramułt 113; *Schwintsch* — *Świńcz*, -a, *świniecki* 1948 MPol XXVI nr 59; *Świncz*, -cza 1982 WUN III 438; *Świncz*, po zmianie *Świńcz*, -cza 2002 DzU poz. 1964. — Pierwotnie zapewne *Świncz* lub *Świńcz*, od n. os. *Świnka* SSNO V 408–9 lub **Świniec*/**Świńc*, z suf. *-jъ (ewentualnie **Święcz*, od n. os. *Święc*/**Święc* SSNO V 383–4, z pomorskim zwężeniem *ę* > *i* i substytucją *i* > *in*). Antroponim *Jeske*//*Jesko Świńcz* notowany w SSNO VII 262, SEMot III 198 traktowany jest jako odmiejscowy. Brak ruchomego *e* w suf.

-ec jest charakterystyczny dla gwar północnopolskich i kaszubskich, dyspalatalizacja *ń* występuje przed spółgłoską w niektórych gw. kasz., mogła też zajść pod wpływem niem. Zapisy z wygłosowym -a mogą być formą dop., -e pojawia się często w zapisach niem., por. *Świerki* (1). H. Bugalska i H. Górniewicz odczytywali pierwotną n. jako *Świnica* albo *Świniec*. Ich zdaniem jest to n. ponowiona z n. potoku (dziś bezimiennego), d. Raduni (1336 PrUr III 44), jednak zapis, na który się powołują, odnosi się do wsi, nie do rzeki. Lit.: Kasiske 155; Bugalska, PMT VI 101–2; Górniewicz, -ica 79–80; ChlPruszcz 266–7. MD/RSz

Świnczów, dziś *Świńczów*, wś, krak., gm. Skała, 4 km na pld. od Skały: Folwark Smarzewski i *Swieczowski* 1620 Lustracje 21, 84v; Smarzowice i *Swiencow* 1659–64 Lukrak 229, 235; *Swinczow*, W *Swinczowie*, Ze *Swinczowa* 1721 ASK LVI 199, k. 14v; Folwark na *Swinczowie*. Na tym Folwarku żadnych osiadłych Gospodarzy nie masz 1765 Lustracje 26, 11; *Swinczow* 1783–84 RejKor 347; Folwark *Swinczow* 1787 MpPerKr; *Swinczów* 1827 Tabella II 215; *Swinczów* 1877 Zin II 199; *Swinczów*, folw. 1890 SG XI 702; *Świńczów*, wś i folw. 1902 Przew II 207; *Świnczów* 1921 Sk III 73; *Świnczów*, -czowa, cz. wsi Niebyła 1964 UN 11, 13; *Świnczów*, -czowa 1982 WUN III 439; *Świńczów*, -czowa, *świńczowski* 2014 DzU poz. 1832. — Pierwotnie *Święców*, od n. os. *Święc* SSNO V 383 (: *Świętomir*, *Świętobor*), z suf. -ów. Forma *Świnczów*//*Świńczów* powstała w wyniku rozłożenia nosówki i zwężenia artykulacji *e* > *i*, co zapewne wsparte było adideacją do ap. *świnia*. IN

Świnczyce zob. **Świężyca**

Świnek zob. **Kwiatkówka**

Świni Kierz zob. **Świniokierz**

Świnia, dziś *Charubin*, wś, łomż., gm. Turośl, 17,5 km na pld.-zach. od Kolna: *Świnia* 1781 KowMat(ADP, AW 300, k. 27) *Cherubin* 1807–17 AGAD(Zb. Kart. 380–30); *Charubin* czyli *Świnia* 1817, *Świnia Charubin* 1849, *Charubin Świnia* 1850 Geneteka(ASC Turośl, U-1817, nr 1; U-1849, nr 7; U-1850, nr 113); *Świnia* 1827 Tabella II 215; *Świnia* 1839 MpKwat V 2; *Świnia* al. *Charubin*, wś kurpiowska 1890 SG XI 702; *Świnia* 1921 Sk V 48; *Świnia* 1931 Mp-100(35–33); *Świnia*, po zmianie *Charubin*, -na, *charubiński* 1953 MPol nr 51, poz. 572; *Charubin*,

Świnia 1965 Mp-25(Kolno); *Charubin* 1967 SM 146; *Charubin*, -na 1980 WUN I 219. — Dawniej *Świnia*, od ap. *świnia*. Obocznie *Charubin*, od nazw. *Charubin* (: *cherubin* ‘archanioł’) RymSEN I 75, najliczniej występującego współcześnie w pow. kolneńskim. Nazwę zmieniono urzędowo na wniosek mieszkańców w 1953 r. W NMPol II w haśle *Charubin* wcześniejsza n. *Świnia* nie została uwzględniona. UB

Świnia zob. **Świniarów**

Świnia Buda zob. **Drzewina**

Świnia Gać zob. **Synogać**

Świnia Góra zob. **Sinogóra**

Świnia Grupa zob. **Szwedy** (1)

Świnia Krzywda, cz. wsi Łopatno, dawniej wś, tarnob., gm. Iwaniska: *Swynia Krzywda* 1801–04 MpHeld; *Swinia Krzywda* 1802 Crusius III/2, 404; *Świnia krzywda* 1827 Tabella II 215; *Swinio-krzywda* 1839 MpKwat IV 7; *Świnia Krzywda*, wś 1890 SG XI 703; *Świnia-Krzywda*, wś 1921 Sk III 34; *Świnia Krzywda*, wś 1933 SkBy 1712; *Świnia Krzywda*, -niej -dy 1966 UN 27, 39. — Od wyrażenia *świnia* (‘świńska’) *krzywda*, por. gw. *krzywda* ‘szkoda, strata’ SGPREi(kartoteka), por. też kasz. *křivda* ‘pastwisko’, tylko w połączeniach *gąsã křivda* ‘pastwisko dla gęsi’, *krovã křivda* ‘łąka, której się nigdy nie kosi, służąca za stałe pastwisko dla bydła’ SGSych I 311, II 263, 276. Przejściowo n. w formie złożenia z interfiksem -o-. IN

Świnia Poręba zob. **Świnna Poręba**

Świnia Wola, wś zaginiona, leżała w dawnym pow. wiślickim, w par. Gręboszów, tarn.: [*Świnia Wola*] 1596 Wiśniowski, Prepozytura... 182; *Swinia Wola* 1651 ASC(Gręboszów, U-1651–91, k. 2v); [*Świnia Wola*] 1711 Wiśniowski, Prepozytura... 182. — Nazwa zestawiona, od przym. *świni* ‘związany ze swinią’ i ap. *wola*. Lit.: AtSd 75, 158; Wiśniowski, Prepozytura wiślicka do schyłku XVIII wieku. Materiały do struktury organizacyjnej, 1976, 182. IN

Świniagóra zob. **Sinogóra**

Świniarc, wś, tor., gm. Grodziczno, 15 km na wsch. od Nowego Miasta Lubawskiego: *Klein Schwineren* 1570 ASK I 52, 419; *Wieś Swiniarc* 1646 Font XL 32; in villa *Swiniarzec*, de villa *Swiniarz Minori*, De villa *Swiniarz Minori* sive *Swiniarzec* feudali 1667–72 Font VI–X 411, 412;

Szwiniarzec 1676 Font XL 113; z *Swinarcem* ... *Swiniarzec* 1723, ze *Swiniarca*, ze *Swiniarca* 1725 Font XLII 157, 219, 149, 224; *Zwiniarzec* ... *Swiniarzec* 1759 Font XLVII 236, 327; *Zwiniars* 1789 Goldb II 267; *Szwiniarcz* 1796–1802 MpSchröt XVI; *Zwiniarzecz* al. *Świniarz*, niem. *Swinarz* 1895 SG XIV 689; *Żwiniarz* 1911 ŻDz XXIII 293, przyp.; *Swiniarc* 1913 Meyers II 919; *Świniarzec*, niem. *Swiniarc* 1921 Sk XI 37, 88; *Świniarzec* 1952 UW 182; *Świniarc*, -ca, *świniarski* 1971 UN 171, 21. — Dawniej n. niem. złożona *Klein Schwineren*, która jest zniemczoną formą n. *Świniarz Mały*//*Minor*; o członie pierwszym zob. *Zwiniarz*. Od XVII w. n. pol. *Świniarzec*, *Zwiniarzec* — uniwerbizacja przy pomocy suf. -(e)c, efemerycznie *Świniarz*, *Żwiniarz*. Ustaliła się n. *Świniarc*, powstała zapewne pod wpływem przypadków zależnych. BCz

Świniarki (1), cz. wsi Świniary, dawniej wś, gorz., gm. Skwierzyna: *Schweinert* ... und ... die jetzt benachbarten Hauländer 1754 ThomEv 120; *Swinary Holl.* 1787 MpPfau; *Holendry Swiniarskie* 1791 MpPerPn; *Schweinert*, mit Windmühle 1798 HstB I 569; *Schweinert Holl.* 1798 MpHopf V; *Schweinert Hol.* 1802–03 MpGillyPr; *Schweinert*, Hauland 1821 Rumpf III 80; *Swiniary Olendry* 1841 PlaterPoz 91; *Świniary Ol.* 1846 KsP 260; *Schweinert-Hauland* 1871 GemGut IV 88; *Świniarskie Holendry*, urząd. *Schweinert Hauland* 1890 SG XI 704; *Schweinert Hauland* 1895 GemLex V 74; *Świniarki*, niem. *Schweinert Hld.*, wś 1902 MycPn 130; *Schweinert*, 2 D[örfe]r (Dorf u. *Hauland*) 1913 Meyers II 777; *Schweinert Hauland* — *Świniarki*, -rek, *świniarski* 1948 MPol nr 14, poz. 55; *Świniarki*, wś 1952 UW 219; *Kolonia Świniary* (*Świniarki*) 1977 Mp-25(411.41); *Świniarki*, -rek, kol. 1982 WUN III 439; *Kolonia Świniary* (*Świniarki*) 1991 Mp-10(411.414); *Kolonia Świniary* 1998 Mp-50(N-33-128-A); *Świniarki*, -rek 2008 DzU nr 234, poz. 1586. — Miejscowość powstała w 1619 r., nie zachował się jednak kontrakt osadniczy. Dawna n. zestawiona *Świniary Olędry*, też *Holendry Świniarskie*, niem. *Schweinert Holänderei*//*Hauland*, od n. m. *Świniary* (2), niem. *Schweinert*, i terminu osadniczego *olędry*, *holendry*. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świniarki*, obok której funkcjonowała także n. *Kolonia Świ-*

Świniarki

niary, nawiązująca do charakteru miejscowości. Lit.: Rusiński 141. PS

Świniarki (2), wś zaginiona, leżała w pobliżu dzisiejszego Zalesia Świniarskiego, ostroł., gm. Krzynowłoga Mała: *Swiniarkj* 1525, *Svinarki* 1529, *Swyniarki* 1541 ASK I 40, 41, 179v, 207, 575; *swynarky* 1567, *Swiniari*, *Swiniarki* 1576, *Swinari*, *Swiniarki* 1580 ASK I 39, 771, 545v, 694; Joannis Radziminsky de *Swyniarki* 1621 TML 36, 392. — Od n. m. *Świniary* (7), z suf. dem. -ki. Lit.: AtMz 225. PS

Świniarki zob. **Świniary Górne**

Świniarowo zob. **Świniarów**, **Świniarsko**, **Świniarzowo**

Świniarów, wś, biał., gm. Łosice, 2,5 km na płn.-wsch. od Łosic: villas *Swinia*, Dzieczioly, Czuchleby 1589, villas Wozniki, *Swinia*, Dzieczioly 1590 MK 135, 414v i 754v; *Swiniarowo* 1627 AtPd(ORs 4279, 8); *Swiniarowo* 1629 AtPd-(AWor 1, 4); *Swinarow* 1662 AWAK XXXIII 422; *Wies Swinarow* 1673, *Swiniarow* 1674 ASK I 70, 265v, 306; *Swinarow* 1795 MpPerPd; *Swiniarów* 1827 Tabella II 215; *Swiniarów* 1839 MpKwat VI 7; *Świniarów* 1890 SG XI 703; *Świniarów* 1921 Sk IV 46; *Świniarów*, -rowa, *świniarowski* 1971 UN 128, 18. — Pierwotnie *Świnią*, zapewne od przym. *świni* ‘związany ze świnia’, w rodz. żeńskim. Wtórnie *Świniarowo*, od ap. *świnarz* (*świniarz*) ‘pasterz świń’ Sstp IX 78, z suf. -owo; utrwaliła się forma z suf. -ów. IN/MD

Świniarów zob. **Świniary** (4)

Świniarskie Holendry zob. **Świniarki** (1)

Świniarsko, wś, nowosąd., gm. Chełmiec, 3 km na pld.-zach. od Nowego Sącza: *Suinarsco* 1288, *Swinarsco* (1295) Kkk I 125, 135; granices ville dicte *Swynarska* (1411) KMłp IV 131; *Swiniarsko Maior* et *Minor* 1470–80 DB I 573; *Svinarsko*, *Swynarsko* utraque 1529 LR 43, 287; *Swinarsko* 1538 ASK I 81, 167v; wies *Swynarsko maius* 1564 ASK IV 6, 3; *Swiniarsko wientsze* 1570 ASK I 107, 160; *Swiniarsko Większe* 1629 RPobKr 194; *Swiniarsko* 1673 ASK I 68, 271; *Swiniarsko Wielkie* 1680 Rej 200; *Swiniarzko* 1779–83 MpMieg; *Swiniarsko* 1794 Ga Ss1; *Swiniarsko* 1802 Crusius III/2, 405; *Swiniarsko* 1855 MpKum; *Świniarsko* 1890 SG XI 704; *Świniarsko* 1921 Sk XII 25; *Świniarsko*, -ka, *świniarski* 1964 UN 9, 14; gw. *śfinąšk'o*, -a, *śfinąški*. —

Nazwa *Świniarsko* od n. wsi *Świn(i)ary* (później *Świniarsko Małe*, dziś *Mała Wieś* (6)), z suf. -sko. Miejscowość powstała najpóźniej w XIII w. na gruntach wsi *Świn(i)ary*, której n. ma charakter służebny i pochodzi od ap. *świn(i)arz*. W NMPol VI *Mała Wieś* mylnie została zidentyfikowana z cz. wsi Librantowa o tej samej nazwie, w haśle nie uwzględniono ponadto najwcześniejszego zapisu: villa *Syuner* nuncupata 1278 KMłp I 114, który tam przynależy. *Świniarsko Małe* (*Mała Wieś*) należało do księżnej Kingi Arpadówny, następnie do starosądeckich klarysek, a *Świniarsko*//*Świniarsko Wielkie* do biskupów krakowskich. Dla rozróżnienia obu miejscowości stosowano człony dyferencyjne od przym. *mały* (już w XIII w.) i *większy*, *wielki* (od XV w.), łac. *parvus*, *minor*, *maior*, aż do XVII w., kiedy *Świniarsko Małe* zaczęto nazywać *Małą Wsią*. Następnie wsi połączono w jedną o n. *Świniarsko* i ponownie rozdzielono w 2010 r., nie zmieniając już nazw (DzU 2009 nr 220, poz. 1730). Z miejscowością bywają łączone także zapisy *Suinarouo* 1214 BCzart(5 Perg.) oraz *Zwinarscuo* (1225)1302 ZDK I 8, co jednak wątpliwe, zob. *Świniarzowo*. Lit.: LKrak 151; PSąd I 118–9; BańMorf 122; Rospond, -bšk- 33–4, 259; Stamirski, Rocznik Sądecki IX 409. IN/MD

Świniarsko zob. **Mała Wieś** (6)

Świniarsko Małe zob. **Mała Wieś** (6)

Świniarsko Wielkie zob. **Świniarsko**

Świniary (1), wś, gorz., gm. Ośno, 4 km na pld.-zach. od Ośna Lubuskiego: *Scwyner* 1244 RiehlScheu 507; *Swinar magnum* 1317 CdB A XX 201; in *Swyner*, *Swiner*, de *Swynern* 1405 Lud 3, 23, 31; *Swiner*, *Czweyner* XV KdmB VI/3, 217; *Zweinert* (1608) Berghaus III 281; *Zweynert* 1775 BüschingMB 330; *Zweynert* 1807 MpNeumark III; *Zweinert* 1809 Brügg III 295; *Zweinert* 1913 Meyers II 1244; *Zweinert* — *Świniary*, -ar, *świniarski* 1947 MPol XXV nr 111; *Świniary*, -rów 1982 WUN III 439. — Pierwotna n. **Świniary* (zniemczona jako *Swiner(n)*, *Zweinert*), od ap. *świnarz* (*świniarz*) ‘pasterz świń’ Sstp IX 78, w l. mn. Nazwa służebna określająca pierwotnie ludzi zajmujących się hodowlą świń, później miejscowość przez nich zamieszkiwaną. Lit.: SGorz 488–9; WójcikSłuż 70, 158. BCz

Świniary (2), wś, gorz., gm. Skwierzyna, 7,5 km na płn.-wsch. od Skwierzyny: *Swina-*

ri 1394 Lek I nr 1948; medzy dluskem amedzy swynaramy 1420 RWlkp I nr 995; Swynari 1430 KszPoz 11, 31; Swinary 1433 RWlkp I nr 1428; Swynarj 1446 KszPoz 15, 211v; villis Strych et Svyнарj 1494 MK 17, 90v; Szwynarwy (!) 1508, Swinarwy (!) 1509, Swynyarwy (!) 1510 ASK I 3, 20, 61, 263v; Szwiniari 1563, Szwinari 1567, Swiniary 1576 ASK I 5, 235v, 333v, 519v; Swinary 1580 ASK I 6, 147; Swinary 1583 ASK I 4, 695; Swiniary 1622–24 PPozn(Tab 1, 33); Swinary 1631 ASK I 65, 125v; Sweinart 1665 MpP-Pozn; *Schweinert*, eine Meile hinter Schwerin 1665 Bruchman, Annales... 57; Swiniary 1673, Swinary 1676 ASK I 68, 1190, 1374; *Schweinert* 1754 ThomEv 120; Swiniary 1783–84 RejKor 834; Swinary 1787 MpPfau; Swiniary 1791 MpPerPn; *Schweinert*, poln. Swiniary 1798 HstB I 567; *Schweinert* 1802–03 MpGillyPr; *Schweinert* (Swiniary) 1823 Mützell IV 292; Siwniary (Schweinert) 1841 PlaterPoz 91; Swiniary 1846 KsP 260; *Schweinert-Dorf* 1871 GemGut IV 86; *Schweinert*, Dorf 1885 GemLex V 76; Świniary, urzęd. *Schweinort* (!), wś 1890 SG XI 705; *Schweinert Dorf* 1895 GemLex V 74; *Schweinert*, 2 D[örfe]r (Dorf u. Hauland) 1913 Meyers II 777; *Schweinert* — Świniary, -ar, świniarski 1947 MPol XXVI nr 111; Świniary, -niar 1982 WUN III 439. — Pierwotnie Świniary, zapisy z lat 1508–10 raczej zniekształcone. Nazwę zniemczono jako *Schweinert* (w SG błędnie *Schweinort*), w XIX–XX w. stosowano też dodatkowy człon *Dorf* ‘wieś’ dla odróżnienia od n. sąsiedniej miejscowości *Schweinert-Hauland* (zob. Świniarki). Po 1945 r. ustalono urzędowo n. Świniary. Lit.: SHGPn 254–5; Buczek 55; Nal 82; PPozn 307; Bruchman, Annales oder Geschicht-Buch und Chronica der Stadt Züllich, 1665, 57. PS

Świniary (3), dziś Świniary, wś, Świniary Kościelne i Świniary Zieloneckie, dwie cz. Świniar, okresowo wsi, kiel., gm. Solec-Zdrój, 11 km na płn.-zach. od Szczucina: de *Svinar* 1325–27 MVat I 152; *Swinary* (1346)1577 ZDK I 66; *Swinari* 1384, de *Svinar* 1388 Krak nr 2321, 4530; *Svinari* 1396, *Swinary* 1415 Sand nr 13, 672; *Swinari* 1470–80 DB II 426; *Svynary* 1501 Matr II nr 1531; *Szwynary* 1504 ASK I 7, 53v; *Swinari*, *Swynary* 1529 LR 70, 87; *Swynari* 1579 ŻDz XIV 212; *Swinary* 1673 ASK I 69, 246; *Swinia-*

ry części dwie 1783–84 RejKor 304; *Swiniary* 1791 MpPerSd; *Swiniary* 1827 Tabella II 215; *Swiniary* 1839 MpKwat IV 8; *Swiniary kościelne*, *Swiniary Zieleckie* 1877 Zin II 199; Świniary Kościelne i Świniary Zieleckie, wś i folw. 1890 SG XI 705; Świniary Kościelne, Świniary Zieloneckie, dwie wsi 1902 Przew II 207; Świniary Kościelne, Świniary Zieloneckie 1921 Sk III 134; Świniary Kościelne, Świniary Stare, Świniary Nowa Wieś 1961 Mp-25(Busko-Zdrój); Świniary Kościelne, -niar -nych, Świniary Zieloneckie, -niar -kich, świniarski, dwie wsi 1966 UN 19, 10; Świniary, -niar, Świniary Kościelne, -niar -nych, Świniary Zieloneckie, -niar -kich 1982 WUN III 439. — W XIX w. nastąpił podział wsi, stąd n. zestawione z członami odróżniającymi od przym. *kościelny* (w związku z siedzibą parafii) i od n. pobliskiej wsi *Zielonki* (zob.); okresowo (w XX w.) też od przym. *stary* i wyrażenia *nowa wieś*. Lit.: KSand 203; KopKiel 261; Buczek 55; RospSEMiG 428. IN

Świniary (4), wś, krak., gm. Drwinia, 6,5 km na pld.-wsch. od Nowego Brzeska: [Świniary] 1731 Geneteka(ASC Uście Solne, U-1730–55); *Swiniarow* 1772–75 AGAD(Zb. Kart. 180-3); *Swiniarow* 1779–83 MpMieg; *Swiniary* 1780 AGAD-(1/403/0/-)AKP 59, k. 6); von *Swiniarow* 1783 ANKra(29/279/0/1.1/89, s. 737); *Swiniary* 1787 MpPerKr; Ograniczenie Wsi Kameralney Świniarowa, Świniarow, pomiędzy Swiniarowem i Niedarami, z Swiniarowa, pod Swiniarami 1787 MJ I 136/1, k. 1, 17–19; *Swiniarow* 1790 MpGL II; *Swiniary* 1797 AGAD(Zb. Kart. 90-8); *Swiniarow* 1802 Crusius III/2, 404; *Swiniary* 1815 AGAD-(Zb. Kart. 4-2); *Swiniarow* 1839 MpKwat III 8; Świniarów 1855 Stup 215; *Swiniary* 1856 Czas nr 9/111, 5; *Swinarow* 1861–64 MpFran; Świniary 1872 Orzech 81; Świniarów z Sierosławicami 1886 Bigo 191; Świniarów al. Świniarzów 1890 SG XI 704; Strasznie zostały dotknięte powodzią wsie: *Swiniary*, *Niedary*, *Grobla* i okolica 1903 Nowa Reforma nr 22/160, 2; Świniary, *Swiniary*, *Свиняры* 1912 Protokół... 11; Świniarów 1921 Sk XII 4; Świniarów 1933 SkBy 1712; Świniary 1947 DzU nr 15, poz. 59; Świniary (Świniarów) 1967 SM 1146; Świniary, -niar, świniarski 1963 UN 2, 20. — Dawniej Świniarów, od n. os. Świniarz AntrP V 89 lub od ap. świniarz ‘pasterz świń’

Świniary

Sstp IX 78, z suf. -ów. Forma *Świniary*, używana równolegle w XVIII–XX w. aż do ostatecznego ustabilizowania się, powstała w wyniku reinterpretacji pierwotnej postaci *Świniarów* jako dop. z końcówką -ów, z wyrównaniem do n. na -ary, por. n. sąsiedniej wsi *Miodary*, dziś *Niedary*. Lit.: LKrak 151; Galas, JPol XXIX 52–3; Protokół Komisji Międzynarodowej z roku 1912 dotyczący się regulacji rosyjsko-austriackich granicznych przetrzeni rzek Wisły i Sanu, 1912, 11. IN

Świniary (5), wś, leszcz., gm. Wąsosz, 6 km na płn.-wsch. od Wąsosa: *Swinari* ok. 1300 CdSil XIV 160; in den dorfern ... *Schweyner* 1490 GrMark I 271; *Sweynern* (1496) K 622; allodium *Swynayr* dictum 1497 SHGPn(APP Kl. Przemęt A 18); allodium in *Szwiniari* 1519 SHGPn(APP Kl. Przemęt A 19); *Schwinary* ... Dis Dorff ist newlich ausgesatzt 1557 ORust 128; *Schwinaren* 1644 MpDSWol; *Schwinaren* 1726 Limites 38; *Schwinaren* 1736 MpWielWol; *Schwinaren* 1787 Z VII 263; *Swiniary* 1791 MpPerPn; *Schwinaren* 1798 MpHopf X; *Schwinaren* 1802–03 MpGilly-Pr; *Schwinaren*, *Swiniary* 1845 K 622; *Schwina- ren* 1913 Meyers II 783; *Altring*, fr. *Schwinaren* 1934–37 OÄSchl I 2; *Altring*, *Świniary* 1945 Wrzosek 13; *Altring* — *Świniary*, -ar, *świniarski* 1947 MPol XXV nr 124; *Świniary*, -niar 1982 WUN III 439. — Pierwotna n. *Świnary*, *Świniary* została zniemczona jako *Schweinern* (: *Schwein* ‘świnia’), *Schwinaren*. Nazwę niem. *Altring* wprowadzono w okresie administracji hitlerowskiej. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świniary*. Lit.: SNGŚI XIV 56; SHGPn III 844; Domański, Onom XIX 33. PS

Świniary (6), dziś *Świniary Małe* i *Świniary Wielkie*, dwie wsi, opol., gm. Wołczyn, ok. 6 km na płn.-zach. od Wołczyna: *Sweiner* 1402 HaeG 446; *Desertum Sweyner* (1404), *Wustin Sweiner* (1410), *Polnischin Sweinern* (1412), *Besessen Sweinern* (1417) K 618; *Dewcze Sweiner* (1417) ZfGS LXXIV 120; villa *Swynari* 1564 Onom XIX 33; *Schweinern* 1651/52, *Schweinern* 1666/67 J I 173, 495; Jacobus Sowka ... in *Schweinern* 1699 ASC(Włochy, U-1699–1733, k. 1); *Gr. Schweinern*, Kl. *Schweinern* 1712 MpDSOl; *Gr. Schweinern*, Kl. *Schweinern* 1739 MpWielOels; *Schweinern*, *Schweinern*, *Klein-* 1783 Z I/2, 60, 61; *Groß Schweinern*, *Klein Schweinern* 1821

Rumpf III 80; *Groß Schweinern*, *Wielkie Swiniary*, *Klein Schweinern*, *Małe Świniary* 1845 K 618; [Bisheriger Name:] *Groß-Schweinern*, *Klein-Schweinern*, [Künftige Benennung und Schreibweise]: *Groß-Blumenau*, *Klein-Blumenau* 1877 AmtOppeln 219; *Groß Blumenau*, *Klein Blumenau* 1885 GemLex VI 332; *Swinary* (*Blumenau*) 1907 Gazeta Robotnicza nr 22, 4; *Groß Blumenau*, *Klein Blumenau* 1934 SOV 87, 138; *Wielkie Świniary* — *Groß Blumenau*, *Małe Świniary* — *Klein Blumenau* 1939 Prus 76, 49; *Gross Blumenau* — *Świniary Wielkie*, -ar -kich, *świniarski* 1947 MPol XXV nr 124; *Klein Blumenau* — *Świniary Małe*, -ar -lych, *świniarski* 1948 MPol XXV nr 14; *Świniary Małe*, -niar -lych, *Świniary Wielkie*, -niar -kich 1982 WUN III 439. — Pierwotnie n. pol. *Świnary* (później *Świniary*), zniemczona jako *Sweiner*, *Schweinern* (-n jako wykładnik l. mn.). Już w XV w. istniały dwie wsi o n. zestawionych z członami dyferencyjnymi od przym. niem. *Deutsch* ‘niemiecki’ (= *Świniary Małe*) i *Polnisch* ‘polski’ (= *Świniary Wielkie*), które później zastąpiono członami odpowiednio *Klein*//*Małe* i *Gross*//*Wielkie*. W cytowanych przez J. G. Kniego zapisach z 1404, 1410 i 1417 r. wyrazy niem. *besessen* ‘osiadły’ (Ś. Małe) i *wüst* (= łac. *desertus*) ‘opustoszały’ (Ś. Wielkie) nie stanowią raczej członów nazwy, lecz odnoszą się do statusu miejscowości. W 1877 r. administracja prus. wprowadziła nowe niem. n. urzędowe *Gross* i *Klein Blumenau*, jednak wśród polskojęzycznej ludności na pocz. XX w. nadal w użyciu była n. *Świn(i)ary* (por. zapis z 1907 r.). Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świniary Małe* i *Świniary Wielkie*. Lit.: SNGŚI XIV 56; BorGŚI 202; Domański, Onom XIX 33. PS

Świniary (7), wś, ostroł., gm. Krzynowłoga Mała, 8,5 km na pld. od Chorzela: prope granicies hereditatis *Swinari* 1425 MkM I nr 72; *Swinary* (1437)1456 MK 3, 208v; *Svinary Antiqua*, *Swinary Nova* 1485, *Svinary* 1487 SHGMz(Ep. 10, 394–395 i 530); *Swiniary Magna* 1525, *Svinari* 1528, *Svinari magna* 1529, *Svinari magna* 1530 ASK I 40, 41, 179v, 207, 268; *Swiniari* 1552 ASK I 27, 880v; *Szwiniary* 1567, *Swiniari* 1576, *Swinary* 1577, *Swiniari* 1580 ASK I 39, 771, 545v, 635, 694; *Swyniary* 1621 TML 36, 388; *Villa Suyniary*, *Swyniary* 1673 ASK I 66, 412, 519v;

Szwyniary 1783–84 RejKor 477; *Swiniary* 1808 MpTex VII; *Swiniary* 1827 Tabella II 215; *Swiniary* 1839 MpKwat IV 1; *Świniary* 1890 SG XI 705; *Świniary*, -niar 1982 WUN III 439. — Od ap. *świnarz* (*świniarz*), w l. mn.; n. służebna określająca pierwotnie ludzi zajmujących się hodowlą świń, później miejscowość przez nich zamieszkiwaną. Okresowo n. zestawione z członami od łac. przym. *antiquus* ‘stary’, *novus* ‘nowy’, *magnus* ‘wielki’. Lit.: ZMaz 363. PS/UB

Świniary (7a), cz. wsi Malewo, dawniej wś, płoc., gm. Krzyżanów: *Swinari* 1389, *Szwynary* 1391, *Szwiniari* 1399 Łęcz I nr 1280, 2033, 4706; *Swynari*, *Swynarj* 1511–23 ŁLB II 252, 486; *Svinari* 1576 ŻDz XIII 140; *Szwiniary* 1669 ASC(Strzegocin, U-1669–1715, k. 5); *Swynary* utraque 1673 ASK I 74, 619; *Swiniary* *Daszohy* (!), *Swiniary* *Smużewy* 1783–84 RejKor 81; *Swiniary* *Duszoty*, *Swiniary* *Smużny* 1793 MpPer-Łęcz; *Swiniary*, *Swiniarki* 1802–03 MpGillyPr; *Świniary* 1827 Tabella II 215; *Swiniary* 1839 MpKwat II 3; *Świniary*, wś i folw. 1890 SG XI 704; *Świniary* 1921 Sk I 52; *Świniary*, -niar, *świniarski*, wś 1974 UN 41, 28; *Swiniary*, -niar 1982 WUN III 439. — Okresowo dwa obiekty z członami odróżniającymi zapewne od n. os. *Duszota* SSNO I 542, w l. mn.; i od n. os. *Smuż*, *Smużny* (: *smuga*, *smug*, gw. *smużny*) RymSEN II 454, z suf. -ewy i bez sufiksu. Lit.: SHGŁęcz II 143. KS

Świniary (8), wś, płoc., gm. Ślubice, 12,5 km na pñn.-wsch. od Gąbina: *Sphinari* (1341)1493 SHGRw(ADP perg. 388); *Swynary* 1429 MkM II nr 514; *Szwiniary* 1440 MK 336, 88v–89v; *Swinari* 1454 MK 335, 131v; *Swynarj*, *Swynari* 1511–23 ŁLB II 252; *Swynary* 1567 ASK I 48, 490v; *Swiniary* 1579 ŻDz XVI 200; z ... *Swiniarami* 1661 Luraw 158; *Swiniary* 1792 MpPerRw; *Swiniary* 1827 Tabella II 215; *Swiniary* 1839 MpKwat III 3; *Świniary*, kol. 1890 SG XI 704; *Swiniary* 1921 Sk I 20; *Świniary*, -niar, *świniarski* 1971 UN 125, 10. Lit.: WójcikRaw 161. UB

Świniary (9), wś, pozna., gm. Kłecko, 3,5 km na pñn.-wsch. od Kłecka: *Swinari* 1396 Lek II nr 1028; *Swynari* 1419 KszGn 2, 100v; *Maiori* *Swynary* 1497 Bob nr 113, 114; *Szwynary* *maius* 1511–23 ŁLB I 91–2; *Swinarj* 1534, *Swinari* *nobilium* 1535, *Swiniary* 1564, *Swinari*, *Swiniari*

1576 ASK I 12, 382v, 475, 565v, 649, 633v; *Swiniary* 1580, *Swinari* 1581, *Svinari* 1583 ASK I 13, 686v, 624v, 529v; *Swyniary* 1588 ASK I 3, 520; *Swiniary* 1673 ASK I 74, 71v; *Swiniary* 1783–84 RejKor 34; *Swiniary* 1802–03 MpGillyPr; *Swiniary* 1821 Rumpf III 179; *Swiniary*, *Świniary* 1846 KsP 468; *Świniary* 1890 SG XI 705; ... *selbstständigen Gutsbezirke Swiniary* und *Swiniarki* ... zu einem Landgemeindebezirke unter dem Namen „*Bismarcksfelde*” zu genehmigen geruht 1890 AmtBromberg nr 37, 318; *Bismarcksfelde* (fr[üher] *Swiniary-Swiniarki*) 1912 Meyers I 181; *Świniary*, niem. *Bismarcksfelde*, gm., *Świniary*, niem. *Swiniary*, folw., os. 1921 Sk X 14, 159; *Świniary*, -niar, *świniarski* 1967 UN 77, 12. — W XV–XVI w. n. z członem dyferencyjnym od łac. przym. *maior* ‘większy’ dla odróżnienia od n. *Świniary Górne*. W 1890 r. obie miejscowości połączono w jedną wś o niem. n. *Bismarcksfelde*, nadanej na cześć Otto von Bismarcka, który w tym samym roku ustąpił z funkcji kanclerza Rzeszy. Po 1918 r. ustalono dla niej n. *Świniary*. Obszar pierwotnej wsi *Swiniary* stanowi obecnie cz. o n. *Świniary Dolne*. PS

Świniary (10), wś, siedl., gm. Mokobody, 13 km na pñd.-zach. od Sokołowa Podlaskiego: de *Swinari* ... *Ipsis Villam et Hæreditatem Swiniary prescriptam* (1452)1554 AGAD(Kapicjana 3, s. 46–47); *Свинаринъ* (!) 1528 Popis1528, 110; *Swynary* 1554 AGAD(Kapicjana 3, s. 45); *Свинары*, съ Тотичкъ и *Свинарь* 1567 Popis 1000; *Swiniary*, *Świniary* 1569 UPL 269, 284; *Swinari* 1580, *Szwiniary* 1588 ASK I 47, 517v i 741v; *Swiniary* 1662, *Swinari* 1674 ASK I 70, 23, 216; *Swiniary* 1793 SHGPd(Regof 6); *Swiniary* 1795 MpPerPd; *Swiniary* 1827 Tabella II 215; *Swiniary* 1839 MpKwat V 4; *Świniary* 1890 SG XI 705; *Świniary* 1921 Sk IV 95; *Świniary*, -niar 1982 WUN III 439. Lit.: Buczek 55; RyżSP 72, 103, 231. IN/PS

Świniary (11), dziś *Świniary Nowe* i *Świniary Stare*, dwie wsi, tarnob., gm. Koprzywnica, 5 km na pñn.-zach. i 4,5 km na pñn. od Baranowa Sandomierskiego: de *Suinar* 1353 KMłp III 88; *Swinari* 1399 CdP II 353; *Swynari* 1360, *Swynari* 1367 KMłp III 141, 212; *Szwynari* 1470–80 DB II 345; *Swynari* de parte *Dzikonis* ... *Swynari* de parte *Skothniczki* et *Machowski* 1504, *Villa Szwiniary*

Świniary

... Ibidem machowski ... Ibidem dzikonis 1506 ASK I 7, 37v, 112; *Szwynary, Swynary, Zwynary* 1508 *ŻDz* XV 457; *Iacobi Dzik et Elisabeth de Swynari* Smichowska haereditaria 1512, *Swinari* ad petita *Iacobi Dzik* 1515 Matr IV/1, nr 1499, 2604; *Swynari* 1529 LR 379; *Swynary* 1564–65 *Lusand* 100; *Szwinary* 1578 *ŻDz* XIV 167; *Suinary* 1629 RPobSd 30; *Swinary ... Swinary* [dwie wsi] 1673 ASK I 67, 213; *Swiniary* 1783–84 RejKor 258; z *Swiniarami ... do Swiniar* 1789 *Lusand* III 41; *Swiniary* 1791 MpPerSd; *Swiniary* 1827 *Tabella* II 215; *Swiniary* 1839 MpKwat V 8; *Świniary*, wś, folw. 1890 SG XI 704–5; *Świniary*, wś, *Świniary Nowe*, kol. 1921 Sk III 125; *Świniary, Świniary Nowe* 1933 SkBy 1712; *Świniary Nowe, Świniary Stare* 1959 Mp-25(Sandomierz); *Nowe Świniary, -wych -niar, nowoświniarski, Stare Świniary, -rych -niar, staroświniarski, Świniary, -niar, świniarski*, trzy wsi 1970 UN 32, 59, 60; *Nowe Świniary, -wych -niar, Stare Świniary, -rych -niar* 1981, 1982 WUN II 577, III 320; *Świniary Nowe, Świniary Stare, -ar -ych, świniarski* 2000 DzU nr 109, poz. 1163. — Od XX w. n. zestawione, z członami odróżniającymi od przym. *stary, nowy*, określającymi odpowiednio pierwotną wś i powstałą przy niej kolonię. Lit.: KSand 203; RospSEMiG 341. IN

Świniary (12), cz. Wrocławia, dawniej wś: iuxta *Suinare* (1202, fals. XIII) SUr I 255; in *Svinar* 1266 SUr III 338; czu *Swinar* (1266)1350, zcu *Sweynar* (1266)1460–70 DTex 179; in *Swynar* 1318 MPL I 141; *Swinern* 1322, *Swynern* 1326 Reg nr 4236, 4539; *Swynar* (1330) K 618; *Swinern* 1341 Reg nr 6629; *Swynarn* 1350 Presb I 565; *Sweynern, Swynern* 1353 LandB 83, 133; *Swynern* 1376 Heyne II 100; *Sweynern* 1425, *Schweynernn* 1548 DomWr 104; in Pago *Schweinern* 1635 Presb I 565; *Schweinern* 1644 MpDS-Bres; transivimus *Schweinern villam* 1666/67 J I 516; *Schweinern* 1736 MpWielWrat; *Schweinern* 1845 K 618; *Weidenhof, Schweinern, Leipe* und Petersdorf 1846 AmtBreslau nr 15, 110; *Schweinern ... kath. Pfarrdorf mit 2 Vorwerken* 1849 Huhn V 996; *Weidenhof (Schweinern)* 1857 RauerHM 258; *Schweinern (Weidenhof)* 1864 Handbuch der Provinz Schlesien 235; *Schweinern-Weidenhof* 1871 GemGut V 92; *Weidenhof (Schweinern)* 1885 GemLex VI 106; *Weidenhof*

1895 GemLex VI 110; *Weidenhof* 1913 Meyers II 1093; *Weidenhof — Świniary* 1945 BiulZO I 37; *Weidenhof — Świniary, -ar, świniarski* 1947 MPol XXVI nr 37; *Świniary* 1967 SM 1146; *Świniary* 1998 Mp-50(M-33-34-B). — Pierwotna n. *Świniary* została niemieczona jako *Schweinern*. Według J. Domańskiego miejscowość przemianowano na *Weidenhof* (: n. rz. *Weide*, dziś *Widawa*, i ap. *Hof* ‘dwór’) z powodów prestiżowych w 2. poł. XIX w., jednak proces ten miał nieco inny przebieg. Już w 1845 r. należący do wsi *Schweinern* folw. (Gehöft) o równobrzmiącej n. został przemianowany na *Weidenhof* (por. Es wird hierdurch zur allgemeinen Kenntniß gebracht, daß ... dem Dominio *Schweinern ...* resp. dem Dominial-Gehöfte in *Schweinern*, der Name „*Weidenhof*“ beigelegt worden ist 1845 Amt-Breslau nr 22, 182; *Weidenhof* olim *Schweinern* 1846 AmtBreslau nr 5, 29), a dopiero później n. ta objęła również wś (por. też zapis z 1846 r., gdzie wymieniane są jeszcze osobno *Weidenhof* i *Schweinern*). Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świniary*. W 1972 r. wś została włączona do Wrocławia (DzU nr 50, poz. 323). Współcześnie n. ma charakter niestandardyzowany (PRNG). Lit.: SNGŚl XIV 56; Domański, Onom XIX 33; Domański, Onom XX 16. PS

Świniary zob. **Chabowo** (1), **Orężna, Świniarsko**

Świniary-Duszoty zob. **Świniary** (7a)

Świniary Górne, cz. wsi *Świniary*, dawniej wś, pozn., gm. Kłeco: de *minori Swynari* 1424 KszGn 3, 71v; de *Swynarky* 1424 RWlkp I nr 1179; de *minorj Suinarky ... Swynarky* 1485 Ksg-Poz 10, 31v; de *minorj Swynary, villa ... minus Swynary* 1494 KsgPoz 7, 89; *Szwynarky, villa* 1511–23 ŁLB I 91; *Swinarkj* 1534 ASK I 12, 382v; *Swinarki* 1580 *ŻDz* XII 143; *Swiniarki* 1673 ASK I 74, 72; *Swiniarki* 1783–84 RejKor 34; *Świniarki*, dwór 1890 SG XI 703; selbständigen Gutsbezirke *Swiniary* und *Swiniarki ...* zu einem Landgemeindebezirke unter dem Namen „*Bismarcksfelde*“ zu genehmigen geruht 1890 AmtBromberg nr 37, 318; *Bismarcksfelde* (fr[üher] *Swiniary-Swiniarki*) 1912 Meyers I 181; *Świniarki*, niem. *Swiniarki*, folw. 1921 Sk X 14, 159; *Świniarki*, folw. 1933 DzUrz(W. Pozn. nr 15, poz. 188, s. 282); *Świniarki* 1967 SM 1146;

Świniary Górne, -niar -nych 1967 UN 77, 12; *Świniary Górne* 2002 Mp-10(N-33-119-D-d-3). — Pierwotnie n. zestawiona, od n. m. *Świniary* (9), z członem dyferencyjnym od łac. przym. *minor* ‘mniejszy’, który w wyniku uniwerbizacji został zastąpiony suf. dem. -ki. W 1890 r. obie miejscowości połączono w jedną wś o niem. n. *Bismarcksfelde*, zob. *Świniary* (9). Po 1918 r. dla folw. w obrębie Świniań stosowano n. *Świniarki*, zaś od 1967 r. dawny obszar Świniarek określany jest n. zestawioną *Świniary Górne* dla odróżnienia od Świniań Dolnych, zob. *Świniary* (9). Lit.: ZierNMały 114.

PS

Świniary Kościelne zob. **Świniary** (3)
Świniary Magna zob. **Świniary** (7)
Świniary Maius zob. **Świniary** (9)
Świniary Male zob. **Świniary** (6)
Świniary Minor zob. **Świniarki** (3)
Świniary Nowe zob. **Świniary** (11)
Świniary Olędry zob. **Świniarki** (1)
Świniary-Smużewy zob. **Świniary** (7a)
Świniary Smużny zob. **Świniary** (7a)
Świniary Stare zob. **Świniary** (11)
Świniary Wielkie zob. **Świniary** (6)
Świniary Zielenieckie zob. **Świniary** (3)
Świniarz zob. **Świniarc**, **Zwiniarz**
Świniarzec zob. **Świniarc**
Świniarzewo zob. **Siniarzewo**

Świniarzowo, wś niezidentyfikowana, leżała zapewne w pow. ksiąskim, nad rz. Nidzicą, kiel.: in uilla Budiugii, que uocatur *Suinarouo* 1214 KMłp II 26; *Zwinarscuo* (1225) ZDK I 8. — Wieś próbowano identyfikować z różnymi osadami w Małopolsce, jednak sformułowanie z dok. z 1214 r. wskazuje, że najprawdopodobniej chodzi o *Budziwoja Wieś* (zob.), leżącą nad rz. Nidzicą, znaną tylko w XII–XIII w., a właściwie o jej część, która nosiła n. *Świniarzowo*. We wspomnianym dok. biskup krakowski Wincenty za zgodą kapituły nadaje klasztorowi w Miechowie dziesięcinę ze wsi *Świniarzowo* (w potwierdzeniu nadania z 1225 r. *Świniarsko*). Nazwa wsi od ap. *świnarz* (*świniarz*) ‘pasterz świń’ Sstp IX 78, z suf. -owo. Budziwoj otrzymał zapewne od księcia os. *świniarzy*, którą włączył do swojej wsi i która zachowała swoją nazwę. Pojawiająca się czasem w literaturze identyfikacja zapisu z 1225 r. ze *Świniarskiem* w pow. nowosądec-

kim (zob.) może być atrakcyjna ze względu na rzadką formację z suf. -sko, jest jednak trudna do uzasadnienia w świetle struktury własności. Zapis ten może być pomyłką kopisty, który błędnie odczytał zapis **Zwiniarsouo* lub nawet zasugerował się znaną sobie miejscowością w Sądeckiem, będącą przecież własnością kościelną. Wieś *Świniarzowo* istniała zapewne jeszcze w początkach XIV w., potem zanikła. Lit.: SHGKr IV 380, 419, przyp. 49; Pęcowski, Miechów. Studia z dziejów miasta i ziemi miechowskiej do roku 1914, 1967, 392.

IN/MD

Świniarzowo zob. **Świniarsko**
Świniarzów zob. **Świniary** (4)
Świnibród zob. **Świnobród**
Świnica zob. **Świnice** (2)

Świnice (1), os. zaginiona, leżała między wsiami Byszewo i Wtelno, bydg., gm. Koronowo: *Szynisch* (!) 1296, hereditatis, que *Szynicze* wlgariter dicitur 1302, inter Goscyrazc et Dampbrovcam et Vitelno et *Svinicze*, directe usque ad paludem, que jacet circa *antiquum Svinicze*, et ab eadem palude directe usque ad viam, que vadit de Vitelno in Byssoviam, que via dividit inter Gogolyn et *Suinicze* 1302 CdP II 138, 160, 162; *Szynicze*, *Swynicze* 1307 CdP I 179; Vitelno cum sorte sibi adjacente, *Szynicz* (!), Byssovia, Sedlno 1315 CdP II 198; Witelno cum sorte sibi adjacente *Snemcz* (!) (1315)1756 MK 230, 241; Predia abbatis *Szunyec*, Transzac, Samoczansz ... 1489 Lupbrz 183; Villae desertae ... *Szmijnicze* (!) 1527 Vlad XI 69. — Zapewne od n. os. *Świnia* SSNO V 407, z suf. -ice, także -ec. Efemerycznie notowana też n. z członem dyferencyjnym od łac. *antiquus* ‘stary’, co może świadczyć o istnieniu dwu obiektów. Lit.: SHGKu(materiały) 450.

KS/PS

Świnice (2), wś, skiern., gm. Mszczonów, 3 km na płn.-zach. od Mszczonowa: *Swynicze* 1497, *Swynyce* 1534, *Szwinicze* 1551 ASK I 48, 52v, 183v, 259; *Swinice* 1579 ŻDz XVI 140; *Swynicze* 1582 ASK I 48, 552v; z ... *Swinicami* 1661 Luraw 169; *Swinice* y Markow 1662, *Swynce* (!) 1673 ASK I 70, 1009v, 1025v; *Swinica* 1783–84 RejKor 782; z ... *Swinnicami*, z ... *Swinicami* 1789 Luraw 168, 173; *Swinica* 1792 MpPerRw; *Swinice* 1802–03 MpGillyPr; *Swinice* 1827 Tabella II 215; *Swinice* 1839 MpKwat IV 4; *Swinice* 1877 Zin II 199; *Świnice* 1890 SG

Świnice

XI 706; *Świnice*, -*nic*, *świnicki* 1971 UN 126, 20. — Od n. os. *Świnia*, z suf. -*ice*, okresowo w XVIII w. także z suf. -*ica* oraz geminatą -*nn-*. Lit.: WójcikRaw 161. UB

Świnice (3), wś, skiern., gm. Rawa Mazowiecka, 4,5 km na pld.-wsch. od Rawy Mazowieckiej; *Boguslaucice*, *Boguslawczicze* alias *Swyemicze* 1448 MK 335, 116v; *Boguslawczicze* alias *Swe-micze* 1455 MK 337, 56v; *Boguslawczewycze* triplex 1511–23 ŁLB II 294; *Boguslawczewice swiemicze* 1534, *Boguslawczewice Swienicze* 1564, *Boguslawczewice Swinice* 1578, *Boguslawczewice Swienicze* 1580, *Boguslawczewice Swinice* 1581 ASK I 49, 2, 107v, 308v, 435, 563; *Bogusławki Swinice* 1662, *Bogusławki Swinice* 1674 ASK I 70, 954, 985; *Bogusławki Swinice* 1783–84 RejKor 128; *Bogusławki Swinice* 1792 MpPerRw; *Swinica* 1802–03 MpGillyPr; *Swinice* 1827 Tabella II 215; *Świnnica* 1839 MpKwat III 5; *Swinice* 1877 Zin II 199; *Świnice*, kol. i os. karczenna 1890 SG XI 407; *Świnice* 1921 Sk I 154; *Świnice* 1952 UW 102; *Świnice*, -*nic* 1982 WUN III 440. — Dawniej *Bogusławice*, *Boguslawczyce*, od n. os. *Bogusław*, *Bogusławek* SSNO I 201, z suf. -*ice*. Oboczna n. *Świemice*, od n. os. *Świema* SSNO V 381 (: *Świemir*), z suf. -*ice*. Wtórnie *Boguslawczewice-Świemice*//*Świnice*; w członie pierwszym nastąpiła wymiana suf. na -*ewice*, człón drugi uległ przekształceniu w wyniku asymilacji *m-c > n-c*, przejścia 'eN- > -iN-, wspartego skojarzeniem z ap. *świnia*. W XVII–XVIII w. *Bogusławki-Świnice*; człón pierwszy został skrócony i z patronimicznego zmienił się w rodowy. Efemerycznie występuje też forma *Świn(n)ica*, z suf. -*ica*. Lit.: TaszyckiPatrMz 66; Wolff, Onom I 83; WójcikRaw 161. UB

Świnice zob. **Marków**, **Świnice Warckie**

Świnice Kaliskie, wś, sier., gm. Goszczanów, 12 km na pln.-wsch. od Błaszek: *Jacuss Swemic-ski* 1391 Koz VII 392; *Swenicze* 1419 RWlcp IV nr 656; *Swenyecze* 1444 SHGKI(PG 2, 7); *Swyanyecz* (?) 1485 SHGKI(PG 10, 28v); *Szwyemycze* 1507, *Swyemycze* 1508 ASK I 12, 4v, 34; *Swyenyecze* 1511–23 ŁLB II 61; *Szwemycze* 1534, *Szwyenyecze* 1535 ASK I 12, 362v, 428; *Swiemicze* 1547 KszKal 21, 421; *Szwiemycze*, *Szviemycze* 1552 ASK I 6, 584, 601v; *Swiemicze* 1564 ASK I 3, 360v; *Swiemice* 1564, *Swiemicze* 1565 ASK

I 13, 178, 82; *Swiennicze* 1576, *Swienicze* 1579 ASK I 12, 593v, 680v; *Swienicze* 1580 ASK I 13, 375; *Swiemice* 1581 ASK I 6, 646v; *Swiemice* 1591 ASK I 11, 1477; *Swiennice* 1618–20 PKal 65; *Swinnica* 1673 ASK I 74, 19; *Swinice* 1783–84 RejKor 165; *Swinice* 1802–03 MpGillyPr; *Swinice* 1827 Tabella II 215; *Swinice* 1839 MpKwat I 3; *Świnice Kaliskie* 1845 DzUrz- (G. Warsz. nr 18, 356); *Swinice kaliskie*, wś i folw. 1877 Zin II 199; *Świnice Kaliskie*, wś 1890 SG XI 707; *Świnice Kaliskie*, -*nic* -*kich* 1982 WUN III 440. — Od n. os. *Świema* SSNO V 381 (: *Świemir*), z suf. -*ice*. Zmiana *Świemice* > *Świenice* jest wynikiem asymilacji *m-c > n-c*, przejścia 'eN- > -iN- wspartego adideacją do ap. *świnia* (por. *Świniec* (1), *Świnice Warckie*). W XVII w. wyjątkowo *Świnnica*, z wymianą suf. na -*ica* oraz geminatą -*nn-*. PS

Świnice-Kolonia zob. **Świnice Warckie**

Świnice Warckie, dziś *Świnice Warckie* i *Świnice Warckie-Kolonia*, dwie wsi, koniń., gm. Świnice Warckie, ok. 9 km na pld.-wsch. od Dąbia: prope *Svenciam* 1301 KW II 196; *Svencze* 1386 SHGŁęcz II 143; *Swienicze* 1510 ASK I 24, 83; *Swienicze* 1511 ŻDz XIII 190; *Swyencze* 1511–23 ŁLB I 343; *Swienicze* 1512, *Swyncze*, *Swincze* 1535, *Swienicze* 1538 ASK I 24, 166, 455, 471v; *Swienicze*, *Swyencze* 1552 ŻDz XIII 234, 246; *Swiennicze*, *Swienicze* 1564 ASK I 25, 663, 678; *Swyencze* 1565, *Swincze* 1576 ASK I 26, 657v, 824v; *Swinice* 1635–36 RepGn I 96; *Swinice* 1662, *Swinice* 1674 ASK I 74, 293v, 429; *Swienice* 1683, *Swinice*, *Swience* 1711, *Swience*, *Swinice* 1728, *Święcze* 1759, *Swience* 1761 RepGn I 107, 114, 138, 265, 301; *Swinice*, *Suinie* 1779, *Swinice* 1790–91 RepGn I 380, 454; *Wies Swinice* Par. 1790 APŁódź(39/602/0/-/14, k. 12v); *Swinice* 1793 MpPerŁęcz; *Świńcze* 1812 RepGn I 628; *Swinice* 1827 Tabella II 215; *Swinice* 1839 MpKwat II 4; *Swinice* ... okrąg sądowy Świnice Wartsk. 1877 Zin II 199; *Świnice*, *Świnice Warckie*, dwie wsi, kol., folw. i os. prob. 1890 SG XI 707; *Świnice*, *Świnice Warckie*, kol. 1921 Sk II 123; *Świnice Kolonia*, *Świnice Warckie* 1952 UW 84; *Świnice*, -*nic*, *Świnice Warckie*, -*nic* -*kich*, *świnicki*, dwie wsi 1972 UN 43, 36; *Świnice Warckie*, -*nic* -*kich*, wś i kol. 1982 WUN III 440; *Świnice Warckie*, -*nic* -*kich*, *Świnice Warckie-Ko-*

lonia, -nic -kich-Kolonii, *świnicki* 2013 DzU poz. 200. — Dawniej zapewne *Święce*, od n. os. *Święca*, *Świec* SSNO V 383, w l. mn. Forma *Świnice* z wymianą suf. na -ice i adideacją do ap. *świnia*, por. *Święciec* (1), *Świetne*, *Świniec* (1). S. Rospond łączy n. z Jakubem Świnką, arcybiskupem gnieźnieńskim, założycielem kościoła w tej wsi. A. Bańkowski uważa n. za dem., utworzoną suf. -ca od n. strugi, która notowana jest jednak później niż n. wsi, por. rivul. *Swincza* 1609, *Świncza* 1928 Koz VII 162. Człon odróżniający n. zestawionej od n. rz. lub n. mta *Warta*; człon dodatkowy od terminu osadniczego *kolonia*. Lit.: SHGŁęcz II 143; Wolnicz-Pawłowska, *Warta* 204; RospSEMiG 392; RymNmiast 243–4; BańMorf 41, 50, 129. KS

Świnicka Huta zob. **Huta Świnicka**

Świnie, wś nieistniejąca, leżała na pld.-zach. od wsi *Świnki* (1), tarnob., gm. Modliborzyce: *Swinie* 1839 MpKwat V 8; *Świnie* 1877 Zin II 199; *Świnie*, wś 1890 SG XI 707; *Świnie* 1902 Przew II 207; *Swinie* 1915 KdwR(Lipa). — Zapewne od ap. *świnia* (może w związku z leśnym wypasem świń) lub od n. os. *Świnia* AntrP V 89, w l. mn. PS

Świnie Budy zob. **Drzewina**

Świnie Oko, os., dawniej wś, olszt., gm. Piecki, 8 km na zach. od Mikołajek: *Swini Ocko* 1710 BiałOsad 168; *Schwieneko*, *Schwinioko*, *Schwieneko* 1725 OF nr 10522, k. [32v, 103, 119v]; *Schwinioko* 1741–47 GStA PK(PT, Amt Seehesten, Nr. 1, k. 18v); *Swinie Oko* ... Mt. Eichel, Maria Eichel 1764, *Swinieoko* 1767 ASC(Nawiady-ew., U-1764–84, s. 14, 24); *Schwienieoko*, wś 1785 Goldb III 191; *Swine Ocko* oder *Eichelswalde* ... Christoph Eichel ... Louisa Eichel, Joh. Eichel 1787 ASC(Nawiady-ew., U-1780–1804, s. 60–61); *Schwinioko* 1796–1802 MpSchröt XVII; *Eichelswalde* ... Gottfrid Eichel ... Susanna Eichlowna, Wilhelm Eichel 1797, *Eichelswalde* alias *Swinie Oko* 1799, *Eichelswalde* 1801, *Eichelswalde* alias *Swinie Oko* 1804 ASC(Nawiady-ew., U-1780–1804, s. 474–5, 616, 755, 918); *Schwinicken* oder *Eichelswalde* 1821 Rumpf III 84; *Schwinicken* oder *Eichelswalde* 1823 Mützell IV 297; *Eichelswalde* 1840 Gause 40; *Eichelswalde* — *Świnie oko* 1879 KętN 175; *Eichelswalde* (niem.), al. *Świnie oko* 1881, *Świnie Oko*, niem. *Eichelswalde*, wś

1890 SG II 316, XI 708; *Eischelswalde* — *Świnie Oko*, -ego *Oka*, *świniocki* 1948 MPol XXVI nr 59; *Świnie Oko*, -niego *Oka*, cz. wsi Lipowo 1982 WUN III 440; *Świnie Oko*, -niego *Oka* 2023 DzU poz. 2799; gw. *śfińe uoko*. — Nazwa pochodzi od n. leśnego ostępu, porośniętego dębina, gdzie chowały się dziki (świnie). Człon *Oko* wg J. Udolpha funkcjonował w n. w znaczeniu topograficznym (UdolphStud 226–32). W XVIII w. pojawia się niem. n. *Eichelswalde* od nazw. *Eichel* (por. zapis z lat 1764–1801), z członem *Wald* 'las'. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świnie Oko*. Lit.: Mrągowo. Z dziejów miasta i powiatu, 1975, 165–6; AF XVI/ 2, 198; BiałOsad 183, 185. RP

Świniec (1), wś, leszcz., gm. Krzywiń, 4 km na pñ.-zach. od Krzywinia: *Svencez* 1265 KW I 363; *Swenczech* 1318 KW II 340; *Swyancziecz* (1357)XV–XVII, in hereditate nostra que *Swyancziecz* wlgariter nuncupatur (1370)XV–XVII, villa dicta *Swienciecz* ... *Swienciecz* (1391)XVII–XVIII, *Swienciecz* (1393)XVII–XVIII KWlp 134, 148, 162, 164; na *Świeccu* 1402 RWlp III nr 193; *Szwyanczyecz* (1442)XV–XVII, *Szwyanczech* (1464)XV–XVII KWlp 234, 305; *Swyanczech* 1510 NKs 108–9; *Szwiancziecz* 1563, *Szwiancziecz* 1565 ASK I 4, 156, 251; *Swiancziecz* 1567, *Święzcziecz* 1570 ASK I 5, 370, 424v; *Swienczech* 1580, *Święcziecz* 1583 ASK I 6, 246v, 554v; *Swieczecz* 1622–24 PPozn(Tab 1, 74); *Swierczecz* (!) 1673, *Swinieć* 1676 ASK I 68, 1228, 1421; *Swinciecz* 1698, *Święciec* 1737, *Swinieć* 1749, *Święciec* 1755 TekiDw(Metrykalia kat. Krzywiń 60532, 35045, 60544, 60555); *Swinieć* 1783–84 RejKor 820; *Świniec* 1789 PPozn(Tab 8, 11v); *Swinieć* 1802–03 MpGilly-Pr; *Świniec* 1846 KsP 216; *Świniec*, właściwie *Święciec* 1890 SG XI 708; *Świniec* 1921 Sk X 35; *Świniec*, -ńca 1982 WUN III 440; gw. *świńec*, -ńca, *świńecki*. — Pierwotnie *Święciec*, zob. *Święciec* (1). Od XVII w. notowana współczesna postać *Świniec*, która powstała przez rozłożenie nosówki *ę* > *en* oraz zmianę -*eN*- > *iN*- wspartą adideacją do ap. *świnia*, por. *Świnice Warckie*. Lit.: SHGPn V 122–4. PS

Świniec (2), os., dawniej wś, szczec., gm. Kamień Pomorski, 7 km na pñ.-wsch. od Kamienia Pomorskiego: Knud et Nicolaus de Zwenze fratres 1331 PU VIII 40; *Swentz* 1360, *Schwentze* 1429 Lor-

Świniec

SNH 108; *Swentze* 1521 APSzczec(65/9/0/21/636, k. 3); *Swencze* 1523 LorSNH 108; *Swantze* 1618 MpLub; *Schwentz* 1758 APSzczec(65/16/0/60/400, s. 341); *Schwenz* 1789 MpGillyPom; *Schwenz* 1821 Rumpf III 82; *Schwentz* 1834 MpUMbl 686; *Schwenz* oder *Swenze* in plattdütscher Schreibung 1870 BerghausPom II/6, 438; *Schwenz* — *Świniec*, -ńca, *świniecki* 1947 MPol XXV nr 111; *Świniec* — *Schwenz*, wś 1951 Rosp 333; *Świniec*, -ńca 1982 WUN III 440. — Nazwę należy rekonstruować jako **Svętcę*, od n. os. **Svętcь* lub **Svęťь* (pol. *Święciec* lub *Świec* SSNO V 383), w l. mn. Forma zniemczona *Schwentz*, *Schwenz*. Po 1945 r. wprowadzono urzędowo n. *Świniec*. Lit.: Trautmlb I 58; KrKam 352; RzDuma II 123. BCz

Świniec zob. **Święciec** (1)

Świniecka Wola, wś zaginiona, leżała koło Świlczy, rzesz., gm. Świlcza: Moscicio de Magna Cosmyn dedit medietatem ville Swyncza et totam villam *Vola Swynieczska* 1445, Swincza et *Swyneczskawola* 1462 AGZ XIII nr 2593, 5015; in bonis ... videlicet medietate Swyncza et tota *Szwynieczska Wola* in terra Premisliensi ... dictas villas Swyncza et *Swynieczka wola* 1472 MK 12, 121v–122. — Nazwa zestawiona, od n. sąsiedniej wsi *Świncza* (dziś *Świlcza*) i ap. *wola*. BCz/PS

Świniecka Wola zob. **Wola Świniecka**

Świniew zob. **Świniów**

Świnik zob. **Świdnik** (3, 4)

Świnikierz zob. **Świniokierz**

Świnino, os., dawniej wś, legn., gm. Gręboci-ce, 9 km na pñ.-wsch. od Polkowic: *Swinino* ... villa ok. 1315 ZfGS LXXIV 131; de *Swinyn* 1322, *Cleyne Sweynaw* 1423, *Cleinschweyne* 1501 CdSil XXVIII 16, 63, 143; de duplici *Swimno* (!) 1580, *Klein-Schwein* 1670 J III 2, 132; *Kl. Schwein* 1739 MpWielGlog; *klein Schwein* 1779 Büsching XIII 252; *Klein-Schwein* 1783 Presb III/1, 179; *Schwein*, *Klein-* 1791 Z X 292; *Schwein*, *Klein-* 1845 K 618; *Klein-Schwein* — *Świnin* 1945 Biul-ZO I 48; *Klein Schwein* — *Świnino*, -a, *świniński* 1947 MPol XXV nr 124; *Świnino*, -na 1982 WUN III 440. — Nazwa *Świnino*, od n. os. *Świnia* SSNO V 407 lub od ap. *świnia*, z suf. -ino, odnosiła się zarówno do omawianej miejscowości, jak i sąsiedniej *Dużej Wólki* (zob.). Nazwa zniemczona jako *Schwein*au, *Schwein*(e); dla odróżnienia obu miejscowości stosowano czło-

ny dyferencyjne od przym. *gross* ‘duży’ i *klein* ‘mały’. W 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świnin*, którą w 1947 r. zmieniono na *Świnino*. Lit.: SWS III 144; SNGŚI XIV 57; Klapper, ZfGS LXXIV 131. PS

Świnino zob. **Duża Wólka**

Świniogać zob. **Synogać**

Świniokierz, dziś *Świniokierz Dworski* i *Świniokierz Włościański*, dwie wsi, piotr., gm. Żelechlinek, ok. 12 km na pñd.-wsch. od Koluszek: *Swyny Kyerz* 1511–23 ŁLB II 326; *Swiny kyerz* 1534, *Swynikierz* 1553, *Swinikierz* 1573, *Swinikierz* 1579 ASK I 49, 7, 47v, 233, 330; *Swinikierz* 1662, *Swini Kiers* 1673, *Swini Kiers* 1674 ASK I 70, 956, 967v, 976; *Swinikierz* 1783–84 RejKor 147; z *Swiniem Krzem*, od ... *Swinięgo Krza*, *Świnikierz* 1789 Luraw 31, 36; *Swinikierz* 1802–03 MpGillyPr; *Swinikierz* 1827 Tabella II 215; *Swinikierz* 1839 MpKwat III 5; w do-brach *Świniokierz* 1856 Gazeta Warszawska nr 116, 6; *Świnikierz*, kol. i folw. 1890 SG XI 708; *Świnikierz*, wś i kol. 1902 Przew II 207; *Świniokierz Dworski*, kol., *Świnikierz Włościański*, wś 1921 Sk I 157; *Świniokierz Dworski*, -krza -kiego, *Świniokierz Włościański*, -krza -kiego, *świniokierski*, dwie wsi 1974 UN(mps) 49, 41, 6; *Świniokierz Dworski*, *Świniokierz Włościański*, -krza -kiego 1982 WUN III 440. — Początkowo *Świni Kierz*, od przym. *świni* i ap. *kierz* ‘krzak, zarośla’ Sstp IV 276; n. oznaczała zapewne miejsce nocnego koszarowania świń. Wtórnie zrost *Świnikierz*, następnie złożenie *Świniokierz*, z interfiksem -o-. Człony odróżniające od przym. *dworski*, *włościański* wskazują na dawne stosunki własnościowe. Lit.: WójcikRaw 161; Wójcik, Onom LXIV 58–9. UB

Świniokrzywda zob. **Świnia Krzywda**

Świniopasy zob. **Świniary** (10)

Świniotop, wś, ostroł., gm. Wyszaków, 8 km na wsch. od Wyszkowa: pars hereditatis *Swinothopyey* 1361, 1487 SHGMz(W 6, 181–182); *Swyniothopya* 1378 SHGMz(OP 121, 416); *Swyniothopa* 1428 MkM I nr 804; *Swyniothopya* (1440)1456 MK 3, 249; *Swinothopya* (1449)1456 MK 4, 92v; in *Swyniothopy* 1451 SHGMz(Ep. 5, 51v); *Swyniothopya* 1477 SHGMz(Ep. 10, 168); *Swynotopya* 1513 SHGMz(Ep. 7, 169v); *Swyniothopa* 1528 ASK I 27, 734v; *Swinotopa* 1538, *Swyniothopya*

1542 ASK I 38, 113v, 165v; *Swinotopia* 1543 ASK I 27, 338; *Szwiniythop* 1563, *Swyniothop* 1564 ASK I 38, 381v, 494v; z *Swyniothopem* (1565) Lumaz II 148; *Srakowo Swiniotop* 1567 ASK I 38, 571; z ... *Szwiniothopem* 1570 ASK LVI 151, 36v; *Srakowo et Swiniothop* 1576, *Swyniotop* 1578 ASK I 38, 679, 776v; *Sziniotop* 1591 ASK I 39, 424; *Villa Łazy et Sniniotop* (!) 1674 ASK I 66, 1029; *Swiniotop* 1783 MpPerMz; *Swiniotop* 1839 MpKwat V 4; *Świniotop* 1890 SG XI 712; *Świniotop*, -py, *świniotopski* 1971 UN 149, 15. — Nazwa w formie złożenia, od ap. *świnia* i czas. *topić*, z interfiksem -o-, określająca miejsce grząskie, trudne do przebycia (por. też *Konotop*). Wieś leży nad Liwcem, w pobliżu jego ujścia do Bugu. W XV–XVI w. w n. występują zmiany paradygmatu miękkotematowego na twardotematowy wynikające z tendencji do twardnienia miękkich wargowych przed samogłoską (*Świniotopia* > *Świniotopa*, *Świniotop*), okresowo także zmiany rodz. z żeńskiego na męski (por. zapisy z 1565 i 1570 r.). UB

Świniowice, wś, kat., gm. Tworóg, 14 km na pñ. od Pyskowic: *Swoynowitz* (!) ok. 1300 CdSil XIV 94; *Schwiniowitz* (1534) K 672; przy gruncie *swinowskem* 1558, die dörrfer Piszarowitz ... *Schwiniowitz* 1593 APOpol(45/3371/0/-/2, k. 21v, 391v); ná grunčie *Swinowskim* 1612 Roździeński, Officina ferraria... f3; *Zeswinowicz*, Ex *Swiniowicz* 1638, Ze *Swinowicz*, Z *Swinowicz* 1641, Ze *Swinowicz* 1663, Ze *Swinowic* 1665, Ze *Swiniowitz* 1684, Ze *Swinowic* 1688, de villa *Swinowic* 1690 ASC(Wielowieś, U-1638–1737, k. 1, 2, 12, 13v, 40v, 42, 66, 91, 93v); *Sviniovitio* 1707, *Sviniovitio* 1723, de *Swinowitz* 1726, *Swino-vitio* 1730, De *Swinowitz* 1731 ASC(Wielowieś, U-1638–1737, k. 128v, 173, 185, 198, 200v, 207v); *Swinawitz* 1736 MpWielOppol; *Swino-vitio* 1736, Ex *Swinowitz* 1737 ASC(Wielowieś, U-1638–1737, k. 217v, 219); *Schwiniowitz* 1743 SHSchl I/3, 141; *Schweinowitz* 1743, *Schwiniowitz* 1745, *Schweniowitz* (1759)1773 SNGŚI XIV 57; *Swinowitz* 1760, *Schwiniowitz* 1761 ASC(Wielowieś, U-1737–66, k. 42, 43); *Schwiniowitz* 1779 Büsching XIII 305; *Schwiniowitz* 1783 Z II 351; *Schwiniowitz* 1785 ASC(Wielowieś, U-1765–85, k. 190); *Schwiniowitz* 1795, *Schwiniowitz* 1797 SNGŚI XIV 57; *Schwiniowitz*, *Swinawitz* 1818 Herschel 235; *Schwiniowitz* 1821

Rumpf III 84; *Swinowitz*, *Swinowic* 1830 Kn 768; *Schwiniowitz*, *Swinowitz*, *Swinowice*, kirchlich *Swinowitz* 1845 K 622, 672; *Świniowice*, niem. *Schwiniowitz* 1890 SG XI 709; *Świniowice* 1900 Myc 50; *Schwiniowitz* 1913 Meyers II 784; *Ebersheide*, fr. *Schwiniowitz* 1934–37 OÄSchl I 9; *Świniowice* (*Schwiniowitz*) — *Ebersheide* 1939 Prus 72; *Ebersheide*, *Świniowice* 1945 Wrzosek 49; *Ebersheide* — *Świniowice*, -ic, *świniowicki* 1947 MPol XXVI nr 37; *Świniowice*, -wic 1982 WUN III 440. — Pierwszy zapis zapewne zniekształcony. Nazwę *Świniowice*, od n. os. *Świnia* SSNO V 407, z suf. -owice, zniemczono jako *Schwiniowitz*, *Swinowitz*. Nazwa niem. *Ebersheide* została wprowadzona w okresie administracji hitlerowskiej. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świniowice*. Lit.: SNGŚI XIV 57; BorGŚI 184; Roździeński, Officina ferraria..., 1612, f3; Chrząszcz, Geschichte der Städte Peiskretscham und Tost sowie des Toster Kreis in Ober-Schlesien, 1900, 272. PS

Świniów, wś, rad., gm. Szydłowiec, 9 km na pñ.-wsch. od Szydłowca: *Swinow* 1415 Sand nr 675; *Swynow* 1430 SHGSd(Ter. Lub. 2, 285); *Swinow* (1464) WDekKon 531; *Szwynyow*, *Swynyow* 1470–80 DB II 523, III 418; *Swinow* 1491 SHGSd(TP 3, 238); *Swynyow* 1508 ŻDz XV 473; *Swynyow*, *Szwynyow* 1529 LR 408, 457; *Swynyow* 1564–65 Lusand 191; *Swynyow* 1569 ŻDz XIV 309; *Swynyew* XVI, *Swinow* 1631 AGAD-(1/218/0/-/13, k. 30, 92); *Swinow* 1674 ASK I 69, 120; *Swinow* 1783–84 RejKor 336; *Swinow* 1791 MpPerSd; *Swinow* 1801–04 MpHeld; *Swiniów* 1827 Tabella II 216; *Swiniów* 1839 MpKwat IV 5; *Świniów* 1890 SG XI 708–9; *Świniów* 1921 Sk III 51; *Świniów*, -niowa, *świniowski* 1970 UN 34, 29. — Od ap. *świnia* lub od n. os. *Świnia* SSNO V 407, z suf. -ów, efemerycznie też -ew. Lit.: KSand 203; KopRad 446. IN

Świniuszka, cz. wsi Ryczówek, dawniej wś, kat., gm. Klucze: *Świniuszka* 1861 DzUrz(G. Rad. nr 27, 390); *Свиноушки* 1866 GPKP V 10; Ryczówek, z należąciami do niego Chyciskiem (!), Żeluzkiem (!) i *Swiniuszką* 1874 Gazeta Polska nr 239, 2; *Swiniuszki* 1877 Zin II 199; *Świniuszka* 1877 Gazeta Kielecka nr 35, 1; *Świniuszki*, os. 1890 SG XI 709; *Świniuszki* 1902 Przew II 207; *Świniuszka*, wś 1921 Sk III 74; *Świniuszka*,

Świniuszki

-ki 1982 WUN III 440. — Nazwa os. ponowiona z n. wzgórze, na zboczach którego powstała, por. *Swiniuszka* 1863 APKat(12/181/0/-/252); G. *Swiniuszka* 1961 Mp-25(Olkusz, Zawiercie). Oznaczała zapewne miejsce, gdzie wypasano świnie, por. też ap. *świniucha* 'świnia tęga' (SW VI 790), gw. *świniuszka* 'młoda maciorka' SGPrei-(kartoteka). Okresowo występuje forma pluralna *Świniuszki*. Lit.: Spyień, Ilcusiana XVII 57. IN

Świniuszki zob. **Świniuszka**

Świnka zob. **Świnków** (1)

Świnki (1), wś, tarnob., gm. Modliborzyce, 8 km na pñ.-zach. od Janowa Lubelskiego: *Swinki* 1839 MpKwat V 8; we wsi *Swinki* gminie Modliborzyce 1845 DzUrz(G. Warsz. nr 22, 481); *Swinki* 1883 Cat 44; *Świnki* 1921 Sk IV 38; *Świnki* 1952 UW 140; *Świnki*, -nek, *świnkowski* 1971 UN 110, 14. — Od n. m. *Świnie* (zob.), z suf. -ki. IN

Świnki (2), wś, włoc., gm. Topółka, 9 km na pñ.-zach. od Izbicy Kujawskiej: *Swinki* 1790 ASC(Orle, U-1778-93, s. 30); *Swinki* 1799 MpHopf XIX; *Swinki* Hol. 1802-03 MpGillyPr; *Swinki* kolonia 1827 Tabella II 216; *Swinki* 1839 MpKwat II 3; *Swinki* kol. 1877 Zin II 199; *Świnki* 1882 Borucki 370; *Świnki* 1890 SG XI 710; *Świnki*, -nek, *świnkowski* 1971 UN 182, 38. — Nazwa ponowiona z n. błota położonego między Orlem a Mąkoszynem, por. lutorum *Swinki* parva et magna ad Orle spectantium 1784-92 Koz V 380, ta od ap. *świnka* (: *świnia*), w l. mn. KS

Świnki zob. **Sinki**

Świnkowo zob. **Nowa Wieś** (33), **Świnków** (1)

Świnków (1), wś, kal., gm. Krotoszyn, 10 km na wsch. od Krotoszyna: ville sue *Swynkowo* dictae 1445 KsgPoz 2, 173; villis ... *Swynkowo* et Rieczkowicze desertis 1462 KsgPoz 6, 162; *Szwynekowo* 1529 KszKal 22, 133v; *Swynkowa* 1541 KsgPoz 17, 440v; *Swynkowo*, *Szuinkowo* 1563, *Swinkowo* 1591 ASK I 11, 763, 765, 1535; *Swinkowo* 1618 PKal 81; *Swinkowo* 1673, *Swinkowo* 1674 ASK I 74, 54, 145; *Swinkow* 1783-84 RejKor 746; *Swinkowo* 1789 MKI(Tab 47, 69); *Swinkow* 1798 HstB I 664; *Swinka* po 1798 MpPerKI; *Swinkow* 1821 Rumpf III 179; *Swinkow* 1846 KsP 244; *Świnków* 1890 SG XI 710; *Świnków*, -kowa 1982 WUN III 440. — Od n. os. i heral. *Świnka* SSNO V 408-9, z suf. -owo,

w XVI w. -owa, od XVIII w. -ów (zmiana rodz.). Wyjątkowo (na mapie Perthéesa w XVIII w.) forma bezsufiksalna *Świnka*. PS

Świnków (2), wś, kiel., gm. Mniów, 12 km na pld. od Końskich: *Minera Swinkow* 1662 ASK I 67, 137v; *Swinkow* 1789 ASC(Miedziera, UMZ-1789-1801, k. 1v); *Swinkow* 1797 AGAD(Zb. Kart. 179-21); *Swinkow* 1801-04 MpHeld; *Swinkow* ... Ortschaft von 7 Häusern 1802 Crusius III/2, 405; *Swinków* 1827 Tabella II 216; *Swinków* 1839 MpKwat III 6; *Świnków* 1890 SG XI 710; *Świnków* 1921 Sk III 48; *Świnków* 1961 Mp-25(Końskie); *Świnków*, -kowa, cz. wsi Matyniów 1966 UN 24, 30; *Świnków*, -kowa 1982 WUN III 440. — Od n. os. *Świnka* SSNO V 408 (: *świnka*), z suf. -ów. Pierwotnie n. kuźnicy (por. pierwszy zapis), później osady, która do poł. XX w. była położona między Sielnią a Wólką Smolaną. Dziśjszy *Świnków* został prawdopodobnie przeniesiony ok. 3 km na pld.-wsch. (takie sytuacje zdarzały się w przypadku os. kuźniczych i innych bud, por. n. m. *Suszek*). Lit.: KopKiel 203. IN

Świnna (1), wś, biel., gm. Świnna, 5 km na pld.-wsch. od Żywca: *Johanni Crasca de Swyna* 1444 CArtSupl III nr 271; *Villa Swynna* 1537, *Swinna* 1553 ASK LVI 193, 37v, 157v; *Swynna* 1563 ASK I 93, 402; *villa Swynna Woloska* 1564 ASK I 63, 77; *Swinna Woloska* 1565 ASK I 97, 169v; *Szwinna Woloska* 1573 ASK IV 31, 67; *Swinna Woloska* 1576 ASK IV 115, 61v; *Swinna* 1578 ASK I 60, 276v; *Szwinna* 1581 ŻDz XIV 106; *Swinna* 1589 ASK I 128, 45; *Swynna* 1595 ASK IV 47, 43; *Swinna* 1609 ASK IV 48, 31v; *Wies Swinna* 1662 ASK I 68, 1096; *Swinna* 1673 ASK I 69, 74v; *Swinna* 1704-25 Kom(rkps) 11; *Swiena* 1779-83 MpMieg; *Swinna* 1802 Crusius III/2, 405; *Swinna* 1855 MpKum; *Świnna* 1890 SG XI 711; *Świnna* 1921 Sk XII 41; *Świnna*, -nej, *świnniański* 1964 UN 17, 90. — Od przym. *świni* 'związany ze świnia' Sstp IX 78, też *świny*, *świnny* SW VI 790. W XVI w. n. z członem odróżniającym od przym. *wołoski*; wś była lokowana na prawie wołoskim. Lit.: LKrak 151; RospSEMiG 392; Szczotka, Z dziejów chłopów polskich, 1951, 304. IN

Świnna (2), wś, koniń., gm. Ostrowite, 11 km na zach. od Kleczewa: *Goston Olen*, *Goston Ołę* 1783, *Ołędry Gostonskie*, *Gostońskie Ołędry* 1788, *Gostynskie Ołędry* (!) 1790, z *Gostoń-*

skich Olę, Goston. Olędry 1791 ASC(Giewartów, UZ-1765–1802, s. 5, 4, 15, 32, 36, 37); *Gostoń Olę*. 1801, *Goston Olędry, Goston. Olędry* 1802 ASC(Giewartów, UZ-1765–1802, s. 111, 119, 125); wieś Goston część pierwsza z Holendrami *Swinna* i Stare 1827 Gaz. Koresp. Warszawskiego i Zagranicznego nr 122, 1081; *Swinna* 1839 MpKwat I 2; *Swinna* kol. 1877 Zin II 199; *Holendry Gostońskie Swinno* część I, wieś *Holendry Gostońskie Swinno* część I i II 1881, *Świnno*, kol. włośc. 1890 SG II 746, XI 711; *Świnna*, wś 1921 Sk II 111; *Świnna*, -nej 1982 WUN III 440; gw. *świnna*, -ny, *świñojski*. — Od ap. *świnia*, z suf. -na, też -no. Pierwsze zapisy, dokumentujące n. *Gostoń(skie) Holendry*, niem. *Gostuner Holländerei*, od n. m. *Gostuń* (zob.) i terminu osadniczego *Holendry/Olędry*, odnosiły się do szerszego obszaru, z którego wydzielili się miejscowości *Świnna* i *Starogostuń* (zob.). Lit.: Borek, -bn- 235. PS

Świnna (3), cz. wsi Ostrów, dawniej wś, piotr., gm. Opoczno: Młyn na Swinny ... Jest młyn na Rzece Swinny 1629 Lustracje 33, 239; Młyn na Swinney Groncie tak nazwany ... Jest młyn na rzece Swinney 1660 Lusand I 9; *Swinna* 1662 ASK I 67, 129v; De Molendino Dicto *Swinna* 1663 ASK I 65, 43; *Swinna* 1673, *Swinna* 1674 ASK I 67, 306v, 871v; *Swinna* 1786 MpCzajSd; mł. *Swina* 1788, Mł. *Swinia* 1791 MpPerSd; *Swinna* Mühl 1801–04 MpHeld; *Swinna* 1802 Crusius III/2, 405; *Swinna* 1827 Tabella II 216; *Świnna*, wś 1890 SG XI 710; *Świnna*, wś, folw., mł. wodny 1902 Przew II 207; *Świnna*, wś 1933 SkBy 1713; *Świnna*, -ny 1969 UN 28, 48. — Początkowo n. młyna *Świnna*, też *Świna*, *Świnia*, ponownie z n. rz. *Świnna*, dziś Drzewiczka (ESH). IN

Świnna zob. **Sienna** (1)

Świnna Poręba, wś, biel., gm. Mucharz, 6 km na pld.-wsch. od Wadowic: villam ... *Swinnia Poręmba* 1379 ZDM IV 205; *Szwyniaporęba* et *Koszyaporęba* 1519 MK 34, 114v; *Swinya Poręba*, *Swynia Poramba* 1529 LR 9, 89; *Swynia* et *Kozia Poramba* 1532 MK 47, 214v; *Swynia* et *Kozia poramba* 1533 MK 48, 1093; villa *kozya poręba*, Villa *Swynia poręba* 1537 ASK LVI 318, 76, 76v; *Swynia Poreba* y *Kozyniec* 1563 ASK I 93, 392; *Vyes poreba szwynia* et *kozyniec* 1564 ASK I 63, 30; *Poreba Sswinia* i *Kozimecz* 1565 ASK I 97, 161v; *Swinia poręba* (!) 1573 MpDOZ; *Poręmba Szwynia* y *Koziniec* ...

Sthey wssi Swinie poręby 1573 ASK IV 31, 20v; *Poremba Swinia* y *koziniec* 1578 ASK I 60, 239v; *Poremba szwynia* i *Koziniec* 1581 ASK I 121, 291v; *Poremba Swinia* 1589 ASK I 128, 14v; *Poremba Swinia* y *koziniec* 1593–94 BJ Rkp. 5043 III, k. 202v; *Koziniec* y *Poremba swinna* 1595 ASK IV 47, 14; *Poremba Swinia* y *koziniec* 1609 ASK IV 48, 11v; *Dobr Wsi Porembi i Swinie* ... z których *Dobr Kozinca* ... płacą, ponieważ są iuncta cum Villis *Swinia* et *Poremba* (!) 1660 Lustracje 24, 149v; *Poremba Swinia* 1662 ASK I 68, 1079; *Poręmba Swinia* 1667 ASK I 65, 3v; *Poreba Swinia* 1673 ASK I 68, 110; *Poremba* 1779–83 MpMieg; *Swinna poręba* 1802 Crusius III/2, 405; *Swinna Poręba* 1855 MpKum; *Swinna Poremba* 1861–64 MpFran; *Poręba Świnna* 1887 SG VIII 819–20; *Świnna Poręba* 1921 Sk XII 38; *Świnna Poręba*, -nej -by, *porębski* 1964 UN 16, 47. — Nazwa zestawiona, od przym. *świni*, *świnny* 'związany ze świnia' i ap. *poręba*, oznaczała pierwotnie miejsce wypasu świń. Człon pierwszy pełnił funkcję dyferencyjną wobec n. pobliskiej wsi *Kozia Poręba*, por. *Koszyaporęba* 1519 Matr IV/1, nr 3037; *Swinya*, *Kozia Poramba* 1532, *Swynia* et *Kozia Poramba* 1533 Matr IV/2, nr 16326, 17078, później *Koziniec* (zob. *Koziniec* (2)). Zapisy te nie zostały uwzględnione w NMPol V. Lit.: LKrak 151; Osadnictwo w beskidzkiej części dorzecza Skawy, [w:] Najstarsze osadnictwo w dolinie Skawy, 2016, 29–30. IN

Świnna Wołoska zob. **Świnna** (1)

Świnnica zob. **Świnice Kaliskie**

Świnno zob. **Świnna** (2)

Świnobród, wś, wroc., gm. Borów, 8 km na ptn. od Strzelina: iuxta *Swinbrod* 1224 SUr I 180; Henczil Obenblos, Scultetus in *Schweynbrode* ... ville in *Schweynenbrode* (1394) 1412 WLeb II 21; *Swinenbrode*, *Sweynbrode* 1405 Lud 36, 38; *Schweynenbroda* 1412 Funcke, Regesten... 247; *Schweinbradten* 1644 MpDSBres; *Schweinbradten* 1723 Kölichen, Beschreibung... 398; *Schweinbroden* 1733 Zedler, Grosses... 553; *Schweinbroden* 1735 GomWeg 21; *Schweinbrathen* 1736 MpWielWrat; *Schweinbraten* 1742 SHSchl I 236; *Schweinbraten* 1779 Büsching XIII 276; *Schweinbraten* 1795 Z XII 213; *Schweinbraten* 1845 K 618; *Schweinbraten* 1913 Meyers II 777; *Schwein-*

Świnogać

braten — *Świnobród* 1945 BiulZO I 44; *Schweinbraten* — *Świnobród*, -odu, *świnobrodzki* 1948 MPol XXV nr 14; *Świnobród*, -rodu 1982 WUN III 440. — Pierwotnie zapewne **Świnibród*, od stp. przym. *świni* 'związany ze świnia' Sstp IX 78 i ap. *bród*. Wieś leży nad Małą Ślężą, na płd. od wsi znajdowała się przeprawa przez tę rzekę (obecnie w tym miejscu znajduje się most). Nazwę zniemczono jako *Swinenbroden*, *Schweinbroden* (niem. *Schwein* 'świnia'), w XVIII w. ustabilizowała się forma *Schweinbraten* (zapewne w wyniku adideacji do ap. *Schwein(s)braten* 'pieczeń wieprzowa' DWB XV 2442). W 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świnobród*. Lit.: SNGŚI XIV 58; Kölichen, Beschreibung des gantzen Erd-Kreises und dessen besonderer bekannter Länder, 1723, 398; Zedler, Grosses vollständiges Universal Lexicon..., V, 1733, 553; Funcke, Regesten der Bischöfe von Lebus bis zum Jahre 1418, Brandenburgia XXIV 247; DomWr 104.

PS

Świnogać zob. **Synogać**

Świnolas zob. **Brzęczek**

Świnolesie zob. **Brzęczek**

Świnoleże zob. **Brzęczek**

Świnoleże zob. **Brzęczek**

Świnopasy zob. **Świniary** (10)

Świnoreje zob. **Swinoroje**

Świnoroje zob. **Swinoroje**

Świnoryje zob. **Swinoroje**

Świnoujście, mto, szczec.: Actum *Szwvine* 1182, naves et taberne inter *Zwinam* et *Zwantu-utz* ... omnes clausure, que sunt in *Zwina*, totum desertum (1186)1243 PU I 119, 133; in *Zwina* ok. 1230 PU III 433; *Zwine* (1231)1530 PU I 333; portum *Swine* (1297)XVI PU III 307; Iohannes de *Svina* 1315 PU V 213 (tu?); *Zwine* 1550 Münster, Cosmographie... 908; *Westwine* (!) 1584 Ortelius, Rugiae...; *Westsvine* 1618 MpLub; *Schweine* 1628 KIKr 261; *Schwiene* 1665 AP-Szczec(65/36/0/3.811/8003, s. 2); *Swine* Pudagla ok. 1695 MpSchwPom CI a 15; des Dorfs *Westswine* 1739 BerghausPom II/1, 446; den Hafen *Swienemünde* 1747 Hübner, Supplementa... 1106; Le Bourg de *Swienemunde* 1752 Mercure de France 6/1752, 171; *Swinemünde*, an der Ost-See, wo die *Swine* hinein fällt, ist zur Stadt gemacht 1753 Hübner, Kurtze Fragen... 616; *Swienemünde* 1777 Büsching XI 298; *Swienemünde*,

Westswiene 1779 Brüg I 240; Neustadt *Swinemünde* 1780 RzDuma II 23; *Swienemünde*, *Westswiene* 1789 MpGillyPom; *Swinemünde*, mto, *Westswine*, wś 1821 Rumpf III 179, 299; *Swinemünde* 1865 BerghausPom II/1, 442; *Świnoujście* (*Swinemünde*) 1934 KozAt 22; *Swinemünde* — *Świnoujście*, -a, *świnoujski* 1946 MPol XXIV nr 44; *Świnoujście*, -cia 1982 WUN III 440. — Zapisy *Swine*, *Westswine* dotyczą portu i miejscowości (obecnie *Plachcin*, cz. *Świnoujścia*) na lewym brzegu cieśniny *Świna*, od której wzięty swą nazwę, por. *Zwina* 1186 PU I 79 (dalsze zapisy zob. ESHP), o niejasnej etym. (przegląd zob. Duma, Prace Językoznawcze XIX/2, 5–12): przedślowiańskiej lub słowiańskiej, przypuszczalnie w związku z rodziną ap. *świnia*, może na określenie mniejszych ssaków morskich — morświnów lub fok. Rozwój osadnictwa na prawym brzegu skutkował dodaniem w XVII w. członu *West-* 'zachodni' dla odróżnienia od *Ostswine* (zob. *Warszów*, cz. *Świnoujścia*). Samo mto *Swinemünde* (dziś *Świnoujście*) powstało obok w poł. XVIII w. jako nowa os. w toku prac zmierzających do skomunikowania Szczecina z Bałtykiem przez *Świnę*, podjętych w 1729 r. Nazwę *Swinemünde*, z drugim członem od niem. ap. *Münde* 'ujście', utworzono na wzór n. innych miejscowości o podobnej lokalizacji, por. *Stolpmünde* (dziś *Ustka*, zob.), *Peenemünde* (: n. cieśniny Peene po przeciwnej stronie wyspy Uznam). Po 1945 r. ustalono dla mta urzędową n. *Świnoujście*. Wieś *Westswine* włączono w obręb mta w 1902 r., *Ostswine* zaś utrzymała niezależność do 1939 r. Lit.: RospSEMig 392; RymNmiast 244; RzDuma II 22; Duma, HE IV 100; Rzetelska-Feleszko, Duma, MZP XV 98–9; Ortelius, Rugiae, Usedomiae, Et Iulinae, Wandalicarum insularum Vera descriptio, 1584; Münster, Cosmographie oder beschreibung aller länder..., 1598, 903; Münster, Cosmographie: das ist, Beschreibung aller Länder..., 1614, 1294; Hübner, Supplementa zu seinen [Hübners] Historischen, Genealogischen und Geographischen Fragen Zehender Tomus..., 1750, 1106; Hübner, Kurtze Fragen aus der neuen und alten Geographie bis auf gegenwärtige Zeit..., 1753, 616. PS/RSz

Świnów zob. **Debrzyca**

Świny (1), wś, jel., gm. Bolków, 3 km na płn. od Bolkowa: in Poloniam *Zvini* ad oppidum

1108, *Zwini* (1108)XII–XIII, *Swini*, *Svini* (1108) XV MGH SS IX 113; *Zpini* 1155, Tader castellano de *Svina* 1230 SUr I 20, 231; de *Svyne* 1244, *Suini* 1245 SUr II 163, 172; iuxta castrum *Suinii* 1245 Darst III 191; de *Zuni* (1248)XIV SUr II 202; de *Swyn* 1265 SUr III 373; de *Swin* 1272 SUr IV 129; de *Swyn* (1289)XV SUr V 335; de *Swyn* (1292)XVIII SUr VI 72; *Swyn* 1317 Reg nr 3708; in *Swyn* 1318 MPL I 142; *Swin* 1319, *Swyn* 1337, *Swyn* 1338, *Swyn* 1339 Reg nr 3912, 5929, 6090, 6336; vom *Swyn* 1368, vom *Swein* 1371, vom *Swein* 1376 LandbSch I nr 323, 506, 111; de *Sweyn* 1387, zum *Sweyne* 1390 LandbSch II nr 548, 813; *Sweyn* 1399 ZfGS XXXIII 397; de *Swyn* 1403 LandbSch III nr 1431; czum *Sweyne* 1405 CdSil XXXV 51; von *Sweyne* 1407 LandbSch III nr 1883; *Sweynhaus* (1464) K 618; *Sweinhawss* 1498 RegGŚI IV nr 255; *Sweinhause* 1498, *Schweinhaus* 1565 CdSil XXXV 126, 179; *Schweinhaus* ok. 1660 MpDSSvid; *Schweinhausen*, *Schweinhaus* 1666/67 J I 358; *Schweinhaus* 1736 MpWielSchw; *Schweinhaus* 1742 SHSchl I 233; *Schweinhaus* 1785 Z V 119; *Schweinhaus* 1845 K 618; *Schweinhaus* — *Świn*-*ka* 1945 BiulZO I 50; *Schweinhaus* — *Świny*, *Świn*, *świnowski* 1947 MPol XXV nr 124; *Świny*, *Świn* 1982 WUN III 440. — Pierwotna postać n. jest trudna do ustalenia. Być może jest to n. rodowa *Świny*, od n. os. *Świna* SSNO V 407, w l. mn. S. Rospond (a za nim H. Gaczyńska) sądził, że n. ma związek z hodowlą świń — wówczas należałoby przyjąć, że mamy do czynienia z elipsą n. złożonej z pierwszym członem od przym. stp. *świni* ‘związany ze świnia’ Sstp IX 78 (: **svinъjъ*) lub *świn(n)y* (: **svinъ*, **svinъn-*), por. też psł. **svinъji* ‘świnia’ (: **svinъ* ‘świński’) SEBor 623, oraz n. m. *Sviny* w Czechach (pierwotnie *Svinná*, por. *Swinna* 1354 Profous IV 257) i na Morawach (pierwotnie *Svinné*, por. in villa *Svinnych* 1368 Hosšram II 532). Nazwę niemieckono jako *Swin*, *Sweine*, od XV w. notowana jest niem. n. złożona z drugim członem od ap. *Haus* ‘dom’ (to zapewne w związku z przekazaniem wsi w XIV w. rodowi Świnków//de *Swyn*//von *Schweinichen*), por. jednak też ap. *Schweinhaus* ‘świniarnia, chlewnia’ DWB XV 2447. Po 1945 r. ustalono urzędowo n. *Świn*ka, którą w 1947 r. zastąpiono n. *Świny*. Lit.: SNGŚI XIV 58; Schulte,

ZfGS XXVIII 421–32; Rospond, RKJWr II 38–9; Gaczyńska, RKJWr XXIX 134. PS

Świny (2), wś, piotr., gm. Koluszki, 7 km na wsch. od Koluszek: *Swyny* 1511–23 ŁLB II 333; *Swiny* 1579 ŻDz XVI 164; z ... *Świnami* 1661 Luraw 148; *Swiny* 1662, *Swiny* 1673 ASK I 70, 955v, 967; z ... *Swinami* 1789 Luraw 31; *Swyny* 1792 MpPerRw; *Swiny* 1827 Tabella II 216; *Swiny* 1839 MpKwat III 4; *Świny* 1890 SG XI 712; *Świny* 1921 Sk II 5; *Świny*, *Świn*, *świnowski* 1974 UN 40, 26. — Od n. os. *Świna* SSNO V 407, w l. mn. Lit.: WójcikRaw 161. UB

Świny-Pieńki, cz. wsi *Świny*, dawniej wś, piotr., gm. Koluszki: *Świny Pieńki*, kol. 1890 SG XI 713; *Świny Pieńki* 1902 Przew II 207; *Świny-Pieńki*, wś 1921 Sk II 5; *Świny-Pieńki*, *Świn-ków*, *świnowski* 1974 UN 40, 26; *Świny-Pieńki*, *Świn-ków*, wś 1982 WUN III 440; *Świny-Pieńki*, *Świn-Pieńków* 2006 DzU nr 240, poz. 1746. — Nazwa zestawiona, od n. m. *Świny* (2) i ap. *pieńiek*, w l. mn. (miejscowość powstała na obszarze wyciętego lasu). Lit.: WójcikRaw 161. UB

Świnżyca zob. **Świężyca**

Świncz zob. **Świncz**

Świncza zob. **Świncza**

Świnczów zob. **Świnczów**

Świński Lasek zob. **Wółka** (22)

Świńsko, wś, piotr., gm. Tomaszów Mazowiecki, 8,5 km na zach. od Tomaszowa Mazowieckiego: uillam ... que *Smensco*, Vitouo, Oscouiza uulgariter nuncupatur 1257 Kuj 192; Petrassij de *Smisko* 1388, Petrassius de *Siminsko* 1390, Petrus *Sminski* 1394 Łęcz I nr 730, 1793, 3355; Petrasius *Smenski* 1394 Łęcz II nr 4911; *Smensko* 1398 Łęcz I nr 5409; *Siuinsko* 1400, de *Szumsko* (!) ... Mroczco 1404, Mroczconem de *Szymosko* 1405, Mroczek de *Smensko* 1407 Łęcz II nr 6450, 2350, 2394, 2743; *Swynszko* 1511/12 VisitGn 462; *Swynsko*, *Swyngsko* 1511–23 ŁLB II 179, 180; *Smynsko* 1515, *Szwynsko* 1534, *Szwinsko* 1536, *Swynsko* 1540, *Swynsko* 1543, *Swinsko* 1552 ASK I 14, 23v, 118v, 171, 220v, 282, 392; *Szwinsko* 1563, *Suinsko* 1564, *Swinsko* 1566, *Swynisko* 1573 ASK I 16, 72, 196v, 386v, 581; *Swinsko* 1576, *Szwinsko* 1580, *Szwinsko* 1581 ASK I 15, 114v, 318v, 586; *Swinsko* 1590 ASK I 14, 746; *Swynsko* 1663 ASK I 65, 249; *Swinsko* 1673, *Swinsko* 1674, *Swinsko* 1677 ASK I 74, 643, 654v, 736; *Śwień-*

Świńsko

sko, *Świńsko* (1727) RegGn 220; *Swinsko* 1793 MpPerŁęcz; *Swinsko* 1827 Tabella II 216; *Świńsk* 1839 MpKwat III 5; *Свинскъ* 1866 GPKP III 6; *Świńsko* al. *Świnek* (!) 1890 SG XI 712; *Świńsko* 1921 Sk II 9; *Świńsko*, *-ka*, *świński* 1974 UN 46, 43. — Pierwsze zapisy, podobnie jak odmiejscowa n. os. *Śmieńsko* (zob. zapisy z 1394 r.), wskazują na n. *Śmieńsko*, z suf. *-sko*, od niejasnej podstawy, być może refleksu **sǫmēna* (: *mēna* ‘zmiana’) > **śmiana*. Wtórnie *Świńsko*, efemerycznie w XIX w. *Świńsk* (rodz. męski), z adideacją do ap. *świnia*. Forma *Świnek* z SG zniekształcona zapewne w wyniku błędnego odczytania cyrylicznego *ck /sk/* jako *ek*. Lit.: SHGŁęcz II 144; Koz VII 121; Rospond, *-bsk-* 258. KS/PS

Świńsko zob. **Kwiatkówka**

Świrad zob. **Tropie** (1)

Świradzice zob. **Sieradzice**

Śwircz zob. **Krzelów** (1)

Śwircza zob. **Siercza**

Śwircze zob. **Borki-Śwircze**, **Śwircze** (3), **Świrczów** (2)

Świrczek zob. **Świrczek** (1, 2)

Świrczew zob. **Świrczewo** (1)

Świrczewo zob. **Jablonka** (8), **Świrczewo** (1)

Świrczkowa zob. **Świrczków**

Świrczkowice zob. **Świrczków**

Świrczków zob. **Świrczków**

Świrczów zob. **Świrczów** (4, 5, 6)

Świrczyna zob. **Świrczyna** (8)

Świrczyna Parva zob. **Świrczynek** (2)

Świrczynka zob. **Świrczyna** (8, 9)

Świrczyno Maior zob. **Świrczyn** (2)

Świrczyno Minor zob. **Świrczynek** (2)

Świrczyńska Maius zob. **Świrczyńsko**

Świrczyńska Minus zob. **Truszczanek**

Świrczyńsko zob. **Świrczyńsko**

Świrczyńsko Maior zob. **Świrczyńsko**

Świrczyńsko Minor zob. **Truszczanek**

Świrk zob. **Świerk**

Świrk zob. **Świerki** (2)

Świrkła zob. **Świerkła**

Świrkocin zob. **Luchowo** (1)

Świrkocino zob. **Świechocin**

Świrkowo zob. **Świerkowo** (2)

Świrna, wś, kiel., gm. Bodzechów, 4 km na pld.-zach. od Ostrowca Świętokrzyskiego: *Swirszna* (1396)XVI ZDM IV 294; *Swiezna* (1402)1633

ZDM V 16; *Swirzna* 1407 ZDM I 346; *Swyrna* 1411, *Swirzna* 1414 Sand nr 626, 1665; *Swirznia* (1447)XVIII Sng II 176–7; *Swyrzno*, *Szwyrzno* 1504, *Swyrno*, Villa *Szwierzna* 1506 ASK I 7, 40, 106, 5, 122v; *Zwyrzna* 1508 ŻDz XV 459; *Svirzna* 1518 MUKr II nr 1518h/036; *Swyerzno*, *Swyrnya* 1529 LR 32, 374; *Swyrna* 1564–65 Lusand 331; *Swierna* 1578 ŻDz XIV 185; *Suierna* 1629 RPobSd 52; *Swirna* 1662 ASK I 67, 23; *Swirna* (1676)XVIII RPogMlp 289; z *Swierny* 1727 ASC(Kielce, U-1620–32, s. 6); *Świerna* 1783–84 RejKor 274; *Swirna* 1787 Spis 415; *Swierna* 1791 MpPerSd; *Swirna* 1802 Crusius III/2, 406; *Swirna* 1827 Tabella II 216; *Swirna* 1839 MpKwat IV 6; *Świrna* 1890 SG XI 716; *Świrna* 1921 Sk III 80; *Świrna*, *-ny*, *świernieński* 1966 UN 27, 29. — D. Kopertowska łączy n. z gw. ap. *świr* ‘świerk’ SGPKar V 371, z suf. *-na*, *-nia*, w XVI w. też *-no*, H. Borek z rdzeniem **svir-//sver-*. Zdaniem J. Nalepy n. niejasna, pierwotnie może rzeczna, rekonstruowana jako **izb-vir-bna* albo **sǫ-vir-bna*, por. pol. *wir* (wodny). Niewykluczone jednak, że n. brzmiała pierwotnie **Świerzna* (zob. *Świerzno*), w mazurzącej gw. *Świerzna*, w której z czasem nastąpiło uproszczenie grupy *-rzn-* w *-rn-*. Lit.: KSand 204; NaSand 177; Borek, *-bn-* 234; KopKiel 58. IN

Świrsko zob. **Ćwierk**

Świrszowa zob. **Świerzowa Polska**

Świrydy, wś, biał., gm. Brańsk, 5,5 km na ptn.-wsch. od Brańska: *Swirydy* 1558 AWAK XIV 26, 38; *Swydry* (!) wies 1578 ASK I 62, 153v; *Swirydy* 1661–64 Kond 200; *Swirydy* 1673, Wies *Swirydy* 1674 ASK I 70, 368v, 446; villa *Swirydy* 1758 Lustracje 13, 74; *Swirydy* 1775–89 SHGPd(rkps DA nr 11630); *Swirdy* (!) 1795 MpPerPd; *Szwirydy* 1839 MpKwat VI 6; *Świrydy*, okolica 1890, *Świrydy*, wś 1902 SG XI 717, XV/2, 635; *Świrydy* 1921 Sk V 29; *Świrydy*, *-ryd* 1982 WUN III 440. — Od wschłów. n. os. *Świryd*, *Swiryd* SSNO V 412 (: *Spirydion*), w l. mn. Lit.: Kond 200. IN

Świrza zob. **Świerzowa Polska**

Świrzb(ł)y zob. **Biernaty** (1)

Świrzepsko zob. **Śrubsk**

Świrzowa zob. **Świerzowa Polska**

Świrzowska Wola zob. **Suchowola** (1)

Świrzów zob. **Świerzowa**, **Świerzowa Polska**

Świrzsk zob. Świerk

Świrzyna zob. Świerzowa Polska

Świrże zob. Świerże (1), Świerże Górne

Świrżowa zob. Świerzowa Polska, Świerże Górne

Świrżowska Wola zob. Suchowola (1)

Świrżów zob. Świerże Górne

Świrżska Wola zob. Suchowola (1)

Świsłoczany, wś, biał., gm. Gródek, 36,5 km na płn.-wsch. od Zabłudowa: *Swisłoczany* 1774 DekPd 41; *Swisłoczany* 1775 SHGPd(rkps DA nr 3938, k. 805); *Swisłoczany* 1781 MpEGr; *Świsłoczany* 1890 SG XI 721; *Świsłoczany* 1921 Sk V 33; *Świsłoczany*, -czan 1982 WUN III 441. — Od n. rz. *Świsłocz*, ld. Niemna, z suf. -any; n. początkowo określała mieszkańców os. położonej nad rz. *Świsłoczq* (*Wysłucz* 1455–80, niedaleko rzeki *Szwisłeci*, nad rzeką *Szwisłecq* 1558, *Świsłocz* 1888 ESHP). Hydronim ma niejasną etymologię. Najstarsze zapisy nie zbiegają się we wspólną praformę. Jego dzisiejsza postać mogła powstać pod wpływem podobnie brzmiącej n. dużego pd. Berezyny, nad którym leży obecny brus. Mińsk. Według J. Wiśniewskiego wś Świsłoczany wymierzono w okresie pomiaru włócznej (przełom XVI i XVII w.). Lit.: Wiśniewski, ABS XI 48; Kond 200.

IN/MD

Świsz zob. Świesz

Świszewo zob. Świszewy

Świszewy, wś, włoc., gm. Izbica Kujawska, 3 km na płn.-zach. od Izbicy Kujawskiej: *Szwiszowo* 1366 Wierzb 31; *Swiszewi* 1388 Koz V 381; *Swischewi* 1404 CdP II 567; *Swischewo* 1418 Koch nr 149; *Swyschewa* 1489 Lupbrz 127; *Szwieschowij* 1527 Vlad XI 45; *Swyesewy* 1531, *Svysej* 1532, *Swiezewy* 1539, *Szwiezewii* 1553, *Swiezewi* 1557, *Kweschewy* (!) 1567, *Szvissej* 1579 ASK I 29, 100, 132, 180v, 201v, 272v, 483v; *Swieszewi* 1581, *Swieszowi* 1582, *Swiesziowy* 1583, *Swiechow* (!) 1589 ASK I 30, 585v, 649v, 709v, 757v; *Swiszewy* 1635 Rpodbrz 228; *Swieszowy* 1662 ASK I 65, 288; *Swieszewy* 1674 Rpog 151; *Swiszewy* 1769, *Szwieszewy* 1770, *Swieszewy* 1795, *Swieszewy* 1798 APPozn(54/758/0/1.2/2, k. 8v, 14, 145, 178v); *Swiszewy* 1827 Tabella II 216; *Swieszewy* 1839 MpKwat II 3; *Świszewy* al. *Świszewy* 1890 SG XI 680; *Świszewy*, -szew, *świszewski* 1970 UN 82, 19. — Od n. os. *Świsz,

Świesz SSNO V 382 (: *Świebor* < *Wszebor*), z suf. -owo, -ewy (pl.), -ewa, też -owy (pl.). Lit.: SHG-Ku(materiały) 451; Nieckula, -ov- 209. KS

Świszowo zob. Świszewy

Świślina zob. Świślina Górna

Świślina Górna, dziś *Świślina*, wś, kiel., gm. Pawłów, 6,5 km na płn.-wsch. od Bodzentyna: *Swyslina* (1388), super villa *Swyslina* sita super fluium *Swyslina* 1389 Kkk II 130, 132; *Swislina*, *Szswylina* 1470–80 DB II 462, III 236; *Villa Szwislina* 1506 ASK I 7, 128v; *Swislyna* 1510 ŻDz XIV 191; *Swyslyna*, *Szswyslna* 1529 LR 31, 381; *Swislina* 1564 ASK I 51, 745v; *Swyslna* 1564–65 Lusand 330; *Swiszlna* 1578 ŻDz XIV 191; *Suislina* 1629 RPobSd 62; *Swislina* 1662, *Swislina* 1673 ASK I 67, 32, 257; *Swislina* 1783–84 Rej-Kor 239; *Swisłowa* (!) 1791 MpPerSd; *Swislina* 1801–04 MpHeld; *Swisłino* 1827 Tabella II 216; *Swislina* 1839 MpKwat IV 6; *Swisłino* 1859 MpChrz; *Swisłino* 1877 Zin II 199; *Świślino* al. *Świślina* 1890 SG XI 718; *Świślina* 1902 Przew II 207; *Świślina*, -ny, *świśliński* 1966 UN 20, 28; *Świślina* 1967 SM 1147; *Świślina Górna*, -ny -nej 1982 WUN III 441; *Świślina Górna*, po zmianie *Świślina*, -ny, *świśliński* 2001 DzU nr 153, poz. 1772. — Nazwa w związku z n. rz. *Świślina*, pd. Kamiennej, por. super fluium *Swyslina* 1389 Kkk II 132 (ESHP), ta od psł. **swisľb* ‘zwisły; grzbiet szczytu’ (: **swisľnōti* ‘zwisnąć, zwiesić się’), z suf. -ina, w związku z ukształtowaniem terenu. Por. gw. czes. ap. *swislina* oznaczający ‘okapy skalne’, podobne zjawiska geologiczne znajdujemy nad Świśliną; są to zarówno zbliżonego kształtu wychodnie skalne w dolinkach wchodzących bezpośrednio w dolinę Świśliny, jak i wysokie kilkumetrowe brzegi rzeki z wyerodowaną lessową częścią środkową, co nadaje części górnej charakter okapu (Przewodnik..., s. 54, 60–2). Przejściowo występują też warianty n. z suf. -na, -ino. Okresowo (zapewne w wyniku omyłki) na określenie całej wsi stosowano n. jej cz. *Świślina Górna* z członem dyferencyjnym od przym. *górný* dla odróżnienia od n. *Świślina Dolna*, dziś *Dolna Wieś*, cz. wsi, por. *Świślina Dolna* 1962 Mp-25(IIża); *Dolna Wieś* 1980 WUN I 347; *Świślina Dolna* 2001 Mp-50(M-34-43-A). Lit.: KSand 204; NalSand 177–8; KopKiel 297; Ry-mut, HE XVI 155–6; Boryś, SlOc XXXIV 4–8;

Świślino

Przewodnik po ścieżce geoedukacyjnej „Dolina Świśliny”, red. A. Fijałkowska-Mader, K. Szadkowska, 2021.

IN

Świślino zob. **Świślina Górna**

Świślina zob. **Świślina Górna**

Świt, os., dawniej wś?, bydż., gm. Gostycyn, 4,5 km na płd. od Tucholi: Pustkowie, względnie bartnictwo *Nowymost* (1701) SG XI 722; *Nowy Świec* 1765 LuPrus I/3, 62; *Schwit*, Königl. Neusaaßerei 1789 Goldb II 206; *Schwieth* 1796–1802 MpSchröt XV; *Schwidt*, folw. 1821 Rumpf III 83; *Schwiedt* (*Schwidt*), Pustkowie 1854 Messow II 287; *Schwiedt*, königliches Gut, *Schwiedt*, fisc. Forst-Gutsbezirk 1871 GemGut I 482; *Schwidt* —

Świt 1879 KętN 129; *Świt*, niem. *Schwiedt*, nadleśn. 1890 SG XI 722; *Schwiedt* 1913 Meyers II 783; *Świt*, niem. *Schwiedt*, ndl., leśn. 1921 Sk XI 62, 88; *Świt*, -tu, cz. wsi Łyskowo 1971 UN 188, 29; *Świt*, -tu 1982 WUN III 441. — Dawna n. *Nowy Most* ma związek z położeniem przy moście nad rz. Brdą. Później *Nowy Świec*, *Świt*; nazwy te być może nawiązują do odbicia światła słonecznego w wodzie (zob. *Świecie* (1)). Formy zniemczone *Schwidt*, *Schwiedth*. M. Bär mylnie utożsamia ze Świtem historyczny zapis *Zolveniec* (Bär 107), który odnosił się do miejscowości *Żółwiniec* (zob.). Lit.: Milewska, PMT XV 64.

BCz/PS

Świtkowa Wola zob. **Świetlikowa Wola**

WYKAZ SKRÓTÓW STOSOWANYCH W SŁOWNIKU*

I. Skróty źródeł, opracowań i czasopism

- A** – H. Adamy, Die schlesischen Ortsnamen, ihre Entstehung und Bedeutung. Ein Bild aus der Vorzeit. Zweite vermehrte und verbesserte Auflage. Breslau 1888.
- AACz** – Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej.
- AADTor** – Archiwum Akt Dawnych Diecezji Toruńskiej.
- AAKrak** – Archiwum Archidiecezji Krakowskiej. (Częściowo dostępne pod adresem: <<https://caak.upjp2.edu.pl/>>).
- AAO** – Atlas altsorbischer Ortsnamentypen. Studien zu toponymischen Arealen des altsorbischen Gebietes im westslawischen Sprachraum. I–V. Hrsg. von E. Eichler, I. Bily, B. Breitfeld, M. Züfle. Leipzig, Stuttgart 2000–2004.
- AAPrzem** – Archiwum Archidiecezjalne w Przemyślu.
- AAWarsz** – Archiwum Archidiecezjalne Warszawskie.
- ABMK** – Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne. Lublin 1959 i nn.
- ABPom** – Pomorze Gdańskie 1807–1850. Wybór źródeł. Oprac. A. Bukowski. Wrocław 1958.
- ABS** – Acta Baltico-Slavica. Archeologia, historia, ethnographia et linguarum scientia. Białystok 1964 i nn.
- AC** – Acta capitulorum nec non iudiciorum ecclesiasticorum selecta. I–III. Ed. B. Ulanowski. Kraków 1894–1908.
- ACPloc** – Acta Capituli Plocensis. Ab an. 1514 ad an. 1577. Ed. B. Ulanowski. Kraków 1915. Też: AKH X, 1915, s. 129–305.
- AČ** – Archiv český čili staré písemné památky české i moravské. I–. Praha 1840 i nn.
- ADP** – Rękopisy z Archiwum Diecezjalnego w Przemyślu skatalogowane pod numerami 14–291. Szczegółowe opisy tych pozycji w pracy B. Kumora, Katalog mikrofilmów Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. ABMK VI, 1963, s. 90–93; XII, 1966, s. 77; XXIV, 1972, s. 248–268 (nr 28, 62, 64, 163).
- ADPloc** – Archiwum Diecezjalne w Płocku.
- ADRad** – Archiwum Diecezjalne w Radomiu.
- AEMalb** – Akta Ekonomii Malborskiej. AGAD, sygn. 1/9/0.

* Wykaz obejmuje wszystkie skróty źródeł, opracowań i czasopism oraz skróty wyrazowe wprowadzone w tomie I słownika, a także te systematycznie uzupełniane w kolejnych tomach (VI, IX–XII, XIV–XVII), z uwzględnieniem poprawek.

- AF** – Altpreussische Forschungen. Königsberg 1924 i nn.
- AGAD** – Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie.
- AGB** – Inducte Inscriptio Castri Belzensis ex Fragmentalis. CDIAL, fond 1, opis 1, sprawa 1–16.
- AGE** – Allgemeine Geographische Ephemeriden. I–LI. Weimar 1798–1816.
- AGZ** – Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie w skutek fundacyi śp. Alexandra hr. Stadnickiego. Wyd. staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego. I–XXV. Lwów 1868–1935.
- AJuZR** – Архив Юго-Западной России, издаваемый Временной комиссией для разбора древних актов, высочайше учрежденной при Киевском военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе. I–XII. Киев 1859–1911. [Архив Юго-Западной России, издаваемый Временной комиссией для разбора древних актов, высочайше учрежденной при Киевском военном, Подольском и Волынском генерал-губернаторе. I–XII. Киев 1859–1911].
- AKČ** – Archiv Koruny české. I–VII. Praha 1939–1968.
- AKH** – Archiwum Komisji Historycznej. I–XVI. Kraków 1878–1951.
- AKMKrak** – Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie.
- AKPr** – Archiwum Komisji Prawniczej. I–X. Kraków 1895–1936.
- ALM** – Akty Litovskoj Metriki. I, vyp. I–II. Sobrany zaslužen. professorom F. I. Leontovičem. Varšava 1896. [Акты Литовской Метрики. I, вып. I–II. Собраны заслужен. профессором Ф. И. Леонтовичемъ. Варшава 1896].
- AM** – Altpreussische Monatsschrift. Dawniej: Neue Preussische Provinzial-Blätter. Königsberg 1846 i nn.
- AMH** – Das Ausgabebuch des Marienburger Hauskomturs für die Jahre 1410–1420. Mit Unterstützung des Vereins für die Herstellung und Ausschmückung der Marienburg. Hrsg. von W. Ziesemer. Königsberg 1911.
- AmtBreslau** – Amtsblatt der Regierung zu Breslau. 1811–1943.
- AmtBromberg** – Amtsblatt der Königlichen Preussischen Regierung zu Bromberg. 1815–1919.
- AmtDanzig** – Amts-Blatt der Königlichen Regierung zu Danzig. 1816–1920.
- AmtKönigsberg** – Amtsblatt der Preußischen Regierung zu Königsberg. 1811–1940.
- AmtKöslin** – Amtsblatt der Regierung zu Köslin. 1816–1943.
- AmtLiegnitz** – Amtsblatt der Regierung zu Liegnitz. 1811–1938.
- AmtMar** – Amtsblatt der Regierung zu Marienwerder. 1811–1940.
- AmtMarienwerder** – Amtsblatt für den Regierungsbezirk Marienwerder. 1811–1913.
- AmtOppeln** – Amtsblatt der Regierung zu Oppeln. 1816–1943.
- AmtPosen** – Amtsblatt der Königlichen Regierung zu Posen. 1816–1910.
- AmtStettin** – Amtsblatt der Regierung in Stettin. 1811–1945.
- Andrzejewski** – T. Andrzejewski, Miejscowości powiatu nowosolskiego. Rys historyczny. Nowa Sól 2004.

- AndSchl** – C. F. Anders, Schlesien wie es war. Zweyter Theil mit Urkunden. Breslau 1810.
- ANKrak** – Archiwum Narodowe w Krakowie.
- AntrP** – Antroponimia Polski od XVI do końca XVIII wieku. Wybór artykułów hasłowych oraz wykazy nazwisk wraz z chronologią i geografią. I. Red. A. Cieślikowa; II–IV. Red. A. Cieślikowa, współpr. K. Skowronek; V–VI. Red. A. Cieślikowa, współpr. H. Górny, K. Skowronek. Kraków 2007–2016.
- AOVDeu** – O. Lehnerdt, Alphabetisches Ortsverzeichnis des Deutschen Reiches. I–III. Dresden 1881–1882.
- AP** – Album Paleographicum edidit Stanislaus Krzyżanowski. Tabularum I–XXXI argumenta. Ed. W. Semkowicz, Z. Kozłowska-Budkowa. Cracoviae 1960.
- APBiał** – Archiwum Państwowe w Białymstoku.
- APBydg** – Archiwum Państwowe w Bydgoszczy.
- APChelm** – Archiwum Państwowe w Lublinie. Oddział w Chełmie.
- APCzęst** – Archiwum Państwowe w Częstochowie.
- APGdań** – Archiwum Państwowe w Gdańsku.
- APGn** – Archiwum Państwowe w Poznaniu. Oddział w Gnieźnie.
- APKal** – Archiwum Państwowe w Kaliszu.
- APKat** – Archiwum Państwowe w Katowicach.
- APKiel** – Archiwum Państwowe w Kielcach.
- APKon** – Archiwum Państwowe w Poznaniu. Oddział w Koninie.
- APLub** – Archiwum Państwowe w Lublinie.
- APŁomża** – Archiwum Państwowe w Łomży.
- APŁódź** – Archiwum Państwowe w Łodzi.
- APNSącz** – Archiwum Państwowe w Nowym Sączu.
- APOlslt** – Archiwum Państwowe w Olsztynie.
- APOpole** – Archiwum Państwowe w Opolu.
- APPiła** – Archiwum Państwowe w Poznaniu. Oddział w Pile.
- APPiotr** – Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim.
- APPłock** – Archiwum Państwowe w Płocku.
- APPozn** – Archiwum Państwowe w Poznaniu.
- APPrzem** – Archiwum Państwowe w Przemyślu.
- APRad** – Archiwum Państwowe w Radomiu.
- APRzesz** – Archiwum Państwowe w Rzeszowie.
- APSand** – Archiwum Państwowe w Sandomierzu.
- APSanok** – Archiwum Państwowe w Rzeszowie. Oddział w Sanoku.
- APSied** – Archiwum Państwowe w Siedlcach.
- APSuw** – Archiwum Państwowe w Suwałkach.
- APSzczec** – Archiwum Państwowe w Szczecinie.

- APTor** – Archiwum Państwowe w Toruniu.
- APWarsz** – Archiwum Państwowe w Warszawie.
- APWroc** – Archiwum Państwowe we Wrocławiu.
- APZam** – Archiwum Państwowe w Zamościu.
- APZiel** – Archiwum Państwowe w Zielonej Górze.
- Ar** – Słownik geograficzny Państwa Polskiego i ziem historycznie z Polską związanych. I. Pomorze Polskie. Pomorze Zachodnie. Prusy Wschodnie. Red. S. Arnold. Warszawa 1936–1939.
- ArmgarthHPO** – M. Armgart, Die Handfesten des preußischen Oberlandes bis 1410 und ihre Aussteller. Köln–Weimar–Wien 1995.
- ARP** – Akta radzieckie poznańskie. I–III. Wyd. K. Kaczmarczyk. Poznań 1925–1948.
- ARRz** – Akta radzieckie rzeszowskie 1591–1634. Wyd. A. Przyboś. Wrocław 1957.
- ARUC** – Acta rectoralia Almae Universitatis studii Cracoviensis inde ab anno MCCCCLXIX. Editionem curavit Wladislaus Wisłocki. I, fasc. I–IV. Cracoviae 1893–1897.
- AS** – Album studiosorum Universitatis Cracoviensis. I: 1400–1489. Ed. B. Ulanowski. Cracoviae 1887; II: 1490–1501. Ed. A. Chmiel. Cracoviae 1892.
- ASAGn** – Synodus provincialis Gnesnensis provinciae, sub Illustrissimo et Reverendiss: Domino D. Matthia Łubienski Dei se Apostolicae Sedis Gratia Archiepiscopo Gnesnensi, Legato Nato, Regni Poloniae Primate et Primo Principe. Varsaviae Anno Domini 1643, Die 8 Mensis Novembris celebrata. Varsaviae 1644.
- ASąd** – B. Kumor, Archidiakoniat sądecki. Opracowanie materiałów źródłowych do Atlasu historycznego Kościoła w Polsce. ABMK VIII, 1964, s. 271–304; IX, 1964, s. 95–286.
- ASB** – Acta succameraria Belzensis z lat 1554–1676. CDIAL, fond 2, opis 1, sprawa 119.
- ASC** – Akta stanu cywilnego (pochodzące z innych zasobów niż Archiwa Państwowe i Diecezjalne, np. archiwa parafialne, Urzędy Stanu Cywilnego, serwis FamilySearch, Geneteka.Genealodzy.pl, Metryki.Genealodzy.pl, Skanoteka.Genealodzy.pl, Metryki.GenBaza.pl, Lubgens, Świętogen, Projekt Podlasie, Poznan Project). W nawiasie po skrócie podano nazwę parafii (jeśli zapis pochodzi z księgi metrykalnej wyznania innego niż katolickie, po dywizie podano skrót nazwy wyznania), skrót rodzaju księgi (U – urodzenia, M – małżeństwa, Z – zgony), zakres czasowy księgi oraz numer strony lub karty.
- ASchK** – Archiv für Schlesische Kirchengeschichte. I–LXVI. Breslau 1936–2008.
- ASK** – Archiwum Skarbu Koronnego. AGAD, sygn. 1/7/0.
- ASR** – Arheografičeskij sbornik dokumentov, otnosâsihsâ k istorii Severo-Zapadnoj Rusi. I–XIV. Vil'na 1867–1904. [Археографический сборник документов, относящихся к истории Северо-Западной Руси. I–XIV. Вильна 1867–1904].
- AST** – Acten der Ständetage Preussens unter der Herrschaft des Deutschen Ordens. Hrsg. v. M. Toeppen. I–V. Leipzig 1874–1886.
- AtEGr** – Atlas ekonomii grodzieńskiej. AGAD, sygn. 402/066–03.
- AtKr** – Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku. I. Województwo krakowskie w drugiej połowie XVI wieku. I: Mapy. Plany. II: Komentarz. Indeksy. Red. H. Rutkowski. Warszawa 2008.

- AtKu** – Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku. VI. Kujawy i ziemia dobrzyńska w drugiej połowie XVI wieku. I: Mapy. Plany. II: Komentarz. Indeksy. Red. W. Duży, współpr. A. Borek, M. Słomski. Warszawa 2021.
- AtLu** – Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku. III. Województwo lubelskie w drugiej połowie XVI wieku. Oprac. S. Wojciechowski. Warszawa 1966.
- AtŁęcz** – Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku. V. Województwo sieradzkie i województwo łęczyckie w drugiej połowie XVI wieku. I: Mapy. Plany. II: Komentarz. Indeksy. Red. H. Rutkowski. Warszawa 1998.
- AtMz** – Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku. VII. Mazowsze w drugiej połowie XVI wieku. I: Mapy. Plany. II: Komentarz. Indeksy. Red. W. Pałucki. Warszawa 1973.
- AtPd** – Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku. VIII. Województwo podlaskie w drugiej połowie XVI wieku. I: Mapy. Plany. II: Komentarz. Indeksy. Red. M. Gochna, B. Szady. Warszawa 2021.
- AtPrus** – Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku. Prusy Królewskie w drugiej połowie XVI wieku. Suplement. I: Mapy. Plany. II: Komentarz. Indeksy. Red. T. Pannecki, M. Słoń. Warszawa 2021.
- AtSd** – Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku. II. Województwo sandomierskie w drugiej połowie XVI wieku. I: Mapy. Plany. II: Komentarz. Indeksy. Red. W. Pałucki. Warszawa 1993.
- AtWlkp** – Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku. IV. Wielkopolska w drugiej połowie XVI wieku. I: Mapy. Plany. II: Komentarz. Indeksy. Red. K. Chłapowski, M. Słoń. Warszawa 2017.
- AVGal** – Alphabetisches Verzeichnis aller Ortschaften Galiziens und der Bukowina aufgenommen im Jahre 1818. Lemberg 1818.
- AVNB** – W. Loewenberger von Schönholtz, Alphabetisches Verzeichnis sämtlicher Städte, Ortschaften und einzelner Besitzungen des Norddeutschen Bundes. I–II. Berlin 1869.
- AVOPr** – G. König, Alphabetisches Verzeichniß sämtlicher Ortschaften und einzeln liegender benannter Grundstücke des Preußischen Staat's. I–XXIV. Magdeburg 1833–1835.
- AWAK** – Akty, izdavaemye Komissieû, vysočajše učreždennoû dlâ razbora drevnih aktov v Vil'ne. I–XXXIX. Vil'na 1865–1915. [Акты, издаваемые Комиссиею, высочайше учрежденною для разбора древних актов в Вильне. I–XXXIX. Вильна 1865–1915].
- AZ** – Archiwum Zamoyskich. AGAD, sygn. 1/358/0.
- Babik** – Z. Babik, Najstarsza warstwa nazewnictwa na ziemiach polskich w granicach wczesno-średniowiecznej Słowiańszczyzny. Kraków 2001.
- Bach** – A. Bach, Deutsche Namenkunde. I–III. Heidelberg 1952–1959.
- Bahlow** – H. Bahlow, Deutsches Namenlexikon. Familien- und Vornamen nach Ursprung und Sinn erklärt. München 1967.
- BahlowNdN** – H. Bahlow, Niederdeutsches Namenbuch. Wiesbaden 1972.
- BańMorf** – A. Bańkowski, Zmiany morfemiczne w toponimii polskiej. Wrocław 1982.

- Bar** – Spis rycerstwa powiatu Wizkiego i Wąsoskiego, które uczestniczyło w wyprawie wołoskiej 1497 r. Wyd. I. T. Baranowski. Warszawa 1913.
- Bär** – M. Bär, W. Stephan, Die Ortsnamenänderungen in Westpreussen gegenüber dem Namenbestande der polnischen Zeit. Danzig 1912.
- BärFr** – M. Bär, Westpreussen unter Friedrich dem Grossen. I: Darstellung. II: Quellen. Leipzig 1909.
- BBKon** – E. Kloß, Das Bürgerbuch der Stadt Konitz von 1550–1850. Quellen und Darstellungen zur Geschichte Westpreussens XIII. Danzig 1927.
- BCh** – M. Biskup, Spisy jeńców polskich z bitwy pod Chojnicami. PHist LVI, 1965, s. 88–103.
- BCzart** – Biblioteka Książąt Czartoryskich w Krakowie.
- BenaGLuż** – W. Bena, Polskie Górne Łużyce. Przyroda, historia, zabytki. Zgorzelec 2003.
- Berghaus** – Landbuch der Mark Brandenburg und des Markgrathums Nieder-Lausitz in der Mitte des 19. Jahrhunderts. I–III. Bearb. von H. Berghaus. Brandenburg 1854–1856.
- BerghausPom** – Landbuch des Herzogthums Pommern und des Fürstenthums Rügen. II–IV. Bearb. von H. Berghaus. Anklam 1865–1868.
- Bezłaj** – F. Bezłaj, Etimološki slovar slovenskega jezika. I–V. Ljubljana 1976–2007.
- BGl** – Blätter für Geschichte und Heimatskunde der Grafschaft Glatz. I–II. Hrsg. von G. Gebirgs-Vereins. Glatz 1906–1920.
- Bi** – M. Biskup, Z badań nad „Wielką Wojną” z Zakonem Krzyżackim. KHist LXVI, 1959, s. 671–712.
- BiałKol** – G. Białuński, Kolonizacja „Wielkiej Puszczy” (do 1568 roku) – starostwa piskie, elckie, straduńskie, zelkowskie i węgoborskie (węgorzewskie). Olsztyn 2002.
- BiałOsad** – G. Białuński, Osadnictwo regionu Wielkich Jezior Mazurskich od XIV do początku XVIII wieku – starostwo leckie (giżyckie) i ryńskie. Olsztyn 1996.
- BiałPrzem** – G. Białuński, Przemiany społeczno-ludnościowe południowo-wschodnich obszarów Prus Krzyżackich i Książęcych (do 1568 roku). Olsztyn 2001.
- Biecz** – B. Ulanowski, Najdawniejsza księga sądowa miasta Biecha. AKPr V, 1897, s. 401–450.
- Bigo** – J. Bigo, Najnowszy skorowidz wszystkich miejscowości z przysiółkami (...) w Królestwie Galicyi, Wielkim Księstwie Krakowskiem i Księstwie Bukowińskiem z uwzględnieniem wszystkich dotąd zaszłych zmian terytoryalnych kraju. Złoczów 1886.
- Bijak, Wisła** – U. Bijak, Nazwy wodne dorzecza Wisły. Potamonimy odapelatywne. Kraków 2013.
- Biliński** – A. Biliński, Szlachta ziemi dobrzyńskiej za ostatnich Jagiellonów. Studium historyczno-heraldyczne. Warszawa 1932.
- Biolik** – M. Biolik, Hydronimia dorzecza Pregoty z terenu Polski. Olsztyn 1987.
- Birch** – A. Birch-Hirschfeld, Bauernlisten aus dem Fürstbistum Ermland von 1660 und 1688 Jahre. ZGAE XXVI, 1938, s. 137–236.

- BiryłaBA** – M. V. Biryła, *Belaruskaâ antrapanimiâ. I: Ulasnyâ imëny, imëny-mânuški, imëny pa bac'ku, prozvišcy. Minsk 1966; II: Prozvišcy, utvoranye ad apelâtyûnaj leksiki. Minsk 1969; III: Struktura ŭlasnyh mužčynskih imen. Minsk 1982.* [М. В. Бірыла, *Беларуская антрапанімія. I: Уласныя імёны, імёны-мянушкі, імёны па бацьку, прозвішчы. Мінск 1966; II: Прозвішчы, утвораныя ад апелятыўнай лексікі. Мінск 1969; III: Структура ўласных мужчынскіх імен. Мінск 1982*].
- BiulPTJ** – *Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego. Wrocław 1927 i nn.*
- BiulZO** – *Biuletyn Urzędu Generalnego Pełnomocnika dla Ziem Odzyskanych. I, nr 1–3. Legnica 1945.*
- BK** – Biblioteka Kórnicka PAN.
- BKanc** – M. Bielińska, *Kancelarie i dokumenty wielkopolskie XIII wieku. Wrocław 1967.*
- Blažienė** – G. Blažienė, *Die baltischen Ortsnamen im Samland. Stuttgart 2000.*
- Blažienė II** – G. Blažienė, *Baltische Ortsnamen in Ostpreußen. Stuttgart 2005.*
- BN** – Brandenburgisches Namenbuch:
 I: R. E. Fischer, *Die Ortsnamen der Zauche. Weimar 1967;*
 II: R. E. Fischer, *Die Ortsnamen des Kreises Belzig. Weimar 1970;*
 III: G. Schlimpert, *Die Ortsnamen des Teltow. Weimar 1972;*
 IV: R. E. Fischer, *Die Ortsnamen des Havellandes. Weimar 1976;*
 V: G. Schlimpert, R. Barthel, *Die Ortsnamen des Barnim. Weimar 1984;*
 VI: S. Wauer, *Die Ortsnamen der Prignitz. Weimar 1989;*
 VII: G. Schlimpert, G. Mangelsdorf, *Die Ortsnamen des Kreises Jüterbog-Luckenwalde. Weimar 1991;*
 VIII: C. Willich, *Die Ortsnamen des Landes Lebus. Weimar 1993;*
 IX: S. Wauer, *Die Ortsnamen der Uckermark. Weimar 1996;*
 X: R. E. Fischer, *Die Gewässernamen Brandenburgs. Weimar 1996;*
 XI: E. Foster, Ch. Plate, *Die Ortsnamen des Landes Ruppín. Weimar 1998;*
 XII: S. Wauer, *Die Ortsnamen des Kreises Beeskow-Storkow. Stuttgart 2005.*
- BNF** – *Beiträge zur Namenforschung. I–XVI. Heidelberg 1949/50–1965.*
- Bob** – *Acta expeditionum bellicallium palatinatus Calissiensis et Posnaniensis in Valachos et in Turcas a. 1497–1498 in archivo Regio Posnaniensi asservata. Ed. M. Bobrzyński. StPPP VII. Kraków 1882, s. 1–165.*
- BOK** – A. Wolff, *Zniszczone dokumenty Biblioteki Ordynacji Kasińskich, [w:] Straty bibliotek i archiwów warszawskich w zakresie rękopiśmiennych źródeł historycznych. III. Red. P. Bańkowski. Warszawa 1955, s. 177–318.*
- Bonk** – H. Bonk, *Geschichte der Stadt Allenstein. I–V. Allenstein 1903–1928.*
- BonPocz** – A. Boniecki, *Poczet rodów w Wielkiem Księstwie Litewskiem w XV i XVI wieku. Warszawa 1887.*
- Borek, -bn-** – H. Borek, *Zachodniosłowiańskie nazwy toponimiczne z formantem -bn-. Wrocław 1968.*
- BorGŚl** – H. Borek, *Górny Śląsk w świetle nazw miejscowych. Opole 1988.*

- BorkCiech** – A. Borkiewicz-Celińska, Osadnictwo ziemi ciechanowskiej w XV wieku (1370–1526). Wrocław 1970.
- Bornbach** – Zur Geschichte des Danziger Krieges 1577. Stenzel Bornbachs Kriegstagebuch nach der Originalhandschrift. I–II. Hrsg. von W. Behring (Beilage zum Programm des Königlichen Gymnasiums zu Elbing). Elbing 1904–1905.
- BorOp** – H. Borek, Opolszczyzna w świetle nazw miejscowych. Opole 1972.
- BorPodl(kartoteka)** – Kartoteka słownika Nazwy miejscowe Polski – Podlasie i Suwalszczyzna. Oprac. E. Borysiak.
- Borucki** – M. Borucki, Ziemia kujawska pod względem historycznym, jeograficznym, archeologicznym, ekonomicznym i statystycznym. Włocławek 1882.
- BoryśPref** – W. Boryś, Prefiksacja imienna w językach słowiańskich. Wrocław 1975.
- BOZ** – B. Horodyski, Straty działu rękopisów Biblioteki Ordynacji Zamoyskiej w latach 1939–1944, [w:] Straty bibliotek i archiwów warszawskich w zakresie rękopiśmiennych źródeł historycznych. III. Red. P. Bańkowski. Warszawa 1955, s. 319–374.
- Böhme** – J. E. Böhme, Diplomatische Beyträge zur Untersuchung der Schlesischen Rechte und Geschichte. I–III. Berlin 1770–1771.
- Böss** – K. Bösselmann, Ch. Zscheschang, Die Ortsnamen der Oberlausitz östlich der Neiße [mps]. Leipzig 2007.
- BPAU** – Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie.
- Br** – D. Brauns, Geschichte des Culmerlandes bis zum Thorner Frieden. Thorn 1881.
- Brand** – F. A. Brandstätter, Land und Leute des Landkreises Danzig. Eine topographisch-historisch-statistische Schilderung. Danzig 1879.
- Bratring** – F. W. A. Bratring, Statistisch-topographische Beschreibung der gesammten Mark Brandenburg. I–III. Berlin 1804–1809.
- Bre** – Urkunden zur Geschichte des Bisthums Breslau im Mittelalter. Hrsg. von G. A. Stenzel. Breslau 1845.
- Brech** – J. K. Brechenmacher, Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Familiennamen. I–II. Zweite Auflage. Limburg a.d. Lahn 1957–1963.
- Brehm** – J. Brehm, Entwicklung der evangelischen Volksschule in Masuren im Rahmen der Gesamtentwicklung der preussischen Volksschule von der Reformation bis zur Regierungszeit Friedrich Wilhelms I. Königsberg in Preussen 1913.
- BrodzŁomż** – C. Brodzicki, Ziemia łomżyńska do 1529 roku. Łomża 1999.
- BrodzWizn** – C. Brodzicki, Początki osadnictwa Wizny i ziemi wiskiej na tle wydarzeń historycznych w tym regionie Polski (do 1529 roku). Warszawa 1994.
- Brüg** – W. Brüggeman, Ausführliche Beschreibung des gegenwärtigen Zustandes des Königl. Preussischen Herzogstums Vor- und Hinter Pommern. I–II. Stettin 1779–1784.
- BSNetz** – M. Beheim-Schwarzbach, Der Netzedistrikt in seinem Bestande zur Zeit der ersten Theilung Polens. Posen 1892–1893. I: ZHGP VII, s. 188–262; II/1: ZHGP VII, s. 382–426; II/2: ZHGP VIII, s. 47–70; III: ZHGP VIII, s. 121–210.

- Buczek** – K. Buczek, *Książęca ludność służebna w Polsce wczesnofeudalnej*. Wrocław 1958.
- BuczPam** – M. Buczyński, *Pamiętkowe nazwy miejscowe w językach słowiańskich*. Lublin 1997.
- BulPol** – *Bullarium Poloniae*. I–VI. Ed. et cur. I. Sułkowska-Kuraś, S. Kuraś. Romae–Lublina 1982–1998.
- BuschEv** – E. H. von Busch, *Beiträge zur Geschichte und Statistik des Kirchen- und Schulwesens der Ev.-Augsburg. Gemeinden im Königreich Polen*. St. Petersburg–Leipzig 1867.
- BussUrk** – *Urkunden und Akten zur Geschichte der preußischen Verwaltung in Südpreußen und Neuostpreußen 1793–1806*. Bearb. von I. C. Bussenius. Hrsg. von W. Hubatsch. Frankfurt am Main–Bonn 1961.
- BūgaRR** – K. Būga, *Rinkiniai raštai*. I–III. Vilnius 1958–1961.
- Büsching** – A. F. Büsching, *Magazin für die neue Historie und Geographie*. I–XXII. Hamburg–Halle 1767–1788.
- BüschingMB** – A. F. Büsching, *Vollständige Topographie der Mark Brandenburg*. Berlin 1775.
- BüschingNE** – A. F. Büsching, *Neue Erdbeschreibung*. I–VI. Hamburg 1754–1782.
- BysIm** – J. Bystroń, *Księga imion w Polsce używanych*. Warszawa 1938.
- CalKal** – E. Callier, *Powiat kaliski w XVI stuleciu. Szkic geograficzno-historyczny*. Poznań 1887.
- CalKość** – E. Callier, *Powiat kościański w XVI stuleciu. Szkic geograficzno-historyczny*. Poznań 1885.
- CalOb** – E. Callier, *Powiat obornicki pod względem dziejowym z zastosowaniem do topografii współczesnej*. Poznań 1887.
- CalPozn** – E. Callier, *Powiat poznański pod względem dziejowym z zastosowaniem do topografii współczesnej*. Poznań 1887.
- CalWał** – E. Callier, *Powiat wałecki w XVI stuleciu. Szkic geograficzno-historyczny*. Poznań 1886.
- CalŻnin** – E. Callier, *Kronika żałobna utraconej w granicach W. X. Poznańskiego ziemi polskiej. Powiat żniński*. Poznań 1893.
- CART** – *Cracovia artificum 1300–1500*. Wyd. J. Ptaśnik. Kraków 1917.
- CARTSupl** – *Cracovia artificum. Supplementa*:
 I: Teksty źródłowe do dziejów kultury i sztuki z najdawniejszych oficjaliów krakowskich lata 1410–1412 oraz 1421–1424. Oprac. B. Przybyszewski. Wrocław 1985;
 II: Teksty źródłowe do dziejów kultury i sztuki z archiwaliów kurialnych i kapitulnych w Krakowie 1433–1440. Oprac. B. Przybyszewski. Wrocław 1988;
 III: Teksty źródłowe do dziejów kultury i sztuki z archiwów kurialnych i kapitulnych w Krakowie 1441–1450. Oprac. B. Przybyszewski. Kraków 1993;
 IV: Teksty źródłowe do dziejów kultury i sztuki z archiwaliów kurialnych i kapitulnych w Krakowie 1451–1460. Oprac. B. Przybyszewski. Kraków 2001;
 V: Supplementa 1462–1475. Oprac. B. Przybyszewski. Kraków 2000.

- Cat** – *Catalogus Universi Cleri Saecularis et Regularis Dioecesis Lublinensis*. Lublini 1840–1929. [Inne tytuły: *Elenchus Universi Cleri Dioecesis Lublinensis*; *Catalogus Ecclesiarum et Utriusque Cleri tam Saecularis quam Regularis Dioecesis Lublinensis*; *Catalogus Cleri Saecularis ac Regularis Dioecesis Lublinensis*; *Catalogus Ecclesiarum et Cleri Dioecesis Lublinensis*].
- CatVar** – *Ordo Divini Officii Recitandi Sacrique Peregendi ad Usum Almae Ecclesiae Metropolitanae et Archidioecesis Varsaviensis (...)*. Warszawa 1781–1913. [Inne tytuły: *Ordo Divini Officii ad usum Archidiaconatus Varsaviensis*; *Ordo Divini Officii ac Missarum ad Usum Cleri Saecularis Archidioecesis Varsaviensis*; *Ordo Divini Officii Recitandi Sacrique Peregendi ad Usum Almae Ecclesiae Metropolitanae et Archidioecesis Varsaviensis*].
- CatVlad** – *Catalogus Ecclesiarum et Utriusque Cleri tam Saecularis quam Regularis Dioecesis Vladislaviensis seu Calissiensis*. Wladislaviae 1872–1925.
- CdB** – *Codex diplomaticus Brandenburgensis*. I–XXV. Hrsg. von A. F. Riedel. Berlin 1838–1869.
- CDIAL** – *Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie*. [Центральний державний історичний архів України, м. Львів].
- CdL** – *Codex diplomaticus Lusatiae superioris*. I–VI. Hrsg. von G. Köhler, R. Jecht. Görlitz 1856–1931.
- CdM** – *Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae*. I–XV. Studio et opera A. Boczek. Olomucii–Brunae 1836–1903.
- CdP** – *Codex diplomaticus Poloniae quo continentur privilegia regum Poloniae, magnorum ducum Litvaniae, bullae pontificum nec non jura a privatis data (...)*. *Kodex dyplomatyczny Polski obejmujący przywileje królów polskich, wielkich książąt litewskich, bulle papieżkie, jako też wszelkie nadania prywatne (...)*. I–IV. Wyd. L. Ryzyszewski, A. Muczkowski, J. Bartoszewicz, M. Bobowski. Warszawa 1847–1887.
- CDPr** – *Codex diplomaticus Prussicus. Urkunden-Sammlung zur ältern Geschichte Preussens aus dem Königl. Geheimen Archiv zu Königsberg, nebst Regesten*. I–VI. Hrsg. von J. Voigt. Königsberg 1836–1861.
- CdSax** – *Codex diplomaticus Saxoniae regiae*. I–. Ed. O. Posse, H. Ermisch u. a. Leipzig 1864–1941, 2006 i nn.
- CdSil** – *Codex diplomaticus Silesiae*. I–XXXVI. Hrsg. vom Vereine für Geschichte und Alterthum Schlesiens. Breslau 1857–1933.
- CdUC** – *Codex diplomaticus universitatis studii generalis cracoviensis*. I–V. Cracoviae 1870–1900.
- CEp** – *Codex epistolaris saeculi decimi quinti*. I–III. Oprac. A. Sokołowski, J. Szujski, A. Lewicki. Kraków 1876–1894.
- CEV** – *Codex epistolaris Vitoldi Magni Ducis Lithuaniae 1376–1430. Collectus opera A. Prochaska*. Cracoviae 1882.
- Ceynowa** – *F. Cenôva [Ceynowa], Skôrb Kaszêbsko-słôvjnskjè mòvé*. I–VI. Svjecè-Bukóve prze Terespòlu 1866–1868.
- Chelm** – *Akty, odnoszące się do historii byłej Holmskiej eparchii*. Vil'na 1892. [Акты, относящиеся к истории бывшей Холмской епархии. Вильна 1892]. AWAK XIX.
- ChKGk** – *Chelmski Konsystorz Greckokatolicki*. APLub, sygn. 35/95/0.

- Chl** – Zbiór dokumentów znajdujących się w Bibliotece Hr. Przeździeckich w Warszawie. Wyd. A. Chmiel. Kraków 1890.
- ChlBial** – A. Chludziński, Toponimia powiatu białogardzkiego. Pruszcz Gdański 2008.
- ChlKol** – A. Chludziński, Nazwy miejscowe powiatu kołobrzeskiego. Pruszcz Gdański 2009.
- ChlNow** – A. Chludziński, Nazwy miejscowe powiatu nowodworskiego (województwo pomorskie). Pruszcz Gdański 2020.
- ChlPruszcz** – A. Chludziński, Nazwy miejscowe powiatu gdańskiego (pruszczańskiego). Pruszcz Gdański 2017.
- Chm** – Księgi radzieckie kazimierskie 1369–1381 i 1385–1402. Acta consularia Casimirensia 1369–1381 et 1385–1402. Wyd. A. Chmiel. Kraków 1932.
- Choj** – W. Chojnacki, Słownik polskich nazw miejscowości w b. Prusach Wschodnich i na obszarze b. Wolnego Miasta Gdańska według stanu z 1941 r. Poznań 1946.
- ChorośNZ** – M. Choroś, Nazwy złożone w toponimii śląskiej. Opole 2011.
- Cieplucha** – Z. Cieplucha, Z przeszłości ziemi kościańskiej. Kościan 1929.
- CMP** – Kodex dyplomatyczny Wielkiej Polski zawierający bulle papieżów, nadania książąt, przywileje miast, klasztorów i wsi, wraz z innemi podobnej treści dyplomatami dotyczącymi historii tej prowincji od roku 1136 do roku 1597. Zebrał K. Raczyński. Wyd. E. Raczyński. Poznań 1840.
- Cosmas** – Cosmae Pragensis Chronica Boemorum. Hrsg. von B. Bretholz. MGH Scriptores rerum Germanicarum, Nova series II/2. Berlin 1923.
- CPT** – F. Dreger, Codex Pomeraniae Vicinarumque Terrarum Diplomaticus: oder Urkunden, so die Pommersch- Rügianisch- u. Caminschen, auch die benachbarten Länder, Brandenburg, Mecklenburg, Preussen und Pohlen. I. Berlin 1768.
- Cr** – H. Cramer, Geschichte des vormaligen Bisthums Pomesanien. Ein Beitrag zur Landes- und Kirchen-Geschichte des Königreichs Preußen. Marienwerder 1884.
- Cram** – R. Cramer, Geschichte der Lande Lauenburg und Bütow. I–II. Königsberg 1852–1858.
- Cruc** – Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum. Spory i sprawy pomiędzy Polakami a Zakonem Krzyżackim. I–II. Wyd. I. Zakrzewski. Poznań 1890–1892. III. Wyd. J. Karwasińska. Warszawa 1935.
- Crusius** – Ch. Crusius, Topographisches Post-Lexikon aller Ortschaften der k. k. Erbländer. I: Böhmen, Mähren und Schlesien. Wien 1798; II: Österreich, nämlich Inner-, Nieder- und Ober-Österreich. Wien 1799–1801; III: Ost- und West-Galizien. Wien 1802; IV: Ungarn, samt den einverleibten Provinzen und Siebenbürgen. Wien 1804–1809.
- CSDLuBr** – Constitutiones Synodales Dioecesis Luceoriensis et Brestensis ab (...) Stephano Boguslao a Rupniew in Januszewice Rupniewski (...). Varsaviae 1726.
- CzChelm** – B. Czopek, Nazwy miejscowe dawnej ziemi chełmskiej i bełskiej (w granicach dzisiejszego państwa polskiego). Wrocław 1988.
- Czer** – Liber terrae Cernensis 1404–1425. Księga ziemi czerskiej 1404–1425, poprzedzona wstępem historycznym. Wyd. J. T. Lubomirski. Warszawa 1879.
- CzNiem** – B. Czopek-Kopciuch, Adaptacje niemieckie nazw miejscowych w języku polskim. Kraków 1995.

CzRkps nr 1099 – zob. RPogMłp

D – K. Damroth, Die älteren Ortsnamen Schlesiens, ihre Entstehung und Bedeutung. Mit einem Anhang über die schlesisch-polnischen Personennamen. Beuthen 1896.

Dal – V. I. Dal', Tolkovyj slovar' živogo velikoruskogo âzyka. I–IV. Izd. 3. S.-Peterburg–Moskva 1903–1909. [В. И. Даль, Толковый словарь живого великорусского языка. I–IV. Изд. 3. С.-Петербург–Москва 1903–1909].

Darst – Darstellungen und Quellen zur schlesischen Geschichte. I–XXXIX. Breslau 1906–1941.

Dähnert – J. C. Dähnert, Sammlung gemeiner und besonderer Pommerscher und Rügischer Landes-Urkunden, Gesetze, Privilegien, Verträge, Constitutionen und Ordnungen. Zur Kenntni der alten und neueren Landes-Verfassung insonderheit des Königlich-Schwedischen Landes-Theils. I–V. Stralsund 1765–1770.

DB – J. Długosz, Liber beneficiorum dioecesis Cracoviensis. I–III. Ed. A. Przeździecki. Cracoviae 1863–1864.

Dejna – K. Dejna, Dialekty polskie. Wrocław 1973.

DekAug – W. Wernerowa, Opisy parafii dekanatu augustowskiego z roku 1784. Studia Podlaskie IV, 1993, s. 161–239.

DekGr – W. Wernerowa, Rękopiśmienne opisy parafii litewskich z 1784 roku. Dekanat grodzieński. Warszawa 1994.

DekKn – W. Wernerowa, Opisy parafii dekanatu knyszyńskiego z roku 1784. Studia Podlaskie I, 1990, s. 99–217.

DekKrak – Akta wizytacji dekanatu krakowskiego 1599 roku przeprowadzonej z polecenia kardynała Jerzego Radziwiłła. I. Wyd. C. Skowron. Lublin 1965.

DekOlw – T. Naruszewicz, Opisy parafii diecezji wileńskiej z 1784 roku. III. Dekanat Olwita. Bakałarzewo 2009.

DekPd – Księga wizyty dziekańskiej dekanatu podlaskiego w roku 1773 miesiąca Novembra dnia 17 sporządzona. Oprac. J. Maroszek, W. F. Wilczewski. Białystok 1996.

Der – Materiały do dziejów chłopstwa wielkopolskiego w drugiej połowie XVIII wieku. Z ksiąg grodzkich wyboru dokonał i wyd. J. Deresiewicz. I: Województwo poznańskie; II: Województwo gnieźnieńskie; III: Województwo kaliskie. Wrocław 1956–1957.

DFD – Digitales Familiennamenwörterbuch Deutschlands. Akademie der Wissenschaften und der Literatur. <<https://www.namenforschung.net/dfd/>>.

DiarOśw – Stanisława Oświęcima Dyariusz 1643–1651. Wyd. W. Czermak. Kraków 1907.

DlIleB – Diplomatarium Ilebursense. Urkunden-Sammlung zur Geschichte und Genealogie der Grafen zu Eulenburg. I–II. Hrsg. von G. A. von Mülverstedt. Magdeburg 1877–1879.

Ditt – H. Dittmaier, Rheinische Flurnamen. Bonn 1963.

DK – S. Ekdahl, Das Dienstbuch des Kulmerlandes 1423–1424. Jahrbuch des Albertus-Universität XVI, 1966, s. 85–112.

- DKrak** – Dokumenty sądu ziemskiego krakowskiego 1302–1453. Oprac. Z. Perzanowski. Wrocław 1971.
- DiBan** – Jana Długosza Banderia Prutenorum. Wyd. K. Górski. Warszawa 1958.
- DługoszAnn** – Ioannis Dlugossii, Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae. I–XI. Ed. J. Dąbrowski et al. Varsaviae 1964–2005.
- DMA** – Dokumenty Moskovskogo arhiva Ministerstva ūsticii. I. Podgotovil M. Dovnar-Zapol'skij. Moskva 1897. [Документы Московского архива Министерства юстиции. I. Подготовил М. Довнар-Запольский. Москва 1897].
- DMu** – J. Krzemieniecki, Kilka dokumentów do dziejów grecko-katolickich parafij w dobrach muszyńskich dawnego biskupstwa krakowskiego. Kraków 1935.
- DO** – J. Długosz, Opera omnia. I–XV. Ed. A. Przeździecki. Kraków 1863–1887.
- DobPodh** – K. Dobrowolski, Włościańskie rozporządzenie ostatniej woli na Podhalu w XVII i XVIII w. Studja i materiały. Kraków 1933.
- DomWr** – J. Domański, Nazwy miejscowe dzisiejszego Wrocławia i dawnego okręgu wrocławskiego. Warszawa 1967.
- DorG** – E. Dormann, Geschichte des Kreises Marienburg. Nach Quellen und Urkunden. Danzig 1862.
- Döhr** – Über der Herkunft der Masuren. Mit besonderer Berücksichtigung der Kreise Osterode und Neidenburg. Ein Beitrag zur Besiedlungsgeschichte des Ordenslandes Preussen. Hrsg. von A. Döhring. Königsberg 1910.
- DPKW** – Dokumenty polskie z archiwów dawnego Królestwa Węgier. I–VI. Oprac. S. A. Sroka. Kraków 1998–2019.
- Drz** – S. Drzażdżyński, Słowiańskie nazwy miejscowe na Śląsku Pruskim. I: Powiat głupczycki. Wisła X, 1896, s. 630–642; Wisła XI, 1897, s. 119–133; II: Powiat raciborski. Wisła XIX, 1905, s. 337–364, 497–523; III: Powiat kozielski. Lud XIX, 1913, s. 1–30.
- DrzOS** – S. Drzażdżyński, Die slavischen Ortsnamen Schlesiens. I: Kreis Leobschütz. Leobschütz 1896; II: Kreis Ratibor. Leobschütz 1902.
- DStädteb** – Deutsches Städtebuch. Handbuch städtischer Geschichte. I. Nordostdeutschland. Hrsg. von E. Keyser. Stuttgart–Berlin 1939.
- DTex** – Deutsche Texte aus schlesischen Kanzleien des 14. und 15. Jahrhunderts (...). I–II. Hrsg. von H. Bindewald. Berlin 1935–1936.
- Duma, Warta** – J. Duma, Nazwy wodne w dorzeczu Warty od Prosny po ujście do Odry (z wyłączeniem dorzecza Noteci). I: Nazwy rzek. II: Nazwy jezior. Warszawa 2010.
- DWB** – Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm. I–XVI. Leipzig 1854–1961. <<https://www.woerterbuchnetz.de/DWB>>.
- DWDS** – Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache. Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften. <<https://www.dwds.de>>.
- DWZP** – Deutsche Wissenschaftliche Zeitschrift für Polen. I–XXXV. Posen 1923–1939.
- DzPKP** – Dziennik Praw Królestwa Polskiego. I–LXXI. Warszawa 1816–1871.
- DzPow** – Dziennik Powszechny. Pismo Urzędowe, Polityczne i Naukowe. Warszawa 1861–1864.

- DzPowKr** – Dziennik Powszechny Krajowy. Warszawa 1829–1831.
- DzPozn** – Dziennik Poznański. Poznań 1859–1939.
- DzU** – Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa 1923 i nn.
- DzUrz** – Dzienniki urzędowe województw, guberni, powiatów i innych jednostek administracyjnych wydawane w różnych okresach. (W nawiasie podano skrót jednostki administracyjnej (gubernia, województwo), numer dziennika i stronę lub pozycję).
- DzUrzPr** – Dziennik Urzędowy Ministerstwa Byłej Dzielnicy Pruskiej. Warszawa–Poznań 1920–1922.
- DzUŚl** – Dziennik Ustaw Śląskich. Katowice 1922–1939.
- DzWarsz** – Dziennik Warszawski. Warszawa 1864–1917. [Od poł. lat 70. XIX w. Варшавский дневник].
- EberLieg** – Die General-Kirchenvisitation im Fürstentume Liegnitz von 1654 und 1655. Protokolle und Beilagen. Hrsg. von G. Eberlein. Liegnitz 1917.
- EGG** – Die Ergebnisse der Grund- und Gebäudesteuerveranlagung im Regierungsbezirk. Hrsg. vom Königlichen Finanzministerium. Berlin 1866–1869. I: Königsberg; II: Gumbinnen; III: Danzig; IV: Marienwerder; V: Posen; VI: Bromberg; VII: Stettin; VIII: Köslin; X: Breslau; XI: Liegnitz; XII: Oppeln; XIV: Frankfurt a. O.
- EhrDB** – S. J. Ehrhardt, Neue Diplomatische Beyträge zur Erklärung der alten Niederschlesischen Geschichte und Rechte. Breslau 1773–1774.
- Eickstedt** – C. von Eickstedt, Beiträge zu einem neueren Landbuch der Marken Brandenburg. Prälaten, Ritter, Städte, Lehnshulzen oder Roßdienst und Lehnwar. Magdeburg 1840.
- ElbSB** – Das Elbinger Stadtbuch. I–II. Hrsg. von H. W. Hoppe. Münster 1976–1986.
- EnWar** – Encyklopedia Warszawy. Red. S. Herbst, J. Chałasiński, S. Kieniewicz. Warszawa 1975.
- Ernst** – Topographie des Landgerichts-Bezirks zu Danzig, umfassend die neun Amtsgerichts-Bezirke Berent, Carthaus, Danzig, Dirschau, Neustadt, Putzig, Schöneck, Pr. Stargard und Zoppot. Hrsg. von O. Ernst. Danzig 1892.
- ESBel** – Èтымалагічны слоўнік беларускай мовы. Red. V. U. Martynaŭ i in. Minsk 1978 i nn. [Этымалагічны слоўнік беларускай мовы. Ред. В. У. Мартынаў і інш. Мінск 1978 и nn.].
- eSESmocz** – W. Smoczyński, Słownik etymologiczny języka litewskiego. Wydanie II, poprawione i znacznie rozszerzone. Na prawach rękopisu. <<https://rromanes.org/pub/alii/Smoczyński>>.
- ESHP** – Elektroniczny słownik hydronimów Polski. Pracownia Onomastyki Instytutu Języka Polskiego PAN. Kraków. <<https://eshp.ijppan.pl>>.
- ESSJ** – Èтимологи́чeskij slovar' slavânskikh âzykov. Red. O. N. Trubačëv (1974–2002), A. F. Žuravlëv (2002–2016), Ž. Ž. Varbot (2016–). Moskva 1974 i nn. [Этимологический словарь славянских языков. Ред. О. Н. Трубачёв (1974–2002), А. Ф. Журавлёв (2002–2016), Ж. Ж. Варбот (2016–). Москва 1974 и nn.].
- ESUkr** – Etimologičnij slovník ukraïns'koï movi. Red. O. S. Mel'ničuk. Kiïv 1982 i nn. [Етимологічний словник української мови. Ред. О. С. Мельничук. Київ 1982 и nn.].
- ESUM** – zob. ESUkr
- Falk** – K.-O. Falk, Wody wigierskie i huciańskie. Studium toponomastyczne. I. Uppsala 1941; II. Źródła rękopiśmienne. Lund 1941.

- FalkReg** – K.-O. Falk, Regestr sPisania Iezior (...) Roku 1569. ABS X, 1976, s. 89–179.
- Fast** – A. Fastnacht, Osadnictwo ziemi sanockiej w latach 1340–1650. Wrocław 1962.
- Fast II** – A. Fastnacht, Osadnictwo ziemi sanockiej w latach 1340–1650. Wyd. 2. Sanok 2007.
- Fenzlau** – W. Fenzlau, Die deutschen Formen der litauischen Orts- und Personennamen des Memelgebiets. Halle 1936.
- Ferski** – Informator adresowy miast i gmin wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej. I–II. Red. A. Ferski. Warszawa 1948.
- Fischer** – C. F. E. Fischer, Geographisch-statistisches Handbuch über Schlesien und die Grafschaft Glatz. I–II. Breslau–Jauer 1817–1818.
- FlattHW** – J. B. Flatt, Topographie des Herzogthums Warschau nebst einem kurzen Abriss der polnischen Geschichte bis auf die neuesten Zeiten. Leipzig 1810.
- Font** – Fontes. Towarzystwo Naukowe w Toruniu. I–. Toruń 1897 i nn.
- FörstON** – E. Förstemann, Altdeutsches Namenbuch. II. Ortsnamen. Nachdruck. Hildesheim 1967.
- FörstPN** – E. Förstemann, Altdeutsches Namenbuch. I. Personennamen. Nachdruck. Hildesheim 1966.
- Fr** – E. Fraenkel, Litauisches etymologisches Wörterbuch. I–II. Heidelberg–Göttingen 1962–1965.
- Franzkowski** – Geschichte der freien Standesherrschaft, der Stadt und des landrätlichen Kreises Gross Wartenberg. Bearb. und hrsg. von J. Franzkowski. Gross Wartenberg 1912.
- Froel** – X. Froelich, Geschichte des Graudenzer Kreises. I–II. Graudenz 1868–1872.
- Froese** – U. Froese, Das Kolonisationswerk Friedrich des Großen. Wesen und Vermächtnis. Heidelberg–Berlin 1938.
- Fuchs** – M. G. Fuchs, Beschreibung der Stadt Elbing und ihres Gebietes in topographischer, geschichtlicher und statistischer Hinsicht. I–III. Elbing 1818–1852.
- FW** – Frühneuhochdeutsches Wörterbuch. I–. Hrsg. von J. Schildt, O. Reichmann, R. R. Anderson, U. Goebel u. a. Berlin–New York 1989 i nn.
- GA** – Das Grosse Ämterbuch des Deutschen Ordens. Mit Unterstützung des Vereins für die Herstellung und Ausschmückung der Marienburg. Hrsg. von W. Ziesemer. Danzig 1921.
- Ga** – Index Locorum omnium Galiciae, Lodomeriae, atque ad huius calcem adjectus Bukovinae, una Tabulam, eiusque Quadratum decens, in quo Locus quaerendus est. Leopoli 1794.
- GalKuj(kartoteka)** – Kartoteka słownika Nazwy miejscowe Polski – Kujawy. Oprac. A. Galasińska.
- Gause** – F. Gause, Neue Ortsnamen in Ostpreußen seit 1800. Verzeichnis der Änderungen im Ortsnamenbestand der Provinz Ostpreußen (alten Umfangs) seit dem Beginn des 19. Jahrhunderts. Königsberg 1935.
- Gawarecki** – W. H. Gawarecki, Opis topograficzno-historyczny Ziemi Dobrzyńskiej. Płock 1825.

- GBNLaus** – Geographische Beschreibung der Marggrafschaft Nieder-Lausitz und der angränzenden Oerter in Schlesien. Hrsg. von J. G. Knie, J. M. L. Melcher. Leipzig 1748.
- GemGut** – Die Gemeinden und Gutsbezirke des Preussischen Staates und ihre Bevölkerung. Nach den Urmaterialien der allgemeinen Volkszählung vom 1. December 1871. I: Die Provinz Preussen; II: Die Provinz Brandenburg; III: Die Provinz Pommern; IV: Die Provinz Posen; V: Die Provinz Schlesien; VI: Die Provinz Sachsen; VII: Die Provinz Schleswig-Holstein; VIII: Die Provinz Hannover; IX: Die Provinz Westfalen; X: Die Provinz Hessen-Nassau; XI: Die Rheinprovinz. Berlin 1873–1874.
- GemLex** – 1885. Gemeindelexikon für das Königreich Preußen, auf Grund der Materialien der Volkszählung vom 1. Dezember 1885 und anderer amtlicher Quellen bearb. vom Königlichen Statistischen Bureau. I–XIV. Berlin 1887–1888.
1895. Gemeindelexikon für das Königreich Preußen, auf Grund der Materialien der Volkszählung vom 2. Dezember 1895 und anderer amtlicher Quellen bearb. vom Königlichen Statistischen Bureau. I–XIV. Berlin 1897–1898.
1905. Gemeindelexikon für das Königreich Preußen, auf Grund der Materialien der Volkszählung vom 1. Dezember 1905 und anderer amtlicher Quellen bearb. vom Königlichen Statistischen Bureau. I–XIV. Berlin 1907–1909.
- Geneteka** – Geneteka. Genealogiczna kartoteka – baza urodzeń, małżeństw i zgonów. Polskie Towarzystwo Genealogiczne. <<https://www.geneteka.genealodzy.pl>>.
- Ger** – G. Gerullis, Die altpreussischen Ortsnamen. Berlin–Leipzig 1922.
- Gercken** – Codex Diplomaticus Brandenburgensis. Aus Originalien und Copial-Büchern. I–VIII. Hrsg. von P. W. Gercken. Salzwedel 1769–1785.
- GermerSied** – P. Germershausen, Siedlungsentwicklung der preussischen Ämter Holland, Liebstadt und Mohrunen vom 13. bis zum 17. Jahrhundert. Marburg 1970.
- GFl** – O. Goerke, Der Kreis Flatow in geographischer, naturkundlicher und geschichtlicher Beziehung dargestellt. Flatow 1918.
- GHenr** – Księga Henrykowska. Liber Foundationis Claustri Sancte Marie Virginis in Heinrichow. Przeł. R. Grodecki. Poznań–Wrocław 1949.
- GHus** – Geschichtschreiber der Husitischen Bewegung in Böhmen. I–III. Hrsg. von K. Höfler. Wien 1856–1866.
- Gol** – Akta sądu leńskiego wyższego w Gródku Goleskim 1405–1546. Wyd. F. Piekosiński. StPPP IX. Kraków 1889, s. I–XXXIV, 1–320.
- Goldb** – I: Volständige Topographie des Königsreich Preussen. I. Die Topographie von Ost-Preussen enthält. Hrsg. von J. F. Goldbeck. Königsberg–Leipzig 1789. [Nachdruck: Hamburg 1967];
II: Volständige Topographie des Königreichs Preussen. II. Die Topographie von West-Preussen enthält. Hrsg. von J. F. Goldbeck. Königsberg–Leipzig 1789. [Nachdruck: Hamburg 1969];
III: Volständige Topographie vom Litthauischen Cammer-Departement von 1785. Hrsg. von J. F. Goldbeck. Königsberg–Leipzig 1785. [Nachdruck: Hamburg 1967].
- GomWeg** – D. Gomolcke, Wegweiser, durch gantz Ober- und Nieder-Schlesien (...). Oelße 1735.

- Gott** – M. Gottschald, Deutsche Namenkunde. Berlin 1954.
- Górn** – Górnictwo w Polsce. Opis kopalnictwa i hutnictwa polskiego pod względem technicznym, historyczno-statystycznym i prawnym. I–II. Skreślił H. Łabędzki. Warszawa 1841.
- GórnOL, -bn-** – H. Górniewicz, H. Olewniczak, Nazwy geograficzne Pomorza Gdańskiego z formantem *-bn-*. GSJ II, 1979, s. 37–83.
- Górniewicz, -ec** – H. Górniewicz, Ze studiów nad toponomastyką Pomorza Gdańskiego. 1. Nazwy miejscowe z sufiksem *-ec* i jego pochodnymi. GSJ I, 1975, s. 5–61.
- Górniewicz, -ica** – H. Górniewicz, Ze studiów nad toponomastyką Pomorza Gdańskiego. 3. Nazwy miejscowe z suf. *-ica* i jego pochodnymi. PF XXIV, 1973, s. 53–95.
- GórnRDob** – H. Górniewicz, Rodowe nazwy miejscowe ziemi dobrzyńskiej. PJęz, 1966, z. 3, s. 115–127.
- GórnRPd** – H. Górniewicz, Rodowe nazwy miejscowe Podlasia. Onom XII, 1967, s. 5–69.
- GórnRPom** – H. Górniewicz, Rodowe nazwy miejscowe Pomorza. Gdańskie Zeszyty Humanistyczne. Prace Pomoroznawcze 15, 1967, s. 99–138.
- GórnRRus** – H. Górniewicz, Nazwy rodowe polskiej części dawnej Rusi Czerwonej. PJęz, 1972, z. 1, s. 7–19.
- GórnRŚl** – H. Górniewicz, Rodowe nazwy miejscowe Śląska. RKJWr VII, 1969, s. 207–230.
- GórnRWlkp** – H. Górniewicz, Rodowe nazwy miejscowe Wielkopolski, Małopolski i Mazowsza. Gdańsk 1968.
- GórnRWrm** – H. Górniewicz, Rodowe nazwy miejscowe Mazur i Warmii. KM-W, 1965, s. 197–228.
- GPKP** – *Vědomost', pokayvaûšâ sostav" predpolagaemyh" novyh" 10 Gubernij i 85 Uěž-dov" Carstva Pol'skago. I–X. Varšava 1866.* [Вѣдомость, показывающая составъ предполагаемыхъ новыхъ 10 Губерній и 85 Уѣздовъ Царства Польскаго. I–X. Варшава 1866].
- GQ** – *Geschichtsquellen der Grafschaft Glatz. I–V. Hrsg. von F. Volkmer, W. Hohaus. Habelschwerdt 1883–1891; VI. Hrsg. von B. Bretholz. Glatz 1926–1928.*
- Graeve** – *Przewodnik po Guberni Kaliskiej. I: Dział informacyjno-statystyczny; II: Spis alfabetyczny miejscowości w Guberni Kaliskiej. Oprac. L. V. Jacques, S. Graeve. Wyd. S. Graeve. Warszawa 1912.*
- GrMark** – *Lehns- und Besitzurkunden Schlesiens und seiner einzelnen Fürstenthümer im Mittelalter. I–II. Hrsg. von C. Grünhagen, H. Markgraf. Leipzig 1881–1883.*
- GSJ** – *Gdańskie Studia Językoznawcze. I–IV. Gdańsk 1975–1988.*
- GSSachs** – *Geographische Specialtabellen des Churfürstenthums Sachsen und incorporirter Lande, welche Desselben Abtheilung in seine Kreise, Aemter, Stifter u.s.w. deren Größe und Grenzen, darinnen befindlichen Zahl derer Rittergüther, Kirchen und Dorfschaften enthalten. Leipzig 1747.*
- GStA PK** – *Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz. [Tajne Archiwum Państwowe Fundacji Pruskiego Dziedzictwa Kulturowego w Berlinie].*
- Guldon** – *Z. Guldon, Lokacje miast kujawskich i dobrzyńskich w XIII–XVI w. Ziemia Kujawska II, 1968, s. 19–46.*

- GuldonOpisy** – Opisy starostwa bydgoskiego z lat 1661–1765. Wyd. Z. Guldon. Bydgoszcz 1966.
- GulWij** – Z. Guldon, J. Wijaczka, Rewizja gruntów w komornictwie olsztyńskim z roku 1717. KM-W, 1994, s. 53–68.
- Gundling** – J. P. von Gundling, Pommerischer Atlas oder Geographische Beschreibung des Hertzogthums Pommern, und des dasigen Adels aus den Landes Urkunden verfertigt. Potsdam 1724.
- GUrz** – A. Gąsiorowski, Urzędnicy wielkopolscy 1385–1500. Spisy. Poznań 1968.
- GZ** – Das Grosse Zinsbuch des Deutschen Ritterordens (1414–1438). Hrsg. von P. G. Thie-len. Marburg 1958.
- H** – P. Hefftnr, Ursprung und Bedeutung der Ortsnamen im Stadt- und Landkreise Bres-lau. Breslau 1910.
- Hae** – Urkundensammlung zur Geschichte des Fürstenthums Oels bis zum Aussterben der Piastischen Herzogsliniae. Hrsg. von W. Haeusler. Breslau 1883.
- HaeG** – W. Haeusler, Geschichte des Fürstenthums Oels bis zum Aussterben der Piastischen Herzogslinie. Breslau 1883.
- HalBial** – I. Halicka, Nazwy miejscowe środkowej i zachodniej Białostocczyzny. I: Dzierżaw-cze, patronimiczne i rodzinne; II: Topograficzne i kulturowe. Warszawa 1976, 1978.
- HAPr** – IV: Historisch-geografischer Atlas des Preußenlandes. IV. Hrsg. von H. Mortensen, G. Mortensen, R. Wenskus. Wiesbaden 1976;
V: Historisch-geografischer Atlas des Preußenlandes. V. Register zur Karte des als adelig geltende Familien mit Landbesitz im Herzogtum Preußen 1540. Hrsg. von H. Mortensen, G. Mortensen, R. Wenskus, H. Jäger. Wiesbaden 1978.
- Hart** – E. Hartmann, Der Kreis Osterode (Ostpr). Daten zur Geschichte seiner Ortschaften. Würzburg 1958.
- Hb** – Zbiór rot przysięg sądowych poznańskich, kościańskich, kaliskich, sieradzkich, piotr-kowskich i dobrzyszyckich z końca wieku XIV i pierwszych lat wieku XV. Wyd. R. Hube. Warszawa 1888.
- HBon** – A. Boniecki, Herbarz polski. I–XVI. Warszawa 1899–1914.
- HE** – Hydronymia Europaea. Hrsg. von W. P. Schmid:
I: H. Górniewicz, Gewässernamen im Flußgebiet der unteren Weichsel (Nazwy wodne dorzecza dolnej Wisły). Stuttgart 1985;
II: E. Rzetelska-Feleszko, Die Zuflüsse zur Ostsee von der Weichselmündung bis zur Persante (Dopływy Bałtyku od ujścia Wisły do Parsęty). Wiesbaden–Stuttgart 1987;
III: J. Rieger, Gewässernamen im Flußgebiet des Wisłok (Nazwy wodne dorzecza Wisłoka). Wiesbaden–Stuttgart 1988;
IV: J. Duma, Zuflüsse zur unteren Oder und zur Ostsee bis zur Persante (Nazwy do-pływów dolnej Odry oraz Bałtyku po ujście Parsęty). Wiesbaden–Stuttgart 1988;
V: M. Biolik, Zuflüsse zur Ostsee zwischen unterer Weichsel und Pregel (Nazwy wodne dopływów Bałtyku między dolną Wisłą a Pregolą). Wiesbaden–Stuttgart 1989;
VI: H. Mól, Gewässernamen im Flußgebiet des Wieprz (Hydronimia dorzecza Wie-prza). Wiesbaden–Stuttgart 1990;

VII: A. Belchnerowska, Die Namen der stehenden Gewässer im Zuflußgebiet der Ostsee zwischen unterer Oder und unterer Weichsel (Nazwy jezior w dorzeczu Bałtyku między dolną Odrą i dolną Wisłą). Wiesbaden–Stuttgart 1991;

VIII: M. Biolik, Die Namen der stehenden Gewässer im Zuflußgebiet des Pregel und im Einzugsbereich der Zuflüsse zur Ostsee zwischen Pregel und Memel (Nazwy wód stojących dorzecza Pregoly i dopływów Bałtyku między Pregolą a Niemnem). Stuttgart 1993;

IX: K. Rymut, Gewässernamen im Flußgebiet der oberen Weichsel von der Quelle bis zu Soła und Przemsza (Nazwy wodne dorzecza górnej Wisły od źródeł do Soły i Przemszy). Stuttgart 1993;

X: E. Bilut, Gewässernamen im Flußgebiet des Westlichen Bug (Nazwy wodne dorzecza Bugu). Stuttgart 1995;

XI: M. Biolik, Die Namen der fließenden Gewässer im Flußgebiet des Pregel (Nazwy wód płynących dorzecza Pregoly). Stuttgart 1996;

XII: K. Rymut, Rechte Zuflüsse zur Weichsel zwischen Soła und Dunajec (Nazwy wodne prawobrzeżnych dopływów Wisły między Sołą a Dunajcem). Stuttgart 1996;

XIII: K. Rymut, M. Majtán, Gewässernamen im Flußgebiet des Dunajec (Nazwy wodne dorzecza Dunajca). Stuttgart 1998;

XIV: J. Duma, Gewässernamen im Linken Zuflußgebiet der Weichsel zwischen Pilica und Brda (Nazwy wodne w zlewisku lewych dopływów Wisły od Pilicy po ujście Brdy). Stuttgart 1999;

XV: K. Rymut, Gewässernamen im rechten Zuflußgebiet der Weichsel zwischen Dunajec und Wisłok (Nazwy prawobrzeżnych dopływów Wisły między Dunajcem a Wiśłokiem). Stuttgart 2000;

XVI: K. Rymut, Gewässernamen im linken Zuflußgebiet der Weichsel zwischen Przemsza und Pilica (Nazwy lewobrzeżnych dopływów Wisły od Przemszy do Pilicy). Stuttgart 2001;

XVII: J. Rieger, Gewässernamen im Flußgebiet des San. I. Die fließenden Gewässer, A–O (Nazwy wodne dorzecza Sanu. I. Nazwy wód płynących, A–O). Wiesbaden–Stuttgart 2003;

XVIII: J. Rieger, Gewässernamen im Flußgebiet des San. I. Die fließenden Gewässer, P–Ž. II. Die stehenden Gewässer (Nazwy wodne dorzecza Sanu. I. Nazwy wód płynących, P–Ž. II. Nazwy wód stojących). Wiesbaden–Stuttgart 2004;

XIX: M. Biolik, Gewässernamen im Flußgebiet der Narew von der Quelle bis zur Einmündung der Biebrza. I. Die fließenden Gewässer (Nazwy wodne dorzecza Narwi od źródeł do ujścia Biebrzy. I. Nazwy wód płynących). Stuttgart 2005;

XX: M. Biolik, Gewässernamen im Flußgebiet der Narew von der Quelle bis zur Einmündung der Biebrza. II. Die fließenden Gewässer (Nazwy wodne dorzecza Narwi od źródeł do ujścia Biebrzy. II. Nazwy wód stojących). Stuttgart 2005.

Hed

– O. Hedemann, Dzieje Puszczy Białowieskiej w Polsce przedrozbiorowej (w okresie do 1798 roku). Warszawa 1939.

- Hel** – I: Wyimki z najdawniejszych ksiąg sądowych ziemi krakowskiej, mianowicie z lat 1388, 1389 i 1390. Wyd. A. Z. Helcel. StPPP I. Kraków–Warszawa 1856, s. 229–262;
II: Prawo polskie w praktyce sądowej XIV i XV wieku. Wyciągi z najdawniejszych ksiąg sądowych ziemi krakowskiej. Wyd. A. Z. Helcel. StPPP II. Kraków 1870, s. 35–958;
III: Wyciągi z księgi drugiej dawnych królewskich, wiecowych i ziemskich krakowskich sądowych roków. Dodatek. Wyd. A. Z. Helcel. Kraków 1867.
- HenErl** – K. Hennenberger, Erklärung der Preussischen grössern Landtaffel oder Mappen (...). I–II. Königsberg 1595.
- Herschel** – Ch. M. Herschel, Schlesien in seinem ganzen Umfange; als Preussisch-, Oesterreichisch-, und ehem. Neu-Schlesien. Breslau 1818.
- Heyne** – J. Heyne, Dokumentirte Geschichte des Bisthums und Hochstiftes Breslau (...). I–III. Breslau 1860–1868.
- HKart** – W. Heidn, Die Ortschaften des Kreises Karthaus/Westpr. in der Vergangenheit. Marburg 1965.
- HKPom** – Die Historische Kommission für Pommern. I–. Stettin 1913 i nn. [Veröffentlichungen der Historischen Kommission für Pommern].
- HKS** – P. Panske, Handfesten der Komturei Schlochau. Nebst einigen verwandten Urkunden. Danzig 1921.
- HMil** – Herbarz Ignacego Kapicy Milewskiego (dopełnienie Niesieckiego). Kraków 1870.
- HMPn** – Historische Monatsblätter für die Provinz Posen. I–XXIII. Posen 1900–1923.
- HNies** – Herbarz polski Kaspra Niesieckiego S. J. I–X. Wyd. J. N. Bobrowicz. Lipsk 1839–1846.
- HO** – Hydronimia Odry. Wykaz nazw w układzie hydrograficznym. Red. H. Borek. Opole 1983.
- Hock** – H. Hockenbach, Urkundenbuch der Kölnischen Kloster in Polen. APPozn. Zesp. Akta Osób i Rodzin. [Rękopis zawierający odpisy dokumentów dotyczących klasztorów cysterskich w Łądzie, Łeknie i Obrze].
- HolN** – A. K. Holsche, Der Netzdistrikt, ein Beitrage zur Länder- und Völkerkunde mit statistischen Nachrichten. Königsberg 1793.
- HolPr** – Geographie und Statistik von West-, Süd- und Neu-Ostpreußen (...). I–III. Bearb. und hrsg. von A. K. Holsche. Berlin 1800–1807.
- Hoppe** – F. Hoppe, Ortsnamen der Provinz Preussen. AM XII, 1875, s. 289–298; XIII, 1876, s. 563–586; XIV, 1877, s. 38–46, 399–418.
- Hos** – L. Hosák, Historický místopis země Moravskoslezské. VII. Opavský kraj. Praha 1937.
- HosŠram** – L. Hosák, R. Šrámek, Místní jména na Moravě a ve Slezsku. I–II. Praha 1970, 1980.
- Hrabec** – S. Hrabec, Nazwy dzielnic i okolic Gdańska. Poznań 1949.
- Hrin** – Б. Д. Грінченко, Словарь української мови. I–IV. Київ 1907–1909. [B. D. Hrinčenko, Slovar' ukraïns'koï movi. I–IV. Kiïv 1907–1909].
- HSag** – A. Heinrich, Geschichte des Fürstentums Sagan. I. Bis zum Ende der sächsischen Herrschaft im Jahre 1549. Sagan 1911.
- HSB** – Gistaryčny sloŭnik belaruskaj movy. Rėd. A. ĩ. Źurauskĩ. Minsk 1982 i nn. [Гістарычны слоўнік беларускай мовы. Рэд. А. І. Жураўскі. Мінск 1982 i нн.].

- HSil** – N. Henel von Hennenfeld, *Silesiographia, Hoc est: Silesiae Delineatio Brevis Et succincta (...)*. Francofurti 1613.
- HSilB** – N. Henel von Hennenfeld, *Silesiographia renovata, necessariis scholiis, observationibus et indice avcta*. I–II. Wratislaviae et Lipsiae 1704.
- HstB** – [C. J. Hübner], *Historisch-statistisch-topographische Beschreibung von Südpreußen und Neu-Ostpreußen; oder der Königlich-Preußischen Besitznehmungen von Polen, in den Jahren 1793 und 1795*. I–III (t. III rkps). Leipzig 1798.
- HubK** – R. Hube, *Roty przysięg krakowskich z końca wieku XIV*. Warszawa 1875.
- HubP** – R. Hube, *Sądy, ich praktyka i stosunki prawne społeczeństwa w Polsce ku schyłkowi 14 wieku. Prawo polskie w 14 wieku*. Warszawa 1886.
- Huhn** – E. H. T. Huhn, *Topographisch-statistisch-historisches Lexikon von Deutschland, eine vollständige deutsche Landes-, Volks- und Staatskunde*. I–VI. Hildburghausen 1845–1849.
- HUr** – S. Uruski, *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*. I–XV. Warszawa 1904–1931.
- HW** – *Hydronimia Wisły. I. Wykaz nazw w układzie hydrograficznym*. Red. P. Zwoliński. Wrocław 1965.
- HWal** – Z. Boras, R. Walczak, A. Wędzki, *Historia powiatu wałeckiego w zarysie*. Poznań 1961.
- Imbr** – *Dokumenty klasztoru PP. Norbertanek w Imbramowicach (1228–1450)*. Wyd. Z. Koźłowska-Budkowa. Kraków 1948. Też: AKH XVI, 1948, s. 77–126.
- Inscr** – *Inscriptiones clenodiales ex libris iudicialibus palatinatus Cracoviensis*. Zapiski herbowe krakowskie. Collegit et ed. B. Ulanowski. StPPP VII. Kraków 1885, s. I–XV, 277–626.
- InwBPozn** – *Inwentarz dóbr i dochodów biskupów poznańskich z roku 1564*. Wyd. E. Długopolski. Kraków 1938. Też: AKH XV, 1939, s. 267–348.
- Inwbrz** – W. Posadzy, H. Kowalewicz, *Inwentarz dóbr starostwa brzeskiego na Kujawach z roku 1494*. *Studia i Materiały do dziejów Wielkopolski i Pomorza* II/2, 1957, s. 355–398.
- Inwbyd** – 1744. *Inwentarz wójtostwa bydgoskiego z 1744 roku*. Wyd. R. Guldon, Z. Guldon. *Prace Komisji Historii Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego* VII, 1970, s. 63–101.
1753–1766. *Inwentarze starostwa i wójtostwa bydgoskiego z lat 1753–1766*. Wyd. R. Kabaciński. Warszawa–Poznań 1977.
- InwGr** – *Inwentarze starostw i dzierżaw powiatu grodzieńskiego 1789*. Oprac. G. Krupiński. Wydanie II poprawione. Twardy Róg 2018.
- Inwin** – *Inwentarz starostwa inowrocławskiego z r. 1510*. Wyd. R. Guldon, Z. Guldon. *Ziemia Kujawska* III, 1971, s. 187–214.
- InwKiel** – *Inwentarz klucza kieleckiego biskupstwa krakowskiego z 1645 roku*. Wyd. J. Muszyńska. Kielce 2003.
- InwKI** – *Inwentarze dóbr szlacheckich powiatu kaliskiego*. Wyd. W. Rusiński: I: *Od XVI do połowy XVIII w.* Wrocław 1955; II: *Z lat 1751–1775*. Wrocław 1959.
- InwKn** – *Inwentarz Starostwa Knyszyńskiego, [w:] Materiały do dziejów rolnictwa w Polsce w XVI i XVII wieku*. Oprac. W. Chomętowski. Warszawa 1876, s. 241–402.
- Inwkrak** – *Inwentarze dóbr ziemskich województwa krakowskiego 1576–1700. Wybór z ksiąg relacyj grodu krakowskiego*. Oprac. A. Kamiński, A. Kiełbicka, S. Pańków. Warszawa 1956.

- InwWłoc** – Inwentarz dóbr i dochodów biskupstwa włocławskiego z roku 1534. Wyd. B. Ulanowski. Kraków 1902. Też: AKH X, 1916, s. 1–128.
- IPles** – J. Kolenda, Die Ichnoorthographia Plesniaca des Andreas Hindenberg aus dem Jahre 1636. Ein Beitrag zur historischen Kartographie der Standesherrschaft Pleß in Oberschlesien. Dortmund 1979.
- IrkESUP** – V. Īrklīēvs'kij, Etimologičnij slovník ukraїns'kih ĩrīvīš-Prīvīšeznavstvo. Mūnhen 1987. [В. Ірклієвський, Етимологічний словник українських прізвищ-Прізвищезнавство. Мюнхен 1987].
- IuraVic** – Iura Vicariorum. Kopiařusz kolegium wikariuszy katedry poznańskiej. Wyd. T. Jurek. Poznań 2023.
- J** – Visitationsberichte der Diözese Breslau. Archidiakonats Breslau, Oppeln, Glogau, Liegnitz. I–IV. Hrsg. von J. Jungnitz. Breslau 1904–1908.
- Janeczek** – A. Janeczek, Osadnictwo pogranicza polsko-ruskiego. Województwo bełskie od schyłku XIV do początku XVII w. Wrocław 1991.
- Jasz** – T. Jaszczółt, Słownik historyczno-geograficzny Podlasia [mps].
- JaszGrod** – T. Jaszczółt, Gmina Grodzisk k. Siemiatycz. Dzieje ziemi i mieszkańców. Grodzisk 2004.
- Jaszkin** – Ī. Â. Âškin, Belaruskīâ geagrafičnyâ nazvy. Minsk 1971. [І. Я. Яшкін, Беларuskīâ geagrafičnyâ nazvy. Minsk 1971].
- Jaszkin I** – Ī. Â. Âškin, Sloŭnik belaruskich māscovyh geagrafičnyh tĕrminaŭ. Taŭagrafiâ, gidralogiâ. Minsk 2005. [І. Я. Яшкін, Слоŭник беларускіх мясцовых геаграфічных тĕрмінаŭ. Тапаграфія, гідралогія. Мінск 2005].
- JaszNapł** – T. Jaszczółt, Napływ rycerstwa i szlachty na pogranicze mazowiecko-podlaskie w XV i pierwszej połowie XVI wieku (obszar dzisiejszego powiatu wysokomazowieckiego), [w:] Rody, rodziny Mazowsza i Podlasia. Źródła do badań genealogicznych. Red. D. K. Rembiszewska, H. Krajewska. Łomża 2013, s. 161–244.
- JMar** – Topographisch-statistisches Handbuch für den Regierungsbezirk Marienwerder. Nach amtlichen Quellen im Auftrage der Königlichen Regierung. Bearb. von E. Jacobson. Danzig 1868.
- Jobst** – W. Jobst, Ein kurzer Auszug und Beschreibung des ganzen Kurfürstentums der Mark Brandenburg. Frankfurt an der Oder 1571.
- JPol** – Język Polski. Pismo Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego. Kraków 1913 i nn.
- Junker** – U. Junker, Urbarien aus dem Hirschberger Weichbild aus dem Jahre Ao. 1626. Bodnegg 2006.
- Jurk** – M. Jurkowski, Ukraїnska terminologia hydrograficzna. Wrocław 1971.
- K** – J. G. Knie, Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und anderen Orte der Königl. Preuss. Provinz Schlesien (...). Breslau 1845.
- Kacz** – Księgi przyjęć do prawa miejskiego w Krakowie 1392–1506. Libri iuris civilis Cracoviensis 1392–1506. Wyd. K. Kaczmarczyk. Kraków 1913.
- Kal** – Wybór zapisek sądowych kaliskich z lat 1409–1416. Wyd. B. Ulanowski. Kraków 1885. Też: AKH III, 1886, s. 153–270.
- KalWys** – E. Kalinowski, Historia obszaru gminy Wysokie Mazowieckie. Wysokie Mazowieckie 2015.

- Kantzow** – T. Kantzow, [Pomerania]. Ursprung, Altheit und Geschichte der Völker und Lande Pommern, Casuben, Wenden, Stettin und Rhügen, durch Thomas Kanzov colligirt und beschrieben und in seinem Testament Niklas von Klempzen geschenkt. Ok. 1540–1552. Rkps w Bibliotece Królewskiej w Kopenhadze (Det Kongelige Bibliotek), sygn. Thott 644 folio.
- Karaś, *Annopol*** – M. Karaś, Nazwy miejscowe typu *Annopol*, *Bialogard* w języku polskim i w innych językach słowiańskich. OSG V, 1970, s. 73–79.
- Karaś, *Podgóra*** – M. Karaś, Nazwy miejscowe typu *Podgóra*, *Zalas* w języku polskim i w innych językach słowiańskich. Wrocław 1955.
- Karpluk** – M. Karpluk, Polskie nazwy miejscowe od imion kobiecych. SFPS I, 1955, s. 111–160.
- Kasiske** – K. Kasiske, Das Deutsche Siedelwerk des Mittelalters in Pommerellen. Königsberg 1938.
- Kastner** – Archiv für die Geschichte des Bisthums Breslau. I–IV. Hrsg. von A. Kastner. Neisse 1858–1866.
- Kat** – Materiały do dziejów Wielkich Katowic (1299–1799). Zebrał i oprac. L. Musioł. Katowice 1936.
- KatKar** – Kataster Karoliński. APWroc, sygn. 82/164/0. (Daw. zesp. 305).
- Kauf** – K. J. Kaufmann, Geschichte des Kreises Rosenberg. I. Marienwerder 1927.
- KaufDE** – K. J. Kaufmann, Geschichte der Stadt Deutsch Eylau. Quellen und Darstellungen zur Geschichte Westpreussens. IV. Danzig 1905.
- Kawlkp** – Katalog planów miast i wsi wielkopolskich. Oprac. K. Górską-Gołaska. I. Poznań 1961; II. Warszawa 1968.
- KdL** – Kodeks dyplomatyczny Litwy. Wydany z rękopisów w Archiwum Tajnem w Królewcu zachowanych, przez E. Raczyńskiego. Wrocław 1845.
- KdmB** – Die Kunstdenkmäler der Provinz Brandenburg. I–VII. Berlin 1907–1960.
- KDR** – Karte des Deutschen Reiches. 1:100 000. Berlin 1878–1920. [Niemieckie mapy topograficzne].
- KdwR** – Karte des westlichen Russlands. 1:100 000. Wyd. od końca XIX w. do ok. 1920 r. [Niemieckie mapy topograficzne zachodniej Rosji].
- Kęt** – Triginta documenta Ecclesiae Cathedralis Plocensis (1230–1317). 30 dokumentów Katedry Płockiej (1230–1317). Wyd. W. Kętrzyński. Lwów 1888.
- KętL** – W. Kętrzyński, O ludności polskiej w Prusiech niegdyś krzyżackich. Lwów 1882.
- KętN** – Nazwy miejscowe polskie Prus Zachodnich, Wschodnich i Pomorza wraz z przezwiskami niemieckimi. Zestawił W. Kętrzyński. Lwów 1879.
- KGL** – P. Klemenz, Die Ortsnamen der Grafschaft Glatz. Sprachlich und geschichtlich Erklärt. Ein Beitrag zu Glatzer Heimatkunde. Breslau 1932.
- KHist** – Kwartalnik Historyczny. Organ Towarzystwa Historycznego. Lwów 1887 i nn.
- KHKM** – Kwartalnik Historii Kultury Materialnej. Warszawa 1953 i nn.
- Kier** – E. Kierski, Opis statystyczny i historyczny obwodu boreckiego w W. X. Poznańskim w powiecie krotoszyńskim. RTPN III, 1865, s. 87–157.

- KK** – P. Czaplewski, Kartvzja kaszvbska. Gdańsk 1966.
- KKG** – Księga komturstwa gdańskiego. Liber commendariae gedanensis. Fontes LXX. Wyd. K. Ciesielska, I. Janosz-Biskupowa. Warszawa–Poznań–Toruń 1985.
- Kkk** – Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej ś. Wacława. I–II. Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1874–1883.
- KkM** – Kodeks dyplomatyczny Księstwa Mazowieckiego, obejmujący bulle papieżów, przywileje królów polskich i książąt mazowieckich, tudzież nadania tak korporacyj jako i osób prywatnych. Wyd. J. T. Lubomirski. Warszawa 1863.
- KlasNM** – P. Schwartz, Die Klassifikation von 1718/19. Ein Beitrag zur Familien- und Wirtschaftsgeschichte der neumärkischen Landgemeinden. I–III. Landsberg a. W. 1926–1928.
- KLB** – Spis wszystkich miejscowości Województwa Poznańskiego z wyszczególnieniem powiatu, sądu, komisariatu, stacji kolejowej, poczty i odległości do najbliższej stacji kolejowej i poczty. Polityczny podział Województwa Poznańskiego z podaniem władz i urzędów. Oprac. L. Boberski, K. Krupski, M. Leżohupski. Rawicz ok. 1925.
- KlBres** – S. B. Klose, Von Breslau. Dokumentirte Geschichte und Beschreibung. In Briefen. I–III. Breslau 1781–1782.
- Kleist** – G. Kratz, Geschichte des Geschlechts von Kleist. I–III. Berlin 1862–1887.
- Klem** – P. Klemen, Die Ortsnamen des Kreises Strehlen. Strehlemer Heimatbuch II, 1926, s. 17–28.
- KlempinDB** – Diplomatische Beiträge zur Geschichte Pommerns. Aus der Zeit Bogislaufs X. Im Auftrage des Directoriums der Staats-Archive. Hrsg. von R. Klempin. Berlin 1859.
- Klim** – Księga sądowa kresu klimkowskiego 1600–1761. Oprac. i wyd. L. Łysiak. Wrocław–Warszawa–Kraków 1965.
- Klint** – Testamenty szlacheckie z ksiąg grodzkich wielkopolskich z lat 1631–1655. Wyd. P. Klint. Poznań–Wrocław 2008.
- KIJ** – Zbiór dokumentów zakonu oo. paulinów w Polsce. I. 1328–1464. Oprac. J. Fijałek. Kraków 1938.
- KIKr** – R. Klempin, G. Kratz, Matrikeln und Verzeichnisse der Pommerschen Ritterschaft vom XIV bis in das XIX Jahrhundert. Berlin 1863.
- Kluge** – F. Kluge, Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache. Berlin 1960.
- Klap** – I: W. Kłapkowski, Fundacja i uposażenie kościołów w Przerośli i Puńsku. Ateneum Wileńskie XIII/1, 1938, s. 217–229;
II: W. Kłapkowski, Konwent Dominikanów w Sejnach. Ateneum Wileńskie XIII/2, 1938, s. 69–174.
- KM-W** – Komunikaty Mazursko-Warmińskie. Olsztyn 1957 i nn.
- KMaz** – I: Zbiór ogólny przywilejów i spominków mazowieckich. Codex Diplomaticus et Commemorationum Masoviae Generalis. I. Obejmujący materiał do zgonu Konrada I. Zebrał i oprac. J. K. Kochanowski. Warszawa 1919;
II: Nowy kodeks dyplomatyczny Mazowsza. Codex diplomaticus Masoviae novus. II. Dokumenty z lat 1248–1355. Wyd. I. Sułkowska-Kuraś, S. Kuraś, K. Pacuski, H. Wajs. Wrocław 1989;

III: Nowy kodeks dyplomatyczny Mazowsza. III. Dokumenty z lat 1256–1381. Wyd. I. Sułkowska-Kuraś, S. Kuraś. Indeks osób i miejscowości oprac. J. Piętka. Warszawa 2000.

- KmK** – Kodeks dyplomatyczny miasta Krakowa. 1257–1506. I–II. Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1879–1882.
- KMlp** – Kodeks dyplomatyczny Małopolski. I–IV. Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1876–1905; V: Materiały do kodeksu dyplomatycznego Małopolski, 1451–1506. Edycja elektroniczna. Red. W. Bukowski. Oprac. W. Bukowski, F. Sikora, J. Wroniszewski. Kraków 2014. <<http://www.kodeks.pau.krakow.pl>>.
- Kn** – J. G. Knie, J. M. Melcher, Geographische Beschreibung von Schlesien preußischen Antheils, der Graffschaft Glatz und der preußischen Markgraffschaft Ober-Lausitz. Alphabetische, topographisch-statistische Uebersicht aller größern und kleinern Orte der Provinz Schlesien. Breslau 1830.
- Kniaz** – Z. Kniaźołucki, Materyały do biografii Mikołaja Reja z Nagłowic. Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce VII, 1892, s. 241–641.
- Koch** – Księgi Sądowe Brzesko-Kujawskie 1418–1424. Oprac. i wyd. J. K. Kochanowski. Warszawa 1905.
- KOL** – P. Kühnel, Die slavischen Orts- und Flurnamen der Oberlausitz. I–V. Leipzig 1891–1899.
- KolbCh** – O. Kolberg, Dzieła wszystkie. XXXIII–XXXIV. Chełmskie. Wrocław–Poznań 1964.
- Kolberg** – A. Kolberg, Summarisches Verzeichnis des Fürstenthums Ermland von 1656. ZGAE VII, 1880, s. 177–300.
- KolbergVE** – J. Kolberg, Zur Verfassung Ermlands beim Uebergang unter die preussische Herrschaft in Jahre 1772. ZGAE X, 1883, s. 1–144, 656–739.
- KolbKr** – O. Kolberg, Dzieła wszystkie. V–VIII. Krakowskie. Wrocław 1962–1963.
- KolbKu** – O. Kolberg, Dzieła wszystkie. III–IV. Kujawy. Wrocław 1962.
- KolbLu** – O. Kolberg, Dzieła wszystkie. XVI–XVII. Lubelskie. Wrocław–Poznań 1962.
- KolbPz** – O. Kolberg, Dzieła wszystkie. IX–XV. Poznańskie. Wrocław–Poznań 1962–1963.
- Kom** – A. Komoniecki, Dziejopis żywiecki. I. (Do roku 1704). Wyd. S. Szczotka. Żywiec 1937.
- Kom(rkps)** – Chronographia albo dziejopis Żywiecki, w którym rocznie dzieje spraw przeszłych starodawnych miasta Żywca y pobliskich jego mieysc nayduiąc się (...) z różnych authorów, pism, wiadomości zebrany y wipisany (...) roku pańskiego 1704 przez sławnego Andrzeja Komonieckiego wójta na ten czas żywieckiego [oraz zapiski i akta sądu wołoskiego Związku Żywieckiego do 1774 r.]. 1704–1728. Biblioteka Ossolineum, sygn. 1976/II [rkps].
- Kond** – M. Kondratiuk, Nazwy miejscowe południowo-wschodniej Białostoczczyzny. Wrocław 1974.
- KondBał** – M. Kondratiuk, Elementy bałtyckie w toponimii i mikrotoponimii regionu białostockiego. Wrocław 1985.
- KondGeo** – M. Kondratiuk, Nazwy geograficzne i osobowe Białostoczczyzny. Białystok 2016.

- KondGw** – M. Kondratiuk, Urzędowe i gwarowe nazwy miejscowości Białostoczczyzny. Białystok 2011.
- Koper** – M. Koper, Powiat tomaszowski w pejzażu toponimicznym pogranicza polsko-ukraińskiego. Lublin 2019.
- KopKiel** – D. Kopertowska, Nazwy miejscowe województwa kieleckiego. Warszawa 1984.
- KopRad** – D. Kopertowska, Nazwy miejscowe województwa radomskiego. Nazwy miast i wsi, nazwy części miast i wsi oraz nazwy osiedli mieszkaniowych, placów, alei i ulic. Kielce 1994.
- KoR** – J. M. Korabinszky, *Novissima Regni Hungariae potamographica et telluris productorum tabula*. Map. Wien 1791.
- KorAbpi** – Arcybiskupi gnieźnieńscy, prymasowie i metropolici polscy od roku 1000 aż do roku 1821 czyli do połączenia arcybiskupstwa gnieźnieńskiego z biskupstwem poznańskim. I–V. Oprac. J. Korytkowski. Gniezno 1888–1892.
- KorEccl** – J. Korytkowski, *Brevis descriptio historico-geographica ecclesiarum archidioecesis Gnesnensis et Posnaniensis ad ordinem decanatum digestarum nec non elenchus universi cleri ecclesiis, sacellis publicis aliisque institutis hoc tempore deservientis. addita sunt nonnulla alia scitu digna cultum divinum et utilitatem cleri spectantia, praecedente serie archiepiscoporum Gnesnensium, episcoporum Posnaniensium et archiepiscoporum Gnesnensium et Posnaniensium*. Gnesnae 1888.
- Korn** – Breslauer Urkundenbuch. I. Bearb. von G. Korn. Breslau 1870.
- KorPral** – Prałaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych. Podług źródeł archiwalnych. I–IV. Oprac. J. Korytkowski. Gniezno 1881–1883.
- KosLu** – C. Kosyl, Nazwy miejscowe dawnego województwa lubelskiego. Wrocław 1978.
- Kossmann** – E. O. Kossmann, *Die Anfaenge des Deutschtums im Litzmannstaedter Raum. Hau-laender und Schwabensiedling im oestlichen Wartheland*. Leipzig 1942.
- KośćZest** – S. Kościałkowski, Ze studjów nad dziejami ekonomii królewskich na Litwie. Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie V, 1914, s. 1–92.
- Kowalczyk** – E. Kowalczyk, „Nazwy obronne” Słup, Samborza i Zawada a zagadnienie obrony stałej ziem polskich w średniowieczu. Warszawa 1992.
- Kowalczyk I** – E. Kowalczyk, *Dzieje granicy mazowiecko-krzyżackiej (między Drwęcą a Pisą)*. Warszawa 2003.
- KowMat** – Eksцерpty ze źródeł rękopiśmiennych, udostępnione przez prof. E. Kowalczyk-Heyman.
- Koz** – S. Kozierowski, *Badania nazw topograficznych... I: Badania nazw topograficznych dzisiejszej archidiecezji gnieźnieńskiej. Poznań 1914(1911); II, III: Badania nazw topograficznych dzisiejszej archidiecezji poznańskiej. I–II. Poznań 1916; IV, V: Badania nazw topograficznych na obszarze dawnej zachodniej i środkowej Wielkopolski. I–II. Poznań 1921–1922; VI, VII: Badania nazw topograficznych na obszarze dawnej wschodniej Wielkopolski. I–II. Poznań 1926–1928; VIII: Badania nazw topograficznych starej Wielkopolski. I. Nieistniejące miejscowości Wielkopolski. II. Uzupełnienie poprzednich tomów. Poznań 1939; IX: Badania nazw topograficznych pomorsko-wielkopolskich od granicy dzisiejszych Niemiec. Rkps w Archiwum PAN w Poznaniu. Zespół: Materiały Stanisława Kozierowskiego. Sygn. 9a, 9b, 9c.*

- KozAt** – S. Kozierowski, Atlas nazw geograficznych Słowiańszczyzny Zachodniej. I. Poznań 1934.
- KozN** – S. Kozierowski, Nazwiska, przezwiska, przydomki, imiona polskie niektórych typów słowotwórczych. Księga rodzaju ludu polskiego. Poznań 1938.
- KozPogr** – S. Kozierowski, Pierwotne osiedlenie pogranicza wielkopolsko-śląskiego między Obrą i Odrą a Wartą i Bobrem w świetle nazw geograficznych. I–II. Poznań 1926–1928.
- KozSz** – S. Kozierowski:
I: Szematyzm historyczny ustrojów parafjalnych dzisiejszej Archidiecezji Gnieźnieńskiej. Poznań 1934;
II: Szematyzm historyczny ustrojów parafjalnych dzisiejszej Archidiecezji Poznańskiej. Poznań 1935.
- KozZap** – S. Kozierowski, Nieznane zapiski heraldyczne. I–II. Poznań 1915–1923.
- KParMil** – R. Kaczmarek, Topograficzny opis parafii Mileszki obok Łodzi z końca XVIII stulecia. Czasopismo Przyrodnicze Ilustrowane X/1–4, 1937, s. 30–35.
- KParZg** – R. Kaczmarek, Zgierz z okolicą pod koniec XVIII wieku. Opis topograficzny parafii. Czasopismo Przyrodnicze Ilustrowane X/5–6, 1937, s. 142–161.
- Kraatz** – Topographisch-statistisches Handbuch des Preußischen Staats (...). Unter Benutzung der Akten des Königlichen Justitz-Ministeriums. Hrsg. von Kraatz, Rechnungs-Rath. Berlin 1856.
- Krak** – Najdawniejsze księgi sądowe krakowskie. Antiquissimi libri iudiciales terrae Cracoviensis. I–II. Ed. B. Ulanowski. StPPP VIII/1, 2. Kraków 1884–1886.
- KrBüt** – G. Bronisch, W. Ohle, H. Teichmüller. Kreis Bütow. Stettin 1939.
- KrejaKoc** – B. Kreja, Nazwy miejscowe Kociewia i okolicy. Gdańsk 1988.
- KrejaKol** – B. Kreja, Zagadnienie polskich kolektywnych nazw miejscowych typu *Brzezie*, *Pustkowie*. GSJ IV, 1988, s. 41–82.
- Krie** – Das Zinsbuch Bischof Johannes Kropidlos von Włocławek vom Beginn des 15. Jahrhunderts. Hrsg. von P. Kriedte. Jahrbuch für die Geschichte Mittel- und Ostdeutschlands. XXII. Berlin 1973, s. 1–109.
- KrKam** – Kreis Kammin-Land. Bearb. von G. Bronisch, W. Ohle. Stettin 1939.
- KrRum** – Der Kreis Rummelsburg ein Heimatbuch. Hrsg. vom Kreisausschuß des Kreises Rummelsburg. Stettin 1938.
- KrSchl** – Der Kreis Schlawe. Ein pommersches Heimatbuch. I–II. Hrsg. von M. Vollack, E. H. Michaelis. Husum 1986–1989.
- Krzep** – Spis miejscowości i rodów ziemiańskich województwa pomorskiego. Zestawił J. K[rzepela]. Kraków 1925.
- Krzep II** – Rody ziem pruskich. I–II. Zestawił J. Krzepela. Kraków 1927.
- Krzyż** – Podwoły kazimierskie 1407–1432. Wyd. S. Krzyżanowski. Kraków 1913. Też: AKH XII, 1909–1913, s. 392–465; Rachunki wielkorządowe krakowskie z lat 1461–1462 i 1471. Wyd. S. Krzyżanowski. Kraków 1913. Też: AKH XI, 1919, s. 466–526.

- KSand** – M. Kamińska, Nazwy miejscowe dawnego województwa sandomierskiego. I–II. Wrocław 1964–1965.
- KsgBel** – Księgi grodzkie bełskie. CDIAL, fond 1.
- KsgBiec** – Księgi grodzkie bieckie. ANKraK, sygn. 29/4/0. (Daw. zesp. Castr. Biec.).
- KsgBrań** – Księgi grodzkie brańskie. AGAD, sygn. 1/87/0.
- KsgGn** – Księgi sądu i urzędu grodzkiego w Gnieźnie. APPozn, sygn. 53/13/0/-/Gniezno Gr.1–303.
- KsgKal** – Księgi sądu i urzędu grodzkiego w Kaliszu. APPozn, sygn. 53/15/0.
- KsgLw** – Księgi grodzkie lwowskie. CDIAL, fond 9.
- KsgPl** – Księgi grodzkie płockie. AGAD, sygn. 1/24/0.
- KsgPoz** – Księgi sądu i urzędu grodzkiego w Poznaniu. APPozn, sygn. 53/20/0.
- KsgPrzem** – Księgi grodzkie przemyskie. CDIAL, fond 13.
- KsgPyz** – Księgi sądu i urzędu grodzkiego w Pyzdrach. APPozn, sygn. 53/21/0.
- KsgSan** – Księgi grodzkie sanockie. CDIAL, fond 15.
- KsgSąd** – Księgi grodzkie sądeckie. ANKraK, sygn. 29/7/0. (Daw. zesp. Castr. Sandec.).
- KsgzPd** – Księgi grodzkie i ziemskie podlaskie. APBiał, sygn. 4/270/0.
- KSKr** – Z. Perzanowski, M. Karaś:
I: Nieznane czternastowieczne rotty polskie z ksiąg sądowych ziemskich krakowskich z początku XV wieku. ZNUJ XVII, Prace Językoznawcze II, 1958, s. 237–255;
II: Rotty polskie z ksiąg sądowych ziemskich krakowskich z początku XV wieku. ZNUJ XXIV, Prace Językoznawcze III, 1960, s. 233–253.
- KsP** – L. Plater, Opisanie historyczno-statystyczne Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Wyd. J. N. Bobrowicz. Lipsk 1846.
- KsSP** – M. Karaś, Z. Perzanowski. Rotty polskie z ksiąg sądowych ziemskich pilzneńskich z XV wieku. ZNUJ CXIV, Prace Językoznawcze XV, 1965, s. 271–280.
- KStęż** – M. Kamińska, Nazwy miejscowe na terenie b. powiatu stężyckiego. Onom VI, 1960, s. 81–105.
- KszBel** – Księgi ziemskie bełskie. CDIAL, fond 2.
- KszBiec** – Acta Terrestria Biecensia. ANKraK, sygn. 29/1/0/5. (Daw. zesp. Terr. Biec.).
- KszCh** – Księgi ziemskie chełmskie. APLub, sygn. 35/2/0.
- KszGn** – Księgi sądu ziemskiego w Gnieźnie. APPozn, sygn. 53/2/0/-/1–79.
- KszKal** – Księgi sądu ziemskiego w Kaliszu. APPozn, sygn. 53/4/0/-/1–218.
- KszKość** – Księgi sądu ziemskiego w Kościanie. APPozn, sygn. 53/7/0.
- KszKr** – Księgi ziemskie krakowskie. ANKraK, sygn. 29/1/0/1. (Daw. zesp. Terr. Crac.).
- KszKrasn** – Księgi ziemskie krasnostawskie. APLub, sygn. 35/5/0.
- KszLw** – Księgi ziemskie lwowskie. CDIAL, fond 10.
- KszŁęcz** – Księgi ziemskie łęczyckie. AGAD, sygn. 1/66/0/1.
- KszNak** – Księgi sądu ziemskiego w Nakle. APPozn, sygn. 53/8/0.

- KszPilz** – Księgi ziemskie pilzneńskie. ANKraK, sygn. 29/3/0. (Daw. zesp. Terr. Pilsn.).
- KszPoz** – Księgi sądu ziemskiego w Poznaniu. APPozn, sygn. 53/9/0.
- KszPrzem** – Księgi ziemskie przemyskie. CDIAL, fond 14.
- KszPrzew** – Księgi ziemskie przeworskie. CDIAL, fond 12.
- KszSan** – Księgi ziemskie sanockie. CDIAL, fond 16.
- KŚl** – Kodeks dyplomatyczny Śląska. Zbiór dokumentów i listów dotyczących Śląska. Codex diplomaticus nec non epistolaris Silesiae (971–1227). I–III. Wyd. K. Maleczyński. Wrocław 1956–1964.
- KTn** – Kodeks dyplomatyczny klasztoru tyneckiego. Codex diplomaticus Monasterii Tyne-censis (1105–1506). I–II. Wyd. W. Kętrzyński. Lwów 1875.
- KTop** – Topographie des kaiserl. königl. Antheils von Schlesien. I–II. Verf. von R. Kneifel. Brünn 1804.
- Ku** – Materiały do dziejów pospolitego ruszenia z lat 1497 i 1509 zebrane w części przez ś.p. Adolfa Pawińskiego. Wyd. S. Kutrzeba. AKH IX, 1902, s. 235–388.
- Kuj** – Dokumenty kujawskie i mazowieckie przeważnie z XIII wieku. Zebrał i wyd. B. Ula-nowski. Kraków 1887. Też: AKH IV, 1888, s. 111–531.
- KujMBP** – S. Kujot, O majątkach biskupich na Pomorzu. RTNT II, 1880, s. 1–97.
- KujOp** – S. Kujot, Opactwo pelplińskie. Pelplin 1875.
- KUNM** – Materiały Komisji Ustalania Nazw Miejscowych dla Śląska znajdujące się w Instytucie Języka Polskiego PAN w Krakowie.
- KUrb** – Vier oberschlesische Urbare des 16. Jahrhunderts. Quellen und Darstellungen zur schle-sischen Geschichte 16. Hrsg. von W. Kuhn. Würzburg 1973.
- KW** – Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski, obejmujący dokumenta tak już drukowane, jak dotąd nie ogłoszone, sięgające do roku 1444. I–XI. Poznań 1877–1999.
- KWKrak** – Księga wójtowska krakowska 1442–1443. Registrum domini advocati Cracoviensis 1442–1443. Ze zbiorów Archiwum Państwowego w Krakowie. Przyg. do druku M. Ni-wiński, K. Jelonek-Litewka, A. Litewka. Kraków 1995.
- KWlp** – Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski. Seria nowa. Z. 1. Dokumenty opactwa benedyk-tynów w Lubiniu z XIII–XV w. Oprac. Z. Perzanowski. Warszawa–Poznań 1975.
- KzgNur** – Księgi ziemskie i grodzkie nurskie. AGAD, sygn. 1/43/0.
- KZKal** – Księga ziemska kaliska 1400–1409. Wyd. T. Jurek. Poznań 1991.
- KZKraK II** – Księga ziemska krakowska 2. 1394–1397. Wyd. W. Bukowski, M. Zdanek. Warszawa 2012.
- KZPozn** – Księga ziemska poznańska 1400–1407. Wyd. K. Kaczmarczyk, K. Rzyski. Poznań 1960.
- LandB** – G. A. Stenzel, Das Landbuch des Fürstentums Breslau. Uebersicht der Arbeiten und Veränderungen der schlesischen Gesellschaft für vaterländische Kultur im Jahre 1842. Breslau 1843, s. 48–141.
- LandbNM** – Die Neumark Brandenburg im Jahre 1337 oder Markgraf Ludwig's des Aeltern Neu-märkisches Landbuch aus dieser Zeit. Hrsg. von G. W. von Raumer. Berlin 1837.

- LandbSch** – Landbuch księstw świdnickiego i jaworskiego. Wyd. T. Jurek. I: 1366–1376, Poznań 2004; II: 1385–1395, Poznań 2000; III: 1396–1407, Poznań 2007.
- Laszuk** – A. Laszuk, Zaścianki i królewszczyzny. Struktura własności ziemskiej w województwie podlaskim w drugiej połowie XVII wieku. Warszawa 1998.
- LBRug** – Liber beneficiorum domus Corone Marie prope Rugenwold 1406–1528. Hrsg. von der Gesellschaft für Pommersche Geschichte und Altertumskunde. Bearb. von H. Lemcke. Stettin 1919.
- Le** – Historisches Ortslexikon für die Niederlausitz. I–II. Bearb. von R. Lehmann. Marburg 1979.
- Ledebur** – L. Ledebur, Adelslexicon der Preußischen Monarchie. I–III. Berlin 1855–1858.
- Lek** – Die ältesten grosspolnischen Grodbücher. I–II. Hrsg. von J. Lekszycki. Leipzig 1887–1889.
- LeQ** – Quellen zur Geschichte der Niederlausitz. I–III. Bearb. von R. Lehmann. Köln–Wien 1972–1979.
- LErdCS3** – Erdbeschreibung der Churfürstlich- und Herzoglich-Sächsischen Lande. I–IV. 3. Auflage. Hrsg. von F. G. Leonhardi. Leipzig 1802–1806.
- LErdPr** – Erdbeschreibung der Preußischen Monarchie. I–V. Hrsg. von F. G. Leonhardi. Halle 1791–1799.
- Lesmaitis** – Popisy wojskowe pospolitego ruszenia Wielkiego Księstwa Litewskiego (1524–1566). Wstęp i oprac. G. Lesmaitis. Białystok 2016.
- Lex** – M. Lexer, Mittelhochdeutsches Taschenwörterbuch. XXXI. Auflage. Leipzig 1964.
- LexerMH** – M. Lexer, Mittelhochdeutsches Handwörterbuch. I–III. Leipzig–Stuttgart 1869–1878.
- LexSachs** – A. Schumann, Vollständiges Staats-, Post- und Zeitungs-Lexikon von Sachsen. I–XVIII. Zwickau 1814–1833.
- Ley** – G. Leyding-Mielecki:
I: Słownik nazw miejscowych okręgu mazurskiego. Olsztyn 1947;
II: Słownik nazw miejscowych okręgu mazurskiego. Nazwy fizjograficzne (zlokalizowane). Poznań 1959.
- LGB** – Liber granicialis terrestris Belzensis. CDIAL, fond 2, opis 1, sprawa 118.
- Lieck** – zob. Liek
- Liek** – G. Liek, Die Stadt Löbau in Westpreussen mit Berücksichtigung des Landes Löbau. Marienwerder 1892.
- Limites** – Limites Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae ex originalibus et exemplis authenticis descripti et in lucem editi Anno 1758. Oprac. M. Dogiel. Vilnae 1758.
- Linnartz** – K. Linnartz, Unsere Familiennamen. I–III. Bonn–Hannover–Hamburg 1958.
- LJas** – W. Lubaś, Nazwy miejscowości powiatu jasielskiego, [w:] Studia z dziejów Jasła i powiatu jasielskiego. Red. J. Garbacik. Kraków 1964, s. 571–598.
- LKP** – Lubelska księga podkomorska piętnastego wieku. Liber succamerarii terrae Lublinensis saeculi XV. Wyd. L. Białkowski. Lublin 1934.
- LKrak** – W. Lubaś, Nazwy miejscowe południowej części dawnego województwa krakowskiego. Wrocław 1968.

- LM224** – Lietuvos Metrika. Knyga 224. (1522–1530). 4-oji Teismų bylų knyga (XVI a. pabaigos kopija). Vilnius 1997.
- LNP** – J. B. Walkowiak, Litewskie nazwiska Polaków. Słownik etymologiczno-frekwencyjny. Poznań 2019; Suplement. Poznań 2023.
- Locationes** – M. Kopernik, Lokacje łańów opuszczonych. Wyd. M. Biskup. Olsztyn 1970.
- Lor** – F. Lorentz, Polskie i kaszubskie nazwy miejscowości na Pomorzu Kaszubskim. Poznań 1923.
- Lor A** – F. Lorentz, Die kaschubischen Ortsnamen nebst Ableitungen. Berlin 1933.
- Lor X** – F. Lorentz, O pomerel'skom' (drevne-kašubskom) jazyke do poloviny XV-ago stoletija. Izvestija Otdelenija russkogo jazyka i slovesnosti Imperatorskoj Akademii nauk X, Kn. 3, 1905, s. 69–209; XI, Kn. 1, 1906, s. 53–117. [О померельскомъ (древне-кашубскомъ) языкѣ до половины XV-аго столѣтія. Известія Отделения русскаго языка и словесности Императорской Академии наук X, Kn. 3, 1905, с. 69–209; XI, Kn. 1, 1906, с. 53–117].
- LorS** – F. Lorentz, Slovinzisches Wörterbuch. I–II. St. Petersburg 1908–1912.
- LorSNH** – F. Lorentz, Slawische Namen Hinterpommerns (Pomorze Zachodnie). Berlin 1964.
- LPAH** – Litewskie Państwowe Archiwum Historyczne. [Lietuvos Valstybės Istorijos Archyvas].
- LPCrac** – Księga proskrypcji i skarg miasta Krakowa 1360–1422. Liber proscriptionum et querelarum civitatis Cracoviensis 1360–1422. I–II. Wyd. B. Wyrozumska. Kraków 2001.
- Lpvž** – Lietuvių pavardžių žodynas. I–II. Vilnius 1985–1989 (wersja elektroniczna dostępna pod adresem: <<https://pavardes.lki.lt/>>).
- LR** – Księga dochodów beneficjów diecezji krakowskiej z roku 1529 [tzw. Liber retaxationum]. Wyd. Z. Leszczyńska-Skrętowa. Wrocław 1968.
- LSB** – Liber succameraria Belzensis. CDIAL, fond 2, opis 1, sprawa 120.
- Lubels** – Lustracya miast i miasteczek wojewodztwa belzkiego. CDIAL, fond 2, opis 1, sprawa 218/I.
- Lucae** – F. Lucae, Schlesiens curiose Denckwürdigkeiten oder vollkommene Chronica Von Ober- und Nieder-Schlesien. Franckfurt am Mayn 1689.
- Lučyk** – V. V. Lučik, Etimologičnij slovník toponimiv Ukraïni. Kiïv 2014. [В. В. Лучик, Етимологічний словник топонімів України. Київ 2014].
- Lud** – H. Ludat, Das Lebuser Stiftsregister von 1405. Giessener Abhandlungen zur Agrar- und Wirtschaftsforschung des europäischen Ostens. IX. Wiesbaden 1965.
- LudPTL** – Lud. Organ Towarzystwa Ludoznawczego we Lwowie. Lwów, Kraków, Wrocław, Poznań 1895 i nn.
- Ludrógkr** – Lustracja dróg województwa krakowskiego z roku 1570. Wyd. B. Wyrozumska. Wstęp i skorowidz rzeczowy oprac. K. Buczek. Wrocław 1971.
- Lukrak** – Lustracja województwa krakowskiego:
1564. I–II. Wyd. J. Małecki. Warszawa 1962–1964;
1659–1664. I–II. Wyd. A. Falniowska-Gradowska, F. Leśniak. III. Wydział dokumentów i indeksy. Oprac. A. Falniowska-Gradowska, F. Leśniak, E. Danowska. Warszawa 2005;

1765. I. Powiat sądecki, szczyrzycki, biecki, czchowski oraz księstwa zatorskie i oświęcimskie. Wyd. A. Falniowska-Gradowska. Kraków 1973;
1789. I. Powiat krakowski, proszowicki i ksiąski. II. Powiat lelowski oraz starostwo kłobuckie i brzeźnickie. Wyd. A. Falniowska-Gradowska, I. Rychlikowa. Indeksy do części I i II. Oprac. A. Falniowska-Gradowska, I. Rychlikowa. Wrocław 1962–1963.
- Lulu** – Lustracja województwa lubelskiego:
1565. Wyd. A. Wyczański. Wrocław 1959;
1661. Wyd. H. Oprawko, K. Schuster. Warszawa 1962.
- Lumalb** – Lustracja województw malborskiego i chełmińskiego:
1565. Wyd. S. Hoszowski. Gdańsk 1961;
1570. Wyd. S. Hoszowski. Gdańsk 1962.
- Lumaz** – Lustracja województwa mazowieckiego:
1565. I–II. Wyd. I. Gieysztorowa, A. Żaboklicka. Warszawa 1967–1968; Indeksy do części I i II. Oprac. I. Gieysztorowa, A. Żaboklicka, A. Wawrzyńczyk, K. Pacuski. Warszawa 1971;
XVII wieku. I. 1617–1620. II. 1660–1661. Wyd. A. Wawrzyńczyk. Wrocław 1968–1989.
- Lupbrz** – Lustracja poradnego i rejestr łąnów województw brzesko-kujawskiego i inowrocławskiego z roku 1489. Wyd. J. Senkowski. Teki Archiwalne VII, 1961, s. 69–214.
- Luploc** – Lustracje województwa płockiego 1565–1789. Wyd. A. Sucheni-Grabowska, S. M. Szacherska. Warszawa 1965.
- Lupodl** – Lustracje województwa podlaskiego 1570 i 1576. Wyd. J. Topolski, J. Wiśniewski. Wrocław–Warszawa 1959.
- Lupodl II** – Lustracja województwa podlaskiego 1602 roku. Wyd. M. Sierba. Warszawa 2017.
- Lupom** – Lustracja województwa pomorskiego 1565. Wyd. S. Hoszowski. Gdańsk 1961.
- LuPozn** – Opisy i lustracje Poznania z XVI–XVIII wieku. Przygotował do druku M. J. Mika. Poznań 1960.
- LuPrus** – Lustracja województw Prus Królewskich:
1624 z fragmentami lustracji 1615 roku. Wyd. S. Hoszowski. Gdańsk 1967;
1765. I. Województwo pomorskie. I/1: Powiat pucki i mirachowski. I/2: Powiat tczewski, gdański i nowski. I/3: Powiaty świecki, tucholski i człuchowski. Wyd. J. Dydgala. Toruń 2000–2005;
1765. II. Województwo chełmińskie. II/1: Ziemia michałowska. II/2: Ziemia chełmińska. Wyd. J. Dydgala. Toruń 2007–2009;
1765. III. Województwo malborskie. Aneks. Inwentarz zamku malborskiego 1764. Wyd. J. Dydgala. Toruń 2011;
1765. IV. Indeksy. Wyd. J. Dydgala. Toruń 2015.
- Luraw** – Lustracje województwa rawskiego. Wyd. Z. Kędzierska: 1564 i 1570. Warszawa 1959; XVII wieku. Wrocław 1965; Lustracja województwa rawskiego 1789. Wrocław 1971.

- Lurus** – Lustracja województwa ruskiego 1661–1665:
 I: Ziemia przemyska i sanocka. Wyd. K. Arłamowski, W. Kaput. Wrocław 1970;
 II: Ziemia lwowska. Wyd. E. i K. Arłamowscy. Wrocław 1974;
 III: Ziemie halicka i chełmska. Wyd. E. i K. Arłamowscy, W. Kaput. Wrocław 1976.
- Lusand** – Lustracja województwa sandomierskiego:
 1564–1565. Wyd. W. Ochmański. Wrocław 1963;
 1660–1664. I. Wyd. H. Oprawko, K. Szuster. Kraków 1971. II. Wyd. H. Oprawko, K. Szuster. Wrocław 1977;
 1789. I: Powiaty sandomierski, chęciński, opoczyński i ziemia stężycka. II: Powiat radomski. III: Powiat wiślicki. IV: Indeksy. Wyd. H. Madurowicz-Urbańska. Wrocław 1965–1971.
- Lustracje** – Archiwum Główne Akt Dawnych, Metryka Koronna, Lustracje, dz. XVIII.
- Luukr** – Žerela do istoriï Ukraïni-Rusi. Opisi korolïvšin v zemláh rus'kih XVI viku [1565]. Red. M. Gruševs'kij. L'viv 1895–1900:
 I: Lûstraciï zemel' Galic'koï j Peremis'koï;
 II: Lûstraciï zemel' Peremis'koï j Sânoc'koï;
 III: Lûstraciï zemel' Holms'koï, Belz'koï i L'vîvs'koï.
 [Жерела до історії України-Руси. Описи королівщин в землях руських XVI віку [1565]. Ред. М. Грушевський. Львів 1895–1900. I: Люстрації земель Галицької й Перемиської; II: Люстрації земель Перемиської й Сяноцької; III: Люстрації земель Холмської, Белзької і Львівської].
- Luwlkp** – Lustracja województw wielkopolskich i kujawskich:
 1564–1565. I. Wyd. A. Tomczak, C. Ohryzko-Włodarska, J. Włodarczyk. Bydgoszcz 1961. II. Wyd. A. Tomczak. Bydgoszcz 1963. III. Indeksy do części I i II. Oprac. C. Ohryzko-Włodarska, A. Tomczak, M. Woźniakowa. Bydgoszcz 1964;
 1616–1620. I–II. Wyd. Z. Górski, R. Kabaciński, J. Pakulski. Wrocław 1994;
 1628–1632. I: Województwa: poznańskie i kaliskie. II: Województwo sieradzkie. Wyd. Z. Guldon. Wrocław 1967–1969. III: Województwa: łęczyckie, brzesko-kujawskie, inowrocławskie i ziemia dobrzyńska. Wyd. Z. Guldon. Bydgoszcz 1967;
 1659–1665. I: Województwa poznańskie i kaliskie. Wyd. C. Ohryzko-Włodarska. Wrocław 1978. II: Województwa sieradzkie, łęczyckie, brzesko-kujawskie, inowrocławskie i ziemia dobrzyńska. Wyd. Z. Górski, J. Pakulski, A. Tomczak. Toruń 1996;
 1765. Województwo inowrocławskie. Wyd. Z. Górski, R. Kabaciński, A. Mietz. Bydgoszcz 2011;
 1789. I: Województwo kaliskie. Wyd. J. Dygdała, Z. Górski. Toruń 2009. II: Województwo sieradzkie. II/1: Powiaty sieradzki i szadkowski. II/2: Powiaty piotrkowski, radomszczański, wieluński i ostrzeszowski. Wyd. R. Kabaciński, K. Mikulski, J. Pakulski. Toruń 2004–2007. III: Województwa łęczyckie i brzesko-kujawskie. Wyd. A. Tomczak, współpr. Z. Kędzierska. Warszawa–Poznań–Toruń 1977.
- Lübben** – A. Lübben, Mittelniederdeutsches Handwörterbuch. Darmstadt 1980.

- Łac** – A. Vetulani, Księgi sądowe wiejskie klucza łąckiego. I–II. Wrocław 1962–1963.
- LB** – Księga ławnicza miasta Barcina 1564–1668(–1758). Oprac. i wyd. M. Frąś, W. Nowosad. Warszawa 2022.
- ŁesiówTer** – M. Łesiów, Terenowe nazwy własne Lubelszczyzny. Lublin 1972.
- Łęcz** – Księgi sądowe łączyckie od 1385 do 1419. I–II. Wyd. A. Pawiński. Warszawa 1897.
- Lk** – Księgi ławnicze krakowskie 1365–1376 i 1390–1397. Acta scabinalia Cracoviensia 1365–1376 et 1390–1397. Wyd. S. Krzyżanowski. Kraków 1904.
- LLB** – Jana Łaskiego arcybiskupa gnieźnieńskiego Liber beneficiorum archidioecesis Gneznensis. I–II. Wyd. J. Łukowski, J. Korytkowski. Gniezno 1880–1881.
- Lp** – Księga ławnicza. I: 1402–1445; II: 1445–1452. Wyd. J. Smółka, Z. Tymińska. Przemyśl 1936.
- Luk** – J. Łukaszewicz, Krótki historyczno-statystyczny opis miast i wsi w dzisiejszym powiecie krotoszyńskim od najdawniejszych czasów aż po rok 1794. I–II. Poznań 1869–1875.
- LukOp** – J. Łukaszewicz, Krótki opis historyczny kościołów parochialnych, kościółków, kaplic, klasztorów, szkółek parochialnych, szpitali i innych zakładów dobroczynnych w dawnej diecezji poznańskiej. I–III. Poznań 1858–1863.
- Lw** – Księgi ławnicze miasta Starej Warszawy z XV wieku. I. Księga nr 525 z lat 1427–1453. Wyd. S. Ehrenkreutz. Warszawa 1916.
- MAB** – Das Marienburger Ämterbuch. Hrsg. von W. Ziesemer. Danzig 1916.
- MakPrz** – W. Makarski, Nazwy miejscowości dawnej ziemi przemyskiej. Lublin 1999.
- MakSk** – W. Makarski, Nazwy miejscowości dawnej ziemi sanockiej. Lublin 1986.
- Mal** – K. Maleczyński, Studya nad dyplomami i kancelaryą Odonica i Laskonogiego 1202–1239. Lwów 1928.
- Malec I** – M. Malec, Budowa morfologiczna staropolskich złożonych imion osobowych. Wrocław 1971.
- MalecChrz** – M. Malec, Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce. Kraków 1994.
- MalecSkr** – M. Malec, Staropolskie skrócone nazwy osobowe od imion dwuczłonowych. Wrocław 1982.
- Malicki** – J. Malicki, Nazwy miejscowe Śląska w języku czeskim. Wrocław 2002.
- MarPogr** – J. Maroszek, Pogranicze Litwy i Korony w planach króla Zygmunta Augusta. Z historii dziejów realizacji myśli monarszej między Niemnem a Narwią. Białystok 2000.
- MarSzep** – J. Maroszek, Dzieje obszaru gminy Szepietowo w XV–XX wieku. Szepietowo 2006.
- MarWys** – J. Maroszek, Dzieje powiatu Wysokie Mazowieckie 1866–2006. Białystok 2008.
- Masovia** – Mitteilungen der Litterarischen Gesellschaft Masovia. I–XXXIII. Lötzen, Königsberg 1895–1928.
- Matr** – Matricularum Regni Poloniae summaria. I–V/1: Wyd. T. Wierzbowski. Warszawa 1905–1919; V/2: Wyd. J. Płocha, A. Rybarski, I. Sułkowska. Warszawa 1961; VI: Wyd. M. Woźniakowa. Warszawa 1999.

- Mazur** – I: M. Mazurkiewicz, Zmiany w nazewnictwie topograficznym na terenie województwa szczecińskiego w okresie od 1945 do 1960 roku. Szczecin 1966;
II: M. Mazurkiewicz, Zmiany w nazewnictwie miejscowości Pomorza Zachodniego po 1945 roku (cz. II: województwo koszalińskie) wraz z indeksem nazw przejściowych dla całego Pomorza Zachodniego. Szczecin 1972.
- Mažiulis Prus** – V. Mažiulis, Prūsų, kalbos etimologijos žodynas. I–IV. Vilnius 1988–1997.
- MBiecz** – F. Bujak, Materiały do historii miasta Biecza (1361–1632). Kraków 1914.
- Messow** – Topographisch-statistisches Handbuch des Preussischen Staats oder: Alphabetisches Verzeichniß sämtlicher Städte, Flecken, Dörfer, Rittergüter, Vorwerke, Mühlen oder sonstiger bewohnter Anlagen (...). I–II. Bearb. von E. Messow. Magdeburg 1846.
- Meyers** – Meyers Orts- und Verkehrs-Lexikon des Deutschen Reiches. I–II. Hrsg. von E. Uetrecht. Leipzig–Wien 1912–1913.
- MF** – Metryka franciszkańska. 1819–1820. CDIAL, fond 20 [rkps]. [Też: Drugi kataster gruntowy Galicji]. Cyrkuł: I: bocheński; II: dukielski; III: zamojski; IV: nowosądecki; V: rzeszowski; VI: stanisławowski; VII: tarnowski; VIII: myślenicki; IX: brzeżański; X: zaleszczycki; XII: lwowski; XIII: przemyski; XIV: samborski; XV: sanocki; XVI: stryjski; XVII: tarnopolski; XVIII: brodzki; XIX: żółkiewski.
- MGH** – Monumenta Germaniae Historica. I: Scriptores. II: Leges. III: Diplomata. IV: Epistolae. V: Antiquitates. Ed. G. H. Pertz, G. Waitz, E. L. Dümmler, R. Schieffer. Hannover, Berlino 1826–1996.
- MHer** – Miesięcznik Heraldyczny. Organ Towarzystwa Heraldycznego we Lwowie. I–XVII. Lwów 1908–1938.
- MichZM** – D. Michaluk, Ziemia mielnicka województwa podlaskiego w XVI–XVII wieku. Osadnictwo, własność ziemska i podziały kościelne. Toruń 2002.
- Miech** – Wykaz alfabetyczny wsi i attynencji w powiecie miechowskim z oznaczeniem, w której gminie, parafii i okręgu sądowym położone. Kraków 1866.
- MJ** – Metryka józefińska. 1785–1788. CDIAL, fond 19 [rkps]. [Też: Pierwszy kataster gruntowy Galicji]. Cyrkuł I: bocheński; II: dukielski; III: zamojski; IV: nowosądecki; V: rzeszowski; VI: stanisławowski; VII: tarnowski; VIII: myślenicki; IX: brzeżański; X: zaleszczycki; XII: lwowski; XIII: przemyski; XIV: samborski; XV: sanocki; XVI: stryjski; XVII: tarnopolski; XVIII: brodzki; XIX: żółkiewski.
- MK** – Metryka Koronna. AGAD, sygn. 1/4/0.
- MKart** – K. Makowska, Toponimia byłego powiatu kartuskiego [mps].
- MKB** – Das Marienburger Konventsbuch der Jahre 1399–1412. Hrsg. von W. Ziesemer. Danzig 1913.
- MKI** – J. Majchrowski, Nazwy miejscowe dawnego województwa kaliskiego [mps].
- MkM** – Metryka Księstwa Mazowieckiego z XV–XVI wieku. Wyd. A. Włodarski. I: 1417–1429. Warszawa 1918; II: 1429–1433. Warszawa 1930.
- MK8ed** – Metryka koronna nr 8. Liber intitulatus: Varsavia Boleslai, Conradi, Janussii et Annae ducum Masoviae ab anno 1471 usque ad 1526. Wyd. A. Salina, I. Stembrowicz. Warszawa 2018.

- Modzelewski** – K. Modzelewski, Organizacja gospodarcza państwa piastowskiego X–XIII wiek. Wydanie II poprawione. Poznań 2000.
- Moep** – A. Moepert, Die Ortsnamen des Kreises Neumarkt in Geschichte und Sprache. Nach den alten und neuen Kreisgrenzen. Breslau 1935.
- Mog** – Monografia opactwa cystersów we wsi Mogile. II. Zbiór dyplomów klasztoru mogilskiego. Kraków 1867.
- Mp-10** – Mapy topograficzne w skali 1:10 000 w układzie współrzędnych 1942, 1965 i 1992, wyd. przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii. Dostępne w serwisie Geoportal, <<https://mapy.geoportal.gov.pl>>.
- Mp-25** – Mapy w skali 1:25 000, wyd. przez Zarząd Topograficzny Sztabu Generalnego WP w latach 1950–1975 z podziałem na powiaty [tzw. obrębówki].
- Mp-50** – Mapy topograficzne w skali 1:50 000 w układzie współrzędnych 1942, 1965 i 1992, wyd. przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii. Dostępne w serwisie Geoportal, <<https://mapy.geoportal.gov.pl>>.
- Mp-75** – Spezialkarte der österreichisch-ungarischen Monarchie 1:75 000. Wien 1877–1914.
- Mp-100** – Mapa taktyczna w skali 1:100 000 Wojskowego Instytutu Geograficznego (1913–1939) z podziałem na powiaty: bił – biłgorajski, bych – bychawski, jan – janowski, kras – krasnystawski, kraś – kraśnicki, lub – lubelski, łuk – łukowski, puł – puławski, radz – radzyński, włod – włodawski.
- Mp-100** – Mapy topograficzne w skali 1:100 000 w układzie współrzędnych GUGiK 80, wyd. przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii. Aktualność topograficzna: 1969–1978. Dostępne w serwisie Geoportal, <<https://mapy.geoportal.gov.pl>>.
- Mp-200** – Mapa topograficzna Polski w skali 1:200 000, wyd. przez Zarząd Topograficzny Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. Warszawa 1990–1995. [Po Mp-200 podano nazwę odpowiedniego powiatu].
- MpAtSchl** – Topographisch-militarischer Atlas von dem souverainen Herzogthume Schlesien mit Oesterreichisch Schlesien und dem dermahlen zum Herzogthum Warschau gehörigen Neu Schlesien in 26 Blättern. Weimar 1809.
- MpBaz** – Atlas geograficzny ilustrowany Królestwa Polskiego na podstawie najnowszych źródeł opracowany. Red. J. M. Bazewicz. Warszawa [1907].
- MpBLus** – Le Marquisat de Basse Lusace divisé en ses Cercles, Seigneuries et Senechaussées etc. chez Cóvens et Mortier. Amsterdam 1759.
- MpCGla** – Comitatus Glaciensis. Tabula geogr. ex autographis delineationibus depromta Edentibus Homannianis Heredibus. Norimbergae 1747.
- MpChrz** – Karta dawniej Polski z przyległymi okolicami krajów sąsiednich według nowszych materiałów. 1:300 000. Oprac. pod kierunkiem W. Chrzanowskiego. Paryż [ca 1840–]1859.
- MpCzajSd** – F. Czajkowski, Województwo sandomierskie na powiaty i parafie podzielone r. 1786 przez Franciszka Czajkowskiego kanonika sandomierskiego. 1:185 000. Głuchów 1786.
- MpCzajSier** – F. Czajkowski, [Południowa część województwa sieradzkiego. Głuchów 1789].
- MpDOZ** – S. Porębski, Ducatus Oswieczensis et Zatoriensis descriptio. 1:250 000. Antwerpia 1573.

- MpDSBres** – J. Scultetus, Ducatus Breslanus sive Wratislaviensis. Amstelodami [1644].
- MpDSGlog** – J. Scultetus, Ducatus Silesiae Glogani vera delineatio secundâ curâ ac labore confecta a Iona Sculteta Sprotta Silesio. Amstelodami 1643.
- MpDSGrot** – J. Scultetus, Ducatus Silesiae Grotganus cum Districtu Episcopali Nissensi Delineatore Iona Sculteto, Silesio. Amstelodami 1658.
- MpDSIav** – F. Kühn, Ducatus Silesiae Iauranus authore Friderico Khünovio. Schweidnitz ca 1660.
- MpDSLig** – F. Kühn, Ducatus Silesiae Lignicensis authore Friderico Khünovio. Schweidnitz ca 1672.
- MpDSOls** – D. Sinapius, Ducatus in Silesia Inferiore Olsnensis Novissima Delineatio. Wratislaviae 1720.
- MpDSSvid** – F. Kühn, Ducatus Silesiae Suidnicensis authore Friderico Khünovio. Schweidnitz ca 1660.
- MpDSTesch** – J. Nigrinus, Ducatus in Silesia superiore Teschinensis cum adjacentibus regnorum vicinorum, Hungariae videlicet et Poloniae, nec non Marchionatus Moraviae etc. (...). 1724. Mapa Księstwa Cieszyńskiego Jonasa Nigrinusa z 1724.
- MpDSWol** – J. Scultetus, Ducatus Silesiae Wolanus Authore Iona Sculteto Sprotta Silesio. Amstelodami 1644.
- MpEGr** – J. Markiewicz, Mapa ogólna Ekonomii JKMości Grodzieńskiej razem z przyległym Leśnictwami wziętej z oznaczeniem wewnątrz i dokoła leżących Dóbr Ziemijskich, tudzież gruntów od Ekonomii odeszłych, z wymiarów szczególnych na skalę małą samemi obrębów obwodami przeniesiona i dla poznania naturalnej Guberniów, Kluczów, Wsi, Kwater, Straż, a w nich Rzek, Stawów, Młynów, Tartaków, Jezior, Ostępów sytuacji geometrycznie sporządzona w roku 1781. AGAD, ZK, 67–1, k. 1.
- MpEnd** – J. F. Endersch, Tabula geographica episcopatum Warmiensem in Prussia exhibens, Heilsberg, solita habitatio episcopalis. Elbingae 1755.
- MpEnd1** – J. F. Endersch, Karte von Danzig, Elbing und Marienburg oder erstes Blatt von Westpreußen. Wien 1789.
- MpEndPr** – J. F. Endersch, Mappa geographica trium insularum in Prussia, quae Poloniarum regi serenissimo paret, accuratissima in qua Gedaniensis emporii longitudo 36 gradus et 21 minuta ab insula Ferro connumeratur. Elbing 1753.
- MpEng** – F. B. Engelhardt, Karte von Ost-Preussen, Litthauen, West-Preussen und dem Netz-Distrikte, enthaltend die Regierungs-Bezirke: Königsberg, Gumbinnen, Danzig, Marienwerder und Bromberg. Berlin 1819.
- MpFCr** – F. B. Wernher, Das Fürstenthum Crossen mit denen Sternbergischen und Scwibus-sischen [!] Creyssen in Nieder-Schlesien wie auch den Oder Pass Fürstenberg. Wratislaviae 1746.
- MpFran** – Franciszkańskie zdjęcie topograficzne Galicji (1861–1864) i Śląska (1836–1842) [tzw. drugie zdjęcie wojskowe]. 1:28 000. Dostępne w serwisie Mapire, <<https://maps.arcanum.com>>.
- MpGillyCr** – Karte von Südpreußen von Gilly und Cron. 1:50 000. 1793–1796.
- MpGillyPom** – D. Gilly, Karte des Königl. Preuss. Herzogthums Vor- und Hinter-Pommern nach speziellen vermessungen entworfen. Berlin 1789.

- MpGillyPr** – D. Gilly, Special Karte von Südpreußen: mit allerhöchster Erlaubniss aus der königlichen grossen topographischen Vermessungs-Karte, unter Mitwirkung des Directors Langner. Berlin 1802–1803.
- MpGL** – J. Liesganig, Regna Galiciae et Lodomeriae Josephi II et M[ariae] Theresiae Augg. iussu methodo astronomico-trigonometrica, nec non Bukovina geometricre dimensa (...). Leopoli [1790].
- MpGoerlitz** – Geographische Verzeichnung des Goerlitzer Creises mit dem Queiss-Creise (...). Norimbergae 1753.
- MpGüss** – F. L. Güssefeld, Carte de l'Electorat de Brandenburg présentée tres humblement a Son Altesse Royale Monsgr. le Prince Frederic Guillaume, Prince de Prusse & Margrave de Brandebourg par François Louis Gussefeld. Norymberga 1773.
- MpGüssNM** – F. L. Güssefeld, Charte von der Neumark die ursprünglichen Kreise derselben vorstellend. Nürnberg 1796.
- MPH** – Monumenta Poloniae Historica. Pomniki Dziejowe Polski. I–VI. Wyd. A. Bielowski. Lwów 1864–1893.
- MpHAPr I** – Historisch-geographischer Atlas des Preußenlandes. Hrsg. von H. Mortensen, G. Mortensen, R. Wenskus, H. Jäger. Lieferung 1. Übersichtkarte. Stand vor 1920. Wiesbaden 1968.
- MpHeld** – A. M. von Heldensfeld, Carte von West-Gallizien welche auf allerhöchsten Befehl Seiner Kaiserlich oesterreichischen und Königlich apostolischen Majestät in den Jahren 1801 bis 1804. Vienna 1808.
- MpHelwig** – M. Helwig, Tabula geographica, sive Mappa Silesiae. Nysa 1561.
- MpHennen** – C. Hennenberger, Grosse Landtafel von Preussen in 9 Blättern (...). Königsberg 1576.
- MpHey** – C. Heymann, (Czarnków): Karte des Czarnikauer Kreises; (Gnieszno): Karte des Gnesener Kreises; (Szubin): Karte den Schubiner Kreises; (Wągrowiec): Karte des Wongrowiecer Kreises; (Wyrzysk): Karte des Wirsitzer Kreises. Regr. Bezk. Bromberg. Berlin 1939.
- MpHopf** – C. von Hopfgarten, D. F. Sotzmann, Atlas von dem zu Südpreußen gehörigen Posener Kammer-Departement: in XVIII Blättern, Berlin 1798–1799: IV: Posensche Kreis; V: Meseritsche Kreis; VI: Oborniker Kreis; VII: Bomster Kreis; VIII: Kostensche Kreis; IX: Fraustadter Kreis; X: Kroebecker Kreis; XI: Szrimmer Kreis; XII: Krotoziner Kreis; XIII: Szrodaer Kreis; XIV: Gnesener Kreis; XV: Wongrowitzer Kreis; XVI: Powitzer Kreis; XVII: Peysersche Kreis; XVIII: Radziechow Kreis.
- MpJos** – Józefińskie zdjęcie kartograficzne Górnego Śląska (1763). 1:28 000. Dostępne w serwisie Mapire, <<https://maps.arcanum.com>>.
- MpKKSchl** – J. G. Reymann, Krieges Karte von dem Herzogthum Schlesien und der Grafschaft Glatz nebst den angrenzenden Theilen von Südpreußen längst der Warthe, von der Mark Brandenburg, Böhmen und Mähren in XX Sectionen. 1796–1802. APWroc, Zbiór atlasów geograficznych i budowlanych, sygn. 82/329/0/-/14.
- MpKum** – C. von Kummersberg, Administrativ-Karte von den Königreichen Galizien und Lodomerien mit dem Grossherzogthume Krakau und den Herzogthümern Auschwitz, Zator und Bukowina in 60 Blättern (...). 1:115 000. Wien 1855.

- MpKwat** – Topograficzna karta Królestwa Polskiego. Carte topographique du Royaume de Pologne. Топографическая карта Царства Польскаго [tzw. Mapa Kwatermistrzostwa]. Warszawa 1839–1843.
- MPL** – A. Theiner, Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae gentiumque finitimarum historiam illustrantia. Maximam partem nondum edita ex tabulariis Vaticanis, deprompta collecta ac serie chronologica disposita. I–III. 1217–1572, 1585–1695. Romae 1860–1863.
- MpLangau** – P. Langau, Pomeraniae Pars. In Clyto Urbis Gedan: Magnifico Senatui hanc Tabulum Pomerelliae a Nullo hactenus accurate delineatam (...) Laboribus fideliter confectam, offert et dedicat humill. Ok. 1:150 000. 1659.
- MpLiesg** – Koenigreich Galizien und Lodomerien hrsg. im Jahre 1790 von [Joseph] Liesganig. Nach den vorzüglichsten neuern Hülfquellen vermehrt und verbessert von dem k.k. oest. Generalquartiermeisterstabe im Jahre 1824. Wien 1824.
- MpLub** – E. Lubin, Nova illustrissimi principatus Pomeraniae descriptio cum adjuncta Principum Genealogia et Principum veris et potiorum Urbium imaginibus et Nobilium Insignibus (...). 1:235 000. Amsterdam 1618.
- MpLusInf** – Lusatiae Inferioris Tabula chorographica, secundum statum recentissimum delineata et edita curis Homannianorum Heredum. Norimbergae 1768.
- MpLusSup** – B. Scultetus, Lusatia Superior. Amsterdam 1593.
- MpMbl** – Niemieckie mapy topograficzne [tzw. Messtischblätter]. 1:25 000. Wyd. od II poł. XIX w. do 1944 r.
- MpMieg** – F. von Mieg, Mapa topograficzna Królestwa Galicji i Lodomerii (1779–1783) [tzw. mapa Miega]. 1:28 800. Dostępna w serwisie Mapire, <<https://maps.arcanum.com>>.
- MpNaroński** – J. Naronowicz-Naroński, Districtus Reinensis in Ducatu Prussiae eiusq. tractu Sudaviensi. Novissima delineatio a. 1663. Reprodukcyjna mapy, [w:] Mitteilungen der Literarischen Gesellschaft Masovia, XXXI (1926), s. 152v.
- MpNeumark** – Special Karte von der Neumark und dem angrenzenden Laendern in VI Sectionen: welche von Norden nach Sueden gerechnet (...) nach dem Special Kreiskarten und andern guten Hülfsmitteln zusammengetragen im Jahre 1805. Hrsg. von D. F. Sotzmann. Berlin 1807.
- MpNWGal** – D. G. Reyman, Karte eines Theils von Neu oder West Gallicien, welcher die Woywodschaften Sendomier und Krakau enthält nebst einem Theil von Alt Gallicien in XII Blatt (...). 1:180 000. Berlin 1797.
- MpPol** – Monitor Polski. Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa 1946 i nn.
- MpOpp** – K. I. Oppermann, Semitopografičeskoj Karty Carstva Pols'kago. Sankt-Peterburg 1811–1820. [K. И. Опперманн, Семитопографической Карты Царства Польскаго. Санкт-Петербург 1811–1820].
- MPP** – S. Krzyżanowski, Monumenta Poloniae Palaeographica. I–II. Kraków 1907–1910.
- MpPerKl** – K. de Perthées, Mappa szczegulna Woiewodztwa Kaliskiego (...). [po 1798].
- MpPerKr** – K. de Perthées, Mappa szczegulna Woiewodztwa Krakowskiego i Xięstwa Siewierskiego (...). 1787.

- MpPerKu** – K. de Perthées, Mappa szczegulna Woiewodztw Brzeskiego Kuiawskiego y Inowrocławskiego (...). 1785.
- MpPerLu** – K. de Perthées, Mappa szczegulna Woiewodztwa Lubelskiego (...). 1786.
- MpPerŁecz** – K. de Perthées, Mappa szczegulna Woiewodztwa Łęczyckiego (...). 1793.
- MpPerMz** – K. de Perthées, Mappa szczegulna Woiewodztwa Mazowieckiego (...). 1783.
- MpPerPd** – K. de Perthées, Mappa szczegulna Woiewodztwa Podlaskiego (...). 1795.
- MpPerPl** – K. de Perthées, Mappa szczegulna Woiewodztwa Płockiego i Ziemi Dobrzyńskiej (...). 1784.
- MpPerPn** – K. de Perthées, Mappa szczegulna Woiewodztwa Poznańskiego (...). 1791.
- MpPerRw** – K. de Perthées, Mappa szczegulna Woiewodztwa Rawskiego (...). 1792.
- MpPerSd** – K. de Perthées, Mappa szczegulna Woiewodztwa Sandomierskiego (...). 1791.
- MpPesch** – General-Karte von dem Regierungs-Departement Posen im Grossherzogthum Posen entworfen. u. gez. von E. Peschell. Auf den Stein gez. u. grav. von Anton Freudenreich. (Arkusze I–XVII). [Posen] 1821.
- MpPfau** – T. P. von Pfau, Mappa specialis continens limites inter Regna Polonniae et Prussiae a Marchia Nova usque ad Vistulam. Berlin 1787.
- MpPfReg** – T. P. von Pfau, Regni Poloniae, Magni Ducatus Lithuaniae nova mappa geographica. Concessu Borussorum Regis. Berolini ok. 1770.
- MpPPosn** – J. Freudenhammer, Palatinatus Posnanensis in Maiori Polonia primarii nova delineatio. Amsterdami 1645.
- MpRey** – Reymann's Special-Karte: Geographische Special-Karte von Deutschland und den angränzenden Ländern. Hrsg. von G. D. Reymann. Berlin–Potsdam 1806–1843; Topographische Specialkarte des Preussischen Staats und der angrenzenden Ländern. Hrsg. von G. D. Reymann, C. W. von Oesfeld. Glogau 1844–1874.
- MpReyPr** – Mapy powiatów Prus Wschodnich na bazie mapy Reymanna w skali 1:150 000. Berlin 1834–1839. [Po skrócie w nawiasie podawana jest niemiecka nazwa powiatu].
- MpSchlKr** – Atlas von Schlesien in Specialkarten der Landrathlichen Kreise und der Österreichischen Antheils. Breslau 1828–1847. [Atlas składa się z 4 głównych części: Regierungsbezirk Breslau (Bres), Regierungsbezirk Liegnitz (Lieg), Regierungsbezirk Oppeln (Opp), Oesterreichisch Schlesien (Oest), które zawierają od kilku do kilkunastu numerowanych arkuszy, odpowiadających poszczególnym powiatom (Kreis). Przyjęto następujący sposób zapisu: MpSchlKr(Opp XIV)].
- MpSchmettau** – Schmettausche Karten von Pommern um 1780. Historischer Atlas von Pommern, Sonderreihe. Blatt 7. Köslin.
- MpSchröt** – F. L. Schroetter, Karte von Ost-Preussen nebst Preussisch Litthauen und West-Preussen nebst dem Netzedistrict aufgenommen unter Leitung des Königl. Preuss. Staats Ministers Frey Herrn von Schroetteer in den Jahren von 1796 bis 1802. Ca 1:150 000. Berlin 1803–1812.
- MpSchwPom** – Die Matrikelkarten der Landesaufnahme von Schwedisch-Pommern 1692–1709 [Szwedzkie mapy Pomorza Szwedzkiego w skali 1:8 333]. Dostępne w serwisie GeoGreif Uniwersytetu w Greifswaldzie, <<https://geogreif.uni-greifswald.de>>.

- MpSotzOppol** – Das Fürstenthum Oppeln oder der Oppelnsche, Falkenbergsche, Lublinitzsche, Rosenbergsche, Gros Strehlitzsche, Coselsche, Toster und Neustädtsche Kreis nebst der freyen Standesherrschaft Beuthen oder dem Beuthener Kreise. Gez. von I. W. Wieland und verb. von Schubarth, und verm. von D. F. Sotzmann. Nürnberg 1813.
- MpSW** – F. W. Streit, C. F. Weiland, Topographisch militairische Charte von den Königreichen Preussen und Polen und dem Grossherzogthum Posen in 85 Sectionen. Weimar 1815.
- MPszcz** – L. Musioł, Dawne nazwy miejscowości ziemi pszczyńskiej, [w:] Księga o Śląsku. Red. A. Targ. Cieszyn 1929, s. 155–162.
- MpTBor** – O. H. Örneufvud [Gotho], Tractuum Borussiae, circa Gedanum et Elbingam, ab incolis Werder appellati, cum adiuncta Neringia, nova et elaboratissima delineatio. Amsterdam 1645.
- MpTex** – J. Ch. Textor, D. F. Sotzmann, Topographisch-Militärische Karte vom vormaligen Neu Ostpreussen oder dem jetzigen Nördlichen Theil des Herzogthums Warschau nebst dem Russischen District (...) auf XV Blaetter reducirt (...) vom Aritllerie Lieut. Berlin [1806–1808].
- MpTopMil** – F. W. Streit, C. F. Weiland, Topographisch-militairische Charte von Teutschland in 204 Sectionen. 1:180 000. Weimar 1807–1814.
- MpUMbl** – Urmeßtischblätter. Mapy z lat 1822–1856 sporządzone przez oficerów armii pruskiej. Deutsche Staatsbibliothek w Berlinie, sygn. 729.
- MpWeigInf** – Ch. Weigel, Lusatia Inferior per Christoph Weigelium. Norimbergae ca 1700.
- MpWeigSup** – Ch. Weigel, Lusatia Superior per Christoph Weigelium. Norimbergae ca 1720.
- MpWGal** – A. Meyer von Heldensfeld, Carte von West-Gallizien. Welche auf allerhöchsten Befehl Seiner Kaiserlich Oesterreichischen und Königlich Apostolischen Majestät in den Jahren von 1801 bis 1804 (...) gezeichnet, und gestochen v. H. Benedicti. Ca 1:172 800. Wien 1808.
- MpWielBreg** – J. W. Wieland, M. Schubarth, Principatus Silesiae Bregensis exactissima tabula geographica exhibens circulos Brieg, Ohlau, Strehlen, Nimbsch, Creutzburg et Pitschen una cum adjacente districtu Nambslaviensi ad Principatum Wratislaviensem alias pertinente. Ca 1:144 000. Norimbergae 1736.
- MpWielGlog** – J. W. Wieland, M. Schubarth, Principatus Silesiae Glogoviensis novissima tabula geographica sistens VI ejusdem circulos Glogau, Freystadt, Gvhrau, Sprottau, Grünberg et Schwiebus cum districtu Polkowitz nec non Liberam Dynastiam Beuthen et Carolath. Ca 1:216 000. Norimbergae 1739.
- MpWielGrot** – J. W. Wieland, M. Schubarth, Principatus Silesiae Grotkani exactissima tabula geographica exhibens terram nissensem simul ac circulos Grotkau, Ottmuchau et Ziegenhals. Ca 1:158 000. Norimbergae 1736.
- MpWielJav** – J. W. Wieland, M. Schubarth, Principatus Silesiae Iavoriensis in IV circulos Iaver, Hirschberg, Lemberg und Buntzlau. Ca 1:158 000. Norimbergae 1736.
- MpWielKarn** – J. W. Wieland, M. Schubarth, Principatvs Silesiae Karnoviensis nova et exactissima Tabula geographica: commonstrans insimul districtus ac Status minores Freudenthal, Olbersdorf et Steuberndorf. Ca 1:94 000. Norimbergae 1736.

- MpWielLig** – J. W. Wieland, M. Schubarth, Principatus Silesiae Lignicensis in suos circulos, tres nempe Lignicenses, Goldbergensem, Haynauviensem et Lubenensem divisi. Ca 1:103 000. Norimbergae 1736.
- MpWielMunst** – J. W. Wieland, M. Schubarth, Principatus Silesiae Munsterbergensis exactissima tabula geographica exhibens circulos ejusdem Munsterberg et Frankenstein una cum adjacentibus civitatibus Reichenstein ey Silberberg ad principatum Bergensem alias pertinentibus. Ca 1:94 000. Norimbergae 1736.
- MpWielOels** – J. W. Wieland, M. Schubarth, Principatus Silesiae Oelsnensis in suos districtus Oels Bernstadt et Trebnitz divisi exactissima tabula geographica exhibens insimul circumjacentes dynastias liberas Trachenberg et Militsch cum statibus minoribus Freyhain, Neuschlos, Goschütz et Zulauf. Ca 1:158 000. Norimbergae 1739.
- MpWielOppav** – J. W. Wieland, M. Schubarth, Principatvs Silesiae Oppaviensis novissima Tabula geographica. Ca 1:150 000. Norimbergae 1736.
- MpWielOppol** – J. W. Wieland, M. Schubarth, Principatus Silesiae Oppoliensis exactissima Tabula geographica, sistens Circulus Oppoliensem Ober-Glogau Gros Strehliz, Cosel, Tost, Rosenberg, Falckenberg & Lubleniz. Ca 1:220 000. Norimbergae 1736.
- MpWielRat** – J. W. Wieland, M. Schubarth, Principatus Silesiae Rattiboriensis nova et exactissima Tabula geographica, comonstrans insimul Liberas Dynastias Ples et Beuthen, cum Statu minore Loslau. Ca 1:110 000. Norimbergae 1736.
- MpWielSag** – J. W. Wieland, M. Schubarth, Principatus Silesiae Saganensis in suos Circulos Sagan, Priebus, et Naumburg. Ca 1:125 000. Norimbergae 1736.
- MpWielSchw** – J. W. Wieland, M. Schubarth, Principatus Silesiae Schwidnicensis secundum ejusde Circulos Schweidnitz, Striegau, Bolckenhain-Landeshut et Reichenbach. Ca 1:125 000. Norimbergae 1736.
- MpWielTesch** – J. W. Wieland, M. Schubarth, Principatvs Silesiae Teschinensis nova et accurata Delineatio, distincte insimul exhibens Status minores vulgo Burglehn dictos, Freystadt, Roy, Reichwaldav, Bielitz, Friedeck, Devtschlevthen et Oderberg. Ca 1:125 000. Norimbergae 1736.
- MpWielWol** – J. W. Wieland, M. Schubarth, Principatus Silesiae Wolani in suos circulos Wohlau, Wintzig, Herrnstadt, Rützen, Steinau und Rauden. Ca 1:95 000. Norimbergae 1736.
- MpWielWrat** – J. W. Wieland, M. Schubarth, Principatus Silesiae Wratislaviensis exactissima tabula geographica sistens simul circulum Neoforensem, et districtum Cantiensem ac status minores vulgo Burglehn dictos Lissa, Kraicka, Weigwitz, Rommenau, Krolckwitz, Bogenau, Malchwitz, Auras, Gr. Peterwitz et Halt-Grosburg. Ca 1:125 000. Norimbergae 1736.
- MpZan** – G. A. Rizzi-Zannoni, Carte de la Pologné divisée par provinces, et palatinats et subdivisée par districts de die a (...) (Joseph Alexandre) Jablonowski (...) par J. A. B. Rizzi Zannoni [tzw. mapa Jabłonowskiego]. Paris 1772.
- Mrózek** – R. Mrózek, Nazwy miejscowe dawnego Śląska Cieszyńskiego. Katowice 1984.
- MRP** – Matricularum Regni Poloniae codices saeculo XV conscripti. I. Liber distinctus numero 10 annorum 1447–1454. Ed. A. Mysłowski et W. Graniczny. Varsoviae 1914.
- MS** – H. Maercker, Eine polnische Starostei und ein preußischer Landrathskreis. Geschichte des Schwetzer Kreises 1466–1873. Danzig 1886–1888.

- MSuw** – Muzeum Okręgowe w Suwałkach.
- MT** – H. Maercker, Geschichte der ländlichen Ortschaften und der drei kleineren Städte des Kreises Thorn in seiner früheren Ausdehnung vor der Abzweigung des Kreises Briesen i. J. 1888. Danzig 1899–1900.
- MtaPol** – Miasta polskie w tysiącleciu. I–II. Red. S. Andrzejewski. Wrocław 1965–1967.
- MTB** – Das Marienburger Tresslerbuch der Jahre 1399–1409. Hrsg. von E. Joachim. Königsberg 1896.
- Mucke** – E. Mucke [A. Muka], Abhandlungen und Beiträge zur sorbischen Namenkunde (1881–1929). Hrsg. von E. Eichler. Leipzig 1984.
- MuckeNM** – E. Mucke [A. Muka], Die slawischen Ortsnamen der Neumark. Schriften des Vereins für Geschichte der Neumark VII, 1898, s. 51–189.
- Muhl** – J. A. Muhl, Geschichte der Dörfer auf der Danziger Höhe. Quellen und Darstellungen zur Geschichte Westpreussens. Danzig 1938.
- Muka** – A. K. Muka, Słownik dolnosorbskeje rěcy a jeje narěcow. I–III. Praha 1911–1928.
- MukaS** – A. Muka [E. Mucke], Serbski zemjepisny słowničk. Budyšin 1927. [Reprint: Bautzen 1979].
- MUKr** – Metryka Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1400–1508. I–II. Wyd. A. Gąsiorowski, T. Jurek, I. Skierska, współpr. R. Grzesik. Kraków 2004.
- Murzaev** – È. M. Murzaev, Slovar' narodnyh geografičeskich terminov. Moskva 1984. [Э. М. Мурзаев, Словарь народных географических терминов. Москва 1984].
- Musz** – Akta sądu kryminalnego kresu muzyńskiego 1647–1765. Wyd. F. Piekosiński. StPPP IX. Kraków 1889, s. 321–395.
- Mützell** – Neues topographisch-statistisch-geographisches Wörterbuch des preussischen Staats (...). I–VI. Hrsg. von A. A. Mützell. Halle 1821–1825.
- MVat** – Monumenta Poloniae Vaticana. I–III. [1913–1914]. Wyd. J. Ptaśnik; IV–VII. [1915–1950]. Wyd. L. Boratyński; VIII. [1939–1946]. Wyd. E. Długopolski; IX. [1994]. Wyd. S. Szczur. X. [2002]. Wyd. M. D. Kowalski. Kraków.
- MWrm** – Monumenta Historiae Warmiensis oder Quellensammlung zur Geschichte Ermlands:
 I: Codex diplomaticus Warmiensis. 1231–1340. Hrsg. C. P. Woelky, J. M. Saage. Mainz 1860;
 II: Codex diplomaticus Warmiensis. 1341–1375, nebst Nachträgen von 1240–1340. Hrsg. C. P. Woelky, J. M. Saage. Mainz 1860;
 III: Scriptores rerum Warmiensium oder Quellenschriften zur Geschichte Ermlands. I. Hrsg. C. P. Woelky, J. M. Saage. Braunsberg 1866;
 V: Codex diplomaticus Warmiensis oder Regesten und Urkunden zur Geschichte Ermlands. Hrsg. C. P. Woelky. 1376–1424 nebst Nachträgen. Braunsberg u. Leipzig 1874;
 VIII: Scriptores rerum Warmiensium oder Quellenschriften zur Geschichte Ermlands. II. Hrsg. C. P. Woelky. Braunsberg 1889;
 IX: Codex diplomaticus Warmiensis oder Regesten und Urkunden zur Geschichte Ermlands. IV. Urkunden der Jahre 1424–1435 und Nachträge. Hrsg. V. Röhrich, F. Liedtke, H. Schmauch. Braunsberg 1935.

- Myc** – J. Mycielski, Pierwotne słowiańskie nazwiska miejscowości na Szlązku Pruskim. Poznań 1900.
- MycPn** – Księga adresowa wszystkich miejscowości w W[ielkim] Ks[ięstwie] Poznańskim. Ułożył J. Mycielski. Poznań 1902.
- MZ** – A. Muszyński, Podstawowe informacje o osiedlach powiatu złotowskiego, [w:] Ziemia złotowska. Red. W. Wrzesiński. Gdańsk 1969, s. 268–285.
- Mznter** – A. Wolff, E. Rzetelska-Feleszko, Mazowieckie nazwy terenowe do końca XVI wieku. Warszawa 1982.
- N** – K. Nitsch, Dialekty polskie Śląska. Kraków 1939.
- NAC** – Narodowe Archiwum Cyfrowe. (Dostępne pod adresem: <<https://audiovis.nac.gov.pl/>>).
- Nal** – J. Nalepa, Studia nad wczesnośredniowiecznym nazewnictwem i osadnictwem ziem kaliskiej. Wsie służebne Wielkopolski południowo-wschodniej. Årsbok 1963–1964. Lund 1966, s. 51–141.
- NalSand** – J. Nalepa, Krytyczne i metodyczne uwagi o nazwach miejscowych dawnego województwa sandomierskiego. Opuscula Slavica 2. Lund 1973.
- NDz** – J. Nowacki, Dzieje archidiecezji poznańskiej. I–II. Poznań 1959–1964.
- Ng** – H. Neuling, Schlesiens Kirchorte und ihre kirchlichen Stiftungen bis zum Ausgange des Mittelalters. Namens des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens. Breslau 1902.
- NGAB** – Narodowe Archiwum Historyczne Białorusi w Mińsku. [Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі].
- NGPozn** – Nazewnictwo geograficzne Poznania. Zbiór studiów. Red. Z. Zagórski. Poznań 2008.
- NI** – Namenkundliche Informationen. Journal of Onomastics. Leipzig 1964 i nn.
- Nieckula, -ov-** – F. Nieckula, Nazwy miejscowe z sufiksami *-ov-*, *-in-* na obszarze Wielkopolski i Małopolski. Wrocław 1971.
- Nitsche** – P. Nitsche, Die geographische Terminologie des Polnischen. Köln–Graz 1964.
- NitschPis** – K. Nitsch, Wybór pism polonistycznych. I–IV. Wrocław–Kraków 1954–1958.
- NKs** – Księga uposażenia diecezji poznańskiej z roku 1510. Wyd. J. Nowacki. Poznań 1950.
- NLM** – Neues Lausitzisches Magazin. I–CXIX. Görlitz 1822–1943.
- NmiastPG** – Nazwy miast Pomorza Gdańskiego. Red. H. Górniewicz, Z. Brocki. Wrocław 1975.
- NMPol** – Nazwy miejscowe Polski. Historia. Pochodzenie. Zmiany. I–VII. Red. K. Rymut; VIII–IX. Red. K. Rymut, B. Czopek-Kopciuch; X–XIV. Red. K. Rymut, B. Czopek-Kopciuch, U. Bijak; XV. Red. B. Czopek-Kopciuch, U. Bijak; XVI–XVIII. Red. U. Bijak, P. Swoboda. Kraków 1996–2025 i nn.
- NTKZRos** – Novaâ topografičeskâ karta Zapadnoj Rossii. 1:84 000. 1885–1917. [Новая топографическая карта Западной России. 1:84 000. 1885–1917].
- OÄSchl** – I: Ortsnamenänderungen. Zusammenfassung der seit dem Jahre 1934 umbenannten Ortsnamen in Schlesien. Nachtrag zum Schlesischen Ortschaftsverzeichnis (12. Auflage). Breslau 1937;

II: Ortsnamenänderungen. Zusammenfassung der seit dem 15. Oktober 1937 umbenannten Ortsnamen und geographischen Bezeichnungen in Schlesien. 2. Nachtrag zum Schlesienschen Ortschaftsverzeichnis (12. Auflage). Breslau 1938.

- Obląk** – J. Obląk, Mapa komornictwa olsztyńskiego z XVII wieku. KM-W, 1961, s. 558–562.
- OC** – K. Dąbrowski, Opactwo cystersów w Oliwie od XII do XVI wieku. Gdańsk 1975.
- ODMA** – Opisanie dokumentov i bumag, hranâšihsâ v Moskovskom arhive Ministerstva ũsticii. I–XXI. Sankt-Peterburg, Moskva 1869–1921. [Описание документов и бумаг, хранящихся в Московском архиве Министерства юстиции. I–XXI. Санкт-Петербург, Москва 1869–1921].
- OF** – Ostpreussische Folianten. GStA PK.
- OKPLit** – Ordinaciâ korolevskih puš v lestničestvah byvšego velikogo knâžestva Litovskogo, sostavlennye po instrukcii korolâ Vladislava IV, komissarami Vilenskim kanonikom i korolevskim sekretarem Petrom Dalmatom Isajkovskim i Upitskim maršalkom Hristoforom Belozorom v 1641 g. Predsëdatel': Âkov" Feodorovič" Golovackij. Vil'na 1871. [Ординация королевских пуш в лестничествах бывшего великого княжества Литовского, составленные по инструкции короля Владислава IV, комиссарами Виленским каноником и королевским секретарем Петром Далматом Исайковским и Упитским маршалком Христофором Белозором в 1641 г. Предсëдатель: Яковъ Феодоровичъ Головацкiй. Вильна 1871].
- OKVPr** – G. König, Neues Ortschafts- und Kreis-Verzeichnis des Preussischen Staat's als Supplement zu den in den Jahren 1835 und 1838 erschienen beiden Werken: Alphabetisches Verzeichnis sämmtlicher Ortschaften (in 25 Heften) und Handbuch des Preussischen Staats. Magdeburg 1843.
- OlkAkt** – W. Waśkowski, Z przeszłości Olkusza. Aktów dyplomatycznych 43. Bochnia 1891.
- Olsnographia** – J. Sinapius, Olsnographia oder Eigentliche Beschreibung des Oelsnischen Fürstenthums in Nieder-Schlesien (...). I–II. Leipzig–Frankfurt 1606–1607.
- OLUrK** – Verzeichniss oberlausitzischer Urkunden von 965 bis 1636. I–II. Görlitz 1799–1824.
- ONLön** – E. Eichler, Ch. Zschieschang, Die Ortsnamen der Niederlausitz östlich der Neiße. Leipzig 2011.
- Onom** – Onomastica. Pismo poświęcone nazewnictwu geograficznemu i osobowemu. [Później: Pismo poświęcone teorii i interpretacji nazw własnych]. Wrocław 1955–1993, Kraków 1994 i nn.
- ONSachsen** – Historisches Ortsnamenbuch von Sachsen. I–III. Hrsg. von E. Eichler, H. Walther. Berlin 2001.
- OPilz** – A. Orzechowska, Nazwy miejscowe dawnego powiatu pilzneńskiego oraz prawobrzeżnej części dawnych powiatów sandomierskiego i wiślickiego. Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1975.
- OpRukWil** – Opisanie Rukopisnogo otdeleniâ Vilenskoj publičnoj biblioteki. I–V. Vil'na 1895–1906. [Описание Рукописного отделения Виленской публичной библиотеки. I–V. Вильна 1895–1906].
- Ord** – Ordynacje i ustawy wiejskie z Archiwów Metropolitalnego i Kapitulnego w Krakowie, 1451–1689. Oprac. S. Kuraś, A. Kielbicka. Kraków 1960.

- Orts** – Special-Orts-Repertorium von Galizien. Wykaz szczegółowy miejsc w Galicji wydany przez c. k. Komisję Statystyczną. XII. Wien 1886.
- ORust** – E. Opitz, Die Arten des Rustikalbesitzes und die Laudemien und Markgroschen in Schlesien. Breslau 1904.
- Orzech** – Przewodnik statystyczno topograficzny i skorowidz obejmujący wszystkie miejscowości z przysiółkami w Królestwie Galicji W.X. Krakowskiem i X. Bukowinie, według najświeższych skazówek urzędowych. Ułożył i wyd. K. Oksza Orzechowski. Kraków 1872.
- OSG** – Onomastica Slavogermanica. Pismo poświęcone kontaktom słowiańsko-niemieckim. Berlin–Wrocław 1965 i nn.
- OSH** – Oberschlesische Heimat. Zeitschrift des Oberschlesischen Geschichtsvereins. I–XVII. Oppeln 1905–1921.
- Ost** – H.-G. Ost, Die zweite deutsche Ostsiedlung im Drage- und Küddow-Gebiet (Grenzmark Posen-Westpreussen). 1. Wandlungen im Siedlungsbild eines Abwanderungsgebietes. Leipzig 1939.
- OsvZat** – R. Rauscher, Soudní knihy osvětimské a zátorské z r. 1440–1562. Praha 1931.
- Otrębski, Gr.** – J. Otrębski, Gramatyka języka litewskiego. I–III. Warszawa 1956–1965.
- OVCösslín** – Ortschaftsverzeichniss des Regierungsbezirks Cösslín. Berlin 1819.
- OVKolo** – Ortschaftsverzeichnis des Kreises Kolo. Spis miejscowości powiatu Kolskiego. 1916. AGAD, Szef Administracji przy General-Gubernatorstwie Warszawskim, sygn. 1/532/0/-/013, k. 21–38.
- OVSok** – Ortschaftsverzeichnis des Kreises Sokolow. Spis miejscowości powiatu Sokołowskiego. 1916. AGAD, Szef Administracji przy General-Gubernatorstwie Warszawskim, sygn. 1/532/0/-/013, k. 39–46.
- OVWar** – Alphabetisches Orts- und Gemeindelexikon des General-Gouvernements Warschau. I–II. Warschau 1917–1918.
- Pacuski** – K. Pacuski, Możliwość i rycerstwo ziemi gostynińskiej w XIV i XV wieku. Studium z dziejów osadnictwa i elity władzy na Mazowszu średniowiecznym. Warszawa 2009.
- Pal** – P. Paliński, Powiat wągrowiecki. Wągrowiec 1932.
- ParBrz I** – M. Jedynak, Przedzobiorowe dzieje parafii Brzesko 1487–1772. Tarnów 1975.
- PDzP** – Pomniki Dziejowe Polski. Seria 2:
 I: Relacja Ibrahima ibn Jakuba z podróży do krajów słowiańskich w przekazie al-Bekriego. Wyd. T. Kowalski. Kraków 1946;
 II: Anonima tzw. Galla Kronika, czyli dzieje książąt i władców polskich. Wyd. K. Maleczyński. Kraków 1952;
 III: Cronica Petri comitis, cum certis gestis Sarmatiae regnum wraz z tzw. Carmen Mauri. Wyd. M. Plezia. Kraków 1951;
 IV/1: Św. Wojciecha biskupa i męczennika żywot pierwszy. Wyd. J. Karwasińska. Warszawa 1962;
 IV/2: Św. Wojciecha biskupa i męczennika żywot drugi. Wyd. J. Karwasińska. Warszawa 1969;

- IV/3: *Żywot pięciu braci pustelników (albo) Żywot i męczeństwo Benedykta, Jana i ich towarzyszy. List Brunona do króla Henryka*. Wyd. J. Karwasinika. Warszawa 1973;
- VI: *Roczniki Wielkopolskie*. Wyd. B. Kürbis. Warszawa 1962;
- VII/1: *Św. Ottona biskupa bamberskiego żywot z Prüfening (1140–1146)*. Wyd. J. Wikarjak. Warszawa 1966;
- VII/2: *Żywot św. Ottona biskupa bamberskiego (1151–1159)*. Wyd. J. Wikarjak. Warszawa 1969;
- VII/3: *Herbord, Dialog o życiu św. Ottona biskupa bamberskiego (1158–1160)*. Wyd. J. Wikarjak. Warszawa 1974;
- VIII: *Kronika Wielkopolska (1395)*. Wyd. B. Kürbis. Warszawa 1970;
- IX/1: *Nekrolog opactwa św. Wincentego we Wrocławiu*. Wyd. K. Maleczyński. Warszawa 1971;
- IX/2: *Księga bracka i nekrolog opactwa Panny Marii w Lubiniu*. Wyd. Z. Perzanowski. Warszawa 1976;
- X/2: *Katalogi biskupów krakowskich*. Wyd. J. Szymański. Warszawa 1974.
- Pelp** – *Diecezja chełmińska. Zarys historyczno-statystyczny*. Wstęp S. W. Okoniewski. Pelplin 1928.
- Perl** – *Pommerellisches Urkundenbuch. I–II*. Bearb. von M. Perlbach. Danzig 1881–1882.
- PerOpis** – K. Perthées, *Geograficzno-statystyczne opisanie parafii Królestwa Polskiego w roku 179[6] przez K. Perthéesa*. Biblioteka Narodowa Ukrainy im. W. I. Wiernadskiego, sygn. 5975/I–XII [rkps].
- Petrovskij** – N. A. Petrovskij, *Slovar' russkich ličnyh imën*. Moskva 1966. [Н. А. Петровский, Словарь русских личных имён. Москва 1966].
- PëtVV** – V. Pëteraitis, *Mažosios Lietuvos ir Tvankstos Vietovardžiai*. Vilnius 1997.
- PF** – *Prace Filologiczne*. Warszawa 1885 i nn.
- PfeiffPap** – Ch. Pfeiffer, *Paprotzkus Eucleatus Oder Kern und Auszug Aus dem (...) Mährischen Geschicht-Spiegel Bartholomaei Paprotzkii*. Breßlau–Leipzig 1730.
- PHist** – *Przegląd Historyczny*. Warszawa 1905 i nn.
- Piber** – M. Piber-Zbieranowska, *Służew średniowieczny. Dzieje parafii i wsi Służew w ziemi warszawskiej*. Warszawa 2001.
- Piek** – F. Piekosiński, *Wybór zapisek sądowych grodzkich i ziemskich wielkopolskich z XV w. I/1*. Seria: *Studia, rozprawy i materiały z dziedziny historii polskiej i prawa polskiego VI/1*. Kraków 1902. [Z uwzględnieniem: W. Kuraszkiewicz, *Poprawki do wydania rot wielkopolskich Piekosińskiego*. RKJŁ V, 1957, s. 43–60].
- Pielg** – *Pielgrzym. Pismo religijne dla ludu. I–LXXI*. Pelplin 1869–1939.
- PJęz** – *Poradnik Językowy. Organ Towarzystwa Kultury Języka*. Kraków 1901–1931, Warszawa 1932 i nn.
- PKal** – *Rejestr poborowy województwa kaliskiego 1618–1620*. Wyd. A. J. Parczewski. Warszawa 1879.
- PKGE** – *Piscovaâ kniga Grodnenskoj êkonomii. I–II. Vil'na 1881–1882*. [Писцовая книга Гродненской экономии. I–II. Вильна 1881–1882].

- PKLub** – Pamâtnaâ kniŹka Lûblinskoj gubernii. Lûblin 1870–1912. [Памятная книжка Люблинской губернии. Люблин 1870–1912].
- PKSuw** – Pamâtnaâ kniŹka Suvalkskoj gubernii. Suvalki 1872–1913. [Памятная книжка Сувальской губернии. Сувалки 1872–1913].
- PlaterPoz** – L. Plater, Opisanie jeograficzno-historyczno-statystyczne województwa poznańskiego. ParyŹ 1841.
- PlehnG** – H. Plehn, Geschichte des Kreises Strasburg in Westpreussen. Leipzig 1900.
- PlehnO** – H. Plehn, Ortsgeschichte des Kreises Strasburg in Westpreussen. Königsberg 1900.
- Ploc** – Zbiór dokumentów i listów miasta Płocka. Wyd. S. M. Szacherska. I: 1065–1495. Warszawa 1975; II: 1495–1586. Warszawa 1987.
- Płoń** – Najdawniejsze księgi sądowe mazowieckie. I. Księga ziemska płońska 1400–1417. Wyd. M. Handelsman. Warszawa 1920.
- PmK** – F. Piekosiński, S. KrzyŹanowski, Prawa, przywileje i statuta miasta Krakowa 1507–1795. I–II. Kraków 1885–1909.
- PMT** – Pomorskie Monografie Toponomastyczne:
 I: E. Breza, Toponimia powiatu kościerskiego. Gdańsk 1974;
 II: U. Kęsikowa, Nazwy geograficzne Pomorza Gdańskiego z sufiksem *-ov-*. Gdańsk 1976;
 III: J. Treder, Toponimia byłego powiatu puckiego. Gdańsk 1977;
 IV: H. Górniewicz, Toponimia Powiśla Gdańskiego. Gdańsk 1980;
 V: J. Łuszczynska, Nazwy geograficzne Pomorza Gdańskiego z sufiksem *-in*. Wrocław 1983;
 VI: H. Bugalska, Toponimia byłych powiatów gdańskiego i tczewskiego. Wrocław 1985;
 VII: H. Górniewicz, Toponimia powiatu starogardzkiego. Wrocław 1985;
 VIII: E. Jakus-Borkowa, Toponimia powiatu świeckiego. Wrocław 1987;
 IX: G. Surma, Toponimia powiatu bytowskiego. Wrocław 1990;
 X: M. Biolik, Toponimia byłego powiatu ostródzkiego. Gdańsk 1992;
 XI: W. Iwicki, Toponimia byłego powiatu słupskiego. Gdańsk 1993;
 XII: K. Szczęśniak, Toponimia byłych powiatów gołdapskiego i oleckiego. Gdańsk 1994;
 XIII: A. Belchnerowska, Toponimia byłych powiatów kołobrzeszkiego i koszalińskiego. Gdańsk 1995;
 XIV: J. Treder, Toponimia powiatu wejherowskiego. Gdańsk 1997;
 XV: M. Milewska, Toponimia powiatu tucholskiego. Gdańsk 2000.
- PMWoŹ** – Protokolarz miasta WoŹnik. Oprac. L. Musioł, S. Rospond. Wrocław 1972.
- PNZK** – A. Kłodziński, Najstarsza księga sądu najwyższego prawa niemieckiego na zamku krakowskim. AKPr X, 1936, s. I–L, 1–857.
- Podb** – Z. Podbielkowski, Słownik roślin użytkowych. Warszawa 1989.
- Poglówne** – Liber taryffae subsidii charitativi poglowne palat. Belzensis. CDIAL, fond 2, opis 1, sprawa 217.

- Polaszewski** – L. Polaszewski, Własność feudalna w województwie kaliskim w XVI wieku. Poznań 1976.
- PolHSV** – N. Pol, Hemerologion Silesiacum Vratislaviense (...). Leipzig–Breßlaw 1612.
- Pollakówna** – M. Pollakówna, Osadnictwo Warmii w okresie krzyżackim. Poznań 1953.
- Połujański** – A. Połujański, Opisanie lasów Królestwa Polskiego i gubernij zachodnich Cesarstwa Rosyjskiego, pod względem historycznym, statystycznym i gospodarczym. I–IV. Warszawa 1854–1855.
- Pom** – Codex Pomeraniae diplomaticus. Hrsg. von K. F. W. Hasselbach, J. G. L. Kosegarten. Greifswald 1862.
- PomDroh** – Pomiaru włók szlacheckich w ziemi drohickiej z 1547 r., kopia z 1711. Opracowane i udostępnione przez dra T. Jaszczolta.
- PomKirch** – Protokolle der pommersches Kirchenvisitationen. I–III. Bearb. von H. Heyden. Köln–Graz 1961–1964.
- Popis** – Popis’ vojska velikago knâžestva Litovskago lěta 1567. [Попись войска великаго княжества Литовскаго лѣта 1567]. RIB XXXIII, 1915, s. 431–1378.
- Popis1528** – Perapis vojska Vâlikaga knâstva Litoŭskaga 1528 goda. Metryka Vâlikaga knâstva Litoŭskaga. Kn. 523. Kn. Publičnych spraŭ 1. Minsk 2003. [Перapis войска Вялікага княства Літоўскага 1528 года. Метрыка Вялікага княства Літоўскага. Кн. 523. Кн. Публічных спраў 1. Мінск 2003].
- PospWrm** – A. Pospiszylowa, Toponimia południowej Warmii. Nazwy miejscowości. Olsztyn 1987.
- Pot** – Zapiski herbowe z dawnych ksiąg ziemskich przechowanych w archiwach radomskiem i warszawskiem. Wyd. K. Potkański. Kraków 1885. Też: AKH III, 1886, s. 119–151.
- Poturz** – Biblioteka Poturzycka [inna nazwa: Biblioteka hr. Dzieduszyckich]. Lwowska Narodowa Naukowa Biblioteka Ukrainy im. W. Stefanyka. Rkps nr:
180: Akta sądu sejmowego zebranego w 1826 r. pod przewodnictwem Piotra Bielińskiego oraz akta sejmiku szlacheckiego w Hrubieszowie z lat 1809–1812;
334/II: Wypisy z różnych ksiąg grodzkich dotyczące spraw majątkowych Dzieduszyckich 1554–1822;
319: Wypisy z ksiąg chełmskich dotyczących spraw majątkowych Dzieduszyckich i rodzin spokrewnionych 1634–1772.
- Powierski** – I: J. Powierski, Pierwszy tom nowego słownika języka pruskiego. KM-W, 1978, s. 567–623; II: J. Powierski, Drugi tom słownika języka pruskiego. KM-W, 1981, s. 123–140.
- Półćwiartek** – J. Półćwiartek, Osadnictwo w niegrodowym starostwie leżajskim do końca XVIII w. Rocznik Województwa Rzeszowskiego VI, 1969, s. 55–92.
- PPozn** – D. Podławska, Nazwy miejscowe z terenu XVI-wiecznego województwa poznańskiego. I–II. Słupsk 1990.
- PPStOp** – M. Iżykowska, A. Starczevska-Wojnar, „Przeczytano, przyjęto, podpisano”. Polskie protokoły sądów rozjemczych w powiecie strzeleckim w XIX wieku. Edycja źródłowa ze zbiorów Archiwum Państwowego w Opolu. Opole 2017.
- Presb** – S. J. Ehrhardt, Presbyterologie des Evangelischen Schlesiens. I–IV. Liegnitz 1780–1791.

- PRNG** – Państwowy Rejestr Nazw Geograficznych. Główny Urząd Geodezji i Kartografii. <<http://www.geoportal.gov.pl>>.
- Proch** – A. Prochaska, Materyały archiwalne wyjęte głównie z metryki litewskiej od 1348 do 1607 roku. Lwów 1890.
- Profous** – A. Profous, Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. I–IV. Praha 1947–1957. V. Dodatky k dílu Antonína Profouse. Zpracovali J. Svoboda, V. Šmilauer. Praha 1960.
- PrPB** – Preussische Provinzial-Blätter. Königsberg–Marienwerder 1829–1866. I–XII (1829–1834). Później zmiany nazwy i numeracji:
 XIII–XXVII (1835–1842): Vaterländisches Archiv für Wissenschaft, Kunst, Industrie und Agrikultur, oder Preußische Provinzial-Blätter;
 XXVIII–XXXIV (1842–1845): Archiv für vaterländische Interessen oder Preußische Provinzial-Blätter. Neue Folge;
 [XXXV–XLVI] (1846–1851): Neue Preußische Provinzial-Blätter;
 [XLVII–LVIII] (1852–1857): Der neuen Preußischen Provinzial-Blätter andere Folge;
 [LIX–LXIX] (1858–1866): Der neuen Preußischen Provinzial-Blätter dritte Folge.
- PrUr** – Preussisches Urkundenbuch:
 I/1: 1140–1257. Politische Abteilung. Die Bildung des Ordensstaats. Hrsg. R. Philippi in Verbindung mit C. P. Wölky. Königsberg 1882;
 I/2: 1257–1309. Politische (allgemeine) Abteilung. Die Bildung des Ordensstaats mit einem Register zu Bd. 1/1. Bearb. von A. Seraphim. Königsberg 1909;
 II: 1309–1335. Hrsg. im Auftr. d. Histor. Kommission f. ost- u. westpreuß. Landesforschung von M. Hein und E. Maschke. Aalen 1962;
 III/1: 1335–1341. Hrsg. im Auftr. d. Histor. Kommission f. ost- u. westpreuß. Landesforschung von M. Hein. Königsberg 1944. [Nachdruck: Marburg 1975];
 III/2: 1342–1345. Hrsg. im Auftr. d. Histor. Kommission f. ost- u. westpreuß. Landesforschung von H. Koeppen. Marburg 1958; Nachträge zu Band 3, hrsg. im Auftr. d. Histor. Kommission f. ost- u. westpreuß. Landesforschung von H. Koeppen. Marburg 1961;
 IV: 1346–1351. Hrsg. im Auftr. d. Histor. Kommission f. ost- u. westpreuß. Landesforschung von H. Koeppen. Marburg 1960;
 V/1: 1352–1356. Hrsg. im Auftr. d. Histor. Kommission f. ost- u. westpreuß. Landesforschung von K. Conrad. Marburg 1969;
 V/2: 1357–1361. Hrsg. im Auftr. d. Histor. Kommission f. ost- u. westpreuß. Landesforschung von K. Conrad. Marburg 1973;
 V/3: Nachträge und Register zu Band 5. Hrsg. im Auftr. d. Histor. Kommission f. ost-u. westpreuß. Landesforschung von K. Conrad. Marburg 1975.
- Prus** – K. Prus, Spis nazw miejscowości Śląska Opolskiego. Katowice 1939.
- PrusŚG** – K. Prus, Spis miejscowości polskiego Śląska Górnego. Bytom 1920.
- Przew** – Przewodnik po Królestwie Polskim na podstawie najnowszych źródeł opracowany przez A. Bobińskiego i J. M. Bazewicza (...). I–II. Warszawa 1901–1902.

- PrzybBalt** – R. Przybytek, Ortsnamen baltischer Herkunft im südlichen Teil Ostpreussens. [Nazwy miejscowe pochodzenia bałtyckiego w południowej części Prus Wschodnich]. Stuttgart 1993.
- PSąd** – E. Pawłowski, Nazwy miejscowe Sądeczyny. I: Nazwy miast, wsi, przysiółków oraz dzielnic miejskich i wiejskich. Wrocław 1971; II: Nazwy osiedli. Wrocław 1975.
- PSB** – Polski Słownik Biograficzny. I–VII. Red. W. Konopczyński; VIII–X. Red. K. Lepszy; XI–XXXII. Red. E. Rostworowski; XXXIII–XLI. Red. H. Markiewicz; XLII–LV. Red. A. Romanowski. Kraków 1935–1958, Wrocław 1959–1993, Warszawa–Kraków 1994 i nn.
- PSP** – E. Długopolski, Przywileje sołtysów podhalańskich. Rocznik Podhalański I, 1914–1921, s. 1–47.
- PU** – Pommersches Urkundenbuch:
I: 786–1253. 2. Auflage. Bearb. von K. Conrad. Köln und Wien 1970;
II: 1254–1278. Bearb. und hrsg. von R. Prümers. Stettin 1881–1885;
III: 1287–1300. Bearb. von R. Prümers. Stettin 1888–1891;
IV: 1301–1310. Bearb. von G. Winter. Stettin 1902–1903;
V: 1311–1320. Bearb. von O. Heinemann. Stettin 1903–1905;
VI: 1321–1325. Bearb. von O. Heinemann. Stettin 1906–1907;
VII: 1326–1330. Mit Nachträgen zu Band I–VII. Bearb. H. Frederichs und E. Sandow. Aalen 1958;
VIII: 1331–1335. Hrsg. von E. Assmann. Köln 1961;
IX: 1326–1335. Bearb. von B. Poschmann. Köln 1962;
X: 1336–1340. Bearb. von K. Conrad. Köln 1984;
XI: 1341–1345. Bearb. von K. Conrad. Köln 1990.
- Pult** – Materiały do dziejów kolegiaty pułtuskiej. Wyd. B. Ulanowski, S. Zachorowski. Kraków 1916. Też: AKH X, 1916, s. 306–415.
- PZH** – Przemyskie Zapiski Historyczne. Studia i materiały poświęcone historii ziem Polski Południowo-Wschodniej. Przemyśl 1974 i nn.
- RAAOp** – Rocznik Administracji Apostolskiej Śląska Opolskiego. Opole 1947.
- Ramułt** – S. Ramułt, Statystyka ludności kaszubskiej. Kraków 1899.
- RAS** – Rocznik Augustowsko-Suwalski. Suwałki 2001 i nn.
- RauerHM** – K. F. Rauer, Hand-Matrikel der in sämtlichen Kreisen des preussischen Staats auf Kreis- und Landtagen vertretenen Rittergütern. Berlin 1857.
- RBiecz** – K. Rymut, Nazwy miejscowe dawnego powiatu bieckiego. Wrocław 1975.
- RCh** – Rocznik Chełmski. Chełm 1995 i nn.
- Reces** – Reces graniczny między Wielkopolską a Księstwem Głogowskim z roku 1528–1531 (z mapą pasa granicznego). Wyd. Z. Celichowski. Poznań 1900.
- Red'ko** – J. K. Red'ko, Dovidnyk ukrajins'kich prizvyšč. Kiïv 1968. [Ю.К. Редько, Довідник українських прізвиськ. Київ 1968].
- Reg** – Regesten zur schlesischen Geschichte. Namens des Vereins für Geschichte und Altherthum Schlesiens. Hrsg. von C. Grünhagen:

- Theil bis zum Jahre 1250. Breslau 1868 (CdSil VII/1);
- Theil bis zum Jahre 1280. Breslau 1857 (CdSil VII/2);
- Theil bis zum Jahre 1300. Breslau 1886 (CdSil VII/3);
- Regesten zur schlesischen Geschichte 1301–1315. Hrsg. von C. Grünhagen und K. Wutke. Breslau 1892 (CdSil XVI);
- Regesten zur schlesischen Geschichte 1316–1326. Hrsg. C. Grünhagen und K. Wutke. Breslau 1898 (CdSil XVIII);
- Regesten zur schlesischen Geschichte 1327–1333. Hrsg. von C. Grünhagen und K. Wutke. Breslau 1903 (CdSil XXII);
- Regesten zur schlesischen Geschichte 1334–1337. Hrsg. von K. Wutke in Verbindung mit E. Randt, H. Belle. Breslau 1923 (CdSil XXIX);
- Regesten zur schlesischen Geschichte 1338–1342. Hrsg. von K. Wutke und E. Randt. Breslau 1925 (CdSil XXX).
- RegCur** – Mezi periferií a centrem jagellonského světa. Registrum dvořanů knížete a krále Zikmunda I. Jagellonského z let 1493–1510. Oprac. P. Kozák, K. Rábai. Opava 2015.
- RegGn** – H. Rybus, Regesty wybranych zapisiek z akt działalności arcybiskupów gnieźnieńskich. ABMK III/1–2, 1961, s. 112–404.
- RegGŚl** – Regesty dokumentów przechowywanych na Górnym Śląsku. [Regesty listin uložených v Horním Slezsku]. I–IV. Red. A. Barciak, K. Müller. Wrocław–Opava–Katowice–Opole 2004–2021.
- RegLöw** – Regesten zur Geschichte der Stadt Löwenberg in Schlesien. Hrsg. von H. Wesemann, P. Kleber, J. Ennen. Löwenberg 1912–1913.
- RegO** – Regesta historico-diplomatica Ordinis S. Mariae Theutonicorum 1198–1525. Ed. E. Joachim, W. Hubatsch:
 I: Index Tabularii Ordinis S. Mariae Theutonicorum Regesten zum Ordensbriefarchiv. 1198–1454. Göttingen 1948;
 II: Regesta privilegiorum Ordinis S. Mariae Theutonicorum Regesten der Pergament-Urkunden aus der Zeit des Deutschen Ordens. Göttingen 1948;
 III: Index Tabularii Ordinis S. Mariae Theutonicorum Regesten zum Ordensbriefarchiv. 1511–1525. Göttingen 1973.
- RegŚl** – Regesty śląskie. I–V. Red. W. Korta. Oprac. K. Bobrowski, J. Gilewska-Dubis. Wrocław 1975–1992:
 I: 1343–1348. Wrocław 1975;
 II: 1349–1354. Wrocław 1983;
 III: 1355–1357. Wrocław 1990;
 IV: 1358–1359. Wrocław–Warszawa 1992;
 V: 1360. Wrocław–Warszawa 1992.
- Rej** – Rejestr poborowy województwa krakowskiego z roku 1680 wraz z aneksem miast według rejestru z roku 1655. Red. S. Inglot. Oprac. E. Trzyna, S. Żyga. Wrocław 1959.

- Rejbels** – Regestrum contributionis fumaliorum palatinatus Belzensis. CDIAL, fond 1, opis 1, sprawa 595.
- RejByd** – Rejestry ekonomiczne miasta Bydgoszczy z lat 1742–1761–1765. Wyd. R. Kabaciński. Bydgoszcz 1970.
- RejKor** – „Regestr diecezjów” Franciszka Czaykowskiego czyli właściciele ziemscy w Koronie 1783–1784. Do druku podał S. Górzyński, przypisami i wstępem opatrzyli K. Chłapowski i S. Górzyński. Warszawa 2006.
- RejKor(rkps)** – F. Czaykowski, Regestr dyecezyów. Archiwum Diecezjalne w Łowiczu. [Rkps bez sygnatury].
- Rejlan** – A. Janeczek, A. Świeżawski, Rejestr poboru łańowego województwa bełskiego z 1472 r. KHKM XXXIX/1, 1991, s. 27–55.
- RepGn** – S. Librowski, Repertorium akt wizytacji kanonicznych dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej. I–IV. Lublin 1974–1977. (Opublikowano w: ABMK XXVIII–XXXIV, XXXVII).
- RepNM** – Schriften des Vereins für Geschichte der Neumark. III. Repertorium der im Kgl. Staatsarchive zu Königsberg i. Pr. befindlichen Urkunden zur Geschichte der Neumark. Bearb. von E. Joachim, hrsg. von P. van Niessen. Landsberg a. W. 1895, s. 1–305.
- Restorff** – F. von Restorff, Topographische Beschreibung der Provinz Pommern mit einer statistischen Uebersicht. Berlin–Stettin 1827.
- RevGr** – Revisia generalna do Oekonomiey Grodzieńskiej Seymem Coronationis Cracoviensis Anni 1676 naznaczona a w roku 1679 et 1680 odprawiona. Biblioteka Ossolineum, sygn. 5620/II [rkps].
- REW** – M. Vasmer, Russisches Etymologisches Wörterbuch. I–III. Heidelberg 1953–1958.
- RewPrzem** – Rewizya Osiadłości Miast Miasteczek Wsi między Sanem a Dniestrem Ziemi Przemyskiej przez Ich Mość Ieo Mci Pana Franciszka Podolskiego Podczaszego Łatyczowskiego y Alexandra Rossnowskiego Stolnika Trębowskiego in Anno 1692 expedyowana. Choro- et topographia, Cod. 15427, Österreichischen Nationalbibliothek in Wien.
- Rg** – zob. RZł
- RGN** – Russisches geographisches Namenbuch. I–XI. Hrsg. M. Vasmer, H. Bräuer. Wiesbaden 1962–1988.
- RgZł** – zob. RZł
- RHer** – Rocznik Towarzystwa Heraldycznego we Lwowie. Lwów 1910–1925 [Później: Rocznik Polskiego Towarzystwa Historycznego we Lwowie. Kraków 1926–1932].
- RHist** – Roczniki Historyczne. Organ Towarzystwa Miłośników Historii w Poznaniu. Poznań 1925 i nn.
- RIB** – Russkaâ istoričeskaâ biblioteka, izdavaemaâ Arheografičeskoj komissiej. I–XXXIX. Sanktpeterburg, Leningrad 1872–1927. [Русская историческая библиотека, издаваемая Археографической комиссией. I–XXXIX. Санктпетербург, Ленинград 1872–1927].
- RiegLemk** – J. Rieger, Słownictwo i nazewnictwo łemkowskie. Warszawa 1995.

- RiegSan** – J. Rieger, Nazwy wodne dorzecza Sanu. Wrocław 1969.
- RiehlScheu** – Berlin und die Mark Brandenburg mit dem Markgraftum Nieder-Lausitz in ihrer Geschichte und in ihrem gegenwärtigen Bestande. Hrsg. von W. Riehl, J. Scheu. Berlin 1861.
- RJAZU** – Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. I–XXIII. Red. Đ. Daničić i in. Zagreb 1880–1976 [tzw. Rječnik Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti].
- RJJ** – Rachunki dworu króla Władysława Jagiełły i królowej Jadwigi z lat 1388 do 1420. Wyd. F. Piekosiński. Kraków 1896.
- RKJŁ** – Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego. Łódź 1954 i nn.
- RKJWr** – Rozprawy Komisji Językowej Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Wrocław 1958 i nn.
- RKkrak** – K. Rymut, Nazwy miejscowe północnej części dawnego województwa krakowskiego. Wrocław 1967.
- RLWrm** – Z. Guldon, J. Powierski, Rewizja łańów warmińskich z 1615 roku. KM-W, 1970, s. 246–281.
- RmK** – Najstarsze księgi i rachunki miasta Krakowa od r. 1300 do 1400. I–II. Wyd. F. Piekosiński, J. Szujski. Kraków 1878.
- RoczBiał** – Rocznik Białostocki. Białystok 1961 i nn.
- Rosp** – S. Rospond, Słownik nazw geograficznych Polski zachodniej i północnej. I–II. Wrocław–Warszawa 1951.
- Rospond, -jb** – S. Rospond, Słowiańskie nazwy miejscowe z sufiksem *-jb*. Wrocław 1983.
- Rospond, -bsk-** – S. Rospond, Słowiańskie nazwy miejscowe z sufiksem *-bsk-*. Wrocław 1969.
- RospPatrŚl** – S. Rospond, Patronimiczne nazwy miejscowe na Śląsku. Wrocław 1964.
- RospSEMiG** – S. Rospond, Słownik etymologiczny miast i gmin PRL. Wrocław 1984.
- RospSk** – S. Rospond, Skorowidz ustalonych nazw miejscowości na Ziemiach Odzyskanych według uchwał Komisji Ustalania Nazw Miejscowości przy Ministerstwie Administracji Publicznej. Wrocław 1948.
- Roz** – V. Rozov, Ukraïns'kî gramoti. I. Kiïv 1928. [В. Розов, Українські грамоти. I. Київ 1928].
- RP** – Regestr poboru podwoynego dnia 25 Juny 1648 roku w Malborku na Seymiku generalnym Ziem Pruskich uchwalonego y przez Jeo. Mci. Pana Andrzeja Garczyńskiego pisarza ziemskiego y poborcę Wojewoctwa Pomorskiego wybranego y do rąk Jaśnie Wielmożnego Jeo. Mci. Pana podskarbiego Ziem Pruskich sposobem niżej wyrażonym wniesionego. Wyd. W. Kętrzyński. RTPN VI, 1871, s. 164–201.
- RPdm** – Registry podymnego od domów powiatu lubelskiego i urzędowskiego (z ok. 1668 i 1673 r.). Biblioteka Ossolineum, sygn. 86/II, k. 160–200 [rkps].
- RPgl** – Regestr pogłownego województwa lubelskiego z r. 1674. Archiwum Główne Akt Dawnych, Archiwum Skarbu Koronnego, Dz. I, ks. 162.
- RPLit** – Reviziâ puš i perehodov zverinyh v byvšem Velikom Knâžestve Litovskom s prisovokupleniem gramot i privilegii na vhody v puši i na zemli. Vil'na 1867. [Ревизия пуш и переходов звериных в бывшем Великом Княжестве Литовском с присовокуплением грамот и привилегий на входы в пущи и на земли. Вильна 1867].

- RPobKal** – Rejestry poborowe województwa kaliskiego w XVI w. Atlas historyczny Polski. Red. M. Słoń. Warszawa 2015.
- RPobKon** – T. Związek, Najstarszy rejestr poboru nadzwyczajnego i szosu z 1507 roku z terenów powiatu konińskiego. Rocznik Koniński XVIII, 2013, s. 173–201.
- RPobKr** – Rejestr poborowy województwa krakowskiego z roku 1629. Red. S. Inglot. Oprac. W. Domin, J. Kolasa, E. Trzyna, S. Żyga. Wrocław 1956.
- RPobLu** – Rejestr poborowy województwa lubelskiego. Powiat lubelski i urzędowski z r. 1626, ziemia łukowska z r. 1620. Red. S. Inglot. Oprac. J. Kolasa, K. Schuster. Wrocław 1957.
- RPobPilz** – Rejestr poborowy powiatu pilzneńskiego z 1629 roku. Oprac. Z. Guldon, L. Stępkowski, Z. Trawicka. Kieleckie Studia Historyczne II, 1977, s. 211–283.
- RPobPozn** – Rejestry poborowe województwa poznańskiego w XVI w. Atlas historyczny Polski. Red. M. Słoń. Warszawa 2015.
- RPobSd** – Rejestr poborowy powiatu sandomierskiego z roku 1629. Oprac. Z. Guldon, L. Stępkowski, Z. Trawicka. Teki Archiwalne XXI, 1989, s. 17–108.
- RPodBL** – Rejestry podymnego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Województwo brzeskie litewskie 1667–1690 r. Metryka Litewska. Oprac. A. Rachuba. Warszawa 2000.
- Rpodbrz** – Rejestr podymnego województwa brzesko-kujawskiego z 1634 roku. Oprac. R. Guldon, Z. Guldon. Prace Komisji Historii Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego IX, 1973, s. 211–241.
- RPodTr** – Rejestry podymnego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Województwo trockie 1690 r. Metryka Litewska. Oprac. H. Lulewicz. Warszawa 2000.
- Rpog** – Rejestr pogłównego województwa brzesko-kujawskiego z 1674 r. Oprac. R. Guldon, Z. Guldon. Prace Komisji Historii Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego XII, 1976, s. 129–192.
- RPogMlp** – Rejestr pogłównego prowincji małopolskiej 1676. Kopia z XVIII w. Oprac. F. Łoyko. BCzart, sygn. 1099 IV [rkps].
- RPrzem** – Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu. Przemyśl 1912–1927. [Później: Rocznik Przemyski. Przemyśl 1959–1994; Później: Rocznik Przemyski. Historia oraz Rocznik Przemyski. Literatura i Język. Przemyśl 1995 i nn].
- RSiew** – K. Rymut, Nazwy miejscowe dawnego księstwa siewierskiego. Onom XV, 1970, s. 5–37.
- RSW** – Księga radziecka miasta Starej Warszawy. I. 1447–1527. Wyd. A. Wolff. Wrocław 1963.
- RTNŚl** – Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku. I–VI. Katowice 1929–1938.
- RTNT** – Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu. Toruń 1878 i nn.
- RTPN** – Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego. I–L. Poznań 1860–1928.
- Rud** – J. Rudnicki, Nazwy geograficzne Bojkowszczyzny. Lwów 1939.
- Rudolph** – H. Rudolph, Vollständigstes geographisch-topographisch-statistisches Orts-Lexikon von Deutschland, und zwar der gesammten deutschen Bundesstaaten, sowie der unter Österreichs und Preussens Botmässigkeit stehenden nichtdeutschen Länder. I–II. Zürich 1863–1868.
- Rumpf** – J. D. F. Rumpf, H. F. Rumpf, Vollständiges topographisches Wörterbuch des preußischen Staats. I–III. Berlin 1820–1821.

- Rusiński** – W. Rusiński, Osady tzw. „oleńców” w dawnym woj. poznańskim z mapą. Poznań–Kraków 1939–1947.
- RutkTopWlkp** – M. Rutkiewicz, Toponimia środkowozachodniej części województwa wielkopolskiego (gminy: Kuślin, Lwówek, Nowy Tomyśl, Opalenica). Poznań 2002.
- RWlkp** – Wielkopolskie rotty sądowe XIV–XV wieku. I–V. Poznań 1959–1960, Wrocław 1967–1981.
- RymNmiast** – K. Rymut, Nazwy miast Polski. Wydanie drugie uzupełnione. Wrocław 1987.
- RymNPol** – K. Rymut, Nazwiska Polaków. Wrocław 1991.
- RymPatr** – K. Rymut, Patronimiczne nazwy miejscowe w Małopolsce. Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1971.
- RymSEN** – K. Rymut, Nazwiska Polaków. Słownik historyczno-etymologiczny. I–II. Kraków 1999–2001.
- Rymut, -(ov)itjo-** – K. Rymut, Słowotwórstwo polskich patronimicznych nazw miejscowych z przyrostkiem *-(ov)itjo- na tle zachodniosłowiańskim. Wrocław 1973.
- RyżSP** – Sokołów Podlaski. Dzieje miasta i okolic. Red. G. Ryżewski. Białystok–Sokołów Podlaski 2006.
- RyżSzt** – G. Ryżewski, Sztabin. Dzieje obszaru gminy Sztabin od czasów najdawniejszych do współczesności. Białystok–Sztabin 2002.
- RzDuma** – E. Rzetelska-Feleszko, J. Duma:
I: Dawne słowiańskie nazwy miejscowe Pomorza Środkowego. Wrocław 1985;
II: Dawne słowiańskie nazwy miejscowe Pomorza Szczecińskiego. Warszawa 1991;
III: Językowa przeszłość Pomorza Zachodniego na podstawie nazw miejscowych. Warszawa 1996.
- RzDumaP** – E. Rzetelska-Feleszko, J. Duma, Nazwy rzeczne Pomorza między dolną Wisłą a dolną Odrą. Wrocław 1977.
- RzDumaPZach** – E. Rzetelska-Feleszko, J. Duma, Nazwy terenowe Pomorza Zachodniego zawierające elementy słowiańskie. I–II. Warszawa 2008–2013.
- Rzetelska, -ica** – E. Rzetelska-Feleszko, Rozwój i zmiany toponimicznego formantu *-ica* na obszarze zachodniosłowiańskim. Wrocław 1978.
- RZl** – O. Balzer, Registr złoczyńców grodu sanockiego 1554–1638. Lwów 1891.
- Safarewicz, -iszki** – J. Safarewicz, Litewskie nazwy miejscowe na *-iszki*. Onom II, 1956, s. 15–63.
- Safarewiczowa, -izna** – H. Safarewiczowa, Nazwy miejscowe typu *Mroczkowizna*, *Klimontowszczyzna*. Wrocław 1956.
- Sand** – F. Piekosiński, Zapiski sądowe województwa sandomierskiego z lat 1395–1444. AKPr VIII/1, 1907, s. 61–175; Terminy sądów ziemskich województwa sandomierskiego z lat 1395–1420. AKPr VIII/1, 1907, s. 175–232.
- SBP** – Stadtbuch von Posen. Erster Band: Die mittelalterliche Magistratsliste. Die ältesten Protokollbücher und Rechnungen. Hrsg. A. Warschauer. Posen 1892.
- Sch** – Schematismus Universi Venerabilis Cleri Dioeceseos Graeco Catholicae Premisliensis. Przemyśl 1828–1939.

- SchD** – F. Schultz, Geschichte des Kreises Dirschau. Dirschau 1907.
- SchDK** – F. Schultz, Geschichte des Kreises Deutsch-Krone. Deutsch-Krone 1902.
- SchGb** – Schlesische Geschichtsblätter. Mitteilungen der Vereins für Geschichte Schlesiens. Hrsg. von E. Randt. Breslau 1908–1943.
- Schickfuss** – J. Schickfuss, New Vermehrte Schlesische Chronica vnnd Landes Beschreibung. Jena 1625.
- Schirr** – Urkunden-buch der Stadt Liegnitz und ihres Weichbildes bis zum Jahre 1455. Hrsg. von F. W. Schirmacher. Liegnitz 1866.
- SchK** – F. Schultz, Geschichte der Stadt und des Kreises Kulm. I. Bis zum Jahre 1479. Danzig 1876.
- SchL** – F. Schultz, Geschichte des Kreises Lauenburg in Pommern. Lauenburg 1912.
- Schmauch** – H. Schmauch, Ermländische Steuerregister des Jahres 1579. ZGAE XXIV, 1932, s. 211–227.
- Schmitt** – F. W. F. Schmitt, Geschichte des Deutsch-Croner Kreises. Thorn 1867.
- SchmittSt** – F. W. F. Schmitt, Geschichte des Stuhmer Kreises. Im Auftrage der Kreisstände verfasst. Thorn 1868.
- SchN** – F. Schultz, Geschichte des Kreise Neustadt und Putzig. Danzig 1907.
- Schnei** – A. Schneider, Encyklopedya do krajoznawstwa Galicyi pod względem historycznym, statystycznym, topograficznym (...). I–II. Lwów 1871–1874.
- SchOder** – C. Schneider, Gründlich und genau durchsuchter Oderstrohm (...). Nürnberg 1689.
- SchOL** – Ch. G. Schümberg, Das zur Zeit des Regierungsantritts des Durchlauchtigsten, Gnädigsten Fürsten und Herrn, Herrn Friedrich August des Dritten, Herzog zu Sachsen, des heil. Röm. Reichs Erz-Marschalls und Churfürstens [et]c. [et]c. an beyder Herren Stände hohen und niedern Herren Officianten, an Herrschaften, an Gelehrten, Theologen, Juristen, Medicinern, Schullehrern, in Städten und auf dem Lande lebende Marggraffthum Ober-Lausitz (...). Budißin 1769.
- SchPrzem** – Schematismus Universi Venerabilis Cleri Dioeceseos Premisliensis tum Saecularis tum Regularis Ritus Latini. Premisliae 1810–1938.
- SchTarn** – Schematismus Universi Venerabilis Cleri Dioecesis Tarnoviensis. Tarnoviae 1827–1883; Schematismus Universi Venerabilis Cleri Saecularis et Regularis Dioeceseos Tarnoviensis. Tarnoviae 1885–1935.
- SchulzNetzegau** – W. Schulz, Quellenband zur Geschichte der zweiten deutschen Ostsiedlung im westlichen Netzegau. Leipzig 1938.
- Schwenckfeld** – C. Schwenckfeld, Stirpium et fossilium Silesiae catalogus. In quo praeter etymon, natales, tempus, natura et vires cum variis experimentis assignatur. Lipsiae 1600.
- SDGH** – Studia z dziejów górnictwa i hutnictwa. I–XIV. Wrocław 1957–1970.
- SDKBial** – Sumariusz dokumentów kamery wojny i domen w Białymstoku 1796–1807. Oprac. A. Gawroński. Białystok 2006.
- SDKrzem** – Das Schöffebuch der Dorfgemeinde Krzemienica aus den Jahren 1451–1482. Hrsg. von F. A. Doubek, H. F. Schmid. Leipzig 1931.
- SDV** – Synodus Dioecisana Vilnensis ab (...) Michaelae Joanne Zienkowicz (...) episcopo Vilnensi (...) Anno (...) 1744 (...) Febr: celebrata (...). Vilnae 1744.

- Se** – Mazowieckie przywileje rodowe z XIV i XV w. Wyd. W. Semkowicz. Kraków 1912. Też: AKH XI, 1909–1913, s. 361–391.
- SEBań** – A. Bańkowski, Etymologiczny słownik języka polskiego. I–II. Warszawa 2000; Etymologiczny słownik mowy polskiej. III/1. Częstochowa 2014.
- SEBor** – W. Boryś, Słownik etymologiczny języka polskiego. Kraków 2005.
- SEBr** – A. Brückner, Słownik etymologiczny języka polskiego. Kraków 1927.
- Sejm** – Akta sejmikowe województwa krakowskiego. I: 1572–1620. Wyd. S. Kutrzeba. Kraków 1932; II: 1621–1648. Wyd. A. Przyboś. Kraków 1953; III: 1661–1673. Wyd. A. Przyboś. Wrocław 1963.
- SEKasz** – W. Boryś, H. Popowska-Taborska, Słownik etymologiczny kaszubszczyzny. I–VI. Warszawa 1994–2010.
- Semk** – Wywody szlachectwa w Polsce XIV–XVII w. Wyd. W. Semkowicz. RHer III, 1911–1912, Lwów 1913.
- SemkMO** – W. Semkowicz, Materiały źródłowe do dziejów osadnictwa Górnej Orawy. Documents pour servir à l’histoire de la colonisation de la Haute Orawa. I: Dokumenty. Zakopane 1932; II: Listy i akta. Zakopane 1939.
- SEMot** – Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych. Red. A. Cieślíkowa, M. Malec, K. Rymut:
 I: Odapelatywne nazwy osobowe. Oprac. A. Cieślíkowa przy współudziale J. Szymowej i K. Rymuta. Kraków 2000;
 II: Nazwy osobowe pochodzenia chrześcijańskiego. Oprac. M. Malec. Kraków 1995;
 III: Odmiejscowe nazwy osobowe. Oprac. Z. Kaleta przy współudziale E. Supranowicz i J. Szymowej. Kraków 1997;
 IV: Nazwy osobowe pochodzące od etników. Oprac. E. Supranowicz. Kraków 1997;
 V: Nazwy osobowe pochodzenia niemieckiego. Oprac. Z. Klimek. Kraków 1997;
 VI: Nazwy heraldyczne. Oprac. M. Bobowska-Kowalska. Kraków 1995;
 VII: Suplement. Rozwiązanie licznych zagadek staropolskiej antroponimii. Red. A. Cieślíkowa. Oprac. M. Sitarz, W. Smoczyński, A. Pisowicz, J. Szymowa, Z. Klimek, M. Magda-Czekaj, M. Malec, K. Skowronek, E. Supranowicz. Kraków 2002.
- SESI** – F. Sławski, Słownik etymologiczny języka polskiego. I–V. Kraków 1952–1982.
- SESmocz** – W. Smoczyński, Słownik etymologiczny języka litewskiego. Wilno 2007.
- SFI** – F. W. F. Schmitt, Der Kreis Flatow. In seinen gesammten Beziehungen. Thorn 1867.
- SFPS** – Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej. Warszawa 1955 i nn.
- SG** – Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. Red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski. I–XV. Warszawa 1880–1902.
- SGG** – Słownik geograficzny Galicji. I–XVIII. Rękopis. Biblioteka Jagiellońska, sygn. BJ Rkps. 6858 II.
- SGorz** – J. Zysnarski. Słownik gorzowski. Gorzów Wielkopolski 1988–2002. [Kserokopia artykułów publikowanych w latach 1988–2002 na łamach czasopisma „Ziemia Gorzowska”, opatrzonej własną numeracją stron; dostępna w bibliotece Pracowni Onomastyki Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie].

- SGOWiM** – Słownik gwar Ostródzkiego, Warmii i Mazur. I–II. Red. Z. Stamirowska. Wrocław 1987–1991; III. Red. Z. Stamirowska, H. Perzowa. Warszawa–Kraków 1993; IV–V. Red. H. Perzowa, D. Kołodziejczykowa. Warszawa–Kraków 2002–2006; VI. Red. D. Kołodziejczykowa, K. Sobolewska. Warszawa–Kraków 2014; VII–IX. Red. K. Sobolewska. Warszawa–Kraków 2018–2023 i nn.
- SGPKar** – J. Karłowicz, Słownik gwar polskich. I–VI. Kraków 1900–1911.
- SGPREi** – Słownik gwar polskich. I. Red. M. Karaś. Wrocław–Kraków 1979–1982; II–III. Red. J. Reichan. Wrocław–Kraków 1983–1991; IV–V. Red. J. Reichan. Kraków 1991–1998; VI–IX. Red. J. Okoniowa, R. Kucharzyk. Kraków 2001–2017; X. Red. B. Grabka, R. Kucharzyk. Kraków 2018–2023 i nn. (oraz kartoteka).
- SGSyCh** – B. Sychta, Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej. I–VII. Wrocław 1967–1976.
- SGTS** – Słownik geografii turystycznej Sudetów. I–XXI. Red. M. Staffa. Wrocław 1989–2008.
- SHGBen** – M. Derwich, Materiały do słownika historyczno-geograficznego dóbr i dochodów dziesięcinnych benedyktyńskiego opactwa św. Krzyża na Łysej Górze do 1819 r. Wrocław 2000.
- SHGCh** – Słownik historyczno-geograficzny ziemi chełmińskiej w średniowieczu. Red. M. Biskup. Oprac. K. Porębska, współpr. M. Grzegorz. Wrocław 1971.
- SHGCzer** – Słownik historyczno-geograficzny ziemi czerskiej w średniowieczu. Red. T. Jurek. Oprac. M. Piber-Zbieranowska, A. Salina. I–. Warszawa 2021 i nn.
- SHGDobrz(materialy)** – Materiały do słownika historyczno-geograficznego Kujaw i ziemi dobrzyńskiej w średniowieczu. Oprac. Z. Guldon. Do druku przygotował J. Wijaczka. Warszawa 2016. (Dostępne pod adresem: <<https://atlasfontium.pl/>>).
- SHGKI** – Słownik historyczno-geograficzny województwa kaliskiego w średniowieczu (kartoteka).
- SHGKr** – Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu. I. Red. J. Wiśniewski. Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1980–1985; II. Red. A. Gąsiorowski, F. Sikora. Wrocław–Warszawa–Kraków 1989–1991; III. Red. F. Sikora. Kraków 1994–2003; IV–V. Red. W. Bukowski. Kraków 2006–2021 i nn. (oraz kartoteka).
- SHGKrMat** – Materiały do słownika historyczno-geograficznego województwa krakowskiego w dobie Sejmu Czteroletniego (1788–1792). Pod kierunkiem W. Semkowicza, oprac. K. Buczek, T. Czort, J. Szczudło, A. Szumański. Warszawa–Wrocław–Kraków 1939, 1960.
- SHGKu** – Słownik historyczno-geograficzny Kujaw i ziemi dobrzyńskiej w średniowieczu (kartoteka).
- SHGKu(materialy)** – Materiały do słownika historyczno-geograficznego Kujaw i ziemi dobrzyńskiej w średniowieczu. Oprac. Z. Guldon. Do druku przygotował J. Wijaczka. Warszawa 2016. (Dostępne pod adresem: <<https://atlasfontium.pl/>>).

- SHGLiw** – Słownik historyczno-geograficzny ziemi liwskiej w średniowieczu. Red. T. Jurek. Oprac. M. Piber-Zbieranowska, A. Salina, współpr. E. Kowalczyk-Heyman. Warszawa 2017.
- SHGLiw(materiały)** – K. Pacuski, Materiały do słownika historyczno-geograficznego ziemi liwskiej w średniowieczu i w XVI wieku. Warszawa 2015. (Dostępne pod adresem: <<https://atlasfontium.pl/>>).
- SHGLu** – Dzieje Lubelszczyzny. III: Słownik historyczno-geograficzny województwa lubelskiego w średniowieczu. Oprac. S. Kuraś. Warszawa 1983; IV: Osady zaginione i o zmienionych nazwach historycznego województwa lubelskiego. Oprac. S. Wojciechowski, A. Sochacka, R. Szczygieł. Warszawa 1986.
- SHGLuDer** – M. Derwich, Uwagi i uzupełnienia do *Słownika historyczno-geograficznego województwa lubelskiego w średniowieczu*. Acta Universitatis Wratislaviensis nr 1386. Historia CI. Wrocław 1992, s. 49–83.
- SHGLęcz** – S. Zajączkowski, Materiały do słownika geograficzno-historycznego dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej do 1400 roku. I–II. Łódź 1966–1970.
- SHGLow** – J. Warężak, Słownik historyczno-geograficzny księstwa łowickiego. II/1–2. Wrocław–Łódź 1961–1967.
- SHGMz** – Słownik historyczno-geograficzny Mazowsza w średniowieczu (kartoteka).
- SHGNM** – E. Rymar, Słownik historyczny Nowej Marchii w średniowieczu. I: Wprowadzenie; II: Ziemie chojeńska, mieszkowicka, trzcńska i kostrzyńska. Chojna–Wodzisław Śląski 2016; III: Ziemie lipiańska, myśliborska, golenicka, gorzowska, pełczycka. Chojna–Wodzisław Śląski–Myślibórz–Gorzów Wielkopolski 2020; V: Ziemie drawska, świdwińska, złocieńska, kaliska, „duży i mały pazur” (ziemia ińska). Chojna–Wodzisław Śląski–Drawsko Pomorskie 2017. [Brak numeru tomu oznacza wykorzystanie maszynopisu słownika].
- SHGPd** – Słownik historyczno-geograficzny województwa podlaskiego w średniowieczu. I. Red. T. Jurek. Oprac. A. Buczydło, T. Jaszczołt. Warszawa 2021– (i materiały rękopiśmienne J. Wiśniewskiego).
- SHGPG** – M. Grzegorz, Słownik historyczno-geograficzny Pomorza Gdańskiego w średniowieczu (oraz kartoteka):
 I: Słownik historyczno-geograficzny ziemi chojnickiej w granicach komturstwa człuchowskiego. Chojnice 2005;
 II: Słownik historyczno-geograficzny komturstwa gniewskiego i okręgu nowskiego wójtostwa tczewskiego w średniowieczu. Gniew 2009;
 III: Słownik historyczno-geograficzny komturstwa tucholskiego w średniowieczu. Tuchola–Bydgoszcz 2010;
 IV: Słownik historyczno-geograficzny komturstwa świeckiego w średniowieczu. Bydgoszcz 2012;
 V: Słownik historyczno-geograficzny prokuratorstwa bytowskiego komturstwa gdańskiego / malborskiego w średniowieczu. Bydgoszcz 2012;
 VI: Słownik historyczno-geograficzny wójtostwa lęborskiego komturstwa gdańskiego w średniowieczu. Bydgoszcz 2013;

VII: Słownik historyczno-geograficzny okręgu puckiego komturstwa gdańskiego w średniowieczu. Bydgoszcz 2014;

VIII: Słownik historyczno-geograficzny okręgu mirachowskiego komturstwa gdańskiego w średniowieczu. Bydgoszcz 2014;

IX: Słownik historyczno-geograficzny komturstwa człuchowskiego w średniowieczu. Bydgoszcz 2016;

X: Słownik historyczno-geograficzny wójtostwa grabińskiego i okręgu rybickiego szkarpańskiego komturstwa malborskiego w średniowieczu. Bydgoszcz 2017;

XI: Słownik historyczno-geograficzny okręgu sobowidzkiego wójtostwa tczewskiego w średniowieczu. Bydgoszcz 2017;

XII: Słownik historyczno-geograficzny okręgów kiszewskiego, kościerskiego i skarzewskiego wójtostwa tczewskiego w średniowieczu. Bydgoszcz 2018.

- SHGPł** – Słownik historyczno-geograficzny województwa płockiego w średniowieczu. I–II. Oprac. A. Borkiewicz-Celińska. Wrocław 1980–1981 (oraz kartoteka).
- SHGPn** – Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego w średniowieczu. I–VI. Red. J. Wiśniewski, A. Gąsiorowski, T. Jurek. Oprac. K. Górską-Gołaską, P. Dembiński, T. Jurek, A. Kozak, G. Rutkowska, M. Bartoszek. Wrocław 1982–1986, Poznań 1993–2021 i nn. (oraz kartoteka).
- SHGRw** – Słownik historyczno-geograficzny województwa rawskiego w średniowieczu (kartoteka).
- SHGSd** – Słownik historyczno-geograficzny województwa sandomierskiego w średniowieczu (kartoteka).
- SHGSk** – A. Fastnacht, Słownik historyczno-geograficzny ziemi sanockiej w średniowieczu. I–III. Oprac. A. Fastnacht-Stupnicka, A. Gąsiorowski. Brzozów 1991, Brzozów–Wzdów–Rzeszów 1998, Kraków 2002.
- SHGWarsz** – Słownik historyczno-geograficzny ziemi warszawskiej w średniowieczu. Red. T. Jurek. Oprac. A. Wolff, K. Pacuski. Warszawa 2013.
- SHGWiel** – Słownik historyczno-geograficzny ziemi wieluńskiej w średniowieczu. Oprac. R. Rosin. Warszawa 1963.
- SHGWrm** – Słownik historyczno-geograficzny Warmii do XVI wieku (kartoteka).
- SHGWy** – Słownik historyczno-geograficzny ziemi wyszogrodzkiej w średniowieczu. Oprac. A. Wolff, A. Borkiewicz-Celińska. Wrocław 1971.
- SHSchl** – Sammlung aller in dem souverainen Herzogthum Schlesien und der dessen incorporirten Grafschaft Glatz in Finanz-, Justitz-, Criminal-, Geistlichen-, Consistorial-, Kirchen-, Sachen etc. publicirten und ergangenen Ordungen, Edicten, Mandaten, Rescripten (...). I–XIX. Breslau 1774–1788.
- SikNiezdok** – Nieznane dokumenty bożogrobców gnieźnieńskich. Zebrał F. Sikora [maszynopis].
- Sim** – K. Rymut, Słownik imion współcześnie w Polsce używanych. Kraków 1995.
- Simson** – P. Simson, Geschichte der Stadt Danzig in 4 Banden. I–IV. Danzig 1913–1918.
- Sinapius** – J. Sinapius, Schlesische Curiositäten. I: Schlesischer Curiositäten Erste Vorstellung, Darinnen die ansehnlichen Geschlechter des Schlesischen Adels (...). Leipzig 1720;

II: Des Schlesischen Adels Anderer Theil, Oder Fortsetzung Schlesischer Curioſitäten, Darinnen Die Gräfflichen, Freyherrlichen und Adelichen Geschlechter (...). Leipzig und Bresslau 1728.

- Sk** – Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej opracowany na podstawie wyników pierwszego powszechnego spisu ludności z dn. 30 IX 1921 r. i innych źródeł urzędowych:
- I: M. st. Warszawa. Województwo warszawskie. Warszawa 1925;
- II: Województwo łódzkie. Warszawa 1925;
- III: Województwo kieleckie. Warszawa 1925;
- IV: Województwo lubelskie. Warszawa 1924;
- V: Województwo białostockie. Warszawa 1924;
- VIII: Województwo poleskie. Warszawa 1924;
- X: Województwo poznańskie. Warszawa 1926;
- XI: Województwo pomorskie. Warszawa 1926;
- XII: Województwo krakowskie. Cz. II: Śląsk Cieszyński. Warszawa 1925;
- XIII: Województwo lwowskie. Warszawa 1924.
- SkBiał** – Skorowidz nazw miejscowości województwa białostockiego. Dodatek do Dziennika Urzędowego Nr 6 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku. Białystok 1962.
- SkBy** – Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej z oznaczeniem terytorjalnie im właściwych władz i urzędów oraz urządzeń komunikacyjnych. Oprac. komitet redakcyjny pod kierunkiem T. Bystrzyckiego. Przemyśl–Warszawa 1933.
- SkGal** – Skorowidz gminny Galicyi. Opracowany na podstawie wyników spisu ludności z dnia 31. grudnia 1900. Wydany przez C.K. Centralną Komisję Statystyczną. Wiedeń 1907.
- SkKam** – Najnowszy skorowidz wszystkich miejscowości polskiego Górn[ego] Śląska z wyszczególnieniem powiatu, stacji kolejowej, urzędu pocztowego, telegraficznego, mownicy telefonicznej i gminy. Oprac. J. Kamińska. Katowice 1927.
- SKKP** – Z. Ś. Słupski, Skorowidz W. Ks. Poznańskiego. Niezbędny dla każdego podręcznik obejmujący zupełny i dokładny spis wszystkich, w księdze pocztowej wykazanych blisko 7000 miejscowości z podaniem także nazw urzędowych, parafii, poczty, ludności miast, liczby parafian i właścicieli Polaków. Poznań 1909.
- SkNP** – Skorowidz niemiecko-polski i polsko-niemiecki miast, miasteczek i większych wsi Prus Książęcych i Królewskich, W. Ks. Poznańskiego i Śląska ułożony na podstawie map 1:750 000 z uwzględnieniem źródeł naukowych: W. Kętrzyńskiego, Z. Światopelk-Słupskiego, Słownika Geograficznego i innych. Warszawa 1919.
- SkP** – Skorowidz polsko-niemiecki i niemiecko-polski miejscowości Województwa Pomorskiego i w. m. Gdańska ułożony na podstawie najnowszej mapy sztabowej 1:300 000 (...). Poznań 1920.
- Skul** – T. Skulina, Staroruskie imiennictwo osobowe. I–II. Wrocław 1973–1974.
- SL** – S. B. Linde, Słownik języka polskiego. I–VI. Wydanie II poprawione. Lwów 1854–1860.

- SlAnt** – *Slavia Antiqua*. Rocznik poświęcony starożytnościom słowiańskim. Poznań, Warszawa 1948 i nn.
- SlOc** – *Slavia Occidentalis*. Poznań 1921 i nn.
- SlOr** – *Slavia Orientalis*. Warszawa 1952 i nn.
- SlovCSR** – Slovar' cerkovno-slavânskogo i russkogo âzyka. I–IV. Sankt-Peterburg 1847. [Словарь церковно-славянскаго и русскаго языка. I–IV. Санкт-Петербург 1847].
- SL** – Z. Stieber, Toponomastyka Łemkowszczyzny. I–II. Łódź 1948–1949.
- SIA** – Z. Ś. Słupski, Atlas ziem polskich. I/1. Wielkie Księstwo Poznańskie. Poznań [1911].
- Slbgav** – Sloŭnik belaruskich gavorak paŭnočna-zahodnâj Belarusi i âe pagraničča. I–V. Minsk 1979–1986. [Слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча. I–V. Мінск 1979–1986].
- SLŚ** – Słownik łaciny średniowiecznej w Polsce. I–V. Red. M. Plezia. Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1953–1984; VI. Red. M. Plezia, A. Baś-Kulbicka, K. Weyssenhoff-Brożkova. Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1983–1992; VII–VIII. Red. K. Weyssenhoff-Brożkova, A. Baś-Kulbicka, M. Rzepiela. Kraków 1992–2021 i nn. (wersja elektroniczna dostępna pod adresem: <<https://lexicon.scriptor.es>>).
- SM** – Spis miejscowości Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Oprac. J. Jodłowska i in. Warszawa 1967.
- Sm** – A. Semrau:
 I: Die Orte und Fluren im ehemaligen Gebiet Stuhm und Waldamt Bönhof (Komturei Marienburg). Mitteilungen des Copernicus-Vereins für Wissenschaft und Kunst zu Thorn 36, 1928, s. 1–221;
 II: Die Orte und Fluren in ehemaligen Kammeramt Morin (Komturei Christburg). Mitteilungen des Copernicus-Vereins für Wissenschaft und Kunst zu Thorn 38, 1930, s. 127–156;
 III: Die Siedlungen im Kammeramt Morein (Komturei Christburg) während der Ordenszeit. Mitteilungen des Copernicus-Vereins für Wissenschaft und Kunst zu Thorn 39, 1931, s. 1–152;
 IV: Die Entstehung und Besiedlung der Vogtei Brathian (Kulmerland). Mitteilungen des Copernicus-Vereins für Wissenschaft und Kunst zu Thorn 40, 1932, s. 110–131;
 V: Die Siedlungen im Kammeramt Kirsiten (Komturei Christburg) im Mittelalter. Mitteilungen des Copernicus-Vereins für Wissenschaft und Kunst zu Thorn 41, 1933, s. 1–118;
 VI: Die Siedlungen im Kammeramt Neimen (Komturei Christburg) im Mittelalter. Mitteilungen des Copernicus-Vereins für Wissenschaft und Kunst zu Thorn 42, 1934, s. 1–113;
 VII: Die Siedlungen im Kammeramt Kerpau (später Liebmühl) – Komturei Christburg – im Mittelalter. Mitteilungen des Copernicus-Vereins für Wissenschaft und Kunst zu Thorn 43, 1935, s. 1–141;
 VIII: Die Siedlungen im Kammeramt Fischau (Komturei Christburg) im Mittelalter. Mitteilungen des Copernicus-Vereins für Wissenschaft und Kunst zu Thorn 44, 1936, s. 1–154.
- SMDŚ** – Studia i materiały z dziejów Śląska. I–XXVI. Wrocław, Katowice 1957–2005.

- Smoczyński, -ch-** – P. Smoczyński, Słowiańskie imiona pospolite i własne z podstawowym *-ch-* w części sufiksальной. Łódź 1963.
- SMWPoz** – Spis miejscowości województwa poznańskiego z wyszczególnieniem gromady, gminy, powiatu, poczty, najbliższej stacji kolejowej i sądu, alfabetyczny spis ulic miasta Poznania i wykaz okręgów, dzielnic i obwodów administracyjnych miasta Poznania, administracyjny podział województwa poznańskiego z podaniem władz, urzędów, instytucji, przedsiębiorstw, wolnych zawodów itp. Oprac. Zarząd Okręgu Związku Zawodowego Pracowników Poczty i Telekomunikacji w Poznaniu. Poznań 1948.
- Snazw** – K. Rymut, Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych. I–X. Kraków 1992–1994.
- Sng** – Archiwum książąt Lubartowiczów Sanguszków w Sławucie. I–VII. Wyd. Z. L. Radziwiński przy współudziale P. Skobielskiego, B. Gorczaka. Lwów 1887–1910.
- SNGŚl** – Nazwy geograficzne Śląska. Słownik etymologiczny nazw geograficznych Śląska. I. Red. S. Rospond. Warszawa–Wrocław 1970; II–III. Red. S. Rospond, H. Borek. Warszawa–Wrocław 1985–1986; IV. Red. H. Borek. Warszawa–Wrocław 1988; V–XVII. Red. S. Sochacka. Opole 1991–2016.
- SNŚl** – S. Rospond, Słownik nazwisk śląskich. I–II. Wrocław 1967–1973.
- Sob** – Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka. Wrocław 1946 i nn.
VIII: W. Korta, Nieznana księga podatkowa księstwa wrocławskiego z 1425 roku, 1953 (1954), s. 236–256;
XII: K. Maleczyński, Kilka dokumentów z pierwszej połowy XII wieku z Archiwum joannitów w Orliku, 1957, s. 361–372;
XIII: A. Skowrońska, Kilka nie drukowanych dokumentów biskupa Tomasza z lat 1239–1259, 1958, s. 305–317;
LIV: J. Domański, Zaginione osady na Śląsku. Uwagi metodyczne, 1999, s. 19–35.
- Sobisiak** – W. Sobisiak, Rozwój latyfundium biskupstwa poznańskiego od XVI do XVIII wieku. Poznań 1960.
- Sommersberg** – F. W. Sommersberg, Silesiacarum Rerum Scriptores Aliquot Adhuc Inediti. I–III. Lipsiae 1729–1732.
- SOV** – Schlesisches Ortschaftsverzeichnis. I. Alphabetisches Verzeichnis sämtlicher Städte, Flecken, Dörfer und sonstiger Ortschaften und Wohnplätze Gesamtschlesiens mit Ausnahme der ehemals polnischen Gebiete (...) neu bearbeitete 13. Auflage. Breslau 1941.
- SOZam** – Statuta Ordynacyi Zamoyskiej od r. 1589–1848. Warszawa 1902.
- Spis** – Spis ludności dyecezyi krakowskiej z r. 1787. Wyd. J. Kleczyński. Kraków 1894. Też: AKH VII, 1894, s. 269–478.
- SpisGrod** – Ukazatel' naselennym mestnostâm Grodnenskoj gubernii, s odnosâšimisâ k nim neobhodimymi swedeniâmi. Grodna 1905. [Указатель населенным местностям Гродненской губернии, с относящимися к ним необходимыми сведениями. Гродна 1905].

- SpisKal** – Spisok "naselennym" městnostâm" Kališskoj gubernii. Kališ" 1881. [Списокъ населеннымъ мѣстностямъ Калишской губернии. Калишь 1881].
- SpisKiel** – Spisok naselennyh mest Keleckoj gubernii s oboznačeniem rasstoânij ot gubernskogo goroda, uezdnyh gorodov, gminnyh sudov, gminnyh upravljenij, bližajših stancij železnoj dorogi i počtovyh stancij. Kel'cy 1909. [Список населенных мест Келецкой губернии с обозначением расстояний от губернского города, уездных городов, гминных судов, гминных управлений, ближайших станций железной дороги и почтовых станций. Кельцы 1909].
- SpisLub** – Spisok "naselennyh" měst" lûblinskoj gubernii. Lûblin 1877, 1893. [Списокъ населенныхъ мѣстъ люблинской губернии. Люблин 1877, 1893; rok zapisu odnosi do roku publikacji].
- SpisPetr** – Alfavitnyj spisok naselennyh mest Petrokovskoj gubernii, sostavlennyj v 1899–1900 godah. Petrokov 1900. [Алфавитный список населенных мест Петроковской губернии, составленный в 1899–1900 годах. Петроков 1900].
- SpisPloc** – Spisok "naselennym" punktam" plockoj gubernii. Plock" 1911. [Списокъ населеннымъ пунктамъ плоцкой губернии. Плоцкъ 1911].
- SpisRad** – Spisok "naselennym" punktam" radomskoj gubernii. Radom" 1895. [Списокъ населеннымъ пунктамъ радомской губернии. Радомъ 1895].
- Sprogis** – [I. Â. Sprogis], Indeks alfabetyczny miejscowości Dawnego Wielkiego Księstwa Litewskiego. I: A–K (Abakanowicze–Kujany). Wilno 1929.
- Sprungala** – M. Sprungala, Wsie i miasta na pograniczu glogowsko-wielkopolskim. Zarys dziejów wybranych miejscowości. Geschichte der Dörfer und Städte in der Glogau-Posener Grenzregion. Ein kurzer historischer Überblick. Tłum. P. Zielnica. Wijewo 2010.
- Spsl** – Słownik prasłowiański. I–VIII. Red. F. Sławski. Wrocław 1974–2001; X–XI. Red. M. Jakubowicz. Warszawa 2023–2024.
- SPZach** – Słownik współczesnych nazw geograficznych Pomorza Zachodniego z nazwami przejściowymi z lat 1945–1948. Red. T. Białocki. Szczecin 2002.
- SpXVI** – Słownik polszczyzny XVI wieku. I–. Red. M. R. Mayenowa, K. Mrowcewicz. Wrocław–Warszawa–Kraków 1966– (wersja elektroniczna dostępna pod adresem: <<https://spxvi.edu.pl>>).
- SpXVII** – Elektroniczny słownik języka polskiego XVII i XVIII wieku. Red. W. Gruszczyński. Warszawa. <<https://sxvii.pl>>.
- Srezn** – I. I. Sreznevskij, Materialy dlâ slovarâ drevne-russkogo âzyka po pis'mennym" pamâtnikam". I–III. Sanktpeterburg" 1893–1912. [И. И. Срезневский, Материалы для словаря древне-русского языка по письменнымъ памятникамъ. I–III. Санкт-петербургъ 1893–1912].
- SRNG** – Slovar' russkih narodnyh govorov. I–. Moskva, Leningrad, Sankt-Peterburg 1965–. [Словарь русских народных говоров. I–. Москва, Ленинград, Санкт-Петербург 1965–].
- SRP** – Scriptorum rerum Prussicarum. I–V. Hrsg. von T. Hirsch, M. Töppen, E. Strehlke. Leipzig 1861–1874.
- SRS** – Scriptorum rerum silesiacarum oder Sammlung schlesischer Geschichtschreiber, Namens der Schlesischen Gesellschaft für Vaterländische Cultur. I–XVII. Hrsg. von G. A. Stenzel. Breslau 1835–1902.

- SSM** – Słownik staroukraińskoї mowy XIV–XV st. I–II. Red. L. Gumećka. Kiїв 1977–1978. [Словник староукраїнської мови XIV–XV ст. I–II. Ред. Л. Гумецька. Київ 1977–1978].
- SSNO** – Słownik staropolskich nazw osobowych. I–VI. Red. W. Taszycki. VII. Suplement. Oprac. pod kierunkiem M. Malec. Wrocław–Warszawa–Kraków 1965–1987.
- SSS** – Słownik starożytności słowiańskich. Encyklopedyczny zarys kultury Słowian od czasów najdawniejszych do schyłku wieku XII. I–VIII. Red. W. Kowalenko, G. Labuda, T. Lehr-Splawiński, Z. Sieber. Wrocław–Warszawa–Kraków 1961–1996.
- Sstp** – Słownik staropolski. I–XI. Red. S. Urbańczyk. Wrocław, Kraków 1953–2002; Suplement I–II. Red. E. Deptuchowa. Kraków 2014, 2025.
- St** – B. Stadie, Der landrätliche Kreis Stargard in Westpreussen in historischer Beziehung. Stargard 1869.
- Stad** – A. Stadnicki, O wsiach tak zwanych wołoskich na północnym stoku Karpat. Lwów 1848.
- StBial** – Studia i materiały do dziejów Białegostoku. I–III. Red. J. Antoniewicz, J. Joka. IV–V. Red. H. Majecki. Białystok 1968–2001.
- StetOV** – Ortschafts-Verzeichniß des Regierungs-Bezirks Stettin nach der neuen Kreis-Eintheilung vom Jahre 1817 nebst alphabetischem Register. Stettin 1817.
- Stojentin** – M. von Stojentin, Beiträge zur Geschichte des uradeligen Geschlechts von Stojentin Pommerschen Ursprungs. I. Urkunden und urkundlichen Nachrichten. Braunschweig 1895.
- StPPP** – Starodawne Prawa Polskiego Pomniki. I–XII. Kraków 1856–1921.
- Straty** – Straty bibliotek i archiwów warszawskich w zakresie rękopiśmiennych źródeł historycznych. I–III. Red. P. Bańkowski, K. Konarski. Warszawa 1955–1957.
- StŚl** – Studia Śląskie. Seria Nowa. I–. Opole 1958 i nn.
- Stumpe** – F. Stumpe, Der Gang der Besiedlung im Kreise Oppeln: in Verbindung mit der Wandkarte „Die Besiedlung des Kreises Oppeln”. Oppeln 1932.
- Stup** – H. Stupnicki, Skorowidz wszystkich miejscowości położonych w królestwie Galicyi i Lodomeryi jakoteż w wielkim księstwie Krakowskiem i księstwie Bukowińskiem, pod względem politycznej i sądowej organizacyi kraju wraz z dokładnem oznaczeniem parafii, poczt i właścicieli tabularnych, ułożony porządkiem abecadłowym. Z mapą według nowego podziału. Lwów 1855.
- StW** – Przywileje królewskiego miasta stołecznego Starej Warszawy, 1376–1772. Wyd. T. Wierzbowski. Warszawa 1913.
- Stworzyński** – Opisanie Statystyczno-Historyczne Dóbr Ordynacyi Zamoyskiej przez Mikołaja Stworzyńskiego Archiwistę 1834 Roku. Biblioteka Narodowa, sygn. Rkps BOZ 1815.
- StZach** – Studia Zachodnie. Zielona Góra 1992 i nn.
- SudZach** – Historyczny krajobraz kulturowy zachodnich Sudetów. Wstęp do badań. Red. J. Piekałski. Wrocław 2020.
- Sul** – J. Mitkowski, Początki klasztoru Cystersów w Sulejowie. Studia nad dokumentami, fundacją i rozwojem uposażenia do końca XIII wieku. Poznań 1949.

- SUM** – Slovník ukraïns'koï movi. I–XI. Red. Ľ. K. Bilodid. Kiïv 1970–1980. [Словник української мови. I–XI. Ред. І. К. Білодід. Київ 1970–1980].
- SuprBM** – N. Dalmatov, Suprasl'skij Blagovešenskij monastyr'. Istoriko-statističeskoe opisanie. Sanktpeterburg 1892. [Н. Далматов, Супрасльскій Благовещенскій монастырь. Историко-статистическое описание. Санктпетербургъ 1892].
- SUr** – Schlesisches Urkundenbuch. I–VI. Hrsg. von der Historischen Kommission für Schlesien. Wien–Köln–Graz 1978–1998.
- SW** – Słownik języka polskiego [tzw. Słownik warszawski]. I–VIII. Red. J. Karłowicz, A. A. Kryński, W. Niedźwiedzki. Warszawa 1900–1927.
- SWil** – Słownik języka polskiego [tzw. Słownik wileński]. I–II. Oprac. A. Zdanowicz i in. Wilno 1861.
- SWŚ** – Słownik wsi śląskich w średniowieczu. Oprac. D. Adamska, A. Latocha-Wites, D. Nowakowski, A. Paroń, M. Siehankiewicz, R. Sikorski. I: Powiat lubiński. Wrocław 2014; II: Powiat wołowski. Wrocław 2023; III: Powiat polkowicki. Wrocław 2023.
- SzadyLBCr** – B. Szady, Kościół i społeczeństwo Małopolski w II połowie XVIII wieku. Materiały źródłowe. I. Ludność i organizacja diecezji krakowskiej. Lublin 2010.
- SzafrKr** – P. Szafran, Osadnictwo historycznej Krajny w XVI–XVIII w. (1511–1772). Gdańsk 1961.
- SZagP** – Mały słownik zaginionej polszczyzny. Red. F. Wysocka. Kraków 2003.
- SzcześTeka** – K. Szcześniak, „Teka Toruńska” Marcina Giersza. Analiza materiału nazewniczego. Gdańsk 1994.
- SZH** – G. Arkušin, Slovník zahidnopolis'kih govirok. I–II. Luc'k 2000. [Г. Аркушин, Словник західнополіських говірок. I–II. Луцьк 2000].
- Szulhacz** – V. P. Šul'gač, Praslov'âns'kij gidronimnij fond (fragment rekonstrukcii). Kiïv 1998. [В. П. Шульгач, Праслов'янський гідронімний фонд (фрагмент реконструкції). Київ 1998].
- SŻr** – Studia Źródłoznawcze. Commentationes. Poznań, Warszawa 1957 i nn.
- ŚSHT** – Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne. Katowice 1968 i nn.
- ŠimekSlov** – F. Šimek, Slovníček staré češtiny. Praha 1947 (wersja elektroniczna dostępna pod adresem: <<https://vokabular.ujc.cas.cz/>>).
- Tabella** – Tabella miast, wsi, osad Królestwa Polskiego, z wyrażeniem ich położenia i ludności, alfabetycznie ułożona w Biórze Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych i Policyi. I–II. Warszawa 1827.
- TabGr** – Tabela dymów rolniczych w powiecie grodzieńskim znajdujących się, ostatnią taryfą zajętych do wybierania rekrutów podług niżej dla wiadomości Komisji Porządkowej sporządzona r[oku] 1794 m[iesiąc]a maja 25 dnia. Oprac. J. Urwanowicz, A. Woltański. Studia Podlaskie I, 1990, s. 221–264.
- Taborska** – H. Popowska-Taborska, Dawne pogranicze językowe polsko-dolnołużyckie (w świetle danych toponomastycznych). Wrocław 1965.
- TAP** – R. Trautmann, Die altpreussischen Personennamen. Ein Beitrag zur baltischen Philologie. Göttingen 1925.

- TarLan** – Tarifa Lanealis Posnaniensis, & Calissiensis, Palatinatum, in Majori Polonia Reperibulum, ex Tarifis Generosorum Hectoris Koszutski Posnaniensis Anno 1619. Petri Gniewosz Calissiensis Anno 1620. Lanealium Exactorum (...) Reducta. Oprac. K. Miedzwiedzki. Posnaniae 1766.
- Tarpogl** – Taryffa palatinatus Belzensis 1618–1764. CDIAL, fond 1, opis 1, sprawa 596.
- Tarszel** – Taryffa szezlesznego i czopowego 1751–1752. CDIAL, fond 2, opis 1, sprawa 218/II.
- TaszyckiPatrMz** – W. Taszycki, Patronimiczne nazwy miejscowe na Mazowszu. Kraków 1951.
- TaszyckiRiSP** – W. Taszycki, Rozprawy i studia polonistyczne. I–V. Wrocław–Kraków 1958–1973.
- TaxŚl** – Wznowione powszechne taxae-stolae sporządzenie, Dla samowładnego Xięstwa Śląska, Podług ktorego tak Auszpurskiey Konfessyi iak Katolicycy Fararze, Kaznodzieie i Kuratusowie Zachowywać się powinni. Sub Dato z Berlina, d. 8. Augusti 1750.
- TDym** – Taryfy dymów 1789–1790. Odpis rękopiśmienny K. Buczka sprzed 1938 r. z Akt Skarbowych spalonych w 1944 r. Zbiory Zakładu Atlasu Historycznego Instytutu Historii PAN w Warszawie.
- TekiDw** – Teki Dworzaczka. Materiały historyczno-genealogiczne do dziejów szlachty wielkopolskiej XV–XX wieku. Kórnik–Poznań 2004. <<http://teki.bkpan.poznan.pl/>>.
- Thiet** – Kronika Thietmara. Tłum. M. Z. Jedlicki. Poznań 1953.
- ThomEv** – Ch. S. Thomas, Altes und Neues vom Zustande der Evangelisch-Lutherischen Kirchen im Königreiche Polen. Wrocław 1754.
- TML** – Tzw. Metryka Litewska. AGAD, sygn. 1/10/0.
- Topolexikon** – J. B. Sadowski, P. Łachowski, Topolexikon. Zestawienie nazw miejscowości i jednostek toponomastycznych Ziemi Głogowskiej. Suplement do Encyklopedii Ziemi Głogowskiej. Głogów 1995.
- Toporov Prus** – V. N. Toporov, Prusskij ęzyk. Slovar'. I–V. Moskva 1975–1990. [B. H. Топоров, Прусский язык. Словарь. I–V. Москва 1975–1990].
- TöppenWD** – M. Töppen, Beiträge zur Geschichte des Weichseldeltas. (Abhandlungen zur Landeskunde der Provinz Westpreussen. Heft VIII). Danzig 1894.
- TPGal** – Topographisches Post-Lexicon enthaltend das Königreich Galizien und Lodomerien mit dem Grossherzogthume Krakau und dem Herzogthume Auschwitz und Zator dann das Herzogthum Bukowina. Bearb. im Post-Coursbureau des k. k. Handels-Ministeriums. Wien 1881.
- TrautmElb** – R. Trautmann, Die Elb- und Ostseeslavischen Ortsnamen. I–III. Berlin 1948–1956.
- Triest** – F. Triest, Topographisches Handbuch von Oberschlesien. I–II. Breslau 1864–1865.
- Trz** – Najstarsza księga sądowa wsi Trześniowa 1419–1609. Wyd. H. Polackówna. Lwów 1923.
- Twoje imię** – H. Fros, F. Sowa, Twoje imię. Przewodnik onomastyczno-hagiograficzny. Kraków 1976.

- Tym** – K. Tymieniecki, Procesy twórcze formowania się społeczeństwa polskiego w wiekach średnich. Warszawa 1921.
- Tzschoppe** – G. A. Tzschoppe, G. A. Stenzel, Urkundensammlung zur Geschichte des Ursprungs der Städte und der Einführung und Verbreitung deutscher Kolonisten und Rechte in Schlesien und der Ober-Lausitz. Hamburg 1832.
- U** – Księgi sądowe wiejskie. I–II. Wyd. B. Ulanowski. StPPP XI–XII. Kraków 1921.
- Ua** – Materiały do historii prawa i heraldyki polskiej. Wyd. B. Ulanowski. Kraków 1886. Też: AKH III, 1886, s. 271–471.
- UAC** – Acta capitulorum Cracoviensis et Plocensis selecta (1438–1523; 1438–1525). Ed. B. Ulanowski. Kraków 1891. Też: AKH VI, 1891, s. I–IV, 1–295.
- UBP** – H. Cramer, Urkundenbuch zur Geschichte des vormaligen Bistums Pomesaniens. Zeischrift des Historischen Vereins für den Regierungsbezirk Marienwerder XV–XVIII. Marienwerder 1885–1887.
- UdolphStell** – J. Udolph, Die Stellung der Gewässernamen Polens innerhalb der alteuropäischen Hydronymie. Heidelberg 1990.
- UdolphStud** – J. Udolph, Studien zu slavischen Gewässernamen und Gewässerbezeichnungen. Heidelberg 1979.
- UGB** – Monumenta Germaniae Franciscana. Hrsg. von des Franziskanerordens Mitgliedern. Abt. 2. Urkundenbücher. I. Die Kustodien Goldberg und Breslau. 1. Teil 1240–1517. Düsseldorf 1917.
- UKT** – Urkunden der Komturei Tuchel. Handfesten und Zinsbuch. Bearb. von P. Panske. Danzig 1911.
- UN** – Urzędowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych. Red. W. Taszycki. 1: Miasto Kraków i pow. krakowski, 1963; 2: pow. bocheński, 1963; 3: pow. brzeski, 1964; 4: pow. chrzanowski i pow. miejski Jaworzno, 1964; 6: pow. limanowski, 1964; 7: pow. miechowski, 1964; 8: pow. myślenicki, 1964; 9: pow. nowosądecki i powiat miejski Nowy Sącz, 1964; 10: pow. nowotarski i pow. miejski Zakopane, 1964; 11: pow. olkuski, 1964; 12: pow. oświęcimski, 1964; 13: pow. proszowicki, 1964; 14: pow. suski, 1964; 15: pow. tarnowski, 1964; 16: pow. wadowicki, 1964; 17: pow. żywiecki, 1964; 18: pow. białobrzegi, 1964; 19: pow. buski, 1966; 20: pow. iłżecki i pow. miejski Starachowice, 1966; 21: pow. jędrzejowski, 1966; 22: pow. kazimierski, 1966; 23: pow. kielecki i pow. miejski Kielce i Skarżysko-Kamienna, 1966; 24: pow. konecki, 1966; 25: pow. kozienicki, 1970; 26: pow. lipski, 1966; 27: pow. opatowski i pow. miejski Ostrowiec Świętokrzyski, 1966; 28: pow. opoczyński, 1969; 29: pow. pińczowski, 1969; 30: pow. przysuski, 1970; 31: pow. radomski, 1970; 32: pow. sandomierski, 1970; 33: pow. staszowski, 1970; 34: pow. szydlowiecki, 1970; 35: pow. włoszczowski, 1971; 36: pow. zwoleński, 1970; 37: miasto stołeczne Warszawa, 1964; 39: pow. bełchatowski, 1972; 40: pow. brzeziński, 1974; 41: pow. kutnowski, 1974; 42: pow. łaski i pow. miejski Pabianice, 1974; 43: pow. łęczycki, 1972; 44: pow. łowicki, 1973; 46: pow. piotrkowski i pow. miejski Piotrków Trybunalski, 1974; 47: pow. poddębicki, 1973; 48: pow. radomszczański, 1972; 49: pow. rawski, 1974; 50: pow. sieradzki i pow. miejski Zduńska Wola, 1972; 52: pow. wieluński, 1974; 53: pow. wieruszowski, 1971; 54: pow. brzozowski, 1965; 55: pow. dębicki,

1965; 56: pow. gorlicki, 1965; 57: pow. jarosławski, 1965; 58: pow. jasielski, 1965; 59: pow. kolbuszowski, 1965; 60: pow. krośnieński, 1965; 61: pow. leski, 1966; 62: pow. leżajski, 1965; 63: pow. lubaczowski, 1966; 64: pow. łańcucki, 1966; 65: pow. mielecki, 1966; 66: pow. niżański i pow. miejski Stalowa Wola, 1966; 67: pow. przemyski i pow. miejski Przemyśl, 1966; 68: pow. przeworski, 1966; 69: pow. ropczycki, 1966; 70: pow. rzeszowski, 1966; 71: pow. sanocki, 1966; 72: pow. strzyżowski, 1966; 73: pow. tarnobrzski, 1966; 74: pow. ustrzycki, 1966; 75: pow. chodzieski, 1967; 76: pow. czarnkowski, 1967; 77: pow. gnieźnieński, 1967; 78: pow. gostyński, 1970; 79: pow. jarociński, 1971; 80: pow. kaliski, 1971; 81: pow. kępiński, 1971; 82: pow. kolski, 1979; 93: Miasto Poznań i pow. poznański, 1966; 104: pow. bełżycki, 1969; 105: pow. bialski, 1966; 106: pow. biłgorajski, 1967; 107: pow. bychawski, 1967; 108: pow. chełmski, 1970; 109: pow. hrubieszowski, 1970; 110: pow. janowski, 1971; 111: pow. krasnostawski, 1970; 112: pow. kraśnicki, 1970; 113: pow. lubartowski, 1969; 114: pow. lubelski i pow. miejski Lublin, 1972; 115: pow. łukowski, 1970; 116: pow. opolsko-lubelski, 1970; 117: pow. parczewski, 1971; 118: pow. puławski, 1971; 119: pow. radzyński, 1970; 120: pow. tomaszowski, 1970; 121: pow. włodawski, 1967; 122: pow. zamojski i pow. miejski Zamość, 1967; 123: pow. ciechanowski, 1971; 124: pow. garwoliński, 1971; 125: pow. gostyniński, 1971; 126: pow. grodziskomazowiecki i pow. miejski Żyrardów, 1971; 127: pow. grójecki, 1971; 128: pow. łośicki, 1971; 129: pow. makowski, 1971; 131: pow. mławski, 1972; 132: pow. nowodworski, 1971; 134: pow. ostrowski, 1971; 135: pow. otwocki, 1966; 136: pow. piaseczyński, 1971; 140: pow. przasnyski, 1972; 149: pow. wyszkowski, 1971; 151: pow. augustowski, 1972; 153: pow. bielski, 1972; 155: pow. grajewski, 1973; 158: pow. łapski, 1973; 165: pow. wysokomazowiecki, 1974; 170: pow. działdowski, 1971; 171: pow. nowowiejski, 1971; 172: pow. aleksandrowski, 1971; 173: pow. brodnicki, 1972; 174: pow. bydgoski i pow. miejski Bydgoszcz, 1972; 175: pow. chełmiński, 1971; 176: pow. chojnicki, 1972; 177: pow. golubsko-dobrzyński, 1971; 178: pow. grudziądzki i pow. miejski Grudziądz, 1971; 179: pow. inowrocławski, 1972; 180: pow. lipnowski, 1972; 181: pow. mogileński, 1972; 182: pow. radziejowski, 1971; 183: pow. rypiński, 1971; 184: pow. sępoleński, 1971; 185: pow. szubiński, 1971; 186: pow. świecki, 1971; 187: pow. toruński i pow. miejski Toruń, 1972; 188: pow. tucholski, 1971; 189: pow. wąbrzeski, 1971; 190: pow. wyrzyski, 1972; 191: pow. włocławski, 1972; 192: pow. żniński, 1971; 197: pow. tczewski i pow. miejski Tczew, 1972.

- UN(mps)** – Niepublikowane maszynopisy Urzędowych nazw miejscowości i obiektów fizjograficznych, w zbiorach Instytutu Języka Polskiego PAN: 45: pow. pajęczański, 1972; 138: pow. płoński, 1971; 144: pow. sierpecki, 1972 i in.
- Unger** – Neues Ortsnamenverzeichnis von Ostpreussen mit den alten und neuen Ortsnamen auf Grund der im Sommer 1938 getroffenen Ortsnamenänderungen, nach amtlichen Unterlagen bearbeitet (...). Hrsg. H. Unger. Königsberg 1938.
- UNZ** – Urkundenbuch des Klosters Neuzelle und seiner Besitzungen. I. Abt. 1. Hrsg. von E. Theuner. Lübben 1897.
- UPL** – Akta unji Polski z Litwą 1385–1791. Wyd. S. Kutrzeba, W. Semkowicz. Kraków 1932.
- UPrak** – Praktyka w sprawach małżeńskich w sądach duchownych dyjecezyi krakowskiej w wieku XV. Zebrał i wyd. B. Ulanowski. Kraków 1888. Też: AKH V, 1889, s. 87–193.

- Urb** – [Urbarze śląskie]:
 I: Urbarze dóbr zamkowych opolsko-raciborskich z lat 1566 i 1567. Oprac. R. Heck, J. Leszczyński. Wrocław 1956;
 II: Urbarze śląskie z końca XVIII wieku. Oprac. K. Orzechowski, Z. Szkurlatowski. Wrocław 1961;
 III: Urbarze dóbr zamkowych Górnego Śląska z lat 1571–1640. Oprac. R. Heck, J. Leszczyński, J. Petráň. Wrocław 1963.
- UW** – Wykaz gromad Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej według stanu z dnia 1 VII 1952 r. Warszawa 1952.
- Verd** – F. Verdenhalven, Namensänderungen ehemals preußischer Gemeinden von 1850 bis 1942. Neustadt an der Aisch 1971.
- VerdN** – F. Verdenhalven, Namensänderungen ehemals preussischer Gemeinden von 1850 bis 1942 (mit Nachträgen bis 1950.) Ein Schlüssel zu den Umbenennungen, Eingemeindungen und Zusammenschlüssen von Stadt- und Landgemeinden während eines Jahrhunderts. Neustadt an der Aisch 1971.
- Verz** – Verzeichnis sämtlicher Ortschaften der Provinz Posen mit Angabe des Kreises, des Amtsgerichtsbezirks, des Polizeidistriktsamts und der Postanstalt, von der die Bestellung der Postsendungen ausgeführt wird. Berlin 1907.
- Vidoeski** – B. Vidoeski, Geografskata terminologija vo dialektite na makedonskiot jazik. Skopje 1999. [Б. Видоески, Географската терминологија во диалектите на македонскиот јазик. Скопје 1999].
- VisByt** – Akta wizytacji dekanatów bytomskiego i pszczyńskiego dokonanej w roku 1598 z polecenia Jerzego kardynała Radziwiłła, biskupa krakowskiego. Wyd. M. Wojtas. Katowice 1938.
- VisCrac** – Akta wizytacji katedry wawelskiej oraz kościołów diecezji krakowskiej 1602–1604. Oprac. E. Bularz. Kraków 2014.
- VisitGn** – Wizytacje dóbr arcybiskupstwa gnieźnieńskiego i kapituły gnieźnieńskiej z XVI wieku. Visitationes bonorum archiepiscopatus necnon Capituli Gnesnensis saeculi XVI. Wyd. B. Ulanowski. Kraków 1920.
- VisPosn** – Visitatio generalis decanatus posnaniensis auctoritate Antonii Onuphrii de Okęcie Okęcki, episcopi posnaniensis et varsaviensis consummata per Josephum Łodzia Rogaliński, st. et uid. dicanum cath. Posn. delegatum visitatorem 1781. Poznań 1918.
- Vitoldiana** – Vitoldiana. Codex privilegiorum Vitoldi Magni Ducis Lithuaniae 1386–1430. Zebrał i wyd. J. Ochmański. Warszawa–Poznań 1986.
- Vlad** – Monumenta Historica Dioeceseos Wladislaviensis. I–XXV. Wladislaviae 1881–1912.
- VLeg** – Volumina Legum. I–VIII. Przedruk zbioru praw staraniem XX. Pijarów w Warszawie, od roku 1732 do roku 1782. Petersburg 1859–1860; IX. Kraków 1889; X. Konstytucje Sejmu Grodzieńskiego z 1793 roku. Poznań 1952.
- VOPPB** – Verzeichniss sämtlicher Ortschaften des preussischen Post-Bezirks. I–II. Berlin 1864–1866.
- VPr** – Codex diplomaticus Prussicus. I–VI. Hrsg. von J. Voigt. Königsberg 1836–1861.

- Wald** – S. G. Wald, Topographische Übersicht des Verwaltungs-Bezirks der Königlichen Preussischen Regierung zu Königsberg in Preussen. Königsberg 1820.
- WAP** – Rękopisy z Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Przemyślu; pozycje oznaczone numerami 29, 30, 46, 53, 85, 90, 93, 94.
- WAPG** – Rękopisy z Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Gdańsku [dziś: Archiwum Państwowe w Gdańsku].
- WAPWr 1** – Nachrichten von Ober und Nieder Schlesien Breslauischen Departements aus den Jahren 1743–1746. APWroc, sygn. Hs A-92.
- War** – F. Piekosiński, Nieznane średniowieczne rotys przysięg wareskie z lat 1419–1480. AKPr VIII/1, 1907, s. 43–59.
- Warsz** – Zapiski i rotys polskie XV–XVI wieku z ksiąg sądowych ziemi warszawskiej. Oprac. W. Kuraskiewicz, A. Wolff. Kraków 1950.
- Wasch** – E. Waschinski, Geschichte der Johanniterkomturei und Stadt Schöneck Westpreussen mit einem Anhang von Urkunden. Danzig 1904.
- Wawrz** – A. Wawrzyńczyk, Rozwój wielkiej własności na Podlasiu w XV i XVI wieku. Wrocław 1951.
- WBeschr** – J. A. V. Weigel, Geographische, naturhistorische und technologische Beschreibung des souverainen Herzogthums Schlesien. I–X. Berlin 1800–1806.
- WDeklłz** – J. Wiśniewski, Dekanat łżecki. Radom 1909–1911.
- WDekKon** – J. Wiśniewski, Dekanat konecki. Radom 1913.
- WDekKoz** – J. Wiśniewski, Dekanat kozienicki. Radom 1913.
- WDekMiech** – J. Wiśniewski, Dekanat miechowski. Radom 1917.
- WDekOpat** – J. Wiśniewski, Dekanat opatowski. Radom 1907.
- WDekOpocz** – J. Wiśniewski, Dekanat opoczyński. Radom 1913.
- WDekRad** – J. Wiśniewski, Dekanat radomski. Radom 1911.
- WDekSand** – J. Wiśniewski, Dekanat sandomierski. Radom 1915.
- Wedekind** – E. L. Wedekind, Geschichte der Grafschaft Glatz: Chronik der Städte, Flecken, Dörfer, Kolonien, Schlösser, etc. dieser souverainen Grafschaft von der frühesten Vergangenheit bis auf die Gegenwart. Neurode 1857.
- Wegner** – R. Wegner, Ein Pommersches Herzogthum und eine Deutsche Ordens-Komthurei. Kulturgeschichte des Schwetzer Kreises. I. Theil 1–2, bis 1466. Posen 1872.
- Wenzel** – zob. WenzPN II
- WenzPN** – W. Wenzel, Studien zu sorbischen Personennamen:
I: Systematische Darstellung. Bautzen 1987;
II: Historisch-etymologisches Wörterbuch. 1. A–L. Bautzen 1991; 2. M–Ž. Bautzen 1992;
III: Namenatlas und Beiträge zur Siedlungsgeschichte. Bautzen 1994.
- Wierzb** – T. Wierzbowski, Dwa fragmenty ksiąg kancelaryjnych królewskich z 1-ej połowy XV wieku. Warszawa 1907.

- Wijaczka** – J. Wijaczka, Taryfa łańów Warmii z 1718 roku. KM-W, 1994, s. 415–429.
- Wilczewski** – T. Wilczewski, Nazwy miejscowości na Kaszubach. Gdańsk 2015.
- WiśnAug** – J. Wiśniewski, Dzieje osadnictwa w powiecie augustowskim od XV do końca XVIII, [w:] Studia i materiały do dziejów pojezierza augustowskiego. Red. J. Antoniewicz. Białystok 1967, s. 13–294.
- WiśnGraj** – J. Wiśniewski, Dzieje osadnictwa w powiecie grajewskim do połowy XVI wieku, [w:] Studia i materiały do dziejów powiatu grajewskiego. I. Red. M. Gnatowski, H. Majecki. Warszawa 1975, s. 90–252.
- WiśnŁomż** – J. Wiśniewski, Początek i rozwój nowego osadnictwa w ziemi łomżyńskiej w końcu XIV i w XV wieku. Studia Łomżyńskie I, 1989, s. 19–105.
- WiśnPrz** – J. Wiśniewski, Przenoszenie nazw miejscowych, [w:] Studia linguistica slavica baltica Canuto–Olavo Falk sexagenario a collegis amicis discipulis oblata. Lundae 1966, s. 337–350.
- WiśnR** – J. Wiśniewski, Rozwój osadnictwa na pograniczu polsko-rusko-litewskim od końca XIV do połowy XVII w. ABS I, 1964, s. 115–135.
- WiśnSejn** – J. Wiśniewski, Dzieje osadnictwa w powiecie sejneńskim od XV do XIX wieku, [w:] Materiały do dziejów ziemi sejneńskiej. Red. J. Antoniewicz. Białystok 1963, s. 9–222.
- WiśnSuw** – J. Wiśniewski, Dzieje osadnictwa w powiecie suwalskim od XV do połowy XVII wieku, [w:] Studia i materiały do dziejów Suwalszczyzny. Red. J. Antoniewicz. Białystok 1965, s. 51–138.
- WiśnZar** – J. Wiśniewski, Zarys dziejów osadnictwa wiejskiego we wschodniej części województwa białostockiego do połowy XVII wieku. Navukovy Zbornik. Białystok 1964, s. 3–38.
- Wittyg** – Rozsiedlenie i gniazda rodowe szlachty ziemi rawskiej w wieku XVI. Oprac. W. Wittyg. Kraków 1911. Też: AKH XI, 1909–1913, s. 257–293.
- WizKoc** – Wizytacja generalna kościołów katolickich kociewskich i niektórych innych w r. 1765 [I: Kociewie: Dodatek regionalny „Gońca Pomorskiego” i „Dziennika Starogardzkiego” poświęcony sprawom ziemi kociewskiej, (1938), nr 2, s. 11–15; nr 3, s. 20–24; nr 4, s. 27–32; nr 5, s. 34–39; nr 6, s. 46–48; II: Kociewie (...), (1939), nr 1, s. 5–6].
- WLeb** – S. W. Wohlbrück, Geschichte des ehemahligen Bisthums Lebus und des Landes dieses Namens. I–IV. Berlin 1829.
- Wln** – Kodeks dyplomatyczny katedry i diecezji wileńskiej. Codex diplomaticus ecclesiae cathedralis necnon Dioeceseos Vilnensis. I, z. 1–2. 1387–1501. Wyd. J. N. Fijałek, W. Semkowicz. Kraków 1932, 1939.
- WLub** – S. Warchoł, Nazwy miast Lubelszczyzny. Lublin 1964.
- WM** – [J. Lekszycki], Wykaz miejscowości, których nazwiska polskie do roku 1874 na niemieckie zmienione zostały. I–II. Poznań 1875.
- Woel** – Urkundenbuch des Bistums Culm. I(1–2) Bearb. C. P. Woelky. Danzig 1885–1887.
- WolffPac** – J. Wolff, Pacowie. Materyjały historyczno-genealogiczne. Petersburg 1885.

- Wolnicz-Pawłowska, Warta** – E. Wolnicz-Pawłowska, Nazwy wodne dorzecza Warty od źródeł do ujścia Prośny. Warszawa 2006.
- WójcikRaw** – U. Wójcik, Nazwy miejscowe dawnego województwa rawskiego. Warszawa–Kraków 2001.
- WójcikSłuż** – U. Wójcik, Polskie toponimy związane z organizacją gospodarczą państwa wczesnopiastowskiego. Nazwy miejscowe motywowane antroponimami zbiorowymi. Kraków 2013.
- WPar** – Wizytacje parafii diecezji lubelskiej. Materiały rękopiśmienne Archiwum Kurii Biskupiej w Lublinie i Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie.
- Wrzosek** – A. Wrzosek, Skorowidz gmin Śląska Dolnego i Opolskiego z niemiec-kimi i polskimi nazwami miejscowości według stanu z dnia 1 stycznia 1941. Katowice 1945.
- WS** – A. Wolff, Studia nad urzędnikami mazowieckimi 1370–1526. Wro-cław 1962.
- WUN** – Wykaz urzędowych nazw miejscowości w Polsce. I–III. Warszawa 1980–1982.
- WuSp** – H. Wuttke, Städtebuch des Landes Posen. Codex diplomaticus. Allge-meine Geschichte der Städte im Lande Posen. Geschichtliche Nach-richten von 149 einzelnen Städten. Leipzig 1864.
- WutsK** – C. F. Wutstrack, Kurze historisch-geographisch-statistische Be-schreibung von dem königlich-preussischen Herzogthume Vor- und Hinter-Pommern. Stettin 1793.
- WutsN** – C. F. Wutstrack, Nachtrag zu der Kurzen historisch-, geographisch-, statistische Beschreibung des königlich-preussischen Herzogthums Vor- und Hinter-Pommern. Stettin 1795.
- WZ** – A. Krajna-Wielatowski, Ziemia złotowska z 2 mapami i 40 ilustracja-mi. Poznań 1928.
- Z** – F. A. Zimmermann, Beyträge zur Beschreibung von Schlesien. I–XIII. Brieg 1783–1796.
- Zakr** – I: Księga ziemiska zakroczymska pierwsza, 1423–1427. Wyd. A. Ry-barski. Warszawa 1920;
II: Księga ziemiska zakroczymska druga, 1434–1437. Wyd. K. Tymie-niecki. Warszawa 1920.
- ZałŚK** – ks. S. Załęski, Św. Kinga i jej klasztor starosądecki (szkic historycz-ny). Lwów 1882.
- Zap** – zob. ZTNT
- Zarański** – S. Zarański, Gieograficzne imiona słowiańskie zestawione alfabetycz-nie według nazw ich niemieckich, włoskich, rumuńskich, węgierskich i tureckich, z dodaniem niektórych łotyskich i innych zagranicznych spolszczonych. Kraków 1878.

- ZDK** – Zbiór dokumentów katedry i diecezji krakowskiej. I–II. Wyd. S. Kuraś. Lublin 1965, 1973.
- ZDKrn** – Zemské desky krnovské. Svazek I. 1403–1522. Vyd. D. Prix. Opava 2008.
- ZDM** – Zbiór dokumentów małopolskich. I–VIII. Wyd. S. Kuraś. Wrocław 1962–1975.
- ZDobrz** – Ziemia dobrzyńska. Materiały do dziejów ziemi płockiej. X. Oprac. M. M. Grzybow-ski. Płock 1999.
- Zeiller** – M. Zeiller, Topographia Bohemiae, Moraviae et Silesiae (...). Franckfurt 1650.
- ZeillerAPL** – M. Zeiller, Anderte Beschreibung deß Königreichs Polen und Großherzogthums Lit-hauen. Aus Den neulichsten Polnischen und andern Scribenten, aufs neu, nach den un-terschiedlichen Ländern, zusammen getragen, und auf diese gegenwertige Zeit gerichtet (...). Ulm 1657.
- ZeillerBP** – M. Zeiller, Topographia Electoratus Brandenburgici, et Ducatus Pomeraniae, etc. Das ist Beschreibung der vornehmsten und bekanristen Stätte und Plätz in dem Hochlöblichsten Chur-Fürstenthum und March Brandenburg, und dem Hertzogthum Pommeren. [Frankfurt am Main] 1652.
- Zeit** – Zeitschrift des Westpreussischen Geschichtsvereins. IV, VI–IX, XI–XII, XVI. Danzing 1881–1886.
- ZeitM** – Zeitschrift des historiscen Vereins für den Regierugsbezirk Marienwerder. Marienwer-der 1876–1928.
- Zerndt** – G. Zerndt, Abriss zur Heimatkunde des Kreises Züllichau-Schwiebus. 5. Auflage. Schwiebus 1926.
- ZfGS** – Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens. I–LXXVII. Breslau 1855–1943.
- ZGAE** – Zeitschrift für die Geschichte und Altertumskunde Ermlands. Königsberg, Osnabrück, Münster 1858 i nn.
- ZGeh** – K. Lorenz, Mittelalterische Waldwirtschaft im Stober- und Malapanengebiet. Der Ober-schlesier, 14. Jh. (1932), 9 H., s. 487–497.
- ZGKÖS** – Zeitschrift für Geschichte und Kulturgeschichte Österreichisch-Schlesiens. I–XX. Troppau 1905–1933.
- ZGost** – Ziemia gostynińska. Materiały do dziejów ziemi płockiej. XI. Oprac. M. M. Grzybow-ski. Płock 2000.
- ZHer** – A. Wolff, Mazowieckie zapiski herbowe z XV i XVI wieku. Kraków 1937.
- ZHGP** – Zeitschrift der Historischen Gesellschaft für die Provinz Posen, zugleich Zeitschrift der Historischen Gesellschaft für den Netzedistrikt zu Bromberg. I–XXX. Posen 1885–1918.
- ZHM** – W. Ziesemer, Das Zinsbuch des Hauses Marienburg. Marienburg 1910.
- ZierNMaly** – Z. Zierhofferowa, Nazwy typu *Osiek Mały*, *Koźminek* i inne derywowane od nazw miejscowych na przykładzie materiału z dawnego województwa kaliskiego. Wrocław 1989.
- ZierNmiast** – Z., K. Zierhofferowie, Nazwy miast Wielkopolski. Poznań 1987.

- ZierWlkp(kartoteka)** – Kartoteka słownika Nazwy miejscowe Polski – Wielkopolska. Oprac. Z. Zierhofferowa.
- Zin** – I. Zinberg, Skorowidz Królestwa Polskiego czyli Spis alfabetyczny miast, wsi, folwarków, kolonii i wszystkich nomenklatur w guberniach Królestwa Polskiego (...). I–II. Warszawa 1877.
- Zinkevičius** – Z. Zinkevičius, Lietuvių antroponimika. Vilniaus lietuvių asmenvardžiai XVII a. pradžioje. Vilnius 1977.
- ZinkLA** – Z. Zinkievičius, Lietuvių asmenvardžiai. Vilnius 2008.
- Zitzewitz** – M. von Stojentin, Geschichte des Geschlechts von Zitzewitz. I–II. Stettin 1900.
- ZivB** – E. Zivier, Akten und Urkunden zur Geschichte des Schlesiens. Oesterreichische Zeit. Kattowitz 1900.
- ZivPl** – E. Zivier, Geschichte des Fürstentums Pless. I. Entstehung der Ständesherrschaft Pless (bis 1517). Kattowitz 1906.
- ZKuj** – A. Pawiński, Dzieje Ziemi Kujawskiej oraz Akta historyczne do nich służące. I–V. Warszawa 1888.
- ZLub** – L. Białkowski, Najstarsze zapiski ziemskie lubelskie z r. 1409. Teki Archiwalne VII, 1961, s. 11–68.
- ZMak** – Ziemia makowska. Materiały do dziejów ziemi płockiej. VI. Oprac. M. M. Grzybowski. Płock 1991.
- ZMaz** – K. Zierhoffer, Nazwy miejscowe północnego Mazowsza. Wrocław 1957.
- ZNUG** – Zeszyty Naukowe Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Gdańskiego. Filologia Polska. Prace Językoznawcze. Gdańsk 1972–1989.
- ZNUJ** – Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Filologia Polska. Prace Językoznawcze. Kraków 1955 i nn.
- ZPłoń** – Ziemia płońska. Materiały do dziejów ziemi płockiej. V. Oprac. M. M. Grzybowski. Płock 1989.
- ZPrzasn** – Ziemia przasnyska. Materiały do dziejów ziemi płockiej. VII. Oprac. M. M. Grzybowski. Płock 1995.
- ZPyrz** – Zeszyty Pyrzyckie. Szczecin 1968 i nn.
- ZSIPh** – Zeitschrift für Slavische Philologie. Leipzig 1924 i nn., Heidelberg 1951 i nn.
- ZTNT** – Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu. Toruń 1908–1954. [Później: Zapiski Historyczne. Toruń 1955 i nn.].
- ZUWPn** – Dokumenty do historii ubezpieczeń ogniowych i obrony przeciwpożarowej ziem zachodnich Polski. Przedm. F. Baranowski. Poznań 1935.
- ZWarsz** – Ziemia warszawska. Materiały do dziejów ziemi płockiej. VIII. Oprac. M. M. Grzybowski. Płock 1996.
- ZZakr** – Ziemia zakroczymska. Materiały do dziejów ziemi płockiej. IX. Oprac. M. M. Grzybowski. Płock 1998.
- ZZG** – Zbiór Zygmunta Glogera. ANKrak, sygn. 29/678/0.

- ŹDz** – Źródła dziejowe. Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym:
 IX: Księgi podkarpackie z czasów Stefana Batorego 1576–1586. Wyd. A. Pawiński. Warszawa 1881;
 XII: Wielkopolska. Cz. I. Red. A. Pawiński. Warszawa 1883;
 XIII: Wielkopolska. Cz. II. Red. A. Pawiński. Warszawa 1883;
 XIV: Małopolska. Cz. I. Red. A. Pawiński. Warszawa 1886;
 XV: Małopolska. Cz. II. Red. A. Pawiński. Warszawa 1886;
 XVI: Mazowsze. Red. A. Pawiński. Warszawa 1895;
 XVII: Podlasie. Cz. I–III. Red. A. Jabłonowski. Warszawa 1908–1910;
 XVIII: Ziemie ruskie. Ruś Czerwona. Cz. I–II. Red. A. Jabłonowski. Warszawa 1902–1903;
 XXIII: Prusy Królewskie. Cz. I. Red. I. T. Baranowski. Warszawa 1911.
- Żuławy** – B. Lipińska, Żuławy Wiślane – ochrona i kształtowanie zabytkowego krajobrazu. Gdańsk 2011.
- ŻułWiśl** – zob. Żuławy
- Żyd** – Spis Żydów województwa krakowskiego z roku 1765. Wyd. A. Czuczynski. Kraków 1898.

II. Skróty wyrazowe

ap.	– apelatyw, wyraz pospolity	dial.	– dialektalny
arch.	– archaiczny	dłuż.	– dolnołużycki
bałt.	– bałtycki	dniem.	– dolnoniemiecki
bial.	– woj. bialskie	dok.	– dokument
biał.	– woj. białostockie	domin.	– dominium
biel.	– woj. bielskie	dop.	– dopełniacz
brus.	– białoruski	dw.	– dwór
bydg.	– woj. bydgoskie	dz.	– dzielnica
cerk.	– cerkiewny	elbl.	– woj. elbląskie
chełm.	– woj. chełmskie	fals.	– fałszyfikat
ciech.	– woj. ciechanowskie	fem.	– femininum
cz.	– część	folw.	– folwark
czes.	– czeski	g.	– góra
częst.	– woj. częstochowskie	gaj.	– gajówka
d.	– dopływ	gb.	– górny bieg
daw.	– dawniej	gdań.	– woj. gdańskie
db.	– dolny bieg	gen.	– genetivus
dem.	– deminutywny	germ.	– germański

głuż. – górnolужицьki
 gm. – gmina
 gniem. – górnoniemiecki
 gorz. – woj. gorzowskie
 gr. – gromada
 grec. – grecki
 gw. – gwarowy
 hebr. – hebrajski
 heral. – heraldyczny
 i in. – i inne
 i nn. – i następne
 ib. – ibidem, tamże
 ide. – indoeuropejski
 im. – imię
 j. – język
 jel. – woj. jeleniogórskie
 jez. – jezioro
 k. – karta, kolumna
 kal. – woj. kaliskie
 karcz. – karczma
 kasz. – kaszubski
 kat. – woj. katowickie
 kiel. – woj. kieleckie
 kol. – kolonia
 koniń. – woj. konińskie
 kosz. – woj. koszalińskie
 krak. – woj. krakowskie
 krośn. – woj. krośnieńskie
 l. mn. – liczba mnoga
 l. poj. – liczba pojedyncza
 ld. – lewy dopływ
 legn. – woj. legnickie
 leszcz. – woj. leszczyńskie
 leśn. – leśniczówka
 lit. – litewski
 lub. – woj. lubelskie
 łac. – łaciński

łemk. – łemkowski
 łomż. – woj. łomżyńskie
 łot. – łotewski
 łódz. – woj. łódzkie
 maj. – majątek
 mko – miasteczko
 mps – maszynopis
 mto – miasto
 n. – nazwa
 n. m. – nazwa miejscowa
 n. os. – nazwa osobowa
 n. ter. – nazwa terenowa
 n. w. – nazwa wodna
 nazw. – nazwisko
 niem. – niemiecki
 nom. – nominativus
 nowosąd. – woj. nowosądeckie
 nr – numer
 obsz. dw. – obszar dworski
 ok. – około
 olszt. – woj. olsztyńskie
 opol. – woj. opolskie
 os. – osada
 os. m. – osada miejska
 ostroł. – woj. ostrołęckie
 par. – parafia
 parc. – parcela
 pd. – prawy dopływ
 pil. – woj. pilskie
 piotr. – woj. piotrkowskie
 pl. – pluralny
 pld. – południe, południowy
 pld.-wsch. – południowo-wschodni
 pld.-zach. – południowo-zachodni
 pln. – północ, północny
 pln.-wsch. – północno-wschodni
 pln.-zach. – północno-zachodni

płoc.	– woj. płockie	stp.	– staropolski
pocz.	– początek	strus.	– staroruski
pol.	– polski	stsaks.	– starosaksoński
poł.	– połowa	stukr.	– staroukraiński
połab.	– połabski	stwniem.	– staro-wysoko-niemiecki
pom.	– pomorski	suf.	– sufiks
por.	– porównaj	supl.	– suplement
pow.	– powiat	suwał.	– woj. suwalskie
pozn.	– woj. poznańskie	sygn.	– sygnatura
prus.	– pruski	szczec.	– woj. szczecińskie
przedm.	– przedmieście	śrdniem.	– średnio-dolno-niemiecki
przem.	– woj. przemyskie	śrwniem.	– średnio-wysoko-niemiecki
przew.	– przewisko	św.	– święty
przym.	– przymiotnik	tarn.	– woj. tarnowskie
przyp.	– przypis	tarnob.	– woj. tarnobrzeskie
przys.	– przysiółek	tor.	– woj. toruńskie
psł.	– prasłowiański	ts.	– to samo
pustk.	– pustkowie	ukr.	– ukraiński
rad.	– woj. radomskie	w.	– wiek
rkps	– rękopis	wałb.	– woj. wałbrzyskie
rodz.	– rodzaj	warsz.	– woj. warszawskie
ros.	– rosyjski	wg	– według
rus.	– ruski	włoc.	– woj. włocławskie
ryc.	– rycerski	wniem.	– wysokoniemiecki
rz.	– rzeka	woj.	– województwo
rzesz.	– woj. rzeszowskie	wroc.	– woj. wrocławskie
sch.	– serbsko-chorwacki	wsch.	– wschodni
siedl.	– woj. siedleckie	wschśrniem.	– wschodnio-środkowo-niemiecki
sier.	– woj. sieradzkie	wś	– wieś
skiern.	– woj. skierniewickie	wyb.	– wybudowanie
słow.	– słowiański	zach.	– zachód, zachodni
słowac.	– słowacki	zag.	– zaginiony
słoweń.	– słoweński	zamoj.	– woj. zamojskie
słup.	– woj. słupskie	zb.	– zbiór
stbrus.	– starobiałoruski	zdrob.	– zdrobniały
stczes.	– staroczeski	ziel.	– woj. zielonogórskie
stłuż.	– starołużycki	zob.	– zobacz

Dawne nazwy województw i gmin stosowane w słowniku na tle współczesnego podziału administracyjnego*

Województwo wg WUN	Gminy wg WUN (w nawiasie kwadratowym podano nazwy współczesnych gmin, do których przynależą obszar gminy z 1978 r.)	Współczesne województwo
bialskopodlaskie	Biała Podlaska, Czemierniki, Dębowa Kłoda, Drelów, Hanna, Jabłoń, Janów Podlaski, Kąkolewnica Wschodnia [Kąkolewnica], Kodeń, Komarówka Podlaska, Konstantynów, Leśna Podlaska, Łomazy [Łomazy, Rossosz], Międzyrzec Podlaski, Milanów, Parczew, Piszczac, Podedwórze, Radzyń Podlaski, Rokitno, Siemień, Sławatycze, Sosnowka, Terespol, Tuczn, Ulan-Majorat, Wysznicze, Wołyn, Zalesie	lubelskie
	Husław, Łosice, Olszanka, Platerów, Sarnaki, Stara Kornica	mazowieckie
bialostockie	Białowieża, Białystok, Bielsk Podlaski, Boćki, Brańsk [Brańsk, Rudka], Choroszcz, Czarna Białostocka, Czeremcha, Czyże, Dąbrowa Białostocka, Dobrzyniewo Kościelne [Dobrzyniewo Duże], Drohiczyn, Dubicze Cerkiewne, Dziadkowice, Grodzisk, Gródek, Hajnówka, Janów, Jasionówka, Jaswiły, Juchnowiec Dolny [Juchnowiec Kościelny], Kleszczele, Knyszyn, Korycin, Krynk, Krypno, Kuźnica, Łapy, Michałowo, Mielnik, Milejczyce, Mońki, Narew, Narewka, Nowy Dwór, Nurzec-Stacja, Orla, Poświętne, Sidra, Siemiatycze, Sokółka, Suchowola, Supraśl, Surąż, Szudziałowo, Turośń Kościelna, Tykocin, Wasilków, Wyszki, Zabłudów	podlaskie
bielskie	Andrychów, Brzeźnica, Budzów, Chelmek, Kalwaria Zebrzydowska, Kęty, Lanckorona, Maków Podhalański, Mucharz, Osiek [Osiek, Polanka Wielka], Oświęcim, Przeciszów, Spytkowice, Stryżawa, Stryżów, Sucha Beskidzka, Tomice, Wadowice, Wieprz, Zator, Zawoja, Zembrzyce	małopolskie
	Bielsko-Biała, Brenna, Chybie, Cieszyn, Czernichów, Dębowice, Gilowice-Ślemień [Gilowice, Łękawica, Ślemień], Goleiszów, Hażlach [Hażlach], Istebna, Jasienica [Jasienica, Jaworze], Jelesnia, Koszarawa, Kozy, Lipowa, Łodygowice, Miłówka, Porąbka, Radziechowy-Wieprz, Rajcza, Skoczów, Strumień, Szczyrk [Buczkowice, Szczyrk], Świnna, Ujsoły, Ustroń, Węgierska Górka, Wilamowice, Wilkowice, Wisła, Żywiec	śląskie

* W słowniku od tomu I lokalizacja miejscowości określana jest według *Wykazu urzędowych nazw miejscowości w Polsce*, t. I–III, Warszawa 1980–1982 (WUN), który uwzględnia podział administracyjny obowiązujący na dzień 31 grudnia 1978 r. Współczesne dane pochodzą z Państwowego Rejestru Granic (stan na 2025 r.).

Województwo wg WUN	Gminy wg WUN (w nawiasie kwadratowym podano nazwy współczesnych gmin, do których przynależy obszar gminy z 1978 r.)	Współczesne województwo
bydgoskie	Barcin, Białe Błota, Bukowiec [Bukowiec, Świątkatowo], Bydgoszcz, Cekeyn, Dąbrowa, Dąbrowa Biskupia, Dąbrowa Chełmińska, Dobrez, Dragacz, Drzycim, Gąsawa, Gniewkowo, Gostycyn, Inowrocław, Janikowo, Janowiec [Janowiec Wielkopolski], Jeziora Wielkie, Jeżewo, Kamień Krajeński, Kcynia, Kęsowo, Koronowo, Kruszwica, Lniano, Lubiewo, Łabiszyn, Mogilno, Mrocza, Nakło nad Notecią, Nowa Wieś Wielka, Nowe, Osie, Ostelsko, Pakość, Pruszcz, Rogowo, Rojewo, Sadki, Sepólno Krajeńskie, Sicienko, Solec Kujawski, Sośno, Strzelno, Szubin, Śliwice, Świecie, Tuchola, Warlubie, Więcbork, Złotniki Kujawskie, Żnin	kujawsko-pomorskie
	Brusy, Chojnice, Czersk	pomorskie
chełmskie	Trzemeszno	wielkopolskie
	Białopole, Chełm [Chełm, Kamień], Cyców, Dorohusk, Dubienka, Hańsk, Krasnystaw, Krasńcyn, Leśniowice, Łopiennik Górny, Rejowiec, Rejowiec Fabryczny, Ruda-Huta, Sawin, Siedliszcze, Siennica Różana, Sosnowica, Stary Brus, Urszulin, Wierzbica, Włodawa, Wojsławice, Wola Uhruska, Wyryki, Żmudź	lubelskie
ciechanowskie	Baboszewo, Biezuń, Ciechanów, Czeremce Borowe, Dzierżążnia, Dzierzgowo, Glinojce, Gołymin-Ostrodek, Grudusk, Gzy, Karniewo, Krasne, Kuczbork-Osada, Lipowiec Kościelny, Lubowidz, Lutocin, Mława, Naruszewo, Nasielsk [Joniec, Nasielsk], Nowe Miasto [Joniec, Nowe Miasto], Ojrzeń, Opinogóra Górna, Płońsk, Pokrzywnica, Pułtusk, Raciąż, Radzanów, Regimin, Siemiątkowo Koziębrodzkie [Siemiątkowo], Sochocin, Sońsk, Strzegowo-Osada [Strzegowo], Stupsk, Szreńsk, Szydłowo, Świerze-Koty [Świerze], Wieczfnia Kościelna, Winnica, Wiśniewo, Załuski [Joniec, Załuski], Żuromin	mazowieckie
	Działdowo, Iłowo-Osada, Lidzbark, Płońska, Rybno	warmińsko-mazurskie
częstochowskie	Gidle, Nowa Brzeźnica, Pajęczno, Strzelce Wielkie, Żytno	łódzkie
	Dobrodzień, Gorzów Śląski, Olesno, Praszka, Radłów, Rudniki	opolskie
	Blachownia, Ciasna, Częstochowa, Dąbrowa Zielona, Herby [Boronów, Herby], Janów, Kalety, Kamienica Polska [Kamienica Polska, Stareża], Kłobuck, Kłomnice, Kochanowice, Koniecpol, Konopiska, Koszęcin, Koziegłowy, Kroczyce, Krusznyna, Kępice, Lelów [Irządze, Lelów], Lipie, Lubliniec, Miedźno, Mstów, Mykanów, Myszków, Niegowa, Olsztyn, Opatów, Pawonków, Poczesna, Popów, Poraj, Przyrów, Przysztajń [Panki, Przysztajń], Rędziny, Szczekociny, Włodowice, Woźniki, Wręcza Wielka, Żarki	śląskie
	Moskorzew [Moskorzew, Radków], Secemin [Radków, Secemin]	świętokrzyskie

elbląskie	Dzierżgoń, Gardejia, Kwidzyn, Lichnowy, Malbork, Mikołajki Pomorskie, Miłoradz, Nowy Dwór Gdański, Nowy Staw, Ostaszewo, Prabuty, Ryjewo, Sadlinki, Stare Pole, Stary Dzierżgoń, Stary Targ, Stegna, Sztum, Sztutowo [Krynica Morska, Sztutowo]	pomorskie
	Braniewo, Elbląg, Frombork, Godkowo, Gronowo Elbląskie, Kiszewice, Lelkowo, Markusy, Milejewo, Młynary, Orneta, Pasłęk, Pieniężno, Płoskinia, Rychliki, Susz, Tolkmicko, Wilczęta	warmińsko-mazurskie
gdańskie	Cedry Wielkie, Chmielno, Choczewo, Dziemiiany-Lipusz [Dziemiiany, Lipusz], Gdańsk, Gdynia, Gniew, Gniewino, Hel, Jastarnia, Kaliska [Czarna Woda, Kaliska], Karsin, Kartuzy, Kolbudy Górne [Kolbudy], Kosakowo, Kościerzyna, Krokowa, Linia, Lubichowo, Luzino, Łęczysce, Morzeszczyn, Nowa Karczma-Liniewo [Nowa Karczma, Liniewo], Osieczna, Osiek, Pelplin, Pruszcz Gdański, Przodkowo, Przywidz, Pszczółki [Pszczółki, Suchy Dąb], Puck, Reda, Rumia, Sierakowice, Skarszewy, Skórcz, Smętowo Graniczne, Somonino, Sopot, Stara Kiszewa, Starogard Gdański [Bobowo, Starogard Gdański], Stężyca, Subkowy, Sulęczyńno, Szemud, Teczew, Trąbki Wielkie, Wejherowo, Władysławowo, Zblewo, Żukowo	pomorskie
gorzowskie	Błedzew, Bogdaniec, Deszczno, Dobiegniew, Drezdenko, Gorzów Wielkopolski, Górzycza, Kłodawa, Kostrzyn [Kostrzyn nad Odrą], Krzeszyce, Lubiszyn, Lubniewice, Międzyrzecz, Ośno [Ośno Lubuskie], Przytoczna, Pszczew, Rzepin, Santok, Skwierzyńska, Słońsk, Stubice, Stare Kurowo, Strzelce Krajeńskie, Sulęcín, Trzećiel, Witnica, Zwierzyn	lubuskie
	Miedzichowo, Międzychód	wielkopolskie
	Barlinek, Bierzwnik, Boleszkowice, Choszczno, Dębno, Drawno, Krzęcin, Mysłibórz, Nowogródek Pomorski, Pełczyce, Recz	zachodniopomorskie
jeleniogórskie	Bogatynia, Bolesławiec, Bolków, Gryfów Śląski, Janowice Wielkie, Jelenia Góra, Jeżów Sudecki, Kamienna Góra, Karpacz, Kowary, Lesna, Luban, Lubawka, Lubomierz, Lwówek Śląski, Marciszów, Mirsk, Mysłakowice, Nowogrodziec, Olszyna, Osiecznica, Piechowice, Pieńsk, Platerówka, Podgórzyn, Siekierzyn, Stara Kamienica, Sulików, Szklarska Poręba, Świeradów-Zdrój, Świerzawa, Węgliniec, Wleń, Wojciszów, Zawidów, Zgorzelec	dolnośląskie
kaliskie	Działowa Kłoda, Międzybórz, Syców	dolnośląskie
	Bolesławiec, Czastary, Galewice, Lubnice, Sokolniki, Wieruszów	łódzkie
	Baranów, Blizanów, Bralin, Brzeziny, Ceków-Kolonia, Chocz, Czermin, Dobrzyca, Doruchów, Gizzałki, Godziesze Wielkie, Gołuchów, Grabów nad Prosną [Czajków, Grabów nad Prosną, Kraszewice], Jaraczewo, Jarcin, Kalisz, Kępno, Kobyla Góra, Kotlin, Koźmin [Koźmin Wielkopolski], Koźminek, Krotoszyn, Lisków, Łęka Opatowska, Mikstat, Mycielin, Nowe Skalmierzyce, Odolanów, Opatówek, Ostrów Wielkopolski, Ostrzeszów, Perzów, Pleszew, Przygodzice, Raszków, Rozdrażew, Rychtal, Sieroszewice, Sośnie, Stawiszyn, Sulmierzyce, Szczytniki, Trzeńnica, Zduny, Żelazków, Żerków	wielkopolskie

Województwo wg WUN	Gminy wg WUN (w nawiasie kwadratowym podano nazwy współczesnych gmin, do których przynależą obszar gminy z 1978 r.)	Współczesne województwo
katowickie	Babice, Brzeszcze [Brzeszcze], Bukowno [Bolesław, Bukowno], Chrzanów, Klucze, Libiąż, Olkusz, Trzebinia, Wolbrom	małopolskie
	Będzin [Będzin, Wojkowice], Bobrowniki, Brzeszcze [Miedźna], Bytom [Bytom, Radzionków], Chorzów, Czechovice-Dziedzice [Bestwina, Czechovice-Dziedzice], Czeladź, Leszczyny [Czerwionka-Leszczyny], Dąbrowa Górnicza [Dąbrowa Górnicza, Sławków], Gaszowice [Gaszowice, Jejkowice], Gierałtowice [Gierałtowice, Omontowice], Gliwice, Godów, Gorzyce, Jastrzębie-Zdrój, Jaworzno, Katowice, Knurów, Krzanowice, Krzyżanowice, Kuźnia Raciborska, Lubomia, Lyski [Kornowac, Lyski], Łaziska Górne, Łazy, Mierzęcice, Mikołów, Mszana, Mysłowice [Chelm Śląski, Imielin, Mysłowice], Nędza, Ogrodzieniec, Orzesze, Pawłowice, Piekary Śląskie, Pietrowice Wielkie, Pilchowice, Plica, Psary, Pszczyna [Goczałkowice-Zdrój, Pszczyna], Pyskowice, Racibórz, Ruda Śląska, Rudnik, Rudziniec, Rybnik, Siemianowice Śląskie, Siewierz, Sosnowice, Sośnicowice, Świerklaniec, Świerklany, Świętochłowice, Tarnowskie Góry [Miasteczko Śląskie, Tarnowskie Góry], Tapkowice [Ożarówice], Toszek, Tworóg [Krupski Młyn, Tworóg], Tychy [Bieruń, Bojszowy, Kobiór, Lędziny, Tychy, Wyrły], Wielowieś, Wodzisław Śląski [Marklowice, Pszów, Radlin, Rydułtowy, Wodzisław Śląski], Zabrze, Zawiercie [Poręba, Zawiercie], Zbrosławice, Zebrzydowice, Żarnowiec, Żory [Suszec, Żory]	śląskie
kieleckie	Charsznica, Koszyce, Kozłów, Książ Wielki, Miechów, Pałecznica, Raclawice, Słaboszów	małopolskie
	Bałtów, Bejsce, Bieliny, Bliżyn, Bodzechów, Bodzentyn, Brody, Busko-Zdrój, Chęciny, Chmielnik, Czarnocin, Daleszyce, Działoszyce, Gnojno, Górno, Imielno, Jędrzejów, Kazimierza Wielka, Kielce, Kije, Końskie, Krasocin, Kunów, Łagów, Łopuszno [Łopuszno, Słupia Konecka], Małogoszcz, Masłów, Michałów, Miedźiana Góra, Mirzec [Mirzec, Skarżysko Kościelny], Mniów [Mniów, Smyków], Morawica, Nagłowice-Oksa [Nagłowice, Oksa], Nowa Słupia, Nowy Korczyn, Oleśnica, Opatowiec, Ostrowiec Świętokrzyski, Pacanów, Pawłów, Piekoszów, Pierzchnica, Pińczów, Radoszyce [Radoszyce, Ruda Maleniecka], Raków, Sędziszów, Siłkówka-Nowiny, Skalmierz, Skarżysko-Kamienna, Słupia, Sobków, Solec-Zdrój, Starachowice, Stąporków, Stopnica, Strawczyn, Suchedniów [Łączna, Suchedniów], Szydłów, Tuczępy, Wasniów, Wąchock, Wiślica, Włoszczowa, Wodzisław, Zagnańsk, Złota	świętokrzyskie

konińskie	Grabów, Świnice Wrekie, Uniejów	łódzkie
	Babiał, Brudzew, Chodów, Dąbie, Dobra, Golina, Grodziec, Grzegorzew, Kawęczyn, Kazimierz Biskupi, Kleczew, Kłodawa, Kolo, Konin, Kościelec, Kramsk, Krzymów, Łądek, Malanów, Olszówka, Orchowo, Osiek Mały, Ostrowite, Przedeć, Przykona, Pyzdry, Rychwał, Rzgów, Skulsk, Słupca, Sompolno, Stare Miasto, Strzałkowo, Ślesin, Tuliszków, Turek, Wierzbiniek, Wilczyn, Witkowo [Powidz, Witkowo], Władysławów, Zagórów	wielkopolskie
koszalińskie	Barwice, Będzino, Białogard, Biały Bór, Biesiekierz, Bobolice, Silnowo [Borne Sulinowo], Brzeźno [Brzeźno], Czaplinek, Darłowo, Drawsko Pomorskie, Dygowo, Gościno, Grzmiąca, Kalisz Pomorski, Karlino, Kołobrzeg, Koszalin, Malechowo, Manowo, Mielno, Ostrowiec [Drawsko Pomorskie, Złocieniec], Polanów, Potęzyn-Zdrój, Rąbino, Rymań, Sianów, Sienyśl, Sławoborze, Szczecinek, Świdwin, Świeżyno, Tychowo, Ustronie Morskie, Wierzehowo, Złocieniec	zachodniopomorskie
krakowskie	Alwernia, Biskupiec, Czemichów, Dobczyce, Drwinia, Gdów, Gołęza, Igołomia-Wawrzeńczyce, Iwanowice, Jerzmanowice-Przeclinia, Kłaj, Koernyzów-Luborzyca, Koniusza, Kraków, Krzeszowice, Liszki, Michałowice, Mogilany, Mysłenice, Niepołomice, Nowe Brzesko, Pcim, Proszowice, Raciechowice, Radziemice, Siepraw, Skala, Skawina, Słomniki, Sułkowice, Sułoszowa, Świętynki Górne, Tokarnia, Trzyciąż, Wieliczka, Wielka Wieś, Wiśniowa, Zabierzów, Zielonki	małopolskie
krośnieńskie	Biecz, Lipinki	małopolskie
	Baligród, Brzozów, Bukowsko, Chorkówka, Cisna, Czarna, Dębowice [Dębowice, Osiek Jasielski], Domaradz, Dukla [Dukla, Jasłiska], Dydnia, Haczów, Iwonicz-Zdrój, Jasienica Rosielna, Jasło, Jedlicze, Kołaczyce [Brzyska, Kołaczyce], Komańcza [Jasłiska, Komańcza], Korczynna [Korczynna, Krościenko Wyżne], Krempna, Krosno, Lesko, Lutowska, Miejsce Piastowe, Nowy Żmigród [Nowy Żmigród, Osiek Jasielski], Nozdrzec, Olszanica, Rymanów, Sanok, Skołyszyn, Solina, Tarnowice, Tyrawa Wołoska, Ustrzyki Dolne, Wojażówka, Zagórz, Zarszyn [Besko, Zarszyn]	podkarpackie
legnickie	Chocianów, Chojnów, Gaworzyce, Głogów, Grębocice, Gromadka, Jawor, Jerzmanowa, Kotla, Krotoszyce, Kunice, Legnica, Legnickie Pole, Lubin, Męcinka, Miłkowice, Mściwojów, Paszowice, Pęcław, Pielgrzymka, Polkowice, Prochowice, Przemków, Radwanice, Rudna, Ruja, Ścinawa, Udanin, Warta Bolesławiecka, Wądroże Wielkie, Zagrodno, Złotoryja, Żukowice	dolnośląskie
leszczyńskie	Góra, Jemielno, Niechlów, Wąsosz	dolnośląskie
	Szlichtyngowa, Wschowa	lubuskie
	Bojanowo, Borek Wielkopolski, Gostyń, Jutrosin, Kobylin, Kościan, Krobia, Krzemieniewo, Krzywiń, Leszno, Lipno, Miejska Górka [Miejska Górka, Pakosław], Osieczna, Pepowo, Piaski, Pogorzela, Poniec, Przemęt, Rawicz, Rydzyna, Smigiel, Święciechowa, Włoszakowice [Wijewo, Włoszakowice]	wielkopolskie

Województwo wg WUN	Gminy wg WUN (w nawiasie kwadratowym podano nazwy współczesnych gmin, do których przynależą obszar gminy z 1978 r.)	Współczesne województwo
lubelskie	Abramów, Baranów, Bełżyce, Borki, Borzechów, Bychawa, Chodel, Dęblin, Dzierzkowice, Fajslawice, Firlej, Garbów, Głusk, Jabłonna, Janowiec, Jastków, Jeziorzany, Józefów nad Wisłą, Kamionka, Karczmiska, Kazimierz Dolny, Kock, Konopnica, Końskowola, Kraśnik, Krzczonów, Kurów [Kurów, Markuszów], Lubartów, Lublin, Ludwin, Łaziska, Łęczna, Mielgiew, Michów, Milejów, Natęczów, Niedzwica Duża, Niedźwiada, Niemce, Nowodwór, Opole Lubelskie, Ostrów Lubelski, Ostrówek, Piaski, Poniatowa, Puchaczów, Puławy, Rybczewice, Ryki, Serniki, Spiczyn, Stężyca, Strzyżewice, Świdnik, Trawniki, Ujeź, Urzędów, Uścimów, Wąwolnica, Wilkołaz, Wilków, Wojciechów, Wólka, Zakrzówek, Żyrzyn	lubelskie
łomżyńskie	Andrzejewo [Andrzejewo, Szulborze Wielkie], Boguty-Pianki, Nur, Zaręby Kościelne Ciechanowiec, Czyżew-Osada [Czyżew], Goniądz, Grabowo, Grajewo, Jedwabne [Jedwabne, Przytuły], Klukowo, Kobylin-Borzemy, Kolno, Kofaki Kościelne, Kulesze Kościelne, Łomża, Mały Płock, Miastkowo, Nowe Piekuty, Nowogród, Perlejewo, Piątnica, Radziłów, Rajgród, Rutki, Sokół, Stawiski [Przytuły, Stawiski], Szczuczyn, Szepietowo-Stacja [Szepietowo], Szumowo, Śniadowo, Trzcianne, Turośl, Wąsosz, Wizna, Wysokie Mazowieckie, Zambrow, Zawady, Zbójna	mazowieckie
łódzkie	Aleksandrów Łódzki, Andrespol, Brójce, Głowno, Konstantynów Łódzki, Łódź, Nowosolna, Ozorków, Pabianice [Ksawerów, Pabianice], Parzęczew, Rzgów, Stryków, Zgierz	łódzkie
nowosądeckie	Biały Dunajec [Biały Dunajec, Szaflary], Bobowa, Bukowina Tatrzańska, Chelmiec, Czarny Dunajec, Czorsztyn, Dobra, Gorlice [Gorlice, Moszczenica, Ropa], Gródek nad Dunajcem, Grybów, Jabłonka [Jablonka, Lipnica Wielka], Jodłownik, Jordanów [Bystra-Sidzina, Jordanów, Spytkowice], Kamienica, Kamionka Wielka, Korzenna, Krynica [Krzyńca-Zdrój], Laskowa, Limanowa, Lubień, Łabowa, Łapsze Niżne, Łącko, Łososina Dolna, Łukowica, Łużna, Mszana Dolna, Muszyna, Nawojowa, Niedźwiedź, Nowy Sącz, Nowy Targ, Ochotnica Dolna, Piwniczna [Piwniczna-Zdrój, Ryto], Podgórz, Raba Wyżna [Raba Wyżna, Spytkowice], Rabka [Rabka-Zdrój], Sękowa, Stary Sącz, Szczawnica-Krościenko [Krościenko nad Dunajcem, Szczawnica], Tatrzańska [Kościelisko, Poronin], Tymbark [Słupnice, Tymbark], Uście Gorlickie [Ropa, Uście Gorlickie], Zakopane	małopolskie
olsztyńskie	Barciany, Barczewo, Bartoszyce, Biskupiec, Bisztynek, Dąbrówno, Dobie Miasto, Dywity, Dźwierzuty, Gietrzwałd, Górów Iławieckie, Grunwald, Iława, Janowiec Kościelny, Janowo, Jedwabno, Jeziorany, Jonkowo, Kętrzyn, Kiwity, Kolno, Korsze, Kozłowo, Lidzbark Warmiński, Lubawa, Lubomino, Łukta, Małdyty, Miłakowo, Miłomłyn, Morąg, Mrągowo, Nidzica, Olsztyn, Olsztynek, Ostróda, Pasym, Piecki, Purda, Reszel, Sępól, Sorkwity, Stokowo, Stawiguda, Szczytno, Świątki, Świętajno, Wielbark, Zalewo	warmińsko- mazurskie

opolskie	Baborów, Biała, Bierawa, Branice, Brzeg [Brzeg, Skarbimierz], Byszyna, Chrzastowice, Cisek, Dąbrowa, Dobrzeń Wielki, Domaszowice, Głogówek, Głubczyce, Głuchołazy, Gogolin, Grodków, Izbiecko, Jemielnica, Kamiennik, Kędzierzyn-Koźle, Kietrz, Kluczbork, Kolonowskie, Komprachcice, Korfantów, Krapkowice, Lasowice Wielkie, Leśnica, Lewin Brzeski, Lubrza, Lubsza, Łambinowice [Łambinowice, Tułowice], Lubniany, Murów, Namysłów, Niemodlin [Niemodlin, Tułowice], Nysa, Olszanka, Opole, Otmuchów, Ozimek, Paczków, Pakosławice, Pawłowiczki, Pokój, Polska Cerekiew, Popielów, Prószków, Prudnik, Reńska Wieś, Skoroszyce, Strzelce Opolskie, Strzeleczki, Świerczów, Tarnów Opolski, Turawa, Ujazd, Walce, Wilków, Wolczyn, Zawadzkie, Zdzieszowice, Zębówice	opolskie
ostrolęckie	Baranowo, Brańszczyk, Brok, Chorzele, Czerwin, Czerwonka, Dąbrowka, Długosiodło, Goworowo, Jednorozec, Kadzidło, Klembów, Krasnosielec, Krzynowłoga Mała, Lelis, Łyse, Maków Mazowiecki, Małkinia Górna, Myszyniec [Czarnia, Myszyniec], Obryte, Olszewo-Borki, Ostrołęka, Ostrów Mazowiecka, Płoniawy-Bramura, Przasnysz, Różan [Młynarze, Różan], Rząśnik, Rzekun, Rzewnie, Somianka, Stary Lubotyń, Sypniewo, Szelków, Tuszcz, Troszyn, Wąsewo, Wyszaków, Zabrodzie, Zatory	mazowieckie
pilskie	Rozogi	warmińsko-mazurskie
	Białośliwie [Białośliwie, Miasteczko Krajeńskie], Budzyń, Chodzież, Czarnków, Damasławek, Drawsko, Gołańcz, Jastrowie [Jastrowie, Tamówka], Kaczory, Krajenka [Krajenka, Tamówka], Krzyż [Krzyż Wielkopolski], Lipka, Lubasz, Łobżenica, Margonin, Okonek, Piła, Połajewo, Rogoźno, Ryczywół, Szamocin, Szydłowo, Trzcianka, Ujście, Wapno, Wągrowiec, Wieleń, Wronki, Wyrzysk, Wysoka, Zakrzewo, Złotów	wielkopolskie
piotrkowskie	Człopa, Mirosławiec, Tuczno, Wależ	zachodniopomorskie
	Aleksandrów, Bełchatów, Będków, Białaczów, Czarnocin, Czerniewice, Dhułów, Dobryszyc, Drużbice, Gornice, Gorzkowice, Grabica, Inowłódz, Kamiensk, Kleszczów, Kluki, Kobiela Wielkie, Kodrąb, Koluszki, Lgota Wielka, Lubochnia, Ładźice, Łęki Szlacheckie, Masłowice, Mniszków, Moszczenica, Opoczno, Paradyż, Piotrków Trybunalski, Poświętne, Przedbórz, Radomsko, Ręczno, Rokiciny, Rozprza, Rząśnia, Rzeczyca, Sławno, Sulejów, Sulmierzyce, Szczerców, Tomaszów Mazowiecki, Tuszyń, Ujazd, Wielgomłyny, Wola Krzysztoporska, Wolbórz, Żelów, Żarnów, Żelechlinek [Budziszewice, Żelechlinek]	łódzkie
	Falków, Kluczewsko	świętokrzyskie

Województwo wg WUN	(w nawiasie kwadratowym podano nazwy współczesnych gmin, do których przynależą obszar gminy z 1978 r.)	Współczesne województwo
płockie	Piątek, Bedlno, Daszyna, Dąbrowice, Dobrzelin [Żychlin], Góra Świętej Małgorzaty, Kiemozia, Krośniewice, Krzyżanów, Kutno, Łanięta, Łęczyca, Nowe Ostrowy, Oporów, Strzelce, Witonia, Żychlin	łódzkie
	Bielsk, Bodzanów, Borowiczki [Słupno], Brudzeń Duży, Bulkowo, Czerwińsk nad Wisłą, Drobin, Gąbin, Gostynin, Gozdowo, Ilów, Łąck, Mała Wieś, Mochowo, Nowy Duninów, Pacyna, Płock, Radzanowo, Rataje [Gostynin], Rościszewo, Samiki, Sierpc, Stubice, Stara Biała, Starożreby, Szczawin Kościelny, Szczutowo, Wyszogród, Zawidz	mazowieckie
poznańskie	Brodnica, Buk, Chrzypsko Wielkie, Czempin, Czerniejewo, Czerwonak, Dolsk, Dominowo, Dopiewo, Duszniki, Gnieszno, Granowo, Grodzisk Wielkopolski, Kamieniec, Kaźmierz, Kiszkowo, Kleszczewo, Kłeko, Kołaczkowo, Komorniki, Kostrzyn, Kórnik, Krzykosy, Książ Wielkopolski, Kuślin, Kwilcz, Luboń, Lwówek, Łubowo, Mieleszyn, Mieścisko, Miłosław, Mosina, Murwana Goślina, Nekla, Niechanowo, Nowe Miasto nad Wartą, Nowy Tomysł, Oborniki, Obrzycko, Opalenica, Ostroń, Pniewy, Pobiedziska, Poznań, Puszczykowo, Rakoniewice, Rokietnica, Sieraków, Skoki, Słeszew, Suchy Las, Swarzędz, Szamotuły, Śrem, Środa Wielkopolska, Tarnowo Podgórne, Wielichowo, Września, Zaniemyśl	wielkopolskie
przemyskie	Adamówka, Bircza, Chłopice, Cieszanów, Dubiecko, Dynów, Fredropol, Gać, Horyniec-Zdrój], Jarosław, Jawornik Polski, Kańczuga, Krasieczyn, Krzywczyna, Laszki, Lubaczów, Medyka, Narol, Oleszyce, Orły, Pawłosiów, Pruchnik, Przemyśl, Przeworsk, Radymno, Rokietnica, Roźwienica, Sieniawa, Stary Dzików, Stubno, Tryńcza, Wiązownica, Wielkie Oczy, Zarzecze, Żurawica	podkarpackie
radomskie	Drzewica	łódzkie
	Belsk Duży, Białobrzegi, Błędów, Borkowice, Chlewiska, Chotcza, Chynów, Ciepeliów, Garbalka-Letnisko, Gielniów, Głowaczów, Gniewoszów, Goszczyn, Gózd, Grabów nad Pilicą, Grójec, Ilża, Jasieniec, Jastrzęb, Jastrzębia, Jedlińsk, Jedlnia-Letnisko, Kazanów, Kłwów, Kowala, Kozienice, Lipsko, Magnuszew, Mirów, Mogielnica, Nowe Miasto nad Pilicą, Odrzywół, Oronsko, Pionki, Pniewy, Policzna, Potworów, Promna, Przylęk, Przysucha, Przytyk, Radom, Radzanów, Rusinów, Rzeczniów, Sieciechów, Sienno, Skaryszew, Solec nad Wisłą, Stara Błotnica, Stromiec, Szydłowiec, Tczów, Warka, Wieniawa, Wierzbica, Wolanów, Wyśmierzyce, Zakrzew, Zwolen	mazowieckie
	Gowarczów	świętokrzyskie

rzyszowskie	Białobrzegi, Błażowa, Boguchwała, Borowa [Borowa, Gawhuszowice], Chmielnik Rzeszowski [Chmielnik], Cmolas, Czarna, Czermin, Czudec, Frysiak, Głogów Małopolski, Grodzisko Dolne, Hyżne, Iwierzyce, Kamień, Kolbuszowa, Krasne, Kuryłówka, Leżajsk, Lubenia, Łańcut, Markowa, Mielec, Niebylec, Niwiska, Nowa Sarzyna, Ostrow, Przecław, Raniżów, Ropczyce, Rzeszów, Sędziszów Małopolski, Sokołów Małopolski, Stary Dzikowiec [Dzikowiec], Strzyżów, Świlecza, Trzebownisko, Tuszów Narodowy, Tyczyn, Wielopole Skrzyńskie, Wiśniowa, Żółnia [Rakszawa, Żółnia]	podkarpackie
	Adamów, Kłoczew, Krzywda, Łuków, Serokomla, Stanin, Stoczek Łukowski, Trzebieszów, Wojcieszków, Wola Mysłowska	lubelskie
siedleckie	Bielany, Borowie, Cegłów, Ceranów, Dębe Wielkie, Dobre, Garwolin, Górzno, Grębków, Jabłonna Lacka, Jadów, Jakubów, Kałuszyn, Kolbiel, Korezew, Korytnica, Kosów Lacki, Kotuń, Łatowicz, Liw, Łaskarzew, Łochów, Maciejowice, Miastków Kościelny, Miedza, Mińsk Mazowiecki, Mokobody, Mordy, Mrozy, Ocieck, Paprotnia, Parysów, Piława, Poświętne, Przesmyki, Repki, Sabnie, Sadowne, Siedlce, Siennica, Skórzec, Sobienie-Jeziory, Sobolew, Sokołów Podlaski, Stanisławów, Sterdyń, Stoczek, Strachówka, Suchożebry, Trojanów, Węgrów, Wierzbno, Wilga, Wiśniew [Domanice, Wiśniew], Wodynie, Zbuczyn Poduchowny [Zbuczyn], Żelechów	mazowieckie
sieradzkie	Biała, Błaszki, Brąszewice, Brzeźnio, Buczek, Burzenin, Czarnóżyły, Dalików, Dobroń, Działoszyn, Goszczanów, Kiełczygłów, Klonowa, Konopnica, Lutomiersk, Lututów, Łask, Mokrsko, Osjaków, Ostrówek, Pątnów, Pęczniew, Poddebice, Rusiec, Sędziejowice, Siemkowice, Sieradz, Skomlin, Szadek, Warta, Wartkowice, Widawa, Wieluń, Wierzechlas, Wodzierzlas, Wróblew, Zadzim, Zapolice, Zdunska Wola, Złoczew	łódzkie
skierniewickie	Biała Rawska, Bielawy, Bolimów, Brzeziny, Chaśno, Cielądz [Cielądz, Regnów], Dmosin, Domaniewice, Głuchów, Godzianów, Jeżów, Kocierzew Południowy, Kowiesy, Lipce [Lipce Reymontowski], Łowicz, Łyszkowice [Łyszkowice, Maków], Nieborów, Nowy Kawęczyn, Rawa Mazowiecka, Rogów, Sadkowice, Skierniewice [Maków, Skierniewice], Słupia, Zduny	łódzkie
	Baranów, Jaktorów, Młodzieszyn, Mszczonów, Nowa Sucha, Puszcza Mariańska, Radziejowice, Rybno, Sochaczew, Teresin, Wiskitki, Żabia Wola, Żyrardów	mazowieckie
ślupskie	Borzytuchom, Bytów, Cewice, Czarna Dąbrówka, Czarne, Człuchów, Dammica, Debrzno, Dębica Kaszubska, Główczyce, Kępice, Kobylnica, Koczała, Kołczygłowy, Konarzyny, Lębork, Lipnica, Łeba, Miastko, Nowa Wieś Lęborska, Parchowo, Potęgowo, Przechlewo, Rzeczenica, Słupsk, Smołdzino, Studzienice, Trzebielino, Tuchomie, Ustka, Wicko	pomorskie
	Postomino, Sławno	zachodniopomorskie

Województwo wg WUN	Gminy wg WUN (w nawiasie kwadratowym podano nazwy współczesnych gmin, do których przynależą obszar gminy z 1978 r.)	Współczesne województwo
suwalskie	Augustów, Bakalarzewo, Bargłów Kościelny, Filipów, Giby, Jeleniewo [Jeleniewo, Rutka-Tartak], Krasnopol, Lipsk, Nowinka, Płaska, Przerosił, Puńsk, Raczk, Sejny, Suwałki, Sztabin, Szypliszki [Rutka-Tartak, Szypliszki], Wiżajny [Rutka-Tartak, Wiżajny]	podlaskie
	Banie Mazurskie, Biała Piska, Budry, Dubeninki, Elk, Giżycko, Goldap, Kalinowo, Kowale Oleckie, Krukłanki, Mikołajki, Miłki, Olecko, Orzysz, Pisz, Pozezdrze, Prostki, Ruciane-Nida, Ryn, Stare Juchy, Świętajno, Węgorzewo, Wieliczki, Wydmyny	warmińsko- mazurskie
szczecińskie	Banie, Bielice, Brojce, Cedynia, Chociwel, Chojna, Dobra, Dobra Szczecińska [Dobra (Szczecińska)], Dobrzany, Dolice, Dziwnów, Golezewo, Goleniów, Gryfice, Gryfino, Ińsko, Kamień Pomorski, Kamnice, Kobylanka, Kolbaskowo, Kozielice, Lipiany, Łobez, Marianowo, Maszewo, Mieszkowice, Moryń, Nowe Warpno, Nowogard, Osina, Płoty, Police, Przelewice, Przybiernów, Pyrzyce, Radowo Małe, Resko, Rewal, Stara Dąbrowa, Stare Czarnowo, Stargard Szczeciński [Stargard], Stepnica, Suchań, Szczecin, Świerżno, Świnoujście [Międzyzdroje, Świnoujście], Trzeckno-Zdrój, Trzebiatów, Warnice, Węgorzyno, Widuchowa, Wolin	zachodniopomorskie
tarnobrzezkie	Annopol, Batorz, Dzwola [Chrzanów, Dzwola], Godziszów, Gościeradów, Janów Lubelski, Modliborzycze, Potok Wielki, Szastarka, Trzydnik Duży	lubelskie
	Baranów Sandomierski, Bojanów, Gorzyce, Grębów, Harasiuki, Jarocin, Jeżowe, Nisko, Nowa Dęba [Majdan Królewski, Nowa Dęba], Padew Narodowa, Pysznica, Radomyśl [Radomyśl nad Sanem], Rudnik [Krzeszów, Rudnik nad Sanem], Stalowa Wola, Tamobrzeg, Ulanów, Zaklików, Zaleszany	podkarpackie
	Baćkowie, Bogoria, Ćmielów, Dwikozy [Dwikozy, Wilczyce], Iwaniska, Klimontów, Koprzywnica [Koprzywnica, Łoniów], Lipnik, Obrazów [Obrazów, Wilczyce], Opatów, Osiek, Ożarów [Ożarów, Wilezyce], Połaniec [Łubnice, Połaniec], Rytwiany, Sadowie, Samborzec, Sandomierz, Staszów, Tarłów, Wojciechowice, Zawichost	świętokrzyskie
tarnowskie	Bochnia, Bolesław, Borzęcin, Brzesko, Ciężkowice, Czehów [Czehów, Iwkowa], Dąbrowa Tarnowska, Dębno, Gnojnik, Gręboszów, Gromnik, Lisia Góra, Łapanów, Nowy Wiśnicz-Lipnica [Lipnica Murowana, Nowy Wiśnicz], Olesno, Plesna, Radgoszcz, Radłów, Ryglce, Rzeplennik Strzyżewski, Rzezawa, Skrzyszów, Szczucin [Mędrzechów, Szczucin], Szczurowa, Szerzyny, Tarnów, Tuchów, Wierchosławice, Wietrzychowice, Wojnicz, Zakliczyn, Żabno, Żegocina [Trzciana, Żegocina]	małopolskie
	Brzostek, Czarna, Dębica, Iodłowa, Pilzno, Radomyśl Wielki, Wadowice Górne, Żyraków	podkarpackie

toruńskie	Bobrowo, Brodnica, Brzozie, Chełmno, Chełmża, Ciechocin, Dębowa Łąka, Golub-Dobrzyń, Górzno, Grażawy [Bartniczka], Grudziądz, Gruta, Jabłonowo [Jabłonowo Pomorskie], Kijewo Królewskie, Kowalewo [Kowalewo Pomorskie], Książki, Lisewo, Lubicz, Łasin, Lubianka, Łysomice, Obrowo, Osiek, Papowo Biskupie, Płużnica, Radomin, Radzyń Chełmiński, Rogóźno, Stolino, Świecie nad Osą, Świdwieżnia, Toruń, Unisław, Wąbrzeźno [Ryńsk, Wąbrzeźno], Wąpielsk, Wielka Nieszawka, Zbiczno, Zławieś Wielka	kujawsko-pomorskie
	Biskupiec, Grodzieczno, Kurzętnik, Nowe Miasto Lubawskie	warmińsko-mazurskie
walbrzyskie	Bardo, Bielawa, Boguszów-Gorce, Bystrzyca Kłodzka, Ciepłowody, Czarny Bór, Dobromierz, Duszniki-Zdrój, Dzierżoniów, Głuszyca, Jaworzyna Śląska, Jedlina-Zdrój, Kamieniec Ząbkowicki, Kłodzko, Kudowa-Zdrój [Kudowa-Zdrój, Lewin Kłodzki], Łądek-Zdrój, Marcinowice, Mieroszów, Międzylesie, Niemcza, Nowa Ruda, Pieszyce, Piława Góra, Polanica-Zdrój, Przeworno, Radków, Stare Bogaczowice, Stoszowice, Stronie Śląskie, Strzegom, Szczawno-Zdrój, Szczytna, Świdnica, Świebodzice, Walim, Wałbrzych, Ząbkowice Śląskie, Ziębice, Żłoty Stok, Żarów	dolnośląskie
warszawskie	Błonie, Brwinów, Celestynów, Czosnów, Góra Kalwaria, Grodzisk Mazowiecki, Halinów, Jabłonna, Józefów, Kampinos, Karczew, Kobylka, Konstancin-Jeziorna, Legionowo, Leoncin, Leszno, Lesznowola, Łomianki, Marki, Michałowice, Milanówek, Nadarzyn, Nieporęt, Nowy Dwór Mazowiecki, Otwock, Ożarów Mazowiecki, Piaseczno, Piastów, Podkowa Leśna, Pomiechówek, Prażmów, Pruszków, Radzymin, Raszyn, Serock, Skrzyszew [Wieliszew], Stare Babice [Izabelin, Stare Babice], Sulejówek, Tarczyn, Tułowice [Brochów], Warszawa, Wesoła [Warszawa], Wiązowna, Wołomin, Zakroczym, Ząbki, Zielonka	mazowieckie
włocławskie	Aleksandrów Kujawski, Bądkowo [Bądkowo, Lubanie], Brześć Kujawski, Brzuze, Chocień, Chodecz [Boniewo, Chodecz], Ciechocinek, Czernikowo, Dobre [Dobre, Zakrzewo], Dobrzyń nad Wisłą, Izbica Kujawska, Kikół [Chrostkowo, Kikół], Koneck [Koneck, Zakrzewo], Kowal [Baruchowo, Kowal], Lipno, Lubień Kujawski, Lubraniec [Boniewo, Lubraniec], Nieszawa [Lubanie, Nieszawa, Raciążek, Waganiec], Osiężyn [Bytoń, Osiężyn], Piotrków Kujawski [Bytoń, Piotrków Kujawski], Radziejów [Bytoń, Radziejów], Rogowo [Chrostkowo, Rogowo], Rypin, Skępe, Skrwilno, Szpetal Górny [Bobrowniki, Fabianki], Tuchowo, Topółka [Bytoń, Topółka], Wielgie, Włocławek [Lubanie, Włocławek], Zbójno	kujawsko-pomorskie
wrocławskie	Bierutów, Borów, Brzeg Dolny, Cieszków, Czernica, Długołęka, Dobroszyce, Domaniów, Laskowice Oławskie [Jelcz-Laskowice], Kąty Wrocławskie [Kąty Wrocławskie, Mietków], Kobierzyce, Kostomłoty, Krośnice, Łagiewniki [Jordanów Śląski, Kondratowice, Łagiewniki], Malczyce, Miękinia, Milicz, Oborniki Śląskie, Oleśnica, Olawa, Prusice, Święta Katarzyna [Siechnice], Sobótka, Strzelin, Środa Śląska, Trzebnica [Trzebnica, Zawonia], Twardogóra, Wiązów, Winko, Wisznia Mała, Wołów, Wrocław, Żmigród, Żórawina	dolnośląskie

Województwo wg WUN	Gminy wg WUN (w nawiasie kwadratowym podano nazwy współczesnych gmin, do których przynależą obszar gminy z 1978 r.)	Współczesne województwo
zamojskie	Adamów, Biłgoraj [Biłgoraj, Terespol], Dolhobyczów, Frampol, Goraj, Gorzków, Grabowiec, Horodło, Hrubieszów, Izbica, Jarczów, Józefów [Aleksandrów, Józefów], Komarów-Osada, Krasnobród, Krynice [Krynica, Tarnawatka], Księżpol [Biszcza, Księżpol], Lubicza Królewska [Bełzec, Lubicza Królewska], Łabunie, Łaszczów, Łukowa [Łukowa, Obsza], Miączyn, Mircze, Nielisz, Potok Górny [Biszcza, Potok Górny], Rachanie [Krynica, Tarnawatka], Radecznicza, Rudnik, Sitno, Skierbieszów, Stary Zamość, Sułów, Susiec, Szczebrzeszyn, Tamogród [Biszcza, Tamogród], Telatyn, Tomaszów Lubelski [Bełzec, Tarnawatka, Tomaszów Lubelski], Trzeszczany, Turobin, Tyszowce, Uchanie, Ulhówek, Werbkowice, Wysokie, Zakrzew, Zamość, Zwierzyniec [Terespol, Zwierzyniec], Żółkiewka	lubelskie
	Babimost, Bobrowice, Bojadła, Brody, Brzeźnica, Bytnica, Bytom Odrzański, Cybinka, Czerwińsk, Dąbie, Gozdnicza, Gubin, Iłowa, Jasień, Kargowa, Kolsko, Koźuchów, Krosno Odrzańskie, Lipinki Łużyckie, Lubrza, Lubsko, Łagów, Łęknica, Małomice, Maszewo, Niegosławice, Nowa Sól, Nowe Miasteczko, Nowogród Bobrzański, Otyń, Przewóz, Siedlisko, Skape, Sława, Sulechów, Szczaniec, Szprotawa, Świdnica, Świebodzin, Torzym, Trzebiechów, Trzebiel, Tuplice, Wymiarki, Zabór, Zbąszynek, Zielona Góra, Żagań, Żary	lubuskie
zielonogórskie	Siedlec, Wolsztyn, Zbąszyń	wielkopolskie